R. M. Dawkins

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ

ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΜΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ„

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1874

R. M. Dawkins

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ

ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΜΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ,,

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1874

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ»,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ

ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Β΄. || ΦΥΛΛΑΔ. Α΄. και Β΄.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως τῆς παρούσης συλλογῆς τῶν παραμυθίων εἶνε ὄχι τόσον ἡ τέρψις, ἀλλ' ἡ συναγωγὴ τῶν διανοητικῶν προϊόντων τοῦ λαοῦ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων. Ἐν αὐτοῖς ὑπὸ τὸν πέπλον τῶν παραδοξολογιῶν διορᾷ τις τὸν βίον αὐτῶν, ἔθιμα δοξασίας, παροιμίας, αἰνίγματα. Πολλὰ ὁμοιάζουσι καὶ σχετίζονται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐ μόνον πρὸς ἄλληλα καὶ μύθους Ἀνατολικοὺς ἢ Ἀσιατικούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν καὶ πρὸς διηγήσεις ἀρχαίων συγγραφέων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, καὶ ἐκκλησιαστικῶν, ὡς καταφανέστερον θὰ γείνῃ ἐν τοῖς ὑπολοίποις μύθοις οἵτινες θὰ ἐκδοθῶσι κατὰ τὴν τρίτην περίοδον τῶν ἀναλέκτων. Τινὲς προσέτι ἐπεχείρησαν νὰ δώσωσιν ἀλληγορικὰς ἐξηγήσεις εἰς τὰ παραμύθια ὡς καὶ εἰς

τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μυθολογίαν. Ἐν πολλοῖς ἔθνεσι συλλέγονται ἐπιμελῶς καὶ κατέστησαν ἀντικείμενον φιλολογικῆς μελέτης. Διὸ δὲν ἐδιστάσαμεν νὰ καταχωρίσωμεν καί τινας μύθους ὄχι τόσον εὐφυεῖς, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πολλὴν τὴν μικρόνοιαν τῶν δρώντων προσώπων ἐλέγχοντας, ἢ καὶ ἀσέμνους, ἁπλῶς διότι ἐνεῖχόν τι σπάνιον καὶ κενοφανὲς ἐν τῇ διηγήσει, ἢ ἔθος γνωστὸν ἄλλως ἢ ἐπεκύρουν πρόληψίν τινα. Διὰ τοῦτο προσέτι ἐγράψαμεν καὶ κατεχωρίσαμεν καί τινα παραμύθια, ὧν δὲν ἐνεθυμούμεθα ἀκριβῶς ὅλας τὰς λεπτομερείας, ἢ τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν μέρος ἄλλων μεγάλων παραμυθίων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ ἔκθεσις εἶναι πολλαχοῦ στεγνὴ καὶ συνεσφιγμένη, μόνος ὁ σκελετὸς, ὅπως τὰ ἠκούσαμεν χωρὶς κατ' οὐδὲν νὰ καλλύνωμεν ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἐντείνωμεν καὶ ἀναπτύξωμεν τοὺς διαλόγους δι' ὧν καὶ περιεργότερα θὰ καθίσταντο καὶ ζωὴ καὶ ἐνάργεια θὰ ἐδίδετο εἰς αὐτά.

Πλὴν τούτων παρέχουσιν ὕλην ὥστε ἕκαστον κατὰ τόπους ἰδίωμα τῆς γλώσσης νὰ καταλίπῃ ἡμῖν γραπτὰ μνημεῖα. Τὰ παραμύθια γεννήματα τοῦ λαοῦ ἢ χώρας τινος καὶ σύμφωνα ταῖς περιστάσεσιν ἐν αἷς ζῇ καὶ τοῖς ὁρίοις τῶν γνώσεων αὐτοῦ, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διὰ ζώσης διαδιδόμενα, αὐτὰ πρὸ πάντων ἐξαρκεῖ πληρέστατα νὰ ἐκθέσῃ ἡ δεῖνα καὶ δεῖνα τοπικὴ διάλεκτος, καθὰ καὶ μήτηρ αὐτῶν καὶ τροφὸς χρηματίσασα. Οὕτω δύναται νὰ μελετήσῃ τις τὰς πολλὰς διαλέκτους καὶ ποικίλα ἰδιώματα τῆς χυδαίας γλώσσης ἀκριβέστερον καὶ ὡσπερεὶ ἐξ αὐτοψίας ἐν συνεχείᾳ λόγου κάλλιον ἢ δι' ἀλφαβητικῶν λεξικολογίων καὶ διατριβῶν· διὰ τοῦτο προσετέθησαν τινὲς λεκτικαὶ ἐπεξηγήσεις ἢ παρατηρήσεις ἐν ὑποσημει-

ὡσει καὶ ἐφ' ἡμῶν, μάλιστα δὲ τοῦ κυρίου Ν. Γ. Πολίτου δίδουσαι νύξιν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἵνα βοηθείᾳ τοῦ ὅλου δώσῃ ἐκτενεστέραν ἀνάπτυξιν ἢ ἀκριβεστέραν ἐξήγησιν εἰς τὰς λέξεις καὶ συντάξεις ἂν εἰδήμων τυγχάνῃ τῶν τοιούτων. Ἐν ταῖς ἑξῆς π. χ. βλέπει τις τὸν τόνον καὶ πέραν τῆς προπαραληγούσης ἥφηενε, ἠφήκαμενε, ἠφύαμενε (ἴσως διὰ τὴν ἄκραν βραχύτητα τῆς συλαβῆς νε), ἐνῶ εἰς τὰ τῆς Πάρου ἠφήκαμέτε, ἠφύγαμέτε κτλ. ὑπάρχει διπλοῦς τονισμός· τὴν ἐπὶ προστακτικῆς ἐνίοτε πρόταξιν τῶν δεικτικῶν ἄρθρων οἷον τοῦ τὰ δῶκε, τοῦ τὰ πάρε ἐνῷ ἐν ταῖς ἄλλαις διαλέκτοις ἐπιτάσσονται δόςτουτα, πάρτουτα· μεταλλαγὴν φωνηέντων ἢ συμφώνων λησαυρὸς, πελισσότερο, ὄξω, ὀχτρὸς, ψῶμα κτλ. ἔλλειψιν συμφώνων λόος, οὐροῦνι, ἄδαρος, ἔρος, κτλ. λέξεις π. χ. λέσσι, ἀμπόδικας, ζούμπερον, καὶ φράσεις π. χ. ἐκεῖ ποῦθελα νὰ πάῃ =ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ ὑπάγῃ κτλ. ἰδιάζοντα τῇ ὀρεινῇ τῆς Νάξου διαλέκτῳ ἢ ὀλίγαις ἄλλαις τῇ χιακῇ μάλιστα κοινὰ, ἅτινα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀκροθιγῶς μόνον καὶ λίαν φειδωλῶς ἐψαύσαμεν ἀφιέντες εἰς τὸ παρατηρητικὸν ἑνὸς ἑκάστου.

Ἀφοῦ τοσοῦτον ἐπιμόχθως καὶ μετ' ἴσης ἐπιμελείας συνάγονται καὶ αὐτὰ τὰ ὀλιγογράμματα καὶ δυσανάγνωστα καὶ κολοβὰ μάρμαρα τῶν ἀρχαίων, ἀφοῦ πᾶσα παράδοσις περὶ τοῦ βίου αὐτῶν καὶ λέξεις εἰς λεξικογράφους μόνον παλαιοὺς ἀπαντῶσαι καὶ ἰδιάζουσαι τότε εἰς δῆμον ἢ χώραν τινὰ ἀνεξαιρέτως μετὰ σπουδῆς ἐξετάζονται, ὀφείλομεν νὰ ἐξετάζωμεν καὶ τὰ τῶν συγχρόνων τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ συναγωγὴ καὶ συγκομιδὴ αὐτῶν καὶ ἀμογεστέρα εἶνε, καὶ ἁδροτάτη καὶ δυ-

νατὴ εἰς τὸν τυχόντα. Ἀφοῦ τὸ νὰ ἐξακριβώσῃ τις καὶ τὴν ἐλαχίστην εἴδησιν, ἢ παιδιὰν, ἢ ἄθυρμα, ἢ σκεῦος τῶν παλαιῶν θεωρεῖται γενναία προσφορὰ, ἀντίφασις θὰ ἦνε τὰ νῦν καὶ πρὸ ποδῶν ἄφθονα κείμενα νὰ ἀφήσωμεν ἐν σιγῇ καταῤῥέοντα καὶ ἀποτριβόμενα ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ νὰ ἀπαξιῶμεν ἢ βαρυνώμεθα ὀλίγον ἐγκύψαντες νὰ τὰ ἀνασηκώσωμεν καὶ σώσωμεν. Πρόσθες τοῖς εἰρημένοις ὅτι τὰ παραμύθια δύνανται ἐν πολλοῖς νὰ παράσχωσιν ὕλην ἢ ἀφορμὴν εἰς σύνταξιν διδακτικῶν μύθων καὶ ἄλλων ποιημάτιων ἢ καὶ μυθιστοριῶν.

Μ. Κ. ΚΡΙΣΠΗΣ.

ΔΗΜΩΔΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

ΠΑΡΑΒΟΛΑΙΣ

I

(Νάξος)

Ἦτανε μιὰ ὑναῖκα ποῦ δὲν ἤδονενε τ᾽ ἀγγέλουν τση νερό· ᾽σὰν ἤθελα νὰ πάῃ κανένας φτωχὸς στὴν πόρτα τση: —«Φύ᾽ ἀπὸ ᾽δῶ δὲν ἔχομενε.» ᾽Σὰν ἠπέθανενε ἠπήενε σύρμα ᾽ς τὴν κόλασι· ἡ κόρην τση πγιὰ ἠφοβήθηκενε μετ᾽ αὐτὸ κ᾽ ἠπούλησεν ὅ,τι κι᾽ ἂν εἴχενε καὶ τἄδωκενε ᾽ς τσοὶ φτωχοί· κ᾽ ἀπέκει ἤβαλενε τὸ δρόμ᾽ ἀμπρός τση μὲ τὰ παρακάλια μὲ τσὴ προσευχαὶς νὰ πάῃ ναὕρῃ τὴ μάναν τση. Στὸ δρόμο τ᾽ς ἀμπαντᾷ ἕνα γεροντάκι ᾽σὰν ἀσκητὴς (ἦταν ἀφέντης ὁ Χριστὸς)—«Ὥρα καλή, καλῶς τηνε, ποῦ πᾶς ἀπὸ ᾽δῶ;» —«Πάω ναὕρω τὴ μάννα μου.» Λέει, —«Ἀκολούθα μου· μόνον ὅ,τι παράξενο βλέπεις νὰ μὴ ᾽μιλῇς.» Ἠπορπατοῦσαν, ἠπορπατοῦσαν, ἠνυχτιαστῆκαν ἀπὸ κάτω ᾽ς ἕνα φτωχικὸ σπίτι μιᾶς χήρας. Λέει: —«Ἂν ἦσαι χριστιανή, ἄς μας*) νὰ ξενυχτήσωμεν ἀπόψε.» —«Δὲν ἔχω κόμμοντα, μὰ ὅπως μπορῶ θὰ κάμω.» Τ᾽ς ἀναιβάζ᾽ ἀπάνω, πιάνει μιὰ θηλακοῦρ᾽ ἀλεῦρι ποὖχεν ὅλη ὅλη ᾽στὸ μαεργιὸ, χώνει καμπόση ᾽στὸ τηάνι, τὴν ἀναικατόνει μὲ ᾽λάδι καὶ τῶν ἤκαμενε ᾽σὰν τηανίταις, λέει, —«Κοπιάσετε νὰ φᾶτε τὸ βρισκούμενο, ψωμὶ δὲν

*) Ἄφες μας.

εἶχα.» Ἀδὰν ἠποφάγανε *), τῶν ἤστρωσεν ὅπως ἠμπόριενε, ἠκοιμηθήκανε καὶ τὸ πρωΐ ἠφύκανε· πᾶνε πάλι πᾶνε ὅλη μέρα κ' ἠνυχτιαστήκανε ἀπὸ κάτω σ' ἕνα νοικοκιουρεμένο σπίτι, λέει—«Ἂν εἶστε χριστιανοὶ νὰ ξενυχτήσωμεν ἀπόψε» λέει —«Ἀκοῦς ἐκεῖ;» ἠκατεβήκαν ἄντρας καὶ ὑναῖκα, ἠσηκώσανε τὰ μωρά των καὶ τσοὶ καλοπεράσανε· τὸ πρωΐ λέ' ὁ Χριστὸς —«Ἐβγᾶτε ὅλοι ὄξ' ἀπὸ τὸ σπίτι» λέει, —«Γιατί μαθές;»—«Τὸ γληωρότερο ὄξω γιατὶ θὰ βουλήσῃ τὸ σπίτι.» —«Μὰ μαθὲς πούπετα δὲν εἶνε μηδὲ χαλασμένο μηδὲς...—«Εἶντα καρτερᾶτε;» ὅτι κ' ἠπροφτάξανε ναὔγοῦνε ὅλοι ὄξω ἦρθενε σωρὸς τὸ σπίτι κάτω. Φεύγ' ὁ Χριστὸς ἀπὸ 'κεῖ, πέρνει καὶ τὴν κόρην, κ' ἠπόμενενε τ' ἀντρόυνο μέσ' 'ς τσοὶ πέντε δρόμοι. Ἠπαραξενεύγουντανε πγιὰ 'ς τὴ στράτα τὸ καμμένο θηλυκὸ, μᾶντα νὰ πῇ, ποῦ τοὔχενε λεούμενα νὰ μὴ βγάλῃ ἄχνη. Ὅλη 'μέρα πορπατούσανε κ' ἠνυχτιαστήκανε ς' ἕνα ἄλλο σπίτι· τ'ς ἀποδεχτήκανε μὲ τὸ καλὸ, λέει, —«Ὅπως περάσωμεν ἐμεῖς θὰ περάσετε καὶ σεῖς» λέ' ὁ Χριστὸς: —«ὅ,τι ν' ἀποκουμπίσωμενε·» ἀναβαίνουν ἀπάνω, ἕνα σπιτάκι ποῦ δὲν ἠμπορούσανε νὰ σαλέψουνε, ἕνα μωρὸ 'ς ἕνα καντοῦνι μέσ' 'ς τὴν κούνια· τσοὶ πῆρ' ὁ ὕπνος ὅπως μπορούσανε κατάχαμα· πρὶ νὰ χαράξῃ, σηκόνετ' ὁ Χριστὸς πέρνει τὴ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ξυπνᾷ τὸ θηλυκὸ καὶ φεύγουνε. Ἠπορπατούσανε πάλι ὅλη μέρα κ' ἠνυχτιαστήκανε ἀπόξ' ἀπῶναν πλούσιο σπίτι. —«Νὰ κοιμηθοῦμεν ἀπόψε 'ς τὸ σπίτι σας ποῦμαστενε κουρασμένοι; λέει: — «Μετὰ χαρᾶς σας.» Τ'ς ἀνεβάζουν ἀπάνω, τῶνε βάνουνε καλὰ φαγιὰ, τσάι σὲ χρυσᾶ τάσια μὲ ἀσημένιο ταβλᾶ (cabaret)· ὕστερα τῶνε στρώνουνε φούφουλα κρεβάτι καὶ πέφτουνε· τ'ς αὐγαὶς σηκόνετ' ὁ Χριστὸς πιάνει τὸν ἀσημένιο ταβλᾶ καὶ τὰ χρουσᾶ τάσσια βγαίνει 'ς τὸ μπουντὶ καὶ τὰ πετᾷ 'ς τὸ δρόμο, ξυπνᾷ τὸ θηλυκὸ καὶ φεύγουνε πρὶ νὰ σηκωθοῦν οἱ νοικοκυραῖοι καὶ πάλε δρόμο· ἐκείνη πγιὰ ἠπαίδευ-

*) Ἀποφάγανε, ἐτελείωσαν τὸ φαγητόν.

γενε τὸ νοῦν τση πῶς μαθὲς τὰ ξανάπομπα· μὰ ἔλα πάλι ποῦχανε τὴν παραγγελιὰ νὰ μὴ βγάλη τσιμουδιά· τὴ νύχτα πάλι 'βρεθῆκαν ἀπὸ κατ' ἀπῶνα σπίτι κ' ἠρρίχτενε καὶ χαλάζι· λέει: —«'Αμὰν γιὰ τὸ Θεὸ ἀνειβάσετέ μας ὅ,τι ν' ἀποκουμπίσωμενε νὰ μὴ βρέχουμάστενε *) τὴ νύχτα ποῦμαστενε κοπιασμένοι». «—Κοπιάσετ' ἀπὸ 'δῶ, δὲν ἔχομενε ξενογνοιασιάν». —«Μωρὲ ἂν εἶστε Χριστιανοί». —«Μᾶς ἐσηκώσατε τὴν ἡσυχία.» —«Μέσ' 'ς τὰ πολλὰ πγιὰ λέει, —«Έναν κουμάσι ἔχομεν ἀπὸ κάτω καὶ 'μπᾶτε νὰ μᾶς ξεφορτώνεστε'» εἶντἄχανε νὰ κάμουνε ἠμπῆκανε πγιὰ ἤτανε κ' ἕνας του τοῖχος σκασμένος γιὰ νὰ βουλήση κ' ἤσταζενε καὶ μὰ τὰ καλὰ ποῦ χαρῆκαν ὅλη νύχτα, ὀλόρθοι δὲν ἠβουλώσανε 'μάτι· τὸ πρωῒ σηκόνετ' ὁ Χριστὸς 'σιάζει τὸν τοῖχο ἀπὸ καινουργῆς μονώρας καὶ φεύγει μὲ τὸ θηλυκό, καὶ δρόμο πάλι· ἐκεῖνο πγιὰ δὲ μπόριενε νὰ βαστάξη λέει —«Μὰ γέροντά μου, εἶντἂν' εὐτὰ τὰ ξανάμπομπα, κι' ὡς τόρα ποῦρραψα τὸ στόμα μου πολύ μου ἤτανε. 'Αντὶς νὰ μοῦ δείξης τὴν μάννα μου ἠπήαμενε 'ς τὸ σπίτι τσῆ χήρας κ' εἶχεν ὅλο ὅλο μιὰ θηλακοῦρ' ἀλεῦρι κ' ἕνα ῥοῒ 'λάδι τσῆ φάαμενε καμπόσο κ' ἠφήαμενε καὶ δὲν τὴν ἀνεβοήθης καθόλους ποῦ δὲ θἄχενε τὴν ἄλλη μέρα νὰ φάη· πάμενε 'ς ἄλλο σπίτι, τὸ βουλᾶς καὶ τ'ς ἀφίνεις 'ς τσοὶ πέντε δρόμοι, πάμενε 'ς ἄλλο φτωχικό, ἕνα μοναχὸ παιδ' εἶχανε καὶ πέρνεις τὴν ψυχήν του· πάμενε 'ς ἓν ἀρχοντικὸ καὶ πετᾷς τὸν ἀσημένιο ταβλᾶ μὲ τὰ χρουσᾶ τάσσια· πάμενε 'ς ἕναν κακὸ σπίτι ποῦ μᾶς ἠφήκανε νὰ ψοφήσωμενε καὶ χτίζεις τὸν τοῖχο.» 'Ηγέλασεν ὁ Χριστὸς —«'Αθῶα εἶσαι καὶ δὲ σοῦ συνχρίζομαι· ἡ χήρα ἐκείνη ποῦ θάριες πῶς ἤφυα καὶ τὴν ἤφηκα χωρὶς νἄχη ψωμὶ νὰ φάη τὴν ἄλλη μέρα ηὐλόησα νὰ βγάν' ἡ θηλακοῦρα πάντ' ἀλεῦρι κι' ὅλο γεμάτη νἆνε, κ' ἀπὸ τὸ ῥοῒ νὰ τρέχει σὰ βρύσι τὸ λάδι 'παντοτεινά' τὸ σπίτι ποῦ βουλήσαμενε ἤχενε στὸν πάτο λησκυρὸ (sic) χωσμένο, καὶ πήανε πῶς θὰ ξεχώσουνε τὰ μόμπιλά τωνε καὶ τσὴ κασσέλαις τωνε καὶ

*) 'Εδῶ λαμβάνει διπλοῦν τονισμὸν ἡ λέξις. (Σημ. Κρίσπη).

τὸν εὑρίκανε· ἐκεῖνο πάλι τὸ παιδὶ ποῦ πῆρα τὴν ψυχή του ἤθελα νὰ ἔχῃ *) κακὸς ἄνθρωπος νὰ δέρνῃ τσοὶ γονεῖν του. Τὸν ταβλᾶ τὸν ἀσημένιο μὲ τὰ χρουσᾶ τάσσια ποῦ πέταξα ἦταν ἄδικα παρμένος ἀπὸ μιὰ χήρα φαμελίτρα κ' ἤλαχεν ἀπὸ κάτω καὶ τὸν ηὔρηκενε· ὁ τοῖχος πάλι τῶν κακῶν ἀνθρώπων ὁ χαλασμένος εἶχενε μέσα 'βρέσιμο καὶ γιὰ νὰ μὴ βουλήσῃ νὰ τῶβρουν εὐτοὶ τὸν ἤχτισα, κάλλια νὰ τῶβρουνε τὰ 'γγόνιαν τωνε· ἔλα τώρα νὰ σοῦ δείξω καὶ τὴ μάννα σου, μὰ τὴ γνωρίζεις ὅπου κι' ἂν τῆνε δῇς;» λέει —«'Ακοῦς ἐκεῖ;»—«Μὰ πρόσεχε καλὰ νὰ μὴν τσὴ 'γγίξῃς.» πάει πάει**) τὸ βγάνει στὸν παράδεισο· ἐκεῖνο πγιὰ ἀπὸ τὴν μυρωδιὰ λέει:—«ἰχιτής***) πεθαμένο θαρρῶ πῶς ἤμουνα κι' ἀνεστήθηκα» —«Ψηλάφησ' ἐδῶ νὰ 'δῇς μπᾶς κ' εἶνε.» Γυρίζει τὸ θηλυκὸ ἀπὸ 'δῶ ἀπὸ 'κεῖ, ηὕρισκενε ξένοι ἀθρώποι ἀπὸ κάτω 'σὲ ντεντρὶ 'σὲ ρυάκες· τὴ μάννα του τοῦ κάκου †)· στρέφεται, λέει—«Δὲν τὴν ηὗρα» λέει—«μὰ εἶδες καλά;» λέει—«εἶδα». 'Απέκει τὴν πάει στὴν κόλασι ποὔτανε βρῶμα καὶ δυσωδία καὶ καζάνια μὲ μαύρη φωτιὰ κ' ἠβράζανε· ψηλαφᾷ τὸ θηλυκὸ καὶ τῆνε βλέπει 'ς ἕναν καζάνι ἀπὸ τὸν ἀνεχτυπισμόν του τρέχει μέσα νὰ τῆνε πιάσῃ καὶ καθὼς τσῆγγιζενε ἠμαύρισενε τὸ χέριν του ἀπὸ τὴ φλόκσι κ' ἠπόμεινενε κουλό· νὰ τὸ 'δῇ ὁ Χριστὸς λέει—«Δὲ σοῦλεα 'γὼ νὰ μὴ 'γγίξῃς; ἀκλούθα μου τώρα.» τῆνε πάει 'ς ἕνα μέρος ποὔταν ἕνας ποταμὸς κ' ἤτρεχενε τ' ἀθάνατο νερὸ, λέει:—«Βάλε μέσα τὸ χέρι σου»· καθὼς τῶβαλεν ἤγιανενε καὶ τσῆ λέει:—«Εἶδες τὴ μάννα σου γιὰ νᾶνε κακιὰ εἶντἄπαθενε· δὲν μπορεῖ νὰ τῆνε γλυτώσῃ πγιὰ κάνένας· μὰ σένα χαρὰ 'ς τὴ ψυχή σου, ἄντε 'ς τὸ σπίτι σου καὶ πα-

*) Γείνῃ.

**) Ἡ ἐπανάληψις τῶν λέξεων εἶναι εὔχρηστος πρὸς ἐπίτασιν τῆς σημασίας αὐτῶν. Ἐνταῦθα ἐγένετο ὅπως καταδειχθῇ ὅτι ἡ ὁδοιπορία ἦν μακρά.

***) Ἐπιφώνημα θαυμασμοῦ καὶ εὐχαριστήσεως σημαντικόν. Ἴσως ἐκ τοῦ: ὤ χ ο υ τ ί!

†) Εἰς μάτην.

ρακάλιε τὸ Θεὸ νὰ σὲ φωτίζῃ κατὰ πῶς ἤτουνα νἆσαι.» Ἔτσι τῆνε ξεβγάνει στὸν ἀπάνων κόσμο ὥς κοντὰ ʼς τὸ σπίτιν τση μονώρας καὶ τὴν ἀφίνει· εὐτὴ πγιὰ ἤπεσεν ὁλημερῆς τσῆ μέρας ʼς τσὴ μετάνοιες καὶ ʼςτὰ παρακάλια κʼ ἤγιασεν ἡ ψυχήν τση.

2

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας ἔροντας κʼ ἤκαμενε σαράντα χρόνιʼ ἀσκητὴς καὶ δὲν ἤξερενε καθόλου εἶντα πάει νὰ ʼπῇ κόσμος. Μὲ τὰ πολλὰ πγιὰ ἤβαλενε ʼς τὸ νοῦν του νὰ καταιβῇ ʼς τὴν πολιτεία γιὰ νὰ ʼδῇ καὶ νὰ μάθῃ εἶντα γίνεται. Φεύγει, ἀφέντη μοῦʼσαι, ἀπὸ τὸ κελλίν του πάει πάει πάει καὶ σταματᾷ ʼς ἕναν πηάδι ἀμπροστὰ ʼς τὴν πολιτεία. Καταιβάζει τὸ δεσάκκιν του, τρώει, πίνει· ἐκεῖ νάσου*) ἕνας ἄνθρωπος καὶ τοῦ λέει—«ʼΣ τὸν τόπο, ἐννεακόσοι ἐννενῆντα ἐννέα ἔχω κομμένα ὡς τώρα, ἕναν κεφάλι θέλω νὰ τὰ κάμω χίλια καὶ θἆνε τὸ ʼδικό σου.» Ὁ καμμένος ὁ καλόερος οὔτε τὸ σταυρόν του μπόρεσενε νὰ κάμῃ ἀπὸ τὸ φόβον του, οὔτε ʼμπρὸς νὰ ʼπάῃ οὔτε ʼπίσω· ἐτότες σύρει ἐκεῖνος τὸ σπαθίν του καὶ χώνει κατʼ ἐπάνων του, κιʼ ὥσπου νὰ τόνε κοστάρῃ ἤσκασενε στὸ γιουροῦσίν του. Ἤκαμενε πγιὰ τὸ σταυρόν του ὁ ἔροντας, ἤσκαψεν ἕνα λάκκα καὶ τὸν ἤχωσενε κιʼ αὐτὸς ἠπήενε κʼ ἠχώστηκενε μέσα σὲ μιὰν κουφαλιὰ ἑνοῦς ντεντροῦ γιὰ νὰ ʼδῇ εἶντἄλλα θὰ ἑνοῦνε**) ʼμπροστάν του. ʼΑπέκει βλέπει ἕναν πλούσιο κʼ ἠπηάκενε ʼς τὸ πηάδι καβαλλάρης· ξεπεζεύγει, τρώει καὶ ἐκεῖ ποῦ πήγαινε νὰ πιῇ τοῦ πέφτει μέσα ἕναν μπουγγὶ γρόσα χωρὶς νὰ τὰ ʼδῇ, τὰ παραι-

*) Ἰδού.

**) Γείνωσι, συμβῶσι.

τῇ καβαλλικεύγει καὶ φεύγει· ἀπέκει βλέπει ἕνα φτωχὸ κ' ἐκεῖ ποῦ πήκενε νὰ ἀποκουραστῆ 'ς τὸ πηάδι βλέπει τὸ μπουγγὶ τὸ πιάνει καὶ φεύγει. Ὕστερα πά' ἕνας ἄλλος φτωχὸς καὶ κάθετ' ἀπάνω 'ς τὴ πεζούλα τοῦ πηαδιοῦ κ' ἤτρωενε, νάσου καὶ πλακόνει ἐκεῖνος ποῦχασενε τὸ μπουγγί·—«Μωρὲ, εἴντἆκαμες ἕνα μπουγγὶ γρόσια ποῦ μοῦ πέσαν ἔϊ πὰ μέσα;» — «Ἔλα Χριστέ μου καὶ Παναγιά μου, 'γὼ χριστιανέ μου τώρα δὰ ὅ,τι κ' ἦρθα» — «Ἐσὺ μωρὲ τὰ πῆρες» καὶ τὸν ἐκουτσοκεφαλιάζει. Ἠσκότονενε πγιὰ τὸν νοῦν του ὁ καλόερος: ὁ φονιᾶς νὰ σκάσῃ καλὰ, μὰ ἄλλος νὰ χάσῃ κι' ἄλλος ναὕρῇ κι' ἄλλος νὰ κουτσοκεφαλιστῆ δὲν τῶνοιωθενε πῶς μαθές. Ἐκεῖ βλέπει ἕνα 'σὰν ἄθρωπο μὲ τσὴ φτερούαις καὶ τοῦ λέει —«Γιατὶ ἤφηκες τὸ μοναστῆρί σου κ' ἦρθες νὰ βλέπῃς αὐτὰ τὰ πράμματα νὰ κολάζεσαι κι' ὅλα, ποῦ σκοτόνεις τὸ νοῦ σου καὶ δὲ μπορεῖς νὰ ξεχνιάσῃς *) τσὴ σοφίαις τοῦ Θεοῦ. Ἐγῶμαι ἄγγελος καὶ μἔστειλεν ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὰ ξεδιαλύνω· ὁ φονιᾶς ἤτκασενε ἀφοῦ ἤκαμενε τόσα κρίματα γιὰ νὰ μὴν κάμῃ πγιὰ πελισσότερα.»—«Καλὰ, λὲ' ὁ καλόερος, μὰ ἄλλος νὰ χάσῃ κι' ἄλλος ναὕρῃ, κι' ἄλλος νὰ κουτσοκεφαλιαστῇ;» —«Στάσου ἕνα ἕνα μὲ τὸ καλλάϊ **)· ἐκεῖνος ποῦχασενε τὸ μπουγγὶ, ἠπούλησενε μιᾶς χήρας τὸ χωράφι καὶ τἆκαμενε, ἐκεῖνος ποῦ ταὕρηκενε ἦταν ἀδρεφὸς τσῆ χήρας καὶ θὰ πᾶνε πάλι ἀπὸ 'κεῖ ποῦ παρθήκανε· ἐκεῖνος ποῦ κουτσοκεφαλιάστηκενε ἤτανε βαρμένος σπιοῦνος νὰ πάῃ νὰ δώκῃ μαντάτα νὰ κάψουνε μιὰν ὁλάκερη πολιτεία, καὶ παρὰ νὰ χαθῇ ἐκείνη κάλλι' αὐτὸς καὶ μοναχός· μόνου τώρα νὰ στρέψῃς 'ς τὸ κελλί σου καὶ τοῦ κόσμου τὰ πράμματα νὰ μὴν τὰ ὑρεύγῃς,» κ' ἠπέταξενε στὰ οὐράνια· αὐτὸς πγιὰ ἤπεσενε γονατιστὸς «δόξα σοι ὁ Θεὸς, μέγας εἶ κύριε καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου» κ' ἠγύρισενε στὸ κελλί του καὶ δὲν ἠξανακατέβηκενε πγιά.

ΣΗΜ. Οἱ δύο ἀνωτέρω μῦθοι διδάσκουσι τὸ φιλοσοφικὸν ἀξίωμα, ὅτι αἱ

*) Ἐξιχνιάσῃς.

**) Τάξις, σειρά.

φαινόμεναι ἀτέλειαι τοῦ κόσμου τούτου δὲν εἶνε τοιαῦται· ἀλλ' ἀπατώμεθα ἐξ αἰτίας τοῦ περιορισμοῦ τῶν γνώσεών μας· βλέπομεν τὰ πράγματα ὑπὸ μονομερῆ ἔποψιν καὶ δὲν γνωρίζομεν τὸ σύνολον τῆς μηχανῆς καὶ κατὰ τί ἕκαστον μέρος ἢ ἕκαστον φαινόμενον συντελεῖ εἰς τὴν καθόλου λειτουργίαν. **Μ. Κ.**

Οἱ δύο οὗτοι μῦθοι πολλὴν ἔχουσιν ὁμοιότητα, πρός τι ἐπεισόδιον τοῦ **Zadig**, ἀνατολικοῦ μυθιστορήματος τοῦ Βολταίρου. Καὶ ἐν αὐτῷ γέρων ἐρημίτης συναντᾷ τὸν Σαδίκην καὶ μετ' αὐτοῦ συνοδοιπορεῖ συνιστῶν αὐτῷ ὅπως τηρεῖ σιγὴν δι' ὅσα παράδοξα βλέπει. Μεταξὺ δ' ἄλλων ὁ ἐρημίτης ἐκεῖνος καίει τὴν οἰκίαν φιλοσόφου τινός, ὅστις φιλοξένως τοὺς ὑπεδέχθη, διότι ἐν τοῖς ἐρειπείοις αὐτῆς θὰ εὕρισκε θησαυρόν, καὶ πνίγει τὸν δεκατετραετῆ ἀνεψιὸν χήρας, φιλοξενησάσης αὐτούς, διότι μετὰ ἓν ἔτος ἤθελεν οὗτος τὴν δολοφονήσει. Ἐπὶ τέλους δὲ ἀποκαλύπτεται ὡς ἄγγελος εἰς τὸν Σαδίκην, ὅπως καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ παραβολῇ (Voltaire, **Romans: Zadig** ch. XX). Τὴν δὲ ἐν τῇ πρώτῃ παραβολῇ ἀναφερομένην ἀνταμοιβὴν τῆς χήρας, ἧς ἡ θηλακοῦρα τὸ ἀλεῦρι καὶ τὸ ροΐ τὸ λάδι, οὐδέποτε ἠδύναντο νὰ κενωθῶσιν, εὐλογηθέντα ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, παραβλητέον πρὸς τὰ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀναφερόμενα, καθ' ἃ ὁ προφήτης Ἠλιού, εὐλόγησε τὴν φιλοξενήσασαν αὐτὸν χήραν, ἥτις μίαν μόνην ἀλεύρου ὑδρίαν καὶ ἕνα καψάκην ἐλαίου εἶχε: «Καὶ ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐξέλιπε, καὶ ὁ καψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἠλαττονήθη, κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου.» (Βασιλ. Γ'. ιζ'. 12—16). — Ἀξία δὲ σημειώσεώς ἐστι καὶ ἡ ἐν τῇ πρώτῃ παραβολῇ περιγραφὴ τῆς κολάσεως καὶ τοῦ παραδείσου κατὰ τὰς χριστιανικὰς παραδόσεις. **Ν. Γ. Π.**

3

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας ἄντρας καὶ μιὰ γυναῖκα ἐνάρετοι κ' ἠζούσανε 'ς ἕνα σπίτι 'σὰν ἀδρεφάκια· μὰ ἕλα ὁ κόσμος ποῦ ἠκακόβανενε. Μιὰ 'μέρα ἔνταν ἠξαόρευγενε *), ἀφοῦ εἶπενε ὅλαις του τ'ς ἁμαρτίαις τοῦ

*) Ἐξαγόρευεν, ἐξωμολογεῖτο.

κάν' ὁ πνευματικός.—«Καλὰ ὅλ' αὐτά, μὰ τὸ κιὰ τὸ ἀκούω.» —«Νὰ πάθω καὶ νὰ ῥάνω τὰ κρίματά μου σοῦ τἄπα κ' αὐτὸ ἂν ἤτανε δὲν ἤθελα νὰ σοῦ τὸ πῶ;»—«Πήαινε λοιπὸ 'ςτ' ἀντικρυνὸ βουνὸ κι' ὅ,τι 'δῇς ἔλα 'πέ μου» Καλὰ τοῦ τἄπενε καλὰ τἄκαμενε· πάει 'ςτ' ἀντικρυνὸ βουνὸ, γυρίζει κατὰ τὸ μέρος τσῆ πολιτείας, κ' εἶντα νὰ 'δῇ: μουλάρια, γαδάροι, φοράδαις, ἀλόατα ὅλο μαῦρα καὶ λογιῶ λογιῶ*) ἄγρια ζούμπαρα**) καὶ μέσ' 'ς τὴ μέση δυὸ ἄσπρα περιστέρια· πάει τὸ λέει τοῦ πνευματικοῦ· τοῦ κάν' ἐκεῖνος—«Γλήωρα νὰ πᾷς νὰ ἀρεθῇς μὲ τὴ ὑναῖκα·»—«Δέν το κάνω, ἔροντά μου, τέτοιο πρᾶμμα» λέει—«Νά το κάμῃς» «—Μὰ καὶ νὰ θέλω δὲ θὰ θέλῃ»—«Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέω, ὅπως μπορεῖς κάμε το.» Φεύγ' αὐτὸς στανικῶς ἠπείραζενε τὴ ὑναῖκα, ἐκείνη δέν τον ἐδέχουντανε, μέσ' 'ς τὰ πολλὰ πγιὰ ἤστρεξενε κι' αὐτή. Πάει τὸ λέει τοῦ πνευματικοῦ πῶς ἐκεῖνα ποῦ μοὖπες ἤκαμα. «—Ἄντε πάε στὸ ἴδιο βουνὸ καὶ κύτιαξε ἀγνάντια 'ς τὴν πολιτεία.» Πάει εἶντα νὰ 'δῇ; ὅλο ἄσπρα περιστέρια καὶ κατὰ μεσῆς δυὸ μαῦρα· στρέφει καὶ τὸ λέει τοῦ πνευματικοῦ· ἐκεῖνος πγιὰ τοὖπενε—«Πήαινε 'ς τὸ σπίτι σου καὶ μὴ ξαναγγίξῃς πγιὰ τσῆ ὑναίκας· κ' ἐκείνη τὴν κακὴ συβουλὴ ποῦ σοὖδωκα ἤτανε γιὰ νὰ βγάλῃς τόσοι ἀνθρώποι ἀπὸ τὸ κρίμα ποῦ βάνανε κακοὶ λοϊσμοὶ γιὰ σένα κ' ἤτανε ψώματα.»

ϛ

(Νάξος)

Ἤταν ἕνας ἄνθρωπος κ' ἤλεενε ψώματα στὸν κόσμο πῶς ἤκαμεν ἁμαρτία μὲ τὴ μιὰ καὶ μὲ τὴν ἄλλη· ὅ,τι μόνον πῶς τσὴ 'ντρόπιαζενε τσὴ κακομοίραις. 'Σὰν ἠξαόρεψενε καὶ τἄπενε 'ς τὸν πνευματικὸ, τοῦ παράγγειλεν ἐκεῖνος νὰ πάῃ ς' ἕνα βουνὸ νὰ μαδήσῃ

*) Ποικίλων εἰδῶν.

**) Θηρία.

ἕναν πετεινὸ καὶ νὰ τοῦ τόνε φέρῃ· σὰν τοῦ τὸν ἐπῆγε τὴν ἄλλη 'μέρα τοῦ λέει πάλι νὰ πάῃ στὸ ἴδιο βουνὸ νὰ μαζέψῃ τὰ φτερὰ καὶ νὰ τοῦ τὰ φέρῃ· πάει ψηλαφᾷ 'πὸ δῶ ψηλαφᾷ 'πὸ κεῖ, ναὶ *) φτερὰ, τἄχενε παρμένα ὁ ἀέρας· στρέφει τὸ λέει τοῦ πνευματικοῦ· Λέει:—«Ἔτσ' εἶνε καὶ τὰ λόγια, παιδί μου, τὰ ρίχτεις καὶ πᾶς πγιὰ νὰ τὰ μαζέψῃς καὶ δὲ μαζεύγουνταινε.

ΣΗΜ. Πρβλ. τὴν παραβολὴν ταύτην πρὸς τὴν δημώδη παροιμίαν: «Ὁ λόγος καὶ ἡ πέτρα (ἡ ἐκσφενδονισθεῖσα) 'πίσω δὲν παίρνουνται» (Βενιζέλ., Παροιμ. Δημωδ. 1867) Ν. Γ. Π.

5

Ο ΤΖΙΓΓΕΝΕ ΒΟΣΚΟΣ

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας βοσκὸς κ' εἴχενε χίλια κεφάλια ζᾶ, πρόβατα ζούλαις **) βούδια, κι' ὅλο ἠπουλούσενε 'ς τὴ χώρα τυριὰ μυζήθραις, ξυνόγαλα, γάλα, 'ρίφια, κ' ἠμάζευγενε γρόσα καὶ ποτὲς δὲν ἀπεφάσισενε νὰ πάῃ καὶ 'ς τὸ σπίτι του ἕνα κεφαλάκι μυζήθρα ἢ ἕνα 'ρίφι, τσὴ μεάλαις 'μέρες, τ'ς ἀποκρηαὶς, τὴ λαμπρὴ, νὰ φά' ἡ ὑναῖκαν του καὶ τὰ παιδιάν του, μόνον τσοὶ τάϊζενε σαρὶ κουραμάνα καὶ νερόβραστα χόρτα, πορίχια, γαλατσίδες, ραδίκια. Τοὔκανενε παρατήρησταις ἡ ὑναῖκαν του:—«Μαθὲς ***) ἄντρα μου τόσα κοπάδια καὶ νὰ μὴν τὸ πασκάζομενε †) ποτὲς τὸ κρηάς· ἄλλοι δὲν ἔχουνε καὶ τ' ἀγοράζουνε κ' ἐμεῖς ἔχομενε καὶ τὸ λαχταρούμενε. —«Καψοῦλα ††)ὑναῖκα, τὸ 'ρίφι κάνει δέκα γρόσα· ἐμεῖς θὰ τὸ βά-

*) Συνήθης ἔκφρασις, ἀντὶ δὲν εὗρε παντάπασι.

**) Αἶγες.

***) Ἐκ τοῦ μανθάνω. Μόριον παραπληρωματικὸν, πρὸς ἔμφασιν κυρίως τιθέμενον ἔν τε τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ μέσῳ τῶν φράσεων.

†) Τρώγειν μέχρι κόρου. Ἐκ τοῦ πάσχα.

††) Τὸ ἀλλαχοῦ καϋμένη καὶ καψερή.

λωμεν ἀπὸ πάνω τὸ χρῆμα καὶ θὰ τὸ βγάλωμεν ἀπὸ κάτω, μὰ τὰ γρόσα μένουνε.» Ἠξημέρονενε πάλι νὰ 'πούμενε Χριστούενα, τοὔλεεν ἐκείνη—«Μάγκους μου *) ἕνα μυζηθράκι δὲ φέρνεις;»—«Ὅσο μικρὸ κι' ἂν εἶνε τὸ μυζηθράκι πάντα θἄνε τρακόσα δράμια, ποῦ λέμενε μισὸ γρόσι γιατί νὰ μὴν τὸ βάλωμενε 'ς τὸ μπουγγὶ μόνου νὰ τὸ τσιλήσωμενε;» Κ' εἰντἄθελα νὰ κάμ' ἡ καμένη ὑναῖκα τοῦ πέρνας τίοτας; Σὰν ἠξημέρονένε πάλι ἄλλη μεάλη 'μέρα, λέει, —«Μάγκους μου κόψε μισὸ μυζηθράκι καὶ φέρετο.»—«Μά, ὑναῖκα, δὲν καταλαβάνεις πῶς μισὸ μυζηθράκι κάνει δέκα παράδες;» Ὑπομονὴ ἡ γυναῖκα. Ἠκατήντησενε πγιὰ ὁ βοσκὸς νἄχῃ μπουγγιὰ γεμάτα γρόσα· 'σὰν ἠρώστησενε κ' ἤτανε νὰ 'πεθάνῃ ἠπαράγγειλενε νὰ τὰ χώσουνε 'ς τὸν τάφο μαζίν του καὶ δὲν ἤφηκενε Χριςιανοῦ ἐλεϊκό **). Ὅλοι πγιὰ ἠλυπούντανε νὰ χάσουνε τόσο μπερκέτι ***) γρόσα· μἄντἄθελε νὰ κάμουνε πάλι ποῦ τὤχενε 'ς τὴ διάταξίν του, τὰ χώσανε τὸ λοιπός. Ἀπέκια οἱ νεκροθάφτες ἠλυπηθήκανε τόσα μπουγγιὰ καὶ συφωνήσανε νὰ πᾶνε τὴ νύχτα ν' ἀνοίξουνε τὸν τάφο καὶ νά τα πάρουνε. Πᾶνε μεσάνυχτα, ποῦ κοιμούνταν ὅλος ὁ κόσμος, ἀνοίουνε τὸν τάφο καὶ βλέπουνε τσοὶ διαόλοι μὲ τὰ κέρατα κ' ἠβγατούσανε τὰ γεμάτα μπουγγιὰ κ' ἠχτυπούσανε τοῦ 'πεθαμένου τὸ κεφάλι ὥσεπου κ' ἐκαταφοβηθῆκαν οἱ νεκροθάφταις τὰ παραιτοῦνε σύξυλα πᾶνε 'ς τὸ σπίτιν τωνε κ' ἀπεθάναν ἀπὸ τὸ φόβοντωνε.

ΣΗΜ. Ἡ ἀνωτέρω παραβολὴ ὁμοιάζει τὰ μέγιστα πρός τινα διήγησιν, ἥτις φέρεται ἐν τῇ Ἁμαρτωλῶν Σωτηρίᾳ τοῦ μοναχοῦ Ἀγαπίου [Λάνδου]. Ἡ Ἁμαρτωλῶν Σωτηρία, ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1641, ἦν δημοτικώτατον ἀνάγνωσμα, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἐκ ταύτης ἐλήφθη καὶ ἡ παροῦσα δημώδης παραβολή. Ἡ διήγησις ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ἔτι δὲ, γράφει εἰς τὸν διάλογον ὁ Καισάρειος, ὅτι ἀπέθανεν εἷς φιλάργυρος, καὶ παρήγγειλε τῆς γυναικός αὐτοῦ νά του κάμῃ μίαν καλοσύνην. Αὐτὴ δὲ ἔταξεν

*) Τοὐλάχιστον.

**) Ἐλεημοσύνη.

***) Ἀφθονία, πληθύς. Λεξ. τουρκ.

αὐτῷ μεθ' ὅρκου, νὰ μή τον παρακούσῃ εἰς ὅσον τὴν προστάξῃ, μὴ γινώσκουσα τούτου τὴν ἄνοιαν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τοῦτο τὸ σακκοῦλι τὰ φλωρία, θέλω νὰ βάλῃς εἰς τὸ μνῆμά μου, μὲ τρόπον ἐπιδέξιον, νά μὴ σε ἴδῃ τινὰς ἄλλος, καὶ κλέψῃ τα ὕστερον. Ἀφ' οὗ γοῦν ἀπέθανεν ὁ τρισάθλιος, ἔκαμεν ἡ γυνὴ διὰ τὸν ὅρκον τὸ θέλημά του, καὶ ἔβαλε τὰ φλωρία ὑποκάτω εἰς τὸ λείψανον, ὥσπερ νὰ ἦτο προσκέφαλον. Ἀμὴ ἀπ' ἐκείνους, ὅπου τὸν ἐνταφίασαν, τὸ ἐπονήρευσαν δύο τινές, καὶ ἐπῆγαν νυκτός, νά τα κλέψουσιν. Ὡς οὖν ἄνοιξαν τὴν ἄρκαν μὲ μίαν ἀναμμένην λαμπάδα, θεωροῦσι δύο δαίμονας φοβερούς, καὶ ἔστεκαν ἄνωθεν τοῦ λειψάνου· ὁ εἷς εὔγανεν ἀπὸ τὸ σακκοῦλι τὰ φλωρία, καὶ ἔδιδέ τα τοῦ ἄλλου, ὅστις ἔσχιζε τὸ στῆθος τοῦ νεκροῦ καὶ τὰ ἐκάρφωνεν εἰς τὴν καρδίαν του, λέγοντας. Χρυσίον ἐπιθυμᾷς ἀχόρταγε; ἂς χορτάσῃ ἡ καρδία σου, ὡς ὀρέγεται. Ταῦτα ἰδόντες, ἔφυγαν μὲ μεγάλον φόβον καὶ τρόμον ἀνείκαστον.» (Ἁμαρτωλῶν Σωτηρία Μερ. Α΄ Κεφ. 9.)

N. Γ. Π.

6

(Νάξος)

Ὁ ἀδρεφὸς πάλι τοῦ βοσκοῦ ἤτανε κ' ἐκεῖνος τάλε κουάλε *)· τοὔλεεν ἡ γυναῖκαν του:—«Πάρε μαθὲς ἕνα φουστάνι τοῦ παιδιοῦ μας, ποῦ θὰ πάμενε στὴν ἐγλησιά.» Τίποτ' αὐτός· μόνου ἤταν ἡ γυναῖκαν του κ' αὐτὸς ῥετεκλιάριδες**)· καὶ νὰ 'πῇς πῶς δὲν εἴχανε παράδες κολάζεσαι· μὰ ὁ διάολος τὸν εἴχενε βουλωμένο. Μιὰ φορὰ ποῦ πήενε στὸ χασαπιὸ (ὄχι γιὰ νὰ ψουνίσῃ, θεέ μου φύλαε! ὁ δρόμος του ἦταν ἀπὸ 'κεῖ) βλέπει ἕνα σκυλάκι κ' ἠχυθήκανε δυὸ μαντρόσκυλα ἀπάνων του νά το φᾶνε. Εὐτὺς τὸ λυπήθηκενε· σηκόνει τὸ ῥαβδίν του χτυπᾷ τσοὶ σκύλοι καὶ γλυτόνει τὸ σκυλάκι. Εὐτὸ πγιὰ ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησι ταῦ 'κλούθησενε· πάει στὸ σπίτι ὁ

*) Tale quale.
**) Ῥακενδῦται.

τζιγκενὲς*) τὸν ἀρωτᾷ ἡ γυναῖκάν του:—«ἀμὲ 'φτὸ τὸ σκυλάκι εἶντᾶνε;» Λέει,—«Νὰ δῇς ποῦ τὸ γλύτωσα 'ποῦθελα νὰ τὸ φᾶνε δυὸ μαντρόσκυλοι καὶ μοῦ 'κλούθησενε. Ἤφαενε τὸ σκυλάκι ὅ,τι ηὕρηκενε χορταράκια· κ' ἤκανεν ὅλο χωραταῖς καὶ κουριόζα παιγνίδια· ἠπεράσαν ἕνα δυὸ μέραις κ' ὕστερα τὸ βαρυούντανε πάλ' εὐτὸς γιὰ τὰ φαγιὰ ποῦτρωενε· ἐκεῖ ἔρχονταινε δυὸ ἀνθρώποι πῶς τσ' ἤστειλενε μαθὲ ὁ βασιλιᾶς καὶ τόνε παρακαλεῖ νὰ τοῦ πάει τὸ σκυλάκι πεσκέσι νὰ πάρῃ τὸ μπαξίσιν του**). Εὐτὸς λέει—«μπράβο!» ἀφοῦ ἤκουσενε τὸ μπαξίσι. Πάει καὶ λέει τσῆ γυναίκας του, —«Μωρὲ τὴν τύχη μας· τὸ σκυλάκι ποῦ τὸ βαρυούμουνε πῶς μοῦ τρώει τὰ φαγιὰ ἤστειλενε καὶ τὸ ζητᾷ ὁ βασιλιᾶς. Φεύγει ἀμέσως πέρνει καὶ τὸ σκυλάκι ἀκολουθᾷ τ'ς ἀθρώποι. 'Σ τὸ δρόμο τὸ σκυλάκι ἠξεφώνισενε σιγὰ σιγὰ καὶ λέει τοῦ ἀφέντην του: —«Νὰ μὴν πάρῃς μπαξίσι· μόνου 'σὰ ζητοῦνε νὰ σοῦ δώκουνε, νὰ 'πῇς πῶς δὲ θὲς ἄλλο τίποτις παρὰ ἐκεῖνο ποῦ σοῦ μεριτάρει.» Ἠκλούθαν εὐτὸς τ'ς ἀθρώποι καὶ τὸν ἀνεβάζουνε 'ς ἕναν ὁλόχρουσο παλάτι κ' ἤτανε τὸ παλάτι τῶ διαόλω μὰ ποῦ νὰ τὸ 'ξέρ' εὐτός; Τόνε παρουσιάζουνε 'ς τὸ μεάλο διάολω, ποῦ κάθουντανε 'ς ἕνα χρουσὸ θρόνο μὲ διαμαντόπετραις καὶ δίνει 'ς τὰ χέριαν του τὸ σκυλάκι κ' ἐκεῖνος τοῦκαμενε ντεμενὲ***) πῶς τοῦ εὐχαριστᾷ ἀπέκια φωνάζουνε τσῆ μεγάλης διαόλας καὶ βγαίνει ὄξω καὶ καθίζει σὲ μιὰν πολυθρόνα, καὶ τοῦ λέει καὶ κάθεται κ' εὐτὸς ἀντίκρυν τονε· ἀφότις τοῦλεενε πγιὰ πολλαῖς εὐχαριστίαις ἐκείνη, τοῦ κάνει ὕστερα—«Εἶντα χάρι θὲς ἀπὸ μένα;» Εὐτὸς ἠθυμούντανε τὴν παραγγελιὰ τοῦ σκυλακιοῦ: λέει, —«Τίοτα δὲ θέλω» —«Πρᾶμμᾶνε †) ποῦ δὲ γίνεταιν. — »Τὸ λοιπὸς δὲ θέλω ἄλλο τίοτα παρὰ κεῖνο ποῦ

*) Φιλάργυρος ἐξηνταβελόνης. (Σημ. Κρίσπη.) — Οὕτω καλοῦνται ὑπὸ τῶν Τούρκων οἱ Ἀθιγγάνοι (Tschinghené).

**) Ἀμφότεραι λέξεις τουρκικαί. Πεσκέσι = δῶρον· μπαξίσι = φιλοδώρημα.

***) Τουρκικὸς χαιρετισμὸς ἐνδεικτικὸς σεβασμοῦ, προσκύνησις.

†) Εἶναι πρᾶγμα.

μοῦ μεριτάρει'» μὰ τὴ σκάσιν των πγιὰ ἡ διαόλα ποῦ δὲν ἠμπόριενε νὰ τὸν ἀποβουλώσῃ γιατί δὲν ἠζήτανε τίοτα, μὰ εἰντάθελα νὰ κάμῃ πάλι, λέει:—«ἄντε κ' ἔχεις ἐκεῖνο ποῦ σοῦ μεριτάρει.» Στρέφει αὐτὸς πάει στὸ σπίτιν του, ἠγόρασενε ροῦχα τῶν παιδιῶν του, τσῆ γυναῖκας του, τῶν ἤπεριενε καλὰ φαγιά· τοῦ λέανε πγιὰ τὰ παιδιάν του—«τώρα εἶσαι μπαμπᾶ καλός'» ἤδονεν ἐλεημοσύναι καὶ τοῦ 'φκούνταν *) ὁ κόσμος κ' ἔτσι ἠσώθηκενε κ' ἠπήενε στὴ παράδεισο ἐκεῖ ποὔθελα νὰ πάῃ στὴν πίσσα νὰ βράζῃ.

ΣΗΜ. Ἡ παραβολὴ αὕτη ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν παραμυθίων, ἅτινα ὑπὸ τὸν τίτλον Die dankbaren Thiere κατέταξεν ὁ τῶν ἑλληνικῶν καὶ ἀλβανικῶν παραμυθιων συλλέκτης Hahn (Griechische und albanesische Märchen T. I. σ. 57.) εἰς ἓν τούτων, (τὸ ὑπ' ἀριθ. 9), μικρὸν ὀφίδιον σωθὲν τοῦ θανάτου ὑπὸ νέου ὑλοτόμου, λέγει εἰς τὸν εὐεργέτην του νά το ἐπαναφέρῃ εἰς τοὺς γονεῖς του, τὸν προτρέπει δὲ ὅπως ἐξ ἐξ ὅσων τῷ προσφέρωσι πρὸς ἀνταμοιβὴν, μὴ ζητήσῃ ἢ μόνον τὸν δακτύλιον τοῦ ὄφεως. Ἦν δ' ὁ δακτύλιος οὗτος, ὅμοιος πρὸς τὴν θαυμασίαν λυχνίαν τοῦ Ἀλαδίνου τῶν ἀραβικῶν μυθολογημάτων. Ν. Γ. Π.

7

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας φτωχὸς μὲ πολλὰ παιδιὰ κ' ἠδουλεύγαν ὅλοι μὲ τὴ γυναῖκαν του ὅλη μέρα· πᾶσα βράδυ **) ποὔτανε κουρασμένοι ἤθελα νὰ φᾶνε τὸ ψωμάκη τωνε ἥσυχα κ' ἀνεπαμμένα· ἀπέκειο ***) νὰ πιάσ' ὁ πατέρας νὰ παίζῃ τὸ λυράκι του νὰ χορεύγουνε τὰ παιδιάν του καὶ νὰ περνοῦνε μιὰ ζωὴ ἀγγελική. Δίπλα ἠκάθουνταν ἕνας πλούσιος καὶ 'σὰν ἤκουενε κάθε βράδυ τὰ γέλοια καὶ τσὴ

*) Ηὔχετο.

**) Ἄκλιτον ὅπως τὸ κάθε π. χ. πᾶσα πρωῒ, πᾶσα ταχυτέρα, πᾶσα μέρα κτλ. Δὲν δύναται ὅμως νὰ καθέξῃ καὶ πάντοτε τὴν θέσιν τοῦ κάθε οὐδέποτε π. χ. λέγεται «πᾶσα παιδί.» (Σημ. Κρ.)

***) Ἀπ' ἐκειό,—μετ' αὐτὸ, ἀκολούθως.

χαραὶς τοῦ φτωχοῦ ἠπαραξενεύγουντανε «πῶς ἐγὼ μαθὲς νὰ μὴν εἶμαι τόσο φχαριστημένος κι' ἀνεπαμμένος 'σὰν εὐτός· ὅλη 'μέρ' ἀξίνη καὶ τὸ βράδυ ζεῦκι» λέει «νὰ τῶνε δώκω θέλω γρόσα νὰ δῶ εἶντα θὰ τὰ κάμουνε.» Πάει 'βρίσκει τὸ φτωχὸ, λέει.—«'Επειδὴ σὲ ξέρω τίμιο ἄθρωπο, νὰ σοῦ δίνω χίλια γρόσαν' ἀνοίξῃς πραμμάτια, ὅ,τι θὲς κι' ἂν καζαντίσῃς μοῦ τὰ δίνεις εἰ δὲ μὴς σοῦ τὰ χαρίζω·» ὅλη μέρα πγιὰ, 'σὰν τἄπηρεν ὁ φτωχὸς ἠσυλλοούνταν εἶντα νὰ κάμῃ τόσα γρόσα· τῶφερνεν ἀπὸ 'δῶ, τῶφερνεν ἀπὸ 'κεῖ· ν' ἀνοίξω πραματευτάδικο, νὰ τὰ βάλλω 'ς τὸν τόκο, νὰ πάρω ἀμπελοχώραφα· ἔρχεται τὸ βράδυ μηδὲ λυράκι πγιὰ νὰ πιάσῃ, 'μιλιὰ τσὶχ νὰ κάνανε τὰ παιδιάν του, νὰ γελάσουνε τὰ μάλλονενε· ὅλη νύχτα δὲν ἠβούλωσενε 'μάτι 'ς τὴ συλλοή· τὴν ἄλλη μέρα μηδὲ 'σὲ μεροκάματο νὰ πάῃ μηδὲ πούβετις ἔξω μου*) 'ς τὴ συλλοή· τὸν ἀρώταν ἡ ὑναῖκαν του εἶντἄχειν; νὰ τόνε κάμῃ νὰ γελάσῃ, εὐτὸς τὴν ἐμάλλονενε νὰ τὸν ἀφήκῃ ἥσυχο· ἀφηκρᾶται ὁ πλούσιος, περνᾷ μιὰν ἀγραδυνιὰ**), περνᾷ ἄλλη περνοῦνε τρεῖς μηδὲ λυράκι πγιὰ ἤκουενε μηδὲ ἔλοια μηδὲ χορὸ τῶν παιδιῶ· μιὰν ταχυτερνὴ***) βλέπει τὸ φτωχὸ κ' ἔρχεται—«νὰ, χριστιανὲ, τὰ γρόσα σου καὶ μηδ' αὐτὰ θέλω μηδὲ τὴ σκοτοῦραν τωνε» ἀπωστότε πάλι πάει χαρούμενος 'ς τὸ σπίτιν του ὁ φτωχὸς, ἤπαιζενε τὸ λυράκι ἠχορεύγανε τὰ παιδιάν του σὰν καὶ πρῶτα καὶ ταχυτέρου 'ςτὴ δουλειάν του.

ΣΗΜ. Ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι εὐτυχέστερος εἶναι ὁ αὐτάρκης χειρώναξ τοῦ πολυμερίμνου πλουσίου.

Τὰς ἀνωτέρω παραβολὰς καὶ ὀλίγα τινὰ παραμύθια μοὶ διηγήθη μία ἡλικιωμένη ὑπηρέτριά μας 'Αλισάφη (='Ελισάβετ) καταγομένη ἀπὸ ἓν ἀπώτατον τῆς Νάξου χωρίον Κομιακήν· ἡ ἰδία μοὶ εἶπεν ὅτι μία βασιλοπούλα «Κομιανή» ὀνόματι ἦλθε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατῴκησεν ὑπὸ ἕνα βράχον ἔξωθεν τοῦ χωρίου φέροντα ἔτι

*) 'Εκτὸς μόνον· ἀλλ' ἦτο βεβυθισμένος εἰς σκέψεις.

**) 'Εσπέρα.

***) Πρωΐα.

τὸ ὄνομά της «ἡ πέτρα τσῆ Κομνιανῆς», ὡς ἐκ τούτου μοὶ εἶπεν ἐκλήθη τὸ χωρίον Κομνιακή. Θὰ ἦτο βέβαια θυγάτηρ τις τῶν βασιλέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κομνηνῶν, Κομνηνὴ καλουμένη. Ἡ παραγωγὴ αὕτη μοὶ φαίνεται πιθανωτέρα παρὰ ἐκείνη τὴν ὁποίαν δίδουσιν ἄλλοι «ὅτι εἶνε δηλαδὴ παρασχηματισμὸς τοῦ «κώμη» καὶ ἑπομένως πρέπει νὰ γράφηται Κωμιακή.

Τὰ καλλίτερα καὶ περισσότερα παραμύθια τὰ ὁποῖα ἔθεσα εἰς τὸ τέλος ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν· μοὶ τὰ διηγήθησαν γραῖαι θεῖαι μου πρὸ δεκαετίας ἀποθανοῦσαι, τοῦ παρελθόντος αἰῶνος γυναῖκες.

Μ. Κ. ΚΡΗΣΠΗΣ.

8

(Νάξος)

Μιὰ φορὰ κ᾽ ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας ἄντρας καὶ παράγγειλενε στὴν ἀῤῥεβωνιαστικιάν του — «ἀκοῦς ποῦ θὰ σὲ πάρω νὰ μὴν τρῶς πολύ. Καλὸ κ᾽ ἐκείνη· ἀφοῦ τὴν ἔπειρενε καὶ τοῦ μαγέρεψενε τὸ μεσημέρι, τσῆ λέει ἔλα κ᾽ ἐσὺ κάτσε νὰ φάμενε. — «Δὲν πεινῶ.» Σὰν ἠπέρασενε δυὸ ὥραις τὸ μεσημέρι κ᾽ εἴδενε πῶς ἦλειπεν ὁ ἄντρας τση καθίζει κ᾽ ἡ καλήσου καὶ σοῦ τὴν πατόνει*) ὡς ἀπάνω· τὸ βράδυ ἠγύρισεν ὁ ἄντρας ᾽ς τὸ σπίτι του, τοῦ στρώνει τραπέζι, τσῆ λέει πάλ᾽ ἐκεῖνος: — «ἔλα μάγκους μου νὰ φᾷς τὸ βράδυ ποῦσαι νηστικὴ ἀπὸ τ᾽ς αὐγαὶς τοῦ Θεοῦ.» — «Δὲν τρώω, δὲν πεινῶ». Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμεν· ἔτσι δὰ πάντα τἄκανενε, δὲν ἤτρωενε μὲ τὸν ἄντραν τση, καὶ καθὼς ἤφευγεν ἐκεῖνος ἠμπίνουντανε**) ᾽ς τὸ φαΐ. Μιά, δυὸ μέσ᾽ τσὴ πολλαὶς τὰ κατάλαβενε κ᾽ ἐκεῖνος καὶ τῆνε πέρνει καὶ πάει στὸ χωράφι. ᾽Σὰν ἠκόντευγενε τὸ μεσημέρι στρώνει χάμω καὶ τσῆ λέει, — «Ἔλα πγιὰ τώρα τὸ βρισκούμενο, ἔξοχη εἶνε» — «Δὲν πεινῶ δὲν τρώω.» ᾽Αφοῦ πέρασενε δυὸ τρεῖς ὥραις τὸ

*) Πληροῖ τὴν κοιλίαν της.
**) Se bourrait

μετοκόπισμα τοῦ ἡλίου εἶδενε πῶς δὲν ἔχει 'ςτὸ νοῦν του νὰ τῆνε πάῃ 'ς τὴ χώρα κ' ἤρχιζενε νὰ τὴν κόβγῃ λύρα*) ἠφώναζεν ἐτσὰ ψώματα—«γειτόνισσα γειτόνισσα νἄρθω καλότυχη νὰ μοῦ δώκῃς τὴν τριχιὰν(γιὰ νὰ πάῃ 'ς τὴ χώρα νὰ φάῃ ἦταν ὁ λογαριασμός)· τσῆ κάν' ὁ ἄντρας—«στάσου δὰ κ' ἔχεις καιρὸ τὸ βράδυ·» μέσ' 'ς τὴν πολλὴ ὥραπάλι—«καλ'εἶντα θὲς γειτόνισσα, τὴ σκάφη; τώρα ἔρχομαι καὶ σοῦ τῆνε δίνω» τσῆ κάνει πάλ' ὁ ἄντρας—«κὰ κιὰ ποῦν γειτόνισσα ; δὲ βλέπω 'γὼ γειτόνισσα· κάτσ' ἐδῶ καὶ τὸ βράδυ πάμενε μαζὶ 'στὴ χώρα.» 'Σὰν ἠστρέφουντηνε πγιὰ 'ς τὴ χώρα δὲν ἤϐλεπεν ἀπὸ τὴν πεῖναν τση κ' ἤπιακενε κἄτι μαύραις μαμούναις ποῦνε στὸ δρόμο, κατσαρίδες τσὴ λένε, τσἤτρωενε κ' ἤλεενε—«ἐληδάκια μου γρηληδάκια μου ποδάρια δὲν εἴχετε καὶ ποδάρια κάμετε νἄρθετε νὰ μεὕρετε νὰ σᾶσε κουρκαλίσω.» 'Απωστότες ἠκάθουντανε πγιὰ 'ς τὸ τραπέζι μὲ τὸν ἄντραν τση καὶ δὲν ἤκανενε πγιὰ εὐτὰ τὰ κουρουφέξαλα.—Παραμῦθι μύθαρος ἡ κοιλιά σας πίθαρος.

9

(Νάξος)

'Ηταν μιὰν ἄλλη ντεμπέλα, οὔτε νὰ μαερέψῃ ἤθελενε οὔτε νὰ σαρώσῃ οὔτε τίοτα μόν' οὔχενε μιὰν προϐειὰ ἀπὸ 'πάν' ἀπὸ τὸ τραπέζι, καὶ 'σὰν ἤθελα νἄρθ' ὁ ἄντρας τση νὰ φέρῃ κρηὰς, ψουνητὰ, αὐτὴ τ'ἀκούμπανε 'ς τὸ τραπέζι κ' ἤλεενε:—«ἀκοῦς προϐειὰ μαέρεψέ τα» 'σὰν ἤθελα νἄρθῃ τὸ μεσημέρι καὶ τἄϐανεν ὁ ἄντρας μαζίν τση πῶς βαρυέται νὰ τοῦ κάμῃ φαΐ, τἄϐανενε πάλ' ἐκείνη μὲ τὴν προϐειά :—«γκἄντα προϐειὰ δὲν ἐμαέρεψες;» μιὰ δυὸ τὴν ἀϐιζάριζενε—«μπρὲ γυναῖκα μου, μπρὲ 'μάτια μου, δὲ μαερεύγ' ἡ προϐειὰ, ἐσὺ θὰ μαερέψῃς». Μέσ' 'ς τὴν τρίτη πγιὰ τσῆ λέει—«καλὰ

*) Παροιμιώδης ἔκφρασις ἐπὶ μεγάλης πείνης λεγομένη.

ἡ προβειὰ φταίει καταίβασέ τηνε νὰ τῆνε δείρωμενε·» τῆνε ρίχτει κι' ὁ καλός σου 'ς τὴ ράχιν τση καὶ—«νὰ προβειὰ τούτη σοῦ δίνω, τούτη σοῦ χαρίζω, δὲ μαερεύγεις προβειά;» κ' ἤκχνενε πῶς δέρνει μαθὲς τὴν προβειὰ μὰ πόνειεν ἐκείνη ποῦταν ἀπὸ κάτω, σοῦκαμενε τὴν καλήσου ἀπ' ἀλατσιοῦ· ἐκείνη πγιὰ ἠφώναζενε—«σώνει πγιὰ, ἄντρα μου, σώνει, ἐγὼ θὰ φκιάνω τὸ φαΐ δὲ θ'ἀφίνω πγιὰ τὴν προβειά.» Γι' αὐτῶχουνε νὰ ποῦνε πῶς τὸ ξύλο ἤβγηκεν ἀπὸ τὴν παράδεισο.

10

(Νάξος)

Μιὰν ἄλλη πάλι κοπελοῦδα εἶχενε τὸ ντέρτι νὰ μὴν πλύνῃ ποτές τση πιάτα, μόνου κάθε φορὰ ποῦθελα ν' ἀποφάῃ ἤσπανε τὸ πιάτο καὶ τῶρριχτεν ὄξω. Ἤβλεπες πγιὰ ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὴ σκάλαντση Ἑβραῖοι μὲ τσὴ κανίστραις, γυαλιντζίδες*) μὲ τὰ πιάτα, κι' ὅλο 'γόραζενε γιατί δὲν τὴν ἐφτάνουνταν ἕνα μαγαζί. Ὅλαις ἡ συνομήλικές τση ἠστεφανόνουντανε, εὐτὴ κανένας δὲ τὴν ἤθελενε ἐξ αἰτίας τοῦ κουσουριοῦ ποῦχενε. Μέσ' 'ς τὸν πολὺν καιρὸ νάσου ἕνα καλὸ κι' ἄξιο παλληκάρι καὶ ζητᾷ λόγ' ἀπὸ τὸν πατέραν τση· ἐκεῖνος τοῦ ξηγήθηκενε πῶς 'ς τὸ κεφάλι μου καὶ παραπάνω**) μὰ εὐτὸ κ' εὐτὸ τὸ ψιάδι***) ἔχει.—«Ἔγνοια σου κι' ἐγὼ τῆνε διορθόνω.» Ἔτσι λοιπὸ τοῦ τὴν ἤδωκενε. Ὁ ἄντρας τση τὴν πρώτη μέρα δὲν τσῆ μίλησενε, καθὼς ἠπήενε καὶ τὴ δευτερὴ νὰ ρίξῃ τὸ πιάτο, τὴ στρώνει, ἀφέντη μοῦσαι, 'ς τὸ βούρδουλο καὶ σοῦ τῆνε κάνει ἀπόπαστη. Ἐκείνη πγιὰ ὅσον τσῆτρωενε ἠξεφώνανε — «φτάνει πγιὰ ἄντρα μου δὲ ξανασπῶ τὰ πιάτα». Κ' ἔτσι τὴν ἐμολλάρησενε

*) Ὑελοπῶλαι.
**) Ἐλλειπτ. σὲ θέτω· δηλ. σὲ ἐκτιμῶ ὑπερβαλλόντως
***) Ἐλάττωμα ταὐτὸν σχεδὸν ταῖς ἀνωτέρω λέξεσι ντέρτι καὶ κουσοῦρι.

καὶ τσῆ λέει:—«ὥμορφαις ἤτανε; Ἀ σοῦ ξαναρέσῃ Λάμπρο ξαναπέρασ᾽ ἀπ᾽τὴν Ἄντρο.» *)

11

(Νάξος)

Μιὰ φορὰ κ᾽ ἕναν καιρὸ ἤτανε μιὰν ἀκαμάτρα καὶ τσῆ πῆεν ὁ ἄντρας τση ᾽φάδι γιὰ νὰ τοῦ ᾽φάνῃ ῥοῦχα, μὰ κείνη τἄῤῥιξενε ᾽ς τὸν πάτο τσῆ κασσέλας κι᾽ ὄξω νοῦ**). Ἕνα δυὸ μῆνες ἤλυωσεν ἡ παληὰ ᾽ντυμασιὰ τοῦ ἄντρα—«Ἔ! τώρα, γυναῖκά μου, εἶντα νὰ κάμω ποῦ νὰ πάω ᾽γδυμένος;»—«Ἔγνοια σου, ἄντρα μου, κ᾽ ἐγὼ ᾽σὲ μασαρεύγω» τόνε πιάνει κ᾽ ἐκείνη καὶ σοῦ τόνε τυλίει μὲ τὸ ᾽φάδι ᾽σὰ Λάζαρο ἀπὸ πάν᾽ ὡς κάτω καὶ τοῦ λέει—«Καλὸς εἶσαι τώρα, ὅλο τὸ ἴδιο δὲν εἶνε; καὶ τὰ ῥοῦχα ἀπὸ ᾽φάδια τὰ κάνουνε, ἄντε ὅπου ὁρίζεις» καθὼς πάει νὰ κατέβῃ τὴ σκάλα, σφυριαὶς, λεμονιαὶς***) ποῦ δὲν ἤβλεπενε τὴν πόρτα νὰ γυρίσῃ ᾽πίσω κ᾽ ἐκείνη κὰ, κὰ, κὰ, ἀπὸ πάνω. Σὰν ἠγύρισενε ᾽ς τὸ σπίτι τοῦ κάνει—«κὰ καὶ γιάντα στράφηκες;» Ἐκεῖνος τὤπιασεν ἀμάχη μὰ δὲν τὸ ᾽πόδειξενε καὶ δὲν τ᾽ς ἀγριομίλησενε. Ἤφηκε νὰ περάσῃ καιρὸς καὶ ζαμάνι καὶ τσῆ λέει πῶς θὰ ταξειδευτῆ καὶ θὲ νὰ τσῆ φέρῃ καινούργιαις φορεσιαὶς ἀπὸ τὴ ξενητειὰ κ᾽ ἤπηρενε τὰ μπαγκάγιαν†) του κ᾽ ἤφυενε. Πιάνει κ᾽ εὐτὴ μὲ τὴν ἰδέα πῶς θὰ τσῆ πάρῃ καινούργια καὶ καύγει ὅλαν τση τὰ ῥοῦχα, κ᾽ ἠκούκωσενε ᾽ς τὸ πάπλωμα καὶ δὲν ἤβγηκενε πγιά· μέσα ᾽σὲ δυὸ-τρεῖς ᾽μέραις στρέφει

*) Παροιμία ἀναφερομένη εἰς τὸν Λάμπρον Κατσώνην. Βλ. περὶ ταύτης Ν. Γ. Πολίτου π. δημωδῶν παροιμιῶν ἐν Παρθενῶνος τ. Β΄. φυλ. 17.

**) Καὶ δὲν ἐφρόντισε πλέον περὶ αὐτῶν παντάπασι.

***) Ἐκτύπων σφυρία καὶ ἔῤῥιπτον κατ᾽ αὐτοῦ λεμόνια. Συνήθης παρὰ ταῖς κατωτάταις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τάξεσιν ἡ τοιαύτη ἔμπρακτος ἔνδειξις ἄκρου χλευασμοῦ καὶ περιγέλωτος.

†) Bagage (Γαλ.) bagaglio (Ἰταλ.).

ὁ ἄντρας τση.—«Πᾶῦνε τὰ καινούργια ροῦχα;»—«Κρίμας! ἠξέχασα»—«Ἀμὲ τώρα πῶς νἄβγω ποὔκαψα τὰ ροῦχα μου;—«Ἔγνοια σου καὶ 'ς ἔλιαις 'μέραις θὰ ἔνῃ πανυῆρι ἐδ' ἀποπόξω, 'σὲ βάνω 'σὲ μιὰ βαρέλα, ἀνοίω δυὸ τρύπαις, τὸ στήνω ἔτ κεῖ, καὶ θὰ βλέπῃς ἀπὸ μέσα γδυμνὴ χωρὶς νὰ φαίνεσαι·» καλὴ ὥρα τἄπενε καὶ τἄκαμενε. Ἤβλεπενε πγιὰ ἐκείνη ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὸ βουτσὶ τ'ς ἀθρώποι καὶ τὴν ἄντραν τση ποῦ πίνανε κ' ἐγλεντούσανε. 'Σὰν ἤρθανε 'ς τὸ κέφι κ' ἠρχινίζανε νὰ κάνουνε ζούρλαις γνέφ' ὁ ἄντρας, σποῦνε τὸ βαρέλι καὶ πετιέται τσιτσίδι 'σὰν τὴ μάννα ποῦ τὴν ἐγέννησενε *). Τῆνε βάνουνε 'ς τὴν κάτσα γιοῦχα, σφυριαὶς, λεμονιαίς· κὰ, κὰ, κὰ τώρα κι' ὁ ἄντρας ἀπὸ μακρυὰ—«ὤμορφεῖσαι; ξανακοντρεστάρεις πγιὰ μαζί μου; ἐμένα μ' ἔδηνε τυλιμένο κ' ἐσένα ὁλόγδυμνη»· ὥςπου ναῦρη τὸ σπίτιν τση ἀπὸ τσὴ μπομπαὶς καὶ τὰ γέβεντα εἶδενε κ' ἤπαθενε.

12

(Νάξος)

Μιὰ τὴν ἐδῶκαν οἱ γονεῖς τση 'ς ἕναν καλὸ κι' ἄξιο παλληκάρι στανικῶς τση κι' ἀποστότες ἠπιάστηκεν ἡ φωνήν τση, κ' ἠκάθουντανε στὸ παραθύρι βουβὴ μηδὲ νὰ κοιμηθῇ μαζίν του μηδὲ τίποτα. Εὐτὸς πγιὰ τὤπιασενε μαράζν εἶντα μηχανιέται; κόβγ' ἕνα μαρμαράκι φτενὸ φτενὸ ποῦ νὰ φαίνουντανε 'σὰν τυρὶ καὶ τσῆ τὸ πασσάρει, γιὰ νὰ 'γαναχτήσ' ἐκείνη καὶ νὰ μιλήσῃ· εἶντἆν' εὐτὸ μαθὲς ποῦ μοῦ δίνεις; Τὸ βάνει 'στὸ στόμαν τση 'σὰν εἶδενε πῶς εἶνε μάρμαρο τὸ φτεῖ χωρὶς νὰ 'πῇ γρύ. Ἐκεῖνος ναὶ καὶ ναὶ νὰ τῆνε κάμῃ καλά. Σ' ἔλιαις μέραις πιάν' ἕνα τσικάλι

*) Περίεργος ἡ φράσις «ἐτσιτσιδιάστηκα 'σὰν τὴ μάνναποῦ μ' ἐγέννησενε», ἀντὶ «ὅπως ὅταν μὲ ἐγέννησεν ἡ μάννα μου» διότι τότε δὲν εἶνε ἡ μάννα ὁλόγυμνη ἀλλὰ τὸ νεογνόν. (Σημ. Κρ.)

καὶ τὸ γεμίζει φρέσκαις καβαλίναις καὶ τσῆ λέει ἔλα νὰ φάμενε γιὰ νὰ θυμώσῃ μαθὲς καὶ νὰ τοῦ πῇ:—«δὲν τρέπεσαι;» Ξεσκεπάζ' ἐκείνη τὸ τσικάλι· 'σὰν τῶδενε πῶς ἠβρώμιενε μιλιά. Πάλι σὲ καμπόσαις κρύβγετ' ἀπὸ πίσ' ἀπὸ τὴν πόρτα γιὰ νὰ τῆνε ξεσπάει *) γιὰ νὰ τρομάξ' ἐκείνη καὶ νὰ πῇ «μάννα μου!». Παραμονεύγει καὶ κατὰ πῶς περνᾷ ἀπὸ τὴν πόρτα τσῆ κάνει πᾶ! Ἠκόπηκενε τὸ αἷμαν τση μὰ τσιμουδιὰ δὲν ἤβγαλενε. Μέσ' 'ς τὴν ὕστερη πγιὰ φορὰ λέει νὰ κάμω τὸν πεθαμμένο δὲ θὰ μὲ κλάψῃ νὰ μὲ μυρολοήσῃ; κ' ἔτσι θὰ λύσ' ἡ γλῶσσαν τση· τἄπενε καὶ τἄκαμενε ξαπλόνεται 'σὲ μιὰν κούνια, κλεῖ τὰ 'μάτιαν του, ἔρχουντανε οἱ γονεῖν τση, ἡ γειτόνισσαις ποῦ τσεῖχεν ἀβιζαρισμέναις, τοῦ σταυρόνουνε δένουνε τὰ χέριαν του καὶ κάθουνταινε ῥόδο **) καὶ τόνε κλαῖνε μὲ μυρολόγια· ἀπὲ κάνουνε τσῆ γυναίκας του, ποῦ κάθουντανε μὲ φραμένο στόμα:—«κὰ καὶ καλότυχη, δὲν κλαῖς καὶ σὺ τὸν ἄντρα σου ποῦ ἄψε σβύσε ***) 'σὲ σαράντα 'μέραις τόνε χάνεις; τότες πγιὰ κ' ἐκείνη ἠξεφώνησενε τραυλά:—«ἄντλα μου καλέ μου ἄντλα, εἶντα νὰ σοῦ θυμηθῶ; τὸ τυλὶ τὸ μάμαο, τὸ τσυκάλι τὰ κατὰ κι' ἀπὸ πίσ' ἀπὸ τὴν πότα πᾶ;» Σηκόνετ' ἐκεῖνος τὴν ἀγκαλιάζει,—«Μάτια ποῦ στόμα εἶχες καὶ μιλιὰ δὲν εἶχες» κ' ἠκάμανε γάμον καὶ χαραὶς καὶ ξεφάντωσαις καλαίς †).

ΣΗΜ. Παραπλήσιος μῦθος εἶναι ὁ τῆς εἰς χελιδόνα μεταμορφωθείσης νεάνιδος, δημοσιευθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Σκορδέλη, ἐκ Φιλιππουπόλεως ἐν Πανδώρᾳ, τ. XI σ. 452 Πρβλ. καὶ Νεοελλην. ἀνάλεκτ. τ. I σ. 90.

Ν. Γ. Π.

*) Ἐκπλήττω τινὰ αἰφνιδίως.

**) Κύκλω.

***) Φράσις σημαίνουσα μεγίστην ταχύτητα.

†) Ἡ τελευταία φράσις κατήντησε στερεότυπος τιθεμένη ἐνίοτε ἄν τὸ καλοεξετάσῃς καὶ ὅπου δὲν ἔχει τὸν τόπον της ὅπως ἐδῶ· διότι δὲν ἔγεινε τώρα τελευταῖον ὁ γάμος ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς ὅταν ἐπιάσθη ἡ φωνή της. Δὲν ἐννοῶ ὅμως ὅτι μεταχειρίζονται τὸν ἐπίλογον τοῦτον καὶ εἰς τὸ τέλος οἱουδήποτε παραμυθίου καὶ ἔνθα οὐδὲν ἴχνος γάμου φαίνεται, διότι ἔχουσιν ἄλλα κοντάκια. Προσθετέον ὅτι τόσον οὗτος ὁ μῦθος ὅσον καὶ οἱ

13

(Νάξος)

Ἦταν ἕν' ἀντρόϋνο ντεμπελχχνάδες καὶ 'σὰ δὲν εἴχανε ψωμὶ νὰ φᾶνε εἶπεν ἡ γυναῖκα τ' ἀντροῦς: —«ξέρεις εἶντα νὰ κάμῃς; σήμερα ποῦνε τσῆ γονατιστῆς κεῖν' οἱ ἀθρώποι πνιμένοι 'ςτὰ θέρητα νὰ ὑρέψῃς ἀπὸ τὸν τάδε ἕνα γρόσι πῶς θὰ πᾶς αὔριο 'ς τὸ 'μεροκάματόν του· ὕστερα νὰ πᾶς 'ς τὸν ἄλλο παρέχει, καὶ 'ς τὸν ἄλλο και 'ςτὸν ἄλλο ὥσπου νὰ μαζέψῃς καμμιὰ δεκαριὰ γρόσα κ' ὕστερα νὰ ψουνίσῃς καὶ ν' ἄρθῃς ἐπά.» Καλὰ τοῦ τἄπενε καλὰ τἄκαμενε· πάει στὸν ἕνα σύμπλιο *) —«δός μου ἕνα γρόσι κ' ἔρχομ' αὔριο νὰ σοῦ θερίζω·» τὸ πέρνει, πάει 'ς τὸν ἄλλο τὰ ἴδια, 'ς τὸν ἄλλο τὰ ἴδια, ἠψούνισενε καὶ τοῦ περισσέψανε γιὰ καμπόσαις 'μέραις. 'Σὰν ἠκοιμήθηκενε τὸ βράδυ τοῦ λέει πάλ' ἡ γυναῖκάν του νὰ κάμῃ τὸ πρωῒ τὸν ἄῤῥωστο. Ἔρχετ' ἕνας καὶ τόνε ζητᾷ νὰ κοπιάσῃ 'ς τὸ θέρος, λέ' ἡ γυναῖκάν του —«ἄῤῥωστος εἶνε βαρειὰ 'ς τὸ στρῶμα.» λέει —«χαλάλιν του τὸ γρόσι». Ἔρχετ' ἄλλος ὑστερώτερα, 'σὰν ἤκουσενε πῶς εἶν' ἄῤῥωστος λέει: χαλάλιν του· ἔτσι ἤρχουνταν ἕνας ἕνας τὸν ἐζήτανε κ' ἤφευγενε. Ἔρχεται κ' ἕνας τὸ βράδυ «γιάντα δὲν ἤρθενε 'ς τὸ 'μεροκάματο;»—«Ἄῤῥωστος εἶνε καψόχολε καὶ σὺ ὅλαις τσ' ὥραις μιὰν τὴν ἔχεις.»—«Ἄῤῥωστος, ξάῤῥωστος τὸ γρόσι μου θέλ' ἀπίσω.» 'Σὰν εἶδενε πγιὰ ἐκείνη πῶς

πλεῖστοι τῶν προηγουμένων καὶ τινες τῶν ἑπομένων καίτοι φαίνονται ἡμῖν ἀνούσιοι καὶ ἐστερημένοι πάσης τέχνης εἰς τὸν τόπον ὅμως ὅπου συνειθίζονται ἀρέσκουσι τὰ μάλιστα καὶ μετ' εὐχαριστήσεως οὐ σμικρᾶς ἀκούουσι τὴν διήγησιν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ἀντέγραψα αὐτούς, διότι ἡ παροῦσα συλλογὴ σκοπεῖ τὴν κατάδειξιν τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ μᾶλλον, ἢ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων τῆς γλώσσης αὐτοῦ μνημείων (Σημ. Κρ.)

*) Γείτονα.

εὐτὸς δὲν ἤθελενε νὰ φύῃ λέει —«μωρ' ἄντε χριστιανέ μου π' ἀγγελεύγεται *), κ' ἂν πέψ' ὁ Θεὸς νὰ πάρῃ τὴν καλὴ βόρτα δὲν τὸ χάνεις· ἔτσι τόνε ξεβγάνει καὶ λέει τοῦ ἀντροῦς νὰ κάμῃ τὸν ἀπεθαμμένο· ἀπόστερα σύρνει φωναὶς μουγκαλιαίς, μαζεύγετ' ὁ κόσμος πλακόνει κ' ἐκεῖνος μὲ τὸ γρόσι καὶ δὲν ἤφινενε νὰ τόνε θάψουνε ὥσπου νὰ πάρῃ πίσω τὸ ῥιάλι: λέ' ἡ γυναῖκα-«μωρ' ἄς χριστιανέ μου 'ς τὴ σκάσι μου, τώρα νὰ πᾶνε νὰ τόνε ψάλλουνε μάγκους μου 'ς τὴν ἐγλησιά. κ' ὕστερα πγιὰ κάμε ὅ,τι ὁρίζεις». τόνε κατεβάζουνε 'ς τὸ καντηλέττο τόνε ψάλλουνε 'ς τὴν ἐγλησιά κι' ἀπέκει ἐκεῖνος μὲ τὸ γρόσι δὲν ἤφινενε νὰ τὸν χώσουνε. Φεύγ' ὁ παπᾶς κ' οἱ τέσσαρες κι' ἀφίνουνε τὸν ἀπεθαμμένο κ' ἐκεῖνο μὲ τὸ γρόσι ἀπὸ 'πάνω του· ἤβράδυασεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, πίσσα σκοτάδι κ' εὐτὸς κλειστὰ μάτια· ἐκεῖ κατεβαίνουν κλέφταις ἀπὸ τὰ βουνὰ κ' ηὑρύκανε τὴν ἐγλησιὰ νἄμπουνε γιὰ νὰ μεράσουνε τὸ λησαυρὸ **). Νὰ τσοὶ δῇ ἐκεῖνος μὲ τὸ γρόσι κρύβγεται μέσα 'στὸ ἱερό· στρώνουνται ἐκεῖνοι ἀπὸ πάν' ἀπὸ τὸ καντηλέττο καὶ κάνουνε ἴσιαις μερετάδες, τὸ χρηματικό, 'ς ἕνα κοστάδο πρᾶμα ***) ἤκάμανε φιλονεικία τίνος μεριτάρει· λέν' ἀνάμεσόν των: —«ὅποιος εἶνε πγιὸ καλὸ παλληκάρι νὰ κόψῃ μονοσπαθιᾶς τὸν ἀπεθαμμένο νὰ τὸ πέρνει.» Ν' ἀκούσ' ἐκεῖνος ποῦκανεν ἐτσὰ ψώματα τὸν ἀπεθαμμένο κοντοκαθίζει 'ς τὸν κῶλόν του καὶ λέει: «σηκωθῆτε σεῖς οἱ ἀπεθαμμένοι νὰ δείρετε τσοὶ ζωντανοί·» πετιέτ' ἐκεῖνος ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὸ ἱερὸ λέει «ἐπάμε κ' ἐγώ.» Βλέποντας οἱ κλέφταις ἤθαῤῥευτίκανε πῶς εἶνε βρυκολάκοι παραιτοῦνε τὸ λησαυρὸ κ' ὁποῦ φύει φύει. Σηκόνετ' ὁ ψευταπεθαμμένος κ' ἐκεῖνος μὲ τὸ γρόσι λέει—«τώρα νὰ κάμωμεν ἐμεῖς μοιρασιά»—«Ὄχι ἄ 'δὲ μοῦ δώκῃς τὸ γρόσι παρᾶ δὲν παίρνεις·» κ' ἔτσι φωνάζανε ποῦ ξεστεάσανε τὴν ἐγλησιὰ ἀπὸ τσὴ φωναίς. 'Σὰν ἠσβύνανε τἄστρα στέρνουν οἱ κλέφταις ἕνα νὰ δῇ, λέει τώρα ποῦ χαρά-

*) Κινδυνεύει, πνέει τὰ λοίσθια.

**) Θησαυρό.

***) Πρᾶγμα πολύτιμον.

ζει μπᾶς κ' ἠχαθῆκαν οἱ βρυκκολάκοι νὰ πάρῃ τὸ λησαυρό. Ἀκούει ἀπόξω κακὸ πατιρντὶ *) στρέφεται, «μωρὲ χαμμένα παιδιὰ ἠσηκωθῆκαν οἱ ἀπεθαμμένοι καὶ κάνουν ἕνα συναγῶι **) γιὰ τὸ λησαυρὸ ποῦ δὲν εἶνε νὰ κοστάρῃ κἀνείς.» Ἐκεῖνοι οἱ δυὸ δὲν ἠξεμπερδέψανε ὄξω μου κι' ἀπόντως***) ἤβγαλεν ὁ ψευταπεθαμμένος κ' ἤδωκενε τὸ γρόσι, κ' ἔτσι καμανέντα ὅλα δυὸ μεριτάδες κ' ἠπῆενε καθένας καλιάν του †). Καὶ μὲ τσὴ παλαβιαίς τωνε ἠκάμανε τὴν τύχην τωνε.

14

(Νάξος)

Ἦταν ἕναν ἀντρόϋνο καὶ δὲν ἤκανενε παιδί· ἠποτάηκενε τ'ς ἁγίοι καὶ μέσ' 'ς τὰ πολλὰ χρόνια ἤκαμεν ἕνα θηλυκάκι. Ὁ πατέρας του πγιὰ ἀπὸ τὴ χαράν του ἤπηρενε τὸ δρόμ' ἀμπρός του νἄβρῃ σύντεκνο. Ἀμπαντᾷ ἕνα 'ς τὸ δρόμο —«Ὥρα καλὴ ποῦ πἄ' ἀπὸ δῶ; λέει πγιὸ γυρεύγεις;» — «σύντεκνο νὰ βαφτίσῃ τὸ θηλυκό μου»—«Ἐγὼ βαφτίζω το.» Τόνε πέρνει 'ς τὸ σπίτι καὶ κάνει τ'ς ἑτοιμασίαις. Πρὶ νὰ τὸ βαφτίσουνε ἀκούει ὁ σύντεκνος τῶ Μοιράδω κ'ἤλεεν ἡ μιὰ—«νἆνε γραφτόν του νὰ τὸ φᾶνε τ' ἀνήμερα ζούμπερα». Ἡ ἄλλη λέει—«ὄχι· ἐτσὰ μόνου νὰ τῆνε κάψ'

*) Ταραχή, θόρυβος. Λ. τουρκική.

**) Συναγωγή (Ἰουδαίων). Μεταφ. ὅμιλος θορυβούντων.

***) Ἐκτὸς μόνον ὅταν.

†) Οἴκαδε εἶνε τό Ὁμηρικὸν κ α λ ι ά καλύβη, οἰκίσκος π. χ. τὴν διφῶσα καλιὰν (Ἡσίοδ.) Π ά ε ι κ α λ ι ά ν τοῦ εἶνε αἰτιατικὴ ἀπρόθετος σημαίνουσα τὴν εἰς τόπον κίνησιν ὅπως «πάει σκολειό, πάει σπίτι, πάει περίπατο» ἀντὶ εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὸ σπίτι, εἰς τὸν περίπατον» ὅπως καὶ παρ' ἀρχαίοις τὸ ταὐτόσημον ἀ φ ι κ ν ο ῦ μ α ι συντάσσεται μετ' αἰτιατικῆς ἀπροθέτου κίνησιν δηλούσης· καὶ παρὰ Ῥωμαίοις δὲ «Italiam venio.»

(Σημ. Κρ.)

ἡ φωτιά.» Ἡ ἄλλη λέει—«σταθῆτε, 'σὰ γενῇ δεκοχτὼ χρονῶ κοπέλλα νὰ πνιῇ μέσ' 'τὸ νερό.» Ἠμείνανε πγιὰ κ' οἱ τρεῖς σύφωναις· ὁ καμένος σύντεκνος μὰ τὴν σκάσιν· μὰ δὲν ἀπόδειξενε τίοτα· τὸ βαφτίζει, τοῦ κάνει τὰ φιλιοτσέστικα καὶ φεύγει. 'Σὰν ἠκοντεύγανε τὰ δεκοχτὼ χρόνια πάει 'ς τοῦ συντέκνου· —«μιὰ χάρι θὰ σᾶς ἐζητήξω» λέει,—«καὶ δυό.»—«Νὰ μοῦ δώκετε νὰ πάρω μαζί μου τὴ φιλιότσα μου *) κανένα χρόνο.» Γιὰ νὰ μὴ χαλάσουνε τὸ χατῆριν του τὴν ἐδώκανε. Ὁ σύντεκνος τὴν ἤπηρενε 'ς τὸ χωριόν του καὶ τσῆ διορίζει μιὰν κάμαρα ξεχωριστή, ὅλα νὰ τσῆ τὰ πηαίνουν ἕτοιμα καὶ τὸ νερὸ 'ς τὴν κοῦπα, καὶ νὰ μὴν πηαίνῃ καθόλου 'ς τὸ πηάδι, πᾶς καὶ **) κατρακυλήσῃ ***) μαθὲς ὁ χρόνος καὶ περάσῃ πγιὰ τὸ γραφτόν τσῃ. Μιὰ 'μέρα 'σὰν ἠκόντευγενε νὰ περάσ' ὁ χρόνος μπαίνουνε 'ς τὴν κάμαράν τση νὰ τῆνε συντροφιάσουνε καὶ βλέπουνε τὸ πιάτον τση γεμάτο νερὸ κ' ἐκείνη πιμυτισμένη μέσα καὶ πνιμένη. Οἱ γονεῖς τση πγιὰ 'σὰν τὸ μάθανε τὰ βάλανε μὲ τὸ σύντεκνο. —«Κὰ καὶ χριστιανοί μου γραφτόν τση ἤτανε· ἐσεῖς δεκοχτὼ χρόνια ἤταστενε ξέγνοιαστοι κ' ἐγὼ ἀπόνταν ἠβαφτίστηκενε ἤμουνε μὲ τὸ λοϊσμό. Τἄχει μοῖράν μου γραμμένα δὲν παρέρχεται κανένα.»

ΣΗΜ. Βλ. τὸ παραμύθιον τοῦτο ἐν Ν. Γ. Πολίτου, Μελέτ. ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτ. Ἑλλήνων τ. Α'. μερ. 6': σ. . . ἔνθα καὶ περὶ τῶν τοιούτων περὶ Μοιρῶν προλήψεων. Προσέτι Ν. Γ. Πολίτην, ἐν Παρθενῶνι. τ. Β'. σ. 883—884. Ν. Γ. Π.

*) Φιλιότσα, λέξις λατινίζουσα=ἡ ἀναδεκτὴ (la filleule), φιλοτσέστικα δὲ ὅσα κατὰ τὴν βάπτισιν δωρεῖται ὁ ἀνάδοχος, οἷον τὰ ἐνδύματα, τὰ ἔξοδα τῆς τελετῆς τοῦ βαπτίσματος καὶ τὰ τοιαῦτα.

**) Μήπως.

***) Κατρακυλῶ, ἡ ἐπὶ πρανοῦς ἐδάφους πτῶσις. Ἐνταῦθα σημαίνει τὴν ταχεῖαν καὶ λαθραίαν τοῦ χρόνου πάροδον.

15

(Νάξος)

Ἦταν ἕνα βασιλιόπουλο μοναχόπαιδο καὶ τὤχανε πγιὰ οἱ γονεῖν του δὲν ἠξέρανε ποῦ νὰ τὸ κάτσουνε. Ἠπήαινε εὐτὸ πᾶσα βράδυ ὅποντα ἤθελενε 'ς τὸ σιργιάνη μὲ τὸ ἄλοο νὰ ξεκακίζῃ καὶ τσὴ πγιὰ πολλαῖς φοραῖς ἤθελενε νὰ βγαίνῃ μονάχον του. Οἱ γονεῖν του πάλι γιὰ νὰ μὴν τοῦ χαλάσουνε τὸ χατῆρι τ' ἀφίνανε· μιὰ μέρα πάει πάει πολλαῖς ὧραις μακρυὰ κ' ἤλαχενε σ' ἕναν ποταμὸ κ' ἤτανε μιὰ γυναῖκα μὲ τὴν κόρην τσῃ κ' ἤπλυνενε. Τὸ βασιλιόπουλο καλομίλητο λέει—«ὥρα καλή, εἶντα κάνετε;» ἤπιασενε γνωριμίαις, τὴν ἄλλη τὴ 'μέρα ἠπήενε πάλι 'ςτὸ ἴδιο μέρος μὲ τ' ἄλοόν του. Σὰν τὸ μάθανε πῶς εἶνε καὶ βασιλιόπουλο δὲν ἠξεύρων αὐταῖς εἶντα τσιριμόνιαις νὰ τοῦ κάμουνε· λέει, «κόπιασε 'ςτὸ φτωχικό μας», τοῦ δώκανε ξερὰ σῦκα, σταφίδες, ξωτάρικα πράγματα κ' ηὐκαριστήθηκενε τὸ παιδί· βγάνει καὶ τῶνε δίνει λίραις· λέει—«ξέρω πῶς εἶστε τ' ς ἀνάγκης, πάρτε τσην» Τὴν ἄλλη 'μέρα ξαναπάει 'στὴν κατοικιάν τωνε, τὸ ξαραθυμούσανε ωμά, τὸ τρατάρανε, τοῦ δείχτανε τ' ς ὀξοχῆς τὰ πράγματα, τὰ κατατόπια. Τὤπιασενε πγιὰ συνήθειο νὰ πηαίνει κάθε βράδυ ἐκεῖ καὶ τῶν ἤφερνενε καὶ πεσκέσια· τὴ μιὰ φορὰ μιὰ φορεσιὰ τσῆ κόρης, τὴν ἄλλη τσῆ μάννας, τὴν ἄλλη τῶν ἤδονενε φλουριὰ τὴν ἄλλη φορέματα ὅπως ἠμπόριενε τὸ παιδὶ (βασιλιόπουλο ἤτανε). Ἀπέκειο τὰ καταλάβαν οἱ γονεῖν του πῶς πηαίνει 'σὲ μιὰ πλύστραις, λέει—«γυιέ μου, νὰ σὲ μπαντρέψωμενε» —«Γιάντα μπαμπῶ;»—«Ἔτσι θέλω, παιδί μου, καιρός σου εἶνε, σῶχω τὴ νύφη βρισκησμένη.» Εὐτὸ καλοπάκουο*) δὲν ἠμίλησενε· ἠκάμανε λοιπὸ τσὴ προετοιμασίαις κ' ἠκαλέσανε ὅλη ὅλη τὴν

*) Εὐπειθές.

πολιτεία κι' ὅλα τὰ χωριὰ, ὅποιος θέλει νὰ πάῃ 'ς τὸ γάμο, βασιλικὸς πγιὰ γάμος, μὴν τ'ἀρωτᾶτε. Τὸ λοιπὸ, ἀφέντη μοῦσαι, ἠκαλέσανε καὶ τὴν πλύστρα μὲ τὴν κόρην τσην. Βάνουνε μιὰ ἀπὸ τσὴ καλαὶς φορησιαὶς ποῦ τῶν εἴχενε ἐπομέναις τὸ βασιλιόπουλο καὶ πᾶνε 'ςτὴν εὐλόα. 'Σὰν ἠβάλανε μέσ' 'ς τὴ μέση τὸ βασιλιόπουλο μὲ τὴν νύφη νὰ τσοὶ βλοήσουνε, κατὰ πῶς πῆεν ὁ παπᾶς νὰ βάλῃ τὰ στεφάνια γίνεται τὸ στεφάνι τσῆ νύφης ἕνα φεῖδι κ' ἠκουλουριάστηκενε 'ς τὴν κεφαλήν τση. 'Ετότες φωνάζει τὸ βασιλιόπουλο'—«φέρτ' ἐκείνη τὴν ἄλλη ποῦνε παραγκωνισμένη» (ἦταν ἡ κόρη τσῆ πλύστρας), τὴ βλοῆσαν, κι' ἀφίνει τὴν ἄλλη 'ςτὰ μπόσικα κ' ἠκάμανε γάμοι γάμοι καὶ χαραὶς καὶ ξεφάντωσαις καλαίς. Εὐτὸ θὰ πῆ ὅ,τ' εἶνε τὸ μελλικὸ*) τ'ἀνθρώπου. Τὸ μελλικὸ τσῆ πλύστρας ἦτανε νὰ πάρῃ βασιλιόπουλο εἴχενε δὲν εἴχενε τὤπηρενε.

16

Ο ΠΟΛΥΡΡΟΒΥΘΑΣ.

(Νάξος)

Νὰ πῶνα παραμῦθι, τὸ κουκκὶ καὶ τὸ ροβίθι. Μιὰ φορὰ ἦταν ἕνας ντεμπέλης καὶ 'σὰν ἤθελενε νὰ τόνε καλέσουνε νὰ κάμῃ 'μεροκάματο ἠδούλευγενε κάμμιὰ ὥρα, κ' ἀπέκει παραίτανε τὴ δουλειάν του κ' ἠπήαινενε σπίτι του· ἔτσι δὲν ἠπόταζενε ποτὲς του μπόλικο ψωμί. Μιὰ φορὰ πάλι τὸν ἐκαλέσανε—«ἔλα καμμένε νὰ σκάβγῃς 'ςἕναν πρεβόλι ποῦ θᾶνε καὶ τόσοι νομάτοι νὰ πάρῃς κἀνένα γρόσι ν'ἀγοράσῃς μπόλικο ψωμὶ» λέει—«καλό». Πάει τὴν ἄλλη 'μέρα τὸ πρωὶ ἤσκαβγενε καμμιὰ ὥρα, ἐκεῖ ποῦσκαβγενε βρίσκει ἕνα ροβίθι· εὐτὸς πγιὰ μὰ τὴ χαράν του κ' ἤλεενε μὲ τὸ νοῦν του.—«Νὰ φτέψ' εὐτὸ τὸ ροβίθι θὰ μοῦ κάμῃ τοῦ χρόνου ἑ-

*) Τὸ μέλλον, τὸ πεπρωμένον.

κατὸ ῥοβίθια, νὰ φτέψω τὰ ἑκατὸ ῥοβίθια τοῦ χρόνου νὰ μοῦ κάμουν ἀντίχρονου δέκα χιλιάδες ῥοβίθια· νὰ φτέψω τσὴ δέκα χιλιάδες τὰ ῥοβίθια ἀντίχρονου θὰ μοῦ κάμουνε ἕναν πινάκι, τὸν ἄλλο χρόνο θἄχω ἑκατὸ πινάκια ῥοβίθια, τὸν ἄλλο δέκα χιλιάδες πινάκια, τὸν ἄλλο ἕνα μιλιοῦνι πινάκια, καὶ ποῦ καὶ ποῦ 'σὲ καμμιὰ δεκαριὰ χρόνια δὲ θἄχω ποῦ νὰ τὰ 'σοδιάσω· ποῦ τόπος νὰ τὰ χωρεῖ; μόνου νὰ πάω 'στοῦ βασιλιᾶ νὰ ζητήζω νὰ μ' ἀνοίξουνε τσοὶ βασιλικοὶ ταχανατζάδες νὰ τὰ κουβαλῶ» Μὲ τὸ νοῦ πλουτχίσ' ἡ κόρη, μὲ τὸν ὕπν' ἡ ἀκαμάτρα· δὲν ἠσυλλοίστηκεν μάγκους μου πῶς εἴχενε τόπο νὰ τὰ φτέψῃ; 'Σ τὴ στιγμὴ βάνει τὸ ῥοβίθι 'στὴ ζώνην του καὶ πάει 'στοῦ βασιλιᾶ ῥατεκλιάρης ὅπως ἦτανε κ' ἠόρίακουντανε. Οἱ βαρδιάνοι νὰ δοῦνε τὴν καταντιάν του δὲν ἠθέλανε νὰ τὸν ἀνεβάσουνε 'ς τὸ παλάτι· μὰ σὰν ἤκουσεν ὁ βασιλέας τὴ φιλονεικία ποῦ ναὶ καὶ ναὶ εὐτὸς μὲ τὸ ζῶρι*) ν' ἀνεβῇ λέει—«ἀφήστετονε» πάει 'ςτοῦ βασιλιᾶ βγάνει τὴ μπερέτταν του—«βασιλιᾶ μου πολυχρονισμένε ῥοβίθι πολὺ ἔχω καὶ δὲν ἔχω τόπου ποῦ νὰ τὸ βάλλω· μόνου νὰ ὁρίσῃς νὰ μ' ἀνοίξουνε τσοὶ ταχανατζάδες σου νὰ τὸ βάλλω» (κ' ἐκεῖνος τὤχενε μέσ' 'ς τὸ ζωνάριν του). Ὁ βασιλιᾶς πγιὰ ἤλεενε μὲ τὸ νοῦν του πλούσιος θἆν' εὐτὸς, καλὸς θἆνε γιὰ τὴν κόρη μου· ἀπέκει τοῦ λέει μεγάλα—«τὸ κάν' εὐτὸ ποῦ μοῦπες μὰ θὰ πάρῃς καὶ τὴν κόρη μου· ἂν ἴσωστὰς καὶ δὲν ἔχῃς τὸ ῥοβίθι θὰ σὲ χαλάσω.» Λέει—«ὁρισμός σας, βασιλιᾶ μου». Βλοᾶται τὴ βασιλιόπουλα, ἤκαμενε καμμιὰ δεκαριὰ 'μέραις στὸ παλάτι, ἀπέκει τοῦ λένε-«καιρός σου εἶνε νὰ πᾶς νὰ κουβαλήσῃς τὸ ῥοβίθι.» λέει—«καλὸ, μόνον δόστε μου καμμιὰ δεκαριὰ χιλιάδες γρόσα». βασιλιόπουλο πγιὰ ἦτανε γρόσα καὶ δὲν ἤθελα νὰ τοῦ δώκουνε; τὰ πέρνει καὶ πάει καβάλλα μὲ κομπανία· τὸν ἀκλούθανε κ' ἡ βασίλισσα ἀπὸ μακρυὰ μὲ καβαλαρία· ἀπόπου πγιὰ ἠπέρνανε τοῦ κάνανε ῥεβερέτσαις, λέει—«τὸ βασιλιόπουλο περνᾷ, τὸ βασιλιόπουλο» εὐτὸς πάει πάει βρί-

*) Διὰ τῆς βίας.

σκει ἕνα μελᾶ· —«νὰ χίλια γρόσα καὶ τώρα 'σὲ 'λιάκι ποῦ θὰ περάσ' ἡ βασίλισσα καὶ τὰ βασιλικὰ ἄλόατα μὲ τὴ συνοδίαν τση νὰ τῶνε βγάλῃς κάμμιὰν ἑκατοστὴ μελόπητσαις νὰ φᾶνε, κι' ἂν σὲ ῥωτήξουνε τίνος εἶν'ευτὰ νὰ πῇς τοῦ πολλυῤῥοβιθᾶ.»—«ὁρισμός σας» Πάει παρακάτω βρίσκει ἕνα ψωμᾶ τοῦ δίνει χίλια γρόσα, λέει —«τώρα 'σὲ 'λιάκι θὰ περάσ' ἡ βασίλισσα μὲ τὴν συνοδίαν τση καὶ νὰ τῶνε βγάλῃς ψωμιὰ ἄντας θὰ κάτσουνε νὰ φᾶνε κι' ἂ σὲ ῥωτήξουνε τίνος εἶνε νὰ πῇς τοῦ πολλυῤῥοβιθᾶ»—«ὁρισμός σας ἀφέντη» Πάει παρακάτω βρίσκει ἕνα βοσκὸ· τοῦ δίνει χίλια γρόσια λέει—«τώρα 'σὲ 'λιάκι ποῦ θὰ περάσ' ἡ βασίλισσα μὲ τὴν καβαλαρίαν τση νὰ τῶνε ψήσῃς κάμποσα ἀρνιὰ νὰ φᾶνε, κι' ἂ σὲ ῥωτήξῃ τίνος εἶν' αὐτὰ νὰ πῇς τοῦ πολλυῤῥοβιθᾶ.» 'Απέκει πάει πάει κ' ηὑρέθηκεν ἀπὸ κάτω 'ς ἕναν πύργο ποῦ κατοίκαν ἕνας δράκος κ' ἤδονενε δώδεκα στοιχήματα κι' ὅσοι περνούσανε καὶ δὲν ἠμπορούσανε νὰ τὰ λύσουνε τ' ς ἤτρωενε. Καθὼς τὸν βλέπει ὁ δράκος τοῦ λέει ἀπὸ τὸ παραθύρι—«ἕνας λόος ποιὸς λόος;» 'Αμέσως τὸ καινούργιο βασιλιόπουλο ἀποκρίνεται—«ἕνας εἶνε ὁ Θεός.»—«δυὸ λόγια πγιὰ λόγια;» τοῦ λέει πάλ' ὁ δράκος. —«ἕνας εἶναι ὁ Θεὸς, δικέρατος ὠμὸς;*)» ἀποκρίνεται τὸ βασιλιόπουλο.—«Τρία λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεὸς δικέρατος ὠμὸς, τρίποδη τράπεζα.»—«Τέσσερα λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεὸς, δικέρατος ὠμὸς, τρίποδα τράπεζα, τετραμούστρ' ἀελάδι**)»—«Πέντελόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεὸς, δικέρατος ὠμὸς, τρίποδη τράπεζα, τετραμούσταρ' ἀελάδι, πενταδάχτυλ' εἶν' ἡ χέρα.»—«Ἕξε λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεὸς δικέφαλος ὠμὸς, τρίποδη τράπεζα, τεσσαραβύζια' ἀελάδι, πενταδάχτυλ' εἶν' ἡ χέρα ἓξ ἄστρα σύρν' ἡ πούλια.»—«ἑφτὰ λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεὸς, δικέρατος ὠμὸς, τρίποδη τρά-

*) 'Ωμὸς λέγεται εἰς τὰ χωρία τῆς Νάξου ὁ διάβολος π. χ. ὦ πονηρὲ ὠμέ!(Σημ. Κρ.)

**) Τετράμαστος ἀγελὰς, διότι μουστάρι λέγεται κοινῶς ὁ μαστὸς τῶν ζώων.

πεζα, τεσσαραβύζικ' ἀελάδι, πενταδάχτυλ' εἶν' ἡ χέρα, ἓξ ἄστρα σύρν' ἡ πούλια, ἑφταπάρθενος χορός.»—«'Οχτὼ λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεός, δικέρατος ὠμός, τρίποδη τράπεζα, τεσσαραβύζικ' ἀελάδι, πενταδάχτυλ' εἶν' ἡ χέρα, ἓξ ἄστρα σύρν' ἡ πούλια, ἑφταπάρθενος χορός, ὀχταπλοκάμιδο θαλάσσης.»—«'Εννιὰ λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεός, δικέρατος ὠμός, τρίποδη τράπεζα, τεσσαραβύζικ' ἀελάδι, πενταδάχτυλ' εἶν' ἡ χέρα, ἓξ ἄστρα σύρν' ἡ πούλια, ἑφταπάρθενος χορός, ὀχταποκλάμιδο θαλάσσης, ἐννιαμηνίτικο παιδί.»—«Δέκα λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεός, δικέρατος ὠμός, τρίποδη τράπεζα, τεσσαραβύζικ' ἀελάδι, πενταδάχτυλ' εἶν' ἡ χέρα, ἓξ ἄστρα σύρν' ἡ πούλια, ἑφταπάρθενος χορός, ὀχταποκλάμιδο θαλάσσης, ἐννιαμηνίτικο παιδί, δεκαμηνίτικο δαμάλι.»—«Ἕνδεκα λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεός. . . . ἕνδεκα μηνῶ πουλάρι.»—«Δώδεκα λόγια ποιὰ λόγια;»—«ἕνας εἶνε ὁ Θεός. . . . δώδεκα μηνῶ μουλάρι.»'Σ τὸ μομέντο ἤπεσεν ὁ δράκος ἀπὸ τὸ παραθύρι κ'ἤσκασεν· ἀναιβαίνει τὸ καινούργιο βασιλιόπουλο ἀπάνω βρίσκει ἕνα 'σὰν παλάτι καὶ πγιὸ καλὸ ὅλο μαλαματικά· ἀσημένιαις καργιόλαις, ντραντόρια, τιαπεντσαρίαις, κελύμια καὶ 'σοδιὰ 'σοδιὰ τσοὶ ῥοοὶ διάφοροι καρποὶ στάρια, γεννήματα, ῥοβίθια, ποῦ τ'ἀγάπανε, καὶ κάθε λοῆς πρᾶμμα. Ἡ βασίλισσα 'σὰν ἤρχουντανε 'ςτὸ δρόμο τὴν ἀμπάντηξενε ὁ μελᾶς, ὁ ψωμᾶς ὁ τζομπάνης, ἠστρώσανε νὰ φάῃ μὲ ὅλοιν τση τ'ς ἀνθρώποι μελόπηταις, ψωμιά, ἀρνιά, ψητά· ἀρωτᾷ ἡ βασίλισσα—«τίνος εἶν' εὐτά;» λένε ὅλοι—«τοῦ πολλοῤῥοβιθᾶ.» Στρέφει εὐτὸς ἀπὸ τὸν πύργο ὡς καθὼς τὸν ἐσιργιάνισενε πέρνει τὴ βασίλισσα καὶ τὴν ἀνεβάζ' ἀπάνω, κ' ἠζήσανε κ' ἠγεράσανε μιὰ χαρὰ καὶ πέντε γέλοια, κ' ἤτανε κ' εὐτηνοῦ κισιμέτιν*) του νὰ μὴν τόνε χαλάσουνε.

ΣΗΜ. Τὸ παραμύθιον τοῦτο εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ παρὰ Hahn (ἀρ. 47 καὶ παραλλαγὴ αὐτοῦ). Αἱ ἐν ἀρχῇ σκέψεις τοῦ Πολυῤῥοβιθᾶ περὶ πλου-

*) Πεπρωμένον. λ. τουρκική.

τισμοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἑνὸς ῥοδιθίου, εἰσὶ παραλλαγὴ τῆς ἀραβικῆς διηγήσεως τοῦ ἀγοράσαντος ὑαλικά, καὶ ἐκ τούτων ὀνειροπολοῦντος τὴν ἀπόκτησιν κολοσσιαίου πλούτου, εἶτα δὲ δι' ἑνὸς λακτίσματος θραύσαντος αὐτά, ἐφ' ὧν πᾶσαι αἱ ἐλπίδες του ἐστηρίζοντο (Les mille et une Nuits trad. Galand.—Histoire du cinquième frère du barbier 153 nuit.) Ἡ δὲ τοῦ Πολυῤῥοδιθᾶ πανουργία, ἣν ἐποίησε θέλων νὰ πείσῃ τὴν βασιλοπούλαν ὅτι καὶ βοσκοὺς, καὶ ἀρτοποιοὺς καὶ μελισσοπώλας ἔχει, καὶ ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ παραλλαγῇ τοῦ παρὰ Hahn παραμυθίου, πρὸς δὲ καὶ τοῦ Δράκου ὁ θάνατος καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἡ ἀπόκτησις ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ κοινὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ παραμύθιον τοῦ γάτου μὲ τὰ ὑποδήματα (Perrault, Contes des Fées. Le chat botté.—Der gestiefelter Kater. Grimm, Kinder u. Hausmærchen 1856 τ.III, σ.268—269, ἔνθα ἀναφέρονται καὶ τὰ ὅμοια παραμύθια τῶν ἄλλων λαῶν), πρὸς τὸ ὁποῖον πλειοτέραν ἀναλογίαν παρουσιάζει τὸ ἑλληνικὸν τοῦ Τριοῤῥωγᾶ. (Νεοελλην. Ἀνάλ. τ. I. σ. 14.) Τοῦ Δράκου ὁ θάνατος ἐνθυμίζει τὸν θάνατον τῆς Σφιγγὸς μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος λύσιν τοῦ αἰνίγματος, τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ προταθέντα αἰνίγματα, ἀπαντῶσι μετά τινων παραλλαγῶν καὶ ἐν τῷ παρὰ Hahn παραμυθίῳ (Griech. u. alban. Märchen, τ. II σ. 210—211. ἀρ. 47), ὁμοιάζουσι δὲ πρός τι ὑπὸ τοῦ Sanders δημοσιευθὲν παιδικὸν ᾀσμάτιον, ὅπερ ὁ Γερμανὸς οὗτος παραβάλλει πρὸς ἕτερον ὅμοιον τῶν Ἑβραίων τῆς Ἀνατολῆς (Sanders, Das Volksleben der Neugriechen σ. 328. πρβλ. καὶ σ. 94 καὶ 362)· ἀνάλογον δὲ ἐστι ἕτερον Κυπριακὸν ᾆσμα «Τὰ ἑκατὸ λόγια» δημοσιευθὲν ὑπὸ Γ. Λουκᾶ ἐν ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν (1865 σ. 774—776) καὶ ὑπὸ Σακελλαρίου (Κυπριακὰ τ. Γ').

N. Γ. Π.

17

Τ' ΑΝΤΕΡΟΥΛΑΚΙΑ.

(Νάξος)

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας γέρος καὶ μιὰ γρηά· εἶπεν ἡ γρηὰ τοῦ γέρου—«τόσαις μῆνες εἶνε τώρα ποῦ ὅλο ψωμὶ κ' ἐληαὶς τρώμενε, πάρε καψούλη ἀπόψε ἀντερουλάκια, νὰ τὰ μαερέψω αὔριο ποὖνε κυριακὴ νὰ φάμεν ἀρχοντικὰ νὰ ξεχάσωμενε τσῆ φτώχαις». Πά' ὁ γέρος 'ς τὸ μακελλειὸ τσῆ τὰ πέρνει· εὐτὴ τὰ βάνει

'σὲ μιὰ σκουτέλλα, πάει νὰ τὰ πλύνῃ 'ς τὴ θάλασσα· ἐκεῖ ποῦ τἄπλενε δὲν εἴχενε τὸ νοῦν τση χύν' ἕνας ἀετὸς τσῆ τὰ πέρν' ἀπὸ τὴ σκουτέλλα καὶ φεύγει. Ἡ καμένη γρηὰ ψάχ' ἀπὸ 'δῶ ψάχ' ἀπ' ἐκεῖ ἐδῶνε τἄντερα ἀλλοῦνε τἄντερα, δὲν τὰ βρίσκει· βλέπει τὸν ἀετὸ κ' ἠπήαινενε 'ς τὸ βουνὸ νὰ τὰ φάῃ. 'Απὸ τὸ φόβον τση πγιὰ νὰ μὴν τὴ δείρ' ὁ γέρος τὰ νύχια τση ἤφαενε νὰ τὰ πάρῃ 'πίσω, μὰ ἂς ἠπρόσεχενε μιὰ κι' ἀρχῆς· πάει 'ς τὸν ἀετὸ—«'Αετέ μου ἀετέ μου, δός μου τἄντερα νὰ μὴ μὲ δείρ' ὁ γέρος μου.» λέει—«καὶ μοὔδωκες καμμιὰ φορὰ κἀνένα κλωσσόπουλο νὰ τὸ φάω;» Φεύγει καὶ πάει 'ς τὴν κλωσσοῦ—«κλωσσοῦ μου κλωσσοῦ μου δὸς μῶναν κλωσσόπουλο νὰ τὸ πάω τ' ἀετὸς, κι' ἀετὸς ἐμὲν' ἀντέρι, νὰ μὴ μὲ δείρ' ὁ γέρος μου·» λέει—«καὶ μοὔφερες ποτὲ ἔννημα νὰ μὲ ταΐσῃς;» φεύγει πάει 'ς τὸν ἀλωνάρη—«ἀλωνάρη ἀλωνάρη, δός μου 'λίο ἔννημα, τὸ κριθάρι τσῆ κλωσσοῦς, ἡ κλωσσοῦ ἕναν πουλὶ, τὸ πουλὶ τοῦ ἀετοῦ, ἀετὸς ἐμὲν' ἀντέρι νὰ μὴ μὲ δείρ' ὁ ἔρος μου·» λέει—«καὶ μοὔφερες ποτὲς κἀμμιὰν καλονιὰ *) νὰ μοῦ σαρώσῃς τ' ἀλῶνι; Πάει 'ς τὴν καλονιὰ ἡ γρηὰ—«καλονιά μου καλονιά μου, δός μου δυὸ τρία κλαδιά σου, καλονιὰ τοῦ ἀλωνᾶ, ἀλωνάρης γέννημα, τὸ κριθάρι τσῆ κλωσσοῦς, ἡ κλωσσοῦ ἕναν πουλὶ τὸ πουλὶ τοῦ ἀετοῦ κι' ἀετὸς ἐμὲν' ἀντέρι νὰ μὴ μὲ δείρ' ὁ ἔρος μου·» λέει—«κ' ἦρθες ποτὲ νὰ μὲ ποτίσῃς;» φεύγ' εὐτὴ ἀνεβαίνει σ' ἕνα 'ψηλὸ βουνὸ λέει—«οὐρανέ μου οὐρανέ μου, ῥίξε μου 'λίο νερὸ, τὸ νερὸ τσῆ καλονιᾶς, καλονιᾶνα δυὸ κλαδιὰ, τὰ κλαδιὰ τοῦ ἀλωνᾶ, ἀλωνάρης γέννημα, τὸ κριθάρι τσῆ κλωσσοῦς, ἡ κλωσσοῦ ἕναν πουλὶ, τὸ πουλὶ τοῦ ἀετοῦ, ἀετὸς ἐμὲν' ἀντέρι νὰ τὸ πάω τοῦ ἔρου νὰ μὴ μὲ δείρῃ τὴν καμμένη.» λέει:—«καὶ μοὔφερες ποτὲ λιβάνι νὰ μὲ θυμιάσῃς;» πάει 'ς τὸ λιβανᾶ—«λιβανᾶ μου λιβανᾶ μου, δός μου' λίο λιβανάκι, τὸ λιβάνι τοὐρανοῦ, οὐρανὸς ἐμὲ νερὸ, τὸ νερὸ τσῆ καλονιᾶς, ἡ καλονιᾶνα δυὸ κλαδιὰ, τὰ κλαδιὰ τοῦ ἀλωνᾶ, ἀλωνάρης γέννημα, τὸ κριθάρι τσῆ κλωσσοῦς, ἡ κλωσ-

*) Εἶδος φυτοῦ.

σοῦ ἕναν πουλὶ, τὸ πουλὶ τοῦ ἀετοῦ, κι᾽ ἀετὸς ἐμέν᾽ ἀντέρι νὰ τὸ πάω τοῦ γέρου μου νὰ μὴ μὲ δείρῃ τὴν καμμένη· λέει—«καὶ μοὖφερες κἄμμιὰν κοπελλιὰ νὰ τὴν φιλήσω;φεύγει καὶ πάει 'ςτὴν κοπελλιὰ·—«κοπελλιά μου κοπελλιά μου, δόσε μου ἕνα φιλὶ, τὸ φιλὶ τοῦ λιβανᾶ, λιβανᾶς ἐμὲ λιβάνι, τὸ λιβάνι τ᾽οὐρανοῦ, οὐρανὸς ἐμὲ νερὸ, τὸ νερὸ τσῆ καλονιᾶς, ἡ καλονιὰ τοῦ ἀλωνᾶ, ἀλωνάρης γέννημα, τὸ κριθάρι τσῆ κλωσοῦς, ἡ κλωσοῦ ἕναν πουλὶ, τὸ πουλὶ τοῦ ἀετοῦ, κι᾽ ἀετὸς ἐμέν᾽ ἀντέρι νὰ μὴ μὲ δείρ᾽ ὁ γέρος. λέει—«καὶ μοὖφερες ποτέ· ἕνα ζευγάρη γόβαις νὰ βάλω; Πάει 'ς τὸν παπουτσῆ ἡ γρηὰ—«παπποʊτσῆ μου παπποʊτσῆ μου, δὸς μῶνα ζευγάρι γόβαις νὰ τσῆ πά᾽ τσὴ κοπελλιᾶς, ἡ κοπελλιὰ ἕνα φιλὶ τὸ φιλὶ τοῦ λιβανᾶ, ὁ λιβανᾶς ἐμὲ λιβάνι, τὸ λιβάνι τοὐρανοῦ, οὐρανὸς ἐμὲ νερὸ, τὸ νερὸ τσῆ καλονιᾶς, ἡ καλλονιὰ τοῦ ἀλωνᾶ, ἀλωνάρης γέννημα, τὸ κριθάρι τσῆ κλωσσοῦς, ἡ κλωσσοῦ ἕναν πουλὶ, τὸ πουλὶ τοῦ ἀετοῦ, ἀετὸς ἐμὲν᾽ ἀντὲρι νὰ μὴ μὲ δείρ᾽ ὁ γέρος μου.» λέει—«χωρὶς παράδες θὰ σοῦ δώκω;» Πάει 'ς τὸν παραδᾶ·—«παραδᾶ μου παραδᾶ μου, δός μου ἕνα δυὸ παράδες νὰ τσὴ πά᾽ τοῦ παπποʊτσῆ, παπποʊτσῆς ἐμένα γόβαις, νὰ τσὴ πά᾽ τσῆ κοπελλιᾶς, ἡ κοπελλιὰ ἕνα φιλὶ, τὸ φιλὶ τοῦ λιβανᾶ, λιβανᾶς ἐμὲ λιβάνι, τὸ λιβάνι τ᾽οὐρανοῦ, οὐρανὸς ἐμὲ νερὸ, τὸ νερὸ τσῆ καλονιᾶς, ἡ καλονιὰ τοῦ ἀλωνᾶ, ἀλωνάρης γέννημα, τὸ κριθάρι τσῆ κλωσσοῦς, ἡ κλωσσοῦ ἕναν πουλὶ, τὸ πουλὶ τοῦ ἀετοῦ, κι᾽ ἀετὸς ἐμέν᾽ ἀντέρι νὰ μὴ μὲ δείρ᾽ ὁ γέρος.» Λέει—«καὶ μοὖφερες ποτὲ ἀκόνι ν᾽ ἀκονίσω τὰ νιά μου *) νὰ σοῦ φκιάξω παράδες;— Ἠπερπίστηκενε πγιὰ εὐτὴ καὶ πάει στοῦ γέρου καὶ τὴν ἐξυλοφόρτωσενε.

*) Σύνεργα· πιθανὸς συγκοπὴ τοῦ ὐννία (ὕνις soc).

18

Ο ΠΕΤΕΙΝΟΣ.

(Νάξος)

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας γέρος καὶ μιὰ γρῃά· 'σὰ δὲν ἦτανε πγιὰ ἄξιος νὰ κάμῃ τίοτις ὁ γέρος, λέ' ἡ γρῃὰ — «νὰ χωρίσωμενε· ἄντε 'ς τὸ σπίτι σου ἐμένἄν' εὖτὸ 'δικό μου κι' ὅτι ἄλλο ἔχομενε νὰ τὸ μοιράσωμενε». Ὅλο ὅλο εἴχανε μιὰν ὄρνιθα κ' ἕναν πετεινό· λέει—«ἐσεῖσαι ἄντρας πάρε τὸν πετεινὸ κ' ἐγὼ τὴν ὄρνιθα» τόνε βγάν' ἀπὸ τὸ σπίτι, κρατίζει καὶ τὴν ὄρνιθα, πονηρὴ ἐκείνη γιὰ νὰ τσῆ κάνῃ καὶ τ' αὐγό. Φεύγ' ὁ γέρος μὲ τὸν πετεινὸ, χτίζει μιὰν καλύβα κ' ἠκατοίκανε μέσα. Νὰ δῆτε τὸ μελλικὸ *) τ' ἀθρώπου εἶν τᾶνε. Ἠθάρειεν**) ἡ γρῃὰ πῶς μὲ τὴν ὄρνιθα θἄβγῃ κερδισμένη. Μιὰ φορὰ πά' ὁ γέρος 'ς τὴν πόρταν τσῆ καὶ τσῆ λέει «γρῃὰ δὲ θυμᾶσαι πῶς ἠφάαμεν ἕναν καιρὸ ψωμὶ κι' ἀλάτσι μαζί; δός μου κ' ἐμένα τοῦ κακομοίρη ἓν αὐγουλάκι νὰ τὸ ψήσω νὰ φάω»—«Φύ' ἀπὸ δῶ, παληόερε». Σ' ἔλιαις 'μέραις ξεπορτίζει ὁ πετεινὸς τοῦ γέρου καὶ πάει ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ παλάτι (ἐκεῖνο τὸν καιρὸν ἠμιλούσανε καὶ τὰ ζᾶ) καὶ φωνάζει· —«κικίκι τοῦ βασιλιὰ τὴν κόρη φιλῶ ***) τὴ μιά, τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπανωτό· κικίκι τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ, τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπανωτὸ, κικίκι τοῦ βασιλιὰ τὴν κόρη φιλῶ τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπάν' ἀπανωτό». Ν' ἀκούσῃ ὁ βασιλιᾶς ἀπὸ 'πάνω—«μωρὲ τὸ μασκαρᾶ τὸν πετεινό»· προστάζει καὶ τόνε ῥίχτουνε μέσα σὲ μιὰ λίμνη ποῦταν ἀπὸ κάτω πῶς θὰ πνιῆ· ὡς καθὼς τὸν ἐῤῥίξανε ἦλεεν αὐτός·—«ῥοῦφα κῶλε μου νερὸ, ῥούφα κῶλο μου νερὸ, ῥούφα κῶλο μου νερὸ» καὶ βγαίνει ὄξω

*) Πεπρωμένον.
**) Ἐθάρρει=ἤλπιζεν, ἐνόμιζε.
***) Μετέβαλον τὸ ῥῆμα εὐσχημοσύνης χάριν. (Σημ. Κρ.)

καὶ ξαναφωνάζει—«κικίκι τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ, τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπανωτὸ, κικίκι τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπανωτὸ, κικίκι τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ, τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπάν' ἀπανωτό.» Ὁ βασιλιᾶς πάλι νὰ τ' ἀκούσῃ λέει—«Μωρὲ τὸ μασκαρᾶ ῥίξετέ τονε 'ς τὸ φοῦρνο νὰ ψηθῇ ζωντανός. Σὰν τὸν ἐῤῥίξανε μέσα ἤκανε—«βγάλε κῶλό μου νερὸ, βγάλε κῶλό μου νερὸ, βγάλε κῶλό μου νερὸ» βγάνει ὅλο τὸ νερὸ ποῦχενε ῥουφημένο μέσ' 'ς τὴ λίμνη, μωλυμάρει τὸ φοῦρνο, σβύν' ἡ φωτιὰ, κ' ἠξυνίσανε τὰ ψωμιὰ ποῦτανε γιὰ τὸ παλάτι καὶ δὲ μπορούσανε νὰ ψηθοῦνε, ἔχιο θὲς τόσο νερό; τὰ πετάξανε. Ἐκεῖνος ἠβγήκενε πριχοῦ καὶ πάει πάλι ἀπόξ' ἀπὸ τὸ παλάτι καὶ φωνάζει—«κικίκι τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ, τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπανωτὸ, κικίκι τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ, τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπάν' ἀπανωτὸ» ὁ βασιλιᾶς πγιὰ νὰ 'δῇ καὶ τὰ ψωμιὰ ξυνισμένα λέει —«μπρὲ αὐτὸς μᾶς τῶβαλενε καπότο· ῥίξετέ τονε 'ς τσὴ σφήγκες νὰ τόνε τσιμπίσουνε νὰ πρηστῇ νὰ ψοφήσῃ» τόνε ἐρίχτουν' ἀπόξ' ἀπὸ μιὰ σφηγκιὰ, λέει αὐτὸς—«ῥούφα κῶλό μου σφῆγκες, ῥοῦφα κῶλό μου σφῆγκες, ῥοῦφα κῶλό μου σφῆγκες» ἠγέμισενε μέσα βίος *) σφῆγκες· καὶ πάει πάλι ἀπ' ὄξ' ἀπὸ τὸ παλάτι καὶ κράζει —«κικίκι, τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ, τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπανωτὸ, κικίκι, τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ, τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπανωτὸ, κικίκι, τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη φιλῶ, τὴ μιὰ τσὴ δυὸ καὶ τσὴ τρεῖς ἀπάν' ἀπανωτό.» Θυμόν' ὁ βασιλιᾶς τόνε πιάνει καὶ τόνε βάνει μέσ' 'ς τὸ βρακίν του λέει— «Καλὰ θὰ σ' ἔχω 'δῶ τώρα νὰ σκάσῃς» αὐτὸς ἤκανεν ἀπὸ μέσα: —«βγάλε κῶλό μου σφῆγκες, βγάλε κῶλό μου σφῆγκες, βγάλε κῶλό μου σφῆγκες»· βγαίνουνε τὸ βίος ἡ σφῆγκες, κεντοῦνε τοῦ βασιλιᾶ τὸν κῶλο καὶ τόνε πρήσκουνε ποῦκαμεν ἕνα χρόνο νὰ κάτσῃ κ' ἠπλάγιαζενε τὸ βράδυ 'ς τὸ κρεβάτι μπρούμυτα ὁ βα-

*) Πλῆθος, κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς λέξεως σημασίαν.

τιλιᾶς ὄχ ὄχ ἀπὸ τσοὶ πόνοι τὸν ἁρπᾷ καὶ τόνε ῥίχτει μέσα 'σὲ μιὰν κασσέλα καὶ τόνε κλειδόνει. Ἠβρέθηκενε, 'σὰν τὰ φέρ' ἡ τύχη τὰ φέρνει, νἄχῃ μέσα φλουριὰ ἡ κασσέλα λέει— «ῥούφα κῶλό μου φλουριὰ, ῥούφα κῶλό μου φλουριὰ, ῥούφα κῶλό μου φλουριὰ» μπαίνουνε μέσαν του ὅλαις ἡ λίραις τσῆ κασσέλας ξεκλειδόν' αὐτὸς φεύγει καὶ πάει 'ς τὴν καλύβα τοῦ γέρου. Ὁ γέρος τὸν εἴχενε χαμένο δυὸ τρεῖς 'μέραις καὶ 'σὰν τὸν εἶδενε ἠθάριενε πῶς ἤπιασενε τὸν Παπᾶ 'πὸ τὰ γένεια *)—«καλὸ 'ς τὸν πετεινό μου.» Εἶχεν ἁπλωμένο χάμω ἕναν πανὶ ὁ γέρως κι' ἀκουμπισμένο τὸ ψωμίν του κ' ἤτρωενε· πάει κι' ὁ πετεινὸς ἀπὸ 'πάνω —«βγάλε κῶλό μου φλουριὰ, βγάλε κῶλό μου φλουριὰ βγάλε κῶλό μου φλουριὰ» γεμίζει τὸ πανί. Ὁ χαμένος ὁ γέρος πγιὰ μὲ τὴ χαράν του· παραντᾷ τὸ φαῒ καὶ πάει κ' ἀγοράζει σπίτι μομπιλάτο, ῥοῦχα καλὰ, χωράφια, κ' ἠγείνηκενε ἕνας πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ μὲ καλὰ φαγιὰ, κ' εἴχενε πγιὰ τὸν πετεινὸ 'σὰ θεός του. 'Σὰν τὤμαθεν ἡ γρῃὰ ἠζήλεψενε· εἴχενε χαμένη κ' ἐκείνη τὴν κότταν τση· ἁπλόνει ἕνα πεῦκι καθὼς τῆνε βλέπει «καλὸ 'ς τῆνε τὴν κότταν μου, καλὸ 'ς τῆνε τὴν κόττα μου·» πάει κ' εὐτὴ ἀπὸ 'πάνω καὶ κάνει τὸ πεῦκι ὅλο κουτσουλιαίς. Τῆνε βροντᾷ κάτω ἡ γρῃὰ καὶ τῆνε σκοτόνει, κ' ὕστερα μηδὲ αὐγὸ εἴχενε μηδὲ τίοτις. 'Ετότες ἤστειλενε προξενειὰ 'ς τὸ γέρο νὰ κάτσουνε πάλι μαζὶ, μὰ δὲν ἤθελενε πγιὰ κ' εὐτὸς μόνον τσῆ μήνανε — «ὄντα σὲ παρακαλοῦσα μὴν ἠγένουσαν χαδοῦσα, τώρα ποῦ παρακαλεῖς δὲν σὲ θέλει πγιὰ κανείς.»**) Πά' ἡ ἴδια λέει,—«δός μου μάγκους μου ἕνα φλουρί.»—«Θυμήσου ὄντα σοῦ ζήτουμουν ἐγὼ τ' αὐγουλάκι».

*) Συνήθης καὶ περίεργος ἔκφρασις, ἐπὶ ἀπροσδοκήτων καὶ μεγάλην χαρὰν ἐμποιούντων εὑρημάτων ἢ συντυχιῶν.

**) Παρομία δημώδης. (Βενιζέλου, Παροιμίαι δημώδεις. 1867).

19

Ο ΝΕΣΚΙΤΖΙΝ ΓΑΣΠΑΡΗΣ

(Νάξος)

Μιὰ φορὰ ἦταν ἕνας μπαλωματὴς μπίρμπα μπουτζαρόνας κι᾽ ὅλη τὴ ᾽μέρα ἠδούλευγενε νὰ βγάλη κανέναν παρᾶ, καὶ τὸ βράδυ πρώτην του ψουνισιὰ ἤτανε ν᾽ ἀγοράση μιὰ μεγάλη μπουκάλα κρασὶ καὶ μεζέδες νὰ κάμη τὸ βράδυ ζιαφέτι. Βράδυ δὲν ἠπέρνανε ποῦ νὰ μὴ γλεντίση καὶ νὰ τραουδῆ ᾽ς τὸ σπίτιν του. Νὰ ᾽πῇ κ᾽ ἐκεῖνος πῶς «ἀθρῶποι ἤμαστενε, μπορεῖ νὰ μοῦ λάχη κάμμιὰν ἀνάγκη, ἂς φυλάξω ἔλια παραδάκια ᾽ς τὸ σεντοῦκι» ὄγεσκε· ὅσα ἤϐγανε τὴν ἡμέρα μὰ πέντε παράδες, μὰ δέκα, μὰ εἴκοσι τὰ ξόδιαζενε ᾽ς τὸ κρασί. Μιὰ βραδυὰ ὁ βασιλέας ἐκεινοῦ τοῦ τόπου ἤϐγηκενε τιπτίλι· περνᾷ ἀπόξω ἀπὸ ᾽φτηνοῦ τοῦ νεσκιτζῆ ἀκούει ζεύκια, χαραὶς, γλεντζέδες, κουριόζος μπαίνει μέσα· ὡς καθὼς τὸν εἶδεν ὁ μπαλωματὴς, ποῦ νὰ τόνε γνωρίση; — «μπρὲ καλό ᾽ς τονε, ἔλα καὶ σὺ νὰ πιούμενε, κάτσε.» Καθίζ᾽ ὁ βασιλέας πίνει, ἀπὲ τὸν ἀρωτᾷ — «πῶς μαθὲς τόση χαρὰ, τόσο ζεῦκι κανένα καλὸ χαϐαδίση θἄκουσες.» — «Μπρὲ ὄχι μὴν τ᾽ ἀρωτᾷς, εὐτ᾽ εἶν᾽ ἡ παντοτεινή μου ζωή.» Φεύγ᾽ ὁ βασιλέας. Τὴν ἄλλη βραδυνιὰ πάλι ἠξαναγένηκενε τιπτίλι γυρίζει· ᾽σὰν ἠκοντεύγανε μεσάνυχτα βλέπει πγιὰ ὅλ᾽ ἡ πολιτεία ἡσυχία ἠκοιμούντανε ᾽ς τὰ σπίτιαν τονε, γερνᾷ κι᾽ ἀπὸ τοῦ νεσκιτζὶν ἀκούει ἀκόμη χαραὶς τραούδια, μπαίνει πάλι μέσα. — «Μπρὲ καλό ᾽ς τονε, τοῦ λέε᾽ ὁ μπαλωματῆς, καλό ᾽ς τ᾽ ἀδέρφι, ἔλα πάλι κάτσε πιέ.» Πίνει λιάκι᾽ ὁ βασιλιᾶς καὶ τοῦ λέει: — «μὰ πῶς ἐσὺ τέτοια ὥρ᾽ ἀκόμη ᾽ς τὸ γλέντι; ποῦ τσὴ βρίσκεις τσὴ παράδες; — «Νὰ ὅλη ᾽μέρα μπαλόνω κι᾽ ὅσα βγάλω μὰ πέντε παράδες, μὰ δέκα, μὰ εἴκοσι ὅλαις ᾽ς τὸ κρασί᾽ ζωὴ καὶ σκῶτι.» — «Μὰν τύχη ν᾽ ἀῤῥωστήσης

γιά*) νὰ σοῦ λάχῃ κεσάτι;» — «Ἔ**) λαχαίνει· μωρὲ πιὲ κακόμοιρε κ' εἶντα σὲ μέλλει;» (πόσο σᾶς φαίνεται νὰ λέει τώρα τὸ βασιλιὰ κακόμοιρο). Τὴν ἄλλη μέρα φερμάνι ὁ βασιλέας ὅλα τὰ παπουτσίδικα νὰ κλείσουνε, γιατ' ὅποιος ἀνοίξῃ θὰ τοῦ πάρῃ τὸ κεφάλι. Γιὰ νὰ 'δῇ που θαὔρῃ αὐτὸς νὰ κάμῃ τὸ ζιαφέτι. Ὅλη 'μέρα ὁ Νεσκετζὶν δεμένα χέρια· 'σὰν ἡμισοκόπησενε τὸ μεσημέρι ἠθυμήθηκενε τοῦ πιστοῦ λέει—«ἀμὲ τὸ κέφι τὸ βράδυ πῶς θὰ γένῃ;» (Δὲν ἐθυμήθηκενε τώρα μηδὲ φαΐ μηδὲ τίοτις μόνου διασλικὸ τοῦ κόλλανε ὁ γλετζὲς πῶς θὰ ἔνῃ)—«ὅ,τι ὅ,τι νὰ κάμω νὰ βγάλω μάγκους μου ἕνα δυὸ παράδες.» Κατὰ καλήν του τύχῃ βλέπει ἕνα καΐκι κ' ἤρχουντανε· τρέχει 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ κ' ἠξεφόρτονενε τὸ καΐκι πραματική· λέει τοῦ πραματευτή—«ποῦ θὲ νὰ κουβαλήσῃς εὐτά;»—«'Σ τὸ τάδε μέρος ποῦνε τὸ μαγαζί μου.»—«Ἄσε νὰ σοῦ τὰ κουβαλήσω 'γὼ κ' ἐκεῖ πόῦ θἄδινες τοῦ χαμάλη ἕνα γρόσι νὰ πούμενε δόσε μου ποιὸ 'λίο.» λέει—«καλό. Πέρν' ὁ καλός σου μπαλωματῆς τσὴ πραματιαὶς 'λίαις 'λίαις 'ς τὴ ῥάχιν του καὶ τσὴ κουβάλιενε 'ς τὸ μαγαζὶ ὡς τὸ βράδυ, κ' ἤπηρενε πγιὸ πόλλοὶ παράδες παρὰ ὅλαις τ'ς ἄλλαις 'μέραις. Μὰ τῇ χαράν του πγιά, γεμίζει δυὸ μποκάλαις κρασὶ μεζέδες καὶ τὰ συνειθισμένα. Γίνεται πάλι τὸ βράδυ ὁ βασιλέας τιπτίλι μιὰ καὶ δυὸ κ' ἀπόξ' ἀπὸ τοῦ νεσκιτζίν· ἀφηκρᾶται, ἐτότες δἄτανε ποὔτανε φωναὶς πατερντὶ—«μωρὲ τὸ διάολο ποῦ τς' ηὗρενε τσοὶ παράδες;» μπαίνει πάλι μέσα.—«Μωρὲ καλό 'ς τονε, καλὸ 'ς τὸ μουστερῆ μου· ἔλα κάτσε, πιὲ καὶ σὺ καμένε, τυχερεῖμαστενε σήμερα.»—«Πῶς ἀπόψε ποιὸ ἀλέγρο νὰ σὲ βλέπω.»—«Μωρὲ εἶντα νὰ σοῦ 'πῶ μ' αὐτὸ τὸ μασκαρᾶ τὸ βασιλιᾶ (κ' ἤτανε 'μπροστά)· μοὔβγαλενε λέει τὸν κακόν του τὸν καιρὸ φιρμάνι νὰ κλείσουν ὅλα τὰ παπουτσίδικα κ' ἄλλο δὲν ἠσυλλοούμουνα μόνου πῶς θὰ ἔνῃ τὸ ζεῦκι τὸ βράδυ. Γιὰ τὴν τύχῃ μου ηὗρᾶναν καΐκι μὲ πραματική, ἤκαμα τὸ χαμάλι καὶ ἔ. . . . . μωρὲ πιὲ καὶ μὴν τ'

*) Ἡ
**) Δὲν

ἀρωτᾷς αὐτά.» Πίνει ᾽λιάκ᾽ ὁ βασιλέας καὶ φεύγει. Ταχυτέρου ἄλλο φιρμάνι—«παπουτσίδικο νὰ μὴν εἶν᾽ ἀνοιχτό, κάνεις νὰ μὴν κάνῃ τὸ χαμάλη.» Ηὕρισκεν αὐτὸς νὰ μὴν τὰ πολυλοοῦμε κολάϊ κ᾽ ἤβγανενε παραδάκια καὶ τὸ ζεῦκι νὰ μὴ λείψῃ. Κάθε βράδυ τὸν ηὕρισκεν ὁ βασιλέας πγιὸ ἀλέγρο παρὰ τὴν ἄλλη ᾽μέρα. ᾽Απῶδεν ὁ βασιλέας πῶς μὲ τὰ φιρμάνια δὲν κάνει δουλειά, ἠγόγγυζενε κι᾽ ὁ κόσμος πῶς δὲν τ᾽ς ἤφινενε νὰ κάνουνε τὴ δουλειάν τωνε, ὅλα τὰ παπουτσίδικα κλειστά, χαμάλης δὲν ηὑρίσκουντανε μοστραριτζῆς νὰ πουλῇ ᾽ς τὸ δρόμο δὲν ἠφαινουντανε. Βγάζει ἄλλη διάταξι ὁ βασιλέας πῶς—«ν᾽ ἀνοίξουνε πάλι ὅλα κατὰ πῶς πρῶτα, παπουτσίδικα, μοστραριτζῆδες, χαμάληδες ᾽ς τὴ δουλειάν τωνε κι᾽ ὁ μπαλωματῆς νὰ πάῃ ᾽ς τὸ ταχτικό.» Πέρνουνε τὸν καλό σου Νεσκιτζὶν τόνε ντύνουνε στρατιωτικὰ μὲ χρυσᾶ κουμπιὰ καὶ ᾽ς τὴν ὑπηρεσία. Αὐτὸς δὲν τὸν ἤκοφτεν ἄλλο παρὰ πῶς θὰ γείνῃ τὸ βραδυνὸ ζεῦκι χωρὶς παρᾶ. Εἶντα μηχανεύχεται; ξεπαραλεῖ ἕναν του κουμπὶ πάει καὶ τὸ πουλεῖ κ᾽ ἤκαμενε τὸ ζεῦκίν του ᾽σὰν καὶ πρῶτα καὶ καλλίτερα. Περνᾷ πάλ᾽ ὁ βασιλέας ἀπόξω ἀπὸ τὸ σπίτιν του γιὰ νὰ ᾽δῇ εἶντα θὰ κάνῃ ἀκούει πάλι χαβάδες μανέδες—«μωρὲ τὸ μασκαρᾶ ποῦ ταὖρεν, ὁλημερῆς ᾽ς τὴν ὑπηρεσία;» μπαίνει μέσα.—«Μωρὲ καλὸ ᾽ς τὸ νωρίτικο, καλό ᾽ς τονε, ἔλα κάτσε, πάρε μεζέ, φάε. Κάθετ᾽ ὁ βασιλέας καὶ τοῦ λέει:—«ἀμὲ τώρα; ἤκουσα καὶ σὲ βλέπω ἀπὸ τὴ φορεσιά σου πῶς σὲ βάλανε ᾽ς τὸ ταχτικό, ποῦ ταὖρηκες τὰ παραδάκια;»—«Μωρὲ χαρὰ ᾽ς τὸ ξεταχτή! ἕνα κουμπί μου ἠπούλησα ποῦ δὲν καλοφαίνεται· μπορεῖ νὰ μοῦ λείψῃ τὸ ζεῦκι; . . . μωρὲ δὲν τρῶς μόνου κάθεσαι καὶ ῥωτᾷς;» Πίνει πάλι μιὰ σταλιὰ ὁ βασιλέας καὶ φεύγει· ᾽ς τὸ γενάτι λέει νὰ ᾽δοῦμεν ὡς πότε θὰ βαστᾷ αὐτό; Κάθε μέρα ὁ καλός σου στρατιώτης ἤβγανεν ἀπὸ ἕνα κουμπὶ, λέει αὐτὸ δὲ φαίνεται, τὴν ἄλλη αὐτὸ δὲν καλοφαίνεται, εἶντα χρειάζουνταινε διπλαὶ σειραὶς κουμπιά; ἕνα ἕνα βγάνει τὴ μιὰ σειρὰ κι᾽ ὅλο ᾽ς τὸ κρασί. ᾽Απέκειο λέει «εἶντα χρειάζουνταινε ὡς κάτω νὰ κουμπόνεται; «—ἕνα ἕνα ἀφέντη

ἀμοῦσαι ἠπόμεινενε ψιψιρὶ γιορντασὶ χωρὶς κουμπί. Ἀὰν ἠσωθήκανε τὰ κουμπιὰ ἤβγαλενε καὶ τὴ λάμα τοῦ σπαθιοῦν του καὶ τὴν ἐπούλησενε κ' ἐκείνη. Ὁ βασιλέας ἤφηκενε νὰ περάσουνε κάμποσαις 'μέραις λέει—«ἔ! ἀκόμη θὰ σώνουνταινε κουμπιά·» 'σὰν ἠκουτούρερνενε πγιὰ πῶς δὲ θὰ πόταξενε, 'ντύνεται πάλι τιπτίλι πάει τὸν ἀκούει, τὰ ἴδια· μπαίνει μέσα βλέπει σειρὰ μποκάλαις γεμάταις κρασὶ, στρωμένη τραπεζαρία, ψωμιὰ, μεζέδες. Καθὼς τὸν εἶδεν ὁ Νεσκιτζὶν λέει—«Μπρὲ καλό 'ς τον, εἶντα μοῦ γίνεσαι τόσαις ἀγραδυνιαίς; *) ἔλα κάτσε, φάε, πιὲ ἀπόψε χαραὶς καὶ ζιαφέτι.» Κάθετ' ὁ βασιλέας κάνει πῶς πίνει 'λιάκι, λέει—«μὰ καλὰ καὶ σοῦ σώνουνταινε**) ἀκόμη κουμπιά;»—«Δὲν ποτάζω, φτωχέ μου.»—«'Αμὲ πῶς τὰ κατάφερες;»—«Πρᾶμμᾶνε ποῦ δὲν ἤκανενε νὰ σοῦ τὸ 'πῶ μὰ σ' ἔχω πγιὰ ἀρκαντάση· Τὴ λάμα τοῦ σπαθιοῦ μου, ἄσορτ', ἐπούλησα κ' ἠγόρασα γιὰ 'δὲς τόσαις μποκάλαις καὶ μεζέδες γιὰ πεντέξε βραδυαίς... μόνου θὰ κακοπιῇς; εἶντα σ' ἔχω 'γὼ, πνευματικό;» Τὴν ἄλλη 'μέρα ὁ βασιλέας, ἐπιθεώρησι 'ς τὰ στρατέματα, 'ς τὴ μεγάλη πιάτσα. Ὅλοι ἠλουστράρανε τὰ κουμπιάν τωνε, τὰ σπαθιάν τωνε συγυρισμένοι ἠπήανε 'ς τὴν παράτα. Εἶντα νὰ κάμῃ κ' ὁ φλόος ***), ξυπνὸς ὅμως, βρίσκει δὲ ξέρω πῶς ψεύτικα κουμπιὰ, τὰ ῥάβγει· πελεκᾷ ἕνα ξύλο, τὸ κάνει 'σὰ σπαθὶ καὶ τὸ βάνει 'ς τὴ θήκη καὶ πάει 'ς τὴν παράτα, λέει—«νὰ μὲ ψαλαφήσουνε δὰ θένε;» Ὁ βασιλέας κατὰ πῶς ἠπαραταχτῆκαν ὅλοι κ' ἠγύριζενε πῶς θὰ τσοὶ 'δῇ πάει καὶ κοντὰ 'ς τὸ Νεσκιτζὶν ἤκανενε πῶς δὲν τόνε 'ξέρει, λέει—«νὰ βγάλῃς τὸ σπαθί σου καὶ νὰ παρῃς τὸ κεφάλι τοῦ πλαϊνοῦ σου..» Ὁ κᾶμμένος ὁ πλαϊνὸς ῥεπετὶ τὸν ἐπήαινενε μὰ ὁ βασιλέας τοῦ τῶπεν ἐπίτηδες γιατ' ἤξερενε πῶς δὲν εἶχενε σπαθί. Ἐκεῖνος, λέει, — «μὰ πῶς θὰ τὸ κάμω ποῦνε ἄδικο μαθὲς, εἶντα σοῦφταιξενε βασιλέα

*) Ἑσπέρας.

**) Ὑπολείπονται, ἔχεις καὶ ἄλλα. (Σημ. Κρ.)

***) Ἄθλιος, φλογισμένος, ἀντὶ φλόγος ὅπως φλοΐζω ἀντὶ φλογίζω φλέγω. (Σημ. Κρ.)

μου ὁ πλαϊνός;» (ἂν εἶχενε σπαθὶ γιὰ χάζι τοῦ τὤκοβγενε μά...) —«Πάρε του σοῦ λέω τὸ κεφάλιν του μὲ τὸ σπαθί σου γιατί θὰ τὸ 'πῶ ἐκεινοῦ νὰ πάρῃ τὸ 'δικό σου.» Σὰν εἶδεν εὐτὸς ἐτσὰ τὰ χρειάστηκενε λέει—«Θεὲ θαμασμένε, ἂν ἦνε δίκῃο νὰ πάρω τὸ κεφάλι τοῦ πλαϊνοῦ μου... εἰδὲ μὴς ξύλο νὰ γενῇ τὸ σπαθί μου», καὶ φόρα τὸ ξύλινο σπαθί. Νὰ 'δῇ ὁ βασιλέας τὴ μαστοριὰ λέει—«μωρὲ μπράβο σου» τὸν ἤκαμενε 'φιτσιάλε μὲ λουφὲ κάθα μῆνα λέει—«νὰ τώρα νὰ κάνῃς τὸ ζιαφέτι σου χωρὶς ντράβαλα.» *).

Σημ. Τὸ ἐν τέλει ἐπεισόδιον τῆς πωληθείσης σπάθης καὶ τῆς εὐστόχου τοῦ Νεσκιτζὶν Γάσπαρη ἀπαντήσεως εἶναι γνωστότατον, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Αὐστρίας Ἰωσὴφ καὶ εἰς τὸν τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτορα Νικόλαον ὑπ' ἄλλων.

Ν. Γ. Π.

20

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας βασιλιᾶς κ' εἶχεν ἐννιὰ γυιοί, κ' ἕνας ἄλλος ἀντίκρυν του κ' εἶχεν ἐννιὰ θυατέρες (ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ὅλοι βασιλιάδες ἤτανε). Κάθα ταχυτέρου ἤθελε νἄβγῃ ὁ ἕνας βασιλιᾶς 'ς τὸ μπουτίν του νὰ χαιρετήξῃ τὸν ἄλλο. Μιὰ φορὰ 'σὰν ἠνταμωθήκανε 'ς τὰ μπουντιὰ κ' ἠχαιρετηχτήκανε, εἶπεν ὁ βασιλιᾶς μὲ τ'ς ἐννιὰ θυατέρες τοῦ ἄλλο—«ὥρα καλὴ ἀφέντη βασιλιᾶ μὲ τ'ς ἐννιὰ λούγκροι καὶ λούγκρα νὰ μὴν ἔχῃς » 'Σὰν τὤκουσενε τοῦ κόστισενε κατάκαρδα κ' ἤκατσεν 'σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ παλατιοῦ συλλοϊσμένος· πάει ὁ ἕνας του γυιὸς, «εἶντάχεις πατέρα κ' εἶσαι λυπημένος;»—«τίο τις, γυιέ μου.» Πάει ὁ ἄλλος τὸν ἀρωτᾷ—

*) Ἀνησυχίας κόπους. Ἴσως τὸ γαλ. travaille.

«τίοτα, γυιέ μου, πονοκέφαλο ἔχω» πάει ὁ τρίτος—«μὰ γιάντα πατέρα δὲ μᾶςε λὲς εἰντἄχεις;» Εὐτὸς μιλιά. Νὰ μὴν τὰ πολυλοοῦμεν, ὅλοι τὸν ἀρωτοῦνε, 'σὲ κανένα δὲν εἴπενε εἰντἄχει. Τὰ παιδιὰ τὸν ἀφήκανε· ἔρχεται τὸ μεσημέρι δὲν τοὔκανενε ὄρεξι νὰ φάῃ· βραδυάζ' ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα ξημερόνει πάλι κι' ὁ βασιλιᾶς ἀκόμη συλλοϊσμένος. Ξαναπάει πάλι ὁ πρῶτός τον γυιός· λέει—«μὰ αὐτὸ πατέρα δὲν τρώεται, ἕνα μερόνυχτο συλλοϊσμένος νηστικὸς καὶ νὰ μὴ θὲς νὰ μᾶςε 'πῇς εἰντἄχεις.» Λέ'—«εἶντα νὰ σοῦ 'πῶ, παιδί μου, εὐτὸ κ' εὐτὸ μὲ τὸν ἀντικρυνὸ βασιλιᾶ· ποῦ σὰ μ' ἔδενε *) χτὲς ταχυτέρου μοῦπεν ὥρα καλὴ ἀφέντη βασιλιᾶ μὲ τ'ς ἐννιά σου λούγκρους καὶ λούγκρα νὰ μὴν ἔχῃς.»—«Γι' αὐτὸ πατέρα πικραίνεσαι; αὔριο καὶ σὺ 'σὰν τὸν ἀνταμώσῃς 'πέ του «ὥρα καλὴ ἀφέντη βασιλιᾶ μὲ τ'ς ἐννιά σου λούγκραις καὶ λοῦγκρο νὰ μὴν ἔχῃς.» Τὴν ἄλλη 'μέρα πρωῒ πρωῒ βγαίν' ὁ βασιλιᾶς 'ς τὸ μπουνὶ καὶ κατὰ πῶς βλέπει τὸν ἄλλο τοῦ λέει—«ὥρα καλὴ ἀφέντη βασιλιᾶ μὲ τ'ς ἐννιά σου λούγκραις καὶ λοῦγκρο νὰ μὴν ἔχῃς.» Νὰ τ' ἀκούσῃ κι' ὁ ἄλλος βασιλιᾶς μὰ τὴ σκάσιν του· πάει κ' ἐκεῖνος καὶ κάθεται 'σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ παλατιοῦν του συλλοϊσμένος. Πά' ἡ μιάν του κόρη:—«Εἰντἄχεις πατέρα;»—«Τίποτα κόρη μου.» Πά' ἡ ἄλλη τὸν ἀρωτᾷ λέει,—«μόνον μόνον μὲ πονεῖ τὸ κεφάλι μου.» Πά' ἡ τρίτη. Λέει—«σᾶς εἶπα πῶς δὲν ἔχω τίοτα.» Ἔτσι νὰ μὴν τὰ πολυλοοῦμεν ἠπήανε κ' ἡ ἐννιὰ καὶ τὸν ἀρωτήξανε καὶ 'σὲ καμμιὰ δὲν ἤθελενε νὰ πῇ. Τὸν ἀφήκανε πγιὰ ἡ κόραις του, ἔρχεται τὸ μεσημέρι καὶ δὲν ἤθελενε νὰ φάῃ. Βραδυάζ' ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, ξημερόνει, κ' ἐκεῖνος ἦταν ἀκόμη συλλοϊσμένος. Ἐτότες πγιὰ λέν' ἡ κόραις—«μὰ ἐτοῦτο δὲν ὑποφέρεται· ἕνα 'μερόνυχτο νὰ κάθεται μοναξιά, νὰ μὴ βάνῃ ἀντίντερο **) 'ς τὸ στόμαν του καὶ νὰ μὴ θέλει νὰ βγάλῃ ἄχνη εἰντἄχει μόνον

*) Εἶδε.
**) Ἀντίντερο=οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην τροφήν. Ἀντίδωρον, δὲ τὰ μικρὰ τεμάχια τοῦ ἄρτου τῆς προσκομιδῆς τὰ διδόμενα κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς Ἐκκλησίας.

μᾶσε γελᾶ.» Ξαναπά'ἡ πρώτη 'ςτὸν πατέραντση:—«καλὲ πατέρα γιατί μαθὲς δὲ μᾶσε λὲς εἶντἄχεις;»—«Θέλεις ξέρεις, κόρη μου, ὁ ἀντικρυνὸς βασιλιᾶς μου μοὔπενε ὥρα καλὴ ἀφέντη βασιλιὰ μὲ τ'ς ἐννιά σου λούγκραις καὶ λοῦγκρο νὰ μὴν ἔχῃς» εὐτὴ ξυπνητὴ λέει,—«γι' αὐτὸ πατέρα εἶσαι λυπημένος; αὔριο 'πέτου καὶ σὺ πῶς ἀφοῦ μοῦ λείβγεται λοῦγκρος δόσε μου σὺ κἀνένα 'δικό σου· κ' εἶν' ἄξια ἡ πρώτη μου κόρη νὰ τοῦ τρίψῃ 'ς τὴ μούρην του τρία μόδι' ἁλάτσι καὶ νὰ μὴν τὸ 'νοιώσῃ.» Ὅπως τοῦ τἄπεν ἡ κόρη τἄκαμενε· τὴν ἄλλη μέρα ταχυτέρου καὶ ἐχαιρετηχτήκανε λέει τοῦ ἄλλου βασιλιᾶ—«ἀφοῦ μᾶσε λείβγεται λοῦγκρος δόσε μου σὺ κἀνένα 'δικό σου, κ' εἶν' ἄξια ἡ πρώτη μου κόρη νὰ τοῦ τρίψῃ 'ς τὴ μούρην του τρία μόδι' ἁλάτσι καὶ νὰ μὴν τὸ νοιώσῃ.» Ἔτσι λοιπὸ τὰ τεριάξανε κ' ἠβλοήσανε τὸν πρῶτο λοῦγκρο μὲ τὴν πρώτη λούγκρα. 'Σὰν ἠπέσανε τὸ πρῶτο βράδυ νὰ κοιμηθοῦνε λέει τὸ βασιλιόπουλο τσῆ νειόπαντρης βασιλιοπούλας—«καλὰ τὰ κατάφερες πονηρὴ κ' ἠπαρθήκαμενε μόνου γιὰ 'πές μου εἶντἄτανε τὰ τρία μόδια τ' ἁλάτσι ποὖθελα νὰ μοῦ τρίψῃς 'ς τὴν κεφαλή μου καὶ νὰ μὴν τὸ νοιώσω;» λέει,—«δὲ σοῦ λέω:»—«'πές μου γιὰ θὰ φύω νὰ σὲ παρατήσω.»—«Φύε, μόνου 'πές μου ποῦ θὰ πᾷς νὰ ξέρω νὰ σοῦ στείλω γραφὴ καμμιὰ φορά.»—'Στὴ «Σαλονίκη.» Ἑτοιμάζ' ἐκεῖνος τὰ μπράκιαν του (sic) καὶ φεύγει 'μπαρκαρίζεται κ' ἐκείνη καὶ πάει 'μπροστήτερα 'ς τὸν ἴδιον τόπον. 'Στὴν ἀκρογιαλιὰ 'βρίσκει μιὰ γρηά. Λέ' ἡ γρηά.—«Νιόφερτη θἆσαι· κι' ἄθέλῃς ἔχῶνα σπίτι νὰ σὲ βάλω ἐδῶ κοντὰ 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ ποῦ πιάνει γιὰ βασιλιοποῦλα.» Καθὼς ἀνέβηκεν ἀπάνω λέει τσῆ γρηᾶς·—«ἕνα βασιλιόπουλο θ' ἄρθῃ 'ς ἕνα-δυὸ 'μέραις καὶ νὰ τὸ φέρῃς ἐδῶ.»—«Ὁρισμός σου κυουρά μου» λέ' ἡ γρηά. Τὴν ἄλλη 'μέρα ἦρθενε καὶ τὸ βασιλιόπουλο· πά' ἡ γρηὰ 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ τὸ λέει:—«'Σ ἕνα σπίτι θενὰ σὲ πάω ποῦ πιάνει γιὰ βασιλιόπουλο, θἄχεις κ' ἕνα κορίτσι 'ς τὴν ἀγκαλιάν σου.» Κατὰ πῶς ἠνέβηκεν εὐτὸς ἀπάνω κ' εἶδενε τὴ βασιλιοποῦλα—«Καλὴ ὥρα τσῆ γυναίκας μου τσῆ 'μοιάζεις ποῦ εἶντα νὰ

'πῶ»—«Κὰ καὶ, χριστιανέ μου, λέ' ἐκείνη, ἄθρωπος ἀθρώπου 'μοιάζει καὶ τὸ πρᾶμα τοῦ πραμάτου» (κ' ἦταν ἡ ἴδια)· ὅλη τὴν ἡμέρα ἡμιλούσανε τὸ βράδυ ἡπλαγιάσανε μαζὶ ὥσπου καὶ τὴν ἐγκάστρωσενε κ' ἤκαμεν ἀρσενικὸ ποῦλαψεν ἡ κάμαρα ὄνταν ἡγεννήθηκενε, γιατ' εἶχενε 'ς τὸ κούτελο τὸν αὐγερινό. 'Σὰν ἤθελα πγιὰ νὰ φύῃ μέσ' 'ς τὸ χρόνο τὸ βασιλιόπουλο, λέ' ἐκείνη: —«Καὶ δὲν ἀφίνεις κἀνένα χάρισμα τοῦ παιδιοῦ σου;» Βγάν' εὐτὸς τὸ ῥωλόϊν του τὸ χρυσὸ καὶ τοῦ τὸ κρημνᾷ, δίνει καὶ τσῆ γρηᾶς χίλια φλουριὰ μπαξίσι. Ὡς καθὼς ἤφυεν εὐτὸς μπαρκάρετε κ' εὐτὴ ξαπίσων του καὶ πάει πγιὸ πρῶτα 'ς τὸν τόπον τση· δίνει τὸ παιδὶ 'σὲ μιὰν παραμάννα καὶ τ' ἀνέθρεφενε 'ς ἕνα χρουσὸ λάκκο ποῦχενε χτισμένο 'ς τοῦ πατέραν τση τὰ παλάτια· ἀδιζάρει καὶ ὅλαις τσὴ δούλαις νὰ μὴν 'ποῦνε τοῦ βασιλιόπουλο 'σὰν ἔρθῃ πῶς ἤλειπεν εὐτὴ, μόνον πῶς ἠπέρασενε κακὰ καὶ ψυχρὰ ὅλο τὸ χρόνο. Τὴν ἄλλη μέρα ἔρχεται καὶ τὸ βασιλιόπουλο, ἀρωτᾷ εἶντα γίνεται ἡ γυναῖκαν του, τοῦ λένε—«ὁποῦ κακὸ σοῦ θέλει *) μὲ τὴ στέρησί σου.» 'Σὰν ἠπῆενε καὶ τὴν ἀντάμωσενε κ' ἠφιληθήκανε τσῆ λέει πῶς—«Ἔμαθα πῶς ἠκακοπέρνας γιὰ τὸ χωρισμό μας, μὰ σὺ φταῖς ποῦ δὲν ἤθελες νὰ μοῦ πῇς εἶντἆν' εὐτὰ τὰ τρία μόδια τ' ἁλάτσι ποῦθελα νὰ μ' ἀλείψῃς χωρὶς νὰ το νοιώσω· 'πές μου τώρα.» λέει—«Δὲ σοῦ λέω.»—«'Σ τὸ γενάτι μοῦ τῶπιασες; κ' ἐγὼ τὸ πιάνω· γιὰ θὰ μοῦ πῇς γιὰ θὰ φύω νὰ σὲ παρατήσω.»—«Φύε μόνου 'πέ μου ποῦ θᾶσαι γιὰ νὰ 'ξέρω νὰ σοῦ στείλω γραφὴ κἀμμιὰ φορά»—λέει:—«'Σ τὴν Αἴϊνο**)» Ὅ,τι κ' ἤφυεν ἐκεῖνος, μπαρκάρεται κ' εὐτὴ ἀπὸ ἄλλο δρόμο καὶ πάει πριχοῦ 'ς τὴν Αἴϊνα. 'Εκεῖ 'βρίσκει πάλι 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ τὴν ἴδια γρηὰ (ἦταν ἡ Μοῖραν τση) καὶ πάει πάλι μαζίν τση 'ς ἕναν ἄλλο σπίτι 'ς τὴν ἀκρογιαλά. Τὴν ἄλλη 'μέρα ἠπλάκωσενε καὶ τὸ βασιλιόπουλο καὶ τὸ πῆενε ἡ γρηὰ 'ς τὸ ἴδιο μέρο καὶ τ'ς

*) Ἤτοι, τοσοῦτον κακῶς, ὥστε μόνον οἱ ἐχθροί σου εἴθε τοιαῦτα νὰ ὑποφέρωσι.

**) Αἴγινα.

ἤφηκενε κ' ἤφυεχε. Εὐτὸς 'σὰν εἶδενε τὴ γυναῖκα ἠῤῥίχτηκεν ἀπάνων τση, καὶ τὴν ἐφίλησενε' λέει εὐτή:—«Ὅ,τι καὶ μὲδες καὶ κἄνεις ἐτσὰ δὰ 'σὰν ἀραθυμισμένος;»—«Ἔχω μιὰ γυναῖκαν κ' εἶσαι ἴδια καὶ τσῆ 'θυμήθηκα»—«Ἄθρωπος ἀθρώπου 'μοιάζει καὶ τὸ πρᾶμα τοῦ πραμάτου.» Ὅλη 'μέρα ἠκουβεντιάζανε τὸ βράδυ ἠκοιμηθήκανε μαζὶ κ' ἔτσι κάθε βράδυ ὥσπου καὶ τὴν ἐγγάστρωσενε κ' ἠγέννησεν ἀρσενικὸ ποῦλαψεν ἡ κάμαρα γιατ' εἶχενε τὸ φεγγάρι 'ς τὸ κούτελο' μέσ' 'ς τὸ χρόνο δίνει τοῦ παιδιοῦ τὸ χρουσόν του μπαστουνάκι γιὰ 'θύμισμα, τὸ φιλεῖ, κάνει καὶ τσῆ γρηᾶς μπαξίσι ἄλλα χίλια φλουριὰ καὶ φεύγει. Ὅ,τι κ' ἤφυεν, εὐτὴ ξαπίσων του, πάει μπροστήτερα 'ς τὸ σπίτιν τση, δόνει καὶ τ' ἄλλο παιδὶ 'ς τὴν ἴδια παραμάννα, κάνει μπαξίσι τῶ δούλω νὰ μὴν ποῦνε πῶς ἤλειπενε κ' ἤκαμενε πάλ' 'ς τὸ παλάτι τὴ λυπημένη. Τὴν ἄλλη μέρα 'σὰν ἦρθεν εὐτὸς ἠρώτηξενε τσὴ δούλαις γιὰ τὴν γυναῖκαν του καὶ τοῦπανε πῶς ὅλο τὸ χρόνο ἤτανε κλεισμένη ἀπὸ τὴν λύπην τση. 'Σὰν ἠπήανε πάλι καὶ τὴν εἶδενε λέει—«Ὅ,τι κι' ἂν ἤπαθες ἡ ἀφεντιά σου φταίς' μόνου τώρα 'πές μου εἶντᾶνε τὰ τρία μόδια ποῦθελα νὰ τρίψῃς 'ς τὴ μούρη μου καὶ νὰ μὴν τὸ νοιώσω, γιατὶ πάλι θὰ φύω»—«Ὥρα σου καλή μου, μόνου 'πές μου ποῦ θὰ πᾷς νὰ ξέρω κάμμιὰ φορὰ ἂ θέλω νὰ σοῦ μηνύσω τίοτα» λέει:—«'Σ τὴ Βενετιά.» Μπαρκάρεται πάλι, κ' ἐκείνη ξαπίσων του καὶ πάει πριχοῦ. Ηὑρέθηκενε πάλι 'μπροστάν τση ἡ ἴδια γρηὰ καὶ τῆνε πάει πάλ' ς' ἕνα μεγάλο παλατσόνη 'ς τὴν ἀκρογιαλιά. 'Σὲ δυὸ-τρεῖς 'μέραις ἔρχεται καὶ τὸ βασιλιόπουλο' τοῦ λέ' ἡ γρηά:—«καλῶς ὥρισες βασιλιόπουλο' κοπιάζεις 'ς τὸ σπίτι μου νὰ κάθεσαι ὥσπου θὲς, πὤχω μέσα κ' ἕναν κορίτσι νὰ τὸ κοιμᾶσαι;» λέει—«ἀκοῦς ἐκεῖ;» 'Σὰν ἠπήενε πάλι κ' εἶδενε τὴ γυναῖκα εἶπενέ:—«ὄχου πῶς μοιάζεις τσῆ γυναίκας μου!» λέει—«ἄθρωπος ἀθρώπου 'μοιάζει καὶ τὸ πρᾶμμα τοῦ πραμμάτου.» Νὰ μὴν τὰ πολυλοοῦμε τὴν ἐγγάστρωσενε κ' ἠγέννησε θηλυκὸ κ' ἤλαψενε ἡ κάμαρα γιατ' εἶχενε 'ς τὸ κούτελο τὸν ἥλιο' ἀπέκει τὸ βαφτίσανε καὶ τὸ 'βγάλανε

'Αλεξάνδρα. Μέσ' τὸ χρόνο ποῦθελε νὰ φύῃ τὸ βασιλιόπουλο τοῦ λέ' ἡ βασιλιοποῦλα:—«καὶ δὲν τοῦ κάνεις μάγκους μου κἀνένα χάρισμα νὰ σοῦ θυμᾶται;» λέει—«μπράβο! καὶ χωρὶς νὰ μοῦ τὸ πῇς 'ς τὸ νοῦ μου τὦχα.» Πάει καὶ τ' ἀγοράζει ἀπὸ τὰ μαγαζιὰ ἕνα κορδόνη μὲ λογιῶ λογιῶ πέτραις ἀτίμητο πρᾶμα, τσῆ Βενετιὰς πγιὰ 'σὰν πῇς ἔξερε, καὶ τὸ κρεμνᾶ 'ς τὸ λαιμὸ τοῦ παιδιοῦ, τοῦ πέρνει καὶ μιὰ φορεσιὰ ὁλόχρυση, βγάνει καὶ τὸ δαχτυλίδιν του καὶ τοῦ τὸ δόνει τὸ φιλεῖ, δόνει καὶ τσῆ γρῃᾶς χίλια φλουριὰ μπαξίσι καὶ φεύγει. Ἡ βασιλιοποῦλα ξαπίσων του πάει πγιὸ πρῶτα 'ς τὸ σπίτιν τσῃ, δόνει καὶ τὸ θηλυκὸ 'ς τὴν παραμάννα καὶ φλουριὰ γιὰ τὸν κόπον τσῃ, κάνει μπαξίσι 'ς τὴ δούλαις νὰ μὴν τῆνε μαρτυρήσουνε καὶ κατακλειέται πάλι 'ς τὸ παλάτι κ' ἤκανενε τὴ λυπημένη. 'Σὲ δυὸ τρεῖς 'μέραις 'σὰν ἦρθεν ὁ ἄντρας τσῃ ἀρωτᾷ τσὴ δούλαις—«πῶς περνᾷ ἡ γυναῖκά μου;» λέει,—«ὁποῦ κακὸ σοῦ θέλει ἀπόντρον ἤφυες.» Πάει τῆνε βρίσκει κατεβασμένη*), λέει—«ποιὸς σοῦ φταίει; ἤθελάς τα κ' ἤπαθές τα. Γιάντα δὲν ἤθελες νὰ μοῦ πῇς, εἶντᾶν εὐτὰ τὰ τρία μόδια τ' ἁλάτσι ποῦθελε ν' ἀλείψῃς 'ς τὴ μούρη μου καὶ νὰ μὴν τὸ νοιώσω· μόνου 'πέμου τώρα—«Δὲ σοῦ λέω.»—«Εὐτὸ δὲν ὑποφέρεται· πές μου γιὰ θὰ σὲ παρατήσω νὰ πάρω ἄλλη γυναῖκα»—«Ξαναπαντρέψου· θἄρθω καὶ νὰ σοῦ 'φκηστῶ.» Τὰ τήριασεν αὐτὸς μὲ μιὰν ἄλλη βασιλιοπούλα ἐκεῖ κοντὰ κι' ὡρίσανε νὰ 'πούμενε τὴν Κυριακὴ τὴ βλόα**). 'Σὰν ἠπῆεν ὅλος ὁ κόσμος κ' ηὐκούντανε εἴχανε καὶ τὰ παιγνίδια, ντύνεται κ' ἡ πρώτην του γυναῖκα τὰ καλάν τσῃ, στολίζει καὶ τὰ τρία παιδιάν τσῃ, βάνει 'ς τὸ ἕνα τὸ λωρόϊ, 'ς τὸ ἄλλο δόνει τὸ μπαστουνάκι, 'ς τὸ τρίτο τὸ μικρότερο κρεμνᾷ τὸ κορδόνι τοῦ βάνει καὶ τὸ δαχτυλίδι, τὰ πέρν' ἡ παραμάννα καὶ πᾶνε ὅλοι νὰ 'φκεστοῦνε 'ς τὴν εὐλόα. Ὅλαις ἠχορεύγανε 'ς τὴ σάλλα καὶ τὰ 'μάτιαν τωγε 'ς τὰ παιδιὰ καὶ 'ς τὴ μάννα, γιατ' ἤστραψενε ὅλ' ἡ κάμαρα μὲ τὸν αὐγερινὸ καὶ τὸ νήλιο καὶ τὸ φεγ-

*) Κατηφῆ, «μὲ κατεβασμένα μοῦτρα» κατ' ἄλλην ἔκφρασιν.
**) Τὴν εὐλογίαν, τὴν τελετὴν τοῦ γάμου.

γάρι πούχανε τὸ κούτελο τῶ παιδιῶ, κ'ἠλέανε—«Χαρὰ 'ςτὴ μάννα ποῦ τὰ 'γέννα'» ἠπαρέτησενε καὶ τὸ βασιλιόπουλο ἐκείνη ποῦθελε νὰ πάρη κ' ἤβλεπενε τὰ παιδιά. Ἡ νειόπαντρη ὅλο ζήλευγενε. Ὕστερα ἀκοῦνε κ' ἠλέανε τ' ἀρσενικὰ παιδιὰ 'ς τὸ θηλυκὸ ποῦ δὲν ἤτανε μάγκους μου ἑνοῦς χρονοῦ καὶ τὸ σήκονεν ἡ παραμάννα, κ' εἴχενε καὶ τ' ἄλλα μπροστάν τση—«Ντομινίτσα ντομινίτσα» (ἢ Μαρουδίτσα, Μαρουδίτσα) τίκι τίκ' Ἀλεξανδρίτσα, ὥμορφα νὰ μὴ μαλάξης τσῆ μάννας μας τσῆ χρουσολακκουδίτισσας τὴν ποδίτσα.» Ν' ἀκούση πγιὰ τὸ βασιλιόπουλο δὲν ἠβάσταξενε ἀφίνει μέσ' 'ς τὴ μέση ἐκεῖ ποῦ 'βλοούντανε τὴν καινούργια γυναῖκα καὶ τρέχει 'ς τὰ παιδιά, τὰ κυττάζει καὶ βλέπει τὰ κορδόνιαν του τὸ ῥωλόϊν του τὸ δαχτυλίδιν του καὶ τὰ γνώρισενε. Ἀρωτᾷ τὴν πρώτην του γυναῖκα ποῦτανε κοντά, τίνος εἶν' εὐτὰ τὰ παιδιά; λέει «—δικά μας, τὸ ἕνα τὸ κάμαμενε 'ςτὴ Σαλονίκη, τὸ ἄλλο 'ςτὴν Αἶνο, τὸ τρίτο τὸ μικρότερο 'ςτὴ Βενετιά. Ἐκείναις ἡ γυναῖκες ποῦβρισκες 'σὲ κάθα τόπο ἤμουν ἐγὼ κ' ἠπήαινα πγιὸ πρῶτ' ἀπὸ σένα· ἀκοῦς ἐκεῖ τὰ παιδιά σου νὰ μὴ γνωρίζης; εὐτα ἤτανε τὰ τρία μόδια τ' ἀλάτσι ποῦθελα ν' ἀλείψω 'ςτὴ μούρην σου καὶ νὰ μὴν τὸ νοιώσης.» Εὐτὸς πγιά,—«ἐσεῖσαι, 'μάτια μου, ἐσεῖσαι φῶς μου,» σηκόνει τὰ παιδιὰ κ' ὅλα τὰ φίλνενε ἀπὸ τὴ χαράν του· τὰ πάει 'ςτὸ πρῶτον του σπίτι καὶ τῆνε πέρνει κ' ἐκείνη· ἔτσ' ἠπόμεινεν ἡ ἄλλη 'ςτὰ κρύα τοῦ λουτροῦ μισοβλοημένη.

21

(Νάξος)

Μιὰ φορὰ ἦταν ἕνας ἄρχοντας καὶ μιὰν ἀρχόντισσα, κ' εἴχανε δυὸ παιδιά. Σὰν ἠμεγαλώσανε τἀδίκησεν' ὁ ἀφέντης τωνε· γιατ' ἠμπάντρεψενε τὸν πρῶτο καὶ τοὔδωκενε μιὰ τσῆ ὄρεξίς του καὶ τὰ καλλίτεράν του πρμάματα· ἄλλως δὲν ἤθελενε νὰ πάρῃ τὴ

νύφη ποῦ τοὔχεν ὁ πατέρας του βρισκησμένη, μόνου ἤφυενε 'ς τὴν ἀκρογιαλιά, βλέπει μιὰ καὶ βγαῖν' ἀπὸ τὴ θάλασσα πλάσμα! καὶ τοῦ λέει—«Πάρε με γυναῖκά σου καὶ δὲ θὰ τὸ μετανοιώσῃς» 'κεῖνος ἀπὸ τὴν ἐμμορφάδαν τση τὴν ἤπηρενε καὶ τὴν εὐλοήθηκενε. Ὁ πατέρας του γιατὶ τοὔκαμενε παρακουὴ κ' ἠπήενε νὰ πάρῃ μιὰ φτωχιὰ λέει—«τέτοιος εἶσαι;» δὲν τοὔδωκενἐλεϊκὸ μόνου τὸν ἤφηκενε μέσ' ς τσὴ πέντε στράταις. Πάει κ' εὐτὸς κ' ἠνοίκιασεν ἕνα σπιτάκι καὶ καθίζει μὲ τὴ γυναικοῦλάν του, ἤκανεν εὐτὸς τὸν πραματευτὴ, ἡ γυναῖκάν του ἠξενόῤῥαβγενε κ' ἀποζούσανε. Ὁ πατέρας κάθε 'βδομάδα ἤκανε γιόμα 'ς τὴν πρώτην του νύφη τὴν ἄλλη δὲν ἤθελενε νὰ τῆνε ξέρει. Μέσ' ς τὸ χρόνο λέει,—«ἂς καλέσω καὶ τὴν ἄλλη νὰ τῆνε 'δῶ μάγγους μου εἶντα καπνὸ φουμάρει; ἂν ἦνε ἠθικιὰ, φρόνιμη, 'ξυπνητή· γιατ' ἤκουεν ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὴν ἐπαινᾷ. Ἠκάλεσενε τὸ λοιπὸ μιὰν κυριακὴ καὶ τσὴ δυόν του νυφάδες 'ς τὸ τραπέζι. Ἡ πλούσια ἠζήλευγενε τσῆ φτωχῆς πῶς εὐτὴ μαθὲς νὰ φαίνεται ξυπνητὴ 'ς τὸν κόσμο κι' ὅλοι νὰ τῆνε θαυμάζουνε, κ' εὐτὴ νὰ μὴ γυρίζει κἀνεὶς νὰ τῆνε 'δῆ· ὅ,τι ἤβλεπενε λοιπὸ νὰ κάνῃ ἡ συννυφάδαν τση ἤκανενε κ' εὐτή· ἂν ἤβγαινεν ἐκείνη μὲ τ' ἄλοο ἤβγαινε κ' εὐτὴ, ἂν ἠπορπάτιεν' ἐκείνη ἔτσι δὰ, ἤθελα νὰ κάμῃ τὴν πορπατηξιάν τση· μὰ ὅλ' αὐτὰ ἤτανε μπόσυκα *), ὅσο ἤθελενε νὰ κάνῃ τὰ νάζια **) τσῆ φτωχῆς τόσο τὴν ἀναγελούσανε γιατί τἄκανενε ζαβά ***). Ἡ φτωχὴ τὰ μυρίστηκενε πῶς ἡ συννυφάδαν τση πολεμᾷ νὰ κάνῃ τὰ νούργιαν τση, λέει μέσαν τση «—ἔγνοια σου καὶ νὰ σὲ μασκαρέψω 'γὼ ποῦ νὰ μὴ θὲς χειρότερη.» Ἀνήμερα λοιπὸ ποῦ τσὴ κάλεσεν ὁ πεθερός τωνε 'ς τὸ δεῖπνο στέρνει ἡ φτωχὴ καὶ μηνᾷ τση συννυφάδας τση ταχυτέρου νὰ τσῆ στείλῃ τὸ ψαλλίδιν τση. Ἐκείνη τσῆ τὤστειλενε μὰ περίεργη εἶντα θὰ τὸ κάμῃ ἡ φτωχὴ τὤστρεψεν ὀπίσω χωρὶς νὰ

*) Ἄθλια, ἴσως ἐκ τοῦ ἀπόσυκα· οὕτω δὲ καλοῦνται τὰ ἐξηραμένα σῦκα, ἅτινα φθαρέντα χρησιμεύουσι μόνον πρὸς κατασκευὴν οἰνοπνεύματος.
**) Λέξ. τουρκική.=Αἱ κινήσεις καὶ οἱ χαριεντισμοί.
***) Ἀδεξίως.

κάμῃ τίϐοτα καὶ παράγγειλενε 'ς τὸ κοπελλάκι πῶς ἀνισωστὰς καί σὲ ῥωτήξῃ ἡ πλούσια εἶντα τῶθελα νὰ 'πῇς· πῶς ἤκοψα τσὴ μπλεξούδαις μου. Πέρνει τὸ κοπέλλι τὸ ψαλλίδι τὸ πά' ὀπίσω· ἀρωτᾷ ἡ πλούσια εἶντα τῶθελεν ἡ συννυφάδα μου τὸ ψαλλίδι; Λέει, —«Τσὴ μπλεξούδαις τ'ς ἤκοψενε.» Πιάνει κ' εὐτὴ καὶ κόϐγει σύῤῥιζα τσὴ 'δικαίς τση καὶ γίνεται 'σὰ σκεπαρνοκουρεμένη. 'Απέκει ἡ φτωχὴ δόνει 'ς ἕναν κοπελλάκι ἕναν κασσελλάκι, καὶ τοῦ λέει—«Νὰ πᾷς νὰ ζητήξῃς ἀπὸ τὴ συννυφάδα μου νὰ μοῦ κάμῃ τὴ χάρι νὰ μοῦ βάλλῃ μπογιὰ πῶς θὰ βάψω τὰ 'φρύδια μου καὶ θὰ τὰ μεχλώσω γιατὶ δὲν ἔχω παράδες ν' ἀγοράσω.» Πάει τσῆ τὸ λέει τὸ κοπελλάκι· τοῦϐαλενε μιὰ σταλιὰ γιὰ νὰ μὴν ἔχῃ νὰ βάλῃ πολύ. Σὰν ἤφυενε τὸ κοπελλάκι, πιάνει κ' εὐτὴ τὴ μποκάλα καὶ πασπαλείϐγει ὅλον τση τὸ κούτελο, τὰ 'μάτια, ποῦγεινενε σίχαμα. 'Σ ἔλιη ὥρα στέρνει ἡ φτωχὴ καὶ ζητᾷ ἕνα μαχαῖρι καὶ λέει τοῦ κοπελλακιοῦ πῶς—«'Ανισωστὰς καὶ σ' ἀρωτήξῃ εἶντα τὸ θέλω, νὰ 'πῇς πῶς θὰ κόψω τὸ 'νύχι τοῦ ἀλόου.» Πάει τὸ κοπελλάκι τσῆ λέει—«Δός μου μοῦ εἶπε ἡ συννυφάδα σου τὸ μαχαῖρι νὰ κόψῃ τοῦ ἀλλόου τση τὸ 'νύχι.» Λέει,—«Στάσου νὰ κόψω 'γὼ τοῦ 'δικοῦ μου πγιὸ πρῶτα.» Κόϐγει τοῦ ἀλόουν τση τὸ 'νύχι καὶ δίνει τὸ μαχαῖρι τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ πάει 'ς τὴ φτωχή· ἐκείνη δὲν τὸ χρειάζουντανε καὶ τῶστρεψενε 'σὲ 'λιάκι 'πίσω. 'Σὰν ἠκόντευγεν ἡ ὥρα νὰ πᾶνε 'ς τὸ δεῖπνο, βάνει ἡ φτωχὴ ἕναν περιστέρι 'ς τὴ σακκοῦλάν τση, καϐαλλικεύγει τ' ἄλοόν τση κ' ἠπήχινενε χυτὰ ποῦ ὅλη τὴν ἐθαμάξανε 'ς τὸ δρόμο, κι' ὁ πεθερός τση ἀπὸ τὸ παραθύρι. Ἤρχουντανε κ' ἡ ἄλλη κ' ἠκούτσαινεν τ' ἄλοόν τση, ἤτανε κουρεμένη μουτζαλωμένη 'σὰν κλεϐετζοῦρα ποῦ ὅλοι 'ς τὸ δρόμο τὴν ἐσιχαίνουντανε. Πάνε ἀπάνω 'ς τοῦ πεθεροῦ τωνε, ἤλαϐεν ἐκεῖνος συμπάθεια μὲ τὴ φτωχὴ γιατ' ἤτανε νόστιμη καί ξυπνητὴ καὶ σϐέλτα· ἡ ἄλλη τοῦ φαίνουντανε κ' ἤτανε πραγματικῶς (sic) μπούφα· ἠκάτσανε 'ς τὸ τραπέζι ἤτανε καὶ τόσαις ἄλλαις κυρίαις προσκαλεσμέναις. Πιάν' ἡ φτωχὴ ἐκεῖ ποῦτρωενε ιρζάκι κ' ἤβανενε 'ς τὴν τσέπην τση κ' ἠταΐζενε τὸ περιστέριν

τσὴ· ἤβλεπενε κ' ἡ πλούσια, κ' ἤβανενε κ' ἐκείνη 'ς τὴν τσέπην τση χουλιαριαὶς τὸ ῥύζι· πάλι 'σὲ 'λιάκι ἡ φτωχὴ ἠτζίμπανε κρηὰς κ' ἤδονε τοῦ περιστεριοῦ, ἠγέμιζενε κ' ἡ ἄλλη τὴν τσέπην τση κρηάτα, ὥσπου κ' ἠγεννήκανε τὰ φουστάνιαν τση μούσκεμα. Ὑστερώτερα ἐσηκωθήκανε νὰ χορέψουνε, ἠχόρευγενε κ' ἡ πλούσια ἀφότις ἤβλεπενε τὴ φτωχή. Ἠρχήξαν' ἐτότες νὰ σουρόνουνε τὰ ζουμιά, νὰ πέφτουνε τὰ κρηάτα χάμω, ποὔχενε παραγεμισμένα τὴν τσέπην τση, νὰ τὴν ἀναγελοῦνε ὅλοι. Ἐκεῖ πετᾷ ἀπὸ τὴν τσέπην τσῆ φτωχιᾶς τὸ περιστέρι ποὔτανε μὲ χρυσαὶς γορδέλαις δεμένο καὶ πήενε 'ς τὸ πρόσωπο τοῦ ἄρχοντα 'ς τὸν ὦμο καὶ τὸν ἐχάδευγενε· εὐτὸς πγιὰ ἀγάπη μου ἤκανενε καὶ δὲν ἠχόρταινενε τὴ νύφη του. Νὰ 'δῇ καὶ τὴν ἄλλη λιγδωμένη, νὰ πέφτουν' ἀπὸ τὰ μπατζάκιαν τση ἡ σοῦπαις τὰ κόκκαλα νὰ λαδόνουνε τὰ σανίδια, νὰ τῆνε φεύγουν ἡ ἄλλαις γιὰ νὰ μὴ λερωθοῦνε κ' ἐκείναις τὴν ἐβαρέθηκεν ὁλότελα, λέει—«Νὰ φύῃς, βρωμοῦναῖκα παλαβὴ» τῆνε διώχνει μὲ τσῆς μπομπῆς τὰ μαντήλια κ' ἠκράτηξενε τὴν ἄλλη πάντα μαζίν του καὶ τ'ς ἤδωκεν ὅ,τι κι' ἂν εἶχενε Εὐτὸ πάει νὰ 'πῇ πῶς ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τσὴ χάραις τ' ἀγαπιέται κι' ἀπὸ τσὴ χάραις του μισιέται.

22 (*)

(Νάξος)

Ἦτανε 'ς ἕνα χωριὸ μιὰ φορὰ ἕνας μισοχαρίτης ἀγράμματος· Δὲ 'ξέρω πῶς τοῦ κατέβηκενε νὰ στείλῃ. κ' εὐτὸς τὸ γυιόν του 'ςτὴ Φραγκιὰ νὰ σπουδάζῃ· ἠζήλεψενε μὲ τ'ς ἄλλοι, ποιὸς 'ξέρει· τοὔμπαζενε γρόσα κ' ἤκαμεν ἐκεῖ πέντ' ἔξε χρόνια κ' ἠγένηκενε γραμματισμένος· 'σὰν ἠστράφηκενε 'ς τοῦ πατέρα του, ἤμενεν ἕνα δυὸ 'μέραις τοῦ λέ' ὁ πατέρας—«γυιέ μου, θἄμαθες πγιὰ γράμ-

(*) Μοὶ τὸ διηγήθη δημοδιδάσκαλός τις. (Σημ. Κρ.)

ματα, φωστήρας*)»· λέει—«Ναὶ, πατέρα, νὰ καὶ τὸ δίπλωμά μου.» —«Νὰ σὲ πάω τὸ λοιπὸ 'ς τὸ δεσπότη νὰ σὲ 'ξετάξῃ»—«Τ' εἶν' αὐτὰ, πατέρα, ποῦ λές; ποῦ 'ξεύρ' ὁ δεσπότης νὰ μὲ ξετάσῃ;»—«Μωρ' ἄκου ἐκεῖ, ὁ δεσπότης δὲ 'ξέρει νὰ τόνε 'ξετάξῃ, ἀμὲ ποιὸς θὰ 'ξέρῃ λοιπό;»—«Μὰ, πατέρα, ὁ δεσπότης μας 'ξεύρει νὰ λέῃ προσευχαὶς, δὲν εἶνε γραμματισμένος.»—«Εὐτὸ θὰ 'πῇ πῶς δὲ 'ξέρεις καὶ γι' αὐτὸ φοβᾶσαι.» 'Σὰν εἶδεν ὁ υἱὸς πῶς ναὶ καὶ ναὶ ἤθελεν ὁ ἀφέντης του νὰ τόνε ξετάξ' ὁ δεσπότης, λέει—«ἂς πᾶμε 'ς τοῦ δεσπότη, εἶντα θὰ μ' ἐξετάσῃ μαθές;» Φεύγουνε πᾶνε 'ς τοῦ δεσπότη, φιλοῦνε κ' οἱ δυὸ τὸ χέρι του· ἀπέκειο λέ' ὁ ἀφέντης: —«Δεσπότη μου, εἶνε γυιός μου εὐτὸς καὶ τὸν ἤστειλα 'ς τὴν Εὐρώπη νὰ σπουδάξῃ καὶ τώρα θέλω νὰ τόνε ξετάξῃς» ὁ δεσπότης λέει «καλό·» φωνάζει «διάκο ἔλα δῶ·» πάει ὁ διάκος στέκεται 'μπροστάν του· λέει—«Σήκω καὶ σὺ, παλληκάρι, δίπλαν του νὰ σᾶσε ξετάσω». Εἶντᾶγενε νὰ κάμῃ ἐκεῖνος σηκόνεται. 'Αρχινᾷ τὴν ἐξέταξη ὁ δεσπότης·—«'Πές μου παλληκάρι τὸ «ἐν παντὶ καιρῷ» λέει—«μὰ δὲν τὸ 'ξεύρ' ἀπ' ἔξω· δόσε μοῦτο μέσα 'ς τὸ χαρτὶ νὰ σοῦ τὸ ξηγήσω εἶντα θὰ 'πῇ, νὰ τὸ ἀναπτύξω»—«Βάλτε-του νὰ πιῇ! ἀπὸ μέσα τὸ λοιπός; ἔ! 'πέτο σὺ διάκο 'σὰ δὲν τὸ 'ξέρ' εὐτός». 'Αρχινᾷ ὁ διάκος «ὁ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς προσκυνούμενος καὶ δοξαζόμενος φρού-ού-ού κ' ἠπήαινενε κάτω· λέει ὁ υἱὸς—«τώρα ποῦ τὸ τέλειωσες τί κατάλαβες διάκο ἀπ' ὅλα αὐτὰ ποῦπες;» Δὲν ἤξευρεν ὁ διάκος ντίπ**)· —«Μὴν ἀκοῦς, διάκο,» τοῦ κάν' ὁ δεσπότης.—«Μπορεῖ νὰ μὴν τὸ θυμᾶσαι παλληκάρι μου εὐτό· πέ μου τὰ «περαστὸ εὐλόει». Ὁ υἱὸς πάλι λέει,—«τἄκουσ' αὐτὰ μὰ δὲν τὰ 'ξεύρ' ἀπ' ἔξω, γιατὶ τὰ τρῶνε μέτ' 'ς τὴν ἐκκλησιὰ 'σὰν τὰ λένε καὶ δὲ μπορεῖ κἀνεὶς νὰ καταλάβῃ τίποτα»—«Σώπα μὴν ἀσεβεῖς· δὲ φτάνει ποῦ δὲ 'ξέρεις; 'πέτο σὺ διάκο.» 'Αρχίζ' ὁ διάκος «εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον κύριε ὁ θεός μου ἐμεγαλύνθης σφόδρα.» κ' ἠπήαινεν

*) Εἶναι «φωστήρας» λέγεται ἐπὶ τῶν κεκτημένων παιδείαν μεγίστην.

**) Παντάπασιν.

ἡ γλῶσσάν του 'σὰν πετροχελιδόνι· ὥσπου καὶ τὸ τέλειωσενε. Λέει—«μὰ ἄλλα πράμματα ξέρω γώ.»—«Εἰντἂν' εὐτὰ ποῦ λές; τὸ λοιπὸ 'σὰ δὲ 'ξέρεις εὐτὸ 'πέ μου τὸ δεύτερο «εὐλόει τὸ ψαρτὸ». Λέει—«μὰ τί θὰ 'πῇ τὸ δεύτερο εὐλόγει τὸ ψαλτό;»—«'Ακοῦς ἐκεῖ καλὲ μηδὲ τὴν ἐγλησιὰ δὲν πατεῖ ὁ γυιός σου· 'πές το σὺ διάκο μου. 'Αρχίζ' ὁ διάκος—«εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον εὐλογητὸς εἶ Κύριε, εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ . . .»—«Βλέπεις παλληκάρι πῶς δὲ 'ξέρεις τίποτα· 'πές μου τὸ εὐαγγέλιο τῆς ἀναστάσεως». Αὐτὸς πγιὰ μηδὲ μίλιενε τίοτις, δὲν κατεδέχουντανε· εἶντα θὰ 'πῇ; ὅ,τι κ' ἂν ἤλεενε δὲν ἠχαμπάριζεν ὁ δεσπότης· εἶχενε κλεισμένο τὸ στόμαν του.—«'Πέτο σὺ, διάκο μου·» 'Αρχίζ' ὁ διάκος—«ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος . . .» λέει—«καθήσατε, πήαινε διάκο»· καὶ λέει ς' τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ:—«ἔ,-ἔ,-ἔ, καλὲ κρίμα 'ς τὰ ἔξοδά σου, ξέγραψέ τα· τίποτα δὲ 'ξέρ' ὁ γυιός σου· βάρτονε*) 'ς τὰ χτήματά σου.» Ὁ καμμένος ὁ πατέρας ποῦ ὅσον ἤκουεν ἠκχίουνταν ἡ καρδιάν του, σηκόνεται, φιλοῦνε τὸ χέρι τοῦ δεσπότη καὶ φεύγουνε· λέει,—«ἄχου γυιέ μου» κ' ἠχτύπανε πγιὰ τὸ κεφάλιν του·—«πῶς δὲ μοῦ τὤλεες νὰ σὲ τραβήξω νὰ μὴ μὲ σβύσῃς τὸν καμμένο; εἶντα μοὖρθενε νὰ σὲ στείλω;» λέει—«μὴν κάνεις ἐτσὰ δὰ πατέρα κ' ἐγὼ 'ς ἔλιο θὰ φύω νὰ πάω ἀλλοῦ νὰ καζαντήσω μὲ τὴν ἐπιστήμη μου· δὲ θὲς νὰ μ' ἔχεις κανένα μῆνα μαζί σου ποῦβρ' ὁ θεὸς ἂ μὲ ξαναδῇς ;» 'Επίτηδες ἤθελενε νὰ μείνῃ εὐτὸς γιὰ νὰ καταφέρῃ κάμμιὰ φκιάκα **) τοῦ δεσπότη γιατὶ δὲν ἠχώνευγενε τὰ μασκαραλίκια ποῦ τοὖκαμενε. 'Σὰ θὰ τὰ φέρ' ἡ ὀργὴν τοῦ θεοῦ τὰ φέρνει· ἤλαβεν ἐκείναις τσὴ 'μέραις ὁ δεσπότης ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν πατριάρχη καὶ τοὔγραφενε νὰ τοῦ στείλῃ «ὠὰ τεταριχευμένα». Εὐτὸς δὲν ἠκατάλαβενε εἶντα πάει νὰ 'πῇ «ὠά τεταριχευμένα» κράζει τὸ διάκο—«μπρὲ πᾶς

*) Βάλε τον.
**) Τὸ γαλ. farce.

καὶ ξέρεις ἐσὺ εἶντα θὰ ᾽πῆ εὐτὸ ποῦ μηνᾶ ὁ πατριάρχης;» λέει —«Σὲ γελῶ δεσπότη μου.»*) Τὸ δείχτει ᾽σὲ κάμπόσοι ποῦ ὅ,τι ᾽ξέρανε κ᾽ ἠδιαβάζανε, ποῦ καταλαβκίνανε! ὅλοι οἱ ἄλλοι ντίπι ἀγράμματοι, χωριὸ ἤτανε· λέει—«ἀμὲ τώρα ἂν καρτερᾷ ὁ πατριάρχης; νὰ τοῦ γράψω εἶντα θὰ ᾽πῆ εὐτό; εἶνε ᾽ντροπῆς. Ηὗρ᾽ ὁ θεὸς νὰ καλέσω κ᾽ ἐκεῖνο τὸ λογιώτατο ποῦρθεν ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, μπᾶς καὶ ᾽ξέρει.» Τόνε καλεῖ, πάει εὐτός· τοῦ δείχνει τὸ γράμμα ὁ δεσπότης, λέει—«δὲν καταλαβαίνω εἶντα θὰ ᾽πῆ «ὠὰ τεταριχευμένα»—Ἠκατάλαβενε μονομιᾶς ὁ νειὸς πῶς θὰ ᾽πῆ αὐγοτάραχο, λέει μὰ νὰ σοῦ τὴ φκιάξω κ᾽ ἐγὼ χερώτερη: —«δεσπότη μου «ὠὰ τεταριχευμένα» πάει νὰ ᾽πῆ νὰ πιάσῃς νὰ καπουνιάσῃς καμμιὰν ἑκατοστὺ πετεινοί, καὶ τ᾽ ἀποκόμματα, (καταλαβαίνετε) νὰ τὰ κάμῃς παστὰ ᾽ς τὴν ἅρμη, νὰ γεμίσῃς μιὰν κουφετιέρα καὶ νὰ τοῦ τὰ στείλῃς.» Σοῦ εὐχαριστῶ πγιὰ ὁ δεσπότης, σοῦ εὐχαριστῶ. Καπουνιάζει κάμμιὰν ἑκατοστὺ πετεινοὶ βάνει τὰ μπαλάκια ᾽σὲ μιὰν κουφετιέρα παστωμένα καὶ τὰ στέρνει τοῦ πατριάρχη. ᾽Σὰν τὤλαβεν ὁ πατριάρχης ἠθάρειενε πῶς ἦταν αὐγοτάραχο καὶ δὲν τὴν ἤνοιξενε μάγγους μου μόνου τὴν ἐφύλαενε γιὰ τὴ ᾽σαρακοστή· Μιὰ ᾽μέρα ᾽σὰν ἦρθεν ἡ ᾽σαρακοστή, ποῦχενε καλεσμένοι ᾽ς τὸ τραπέζι ὅλοι τσοὶ συνοδικοὶ καὶ τόσοι ἄλλοι μεγάλοι ἀθρῶποι μὲ τόσα καλὰ φαγιά, προστάζει ὕστερα καὶ φέρνουνε καὶ τὴν κουφετιέρα λέει—«κύριοι δεσποτάδες, αὐτὸ εἶνε ἀπὸ τοῦ τάδε τοῦ δεσπότη τὸ μέρος ποῦ κάνει καλὸ αὐγοτάραχο καὶ μοῦ τὤστειλενε πεσκέσι καὶ πιστεύω θὰ εὐχαριστηθῆτε.» Τὸ ἀνοίει μόνος του μὲ τὴ λαχτάρα, εἶντα ν᾽ ἀκούσουνε, βρῶμα καὶ δυσωδία, φοῦχι ποῦ δὲν ἠμπορούσανε νὰ βαστάξουνε τὰ ᾽σώθιαν τωνε μόνου πήανε νὰ ξεράσουνε κ᾽ ἐκεῖνα ποῦ φάανε. Κάνουνε νὰ δοῦνε τὰ μπαλάκια τῶν πετεινῶ σαπημένα. Ἠκαταντροπιάσθηκεν ὁ πατριάρχης, λέει—«τὸ μασκαρᾶ μ᾽ ἐγέλασενε» καὶ κάνει ἀργὸ τὸ δεσπότη. ᾽Σὰν τὤμαθενε καὶ τὸ παλληκάρι ἠχάρηκεν, ἠπήενε ᾽ς ἄλλον τόπο κ᾽ ἤκανενε τὸ δά-

*) Ἤτοι, δὲν εἰξεύρω καὶ ὅ,τι δήποτέ σοι εἴπω, θά σε ἀπατήσω.

σκαλο κ' ἤβγαινενε φλουριὰ μὲ τὴν ὡργιὰ *) ὥσπου κ' ἠσυνήπηρενε καὶ τὸν πατέραν του λέει—«τώρα, πατέρα, λὲς ἀκόμη πῶς κρίμας ἠπήκανε τὰ ἔξοδά σου;» κ' ἠζήσανε μιὰ χαρὰ καὶ πέντε γέλοια.

23

(Νάξος)

Ἦταν ἕνα ὀρφανὸ ἀπὸ μάννα μοναχόπαιδο μὰ προκομμένο δίχως 'ταῖρι· πάντα κάθε χρόνο ἤθελε νἄβγῃ τὸ πγιὰ ἀσπροπρόσωπο 'ς τ'ς ξέταξες καὶ νὰ πάρῃ τὸ βραβεῖο· ὅλη 'μέρα ἤπερνενε τὰ χαρτιά του, τοὔχανε κάμαρα ξεχωριστὴ κ' ἠπήγαινενε 'ς τὸ παραθύρι κι' ὅλο ἠδιάβαζενε. Καρτὶ**) ἤτανε τὸ βασιλικὸ παλάτι κ' ἡ βασιλιοπούλα τὤκανενε χάζι 'μέρα νύχτα μὲ τὸ φῶς νὰ διαβάζῃ· δὲν ἦταν εὐτὸ πέντε δέκα 'μέραις, παντοτεινά· μιὰ 'μέρα φωνάζ' ἡ βασιλιοπούλα τσῆ παραμάννας — «καλὲ ἔλα νὰ 'δῇς· δὲν κάνει; χάζι μ' αὐτὸ τὸ φτωχοπαῖδι ποῦ δὲν ἀφίνει τὸ χαρτὶ ἀπὸ τὸ χέρι;»—«Ὅλη 'μέρα κ' ἐγὼ τὸ βλέπω· χαρὰ 'ς τὸ παιδὶ νὰ μὴ βαρυέται.»—«Ἄντε νὰ φωνάξῃς καὶ τσῆ μαμᾶς μου.» Πά' ἡ παραμάννα φωνάζει τσῆ βασίλισσας ἔρχεται, τὸ βλέπ' ἐκείνη, λέει —«χαρὰ 'ς τὸ παιδί.» Ὅλο πήαινενε κ' ἡ βασίλισσα καὶ τὤβλεπενε κάθα 'μέρα μὲ τὸ χαρτὶ 'ς τὸ χέρι 'ς ἕνα δυὸ 'μέραις τὸ λέ' ἡ βασίλισσα τοῦ βασιλέα, κι' ὅλοι πγιὰ τὸ καμαρόνανε— «Χαρὰ 'ς τὴ μάννα ποῦ τὤχει τέτοιο παιδί» Ὅλα τὰ παιδιὰ παίζουνε 'ς τσοὶ δρόμοι, 'ς τὴν ἡλικίαν του ζευκάρουνε ***) γυρίζουνε τὴ νύχτα, κ' εὐτὸ 'μέρα νύχτα βαθυλοϊσμένο 'ς τὸ χαρτί.» Ἐτό-

*) Οὐρά. Συνήθης, ἡ ἔκφρασις «ἔχει φλουριὰ ἢ παράδες μὲ οὐρά» ἐπὶ πλουσιωτάτων. Οὕτω κατ' ἀναλογίαν λέγουσι καὶ «ψέμμα μὲ ὡρά» ἐπὶ μεγάλων ψευδῶν.

**) Ἀντικρύ.

***) Διασκεδάζουσι, κάμνουσι «ζεῦκι.»

τες ηὗρεν ἀφορμὴ ἡ βασιλιοποῦλα, λέει—«εὐτὸ θέλω ἄντρα.»—«Μπράβο, κόρη μου.» Στέρνει ὁ βασιλέας καὶ μηνᾷ τοῦ πατέραν του πῶς τόνε θέλει καὶ νὰ πάῃ ʼς τὸ παλάτι. Εὐτὸς ὁ καμμένος ἠθάρειενε πῶς θὰ τόνε κόψῃ καὶ τὸν ἐπήαινενε ῥεπετὶ *) μἄντἄχενε νὰ κάμῃ; ἠνέβηκενε ʼς τὸ παλάτι· τοῦ λέʼ ὁ βασιλέας —«Θέλω τὸ γυιό σου ἄντρα γιὰ τὴν κόρη μου· νʼ ἀκούσῃ τέτοιο πρᾶμα ὁ καμμένος λέει—«ἐμένἄνε φτωχὸ τὸ παιδί μου, ʼξέρω ʼγώ;» ʼΣὰν εἶδενε πῶς ὁ βασιλέας ναὶ καὶ ναὶ ἠμίλιενε μὲ τὰ σωστάν του, πάει τόνε φέρνει τʼς ἀῤῥεβωνιάσανε· ὅλη ʼμέρα τὸ παιδὶ ʼς τὸ παλάτι, τὸ ʼντύσανε βασιλικὰ ῥοῦχα κʼ ἠκάνανε πγιὰ ἑτοιμασίαις γιὰ τὴν εὐλόα. Εὐτὴ ἡ βασιλιοποῦλα εἶχεν ἕναν ἄλλο τσῆ σφαίρας τση ʼφιτσιάλε τοῦ παλατιοῦ καὶ τὴν ἀγάπανε· ἠζήλεψενε τὸ λοιπὸς μὲ τὸ φτωχόπαιδο κʼ ἠπήαινε ʼς τὸ μάο κʼ ἤκαμενε μάγια νʼ ἀνεμοσκονιστῇ τὸ παιδί. ʼΑνήμερα λοιπὸ τοῦ γάμου ποῦταν ὅλοι καλεσμένοι κʼ οἱ παπάδες, ὑπῆεν εὐτὸ πρὸς νερόν του, κʼ ἐκεῖ δὲν ἤβλεπενε πγιὰ τὴν πόρτα νἄβγῃ ἀπὸ τὴν πόρεψι· μόνου βλέπει μιὰ σκάλα κάτω, καταιβαίνει καταιβαίνει κάμμιὰ χιλιάδα καὶ παραπάνω σκαλούνια καὶ βγαίνει ʼς ἕναν παλάτι μεγάλο· τὸ σιργιανίζει καλὰ καλά, βγαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα ʼς ἕνα μπαξὲ, κιʼ ἀπὸ ʼκεῖ βρίσκεται ʼσὲ μιὰν πολιτεία, ποῦ μηδὲ σκάλα πγιὰ ηὕρισκεν ἀπίσω νὰ στραφῇ μηδὲ τίοτις. ʼΗκαρτεροῦσανε πγιὰ ὁ βασιλέας ἡ βασιλιοποῦλα, οἱ παπάδες τὸ παιδὶ, λὲν τώρα θἄβγῃ, ἔρχεται μεσημέρι, τίοτα· ʼμπαίνουνε ʼς τὴν πόρεψι, πουθενὰ, πουθενά·

*) Καὶ εἰς ἄλλους μύθους παιδιόθεν ἐνθυμοῦμαι οἱ προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως νὰ φοβῶνται ὅτι θὰ τοὺς κόψῃ, χωρὶς νὰ τοὺς ἐλέγχῃ τὸ συνειδὸς ὅτι ἔπραξαν κακόν τι. Τὸ τοιοῦτο νομίζω δὲν εἶνε κενὴ ἐπίνοια τῶν μυθοποιῶν, εἰκῆ πεπλασμένη· πόθεν ποῦ; ὅλα ἔχουσι τὸν λόγον των. Πραγματικῶς τρόμον ἐνέπνεον ἐπὶ τουρκοκρατίας πρὸ πάντων εἰς τοὺς χριστιανοὺς οἱ καδῆδες καὶ ἀγάδες καὶ πασσάδες καὶ ὅλοι οἱ τότε τοπάρχαι μας. Πᾶς φρόνιμος χριστιανὸς, ἐφοβεῖτο νὰ ἔλθῃ εἰς οἱανδήποτε συνάφειαν μὲ τὰς προϊσταμένας ἐκείνας δεσποτικὰς ἀρχάς· διότι δὲν τὸ εἶχον τίποτε οἱ τύραννοι ἔξαφνα καὶ ἄνευ οὐδενὸς λόγου νὰ τοῦ κόψουν τὸ κεφάλι. Ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «μηδʼ ἀμπέλια θέλω νἄχω μηδὲ λόγια μὲ τὸν ἄρχο.» Ὡς ἐκ τούτου ὁ τρόμος οὗτος εἰσέφρησε καὶ εἰς τὰ παραμύθια.

ἤμεινενε 'ς τὰ μπόσυκα ὁ γάμος ἠφύαν οἱ καλεσμένοι. Μὰ τὴ χαράν του πγιὰ ὁ 'φιτσιάλες πῶς θενὰ πάρῃ εὐτὸς τὴ βασιλοπούλα, μὰ ἔλα ἐκείνη ποῦ δὲν ἤθελενε νὰ τόνε 'δῇ 'ς τὰ 'μάτια; 'Απόνταν ἠχάθηκενε τὸ παιδὶ ἠντύθηκενε μαῦρα καὶ μηδὲ νἄβγῃ ἀπὸ τὸ παλάτι ἤθελεν ἀπὸ τὴ λύπην τση, κι' ἀποφάσισενε νὰ μείνῃ 'λεύτερη*) γιὰ πάντα. Ἂς πιάσωμενε τώρα τὸ παιδὶ ποῦ ἠγύριζενε 'ς ἐκείνη τὴν πολιτεία ποῦ τοῦ φαίνουντανε ἀλλοιότικη Πεντέξε 'μέραις 'σὰν ἤθελα νὰ πεινάσῃ ἠψούνιζενε κἄτι τις κ' ἤτρωενε 'ς τὸ ποδάρι κι' ἠκοιμούντανε 'ς τὸν κάμπον. 'Σὰν τοῦ σώθηκαν οἱ παράδες κ' εἶδενε κ' ἀπόδενε πῶς τσῆ τύχης τοῦνε νὰ κατακάτσῃ ἐκεῖ ἤμπηκενε δουλάκι 'ς ἕνα πραματευτάδικο γιὰ νὰ βγάνῃ τὸ ψωμίν του καὶ τὸ κοιμησιόν του· μέσα 'σὲ δυὸ τρεῖς μῆνες τὸ μπαντήξανε τρεῖς μάοι καὶ τοῦ λένε—«ποῦ βρέθηκες ἐδῶ;» 'Ηρχίνηξενε τὸ παιδὶ ἀπ' ἀρχῆς· «πῶς ἤθελε νὰ μὲ πάρῃ μιὰ βασιλοπούλα κι' ἀνήμερα τσῆ βλόας ὑπῆα πρὸς νερό μου, κ' ἤχασα τὴν πόρτα κ' ἠκατέβηκα μιὰ σκάλα κ' ἦρθα 'δῶ».—«Ἆ! παιδί μου, μάγια σοῦ κάμανε· ἐδῶ εἶν' ὁ κάτω κόσμος ποῦ δὲν εἶχες πγιὰ ἐρπίδα νὰ 'δῇς τὸν τόπο σου μὰ ἐπειδή τις κ' ἐμεῖς ἤμαστενε μάοι μπορούμενε τὸ 'λίο 'λίο 'σὲ τρία χρόνια νὰ σὲ κάμωμενε νὰ 'δῇς τὸν τόπο σου· νὰ ὡς τόσο ἐτούταις τσὴ σκόνες νὰ πέρνῃς κάθε ταχυτέρου**) μιά.» Ἤπερνενε κάθε πρωὶ μιὰ μιὰ τὸ παιδὶ κι' ὅλο ἠμαύριζενε, ἕνα μῆνα δυὸ μῆνες ὅλο ἤπινενε κι' ὅλο ἠμαύριζενε ὥσπου καὶ μέσ' 'ς τὰ τρία χρόνια ἠγείνηκενε πγιὰ ντὶπ ἀράπης. 'Ετότες πᾶνε καὶ τὸ 'βρίσκουν οἱ μάοι 'ς τὸ πραματευτάδικο, λέει:—«Νὰ ἐτοῦτο τὸ γράμμα καὶ ναὕρῃς τὸ μάο τοῦ τόπου σου, 'σὰν πᾶς, (ἠξέραν ἐκεῖνοι ποιὸς τἄκαμενε τὰ μάγια) καὶ νὰ τοῦ τὸ δώκῃς «ὅρσε***) ἀπὸ τὸ φίλο σου τὸν τάδε· ἐκεῖνος θὰ σὲ ρωτᾷ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι; στάσου· νὰ μὴν κάτσῃς καθόλου· νὰ κ' ἐτοῦτα τὰ γράμματα νὰ τὰ 'δώκῃς τοῦ βασιλέα καὶ νὰ 'πῇς

*) 'Ελευθέρα, ἀνύπανδρος.
**) Ἑκάστην πρωΐαν.
***) Ἰδού, ὁρίσατε.

πῶς εἶσαι βασιλιόπουλο ἐτουνοῦ τοῦ τόπου καὶ σοῦ τἄδωκεν ὁ πατέρας σου νὰ τοῦ τὰ πᾷς, γιὰ νὰ πιάσουνε γνωριμιά· νὰ 'πῇς πῶς γιὰ 'λίαις 'μέραις θενὰ μείνῃς καὶ θὰ στρέψῃς πάλι 'ς τοῦ πατέρα σου καὶ θὰ σὲ πάρουνε 'ς τὸ παλάτι νὰ κάθεσαι· νὰ κ' ἐτούτη τὴν ἀλοιφὴ καὶ κατὰ πῶς τριφτῇς θὰ γείνῃς ἄσπρος ὅπως ἤσουνα.» 'Σὰν τ' ἀδιζάρανα πγιὰ καλὰ ἠφύανε. 'Εκεῖ ποῦ 'πῆεν εὑτὸ πρὸς νερόν του χάνει πάλι τὴν πόρτα τσὴ πόρεψις καὶ βλέπει μιὰ σκάλα 'ψηλή· ἀναιβαίνει, ἀναιβαίνει χίλια σκαλούνια καὶ παραπάνω καὶ 'βγαίνει 'ς ἕναν κάμπο ὅλο ντεντρά, ῥυάκες· κάν' ἐτσά; βλέπει θάλασσα καὶ κάμμιὰ δεκαριὰ καράβια 'ς τὰ πανιά· πάει 'ς τὸ περιγιάλι καὶ βλέπει πλῆθος μαρινιέριδες καὶ τοῦ λένε: —«'Αφέντη ἐσένα καρτερούσαμενε νὰ σὲ πάμενε 'ς τὸν τόπο σου·» 'μπαίνει 'ς ἕναν καράδι τὸν ἐκουμπανιάρανε τ' ἄλλα καὶ καθὼς ἠμπήκανε 'ς τὸ λιμάνι τοῦ τόπουν τους ἠσηκώσανε μπαντιέραις, μπὰμ μπούμ. 'Ο βασιλέας, ἐκεῖνος ὁ γείτονάς του ποῦτανε νὰ γείνῃ πεθερός του ἠκατάλαβεν ἀπὸ 'φτὰ πῶς κἀνένας βασιλέας ἔρχεται, ἤστειλεν ἀθρῶποι 'ς τὰ καράδια νὰ τόνε περιλάβουνε· βγαίν' εὑτὸς πάει 'ς τὸ παλάτι, δίνει τὰ γράμματα τοῦ βασιλέα, πῶς τόνε χαιρετᾷ ὁ βασιλέας τῶν ἀραπαίω, καὶ πῶς εἶνε γυιός του καὶ 'ς ἔλιαις 'μέραις θενὰ φύῃ, κ' ἠκαθούντανε 'ς τὸ παλάτι ποῦ δὲν ἠξέραν εἶντα τραπέζια νὰ τοῦ κάμουνε κι' εἶντα τσιριμόνιαις· τὸ βράδυ πάει βρίσκει τὸ μάο 'ς τὸ σπίτιν του τοῦ δίνει τὸ γράμμα, λέει—«Ορσε ἀπὸ τὸ φίλο σου τὸ φίλτατο τὸν τάδε.» 'Εκεῖνος λέει—«Κάτσε νὰ μοῦ 'πῇς ποῦ βρίσκετ' εὑτός.»—«Εχω δουλειὰ δὲ μπορῶ.» καὶ 'βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι. Κατὰ πῶς πάει ν' ἀνοίξῃ τὸ γράμμα εἴχανε μάγια μέσα καὶ πέφτει ἡ στεσσιὰ τοῦ σπιτιοῦ καὶ τόνε πλακόνει. Τῶδενε τὸ 'παιδὶ τὸ σπίτι ποῦ βούλανε λέει—«καλὰ νὰ πάθῃς, 'μάε.» Στρέφεται 'ς τὸ παλάτι, τρῶνε πάλι καὶ πλαγιάζει· τὸ πρωὶ ἐκεῖ ποῦ πλύνουντανε 'ς τὴ λεγένη ἤβγαλενε τὸ δαχτυλίδιν του καὶ τὤῤῥιξενε μέσα 'ς τὰ νερά· πᾶν' ἡ δούλαις νὰ χύσουνε 'ς τὸ μαεργειὸ τὴ λεγένη πέφτει τὸ δαχτυλίδι 'ς τὸ νεροχύτη, τὸ πιάνει μιὰ δούλα· λέει ἡ ἄλλη:

—«Ἐγὼ ποὔχυσα τὴ λεκάνη θὰ τὸ πάρω» κ' ἐκάνανε φωναῖς ποιὰ θὰ τὸ πάρῃ. Ἀκού' ἡ βασιλιοπούλα τὸν καυγᾶ, τρέχει, λέει—«Εἶντἄχετε;»—«Ἐτοῦτο δὰ τὸ δαχτυλίδι βρήσκαμενε.» Τὸ βλέπει καὶ τὸ γνωρίζει ἀπὸ τὴ μάρκαν τση πῶς ἦτανε 'δικόν τση καὶ τὤχενε δοσμένο τ' ἀῤῥεβωνιαστικοῦν τση ποῦ ἀνεμοσκονίστηκενε. Πέφτει λιοθυμᾷ εὐτὴ, τσῆ χύνουνε νερὰ, τῆνε ξελιοθυμοῦνε, ἀρωτοῦνε ποῦ ηὑρέθηκενε τὸ δαχτυλίδι.—«'Σ τὴ λεγένη τοῦ Ἀράπη.» Ποῦ νὰ πάῃ δὰ ὁ νοῦς τωνε πῶς ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ἦτανε. Τὸ μεσημέρι 'ς τὸ τραπέζι ποῦ ἦτανε καλεσμένοι τόσοι καὶ τόσοι μεγάλοι γιὰ τιμὴ τοῦ Ἀραπόπουλου, ἦτανε κι' ὁ 'φιτσιάλες ποῦ καψορεύουντανε τὴ βασιλιοπούλα· τ' ἀρωτοῦνε —«πῶς σοὔλαχεν εὐτὸ τὸ δαχτυλίδι;» Ἀρχίζει εὐτὸς 'σὰν παραμύθι.—«Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνα γραμματισμένο παιδὶ καὶ μιὰ βασιλιοπούλα καρσὶ καὶ τὸ ῥέχτηκενε γιὰ τὴν προκοσύνην του καὶ ἀνήμερα τσὴ βλόες ἕνας ἄλλος ἠγάπανε τὴ βασιλιοπούλα, κ' ἠζήλεψενε καὶ τοὔκαμενε μαϊκὰ 'ς τὸ μάο, καὶ 'σὰν ἠπήενε πρὸς νερόν του ἤχασενε τὴν πόρτα, ηὗρηκενε μιὰ σκύλα κ' ἠκατέβηκενε 'ς τὸν κάτω κόσμο καὶ 'πόμεκενε 'ς τὰ μπόσυκα ἡ βασιλιοπούλα· ἂν τὸν ἐξέρετε εὐτὸ ποὔκαμενε τὰ μάγια εἶντἄθελα νὰ τοῦ κάμετε;» Κ' ἦταν ἀμπρὸς ὁ 'φιτσιάλες κι' ὅσον τἄκουενε ἠπήαινεν ἡ καρδιάν του 'σὰ Φραντσέζικο ῥωλόϊ. Ἠποκριθήκαν' ὅλοι 'ς τὸ τραπέζι πῶς—«ἂν τὸν ἐξέραμεν, εὐτὺς ἤθελενε νὰ τόνε κόβγουνε κομμάτια κομμάτια νὰ τόνε τρῶνε οἱ σκύλλοι.» Ἐτότες χύνει τὸ Ἀραπόπουλο μέσ' 'ς τὸ πιάτον του νερὸ, ἀνακατόνει μέσα τὴν ἀλοιφὴ ποῦ τοὔδωκεν ὁ μάος καὶ καθὼς ἀλείβγεται ἠφάνηκενε 'σὰν καὶ πρῶτα ἀπαράλλαχτος, ἄσπρος ἄσπρος μηδὲ πγιὸ μεγάλος μηδὲ πγιὸ μικρὸς ποῦ τὸν ἐγνωρίσανε μονομιᾶς' καὶ λέει πῶς—«Εὐτὸς ὁ 'φιτσιάλες ἤκαμενε τὰ μάγια.» Προστάζει ὁ βασιλέας καὶ τὸν ἐκόβγουνε κομματάκια κομματάκια, πρῶτα ἀπὸ τὰ ποδάρια ὕστερ' ἀπὸ τὰ χέρια για νὰ πονεῖ καὶ νὰ τυραγνιέται πελισσότερο καὶ τὰ ῥίχτανε 'ς τὰ σκυλλιὰ ὥσπου καὶ τὸν ἀποκόψανε, κ' ἤλλαξεν ἡ βασιλιοπούλα τὰ μαῦρα,

ηὐλοήθηκενε μὲ τὸ παιδὶ, ἠκαλέσανε καὶ τὸν πατέραν του 'ς τὸ παλάτι νὰ κάθεται γιὰ πάντα κ' ἠκάμενε γάμοι γάμοι καὶ χαραῖς καὶ ξεφάντωσαις καλαῖς.

24

Ο ΡΑΒΔΟΣ.

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας γέρος καὶ μιὰ γρηὰ καὶ δὲν εἶχανε ψωμί· λέει ἡ γρηὰ τοῦ γέρου—«νὰ πᾶς νὰ δουλέψῃς νὰ φέρῃς ψωμί.» φεύγ' ὁ γέρος πάει βρίσκ' ἕναν πηάδι κ' εἶχεν ἕναν κουδουνάκι' ἀπὸ 'πάνω. Εὐτὸς περίεργος καταιβαίνει κάτω νὰ πιῇ νερὸ βλέπει παλάτια ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὴ γῆ· μπαίνει μέσα τὰ σεριανίζει, βλέπει σαράντα κάμαραις χώρια τσὴ σάλαις καὶ τσὴ τραπεζαρίαις· 'σὲ κάθα κάμαρα ἀπὸ μιὰ χρουσῆ καργιόλα μὲ ντραντοράνια *) παπλώματα στρωμένη· τὴν τραπεζαρία στρωμένη μὲ σαράντα χρουσᾶ πιάτα γύρου γύρου, κατιφεδένιαις καρέγλαις βλέπει κ' ἤφεγγενε κάτω πγιὸ καλὰ παρὰ νἄτανε 'μέρα· κι' ἀπὸ ποῦ νἄμπαινενε τὸ φῶς· κάν' ἐτσὰ καὶ βλέπει πρᾶμα κρεμασμένο κ' ἠφεγγοβόλανε· πάει κοντὰ κ' ἦτανε διαμάντι χοντρὸ καὶ στρογγυλὸ 'σὰν αὐγὸ τσῆ κούκλας **), κ' ἤδονενε ὅλο τὸ φῶς· ἀπέκει ἤκουσενε σαματᾶ ***)· πάει καὶ κρύβγεται 'σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ σπητιοῦ κ' ἠκαταιβάνανε σαράντα δράκοι καὶ φωνάζουνε:—«Ψιψινάκι κατέβα κάτω νὰ μᾶσε βάλῃς νὰ φάμενε.» Ξεκρεμνιέται ἕνα ψιψινάκι μαλλιαρὸ ἀπὸ τὸν τοῖχο ποὖτανε κουκωμένος ὁ γέρος, τῶνε βάνει διάφορα φαγιὰ κ' ἠτρώανε. Δὲν τοὔρεσενε δὰ τοῦ γέρου νὰ κάθεται κουκωμένος, μόνου

*) Drap d'or.
**) Ἰνδικὴ ὄρνις, ἡ καὶ κοῦρκα.
***) Θόρυβον.

φωνάζει κ' εὐτὸς σιγανά:—«Ψιψινάκι βάλε μου κ' ἐμένα νὰ φάω.» δὲν ἠπήρανε χαμπάρι οἱ δράκοι γιατ' ἤτανε 'ς τὴν τραπεζαρία καὶ δὲν ἠφαίνουντανε· ἔτσι λοιπὸ ἤλλαξενε τὰ πιάτα τῶ δράκω κ' ἤβανεν ἄλλα φαγιὰ ἤλλαξενε καὶ τοῦ γέρου. Ἤφαενε κι' ὁ ὁ γέρος καλὰ καλὰ μὲ τὴν τούρταν του 'ς τὸ τέλος, μὲ ὅλα· 'Σὰν ἠποφάανε λέν' οἱ δράκοι—«Ψιψινάκι ἄντε κρεμάσου πάλι.» πάει εὐτὸ καὶ κρεμιέται 'ς τὸ καρφὶ ποῦταν ἀπὸ πάν' ἀπὸ τοῦ γέρου τὴν κεφαλή· ὕστερα λέ' ὁ γέρος—«Ψιψινάκι, κατέβα 'λίο 'λίο κι' ἔλα 'ς τὸν ὦμο μου.» Καταιβαίνει 'ς τὸν ὦμον του τὸ ψιψινάκι τὸ πέρν' ὁ γέρος κι' ἀναιβαίνει 'ς τὸ πηάδι· δὲν τοὔρεσενε! δὰ νὰ φύῃ μὲ τὸ ψιψινάκι τοῦ ἔρου, μόνου πιάνει τὸ κουδοῦνι κ' ἠκουδούνιζενε κ' ἠκουδούνιζενε ὥσπου κ' ἠπήρανε χαμπάρι ο δράκοι κι' ἀπέκει φεύγ' ὁ γέρος. Τοῦ λέει τὸ ψιψινάκι—«Μωρ' εἶντἄκαμες; ἀμὲ τώρα ποῦ θὰ πλακώσουν οἱ δράκοι; μόνου βάρτο 'ς τὰ πόδια ὥσπου νὰ βγοῦμεν ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶ δράκω· κ' ἐδῶ κοντὰ θὰ δούμενε τὸ σωρὸ τὸ 'μάλαμα καὶ νὰ μὴ 'γγίξῃς· παρακεῖ τὸ σωρὸ τ' ἀσῆμι, παρακεῖ τὸ σωρὸ τὰ χαλκώματα, λίραις, τάλαρα καὶ νὰ μὴ γελαστῇς νὰ πάρῃς, γιατ' ὅποιος πιάσῃ πιάνεται καὶ δὲν 'μπορεῖ νὰ φύῃ.» Τρέχ' ὁ γέρος, ἀμπαντοῦνε τσοὶ σωροί, οὔτ' ἠγύρισενε νὰ τσὴ 'δῇ μόνου ἤτρεχενε· τόνε βάνουνε 'ς τὴν κάτσα οἱ δράκοι —«πιάστετονε λίραις!» λέει—«κ' ἐκεῖνος δὲ μᾶς ἤπιασενε κ' ἐμεῖς θὰ τόνε πιάσωμενε;»—«Πιάστετονε τάλαρα!»—«Εὐτὸς δὲ μᾶς ἤπιασενε κ' ἐμεῖς θὰ τόνε πιάσωμενε;»—«Πιάστετονε μπακίραις!»—«Εὐτὸς δὲ μᾶς ἤπιασενε κι' ἐμεῖς θενὰ τόνε πιάσωμενε;» Ἔτσι τὴν ἐγλύτωσεν ὁ γέρος. 'Σ τὸ δρόμο ἀμπαντᾷ ἕναν ἄθρωπο μ' ἕνα ῥάβδο κ' ἠπήαινενε, ἠχαιρετιχτήκανε, λέει — «ἀπὸ τὴν ἡμέρα πορπατῶ καὶ θέλω ἄλλη τόσην ὥρα νὰ πάω 'ς τὴν πολιτεία καὶ δὲν ἠσταμάτησα τὸ ποδάρι μου.» Ὁ γέρος λέει,—«Στάσου νὰ φάμενε κ' ἐγὼ πεινῶ· (μπόλικα τἄχεν ὅλα εἶντα τὸν ἤκοφτενε;*) —«Ψιψινάκι· φέρε φαγιά.» Στρώνει τὸ ψιψινάκι κ' ἠφάανε φα-

*) Τί τὸν ἔμελε; τί μὲ κόφτει;=τί μὲ μέλει.

γιὰ ὅσω λογιῶ ἠθέλανε. Ὕστερα λέ' ἐκεῖνος μὲ τὸ ῥάβδο—«ἔρχεσαι νὰ κάμωμενε τράμπα*) νὰ μοῦ δώκῃς τὸ ψιψινάκι καὶ νὰ σοῦ δώκω τὸ ῥάβδο;» λέει,—«Κ' εἶντα ἀξίζ' ὁ ῥάβδος ἀμπροστὰ 'ς τὸ ψιψινάκι; λέει—«Νὰ τοῦ λές τώρα ἄντε νὰ σκοτώσῃς τὸν τάδε πάει μονάχον του τόνε ματσουκίζει καὶ τόνε κάνει θράβαλα**) καὶ στρέφει μονώρας· μπορεῖ νἆνε χιλιάδες στρατέμματα μπροστάσου δὲν ἔχεις νὰ 'πῇς παρὰ κόβγε ῥάβδου μου κόβγε! τσαὶ κάνει ὅλοι πάστρα.» Ἔτσι ἠστρέχτηκεν***) ὁ γέρος δόνει τὸ ψιψινάκι καὶ πέρνει τὸ ῥάβδο. Ἠπήχινεν ἠπήαινενε κάμποσαις ὥραις ὕστερα ἠπείνασενε καὶ ποῦ ναὕρῃ φαΐ; ἐτότες ἠθυμήθηκενε τὸ ψιψινάκι λέει,—«Κ' εἶντ' ἄκαμα;» ἀπέκειο ἠσκέφτηκενε λέει,—«Ῥάβδο ἄντε ναὕρῃς ἐκεῖνο ποῦ βαστᾷ τὸ ψιψινάκι, νὰ τόνε κόψῃς, νὰ πάρῃς τὸ ψιψινάκι καὶ νἄρθῃς.» Φεύγ' ὁ ῥάβδος τόνε κάνει λυῶμα πέρνει τὸ ψιψινάκι καὶ πάει 'ς τοῦ γέρου· λέ' ὁ γέρος —«Βάλε τώρα φαγιὰ, ψιψινάκι μου, ποῦμαι πεινασμένος.» Βάνει τὸ ψιψινάκι, ἤφαεν ὁ γέρος καλὰ καὶ πάει τσῆ γρηᾶς, λέει—«Γρηά μου, τὴν τύχῃ μας ἠκάμαμενε» λέει τοῦ ψιψινακιοῦ κ' ἤστρωσεν ὁλόχρουσο τραπέζι, πιάτα, μαχαιροπείρουνα, πετσέταις, τραπεζομάντηλα, καράφαις, σαλιέραις ἀπ' ὅλα ἀπ' ὅλα 'ς τὴν ἐντέλεια, καὶ τὰ καλλίτερα φάγιὰ ποῦ δὲν ηὑρίσκουντανε μηδὲ 'ς τοῦ βασιλιᾶ, ποῦ πήαινε νὰ χάσῃ τὸ νοῦν τσῃ ἡ γρηὰ τσὴ πρώταις 'μέραις, ἀπέκεια τοῦ λέει —«Γέρο μου τὸ τραπέζι μας δὲ βρίσκεται 'ς τὴν ἐπικράτεια μόνου νὰ πᾷς νὰ καλέσῃς τὸ βασιλιᾶ νὰ δειπνήσῃ.» Φεύγ' ὁ γέρος, πάει 'ς τὸ παλάτι καὶ λέει 'ς τσοὶ στρατιώταις ποῦ φυλάανε νὰ τὸν ἀνεβάσουν ἀπάνω πῶς θέλει τὸ βασιλιᾶ νὰ τοῦ μιλήσῃ..λέει,—«Ἄντ' ἀπὸ 'δῶ παληόερε» λέει,—«Μὰ θὰ τόνε καλέσω 'ς τὸ δεῖπνο» λέει,—«Γκρημνίσ' ἀπὸ 'δῶ ῥετεκλιάρη†) παληόερε ποῦ θενὰ δειπνήσῃς τὸ βασιλιᾶ!» Ἤκουσεν ὁ

*) Ἀνταλλαγή.
**) Θρύμματα.
***) Ἔστερξε, συγκατένευσεν.
†) Ῥακενδύτα.

βασιλιᾶς ἀπὸ κάτω τὸ συναγῶϊ*), ἀρωτᾷ εἶντἆνε· λέει,—«Ἕνας γέρος εἶναι καὶ θέλει μαθὲς νὰ 'μπῇ 'ς τὸ παλάτι μὲ τσὴ τσαρούχαι του» λέει,—«ἀφήστετονε». Ἀναιβαίν' ὁ γέρος, βγάνει τὴν μπαρέταν του.—«Βασιλιᾶ μου πολυχρονεμένε, ἦρθα νὰ σὲ καλέσω 'ς τὸ δεῖπνο». Ἠγέλασεν ὁ βασιλιᾶς, λέει,—«Ἄντε κι' ἂν μοῦ φανῇ**)» Ὕστερα 'σὰν ἤφυεν ὁ ἔρος, λέει,—«Γιὰ νὰ 'δῶ, κἄτι θενὰ τρέχει μ' αὐτὸ γέρο· ἂς πάω.» Πέρνει τὸ βεζύρη, τὸν πασσᾶ, ἕνα δυὸ ποῦ τὸν ἐφυλάανε καὶ πάει τὸ βράδυ· εἶντα νὰ 'δῇ; ἕνα τραπέζι ποῦ ἀπὸ βασιλικό***)· ἔλα μόνου πῶς ἠφώναζεν ὁ γέρος—«Ψιψινάκι, φέρ' ἐτοῦτο, φέρ' ἐκεῖνο» κ' ὅλα 'ς τὸ τέμπο· ὥς που κ' ἠζήλεψεν ὁ βασιλιᾶς τὸ ψιψινάκι. 'Σὰν ἠσηκωθῆκαν ἀπὸ τὸ τραπέζι νὰ φύῃ, λέει·—«Νὰ μοῦ 'τὸ δώκῃς τὸ ψιψινάκι 'ς τὸ παλάτι, νὰ σοῦ δώκω 'γὼ μιὰν κόττα, καὶ πάντα δὲ θὰ σοῦ κακοπάει νὰ τἄχῃς μὲ τὸ βασιλιᾶ καλά.» λέει—«Κ' εἶντἄν ἡ χάρι τσὴ κόττας;» λέει—«Νὰ χέζῃ φλουρὶ παντοτεινά» —«Μ... μ... μ...†)» δόν' ὁ γέρος τὸ ψιψινάκι τοῦ στέρν' ὁ βασιλιᾶς τὴν κόττα. Ἠπερίμενεν ὁ γέρος ὅλη νύχτα πῶς θὰ χέσῃ φλουρὶ ἡ κόττα, ἠπερίμενεν ὡς τὴν ἄλλη 'μέρα κ' ἐκείνη ἤκανεν ὅλο κουτσουλιαῖς· ἠπεινούσανε κι' ὅλας· θυμόνει τὸ λοιπὸ λέει—«Τέτοιος εἶσαι νὰ μὲ γελᾷς; Ῥάβδο ἄντε νὰ κόψῃς τὸ βασιλιᾶ νὰ πάρῃς τὸ ψιψινάκι καὶ νἄρθῃς.» Πάει ἀνοίγει τὴν κεφαλὴ τοῦ βασιλιᾶ κ' ἠχυθῆκαν οἱ ἐμυαλοίν του, πέρνει τὸ ψιψινάκι καὶ 'ς τοῦ γέρου. Τὴν ἄλλη 'μέρα λέ' ἡ γρηὰ—«Γέρο μου τώρἄν' ἔρημο τὸ παλάτι νὰ πάμενε νὰ κάτσωμεν ἐμεῖς» λέει— «Καλό.» Στέρνουνε πριχοῦ τὸ ῥάβδο ἤκοψεν ὅσ' ηὖρενε στρατιώταις κι' ἀναιβάζει τὸ γέρο καὶ τὴ γρηὰ ἀπάνω μὲ τὸ ψιψινάκι Ἠσεργιάνιζενε πγιὰ ὁ γέρος μὲ τὴ γρηὰ τὸ παλάτι, ἠθρονιάζουντανε 'ς τοὶ βασιλικοὶ θρόνοι καὶ δὲν τὸ χώρειεν ἡ καρδιάν τωνε,

*) Τὴν ταραχήν. Ἐκ τοῦ συναγωγή.
**) Καὶ ἂν εὐδοκήσω, θὰ ἔλθω.
***) Πολὺ καλλίτερον τοῦ βασιλικοῦ.
†) Ἐπιφώνημα ἰσοδύναμον τῷ γαλλικῷ Eh bien. (Σημ.Κρ.)

ἤτανε πγιὰ βασιλιάδες· μὰ ὅλος ὁ κόσμος ἐκεινοῦ τοῦ βασίλειου ἠλυπήθηκενε πῶς ἠχάσανε τὸ βασιλιᾶν του, δὲν ἤθελενε νὰ τσοὶ κυριέψῃ ἕνας γέρος καὶ μιὰ γρηά. Ἠμαζευτήκανε τὸ λοιπὸ στρατέμματα ἀπ' ὅλα τὰ μέρη νᾶμπουνε μέσα 'ς τὸ παλάτι ἁρματωμένοι νὰ κόψουνε τὸ γέρο καὶ τὴ γρηά. Ἠζώσαν τὸ παλάτι, ἠφωνάζαν ἀπὸ κάτω, ἠζάρωσεν ὁ γέρος μὲ τὴ γρηὰ, λέει—«Ῥάβδο μου, βοήθα μας, ἐδῶ θενὰ 'δούμενε τὴ μαστοριά σου.» Καταιβαίν' ὁ ῥάβδος, στέκεται 'ς τὴν πόρτα, λέει—«Σικτὶρ, ὅποιος τοῦ ἀρέσῃ ἂς 'μπῇ μέσα·» ὅλοι σταματήξανε ἀπὲκ' ἀρχίζ' ὁ ῥάβδος δεξιὰ ζερβὰ, δεξιὰ ζερβὰ, τσοὶ κάνει ὅλοι νά *)· ἠμπλημυρήσανε πγιὰ τὰ λέσσα **) ἠτσουρνάριζενε τὸ αἷμα κάτω 'ς τὴν αὐλὴ ποταμάκι. 'Σ ἕνα δυὸ 'μέραις πάλι ἀφοῦδανε πῶς δὲν κάνουνε τίοτα φανερὰ ἠστείλανε δυὸ τρεῖς ἀθρώποι νὰ βάλουν ἀπόξ' ἀπὸ τὸ παλάτι φωτιὰ νὰ καῇ μαζὶ κι' ὁ γέρος μὲ τὴ γρηά· τἄνοιωσεν ὁ ῥάβδος τσοὶ σκοτόνει κ' ἐκεῖνοι· ἀφοῦ κ' εὐτὸ δὲν ἤβγαινενε πέρα λένε οἱ μεγάλοι τσὴ πολιτείας νὰ κάμουνε κατεργαριά. Ἐβρίσκουνε μιὰ μάισσα καὶ τῆνε πληρόνουνε νὰ καταφέρῃ νὰ σκοτώσῃ τὸ γέρο μὲ τὴ γρηά· πά' ἡ μάισσα 'ς τὰ σκαλιὰ τοῦ παλατιοῦ κ' ἤκανενε πῶς ἠτουρτούριζενε***)—«Ἄστε με νὰ κοιμηθῶ τὴν κακομοίρα ποῦ βρέχει κ' εἶντα νὰ γείνω· ἂν ἔχετε κἀνένα κομμάτι ψωμὶ νὰ φάω». Ὁ γέρος ποῦ νὰ πά' ἡ ἰδέαν του, τὴν ἤφηκενε κ' ἠπρόσταξενε καὶ τὸ ψιψινάκι νὰ τσὴ βάλῃ νὰ φάῃ· ἤμεινεν ἐκεῖ κάμποσαις 'μέραις, ἠγνωρίστηκενε μὲ τὸ γέρο καὶ τὴ γρηὰ, ἠπαραμόνευγενε μιὰ ὥρα ποῦλειπεν ὁ ῥάβδος 'ς ἄλλη κάμαρα, πνίει τὸ γέρο καὶ τὴ γρηὰ καὶ φεύγει. Ὕστερα τῆνε ξανα-

*) Ἐνταῦθα ἡ διηγουμένη ἔτεινε τὴν παλάμην· ἐν ἄλλαις λέξεσιν =τοὺς ἔκαμε πάστρα ὅπως τὴν γυμνὴν παλάμην· κυριολεκτεῖται ἐπὶ πολυφάγων π. χ. «τἄκαμε ὅλα τὰ πιάτα νά»=τὰ ἔγλυψε καὶ δὲν ἀφῆκεν οὐδὲ τὴν παραμικρὰν σάλτσαν· τὰ ἐπάστρεψεν ὅπως εἶνε παστρικὴ ἡ δεικνυομένη παλάμη. (Σημ. Κρ.)

**) =Πτώματα π. χ. «δὲν πᾷς νὰ 'δῇς τὴ μάντρα τοῦ τάδε τσομπάνη ποῦνε ὅλο λέσσα τοῦ κακομοίρη;»=τοῦ ὁποίου ἐψόφησαν πολλὰ πρόβατα. (Σημ. Κρ.)

***) Τουρτουρίζω=ῥιγῶ ἐκ τοῦ ψύχους.

πληρόνουνε καὶ τσῆ κάνουνε καὶ μπαξίσι οἱ ἀρχοντάδες τοῦ τόπου νὰ πάῃ να κάψῃ τὸ ῥάβδο. Ἠνέβηκενε πάλι 'ς τὸ παλάτι, —«Δόσε μου, ῥάβδο μου, ψωμὶ ποῦ πεινῶ.» Σὰν νὰ τὴν ἐκατάβεν ὁ ῥάβδος πῶς εἶνε μαϊσσόνα, τσῆ δόνει μιὰ ἔπαρτηνε κάτω μεδὲ ἄχ! δὲν εἶπενε. Ὅσ' ἠνεβαίνανε 'ς τὸ παλάτι, ἢ πῶς θὰ κατεργαρέψουνε μιὰ τῶν ἤδονενε καὶ δὲν ἠθέλαν ἄλλη. Μέσ' 'ς τσὴ πολλαὶς φοραὶς ἀναιβαίνει κι' ἕνας φαμελίτης, λέει— «Ἔλα, ῥάβδο μου, νἄβγωμενε 'ς τὸν περίπατο, ὅλο μέσ' 'ς τὸ παλάτι πγιά;» Τὸν ἤπηρεν ἀπὸ καλὸ 'μάτι, ἠκλούθησεν ὁ ῥάβδος, ἤπηρενε καὶ τὸ ψιψινάκι καὶ πᾶνε 'ς τὸ σπίτιν του. Σὰν εἶδεν ὁ ῥάβδος τὴ γυναῖκάν του καὶ τὰ πολλάν του παιδιὰ τὸν ἐλυπήθηκενε κ' ἤμεινενε πγιὰ γιὰ πάντα μαζίν του, κ' ἤβανε φαΐ τὸ ψιψινάκι. Μιὰ φορὰ ποῦ βγήκανε σιργιάνι μὲ τὸ ψιψινάκι ὁ φαμελίτης κι' ὁ ῥάβδος κ' ἠπήανε μακρυὰ ἠμπαντήξαν ἕναν ἄθρωπο κ' ἠβάσταν ἕνα κολοκῦθι ἠχαιρετηχτήκανε ἠκουβεντιάσανε, ἀπέκειο λέ' ὁ φαμελίτης—«Κάτσε καὶ τοῦ λόγου σου ποῦ θενἄσαι κουρασμένος νὰ βάλω νὰ φάμενε.» Προστάζει τὸ ψιψινάκι νὰ βάνει, ἠφάαινε. Ἀπέκει λέ' ὁ ξένος—«Ἔρχεσαι νὰ κάμωμεν ἀλλαξιὰ νὰ μοῦ δώκῃς τὸ ῥάβδο καὶ νὰ σοῦ δώκω τὸ κολοκῦθι;»—«Κ' εἶντα χάρι ἔχει τὸ κολοκῦθι ἀμπροστὰ 'ς τὸ ῥάβδο ποῦ σκοτώνει στρατ'μματα;» λέ' ι—«Νὰ 'πῇς νὰ σηκωθῇ ὅποιος ἀποθαμένος θὲς καὶ θ' ἀναστηθῇ ἀπὸ τὸ μνημόρι.» Ἤστρεξεν ὁ φαμελίτης, λέει τόσον καιρὸ μὲ τὸ ῥάβδο ἂς δοκιμάξω τώρα καὶ τὸ κολοκῦθι· ὁ ἄνθρωπος ξέρετε ὅ,τι ἔχει τὸ βαρειέται, θέλει ἀλλοιότικα ἂς ἦναι καὶ χερώτερα. Σὰν ἠπήανε κομμάτι μακρυὰ κ' ἠλλαργάρανε ἠπέρασεν ὁ φαμελίτης ἀπὸ ἕνα μνημόρι, λέει—«Ν' ἀνεστηθῇ εὐτὸς ποῦνε μέσα» ναῖσκε, ἃ σαλεύγει τὸ ντουβάρι ἠσάλεψενε κι' ἀπεθαμμένος ἐτσὰ ψώματα τὸν εἶχενε γελασμένο ὁ ξένος γιὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὸ ῥάβδο, ποῦ νὰ τὸν εὕρῃ πγιά; δόνει μιὰ τοῦ κολοκυθιοῦ τὸ κάνει χιλιάδες παρτσάδες*) ἀπὸ τὴν φοῦρκάν του, λέει—«Ἂς φάω μάγγους μου νὰ μοῦ περάσῃ τὸ κασσα-

*) Τεμάχια, parcelles γαλ.

βέτι.» Ἐκεῖ ποῦ τοὔφερνενε φαῒ τὸ ψιψινάκι, περνᾷ ἕνας. βάνει τὸ χέριν του τ' ἀρπᾷ καὶ φεύγει: εὐτὸς πγιὰ ἠφώναζεν—«ἄχου ῥάβδο μου, ῥάβδο μου, ἂν σ' ἔχα 'γὼ δὲ μοῦ πέρνανε τὸ ψιψινάκι.» 'Σὰν ἤπηρεν ὁ ξένος μισῆς ὥρας δρόμο λέει —«Ῥάβδο ἄντε νὰ σκοτώσῃς τὸν πρῶτό σου νοικοκυούρη νὰ πάρῃς καὶ τὸ ψιψινάκι καὶ νὰ μοῦ τὸ φέρῃς» λέει πγιὰ ὁ ῥάβδος—«μὰ ἐγὼ δοῦλος θανᾶμαι τοῦ 'νοῦς καὶ τ' ἀλλονοῦ;» τραβᾷ μιὰ τοῦ ξένου τὸν ἀφίνει σέκο καὶ πάει καὶ 'βρίσκει τὸν φαμελίτη κ' ἠκάθουνταν ἀκόμη 'ς τὸ μνημόρι κ' ἤκλαιενε· νὰ 'δῇ ὁ κακομοίρης τὸ ῥάβδο ἠχύθηκεν ἐπάνω του τὸν ἀγκάλιαζενε τὸν ἐφίλιενε 'σὰν ἄνθρωπο· λέ' ὁ ῥάβδος—«Ἀμὲ τὸ ψιψινάκι;»—«μοῦ τὸ πήρανε.»—«Καὶ τόνε 'ξέρεις αὐτό;»—«Ποῦ νὰ τόνε ξέρω ποὔφυενε 'σὰν ἀστραπὴ ἀπὸ 'μπροστά μου· μὰ πάλι νὰ τόνε 'δῶ 'σὰ νὰ τόνε γνωρίζω.» —«Στέκου τὸ λοιπὸ ἐδῶ ποῦ πέραμάν του θᾶνε, θὰ ξαναπεράσῃ καὶ τοῦ λὲς» «Ἔτσι κ' ἔτσι ἀφοῦ μοὔπειρες τὸ ψιψινάκι νὰ σοῦ δώκω καὶ τὰ χαλιάν του, τὸ σκέπασμάν του, τὰ κουδουνάκιαν του καὶ νὰ μοῦ κάμῃς ἕνα ζευγάρι παπούτσια·» «καὶ τ' ἀποδέλοιπα εἶνε δουλειὰ 'δική μου.» Ξενυχτίζουν ἐκεῖ, τὴν ἄλλη 'μέρα πέρασενε πάλ' εὐτός· λέ' ὁ φαμελίτης—«Ἡ ἀφεντειά σου εἶσαι ποὔπηρες τὸ ψιψινάκι;»—«Ἔλα, Παναγιά μου καὶ Χριστέ μου πρώτη φορὰ ποῦ σὲ βλέπω.»—«Μὴ σὲ μέλει, γιατί δὲ μοῦ τὸ λές; ἐγὼ ἔτσι κ' ἔτσι χαμένο τὤχω, μόνου νὰ σοῦ δώκω καὶ τὰ στρωσίδιαν του. Εἶντα θὰ τὰ κάμω πγιὰ τώρα, καὶ νὰ μοῦ κάμῃς ἕνα ζευγάρι παπούτσια.» Εὐτὸς ηὐχαριστήθηκενε, λέει μὲ τὸν νοῦν του—«Γιὰ ἕνα ζευγάρι παπούτσια νὰ πάρω 'γὼ τὰ στρωσίδια τοῦ ψιψινακιοῦ, ἔτσι κ' ἔτσι δὲν τόνε μέλλ' εὐτὸ, ἂς τόνε καλοπιάσω μάγγους μου.» Φωνάζει—«Μπράβο καλέ.» Ἀπέκειο κράζει τὸ ψιψινάκι ἀπὸ τὴν τσέπην. του λέει—«Ψιψινάκι βάλε νὰ φάμενε μὲ τὸν παληό σου ἀφεντικὸ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς· στρώνει τὸ ψιψινάκι· ἐκεῖ ποῦ τρώανε πετειέτ' ὁ ῥάβδος ποὔτανε 'σὲ μιὰ γωνιὰ φρατεστέρνει μιὰ τοῦ ξένου, τὸν ἤκαμενε νιάνιαδα πέρνει τὸ ψιψινάκι καὶ φεύγουνε, καὶ πᾶνε τσῆ φαμελίτισσας ποῦ-

τανε μὲ τὴν ἔγνοιαν τωνε ἡ καμμένη τόσα 'μερόνυχτα. Μέσ' 'ς τὰ πολλὰ χρόνια ποῦ 'μπαντρευτήκανε τὰ παιδιὰ λέ' ὁ ῥάβδος—«νὰ 'πάμενε νὰ κάτσωμενε 'ς τὸ παλάτι.»—«Μὰ πῶς μαθὲς, ῥάβδο μου, ποῦ 'μπῆκαν ἄλλοι καὶ κάθουνταινε τώρα» λέει—«'Εγὼ τσοὶ κάνω πάστρα 'σὰν ποῦ τσοὶ ξανάκαμα.» Πάει πετσοκόβγει ὅλοι μέσα στρέφεται, παίρνει τὸ φαμελίτη μὲ τὴ γυναῖκαν του καὶ πᾶνε 'ς τὴν πολιτεία ποῦτανε τὸ παλάτι κ' ἠπατοῦσαν ἀπάνω 'ς τὰ λέσσα γιὰ ν' ἀναίβουνε. Ὁ κόσμος πάλ' ἠμουρμούριζενε· πόσα κάμανε νὰ ξεβγάλουνε τὸ φαμελίτη ἀπὸ τὸ σβέρκον *) τωνε, ἠστείλανε στρατέμματα καὶ τ' ἄλλα βασίλεια, ὅλα τὰ πετσόκοβγεν ὁ ῥάβδος, δὲν ἤφινενε νὰ πατήσῃ τὰ σκαλούνια ψυχή. Ἤτρεμενε πγιὰ ὁ κόσμος, ἄγνη δὲν ἔβγαινενε, ὥσπου κ' ἠγεράσανε κ' ἠποθάνανε ὁ φαμελίτης μὲ τὴ γυναῖκάν του. Ἠπόμεινενε πγιὰ ὁ ῥάβδος κυρίαρχος μέσ' 'ς τὸ παλάτι 'ντυμένος μὲ κόκκινη τσόχα καὶ μὲ χρουσᾶ κουμπιά. Ἠκατέβηκενε μιὰ 'μέρα 'ς τὸ παζάρι.—«Πόσο τὰ δίνετ' εὐτά;»—«Τόσο,» Ηὕρηκεν ἀφορμὴ πῶς ἦταν ἀκριβὰ, 'ξέρω 'γὼ, κ' ἠρχίνιξενε δεξιὰ ζερβὰ καὶ κάνει λέσσα ὅλοι τσοὶ μανάβηδες. Τὴν ἄλλη 'μέρα ἤκαμενε πῶς πάει 'ς τὰ ἐμπορικὰ νὰ ψουνίσῃ, ηὕρισκεν ἀφορμὴ νὰ ματσαρίζῃ ὅλοι τσοὶ πραματευτάδες. Ἠκλείσανε πγιὰ ὅλα τὰ ἐμπορικὰ, ὅλα τὰ μανάβικα, ἡ λοκάνταις· δὲν ηὕρισκεν ὁ κόσμος ν' ἀγοράσῃ τὰ χρειαζούμενα—«Μπρὲ γιὰ τὸ θεὸ μαθὲς νὰ κυριέψῃ ἕνα ῥαβδὶ» πέρνουνε ὅλοι ἅρματα, λέει—«Ἢ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους, γιὰ θὰ τόνε κάψωμενε νὰ μὴ μᾶσε ματσουκίζῃ.» Κατὰ πῶς τσοὶ βλέπει ἀραδιασμένοι 'ς τὴν πιάτσα ὁ ῥάβδος, δὲν τῶνε δόνει καιρὸ, χαταρόνει φὰπ καὶ φὰπ δεξιὰ ζερβὰ ποῦ πῆεν ἀντάρα· οἱ 'ποδέλιποι **) τὸ κόψανε κλαδὶ ***), ἠπήανε κ' ἠζήσανε ἥσυχα κι' ἀπαμένα†) σ' ἄλλη πολιτεία. Ἤβλεπες πγιὰ χάμω, ὅλο λέσσα ἠπάτειενε κἀνένας· ἠξεκλήρησενε ὅλη τὴν πολιτεία ὁ ῥάβδος. 'Σὰ δὲν εἶχενε

*) Σβέρκος, ὁ αὐχήν. (Σημ. Κρ.)
**) Ὑπολειπόμενοι.
***) Ἐτράπησαν εἰς φυγήν.
†) Ἀναπαυμένα.

πγιὰ ἀθρώποι νὰ σκοτόση 'μπαίνει ς' ἕνα καΐκι νὰ 'πᾷ νὰ ξεκάμῃ κι' ἄλλη πολιτεία· τὸ ψιψινάκι ἤτανε ψοφησμένο πγιὰ τόσον καιρό. Μέσ' 'ς τὴ μέση τοῦ πελάου πέφτ' ἀστροπελέκι καὶ κάβγει τὸ ῥάβδο· ἠλυπήθηκεν ὁ θεὸς μαθὲς νὰ πάῃ ἀμόντε*) τόσος κόσμος. Ψώματα κι' ἀλήθεια ἐτσᾶν' τὰ παραμύθια.

'Επιμύθιον. 'Ο θεὸς ἀργεῖ ἀλλὰ δὲν λησμονεῖ.

25

Ο ΠΕΝΤΑΜΠΕΛΑΣ.

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας κ' εἶχεν ἕναν ἀμπελάκι μὲ πέντε ῥίζαις, εἶχενε καὶ μιὰν καλύβα κ' ἠκατακάθουντανε μέσα χειμῶνα καλοκαῖρι· (εἶχεν κι' ἄλλο σπίτι;). Κατὰ πῶς ἤθελα νὰ γυαλίσουνε τὰ σταφύλια ἠποστάριζενε μιὰν ἀλεποῦ ναὔρῃ καιρὸ καὶ τἄτρωενε· μύριους τρόπους ηὕρισκεν ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὰ 'μάτιαν του νὰ τοῦ τὰ τρώῃ χωρὶς εὐτὸς νὰ τὸ καταλαβαίνῃ. 'Ηκατήντα ν' ἀποκάν' ἡ βεντέμα τῶ σταφυλιῶ καὶ νὰ μὴν τὸ γεματίζῃ γιὰ τ' ἀνάμμαν του. Μιὰ χρονιὰ λέει—«Μαὐτὸ πγιὰ δὲν τρώεται» ἠφύγανε μέρα νύχτα μὲ τὴν καραμπίνα γεμάτη ἀπὸ πρὶ νἄμπ' ὁ Γιαλιστὴς**) καὶ τσακόνει τὴν καλή σου ἀλεποῦ χωσμένη 'σὲ μιὰ ῥίζα κ' ἦταν ἕτοιμος νὰ τσῆ κουδουνίσῃ τὰ μυαλά! 'Σὰν εἶδεν εὐτὴ πῶς δὲν μπορεῖ νὰ γλυτώσῃ (ἐτότες ἠμιλούσανε καὶ τὰ ζούμπερα καὶ τὰ ντεντρὰ), τοῦ λέει·—«Μὴ μὲ σκοτώσῃς, πενταμπελᾶ μου, (πενταμπελᾶ δὰ τὸν ἐβάφτισενε πῶς εἶχενε πέντε ῥίζες τ' ἀμπέλιν του) κ' ἐγὼ νὰ σὲ κάμω νὰ πάρῃς τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη» — «Μωρὲ εἰντᾶν' εὐτὰ ποῦ μοῦ λὲς, ἀλεποῦ μου, ἐγὼ τοῦ βασιλιᾶ

*) Εἰς μάτην.
**) 'Ο 'Ιούλιος, διότι τότε στίλβουσιν αἱ σταφυλαί.

τὴν κόρη;»—«Ὅρκο σοῦ κάνω ἄφησέ με, καὶ νὰ μὴ μὲ 'πῇς ἀλεποῦ ἂ δὲν πάρῃς 'σὲ τρεῖς μῆνες τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη.» Ἔτσι τὴν ἄφηκενε· καλὰ τἄπεν ἡ ἀλεποῦ καλὰ τἄκαμενε. Φεύγει πάει 'ς τὸ βασιλικὸ παλάτι καὶ λέει τοῦ βασιλέα πῶς—«Ὁ ἀφέντης μου ὁ πενταμπελᾶς μ' ἔστειλενε νὰ μοῦ δώκῃς τὸ πινάκι ποῦ μετρᾷς τὰ γρόσια γιὰ νὰ μετρήσῃ καὶ τὰ 'δικάν του.» Ἠπαραξενεύτηκεν ὁ βασιλιᾶς πῶς μαθὲς νὰ βρίσκεται ἄλλος ἄνθρωπος 'ς τὸν ὑπουρανὸ πλούσιος 'σὰν τὸν ἑαυτόν του νὰ μετρᾷ τὰ γρόσια μὲ τὸ πινάκι. Ἤδωκενε ποῦρε τὸ πινάκι τὸ πάει εὐτὴ τοῦ πενταμπελᾶ· λέει—«Ποῦ τὦβρες αὐτὸ τὸ πινάκι;»—«Ἂ τὸ βασιλιᾶ τὸ ζήτηξα πῶς θενὰ μετρήσῃς τὰ γρόσα σου.»—«Ἒ καὶ τί μ' εὐτό; ἂν τὸ μάθ' ὁ βασιλιᾶς πῶς τὸν ἐγέλασες καὶ μᾶσε κόψῃ καὶ τσοὶ δυό;» —«'Δική μου δουλειἂν' εὐτή.» Φεύγ' ἡ ἀλεποῦ νύχτα, πάει 'ς τὴν πολιτεία, τρυπόνει μέσα 'ς ἕνα μαγαζὶ κλειδωμένο, ηὗρ' ὁ Θεὸς ἀπὸ ποῦμπηκενε, κλέβγει ἕνα γρόσι ἀπὸ τὸν πεζαχτᾶ καὶ τὸ χώνει 'σὲ μιὰ χαραμίδα τοῦ πινακιοῦ καὶ τὸ πάει ταχυτέρου τοῦ βασιλέα. Τὴν ἄλλη πάλι 'μέρα πά' ἡ ἀλεποῦ 'ς τὸ παλάτι καὶ λέει πῶς—«Ὁ ἀφέντης μου ὁ πενταμπελᾶς μ' ἔστειλενε νὰ σᾶσε ζητήξω τὸ πινάκι ποῦ μετρᾷς τὰ εἰκοσάρια.» Τὸ δέν' ὁ βασιλέας. Κατὰ πῶς τὴν εἶδεν ὁ πενταμπελᾶς, λέει—«Εἶντα σόι *) πινάκ' εἶν' εὐτό;» — «'Απὸ τὸ βασιλιᾶ τὸ ζήτηξα, πενταμπελᾶ μου, πῶς θὰ μετρήσῃς τὰ εἰκοσάρια.»—«'Αλλὰ καμμένη κ' ἐσὺ ἀξίζει εἶντα νὰ σοῦ 'πῶ.» Φεύγ' εὐτὴ πάλι τρυπόνει νύχτα 'ς ἕνα ἐμπορικὸ, κλέβγει ἀπὸ τὸν πεζαχτὰ ἕνα εἰκοσάρι, τὸ κολλᾷ 'σὲ μιὰ σχισμάδα τοῦ πινακιοῦ καὶ πρωῒ πρωῒ τὸ πάει τοῦ βασιλέα· κατὰ πῶς εἶδεν ἐκεῖνος τὸ εἰκοσάρι κολλημένο λέει—«Γιὰ νὰ μετρᾷ εὐτὸς τὰ εἰκοσάρια μὲ τὸ πινάκι θενἆνε μυριόπλουτος.» Τὴν ἄλλη 'μέρα πά' ἡ ἀλεποῦ καὶ τοῦ λέει—«χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν ἀφέντη μου τὸν πενταμπελᾶ καὶ μ' ἔστειλενε νὰ σοῦ ζητήσω τὸ πινάκι

(*) Λ. Τουρκική. Γένος, εἶδος, πρὸ πάντων τὰ εὐγενῆ γένη. Σκυλλὶ, ἄλογο ἀπὸ σόι ἄνθρωπος ἀπὸ σόι (καὶ σοϊλής.)

πού μετρᾶς τὰ φλουριὰ γιὰ νὰ μετρήση τὰ δικάν του.» Δίνει τς' ἀλεπούς τὸ πινάκι. τὸ πά' ἐκείνη τοῦ πενταμπελᾶ λέει —«Ὅλο κοντὰ 'μάστεν.» Καρτερᾶ νὰ νυχτώση κλέβγει ἀπὸ ἕνα μαγαζὶ ἕνα φλουρὶ τὸ χώνει μέσ' 'ς το πινάκι καὶ τὸ πάει ταχυτέρου τοῦ βασιλιᾶ.» Νὰ 'δῆ ἐκεῖνος κολλημένη τὴ λίρα, λέει:—«Μὰ τόσο πγιὰ πλούσιος, ἀλεπού μου, εἶν' εὐτὸς ὁ πενταμπελᾶς;—«'Αμὲ νὰ 'δῆς τὸ παλάτιν του, βασιλέα μου, καὶ νὰ σαστίσης.»—«'Πές του ἂν θέλῃ νὰ πάρῃ τὴν κόρη μου.»—«Νὰ τοῦ τὸ 'πῶ κι' ἃ θέλῃ τόνε φέρνω». Πάει τρεχάτη λέει—«Πενταμπελᾶ μου τὰ συχαρίκια μου.»—«Μωρ' εἶντα;»—«Κατὰ πῶς εἶδενε πγιὰ τὸ φλουρὶ κολλημένο ὁ βασιλέας 'ς τὸ πινάκι τὸν ἀπολώλανα καὶ μοὔπενε πῶς σὲ θέλει γιὰ τὴν κόρην του· εἶδές τα ποῦ σοῦ τἄλεα; ἐγὼ ἤκανα τὰ νάζια μου, πῶς νὰ σοῦ τὸ 'πῶ, κι' ἃ θὲς, κ' ἡ καρδιά μου τὤξερενε ἀπὸ μέσα.»—«'Αμὲ, καμμένη, πῶς θ' ἀναίβω τὸ παλάτι; μὲ τὴ μπερέττα;»—«'Εγὼ ποῦ σοῦ τά κατάφερα ὡς ἐδῶ θενὰ τὰ βγάλω πέρα.» Φεύγ' ἡ ἀλεπού πάει πάει ἕνα δυὸ 'μέραις ἠπορπάτειενε 'ς ἄλλο βασίλειο καὶ βλέπει δυὸ βασιλιόπουλα μὲ τὰ χρυσᾶν τωνε ροῦχα κ' ἤτανε 'ς τὸ σιργιάνι μοναχὰ 'ς τσοὶ κάμποι. Πάει τρεχάμενη καταπάνωντωνε 'λαφασμένη *), λέει—«Βασιλιόπουλά μου, χωστῆτε καὶ κλέφταις ἠπλακώσανε καὶ γι' αὐτὸ μὲ βλέπετε 'λαφασμένη κ' ἔρχομαι, γιατὶ σᾶσε λυποῦμε νὰ μὴν πάτε ἄδικα τῶν ἀδίκω.»—«Καὶ ποῦ νὰ χωστοῦμεν, ἀλεπού μου;—«'Εδῶ πᾶ δὰ εἶνε μιὰ σπηλιά, μὰ εἶναι πολὺ χαμηλὴ καὶ θὰ σκιστοῦνε τὰ ροῦχά σας ποὖν' ἁμαρτία τέτοια ὁλόχρυσα· μόνου βγάλετέ τα καὶ σᾶς τὰ φυλάω.»—'Γδύνουντ' εὐτὰ βγαίνουνε τὰ καπέλλαν τωνε καὶ τρυπώνου 'ς τὴ σπηλιά· ἁρπᾶ κ' ἡ καλή σ' ἀλεπού τ'ς ὁλόχρυσαις φορεσιαίς, μὲ τση καδέναις μὲ τὰ ρωλόγια καὶ πάει 'ς τοῦ ἀφέντη τση, λέει—«Πενταμπελᾶ μου, νὰ ποῦ σοῦ 'κονόμησα καὶ ροῦχα, 'ντύσου, μόν' ἀξιά σου ποῦ θενὰ πᾶς 'ς τὸ παλάτι νὰ μὴν κάνης τὸ σαστισμένο, 'σὰ σοῦ βγάλουνε γλυκὸ νὰ μὴν μπηχτῆς

*) 'Ελαφιασμένη, περοδισμένη ὡς ἔλαφος.

ν' ἀδειάσῃς τὸν κεσὲ, μόνου νὰ πάρῃς μιὰ χουλιαριά. 'Σὰν κάτσετε 'ς τὸ τραπέζι νὰ πιάνῃς ἐτσὰ δὰ τὸ πηρούνι τὸ χουλιάρι νὰ μὴ σὲ καταλάβουνε πῶς εἶσαι χωριάτης καὶ μᾶσε κόψουνε.»—«Καλὰ τὰ λόγια σου, ἀλεπού μου· μὰ σὺ εἶπες πῶς ἔχω γρόσα, εἰκοσάρια, φλουριὰ μὲ τὸ πινάκι, 'σὰ δοῦνε πῶς δὲν ἀποτάζω δὲ ῥεζιλεύ' ἡ ζωή μας;»—«Εὐτᾶκε δικῆμου δουλειὰ, μόν' ἐκεῖνα ποῦ σοῦ παραγγέρνω, νὰ μὴν κάνῃς τὸ ξεσπαταμένο.» Ντύνεται ὁ πενταμπελᾶς, βάνει τὴ μιὰ φορεσιὰ τὰ ῥοῦχα τοὔρχουντανε στενά· λέει—«Μὴ σὲ μέλει» τὸν ὁρμήνευγεν ἡ ἀλεπού κ' ἠντύθηκενε πγιὰ καθὼς ἤπρεπενε, μὲ τὸ τρικαντὸ, μὲ τὸ φτερὸ καὶ πᾶνε 'ς τὸ παλάτι. Κατὰ πῶς ἠναίβηκεν ἀπάνω 'σὰ ζαβωμένος ἤκανενε, ἤβλεπεν ἀπάνω κάτω τὸ παλάτι, τὰ ντιβάνια, τσὴ κολόναις· ἐκεῖ ποῦ ξερεν αὐτὸς τὴν καλύβη νὰ βλέπῃ κοτζὰ παλάτι μὲ τόσαις κάμαραις, μὲ κατρέφταις γύρου γύρου, ἠπαραλόγιαζενε. Καθίζει 'ς τὸ σοφᾶ κ' αὐτὸς ὅλο ἠκοίταζενε ἀνεσηκώνουντανε νὰ βλέπῃ τσὴ κάμαραις· κράζει ὁ βασιλέας τὴν ἀλεπού 'ς τὴν κάμαρα καὶ τσῆ λέει πῶς αὐτὸς κάνει 'σὰ σαστιμένος, 'σὰ νὰ μὴν εἶδενε ποτές του τέτοια πράματα—«Βασιλιᾶ μου, δὲν τ' ἀρέσῃ τὸ παλάτι σου, γιατ' εἶνε τὸ 'δικόν του ἑκατὸ φοραῖς καλλίτερο καὶ γιατ' αὐτο.» Ὅλο τόν' ἐσκέπαζε ἡ ἀλεπού. Τοῦ βγάνουνε γλυκὸ ἤπιασενε μὲ τὸν κεσὲ νὰ τοῦ δώκῃ νὰ πάῃ κάτω. Τὸν εἶχεν ἁρμηνεμένο ἡ ἀλεπού, μὰ ἕνας βουνήσιος ἄθρωπος ποῦ ἠθυμούντανε· καὶ νὰ τὸ θυμαύντανε ποῦ ἤξερενε νὰ τὰ κάμῃ πρώτη κι' ἀρχῆς. Καθίζουνε 'ς τὸ τραπέζι ἤπιανεν ἀπὸ πάνω τὸ χουλιάρι, ἠμπουκώνουντανε ζεστὴ τὴ σοῦπα κ' ἠκάβγουντανε· τὴν ἐξέρνανε πάλι, ποῦ πήανε νὰ βγάλουνε τ' ἄντεράν των οἱ καλεσμένοι· τοὔπεφτενε τὸ πειροῦν' ἀπὸ τὸ χέρι ἠπήαινενε νὰ κόψῃ τὰ δαχτύλιαν του μὲ τὸ μαχαῖρι, καὶ σάλειψενε τὰ μουστάκιαν του τὰ χέριαν του. 'Σὰν ἠσηκωθήκανε κράζει πάλ' ὁ βασιλέας τὴν ἀλεπού, λέει: —«Μ' αὐτὸς κάνει 'σὰν ἀγρίμι· δὲ 'ξέρει νὰ φάῃ.»—«Ἔ βασιλιᾶ μου, κ' ἐκεῖνος 'ς τὸ παλάτιν του εἴχενε παρόντα δοῦλοι καὶ δούλαις στεκάμενοι 'μπροστάν του καὶ τὸν ἐταΐζανε.» 'Σὰν ἠκά-

τσανε πάλι ’ς τὸ σοφᾶ δὲν ἠμίλειενε κάνενοῦς, νὰ πιάσῃ τὸ χέρι τσῆ νύφης, τίποτα· μόνου ’σὰν κούτσουρο. Κράζ’ ἡ βασιλιοπούλα τὴν ἀλεποῦ λέει — «μὰ εἶντα μπέκος εἶν’ εὐτὸς ποῦ μοῦφερες γιἄντρα;» — «Ἔ! βασιλιοπούλα μου, τοῦπαλατιοῦν του ’θυμᾶται καὶ γιαταῦτο.» Ἠκοιμηθήκανε· τὴν ἄλλη ταχυτερνὴ ἠψιχούλιζεν εὐτὸς τὰ ῥοῦχάν του ποῦβανε χρουσᾶ, ἤβλεπενε τσὴ τσέπαις τὰ κεντύματα, τσὴ μάνικαις δὲν ἠμπόρειενε νὰ περπατήσῃ μὲ τὰ στενὰ ἐκεῖ ποῦτανε συνειθισμένος τσὴ βράκαις. Κράζει πάλ’ ὁ βασιλέας τὴν ἀλεποῦ ’ς τὴν κάμαρα: — «εἶντἄχει πάλ’ εὐτὸς καὶ ψαχουλίζει τὰ ῥοῦχάν του;» — «Δὲν τ’ ἀρέσουνε, χτὲς ἤρχουντανε ’ς τὸ δρόμο μὲ καλλίτερη φορεσιὰ κ’ ἤπιασενε βροχὴ ’ς τὸ δρόμο, τόσ’ ἀλαργότης, κ’ ἠστράφηκενε κ’ ἤβαλεν αὐτά, μόνου πάω τώρα νὰ τοῦ τὰ φέρω μπᾶς κ’ ἠστεγνώσανε.» Πά’ ἡ ἀλεποῦ, ’σὰν πουλάκι καὶ φέρνει βράδυ βράδυ τὴν ἄλλη φορεσιὰ ἀπὸ κεῖ ποῦ τὴν εἶχενε χωσμένη, ποῦ ἠθάμαξεν ὁ βασιλέας νὰ τῆνε ’δῇ· τὸ ἄλλο πρωὶ τῆνε βάνει ὁ πενταμπελᾶς, τοῦπεφτενε κομμάτι χαχόλικη καὶ δὶς τὴν ὥρα ἠψάχουντανε· ἤβλεπενε τὰ παπούτσια μὲ τσὴ φιούμπαις. Κράζει πάλ’ ὁ βασιλέας τὴν ἀλεποῦ, λέει: — «Μὰ εἶντάχ’ εὐτὸς καὶ κάν’ ἐτσὰ δά;» — «Ἤχασεν ἀπὸ τὴ βροχὴ ἡ φορεσιὰ τὴ γυαλισάδαν τση καὶ σακκουλιάζει καὶ δὲν τ’ ἀρέσῃ καὶ δὲ ’ξέρω ποῦ νἄχῃ κλειδωμέναις τ’ς’ ἄλλαις νὰ τοῦ φέρω.» — «Μὰ γιάντα δὲ ’μιλεῖ τὸ λοιπός; νὰ μοῦ πῇ νὰ τοῦ δώκω μιὰ εἶντα πειράζει;» Πάει τοῦ δίνει τὴν ἄλλη ’μέρα ὁ βασιλέας μιὰ δικήν του καὶ τῆνε βάνει· ἠδιάλεξενε πγιὰ τὴν καλλίτερήν του, λέει: — «Ἀφοῦνε τόσο καλόρηχτος.» Ὄντας τὴν ἤβαλενε ἐτότες δἄτανε ποῦτανε· ἤπιανενε τὸ τρικάντὸ καὶ τὤβανενε ’ς τὰ γόνατάν του καὶ τὤβλεπεν ἀπὸ τὴ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, τσὴ γορδέλαις, τὰ τσουνιά, ἤβλεπενε τὰ πασουμάκια. Ἠκατάλαβενε πγιὰ ὁ βασιλέας πῶς εὐτὸς θανἆνε μπόσυκος καὶ κράζει τὴν ἀλεποῦ τὴν κάμαρα καὶ τσῆ λέει: — «Πῶς δὲ μοῦ καλαρέσ’ ὁ γαμπρὸς ποῦ μοῦφερες, χωριάτικη μούρη, καὶ δὲν τόνε δίνω ’ς τὴν κόρη μου, γιατὶ θαρῶ πῶς μὲ γελᾷς, πῶς εἶνε ψώρα καὶ τῶν

γονέων καὶ τότες ἀλοίμονο καὶ τσοὶ δυό σας.»—«Ἂς τονε, βασιλέα μου, νὰ μείνῃ ἐδῶ δυὸ τρεῖς μῆνες ποῦ κάνουν ἑτοιμασίαις καὶ διόρθωσες 'ς τὸ παλάτιν του κ' ἐτότες 'πάμενε ὅλοι, κοπιάζεις κ' ἡ εὐγενεία σου καὶ σοῦ δείχτω τὰ φλουριὰ τὰ εἰκοσάρια τὸ παλάτι, καὶ βλέπεις ἀλήθεια λέω ἢ ψώματα· ἐτότες θενὰ τὰ 'δῇς ὅλα ἐν τάξει.»—«Καλὸ, ἀλεποῦ μου, μὰ ἃ δὲ 'δῶ ἐγὼ εὐτὰ ποῦ μοῦ λὲς δὲν τόνε 'βλοῶ μὲ τὴν κόρη μου· ἂς κάθεται 'σὲ μιὰν κάμαρα τοῦ παλατιοῦ μου ὅσον καιρὸ θέλει.» Ἤκαμεν ὁ καλός σου πενταμπελᾶς τρεῖς μῆνες καὶ παραπάνω 'ς τὸ παλάτι ἠξύπνησενε· ἠσυνείθισενε τὸ 'μάτιν του καὶ δὲν ἠπαραλόγιαζενε πγιὰ, ἠγείνηκενε ντερμπιὲς, καὶ 'ς τοὺς σουαρέδες νὰ 'ξέρῃ νὰ 'μιλῇ καὶ 'ς τὸ φαΐ. Μέσ' 'ς τσὴ τρεῖς μῆνες φεῦγ' ἡ ἀλεποῦ, λέει :—«Βασιλέα μου, πάω νὰ δῶ ἂν εἶνε σιγυρισμένα ὅλα τοῦ παλατιοῦ τοῦ πενταμπελᾶ νἄρθω νὰ πάμενε ὅλοι.» Πραγματικῶς ἦταν ἕνα παλάτι μιὰ 'μέρα μακρυὰ καὶ τὤχεν ἕνας δράκος μὲ 'σαράντα κάμαραις, κ' εἶχενε περασμένα 'ς τὴ μύτην του τὰ 'σαράντα κλειδιὰ καὶ γύρου γύρου ὅλα τὰ χωράφια, πρεβόλια 'δικάν του κοπάδια πρόβατα, ἀλόγατα, βούδια, καὶ βίος τσομπάνιδες νὰ τὰ βόσκουνε. Πάει καὶ 'βρίσκει ἕν' ἀπὸ 'φτοὶ τσοὶ τσομπάνηδες ἡ ἀλεποῦ καὶ τόν' ἀρωτᾶ τίνος εἶν' εὐτὰ τὰ πρόβατα; Λέει :—«Τοῦ δράκου πῶχει τὰ 'σαράντα κλειδιὰ 'ς τὴ μύτη.»—«Αὔριο, καμμένε θὰ περάσῃ ἕνας βασιλέας μὲ τὰ στρατέμματα νὰ πολεμήσῃ τὸ δράκο καὶ καλὰ, 'ς ἐμένα εἶπες τὴν ἀλήθεια, μὰ 'σὰ σ' ἀρωτήξ' ἐκεῖνος τίνος εἶνε τὰ πρόβατα νὰ μὴ γελαστῇς καὶ πῇς πῶς εἶνε τοῦ δράκου, μόνου τοῦ ἀφέντη μου τοῦ πενταμπελᾶ καὶ νὰ τοῦ κάμῃς τὸ σκῆμα γιατί θὰ πά' ἡ ζωή σου.» Εἶντα κόστιζενε τοῦ τσομπάνη μπροστὰ 'ς τὴ ζωήν του;—«μάλιστα, λέει, καλό.» Βρίσκει παρακάτω ἄλλο τσομπάνη ἡ ἀλεποῦ κ' ἤβοσκενε χίλι' ἀλόγατα καὶ τὸν ἀβιζάρει τὰ ἴδια, ἔτσι καὶ τὸν ἀγελαδάρη, 'ς ἐκεῖνοι ποῦ κάνανε τὰ χωράφια τὰ πρεβόλια τῶν εἴπενε πῶς θὰ τσοὶ κόψῃ ὁ βασιλέας, ἂν δὲν ποῦνε πῶς ὅλαις εὐταὶς οἱ ἰδιοχτησίαις εἶνε τοῦ ἀφέντην τωνε τοῦ πενταμπελᾶ. 'Απὲ 'βρίσκ' ἡ

ἀλεποῦ τὸ δράκο μὲ τὰ σαράντα κλειδιά, λέει,—«καϋμένε, κρύψου τὸ γλῃορότερο γιατ' ἔρχετ' ἕνας βασιλέας μὲ στρατέμματα νὰ σὲ πολεμήσῃ κ' ἐσένα ποιοὶ θενὰ σὲ βοηθήσουνε 'ς τὸν πόλεμο; οἱ τσομπάνηδες γιὰ οἱ κουντουβερνάρηδοι;» *)—Καταφέρνει τὸν καλό σου δράκο ἡ ἀλεποῦ καὶ χώνεται 'ς ἕναν

*) Κουντουνεβγάρης καὶ κουντουβερνάρης λέγεται ἐν Νάξῳ ὁ καλλιεργητὴς ξένων ἀγρῶν σχετικῶς πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην καὶ ὁ ἰδιοκτήτης σχετικῶς πρὸς τὸν καλλιεργητήν. Παράγεται ἐκ τοῦ Λατινικοῦ contubernalis ὁμέστιος, ὁμοτράπεζος· διότι ἴσα ἴσα ὁσάκις φέρωσι τὸ λεγόμενον κανίσκι εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τρώγουσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ἡ τροπὴ τοῦ ο εἰς ου εἶνε ὅπως ὅλος οὗλος καὶ παρ' Ὁμήρῳ καὶ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν π. χ. χαρὰ 'ς τὸν τρικάλῃ ποῦφαεν οὗλα τὰ φασούλια: Νούλα ἡ νούλα τἄφαεν οὗλα· φασόλια καὶ φασούλια κομμάντο (commando Ἰταλ.) καὶ κουμάντο· coverta-κουβέρτα-κατάστρωμα compare-κουμπάρος compagnare κουμπανιάζω κτλ· τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἡ Λατινικὴ πρόθεσις con, ἥτις εἶνε καὶ πρῶτον συνθετικὸν τῆς περὶ οὗ ὁ λόγος λέξεως, λέγεται ἐν συντάξει cum. Ἐπίσης συχνοτάτη εἶνε καὶ ἡ τροπὴ τοῦ λ εἰς ρ οἷον ἀδελφὸς-ἀδερφὸς ἦλθε-ἦρθε· ἐλπὶς-ἐρπίδα· ἅλμη-ἅρμη· βάλετο-βάλτο καὶ βάρτο· ἀλμυρὸς-ἁρμυρός· κάλπη-κάρπη· ἀλμπαγᾶς καὶ ἀρμπαγᾶς (εἶδος ὑφάσματος). salture-σαρτάρω· calma (γαλήνη) κάρμα π. χ. εἶνε πῆχτρα' κάρμα ἡ θάλασσα· μπαλκόνη (balcone) καὶ μπαρκόνι· καλμίρης καὶ καρμίρης-φιλάργυρος. Καὶ τ' ἀνάπαλιν οἷον γρήγορα-γλήορα· καρπίζω καὶ καλπίζω-ἔχω συγκομιδὴν πολλῶν καρπῶν καὶ εἰρωνικῶς π. χ. νὰ καρπίσῃς θὲς μ' αὐτὰ ποῦ κυνηᾶς, ἂν δὲν πομείνῃς ντενεκὲς ἔχε νὰ 'πῇς κτλ. Ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος λέγεται ὁ αὐτὸς κολλήγας ἐκ τοῦ Λατινικοῦ collega συνάδελφος, συνεργάτης ὑπὸ τὴν αὐτὴν κολακευτικὴν ἔποψιν ὅπως καὶ τὸ κουντουβερνάρης· τὸ e ἐκεῖ ἐτράπη εἰς η διότι εἶνε μακρὸν ὅπως Sevèrus Σεβῆρος κτλ. Ἐν δὲ Πάρῳ ἀποβολῇ τοῦ γ καὶ ἀναβιβάσει τοῦ τόνου λέγεται κόλληας ὅπως: γυρεύγω-υρεύω· γοῦρνα-οὖρνα· γίδι (αἶξ)-ἴδι· ψεγάδι (ἐκ τοῦ ψέγω)-ψιάδι-ἐλάττωμα· φαγὶ-φαΐ· σύννεφα-σύγνεφα· πρᾶγμα-πρᾶμα· μάγος-μάος· ὀρέγομαι-ῥέομαι κτλ. δένδρον-ντεντρό· χωρίον-χωριό· γραῖα-γρηά, καλογραῖα-καλογρηὰ καὶ καλόγρηα· χαλέπα ἡ χαλέπη γῆ πετρώδης καὶ μὴ καλλιεργήσιμος· ἀντὶ χαλεπὴ (ἀναβιβασμῷ τοῦ τόνου διότι οὐσιαστικοποιήθη ἡ λέξις (ὅπως καὶ παρ' ἀρχαίοις φαιδρὸς-Φαῖδρος, φαιδρὰ-Φαίδρα, λαμπρὸς-Λάμπρος κτλ. (Σημ. Κρ.)

πηάδι μέγα· κυλᾷ κ' ἐκείνη βράχοι πέτραις ἀπὸ 'πάνω καὶ τόνε κάνει μαμούγδαλη· καταιβαίνει τοῦ τραβᾷ ἀπὸ τὴ μύτη τὰ κλειδιὰ τὰ παίρνει καὶ στρέφεται νὰ δώκῃ εἴδησιν τοῦ βασιλέα· τοῦ δείχτει καὶ τὰ κλειδιὰ πῶς εἶναι ὅλα χαζίρικα νὰ πᾶνε 'ς τὸ παλάτι τοῦ πενταμπελᾶ ἑτοιμάζει ὁ βασιλέας ὅλο τὸ ἐκπαὶ μὲ στρατέμματα, μούζικαις, καβαλαρέοι, παίρνει καὶ τὴν κόρην του μὲ τὸν πενταμπελᾶ (τὸν εἶχεν ἁρμηνεμένα πριχοῦ ἡ ἀλεποῦ πῶς ἠγείνηκεν ἡ δουλειὰ γαϊτάνι κ' ἠμεγαπιάνουνταν εὐτὸς) 'Ηπηαίνανε μιὰ 'μέρα γιὰ νὰ φτάξουνε κ' ὀμπρὸς ἡ ἀλεποῦ· ἐκεῖ ποῦ κοντοζυγόνανε ἀμπαντοῦνε τσοὶ τσομπάνηδοι· τρίτη καὶ τετράδη *) τσοὶ πήαινενε κατὰ πῶς εἴδανε τὰ στρατέματα, λέει—«'Αλήθεια μᾶς ἦλθέν ἡ ἀλεποῦ». 'Αρωτᾷ ὁ βασιλέας τὸν ἕνα βοσκὸ—«Τίνος εἶνε τὸ κοπάδι;» Βγάν' εὐτὸς τὴ σκούφιαν του κάνει σχῆμα καὶ 'ποκρίνεται—«Τοῦ ἀφέντη μας τοῦ πενταμελᾶ.» 'Αρωτᾷ ὁ βασιλέας παρέκει ἄλλο τσομπάνη ποῦ 'μπάντηξενε 'ς τὸ δρόμο μὲ τὰ βούδια,—«Τίνος εἶν' εὐτὰ τὰ βούδια;» Κάνει κ' εὐτὸς ῥεβερέντσαις, λέει—«Τοῦ ἀφέντη μας τοῦ πενταμπελᾶ». Ἔτσι κι' ὁ ἄλλος μὲ τ' ἀλόατα καὶ οἱ κουντουνηβγάρηδοι· ὥσπου κ' ἠντικρύσανε τὸ παλάτι ποῦ ἤκαμεν ἐντύπωσι 'ς τὸ βασιλέα, λέει—«Εὐτὸ δᾶνε ποῦνε, ὄχι τὸ 'δικό μου.» 'Αναιβαίνουνε, ἀνοί' ὁ πενταμπελᾶς τὴν ὀξώπορτα (ἐκεῖνος ἠβάστανε τὰ κλειδιὰ) καὶ 'μπαίνουνε μέσα ὅλοι· πᾶνε 'ς τὴ μιὰν κάμαρα βλέπουνε σωρὸ τὰ γρόσα γεμάτη, ἀνοίει τὴν ἄλλ' ὁ πενταμπελᾶς σωρὸ τὰ εἰκοσάρια, τὴν ἄλλη σωρὸ τὰ φλουριά, τὴν ἄλλη γεμάτη μαλαματικά, τὴν ἄλλη ἀσημικά, κορδόνια, ὁλόχρυσαις τραπεζαρίαις· κασέλαις γεμάταις φορεσιαίς. Ἔτσ' ἤπειρεν ὁ πενταμπελᾶς γυναῖκα τὴ βασιλοπούλα, ἠμείνανε καὶ τὰ πεθερικὰ ἕνα δυὸ μῆνες ἠγλεντήσανε πγιὰ καλὰ κ' ἠστραφήκανε 'ς τὸ 'δικόν τωνε παλάτι. Ἤμεινεν εὐτὸς μὲ τὴ γυναῖκάν του καὶ τὴν ἀλεποῦ. 'Ετότες νἄβλεπες ξυπνάδα καὶ ἀλεγροσύνη τοῦ πενταμπελᾶ. Μιὰ φορὰ ἡ

*) Φράσις ἐπὶ μεγάλου τρόμου λεγομένη.

ἀλεποῦ ἤκαμενε τὴν ἄῤῥωστη· ἐπίτηδες γιὰ νὰ ᾽δῇ ἅ θὰ τῆνε γνοιάζεται ὁ πενταμπελᾶς ἀφότις τσῆ χρώστειενε τέτοια χάρι, ν᾽ ἀξιωθῇ νὰ πάρῃ βασιλιοπούλα καὶ νὰ κάτσῃ ᾽σὲ τέτοιο παλάτι. Κατὰ πῶς ἀναιβαίνει καὶ τῆνε βλέπει εὐτὸς κ᾽ ἠκούγιαζενε κλειστὰ τὰ ᾽μάτιαν τσῃ ᾽ς τὸ μπαρκόνι τσῆ δόνει μιὰν κλωτσιὰ καὶ πάει κάτω τσὴ σκάλαις ποῦ ζαλίστηκενε τὸ κεφάλιν τσῃ. ᾽Απέκσιό σηκώνετ᾽ εὐτὴ καὶ τοῦ λέει — «Μωρὲ τέτοιος εἶσαι; ἐγὼ ἔτσα δὰ τἄκανα νὰ ᾽δῶ, ἀχάριστε, σοὔπρεπενε ν᾽ ἀποθάνω καὶ νὰ μοῦ κάμῃς χρυσᾶ κόλλυβα.» ᾽Σὰν εἶδενε πῶς ἤτανε ζωντανὴ τὸ μετάνοιωσενε κ᾽ εὐτὸς γιὰ νὰ μὴν τοῦ καταφέρῃ καὶ κάμμιά, λέει —«κ᾽ ἐγὼ ἔτσα δὰ τὤκανα χωρατὰ γιὰ νά σοῦ δείξω ᾽γὼ πῶς δὲν εἶμαι ζαβὸς νὰ μοῦ κάνῃς τὸ ψευτοπεθαμμένο κ᾽ ἐγὼ σ᾽ ἔχω πγιὸ καλ᾽ ἀπὸ τὴ γυναῖκά μου, κ᾽ ὄχι χρυσᾶ κόλλυβα ᾽σὰν ἀποθάνῃς μόνου καὶ παντοτεινῶς θενὰ σὲ μνημονεύγω καὶ θὰ καλέσω ς τὴν ἀῤῥώστια σου ὅλοι τσοὶ ντεντόροι.» ᾽Ηγελάστηκενε μὲ τὰ ψώματα ἡ ἀλεποῦ κ᾽ ἤκατσενε πάλι κοντάν του. Μιὰν ἄλλη, ᾽μέρα, λέει—«῏Ας κάμω πάλι τὴν ἄῤῥωστη νὰ ᾽δῶ τὰ ἴδια θενὰ μοῦ κάμῃ;» Κατὰ πῶς βγαίνει ὄξω καὶ τῆνε βλέπει πάλ᾽ ὁ πενταμπελᾶς κοιτάμενη τσῃ δόνει μιὰ μὲ τὸ ντακοῦνιν του καὶ τσῆ ζουλᾷ τὸ κεφάλι, ἀπὲ τῆνε σύρνει ψόφια ἀπὸ τὴν ὀργιὰ καὶ τῆνε πετᾷ τσοὶ δρόμοι. Κ᾽ ἠζοῦσαν κ᾽ ἠπεθάνανε κ᾽ ἠπαιδογγονίσανε μὲ τὴ γυναῖκάν του. Ψώματα κι᾽ ἀλήθεια, ἐτσᾶν᾽ τὰ παραμύθια.

Σημ.—Τὸ παραμύθιον τοῦτο εἶναι παραλλαγὴ τοῦ παραμυθίου τοῦ Τριοῤῥωγᾶ, τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ Α΄. τοῦ παρόντος συγγράμματος τόμῳ (σ. 14). Πολλὰς δὲ παρουσιάζει ὁμοιότητας καὶ πρὸς τὸ ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ ὑπ᾽ ἀριθ. 16 (σ. 26—30). Ν. Γ. Π.

26

ΤΟ ΓΟΥΡΟΥΝΑΚΙ.

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας παπᾶς καὶ μιὰν παπαδιὰ κ' εἶχαν ἕνα γουρουνάκι. Μιὰ 'μέρα κάνει τοῦ παπᾶ ἡ παπαδιὰ—«Νὰ σφάξωμενε τὸ γουρουνάκι» λέει—«Ὄχι, παπαδιά μου, ἃ δὲν κατέβῃ τ' ἀξυγγάκι. Πάλι 'ς ἔλιαις, μέραις—«Νὰ σφάξωμενε, παπᾶ τὸ οὐρουνάκι» λέει:—«Ὄχι, παπαδιά μου, ἃ δὲ κρεμάσῃ τ' ἀξιγγάκι.» Πιάνει κ' ἐκείνη ἕνα σκομάκι μπαμπάκι τὸ χώνε 'ς τὸν κῶλο τοῦ οὐρουνακιοῦ, λέει—«Παπᾶ, παπᾶ»—«Ὄρσε, παπαδιὰ» —«Ἠκρέμασενε τ' ἀξυγγάκι.» Βλέπει ὁ Παπᾶς, λέει:—«Νὰ σφάξωμενε τὸ οὐρουνάκι· πάω ναὕρω ἄνθρωπο.» Πάει, πάει· ἀπαντᾷ ἕνα—«Ὥρα καλὴ» — «Καλό 'ς τονε»—«Τρῷς τὸ οὐρουνίσιο κρηάς;» Λέ'—«Ἀκοῦς ἐκεῖ;» — «Δὲν εἶσαι γιὰ μένα ἤθελα νὰ νὰ μοῦ σφάξῃς ἕνα γουρουνάκι.» Εὐτὸς πονηρὸς πέρνει γύρω ἕνα σωκάκι βάνει ξανάστροφα τὸ σουρτοῦκόν του καὶ νά σου τονε πάλι 'μπροστὰ 'ς τὸν παπᾶ· Ὁ παπᾶς δὲν τὸν ἐγνώρισενε· τοῦ λέει—«Τρῷς τὸ οὐρουνίσο κρηάς;»—«Ποτέ μου, ποτέ μου, τέτοιο πρᾶμα· κανένα κρηὰς δὲ βάνω 'ς τὸ στόμα, μὰ γιὰ τὸ γουρουνίσω τἄντερά μου πάω νὰ βγάλω.—«Καλὸς εἶσαι σὺ νἄρθῃς νὰ μοῦ σφάξῃς ἕνα οὐρουνάκι.» Τὸν παίρνει 'ς τὸ σπίτιν του, τὸ σφάζει· στήν'.ἡ παπαδιὰ τὴν τσιεριὰ (=σκωταριὰ) καὶ τρῶνε μὲ τὸν παπᾶ· εὐτηγοῦ τοῦ βράσανε δυὸ αὐγὰ, τἄτρωενε κ' ἠτρέχανε τὰ σάλιαν του ὅσο ἤβλεπεν ἐκεῖνοι νὰ τρῶνε τὸ χοιρνό· ἀπέκει κάν' ὁ παπᾶς τσῆ παπαδιᾶς—«Στῆσε τὴν κεφαλοποδιὰ ἀπόψε νὰ βράζῃ νὰ φάμενε ταχυτέρου στρῶσε καὶ τοῦ ἀθρώπου νὰ πέσῃ κι' αὔριο φεύγει.» Φτιάνει τὴν κεφαλοποδιά,

στρώνει καὶ τ' ἀθρώπου πλαγιάζουνε· ταχυτέρου σηκόνετ' ὁ ξένος ξεσκεπάζει τὸ τσικάλι, τρώει τὴν κεφαλοποδιὰ ποῦτανε καμωμένη· κόβγει τὸ ἕνα μισάδι τοῦ χοίρου ποῦ κρέμουντανε, τὸ παίρνει καὶ φεύγει. Σηκόνουνταιν ὕστερα ὁ παπᾶς κ' ἡ παπαδιὰ πᾶνε 'ς τὸ τσικάλι, ἂν εἶδετ' ἡ ἀφεντιά σας κεφαλοποδιὰ εἶδανε κ' ἐκεῖνοι· βλέπουνε τὸ χοῖρο κ' ἤλειπεν ὁ μισὸς, ὁ ξένος φευγάτος· «—ὤμορφα μᾶς τὴν ἐκατάφερενε.» Στρώνει ὁ παπᾶς τὸ ἄσπρον του ἄλοο καὶ πάει τρεχάτος καβαλλάρης γυρεύγοντάς τονε. Εὐτὸς τ' ἀπαντᾷ μὲ ἄλλα ῥοῦχα — «Ὥρα καλὴ»— «Καλό 'ς τονε» — «Μπᾶς κ' εἶδες ἀπὸ 'δῶ κανένα νὰ βαστᾷ μισὸ χοῖρο;» — λέει —«Ναὶ τώρα δὰ πέρασενε· μὰ ὥς που ν' ἀναιβοκατεβάσῃ τ' ἄλοο τὰ τέσσαρα ποδάριαν του παίρν' ἐκεῖνος πολὺ μπούγιο μὲ τὰ δυὸ μόνον γιὰ νὰ τόνε προφτάξῃς κατέβ' ἀπὸ τ' ἄλοο κ' ἐὼ σοῦ τὸ φυλάω καὶ πάρε δρόμο.» Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἠζαβοφέρναν οἱ ἀθρώποι, κ' ἂν εἶχενε κανένας μιὰ στάλα μυαλὸ τῶκανε καβάλλα τῶν ἀλλονῶ· τὸ πίστεψεν εὐτὸς, ὅπως τοῦ τἄπενε τἄκαμενε. Ἐὰν ἤφυενε καὶ δὲν ἠφαίνουντανε πγιὰ καβαλλικεύβγει ὁ κλέφτης τ' ἄλοο καὶ πάει 'ς τὴν παπαδιὰ, λέει:—«Εἶντα ὁρίζεις;»—«Ὁ παπᾶς ηὕρηκενε τὸν κλέφτη μὲ τὸ μισάδι τὸ χοῖρο καὶ μοῦδωκενε τὸ ἄλοόν του νάρθω νὰ πάρω καὶ τ' ἄλλο μισὸ νὰ τὸ ξαμώσουνε· γιατ' ὁ κλέφτης δὲ θέλει νὰ παραδεχθῇ πῶς εἶνε τὸ ἴδιο.» — Τοῦ ξεκρεμνᾷ ἡ παπαδιὰ καὶ τὸ ἄλλο μισάδι τὸ πέρνει εὐτὸς καὶ πά' ἐκεῖ ποῦ 'πῆεν καὶ τ' ἄλλο. Στρέφεται ὁ παπᾶς γυρεύγει τ' ἄλοο πάει παρπατῶντας 'ς τὸ σπίτι, ναὶ ἄλοο· λέει —«Στῆσε μισὸ τετάρτι χοιρινὸ, ὥς που ναὕρω τ' ἄλοο νἄν' ἕτοιμο.» λέει —«Ποιὸ τετάρτι.»—'Απὸ τὸ μισὸ ποῦ μᾶς ἠπόμεινε» λέει —«Καὶ δὲν ἤστειλες ἕναν ἄνθρωπο μὲ τ' ἄλοό σου κῆρθενε καὶ τῶπηρενε πῶς ηὗρες τὸν κλέφτη καὶ θὰ τὸ ξαμώσῃς μὲ τ' ἄλλο μισὸ ἂν ἦνε 'ταίρια;» — «'Μίλειε καλά.»—«Νὰ σὲ γελάσω θέλω;» ἔτσι πγιὰ τὰ κατάλαβεν ὁ παπᾶς πῶς ἦταν ὁ ἴδιος, λέει:—«Νὰ μὴν πάθω καμμιὰν ἄλλη φιέρα ποῦ νὰ μὴ θέλω χερότερη» μηδὲ γιὰ χοιρνὸ ἠπήενε μηδὲ ὑρεύοντας τἄλοο· πᾶνε καὶ

πάντα πᾶνε κ' ὅλα τἄπαθεν ἀπὸ τὸ κεφάλιν του· γιατ' ἠλυπήθηκενε πῶς θὰ φάῃ ἐκεῖνος ποῦθελα νὰ τὸ σφάζῃ ἕναν κομματάκι, ἠμείναν ἐκεῖνοι μὲ μόνου τὴν τσιεριά.

Διδακτικὸς μῦθος ἐπικυρῶν τὴν παροιμίαν «ἀκριβὸς θαρεῖ κερδαίνει καὶ φυρᾷ καὶ δὲν τὸ νοιώθει.» (Σημ. Κρ.)

27

(Νάξος)

Μιὰ φορὰ ἤτανε μιὰ παντρεμένη, κ' ὁ ἄντρας τ'ς ὁ μυλωνᾶς ἠκοιμούντανε πολλαῖς φοραῖς 'σὰν ἦκανεν ἀέρα μέσ' 'ς τὸ μύλο καὶ τὴν ἤφινενε μονάχη 'ς τὸ σπίτι· ἐκείνη πγιὰ ἤβανε τὸν καϋκόν *) τση ὅλη νύχτα. Μιὰ μέρα τ'ς εἶπενε πάλ' ὁ μυλωνᾶς πῶς—«Καψούλα γυναῖκα, πολλ' ἀλέσματ' ἄχω καὶ θενὰ λείπω ὅλη νύχτα·» κ' ἤφυενε. Ἡ καλή σου σφάζει μιὰν κόττα καὶ τὴν ἤβαλενε 'ς τὴ φωτιὰ κ' ἤβραζενε γιὰ νὰ ταΐσῃ τὴ νύχτα τὸν καϋκο. Ἐκεῖ ποῦβραζεν ἡ κόττα περνᾷ ἕνας πραματευτὴς ποῦ τοὔρθενε 'ς τὴ μύτη ἡ μυρωδιὰ τσῆ κόττας, λέει— «Χριστιανή μου 'βάλε μου 'λίο ζουμὶ νὰ φάω ποῦμαι κουρασμένος καὶ ξένος καὶ σὲ πληρόνω»—«Φύ' ἀπὸ 'δῶ κ' ἐγὼ ἀμπαντέχω τὸν ἄντρα μου νὰ φάῃ» —«Ὄχι ἄλλο, χριστιανή μου» σηκών' ὁ πραματευτὴς τὸ μπόγον του καὶ φεύγει 'ς τὸ δρόμο· λέει, — «Γιὰ 'δές τηνε τὴν παλῃόβρωμα ποῦ δὲ μῶβαλεν ἕνα σκουτέλι μάγκους μου ζουμὶ ποῦμανε ἀραθυμισμένος· ἀμὲ νᾶταν κ' ἄλλο τίοτις; μὰ γι' αὐτὸ δὰ κ' ἐγὼ ἀξιάν τση **) κ' ἃ δὲ τσῆ πάρω τὴν κόττα.» Ἀκουμπᾷ τὸ μπόγον του ἀπὸ κάτω 'ς ἕνα βράχο, στρέφεται, 'μπαίνει 'ς τὸ μαεργειὸ βλέπει πῶς ἤλειπεν ἡ μυλωνοῦ ἁρπᾷ τὴν ὄρνιθ' ἀπὸ τὸ

*) Μοιχόν.

**) Ἂν δὲν τσῆ πάρω τὴν κόττα μεγάλη θὰ ἦναι ἡ ἀξίαν τση (ἐπιτηδειότης.)

τσικάλι. Ἐκεῖ ποῦ τὴν ἐβάστανε βλέπει κ' ἤρχουνταν ἡ μυλωνοῦ ἀπὸ πόξω (sic)· ποῦ νὰ πάῃ ποῦ νὰ κρυφτῇ; χώνετ' ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ τραπέζι, λέει:—«Τώρα τώρα θενἄμπῃ μέσ' 'ς τὴν κάμαρα καὶ πετιοῦμ' ἐγὼ ὄξω.» ἀπαντέχει ἀπὸ κάτ' εὐτὸς, ἀμπαντέχει δὲν ἤφευγενε πγιὰ ἡ μυλωνοῦ ἀ τὸ μαεργειὸ κ' ἠσύμπαινενε τὴ φωτιὰ *) κ' ὅσο ἤκουενε νὰ χοχλακᾷ τὸ νερὸ ἠθάριενε πῶς ἤτανε κ' ἡ ὄρνιθα μέσα. Ἠβράδυασεν ὁ θεὸς τὴν ἡμέρα, ἤκλεισεν εὐτὴ τσὴ πόρταις μέσ' 'ς τὴν πολλὴ νύχτα, τὰκ τὰκ ἡ πόρτα, ἀνοίει εὐτὴ καὶ μπαίνει ἕνας παπᾶς· λέει εὐτή—«Κάτσε νὰ σοῦ στρώσω νὰ φάμενε·» λέ' εὐτὸς—«Πρῶτα νὰ κάμωμενε τὴ δουλειὰ κ' ἀπέκειο τρώμενε.» λέει:—«Νὰ φᾷς δὰ μιὰ σταλίτσα νὰ νταβραντίσῃς κ' ἔχωμενε καιρὸ ὅλη νύχτα.» Καὶ ὁ πραματευτὴς ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ τραπέζι τἄκουενε κ' ἤτρωενε καλὰ καλὰ ξερὴ τὴν κόττα. Πά' ἡ μυλωνοῦ 'ς τὸ τσικάλι ζουμὶ μονάχο—«Κακὸν δν ποῦπαθα, παπᾶ μου! νὰ 'δῇς: ἕνας πραμματευτὴς ἠπέρασενε καὶ μοῦ ζήτανε νὰ τοῦ βάλω νὰ φάῃ καὶ πῶς δὲν τοῦδωκα φαίνεταις μοῦ τὴν ἥρπαξενε κ' ἤφυενε· μόνου·τώρα θενὰ σοῦ βάλω ζουμὶ, νὰ κόψω μέσα καὶ φέτταις νὰ πανίσουνε νὰ φᾷς ὅπως 'μπορεῖς. Καταιβάζει τὸ τσικάλι γεμίζει μιὰν ἀπλάδαινα ζουμὶ κόβγει καὶ φέτταις μέσα κ' ἠπανίζανε· στρώνει ἀπάνω 'ς τὸ τραπέζι κ' ἠτρώανε· ὁ πραματευτὴς ἠχώστηκενε πγιὰ μέσα μέσα νὰ μὴν τόνε 'δοῦνε· ἐκεῖ ἀκοῦνε καὶ χτυπᾷ ἡ πόρτα δυνατά:—«ἄνοιξέ μου γυναῖκα ν' ἀδηάσω τὸ σακκὶ τ' ἀλεῦρι.»—«Κακὸν δν ποῦπαθα, παπᾶ μου ὁ ἄντρας μου ἠπλάκωσενε χώσ' ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ 'σὰν μπῇ μέσα θὰ κάμω πῶς ξεφτυλίζω τὸ λύχνο καὶ θὰ τόνε σβύσω

*) Συμπαίνω τὴ φωτιὰ = ἐπιμελοῦμαι αὐτῆς φυσῶν ἢ προσθέτων ξύλα ἢ συσσωρεύων αὐτὰ τέως διεσκορπισμένα, ἵνα ἡ φλὸξ συγκεντρουμένη ἐπιτείνηται. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ ἐνεστὼς σχηματίζεται ἀπὸ τὸ βαίνω ὁ ἀόριστος ἐλλειπτικῶς ἀπὸ τὸ βάλλω, οἷον «ἠσύμπαλενε τὴ φωτιά» (ὅπως προβαίνω ἢ μπροβαίνω (= προκύπτω)· ἀόριστος ἐμπρόβαλα π. χ. μπρόβαλε 'ς τὸ παραθύρι δυὸ λογάκια νὰ σοῦ 'πῶ· εἶντα μοῦ κατσομπροβαίνεις μπᾶς θαρρεῖς πῶς σ' ἀγαπῶ; (Σημ. Κρ.)

καὶ 'βρίσκεις καιρὸ καὶ πετιέσαι ὄξω.» Ὡς καθὼς χώνετ' ὁ παπᾶς ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ τραπέζι βλέπει τὸν πραμματευτή· Ἅμα ποῦδενε τὰ κόκκαλα τ'ς' ὄρνιθας ἀπὸ κάτω τὸν ἠκατάλαβενε· λέει—«σ.σ. σοῦ, καμμένε, νὰ μὴ μᾶσε νοιώσουνε.» Ἠκάθουντανε πγιὰ κουκωμένοι ἀπὸ κάτω· ὡς τόσο ἤνοιξεν ἡ μυλωνοῦ τοῦ ἄντραν τση κ' ἤμπηκενε μέσα μὲ τὰ τσουβάλια 'ς τὸν ὦμο λέει:—«'μιλιαὶς ἤκουσα μέσα μπᾶς κ' εἶχες κἀνένα;»—«Νά τα δά! ἠπαραμιλοῦσα μονάχη μου·» ἐκεῖ ποῦ πακούμπησανε τὰ τσουβάλια κ' ἠκουβέντιαζενε τσῆ γυναῖκάς του, πά' ἐκείνη πῶς θὰ ξεφτυλίση τὸ λύχνο, τόνε σβύνει, πετιέτ' ὁ παπᾶς ἄφου κατάφου *) καὶ φεύγει. Λέ' ὁ μυλωνᾶς.—«Κὰ καὶ ποιὸ εἶχες ἀπὸ κάτω κ' ἤφυενε; ἀνοιχτὴ ἡ πόρτα.»—«Νά τα δὰ, ἄντρα μου· φεγγάρι εἶνε κ' ἠπῆαν ἀμπρὸς τὰ νέφαλα κ' ἴσκιος των ἤρθενε μέσ' 'ς τὸ σπίτι ποῦσβυσενε τὸ φῶς καὶ σοῦ φάνηκεν πῶς ἦταν ἄθρωπος.» Ἀπέκει βλέπει κ' ἠμαλόναν ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ τραπέζι ὁ γάτος μὲ τὸ σκύλο γιὰ τὰ κόκκαλα τ'ς' ὄρνιθας· λέει—«Τὰ ψόφια εἰντᾶχουνε;» καὶ πιάν' ἕνα ῥαβδὶ νὰ τὰ κυνηήσ' ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὁ πραματευτὴς γιὰ νὰ νὰ μὴν τόνε 'δοῦνε, ἠσύρνουντανε ἠσύρνουντατε πάει καὶ μπαίνει 'σὲ μιὰ βαρέλα γεμάτ' ἀλεῦρι. Ἀφοῦ ἤδιωξεν ὁ μυλωνᾶς τὸ γάτη μὲ τὸ σκύλο κ' εἶδενε τὰ κόκκαλα λέ'—«Εἰντᾶν' αὐτὰ γυναῖκα;»—«Νὰ δῆς ποῦ θενὰ μοῦ πνίξανε τὰ ῥημάδια καὶ μοῦ φάανε τὴν κόττα καὶ πῶς θενὰ γίνω πγιὰ ἡ καμένη χωρὶς αὐγό;» Λέει—«καλὸ», ἀπέκει τσῆ λέει:—«Ἀνεμπούθα μου, ν' ἀδειάσωμενε τ' ἀλεῦρι μέσα 'ς τὴ βαρέλα·» καθὼς τ' ἀδειάζουνε ἠκουκουλώσαν ὡς ἀπάνω τὸν πραμματευτή· ἀπέκει δὲν ἠχώριενε πγιὰ ἡ βαρέλα ν' ἀδειάσουνε καὶ τ' ἄλλο τσουβάλι, πιάνει μιὰ φκιάρα κ' ἠπηττάκονενε τ' ἀλεῦρι γιὰ νὰ κατακάτση κ' ἤβρισκενε τὴν κουτρούλα τοῦ καμμένου τοῦ πραμματευτή· ἐκεῖνος πγιὰ μιὰ καὶ δυὸ τὴ βάστα-

*) Αἴφνης π. χ. ἄφου κατάφου ἦρθαν ἠβίζιταις κ' ηὗραν ἀξέστρωτοί τσοὶ σοφάδες.

ξενε 'σὰν ἤφασενε κ' ἄλλη ἠπόνεσενε καλὰ κ' ἠξερώνησενε ὄχ! ὄχ! ἀπέκει κάμει μιὰ ἀπάνω κ' ἀναιτινάζει τὰ χέριαν του, πέρεχᾷ τὸ μυλωνᾶ ὅλο ἀλεῦρι κ' ἤμπηκενε 'ς τὰ 'μάτιαν του κ' ὅσπου νὰ τὰ τρίψῃ ὁ μυλωνᾶς πετιέτ' αὐτὸς ἀπὸ τὴ βαρέλα καὶ μ. μ. οὖ. Ὁ μυλωνᾶς πγιά: — «Εἶντᾶνε γυναῖκα; δὲ σοῦλεα 'γὼ πῶς ἤκουα 'μιλιαὶς μέσα;» — «Νά τα δὰ ἄντρα μου βαθειαξαϊσμένο θᾶχες τ' ἀλεῦρι *) κ' ἡ ἀδικία ἠγέμισενε διαβόλοι μέσα καὶ θὰ φοβοῦμαι πγιὰ νὰ τὸ φάω'» ὁ πραμματευτὴς ποῦ δὲν ἦταν ἀκόμη βγαρμένος ἔξω νὰ 'δῇ τὴν κᾶτεργαριὰ τσῆ γυναῖκας δὲν ἤβάσταξενε· στρέφετ' ἀλευρωμένος ἀμπροστὰ 'ς τὸ μυλωνᾶ· λέ' εὐτὴ — «Νά τονε πάλι τὸν καταραμένο» λέ' εὐτὸς — «Μὴν τ' ς ἀκοῦς· ἐγῶμαι πραμματευτὴς καὶ τ' ἀπόγεμα πέρνουμουν ἀπὸ 'δῶ, καὶ 'σὰν εἶδα πῶς ἤβραζενε μιὰν κόττα τσῆ ζήτηξα 'λίο ζουμὶ κ' ἐκείνη μὲ ξεκούμπησενε· ποῦ νὰ ξέρω 'γὼ πῶς τὴν ἔβράζενε γιὰ τὸν παπάδαρο τὸν καῦκο; παραιτῶ κ' ἐγὼ τσὴ πραμματιαίς μου ἀποκάτω 'ς ἕνα βράχο κ' ἤπηρα τὴν κόττα κ' ἠχώστηκ' ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ τραπέζι κἰ' ἂ δὲν ἐπλάκωνες μιὰ ὥρ' ἀβάντσο ἤθελε νὰ ῥιχτῇ κοτζά μου παπάδαρος ἀπάνων τση» λέει — «'Μίλιε μου καλά!» — «'Εκεῖνο ποῦ σοῦ λέω· 'σὰ θὲς ἔλα νὰ 'δῇς καὶ τὸ μπόο μου γιὰ νὰ πιστέψῃς.» 'Σὰν τοῦ τὸν εἴδειξενε βγάνει καὶ τοῦ δόνει ἕνα τόπι πανὶ πεσκέσι, λέει — «'Ομπρὸς 'ς τὴν κόττα ποῦ σοῦφαα» καὶ φεύγει. Ὁ μυλωνᾶς ἀναιβαίνει 'ς τὸ σπίτιν του ἀπὸ τὴ φοῦρκάν του, τῆνε σφάζει κ' ἠπήενε καὶ τὴν ἤχωσενε 'ς ἕνα μαγατζέ.

*) = ἐπῆρες πολὺ ἀλεστικόν· ἀξάϊ = ἀλεστικόν· ἀξαΐζω = πέρνω ἀλεστικὸ ὡς μυλωνᾶς ὅθεν βαθειαξαΐζω. (Σημ. Κρ.)

28

ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΚΟΥΤΙ

(Νάξος)

Μιὰ φορὰ κ' ἕνα καιρὸ ἦταν ἕνας γέρος κ' εἶχεν ἕνα σπιτάκι ἀπὸ ἁλάτσι καὶ μιὰ γρηὰ γειτόνισσα ἕναν ἄλλο σπιτάκι' ἀπὸ φακή· (γίνεται τώρα ἁλατσένιο καὶ φακένιο σπίτι; παραμῦθι 'πέ το καὶ παραίτησέ το.) Λέει μιὰ φορὰ ὁ γέρος τσῆ γρηᾶς —«Γειτόνισσα, σκάψε κακομοίρ' ἀπὸ τὸ σπιτάκι σου νὰ βγάλῃς ἔλιη *) φακὴ κ' ἐγὼ ἀπὸ τὸ 'δικό μου ἁλατσάκι νὰ μαερέψωμενε νὰ φάμενε ποῦνε κρύο.» Ὁ πονηρὸς γέρος, πόσο ἁλάτσι χρειάζουντανε; κ' ἐκείνη ἤβγαλενε μιὰ μαεργιὰ φακή· ἠφάανε. Σὰν ἦρθεν ὁ χειμῶνας ἤκαμενε βροχὴ πολλὴ μιὰ νυχτιὰ καὶ λυόνει τοῦ ἔρου τὸ σπίτι ἀφοῦταν ἀπ' ἁλάτσι, κ' ηὑρέθηκενε μέσ' 'ς τσοὶ πέντε δρόμοι· ἐκεῖ ποῦ κοιμοῦντανε σοῦπα τὰ ῥοῦχάν του **)· σηκόνεται πάει 'ς τὴ γρηὰ χτυπᾷ τὴν πόρτα—«ἄνοιξέ μου, εἰτόνησσα, γιατ' ἤλυωσενε τὸ σπίτι μου.»—«Δὲ χωρεῖ τὸ 'δικό μου εἶνε στενό.»—«Ἄνοιξέ μου δά, εἰτόνισσα, μὴν κάνῃς τὴν κακιὰ, νὰ μὴ ψοφίσ' ἀπὸ τὸ κρύο μου ποῦ τουρτουρίζω, καὶ μὲ βάνεις 'ς ἕνα καντοῦνι νὰ στέκωμαι ὀλόρθος, ὅ,τι νὰ μὴ βρέχωμαι.» Τοῦ ἀνοί' ἡ γρηὰ, τόνε βάνει 'ς ἕνα καντοῦνι καὶ πέφτει πάλι 'ς τὸ κρεβάτιν τσῃ· ὁ γέρος πάλι λέει — «Καψούλα εἰτόνισσα, παρὰ νὰ στέκωμαι ὀλόρθος καὶ νὰ

*) Λέγεται πολλάκις ἔλιο; ἀντὶ ὀλίγος ἢ λίγος, ἐπενθήκῃ τοῦ ε· π. χ. 'ς ἔλιο νά σου καὶ μπροβαίνει . . . = ἐντὸς ὀλίγου· ἔλιο θὲς ἄψε σβῦσε νὰ νετάρῃ; = μικρὸν πρᾶγμα εἶνε ν' ἀποθάνῃ ἐν τῷ ἅμα; Οὕτω λέγεται ἔχτυπος = κτύπος· ἐμοαλὸς = μυελὸ; ἢ μυαλός. (Σημ. Κρ.)

**) Ἐγίνοντο κάθυγρα τὰ ἐνδύματά του.

μὴ βουλώσω 'μάτι ὅλη νύχτα, βάλε με 'ς τὸ κρεβατάκι σου.»— «Δὲν τὸ βλέπεις πῶς εἶναι στενό; — «Ἐκεῖ δὰ 'ς τὸ καντουνάκι τοῦ κρεβατιοῦ ζαρόνω.» Τόνε βάνει καὶ 'ς τὸ καντουνάκι τοῦ κρεβατιοῦ 'Απέκεια πάλ' εὐτὸς λέει—«Καψούλα εἱτόνισσα, γιατί νὰ μ' ἔχῃς ἔτσι δὰ 'ς τὸ καντουνάκι ποῦ κρυόνω· νἄρθω παραμέσα νὰ ξαπλώσω κομματάκι.» Ἔτσι τὸ λοιπὸ — «παραμέσα γρηά μου, παραμέσα γρηά μου,» 'γγαστρόνει τὴ γρηά· φεύγ' ὁ γέρος τὸ πρωΐ κ' ἠπήενε κ' ἤκατσεν ἀλλοῦ. Μῆνας 'μπαίνει, μῆνας 'βγαίνει ἠξεκοίλωνεν ἡ γρηά· μέσ' 'ς τ'ς ἐννιὰ μῆνες γεννᾷ καὶ κάνει ἕνα θεώρατο κουτὶ χρουσό, ἀντὶς παιδὶ μαθὲς, μὰ εἶχενε ψυχή. Ἡ γρηὰ πγιὰ 'ς τὴ φοῦρκαν τση, λέει — «Δὲ φτάνει δὰ πῶς μ' ἐγέλασεν ὁ ἔρος, μόνου ἀντὶ νὰ κάμω μάγκους μου ἕνα παιδὶ νὰ τὦχω ἀποκούρασι 'ς τὰ γερατειά μου, ἤκαμα κουτί» τοῦ δόνει μιὰ καὶ τὸ πετᾷ ὄξω 'ς τὴ στράτα. Ἐκεῖ περνᾷ ἕνας βεζίρης τὸ βλέπει, λέει —«Καλὸν' εὐτὸ νὰ τὸ πάω τσῆ γυναίκας μου νὰ βάνῃ τὰ μαλαματικάν τση.» Τὸ πέρνει τσῆ τὸ πάει, λέει—«Ἕνα σημαδιακὸ κουτὶ σ' ἀγόρασα νὰ βάνῃς τὰ κορδόνια σου.» Δὲν τσῆπενε πῶς τὦβρηκενε γιὰ νὰ πουλήσῃ πγιὸ πολὺ δούλεψι· λέει— «Τί ὡραῖο κουτί!» εὐτὴ βάνει τὰ μαλαματικάν τση καὶ τὸ κλειδόνει 'ς τὴν κασσέλα. Τὴ νύχτα κ' εὐτὸ ἀνοίει τὴν κλειδαριὰ βγαίνει ὄξ' ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ πάει συρτόντας 'ς τσῆ μάννας του· τίκι τίκι τὸ κουτὶ τὴν πόρτα —«Ἄνοιξε, μάννα». —«Μὰ 'γὼ παιδὶ δὲν ἤκαμα· ἤκαμα κουτί.» — «Ἄνοιξε, μάννα, καὶ δὲ θενὰ σοῦ κακοπάῃ.» Ἀνοίει εὐτή, βλέπει τὸ κουτὶ, λέει — «Εἶντα κακό σου καιρὸ ἤθελες;»—«Ξεσκέπασέ με νὰ 'δῇς εἰντἄχω μέσα.» Τὸ πιάνει τὸ ξεσκεπάζει ἡ γρηὰ χύνουνταινε τὰ μαλάματα μέσα τσὴν ποδιάν τση ποῦ μὰ τὴ χαράν τση· 'πὲ δὰ κ' ἐκείνη νὰ τὸ φυλάξῃ πγιὰ, παιδίν τση ἤτανε· μόνου 'σὰν τὦδειασενε καλὰ καλὰ τοῦ δίνει πάλι μιὰ καὶ τὸ ρίχτει ὄξω πέρα καὶ πέρα, γιὰ νὰ τσῆ φέρῃ κι' ἄλλα ἤταν ὁ λόος. Ἠπόνεσεν εὐτὸ, μὰ δὲν ἠμίλησενε. Ἠπούλησεν ἡ γρηὰ τὰ μαλαματικὰ ἤπηρενε φορεσιαῖς ροῦχα, στολίδια, μόμπιλα, βάλε πγιὰ μὲ νοῦ σου πόσο ἤξιζενε ὅλο τὸ μαλα-

ματικὸ τσῆ βεζίραινας. Ἐκεῖ πάλι ἠπέρασεν ἀπὸ κάτω ὁ βασιλέας ἐκείνης τσῆ πολιτείας, λέει—«ἀγάπη μου κουτὶ γιὰ τὴ βασίλισσά μου!» τὸ παίρνει καὶ τὸ πάει 'ς τὸ παλάτι. Βάνει ἡ βασίλισσα ὅλον τση τὸ μαργαριτάρι τὴν κορόνναν τση καὶ τὸ κλειδόνει 'ς τὴν κασσέλα· τὴν νύχτα πάλι ξεκλειδόνει εὐτὸ ὤμορφἄμορφα τὴν κασσέλα καὶ πάει κολοσυρτὸ 'ς τσῆ μάννας του· τίκι τίκι τὸ κουτί, «Ἄνοιξε μάννα». Εὐτὴ σηκόνεται νύχτα ἀπὸ τὸ κρεβάτι τση, ἀνοίει μάνι καὶ τὸ πιάνει· ἀνάφτει τὸ φῶς καὶ 'φκαιρόνει πάλι 'ς τὴν ποδιάν τση ἐκεῖνα τὰ βασιλικὰ τζουβαερικά, τὴν κορόννα μὲ τὰ διαμάντια γύρου γύρου, ποῦ ποιὸς 'ς τὴ μοῖράν τση; ἀπέκειο τὸ πιάνει πάλι μπούφου καὶ τὸ πετᾷ μὲ βιάσι ὄξω ποῦ κόντεψενε νὰ ξεχαρχαλιστῇ ἀπὸ τὸν ἔχτυπο. Εὐτὸ πγιὰ τὸ καμμένο λέει — «Ἔγνοια σου κ' ἐγὼ σὲ διορθόνω, τόσα διαμαντικὰ σοὔφερα κι' ἀκόμη δὲν ἐχόρτασες μόνου μὲ πετᾷς μέσ' 'ς τσῆ στράταις. Ταχυτέρου περνᾷ ἕνας γέρος, τὸ παίρνει 'ς τὸ σπίτιν του, εἴχενε διάῤῥοια, πόρεψι τὸ σπίτιν του δὲν εἴχενε, λέει —«Ἂς κάτσω νὰ κάμω τὸ νερό μου, κ' ἀπέκειο χρυσὸ εἶνε ξεπλύνεται καὶ τὸ πουλῶ. Καθὼς τὸ γέμισενε καὶ τὸ σκέπασενε νὰ μὴ βρωμήσ' ἡ κάμαρα καὶ φεύγει, σύρνεται τὸ κουτὶ καὶ πάει βράδυ βράδυ 'ς τσῆ μάννας του· τίκι τίκι τὸ κουτί,—«Ἄνοιξέ μου, μάννα.» Εὐτὴ ἀπὸ τὴ βιάσιν τση τέλος πάντων (sic) ἀνοίει τὸ πιάνει, πάει νὰ τὸ ξεκαπακώσῃ ἤτανε βυζακωμένο*) καλά· τὸ τραβᾷ ξεσηκωτὰ καὶ γερτὰ μὲ τὴ βιάσι κατὰ πῶς ἀνοίει παραχιέται μ' ἐκεῖνα ποὔχενε μέσα, (καταλαβαίνετε πγιά), 'ς τὴ μούρη, 'ς τὰ ῥοῦχα, θυμένει κ' εὐτὴ τοῦ δόνει μιὰ καὶ τὸ σπᾷ· γιὰ νἄταν εὐτὴ ἀχόρταη τἄπαθανε καὶ δὲ ξέρω πόσα σαπούνια ἠκατέλυσενε γιὰ νὰ ξεπαστρέψῃ.

*) Ἑρμητικῶς κεκλεισμένον.

29

(Νάξος)

ΟΙ ΚΑΥΚΟΙ.

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας κόμε σιντέβε*) νοικοκύρης κ' ἠπέρνανε μὲ τὴ γυναῖκάν του καὶ τὴ μοναχοθυατέραν του μιὰ ζωὴ μάλαμα. 'Σὰν ἠρρώστησενε κ' εἶδενε τὸ θάνατόν του τσὴ κάλεσενε καί τῶνε δόνει μιὰ λίστα· λέει—«'Εδῶνα γραμμένα ὅσοι μοῦ χρωστοῦνε, καὶ πόσα ρεάλια μοῦ θέλ' ὁ καθένας· 'σὰν ἀπεθάνω νὰ πά' ἡ κόρη μου νὰ τὰ ζητήξῃ κάθ' ἑνοῦς νὰ τἄχετε νὰ τρῶτε» ηὐκήστηκενε τσῆ κόρης του ποῦτανε, ἠξεχάσαμενε νὰ ποῦμενε, πλᾶσμα 'ς τὴν ἀμμορφιὰ κ' ἠπέθανενε. 'Σ ἔλιαις μέραις ἤκουσεν ἡ κόρη τὴν παραγγελιὰ τ' ἀφέντην τση πάει 'ς τὸν ἕνα χρεωφελέτη, τσῆδωκενε τὰ γρόσα· τὴν ἄλλη 'μέρα πάει 'ς ἕναν ἄλλο, τσῆ τἄδωκενε καὶ 'κεῖνος· τὴν ἄλλη 'μέρα πάει 'ς ἕναν τρίτο καὶ τοῦ τὰ ζητᾷ λέει:—«Ἂν κάθεσαι νὰ σ' ἀπατήσω...; εἰ δὲ μὴς δὲ σοῦ τὰ δίνω.»—'Ηντροπιάστηκεν ἡ κακομοίρα, δὲν τοὖπενε τίοτις, φεύγει· πάει 'ς ἕναν ἄλλο χρεωφελέτη λέει:—«Ἃ στέκεσαι...» Φεύγ' εὐτὴ πάλι δίχως νὰ βγάλῃ ἄχνη, 'ς ὅσοι χρειωφελετάδες ἠπήκινενε τὰ ἴδια τσῆ λέανε· πάει 'ς ἕναν παπᾶ, χρειωφελέτη κ' ἐκεῖνο, λέει: — «'Απὸ τὸν παπᾶ μπάρι μου θὰ τὰ πάρω.» —Τὰ ἴδια κ' ὁ παπᾶς. Πάει 'ς τὸ δήμαρχο, ἠχρώστεινενε κ' ἐκεῖνος, τὰ ἴδια κ' ὁ δήμαρχος. Πάει 'ς τὸ δεσπότη τὰ ἴδια κι' ὁ δεσπότης. Εὐτὴ πγιὰ, μὰ τὴ φούρκαν τση· 'σὰ Θεέν τση**) νὰ τῶνε βγάλῃ τὰ 'μάτια, λέει—«Ἔγνοια σας ἐγὼ καὶ σᾶσε διορθόνω.» Ξυπνητὴ εὐτὴ, πάει 'ς ἕνα μαραγκὸ, λέει:—«Πόσο θὲς νὰ μοῦ κάμῃς μίαν κασσετόνα μεγάλη μὲ ὀχτὼ χωρίσματα κ'

*) Come ci deve. (Φρ. ἰταλ.)
**) Θεέ της! Ἔκφρασις ἐκδηλοῦσα εὐχὴν καὶ ἐπιθυμίαν μεγίστην. — Εἰς πρῶτον πρόσωπον Θεέ μου! συνήθης εὐχῆς τύπος.

ἕναν καπάκι ἀπὸ πάνω 'σὲ κάθε θήκη;» —«Ἄλλο τίποτις δὲ θέλω παρὰ νὰ σταθῇς νὰ σοῦ τὸ κάμω καὶ χάρισμά σου ἡ κασσετόνα.» —«Ἄς εἶνε ἀφοῦ θές· μὰ κάμε μου πρῶτα τὴν κάσσα· κάμε καλλίτερα νἄχῃ ἐννιὰ θήκαις, καὶ φέρ' τηνε 'ς τὸ σπίτι καὶ κάνομενε μαζὶ καλά.» τὸν ἁρμήνεψενε τὸ μαχαλὰ, τὰ κατατόπια, λέει— «κατάλαβα.» Μάνι μάνι*) τῆνε φκιάνει ὁ μαραγγός· ὅλη νύχτα δούλευγενε· τὸ πρωῒ ἦταν ἕτοιμη, τῆνε βάνει 'ς τὸν ὦμόν του καὶ τὴν πάει 'ς τὸ σπίτι μὲ ἐννιὰ θήκαις καὶ ἐννιὰ καπάκια. Τοῦ λέ' ἡ κόρη :—«Ἀκούμπας τηνε τώρα καὶ πέρασε τὸ βράδυ γιὰ κεῖνο ποῦ 'ξέρεις.» Φεύγ' ὁ μαραγγὸς, βρίσκ' εὐτὴ τὴ μάνναν τσὴ τὰ ξηγήθηκεν ὅλα πῶς —«δὲ μοῦ δόνανε τὰ γρόσα ποῦ μοῦ χρωστούσανε, μόνου μοῦ ζητούσανε.... κ' ἐτσὰ νὰ μοῦ τὰ δώκουνε μὰ κ' ἐγὼ θὰ τῶν τῆνε καταφέρω νόστιμη. Θὰ πάω 'ς ἕναν ἕνα νὰ τόνε καλῶ πῶς θὰ γείν' ὁ ὁρισμός του καὶ νὰ περάσῃ τὴ νύχτα καὶ νὰ λείπῃς»—«Κόρη μου εἶντἆν' αὐτά; κάλλια νὰ τὰ χάσωμενε τὰ γρόσα.»—«Ἄκου' ἐκεῖ ποῦ θὰ τοὺς τ' ἀφήσω 'γώ! μὴ σὲ μέλει, μάννα.» 'Απὲ 'πάει καὶ 'βρίσκει ἕνα, Διαβολίτη τὸν ἐλέανε, τοῦ σπιτιοῦν των ἄθρωπος, ποῦ τὸν ἐδούλιαν**) ὅλη ἡ πολιτεία, κ' ἠβάστανε παντοτεινὰ 'ς τὰ χέριαν του μιὰ ῥάβδα δέκα καντάρια βολύμι, λέει: —«Τὸ καὶ τὸ θὰ κάμω, μόνου νὰ στέκεσαι κρυφτὸς ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ βόλτο καὶ καθὼς ἀναιβαίνει ἕνας ἕνας τὸ βράδυ 'ς τὸ σπίτι καὶ περνᾷ λιάκι ὥρα νὰ χτυπᾷς τὴν ὀξώπορτα καὶ νὰ φωνάζῃς πῶς μὲ θές.» 'Απ' ὕστερα κινᾷ ἡ κόρη πάει 'ς τὸν πρῶτο χρειωφελέτη, λέει—«Ἐκεῖνο ποῦπες θὰ γείνῃ· πέρασ' ἀπὸ τὸ σπίτι μιὰ ὥρα τσῆ νύχτας βάστα καὶ τὸ χρέος σου.» Πάει 'ς τὸν ἄλλο,—«Πέρασ' ἀπ' τὸ σπίτι μιά μιση ὥρα τσῆ νύχτας μ' ἐκεῖνα ποῦ μοῦ θὲς***) γιὰ νὰ γείνῃ κ' ἐκεῖνο ποῦ θές.» Πάει 'ς τὸν ἄλλο, λέει—«Δυὸ ὥραις τσῆ νύχτας.» Νὰ τὰ κοντολογοῦμε πάει 'ς τὸν παπᾶ, λέει—«'Εκδεσιμώτατε†), γιὰ' κεῖνο ποῦ γύρεψες

*) Ταχύτατα di mano in mano (ἰταλ.) τὸ καὶ ἐλλ. χέρ' χέρι.
**) 'Εδειλία,=ποῦ τὸν ἔτρεμε.
***) 'Οφείλεις.
†) Αἰδεσιμώτατε.

πέρασε τρεῖς ἥμισυ ὥραις τσῆ νύχτας, βάστα καὶ τὰ γρόσα.» Λέει—«ἔχε τὴν εὐχή μου». Πάει 'ς τὸ δήμαρχο—«Πέρασε τσῆ τέσσερες τσῆ νύχτας.» Πάει καὶ 'ς τὸ δεσπότη—«Πανιερώτατε κοπιάσετε γιὰ κεῖνο ποῦ θέλετε 'ς τσῆ τέσσερες ἥμισυ μὰ νὰ φέρετε κ' ἐκεῖνο ποῦ μᾶσε θέλετε, γιατ' εἶμαι φτωχὴ γυναῖκα, θἄχω καὶ φαγιά, ὅπως 'μπορῶ.»—«Ἔχε τὴν εὐχὴ τοῦ παναγάθου θεοῦ, εὐλογημένη μου.» Ἀπέκεια πά' ἡ κόρη σφήνει μιὰν κόττα καὶ τὴν ἐμπαέρευγενε. Τὸ βράδυ ἔρχεται πρῶτος πρῶτος ὁ μαραγκός, τόνε βάνει μέσα, λέει—«Νὰ φάμενε πρῶτα·» ὅ,τι κ' ἔστρωσενε τὴν ὄρνιθα κ' ἠκάτσανε χτυπᾷ ἀποπόξω ὁ Διαβολίτης·—«Ἄνοιξέ μου»—«Κακὸν ὂν ποῦπαθα, λέ' ἡ κόρη τοῦ μαραγκοῦ, χώσου μέσ' 'ς τὴν κάσσα ὡς ποῦ νὰ φύγ'» ἀπὸ τὸ φόβον του ἠχώστηκεν ἐκεῖνος 'σὲ μιὰ θήκη τσῆ κάσσας, βάν' αὐτὴ τὸ καπάκ' ἀπὸ πάνω, ἀνοίει μπαίν' ὁ Διαβολίτης, λέει—«καλὰ τὸν ἔχω» ἡ κόρη,—«ἔβγα πάλι.» Ξανάβάνει τὴν ὄρνιθα 'ς τὸ τσικάλι 'σὲ μισὴ ὥρα ἦρθενε ὁ πρῶτος χρειωφελέτης, πλερόνει πρῶτα τὸ χρέος του, κι' ὅ,τι ποῦ στρώνανε νὰ φᾶνε πρὶ νὰ βάλ' ἐλεῖκὸ 'ς τὸ στόμα του, χτυπᾷ πάλ' ὁ Διαβολίτης. τόνε χώνει κ' εὐτὸ μέσ' 'ς τὴν κάσσα, βάνει καὶ τ' ἄλλο καπάκι. Νὰ τὰ κοντολογοῦμε, ἔτσι τσῆβαλεν ὅλοι μέσα καὶ τὸν παπᾶ καὶ τὸ δήμαρχο, ἠπλερόνανε πρῶτα καθὼς ἤθελε νὰ χωστῇ ἕνας ἕνας ἠξανάβανενε τὴν ὄρνιθα 'ς τὸ τσικάλι φρέσκα πάλι. Ἔρχεται κι' ὁ πανιερώτατος· εὐτὴ πγιὰ ὑποδοχαὶς καθὼς ἤμπαινενε, πράμματα, λέει νὰ φάμενε πρῶτα, βάνει κρασιά, τυριά, ἕνα τραπέζι κόμμιλ-φὼ**) λέει—«νὰ σὲ πλερώσω πρῶτα εὐλογημένη μου τὰ χρήματα, εἶνε ἄδικον νὰ τρώγῃ τινὰς τὰ χρήματα τοῦ ἄλλου.» Ὅ,τι καὶ τὰ πλέρωσενε, δὲν εἶχενε μιὰν πειρουνιὰ 'ς τὸ στόμαν του χτυπᾷ πάλ' ὁ Διαβολίτης λέει—«κακὸν ὂν ποῦπαθα, δεσπότη μου, ἔμπα μέσ' 'ς τὴν κασσετόνα καὶ μὴ σὲ μέλει.» Μπαίν' ὁ δεσπότης, τόνε καπακόνει κ' εὐτὸ ἀπὸ 'πάνω. Ἠχτυποῦσανε πγιὰ

**) Comme il faut. (Γαλ.)

μέσα 'ς τὴν κάσσα ὁ ἕνας τ' ἀλλονοῦ, ἀπὸ τὰ χωρίσματα, λέει —«Ποιὸς εἶσαι σύ;»—εἶμ' ὁ τάδες.»—ἀμὲ σύ;—ὁ τάδες.— ἀμὲ σύ;—ὁ παπᾶς.—ἀμὲ σύ;— ὁ δήμαρχος. —'Αμὲ σύ;— ὁ δεσπότης.—«Κακὸν ποῦ πάθαμενε κ' εἶντα νὰ κάμωμενε ποῦν' εὐτὸς ὁ Διαβολίτης ἀποπόξω.» 'Εκεῖ 'μπαίν' ὁ Διαβολίτης 'ς τὸ σπίτι, ἡ μάννα, κὰ, κὰ, κὰ, 'ς τὰ γέλοια κ' ἠξενυχτίζανε τὴν κάσσα ἀπὸ πάνω. 'Σὰν ἠξημέρωσενε τὴν πέρν' ὁ Διαβολίτης 'ς τὸν ὦμο, κ' ἠφώναζενε.—«Μιὰν κάσσα πουλῶ χίλια γρόσα· ὅποιος τὴν πάρῃ θὰ τὸ μετανοιώσῃ κ' ὅποιος δὲν τὴν πάρῃ πάλι θὰ τὸ μετανοιώσῃ.» "Ενας ἕνας ποῦ τἄκουεν ἤφευγενε, τ' ἀκούει κ' ὁ βασιλέας ἐκείνης τσῆ πολιτείας λέει—«εἶντἄν' αὐτό; ὅποιος τὴν πάρῃ θὰ τὸ μετανοιώσῃ κ' ὅποιος δὲν τὴν πάρῃ πάλι θὰ τὸ μετανοιώσῃ; ἐγὼ θὰ τῆνε πάρω» λέει—«θὰ τὸ μετανοιώσῃς βασιλέα μου.»—«Τὸ λοιπὸ νὰ τὴν ἀφήκω;»—«Κι' ἂ δὲν τὴν πάρῃς πάλι θὰ τὸ μετανοιώσῃς.» Πλερόν' ὁ βασιλέας τὰ χίλια γρόσα, τῆνε πέρνει, τοῦ τῆνε πᾶνε 'ς τὸ παλάτι, ἀνοίει τὸ πρῶτο καπάκι 'βγαίν' ὁ μαραγκὸς λέει—«ποιὸς εἶσαι σύ; ποῦ 'βρέθηκες ἐδῶ;» —«Βασιλέα μου. . . .» Πετιέτ' ὁ Διαβολίτης—«Μὴν τὸν ἀκοῦς· τὸ καὶ τὸ καὶ τὸ ἠγύρεψενε τ'ς ἀξαδέρφης μου εὐτὸς κι' ὅλ' οἱ ἄλλοι ποῦνε μέσα.» "Ετσι προστάζει ὁ βασιλέας καὶ κρεμνοῦνε τὸν μαραγκό· βγάζει καὶ τσοὶ ἄλλοι χρειωφελετάδες τσοὶ κρέμασενε κ' ἐκεῖνοι· βγάνει ἀπέκει βλέπει τὸν παπᾶ λέει—«παλούκωμα τὸ μασκαρᾶ» ἔτσι καὶ τὸ δήμαρχο· ὕστερα ὕστερα βγάζει καὶ τὸν πανιερώτατο μὲ τὴν γενεάδαν του. Προστάζει καὶ τόνε καθίζουνε ξανάπομπα 'ς ἕνα γάδαρο καὶ τὸν ἔφτυενε ὅλ' ἡ πολιτεία· ἀπέκει τὸν ἐσταύρωσενε ἀνάποδα. "Ετσι λοιπὸν ἡ κόρη μὲ τὴν ἐξυπνάδαν τση ἠμάζεψεν ὅλαν τση τὰ χρέητα, ἐπῆρενε κ' ἄλλα χίλια γρόσα, ποῦπαμενε, ἀπὸ τὸ βασιλέα γιὰ τὴν κάσσα καὶ τσοὶ μασκάρεψενε σημαντικά.

ΣΗΜ. Τὸ παραμύθιον τοῦτο, ὡς καὶ τὸ κατωτέρω, εἶναι παραλλαγὴ τῆς γνωστοτάτης περσικῆς ἱστορίας τῆς ὡραίας Ἀρσοῦς (Les mille et un jours. Contes persans, traduits par Pétis de Lacroix 145 jour et suiv.)

N. Γ. Π.

30

(Νάξος)

ΟΙ ΠΑΠΑΔΕΣ.

Ἀπάνω κάτω τὸν ἴδιον καιρὸ ἦταν ἕναν ἀντρόϋνο ἀγαπημένο καὶ δὲν εἴχανε παιδί· ἐκεῖνος ἦταν ὡς σαράντα χρονῶ καὶ δουλευτής, ἡ γυναῖκα τριάντα, ὥμορφη κ' εὐλαβητηκιά. Κυριακὴ καὶ σκόλη δὲν ἔλειπενε ποῦ νὰ μὴν πάῃ 'ς τὴν ἐγλησιὰ ἠνήστευγενε ὅλαις τσῆ 'σαρακοστάδες, ἠξεμαλοούνταν, ἠμεταλάβαινε, ψυχικιάρα*). Κατὰ τὴ συνήθειάν τσῃ μιὰ φορὰ πάει 'ς τὸν πνεμματικόν τσῃ μὲ τὰ μαῦρα νὰ ξαορέψῃ, ὅ,τι κ' ἤνοιενε τὸ στόμαν τσῃ, τσῆ λέ' ὁ παπᾶς — «Ἄς τ' αὐτὰ τώρα, ἤβαλες 'ς τὸ νοῦ σου ν' ἁγιάσῃς; νιὰ εἶσαι' ἔχεις καιρὸ ἀκόμα' ἐγὼ τόσαις φοραῖς πῶρχεσαι καὶ ξαορεύγεις σ' ἔχω 'ς τὸ 'μάτι.» Ν' ἀκούσῃ εὐτὴ τέτοια λόγια ξεροκοκκινίζει, παραιτᾷ τὸν παπᾶ καὶ φεύγει' λέει —«Ὁ ἄλλος παπᾶς ποῦν' ἐδῶ δὲν εἶναι ξαορευτὴς μόνου ἂς πάω 'ς τὸ 'γούμενο ποῦνε ξακουστὸς ἅγιος ἄνθρωπος ἀφούτανε μελλικό μου νὰ πάθω τέτοιο μασκαραλίκι.» Πάει 'ς τὸ 'γούμενο, ποῦ τὸν ἐλέανε νὰ 'πούμενε πάτερ Μακράκῃ' κάνει μετάνοια τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι, λέει—«Ἤκουσα πῶς εἶσαι ἅγιος τοῦ Θεοῦ κ' ἦρθα νὰ ξαορέψω 'ς τὰ χέρια σου.»—«Ἐγώ, κόρη μου, εἶμαι ἀπεσταρμένος παρὰ Θεοῦ καὶ νὰ σὲ εὐλογήσω ἀλλαιώτικα νὰ σβύσουν ἡ ἁμαρτίαις σου.» Ἠκατάλαβεν εὐτή, παραιτᾷ καὶ τὸν πάτερ Μακράκῃ 'ς τὰ μπόσυκα καὶ φεύγει 'ντροπιασμένη' λέει— «Πῦρ' ὁ Θεὸς νὰ πάω 'ς τὸ δεσπότη». Πάει 'ς τοῦ δεσπότη, ὅ,τι ποῦβαινεν ἀρχή, τὰ ἴδια κ' ὁ δεσπότης. Φεύγ' εὐτή, λέει —«Ὁ Θεὸς ἂς μοῦ συγχωρήσῃ, ἀφοῦ σὲ κανένα 'δικό μας δὲν 'μπορῶ νὰ ξαορέψω, νὰ ποῦ λένε πῶς οἱ Φράγκοι εἶνε πγιὸ εὐλαβιόζο: ἂς

*) Ἐδῶ δὲ ψυχικά=ἐλεημοσύνας. (Σημ. Κρ.)

πάω 'ς τὸν καπουτσῖνο». Πάει καὶ 'ς ἐκεῖνο τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι, λέει—«'Ρωμηὰ εἶμαι, μὰ γιατ' εἶσ' ἐνάρετος, ὁ Θεὸς 'ξέρει, ἔρχομαι νὰ ξεμολοηθῶ 'ς τὰ χέρια σου» λέει—«Ἔλα ἐντῶ νὰ κάμωμε πρῶτα τὴν ντουλειὰ ποῦ καταλαμπάνεις καὶ σὲ ξαγκορεύγκω ὕστερα, ἔκομεν καιρόν· σοῦ ντίνω καὶ κρήματα.» Παραιτᾷ καί τὸν καπουτσῖνο πρὶ νὰ τ' ἀποτελειώσῃ καὶ φεύγει. 'Σ τὸ δρόμο πγιὰ τὤρριξενε 'ς τὸ παράπονο κ' ἤκλαιενε. Πάει 'ς τὸν ἄνδραν τσῃ κλαμμένη καὶ μαραμένη· —«Εἶντἄχεις ;»—«Θέλεις 'ζέρεις, ἄντρα μου δὲ 'βρίσκω παπᾶ νὰ ξαορέψω, κ' εἶντα θὰ ἔνω ἀμεταλάβηστη· ὅλοι ἄλλα λόγια· πάω καὶ 'ς τὸν καπουτσῖνο τὰ ἴδια·» λέει—«Τσοὶ μασκαράδες ἐγὼ τσοὶ διορθόνω· νὰ πᾶς νὰ τῶνε πῇς νἄρθουνε τὸ βράδυ κ' ἐγὼ καθὼς 'μπαίνει ἕνας ἕνας θὰ χτυπῶ τὴν πόρτα καὶ νὰ τσοὶ βάνῃς 'ςτὸ κουμάσι ἀπὸ κάτω.» Ὑπακουάμενη εὐτὴ 'ς τὸν ἄντρα τσῃ πάει 'ς τὸν παπᾶ, λέει — «Παπᾶ μου, ὁ ἄντρας μου θὰ λείπῃ τὸ βράδυ, κ' ἔλα μιὰν ὥρα τσῆ νύχτας, φέρε μου καὶ παραδάκια γιατ' εἶμαι φτωχὴ ἡ καμμένη.» Πάει 'ς τὸν πάτερ Μακράκη, λέει — «Ἅγιε τοῦ Θεοῦ, κόπιασε τὸ βράδυ δυὸ ὥραις τσῆ νύχτας ποῦ λείπ' ὁ ἄντρας μου νὰ μ' εὐλοήσῃς, κ' ἂ σοῦ 'βρίσκουνταινε τίποτε φέρε μού τα, φτωχὴ γυναῖκα εἶμαι.» Πάει 'ς τὸ δεσπότη — «Πανιερώτατε, ἠμετάνοιωσα πῶς ἤφυα καὶ σὲ παραίτησα, συχώρεσέ μου καὶ πέρασε τὸ βράδυ τρεῖς ὥραις τῆς νύχτας ποῦ θενὰ λείπ' ὁ ἄνδρας μου καὶ φέρε μου κ' ἐμένα 'λίκ φλουριὰ ἀπὸ τὸ περίσσεμά σου, ποῦμαι φτωχὴ γυναῖκα.» Πάει καὶ 'ς τὸν καπουτσῖνο λέει—«Πέρασε τὰ μεσάνυχτα». — «Εὖγκε κόρη μου, πάρε καὶ αὐτὰ τὰ κρήματα μὲ τὸ μαντῆλι.»—«Ἂς τα δὰ καὶ δέν εἶνε βιάσι, τὸ βράδυ τὰ φέρνεις.»—«Ὄχι· ἐγκὼ λυποῦμαι ταὶς πτωκαὶς γυναῖκες καὶ θὰ ἔρκωμαι ἐγκὼ καὶ ἄλλαις φοραὶς νὰ σὲ βλέπω.» Τὰ πέρν' εὐτὴ καὶ πάει 'ς τὸ σπίτι, δίνει τὸ μαντῆλι μὲ τὰ γρόσα τοῦ ἄντρα, λέει εὐτὸς —«καλᾶσαι.» Ἑτοιμάζει εὐτὴ φαγιὰ 'ς τὴν καμνάδα, βάνει κ' εὐτὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ θεοχαράνα*) λάδι κ' ἦχο-

(*) Μεγάλα χαρανιὰ (=κακκάβους).

χλάκκνε· σούρουπα βγαίνει ὄξω, χτυπᾷ ὁ παπᾶς ʼμπαίνει μέσα τσῆ δίνει χαμμιὰν ἑκατοστὴ γρόσια, ὅλαν του ὅλαν του ἦταν εὐτά· ὅ,τι κʼ ἠκάτσανε ʼς τὸ τραπέζι χτυπᾷ ὁ ἄντρας ἀπόξω· — «Ἄνοιξέ μου γυναῖκα».—«Κακὸν ὄν πoὔπαθα, παπᾶ μου, ἄφου κατάφου ἠπλάκωσεν ὁ ἄντρας μου, κʼ εἶντα κακόν του καιρὸ εἴχενε νἄρθῃ ποῦ δεν τὸν ἐκαρτέρουμενε» λέει — «Χῶσέ με πούπετα»—«ἐδῶ δὰ ʼπὸ κάτω εἶν᾽ ἕνα κουμάσι, χῶσου μέσα καὶ ʼβρίσκω ʼγὼ κολλάϊ ὕστερα καὶ σὲ βγάνω.» Τόνε χώνει μέσα κλεῖ᾽ ἀπὸ ʼπάνω· ὁ χαμμένος ὁ παπᾶς θεοσκότειν᾽ ἀπὸ κάτω, ὅ,τι κʼ ἠχώρειενε.ʼΜπαίν᾽ ὁ ἄντρας λέει—«μέσα τὸν ἔχω»ʼβγαίνει πάλι! ʼσὲ μιὰ ὥρα ʼμπαίνει κι᾽ ὁ πάτερ Μακράκης—«Καλὸ ʼς τὸν ἅγιο τοῦ θεοῦ, ἔλα νὰ φάμενε πρῶτα»—«Λάβε αὐτὸ τὸ ἀργύριον διὰ τὰς χρείας σου τὰς σωματικάς, τὸ ὁποῖον μοὶ ἀπέστειλεν ὁ Κύριος,καὶ χαρὰ ʼς τὴ ψυχή σου.»—«Ἂς φάμενε δὰ τώρα κʼ ὕστερα τὰ λέμενε·» πέρνει τὰ γρόσα τὰ βάνει ʼς τὸ σεντοῦκι· ὅ,τι κʼ ἠκαθίζανε ʼς τὸ τραπέζι χτυπᾷ πάλ᾽ ὁ ἄντρας—«ἄνοιξέ μου, γυναῖκα» λέει—«κακὸν ὄν πoὔπαθα, πάτερ, ὁ ἄντρας μου, μόνου χῶσου πρὸς ὥρας ἐδ᾽ ἀπὸ κάτω.» Τόνε ρίχτει καὶ τὸν καπακόνει. Εὐτὸς ἤπεσεν ἀπάνω ʼς τὸν παπᾶ· ἠπιαστήκανε λοιπὸ ἀπὸ τὰ μαλλιὰ πγιά, δὲ ʼξέρω ἂν εἴχενε γένεια ὁ πᾶτερ,δὲν ἤβλεπεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο· λέει—«ποιὸς εἶσαι σύ;»—«ἀμὲ σὺ, ποιὸς εἶσαι σύ;»— «ὄχι ʼπές μου σὺ πρῶτα»—«ὄχι,σὺ θενὰ μοῦ ʼπῇς» λέ᾽—«ἐγὼμ᾽ ὁ παπᾶ Γιάννης» — «Κ᾽ ἐγὼ ὁ πᾶτερ Μακράκης·» ἠξηγηθήκανε πγιὰ ἀνάμεσάν τωνε, λέει—«ἒ καὶ τί μᾶς μέλλεται·» μὰ ἔλα ποῦ τ᾽ς εἴχενε καπακωμέν᾽ ἀπὸ ʼπάνω. ʼΜπαίν᾽ ὁ ἄνδρας μέσα, λέει—«Ἔ!»—«Κάτῶνε κι᾽ ὁ ἄλλος.» ʼΣὲ μιὰ ὥρα ʼμπαίνει κʼ ὁ δεσπότης καὶ τσῆ δόνει ἕνα μαντῆλι φλουριά·—«καλὸ ʼς τὸν πανιερώτατο, νἄχω τὴν εὐχή σου, κάτσε πρῶτα νὰ φάμενε.» ʼΑνοίει τὴν κασσέλα κλειδόν᾽ εὐτὴ τὰ φλουριά· ὅτι κʼ ἠκάτσανε ʼς τὸ τραπέζι χτυπᾷ πάλ᾽ ὁ ἄντρας λέει—«κακὸν ὄν πoὔπαθα, δεσπότη μου, ὁ μαυρισμένος ὁ ἄντρας μου ἠπλάκωσενε». ʼΑνοίει τὸ κουμάσι καὶ τόνε ρίχτει, κʼ εὐτὸ ἀπὸ κάτω· πέφτει ἀπάνω

'ς τσοὶ ἄλλοι δυὸ στενὸ τὸ μέρος, ἠπιαστήκανε πάλ' ἀπὸ τὰ γένεια—«ποιὸς εἶσαι σύ;»—«Ἀμὲ ποιὸς σύ;» Εἶπαν ἐκεῖνοι ποιοὶ εἶνε, λέει—«Ἐγὼμ' ὁ δεσπότης.»—«Κακὸν ποῦ πάθαμεν' ἐδ' ἀπὸ κάτω, κ' εἶντα μᾶσε μεριτάρει.» Νὰ μὴν τὰ πολυλοοῦμε βάν' ἀπὸ κάτω καὶ τὸν καπουτσῖνο μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἠπιαστήκανε πάλ' ἀπὸ τὰ γένεια ὥσπου κ' ἠγνωριστήκανε κ' ἤτανε πγιὰ ὅλοι στιβασμένοι ἀλόρθοι γιατὶ δὲν ἠχωρούσανε. Ἀμπαίν' ὁ ἄντρας μέσα λέει—«ὅλοι τ'ς ἔχω κάτω.» Κατεβάζουνε τὴ θεοχαράνα ἀπὸ τὰ δυὸ χέρια ἀνοίουνε τὸ πορτέλο, τὸ χύνουν ἀπὸ πάνω τωνε ζεματιστὸ καὶ τσοὶ καρυδώσανε· τ'ς ἀνεβάζουν ἀπάνω τελειωμένοι· λέει—«ἀμὲ τώρα ἄντρα εἶντα νὰ κάμωμενε, ποῦ νὰ τσοὶ βάλωμενε νὰ μὴ μᾶσε νοιώσουνε;» λέει—«πιάσε σὺ τὸν ἕνα κ' ἐγὼ τὸν ἄλλο·» καὶ πᾶνε ἕνα ἕνα καὶ τσοὶ στήσανε 'ς ἑνοῦς γειτόνου πόρτα. Ἀπέκειο χτυπᾷ ὁ ἄντρας δυνατὰ ποῦ πήενε νὰ βάλῃ τὴν πόρτα μέσα καὶ μ..μ..μοῦ τρεχιό, κλειδομπαρόνουντανε 'ς τὸ σπίτι. Ὁ γείτονας ἠξεσπάστηκενε ν' ἀκούσῃ τὸν ἄχτυπο τσῆ πόρτας, σηκόνεται μὲ τὸ 'πουκάμισ' ἀπὸ τὸ κρεβάτιν του, κατὰ πῶς πάει ν' ἀνοίξῃ τὴν πόρτα μπούφ ἠπέσανε μπρούμυτα οἱ παπάδες. Ἠτρόμαξενε πάει ἀνάβγει κερί, εἶντα νὰ 'δῇ; παπάδες, δεσποτάδες, καλοέροι καρυδωμένοι, βουτσκιασμένα τὰ ῥοῦχντωνε 'ς τὸ 'λάδι τὸ κατάλαβενε· λέει—«γυναῖκα τὴ θεότη τὴ 'βρήκανε μὲ τὴ γνῶσι· ὅπως μᾶς τὰ κάμανε νὰ τὰ κάμωμενε, γιατ' ἂν τ'ς ἀφήκωμεν ἐδῶ ὅσα κ' ἂν 'πούμενε τὸ πωρνὸ δὲ θὰ μᾶς πιστέψουνε, θὰ θαροῦνε πῶς ἐμεῖς τσοὶ ζεματίσαμενε καὶ θ' ἄρπωμενε χάψι· μόνου σήκω καὶ 'ντύσου νὰ τσοὶ κουβαλήσωμενέ κ' ἐμεῖς 'ς ἑνοῦς γειτόνου πόρτα, κ' ἀκόμα θέλει τέσσερες ὥραις νὰ ξημερώσῃ, ποιὸς θὰ μᾶσε 'δῇ;» Τσοὶ σηκόνουν ἕναν ἕνα, τσοὶ στήνουνε 'ς ἑνοῦς ἀλλονοῦ γειτόνου πόρτα, τῆνεχτυποῦνε δυνατὰ καὶ φευγιό. Σηκόνετ' ὁ γείτονας ἀπὸ τὸ κρεβάτιν του,—«εἶντα θένε τέτοια ὥρα νὰ βάλουνε μέσα τὴν πόρταν μου;» πάει ν' ἀνοίξῃ, ἠπέσανε πάλι τὰ 'πίστομα οἱ καλοέροι· ἀνάφτει κερί, βλέπει παπαδοβρόχι· εἶντα νὰ κάμῃ κ' εὐτὸς νὰ τσοὶ

ξεβγάλ' ἀπὸ τὴ ῥάχιν του 'ντύνεται καὶ πάει 'ς ἑνοῦς λολοῦ· χτυπᾷ 'μπαίνει μέσα, λέει —«Τέσσαρες παπάδες ἤτανε θαμμένοι τόσον καιρὸ κ' ἠβρυκολακιάσανε κ' ἤρθανε 'ς τὴν πόρτα μου, μόνου ἔλα 'ς τὸ σπίτι νὰ σοῦ βάλω κ' ὅλας νὰ φᾷς νὰ πιῇς νὰ τσοὶ παίρνῃς ἕναν ἕνα νὰ πααίνῃς 'ς τὸ 'γιαλὸ νὰ τσοὶ πνίῃς, μὰ βαθειὰ νὰ μὴ βρυκολακιάσουνε πάλι νὰ σηκωθοῦνε νἄρθουνε.» Τόνε παίρνει τόνε πάει 'ς τὸ σπίτι, τοῦ δίνει νύχτα ἡ ὥρα, τρώει πίνει, ἁρπᾷ ἕνα 'ς τὸν ὦμόν του κι' ὅσον τὸν ἐπήαινενε ἠγύριζενε καὶ τοὔλενε—«Ἂ σ' ἀρέσῃ πάλι ξαναβρυκολάκιασε» καὶ τόνε ῥίχτει 'ς τὸ 'γιαλὸ, λέει—«Καλᾶσαι, ἂ μπορῇς σήκω πγιά·» στρέφεται, λέει—«ἔ, τὸν ἤῤῥιξες;»—«Ἂν τ' ἀρέσ' ἀπὸ 'κεῖ ποῦνε ἂς ξαναβρυκολακιάσῃ πγιὰ» λέει—«Ναὶ, βαθειὰ ῥίχτε τσοι·» τρώει πάλι, πίνει, πέρνει καὶ τὸν ἄλλο τόνε ῥίχτει κ' ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ μόλο. Γυρίζει ξανατρώει πάλι, ῥουφᾷ, παίρνει καὶ τὸν πάτερ Μακράκη, φούντα κ' ἐκεῖνο· ὑστερνὰ ὑστερνὰ ῥουφᾷ πάλι, παίρνει καὶ τὸ δεσπότη, τόνε φουντέρνει. 'Σὰν ἠστρέφουντανε, ὅ,τι κ' ἤβγαινεν ὁ αὐγερινὸς ἀπαντᾷ ἕναν παπᾶ μὲ τὸ φαναράκι κ' ἠπήαινενε νὰ λειτρουήσῃ· νὰ τόνε 'δῇ ὁ λολὸς τόνε βάνει μὲ τσὴ πέτραις — «Τὸ Θεό σου τὸ σταυρό σου μοῦ βρυκολάκιασες πάλι καὶ μὲ τὸ φαναράκι κι' ὅλας» ὥσπου νὰ καλοσυλλοϊσθῇ ὁ παπᾶς, τόνε προφταίν' ὁ λολὸς τοῦ καταιβάζει δυὸ τρεῖς ματσουκιαὶς τὸν ἀφίνει 'ς τὸν τόπο, τόνε παίρνει 'ς τὸν ὦμο καὶ τόνε ῥίχτει πγιὸ βαθειά· πιάνει καὶ χοχλάκαις καὶ πετᾷ ἀπὸ πάνων του, λέει — «Ξαναβρυκολακιάζεις πγιά; νὰ, ξαναβρυκολακιάζεις πγιά; νὰ,» ἀπέκει στρέφεται· λέει—«δὲν εἰξέρεις, ποῦ 'ς τὸ δρόμο ποὔρχουμουνε ἠξαναβρυκολάκιασενε, καλὰ μοῦ τὤλεες κ' ἠβάστανε καὶ φαναράκι· μὰ δὲ σὲ μέλει δὰ κ' ἐγὼ, τὸν ἐσκότωσα μ' αὐτὴ τὴ ματσοῦκα ποῦ τὸν ἤκαμα νιάνιαδα καὶ τὸν ἔῤῥιξα πγιὸ βαθειὰ, ἤῤῥιξα καὶ χοχλάκαις ἀπὸ πάνων του ποῦ ἂν τοῦ ξαναρέσῃ πγιά...» —«Μωρὲ κακὸν ποῦ σοὖκαμα *) τὸ ζωντανὸ παπᾶ ἠσκότωσες;»

*) Ὑποθέτω ὅτι θὰ μετεχειρίζοντο τὴν φράσιν ἐκ πρώτης ἀρχῆς ὅταν

—«Νά τα 'δά' ὁ ἴδιος ἦτανε κ' ἡβρυκολάκιασενε'» λέει — «Ἄς εἶνε 'φάε τώρα πιὲ καὶ μὴν 'πῇς κάνενοῦς τίοτις.» Τὸ πρωῒ καρτερᾷ ὁ κόσμος (ἠξημέρονε καὶ κυριακὴ) νὰ συμπάνῃ λειτουργιὰ καρτερᾷ δὲν ἠπόμεινενε πγιὰ κανένας παππᾶς 'ς ἐκείνη τὴν πολιτεία· ἠμεῖναν ἀλητρούητοι.

ΣΗΜ. Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ. Τὸ ἐπεισόδιον τῶν παπάδων, οὓς ὁ φονεύσας σύζυγος τοποθετεῖ εἰς τὴν θύραν γείτονος, ὅπως ἐκεῖνος ἐνοχοποιηθῇ, ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ ἀραβικῷ μύθῳ τοῦ μικροῦ κυφοῦ, (Les mille et une nuit, trad. Galland. 123e nuit: Hist. du petit bossu) μεταπεφρασμένῳ καὶ ἑλληνιστὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: Ὁ Καμπούρ-Ἐφένδης. N. Γ. Π.

31

(Νάξος)

Ο ΚΑΤΕΡΓΑΡΟΠΑΠΑΣ

Ἦταν ἕνας παπᾶς κ' εἴχενε μιὰ παπαδιὰ κ' ἕνα γάδαρο καὶ μιὰ λίρα ὅλη ὅλη ναζάντι. Πιάνει καὶ τὴν κολλᾷ 'ς τὸν κῶλο τοῦ γαϊδάρου καὶ τὸν ἐκένταvε 'ς τὸ δρόμο κ' ἠπήκινενε. Ἐκεῖ τσιλᾷ ὁ γάδαρος καὶ πετιέται τὸ φλουρί. Σκύβγ' εὐτὸς καὶ τὸ πιάνει τὸ βλέπει ἕνας πλούσιος σπανὸς, τοῦ καλόμπηκενε 'ς τὸ 'μάτι— «Ἔ παπᾶ, πόσο τόνε πουλεῖς εὐτὸ τὸ γάδαρο;» — «Εἶντα λοᾶται νὰ σοῦ τόνε δώκω ποῦ μοῦ χέζει φλουρί· ἐκεῖνα ποῦ θά πάρ' ἀπὸ σένα μοῦ τὰ κάν' εὐτὸς 'σὲ μιὰ 'βδομάδα.»—«Ὄχι θὰ μοῦ τόνε δώκῃς, πεντακόσια φλωριὰ δίνω σου.»—«Τέτοιο πρᾶμ-

ὁ λέγων ὑπῆρξεν ὁ ὁπωσδήποτε ἀφορμὴ τοῦ γενομένου κακοῦ, ὅπως ἐνταῦθα. Τὰ νῦν ὅμως οὐδόλως λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ὁ λέγων, ἂν ὑπῆρξεν ἔστω καὶ ἀπωτάτη ἀπρόβλεπτος αἰτία τοῦ κακοῦ π. χ. κακὸν ποῦ σοὔκαμα, κ' ἄλλαις φοραῖς ἠμέθυες κ' ἤκανες λολὰ τζένια μὰ τώρ' ἀπολολάθηκες.
(Σημ. Κρ.).

μα!» — «Χίλια καὶ παραπάνω θές 'μπροστά;»—«'Αφοῦ πγιὰ μοῦ δόνεις τόσα καὶ 'μπροστὰ πάρτονε κ' εἶντα θὰ τὰ κάμω τὰ πγιὸ πολλά· μόνου σ' ἁρμηνεύγ' ἀπὸ τώρα ἂ θὲς νὰ σοῦ κάμη πολὺ φλουρὶ νὰ τόνε μαντρίσης 'ς ἕνα σταῦλο καὶ νὰ μὴν τοῦ δόνεις οὔτε νὰ φάῃ οὔτε νὰ πιῇ, ποῦ μέσ' 'ς τσὴ 'σαράντα 'μέραις θὰ μπορῇς ν' ἀνοίξῃς ἀπὸ τὸ φλουρί.» Πληρόνει ὁ σπανὸς τὰ χίλια φλουριά, μαντρίζει τὸ γάδαρο 'ς ἕνα μαγατζὲ καὶ μηδὲ φαΐ τοὔδωκενε μηδὲ νερό. Μέσα 'σὲ κάμποσαις 'μέραις ὁ γάδαρος μαντρισμένος νηστικός, ἠτσίτωσενε τὰ ποδάριαν του 'ς τὴν πόρτα κ' ἠψόφησενε. 'Σὲ 'σαράντα μέραις ἤπῆεν εὐτὸς ν' ἀνοίξῃ τὴν πόρταν δὲν ἤνοιενε· λέει —«Ἔ, φλουρὶ εἶνε γεμάτος καὶ δὲν ἀνοίει» δόνει μιὰ σπρωξιὰ σπᾷ τὴν πόρτα καὶ 'μπαίνει μέσα βλέπει τὸ γάδαρο ντουμπάκι σκασμένο ψηλαφᾷ μπᾶς κ' εὕρῃ μάγκους μου φλουριά, ὅλο καβαλίναις, λέει—«Ἂ τὸν κατεργαρόπαπα νὰ πάω νὰ τὸν εὕρω νὰ μοῦ δώκ' ἀπίσω τὰ φλουριά μου.» Ὁ παπᾶς τὰ κατάλαβενε πριχοῦ καὶ 'σὰν ἦρθαν ἡ σαράντα μέραις εἶχεν ἕτοιμοι δυὸ λαοὶ*, τὸ ἴδιο μποΐ, χολόρε καὶ λέει τσῆ γυναῖκάς του,—«Νὰ τὸν ἕνα λαὸ φύλαέ τονε· καὶ σήμερα θ' ἄρθῃ ὁ σπανὸς ποῦ τὸν ἐγέλασα μὲ τὸ γάδαρο νὰ μὲ γυρεύγῃ καὶ 'πές του πῶς εἶμαι 'ς τὴν τάδε ἐξοχὴ νἄρθῃ νὰ μ' εὕρῃ, καὶ καθὼς φύῃ δέσε τὸ λαὸ 'ς τὴν κούνια τοῦ μωροῦ μας κάμε καὶ τσουρβᾶ, βρασὸ μὲ καρόττο, γιαπράκια, ξέρω 'γὼ εἶντ' ἄλλο;» ἀπέκεια πέρνει τὸν ἄλλο λαὸ μαζίν του καὶ πάει περπατῶντας δυὸ ὥραις δρόμο μακρυὰ 'ς τὴν ἐξοχή, 'ς τὸ Φλεριὸ νὰ ποῦμενε. 'Σὲ 'λιάκι ἔρχετ' ὁ σπανὸς 'ς τὸ σπίτι 'βρίσκει τὴν παπαδιὰ — «Ποῦ εἶν' εὐτὸς ὁ κατεργαρόπαπας;»—«Ὄξω 'ς τὸ Φλεριὸ» Πάει τρεχάτος ὁ σπανὸς τὸν εὑρίσκει—«νὰ μοῦ δώκῃς ἀπίσω, κατεργαρόπαπα, τὰ φλουριά μου, ἠψόφησεν ὁ γάδαρος»— «Εἶντα θυμητικὸ καὶ δὲ σοῦκαμενε φλουριά;»—«Ἔχεις καὶ μοῦτρα καὶ 'μιλεῖς ἀκόμη; τὰ φλουριά μου γιατὶ σ' ἐσκότωσα.»—«Μὴ φωνάζῃς δά, χριστιανέ μου,

*) Λαγωούς.

καὶ μὲ τὴν ἡσυχίαν μας· κάτσε 'δῶ πρῶτα νὰ ξεντριγάρω καὶ πᾶμεν ὕστερα 'ς τὸ σπίτι μου τρώμενε καὶ κάνομενε καλὰ ἀγάπη καὶ φιλία». Πιάνει τὸ λαὸ τὸν παραιτᾷ καὶ τὸν ἐβάσταν ἀπὸ μιὰ γορδέλα κόκκινα, λέει—«Δαὲ» ἠκούνειεν εὐτὸς τ'αὐτιάν του—«Νὰ πᾷς 'ς τὸ σπίτι νὰ 'πῇς τσῆ γυναίκας μου νὰ μαερέψῃ γιατὶ θἄχω μουσαφίρη, τσουρβᾶ, βραστὸ μὲ καρόττο γιαπράκια τὸ καὶ τὸ καὶ νὰ κουνῇς τὸ παιδὶ νὰ μὴ κλαίῃ, ἀκοῦς, λαέ;» ἠκούναεν εὐτὸς τ' αὐτιάν του· τὸν παραιτᾷ τοῦ δίνει μιὰ 'ς τὸν κῶλο, ἀπάντα Λοῦκα τσοὶ χοῖροι, πάει καὶ πάντα πάει. Λέει ὁ σπανὸς—«Μὰ ὁ λαὸς ἤπηρενε τὰ βουνὰ δὲν πάει 'ς τὸ σπίτι ποῦ λές.» — «Ἀμπρασὰ ἤπουνε κ' ἠφοβήθηκενε· εὐτὸς θὰ πάρῃ βόλτα τὸ βουνὸ καὶ θὰ πάῃ· τίοτις δὲν τοῦ κοστίζ' ὁ δρόμος.» Βράδυ βράδυ πᾶνε 'ς τὸ σπίτι βλέπει ὁ σπανὸς τὸ λαὸ δεμένο 'ς τὴν κούνια μὲ κόκκινη γορδέλλα, ἠπήαινε νὰ φύγῃ καὶ δὲν ἠμπόρειε, κι' ὅσο ἠπάλευγενε ἠκούνειεν ἡ κούνια (ἦταν ὁ ἄλλος καὶ τὸν εἶχενε δεμένο ἡ γυναῖκα)· καθίζουνε 'ς τὸ τραπέζι βλέπει ὅ,τι φαγιὰ εἶχενε παραγγερμένα 'ς τὸ λαὸ ὁ παπᾶς, τὰ ἴδια· λέει μὲ τὸ νοῦν του—«Χαρὰ 'ς εὐτὸ τὸ λαὸ νὰ κάνῃ τέτοιαις ἀμπασάδες καὶ νὰ τὸν ἔχω.» Σὰν ἠποφάγνε κάν' ὁ παπᾶς — «Ἔλα νὰ σοῦ μετρήσω τώρα τὰ φλωριά σου, χριστιανέ μου, ντράβαλα δὲ θέλω.» — «Χάρισμά σου παπᾶ καὶ νὰ μοῦ δώκῃς τὸ λαό.» — «Ποῦ τὸ δίνω 'γὼ τὸ λαό· ἀμ' ὕστερα ν' ἀπομείνω 'γὼ καυζουλός; Δὲ βλέπεις τώρα εἶντα κολλάϊ;*) ἠμάστευε 'ς τὴν ἐξοχὴ τὸν ἤστειλα κ' ἠμήνυσα κ' ηὑρήκαμενε φαγιὰ ἕτοιμα κ' ἠκούνειενε καὶ τὸ παιδί μου· ἂ δὲν τὸν ἔχα δὲν ἤθελα νὰ φύω κουρασμένος μὲ τὸν ἥλιο νἄρθω; Τώρα πάω 'ς ἕνα μέρος ἀλάργα, κ' ἠξέχασά 'ναν πρᾶμα, σαρτέρν**) ὁ λαὸς καὶ μοῦ τὸ φέρνει» λέει—«Σοῦ δίνω ἀκόμη χίλια γρόσια.»—«Πάρτονε πγιὰ γιὰ τὸ χατῆρί σου.» Τοῦ μετρᾷ τὰ γρόσα καὶ τόνε παίρνει. Τὴν ἄλλη 'μέρα ἤπῆεν ὁ σπανὸς 'ς τὴν ἐξοχὴ μὲ φίλοιν του νὰ σεργιανίσῃ, ἤπηρενε καὶ τὸ λαό' ἀπομε-

*) Εὐκολία.
**) Saltare,

σήμερο λέει—«Λαὲ (ἠκούνειεν εὐτὸς τ' αὐτιάν του) ἄντε 'ς τὸ σπίτι νὰ πῇς τσῆ γυναῖκάς μου νὰ μαερέψῃ καλὰ φαγιὰ τί θὰ γέψω τσοὶ φίλοι μου· ἀκοῦς λαέ;» Ὅλο ἠκούνειεν ὁ λαὸς τ' αὐτιάν του· ἀπὲ τοῦ δόνει μιὰ ξυλιὰ 'ς τὸν κῶλο, ἀπάντα Λούκα τσοὶ χοῖροι. Βράδυ βράδυ τῶνε λέει—«'Πάμενε 'ς τὸ σπίτι νὰ σᾶσε γέψω» καθὼς τσοὶ πάει 'ς τὸ σπίτι λέει—«Γυναῖκα εἶναι χαζίρικα τὰ φαγιά;»—«Πγιὰ φαγιά;»—«Δὲ σοῦ μήνυσα μ' ἕνα λαὸ πῶς νὰ χαζυρέψῃς καλὰ φαγιὰ γιὰ θᾶχω μουσαφίριδες;» ('Ηγέλαν ἡ γυναῖκαν του)—«Εἶντἂν' εὐτὰ ποῦ λές; μὲ τὸ λαὸ μοῦ μήνυσες; 'μιλεῖ ὁ λαός; κάν' ἀμπασάδες ὁ λαός; 'Εγὼ ψωμάκι καὶ τυράκι ἦφαα νὰ σπαρνιάρωμενε κανένα γρόσι.» Τὰ κατάλαβενε πάλ' εὐτὸς λέει, ἄχ τὸν κατεργαρόπαπα! ἠντροπιάστηκενε καὶ 'ς τσοὶ ξέν' ἀθρῶποι. Πάει τρεχάτος 'ς τοῦ παπᾶ· Ὁ παπᾶς πάλι τὸν ἀμπάντεχενε· εἶντα κάνει; πιάνει ἄντερα καὶ τὰ γεμόζει αἷμα καὶ τυλίει ἀπὸ πάν' ὡς κάτω τὴ γυναῖκαν του κ' ἀποπόξω τὰ ροῦχα, καὶ τσὴ λέει πῶς—«'σὰν ἔρθ' ὁ σπανὸς θὰ σοῦ ζητήξω ἕνα πρᾶμμα ὅ,τι λάχῃ καὶ νὰ κάνῃς πῶς δὲ θὲς νὰ μοῦ τὸ δώκῃς ὥσπου νὰ κάμω τὸ θυμωμένο 'γώ, νᾶρθω μὲ τὸ μαχαῖρι νὰ κάνω πῶς σὲ σφάζω καὶ νὰ πέσῃς κάτω νὰ κάμῃς τὴν πεθαμμένη· 'σὰν ἀκούσῃς τὸ σουραγλάκι νὰ σηκωθῇς νὰ χορεύγῃς.» 'Εκεῖ νά σου ὁ σπανὸς—«Μωρὲ κατεργαρόπαπα, νὰ μοῦ δώκῃς τὸ γληωρότερο τὰ φλουριά μου καὶ τὰ γρόσα μου.»—«Μὴν κάνῃς ἔτσὰ δὰ, χριστιανέ μου, κάτσε νὰ φάμενε καὶ σοῦ τὰ δίνω· ἀγάπη καὶ φιλιά.» Καθίζουνε πάλι τρῶνε, ἤχενε χαζίρικα καλὰ φαγιά· 'σὰν ἠποφάανε καθίζει μὲ τὸ σπανὸ 'ς τὸ σοφᾶ, λέει—«γυναῖκα, φέρε μου τὴ γούνα μου.»—«Εἶντα τῆνε θὲς τώρα τὴ γούνα;»—«Μωρὲ φέρε μούτηνε, γιατὶ κρυόνω.» — «Βαρυοῦμαι, ἄντευρέ τηνε.»— «Τὸ Θεό σου τὸ ςαυρό του!» βγάνει τὸ λάζο, χύν' ἀπάνων τση, κόβγει τἄντερα ποὖτανε τυλιμμένα 'ς τὸ λαιμόν τση μ' ἕναν πανὶ ἀποπόξω, χύνουνταινε τὰ αἷματα, πέφτ' εὐτὴ κάτω κ' ἠσπάραζενε, ὥσπου κ' ἠποτσίτωνε· ὁ καμμένος ὁ σπανὸς νὰ 'δῇ τὸ αἷμα ποῦ τσουρνάριζεν ἄφουκλα, λέει—«Κακὸν ποῦ σοὖκαμα! τὴ γυναῖκά

σου ἤσφαξες;»—«Ἄφησέ με, δὲν ὑποφέρεται πγιὰ ἡ γλῶσσάν τση», κ' ἠπορθοὐνιζενε τόσην ὥρα δίχως νὰ 'μιλῇ· ἀπέκειο βγάνει ἕνα σφυριχτράκι ἀπὸ τὴν τσέπην του κ' ἠσφύριζενε, τζίμ..μμ. τζίμ..μμ. τζίμ τζίμ τζίμ μ μ μ. Σηκόνετ' ἡ γυναῖκ' ἀπάνω δός του καὶ δός του, κ' ἠχοροπήδανε. Νὰ 'δῆ πάλι ὁ σπανὸς λέει —«Ὅλα σοῦ τὰ χαρίζω καὶ νὰ μοῦ δώκῃς τὸ σφυριχτράκι.»—«Ἄκου ἐκεῖ; ὅλα ὅλα μ' αὐτὸ δὲ γίνεται· για 'δὲς τώρα ἐγὼ ἂ δὲν τὦχα ἀντίο μαστέλο ἡ γυναῖκά μου».—«Σοῦ δίνω ἀκόμη χίλια φλουριά, εἶν' ἄλλο; ὅλη μου τὴν κατάστασι πάρ' τηνε νὰ μοῦ τὸ δώκῃς.—«Γιὰ μεγάλο πγιὰ χατῆρι πάρ' το». Πάει τρεχάτος ὁ σπανὸς 's τὸ σπίτιν του, πέρνει τὰ χίλια φλωριά, τοῦ τὰ πάει καὶ παίρνει τὸ σφυριχτράκι κ' ἠθάρειενε πῶς βάστανε τὸν Πάπ' ἀπὸ τὰ γένεια. Τὴν ἄλλη 'μέρα τὸ μεσημέρι εἶχενε καλεσμένοι κι' ἀθρῶποι, λέει —«Βάλε φαΐ.» —«Δὲν εἶν' ἀκόμη ἕτοιμα, περιμένετε μισὴ ὥρα νὰ γενοῦνε.»—«Τὸ Θεό σου, τὸ σταυρό σου, ἕτοιμα δὲν τἄχεις ἀκόμα;» χύνει καὶ τῆνε σφάζει· πέφτει κάτ' εὐτὴ σπαρταρᾷ καὶ 'πεθαίνει. Οἱ καμμένοι, μουσαφίριδες, λέει—«Βοὴ ποῦ σοῦκαμα τὴ γυναῖκά σου ἤσφαξες;» —«Σωπᾶτε σεῖς.» 'Σ ἕλιο πιάνει τὸ σφυριχτράκι κ' ἠτσιμπούνιζενε Τζίμ μ μ μ τζίμ μ μ μ τζίμ τζίμ μ μ μ πῶς θὰ ζωντανέψ' ἡ γυναῖκα· καὶ ἐκείνη καλὰ κοιμούντανε. Πάλι τζίμ μ μ μ τζίμ μ μ μ τζίμ, τζίμ, τζίμ μ μ μ τίποτα. Πάει ἀπὸ 'πάν' ἀπὸ τ' αὐτίν τση ἠτσαμπούνιζενε πάει καὶ πάντα πά' ἡ γυναῖκα, λέει—«Ἄχου βοὴ ποῦ μοὖρθενε τὸν κατεργαρόπαπα, δὲ φτάνει ποῦ μ' ἔφηκενε ντενεκὲ*) μόνου νὰ μὲ βάλῃ νὰ σφάξω καὶ τὴ γυναῖκά μου πάω νὰ τόνε πνίξω.» Ἠθάψανε πρῶτα τὴ γυναῖκα, τὴν ἔκλαιενε, ἀπὲ παίρν' ἕνα σακκὶ πάει 's τοῦ παπᾶ — «Ποῦ εἶν' εὐτὸς ὁ κατεργαρόπαπας;» — «Στάσου δά, χριστιανέ μου, νὰ φάμενε, κ' ὕστερα κάνομενε καλά, ἀγάπη καὶ φιλία.»—«Μωρὲ φαγιὰ μοῦ λὲς ἐσὺ τώρα; μ' ἔκαμες κ' ἤσφαξα τὴ γυναῖκά μου· θὰ σὲ πνίξω.» Τσὴ καταπόνεσίς του ἤτανε, τόνε

*) Ντενεκὲς =λευκοσίδηρος. Μεταφορικῶς ὁ κιβδήλου χαρακτῆρος ἄνθρωπος καὶ ὁ πάμπτωχος.

βάνει 'ς τὸ σακκὶ, δόνει καὶ μιὰν κλωτσιὰ τῆς παπαδιᾶς καὶ πέφτ' ἀνάσκελα ποῦ πήαινενε νὰ τὸν ἀμπαντήξῃ *) δένει τὸ σακκὶ κ' ἥτρεχενε νὰ τόνε ρίξῃ 'ς τὸ 'γιαλό. 'Σ τὸ δρόμο ἠκατουρήθηκενε, παραντᾷ τὸ σακκὶ καὶ πάει 'ς ἕνα καντοῦνι πρὸς νερόν του. Εὐτὸς νὰ σκίσῃ γιὰ ν' ἀνοίξῃ τὸ σακκὶ δὲν ἠμπόρειενε, ἠφώναζενε λοιπὸ—»Δὲν τῆνε θέλω, δὲν τῆνε θέλω, μὰ νὰ δὲν τὴν δὲν τῆνε θέλω.» 'Σὰ θὰ τὰ φέρ' ἡ ὀργὴν τοῦ Θεοῦ τὰ φέρνει, ἠπέρναν' ἕνας τσομπάνης ἀκούει—«Δὲν τῆνε θέλω», πάει κοντὰ, λέει —«Μᾶντᾶχεις καὶ φωνάζεις δὲν τῆνε θέλω, δὲν τῆνε θέλω» — «Νὰ, τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη θένε νὰ μοῦ δώκουνε νχὶ καὶ ναὶ μὲ τὸ ζόρι**) καὶ μὲ πᾶν' ἐκεῖ μάγὼ δὲν τῆνε θέλω, δὲν τῆνε θέλω.» —«'Σὰ δὲ τῆνε θὲς τὸ λοιπὸ, νὰ σὲ βγάλω καὶ νᾶμπω 'γὼ μέσα σοῦ χαρίζω καὶ τὰ πρόβατά μου» λέει·—«Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ χαρίζει τὴν ζωή σου.» Λεῖ ὁ βοσκὸς τὸ σακκὶ, βγάνει τὸν παπᾶ, 'μπαίνει μέσα, δένει ὁ παπᾶς πάλι τὸ σακκὶ, πέρνει τὴ ῥάβδα τοῦ βοσκοῦ καὶ τὰ ζᾶ καὶ πάει 'σὲ μιὰν πλαγιά. Ὡς τόσο ἔρχετ' ὁ σπανὸς, βάνει πάλι τὸ σακκὶ 'ς τὸν ὦμο, ἠθάρειενε πῶς ἦτανε μέσα ὁ παπᾶς καὶ φούντα 'ς τὴ θάλασσα· ὁ καμμένος ὁ βοσκὸς ἀντὶς νὰ πάρῃ τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη, ἤκαμενε πρίμο γιὰ πάντα. 'Σὰν ἠστρέφουνταν ὁ σπανὸς βλέπει τὸν παπᾶ μὲ μιὰ ῥάβδα καὶ καμμιὰ ἑκατοστὴ πρόβατα· λέει—«Μωρὲ ποῦ 'βρέθηκες ἐδῶ; μωρὲ χαρὰ 'ς τ' ἀρνιὰ εἶντα μεγαλότης ποῦ τὴν ἔχουνε!»—«'Εσὺ θαῤῥεῖς πῶς ἠπνίηκα· μὰ μέσα 'ς τὸ γιαλὸ ἦτανε καραμάνικ' ἀρνιὰ βίος χιλιάδες. Ἂ μ' ἔῤῥιχτες πγιὸ βαθειὰ ἠξεχώριζα 'γὼ ἀπὸ μακρυὰ κάτι καραμάνικα 'σὰ βούδια μεάλα.» 'Εκεῖνο τὸν καιρὸ οἱ ἀθρῶποι ἠζαβοφέρνανε κομματάκι, λέει—«Μωρὲ ῥίξε με κ' ἐμένα νὰ πιάσω καραμάνικ' ἀρνιὰ, μὰ βαθειὰ» λέει—«Ναί,» ὁ παπᾶς,—«βαθειὰ

*) 'Απαντῶ ἢ ἀμπαντῶ ὅπως πλημμάρω καὶ μπλημμάρω (πλημμυρῶ) ἐκτὸς τῶν γνωστῶν σημασιῶν ἔχει καὶ τὴν τοῦ βοηθῶ π. χ. ἠσκότονενε 'ς τσοὶ μπουνιαὶς τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν ἠπήενε χριστιανὸς νὰ τὸν ἀμπαντήξῃ (Σημ. Κρ.)

**) Διὰ τῆς βίας.

σὲ ρίχτω.» Ἀναιβαίνουνε 'ς ἕναν ἀψηλὸ γκρεμνό, τοῦ δόνει μιὰ τόνε ρίχτει κατὰ πελάους κ' ἀκόμη πιάνει χαραμάνια' ἀρνιά: Ἠστράφηκεν κ' ὁ παπᾶς 'ς τσῆ γυναίκας του.

ΣΗΜ. Ὅμοιον τῷ παραμυθίῳ τούτῳ εἶναι τὸ παρὰ Hahn ἀρ. 42 (βλ. καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ συγγραφέως τ. II. σ. 245—246). Ἡ ἐν τέλει ἀναφερομένη πανουργία τοῦ παπᾶ ὅπως λυτρωθῇ ἀναφέρεται καὶ ἐν γερμανικῷ παραμυθίῳ (Grimm, Kinder und Hausmärchen τ. III σ. 109). Πρὸς δὲ ὅμοιον ἐπεισόδιον ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ φυλλάδᾳ τοῦ Μπερτόλδου, δημοτικῷ ἀναγνώσματι ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τοῦ Dalla Croce μεταφρασθὲν ἐν κεφαλαίῳ ἐπιγραφομένῳ: Πανουργία εὐμορφοτάτη, ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη ὁ Μπερτόλδος διὰ νὰ ἐβγῇ ἀπὸ τὸ σακκίον. Ν. Γ. Π.

32

(Νάξος).

Η ΜΕΘΥΣΤΡΟΠΑΠΑΔΙΑ

Μιὰ φορὰ κ' ἕνα ζαμάνι εἶχαν οἱ Τοῦρκοι ραμαζάνι κ' οἱ Ῥωμηοὶ πάσκα κ' οἱ Ἑβραῖοι φάσκα. Ἦταν ἕνας παπᾶς καὶ μιὰ παπαδιά, μὰ τ' ἀγάπαν ἡ καμμένη*) ποῦ τὤλεεν κ' ἠκόλλαν τ' ἀχεῖλιν τση. Μιὰ φορὰ τσῆ παραπονοῦνταν ὁ παπᾶς πῶς — «Ὅλοι οἱ παπάδες 'σὰν πολυκαιρίσουνε πέρνουνε ὀφφίτσια, τσοὶ κάν' ὁ δεσπότης σακελλάριοι, 'κονόμοι, πρωτοσύγγελοι, χωρεπίσκοποι, ἐγὼ παπαγιάννης ἐγεννήθηκα, παπαγιάννης θὰ 'πεθάνω· καὶ γιάντα; ἔ, γιὰ νἆνε τὸ κισιμέτι μου νἄχω μιὰ φλόα νὰ μεθᾷ, νὰ μὴν ἦνε 'σὲ χάλι μηδὲ νὰ μαερέψῃ μηδὲ τίοτις, καὶ νὰ μὴν παίρνω τὴν δξιάν μου νὰ γέψω κ' ἐγὼ τὸ δεσπότη κάμμιὰ φορὰ 'σὰν ποῦ τόνε γεύγουν οἱ ἄλλοι παπάδες· μὲ εἶντα μοῦτρα θενὰ τοῦ 'πῶ νὰ μὲ κάμῃ 'φιτσιάλο 'σὰ δὲ μὲ ντρέπεται 'ς τὸ τίοτάς μου;» Τὴν ἤφερενε πγιὰ 'σὲ φιλότιμο, λέει — «Ὄχι, παπᾶ μου, νὰ τόνε γέψωμενε νὰ γείνωμενε 'κονόμοι κ' ἐμεῖς, σακελλάριοι, εἶντα μαθές;» — «Κὰ καὶ βοή σου πῶς νὰ τόνε καλέσω; εἶσαι 'σὲ καταντιὰ νὰ μαερέψῃς ποτέ σου σεσταρισμένο φαΐ; ὅλο τσικνωμένο·

*) Ἐνν. τὸ κρασί.

εἶναι ποῦ γίνεσαι πγιὰ κνίπα καὶ τ' ἀποξεχνᾷς. Ἔ τσῆ μοίρας μοὔτανε γραφτὸ νὰ πάρω μιὰ μεθύστρα· ὑπομονή·» (τὤχενε πγιὰ παρμέν' ἀπόφασι ὁ παπᾶς πῶς δὲν ἠπέρνανε 'μέρα νὰ μὴ μεθύση καὶ δὲν ἠθύμονενε)—«Ἆ, παπᾶ μου, νὰ γέψωμενε τὸ δεσπότη νὰ γείνωμενε κ' ἐμεῖς μὲ τ' ἀξίωμα; ὅλο παπᾶς πγιὰ, παπᾶς· μιὰ 'μέρα δὰ δὲ θὰ βαστάξω νὰ μὴ μεθύσω; ὅρκο σοῦ κάνω, παπᾶ μου, νὰ μὴν τὸ βάλω 'ς τὸ στόμα μου ἐκείνη τὴ 'μέρα, ἂν τὸ πιῶ νὰ πάθω καὶ νὰ ῥάνω καὶ θὰ σοῦ κάμω 'γὼ φαγιὰ ποῦ νὰ λὲς τίνος εἶνε;» Εἴχενε δὲν εἴχενε ἠκατάφερενε τὸν παπᾶ, λέει — «Πάω νὰ τόνε καλέσω γιὰ αὔριο· μὰ ἀξιά σου μὴν τύχη καὶ γελαστῇς καὶ πιῇς αὔριο καὶ μὲ κάμῃς μασκαρᾶ;»—«Οἴ! μὴν τὸ λὲς μάγγους μου, παπᾶ μου, κάλλια νὰ μὴ μὲ χαρῇς ποῦ θὰ γίνωμενε κ' ἐμεῖς 'φιτσιάλοι· γιατὶ μαθὲς οἱ ἄλλοι μόνου νὰ γίνωντενε;» Πάει καλεῖ ὁ παπᾶς τὸ δεσπότη, κάνει ἑτοιμασίαις, ἀγοράζει κρέατα, τυριὰ, μποκάλαις μὲ καλὰ κρασιὰ, ὅλα πγιά· τὸ πρωῒ φεύγ' ὁ παπᾶς λέει: — «Δὲ σοῦ παραγέρνω πγιά». — «Ἔγνοια σου, παπᾶ» Στήνει τὰ φαγιὰ τὰ ξάφριζενε, ἤβανενε πγιὰ τὰ δυνατάν τση καὶ δὲν ἤπιενε καθόλου· στρών' ἕνα τραπέζι 'ς τὴν ἐντέλεια μὲ τσὴ σαλιέραις 'ς τὸν τόπον τωνε, τὰ πιάτα, τσὴ πετσέταις, τὰ νερὰ, τὰ κρασιά. Μιὰ ὥρα νἄρθῃ τὸ μεσημέρι δοκιμάζει τὰ φαγιὰ 'ς τὴν ἐντέλεια· καθὼς ἤβαλενε 'ς τὸ στόμαν τση τσῆ φάνηκενε 'σὰ μεζὲς, τῆνε γαργάλειενε, τσῆ μύρισενε τ' ἀναθεμένο, 'πάει βάνει μιὰν ποτηριὰ, πίνει· μὲ μιὰ δὰ ἤθελα νὰ μεθύσῃ μεθυσμένη γυναῖκα; ἠπαραστέκουντανε πάλι τὰ ξαναδοκιμάζει 'ς τ' ἁλάτσι ὅλα, μὰ τσὴ ῥέουντανε καὶ μιὰ, 'πὸ 'πάνω λέει—«Καὶ μὲ δυὸ θὰ μεθύσω;» πάει γεμόζει πάλι μιὰ κουπιὰ, τὴ σβινάρει, καλὸ κρασὶ, δυνατὸ ἤρχιζενε μὲ δυὸ νὰ τῆνε ζαλίζῃ, λέει—«Πάω νὰ δῶ ἂν τὰ λέω καλὰ 'σὰν ἔρθ' ὁ δεσπότης» πάει 'ς τὴν πόρτα —«Καλῶς ὡρίσετε πανιερώτατε (δὲν ἤτανε κάνένας ἐκεῖ) εἶντα κάνετε καλᾶστε; 'ξέρ' ἀκόμη καὶ 'μιλῶ, ἂς πιῶ ἄλλη μιά·» νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε μὲ τὸ 'ξέρ' ἀκόμη καὶ 'μιλῶ, ἂς πιῶ ἄλλη μιὰ, ἤπιεν ἀκόμη ἕνα δυὸ φοραῖς· πάει πγιὰ 'ς τὴν πόρτα,

ἠτραύλενενε — «Καδῶς ὡδίσατε πανιεδώτατε ... » «Βοή μου δὲ μποδῶ πγιὰ νὰ τὰ 'πῶ' κ' ἐτσὰ χαμένη κ' ἀλλοιῶς χαμένη.» Πίνει ἄλλη μιά, πάει 'ς τὴν πόρτα, ἠπαράπεφτενε — «Καδῶθ πανι.... βοή μου κ' ἂν πδακώθ' ὁ παπᾶδ μου! νὰ φύω νὰ πάω θ' ἄλλον τόπο νὰ μὴ μὲ θαπίθῃ θτὸ κθύλο»*). Ἀφίνει τὰ φαγιὰ καταιβαίνει τὴν κλαβανὴ, 'πάει 'ς τὸ μαγατζὲ ποὖτανε τὰ βουτσιὰ ἀνοίει τὸν ἕνα πεῖρο καὶ πίν' ἀπὸ τὸ βουτσὶ πίνει, ἀφίνει τ' ἀποδέλοιπο καὶ χύνετ' ὅλο' λέει' — «Νὰ κάμω θάλαθθα νὰ φύω νὰ μὴ μὲ δείρ' ὁ παππᾶδ μου.» Ἀνοίει καὶ τ'ς ἄλλοι πεῖροι μπλημμάρει κάτω 'ς τὸ μαγατζὲ ὅλο τὸ κρασὶ 'σὰ λίμνη, βάνει μιὰ σκάφη μέσα, ἤτανε κ' ἕνα ἀρνὶ δεμένο κάτω κ' ἤτρωενε' λέει — «Θὲθ καὶ θὺ ἀδνάκι μου νὰ θὲ πάρω νὰ φύωμενε;» — Μπὲ ἤκανενε τ' ἀρνὶ — «Νὰ φύωμενε θὲθ» τὸ βάνει μέσ' 'ς τὴ σκάφη, 'μπαίνει κ' εὐτὴ, πιάνει δυὸ ξύλα πῶς ἤτανε κουπιὰ κ' ἠρμένιζενε' λέει — «Νὰ 'πᾶμεν, ἀδνάκι μου, θτὴν Πάρο.» Ἠπήαινεν ἡ σκάφη 'ς τὸ ἄλλο καντοῦνι τοῦ μαγατζέ' λέει — «Νά μαθ θτὴν Πάρο» — «Θᾶδθ'**) ἀδνάκι μου κ' ἐδῶ νὰ μᾶς εὕδῃ ὁ παπᾶς; — «Μπὲ» — «Κακὸν ὄν ποὖπαθα θᾶδθη βαὶ θτὴν Πάρο' ἄθ πάμενε πγιὸ μακδυά, θτὴ Σύρα» Ἠπήαινε πάλ' ἡ σκάφη 'ς τὸ ἄλλο καντοῦνι τοῦ μαγατζὲ, λέει — «Νά μου καὶ θτὴ Σύρα' θᾶδθ' ἀδνάκι μου κ' ἐδῶ ὁ παπᾶθ μου νὰ μ' εὕδη;» — «Μπὲ» — «Κακὸν ὄν ποὖπαθα θᾶδθῃ καὶ θτὴ Σύρα ἄθ πάμενε πγιὸ ἀλάγρα.» Ἤδονενε πάλι μιὰ τσῆ σκάφης, ἤκανενε πῶς λάμνει, ἠπήαινενε 'ς τ' ἄλλο καντοῦνι τοῦ μαγατζὲ λέει — «Νά μαθ ἀδνάκι μου καὶ θτὴ Τζιά. Θᾶδθ' ἀδνάκι μου κ' ἐπὰ ὁ παπᾶθ μου νὰ μ' εὕδῃ;» — «Μπὲ» — «Κακὸν ὄν ποὖπαθα θᾶδθῃ καὶ θτὴ Τζιά.» Ἂς ἀφήκωμενε τώρα τὴ μεθυστροπαπαδιὰ μὲ τσῆ παλαβιαίς τση κ' ἂς πιάσωμενε τὸν παπᾶ, ποῦ κουμπανιάριζενε τὸν δεσπότη κι' ὁ διάκος κ' ἤρθανε ἀπάνω. Νὰ 'δῆ ὁ παπᾶς ἕνα τραπέζι 'ς τὴν ἐντέλεια στρωμένο μὰ τὴ χαράν του' ποῦ ἄλλαις φοραὶς ποτὲς δὲν τωὕρισκενε σε-

*) σαπίσῃ 'ς τὸ ξύλο.
**) θᾶλθῃ, θὰ ἔλθῃ.

σταριστένο, ἢ τὰ πιάτα δὲν ἤτανε σωστὰ, ἢ τὰ μαχαίρια, ἢ τὰ ποτήρια. Κ' ἀπὲ δὲ βλέπει τὴν παπαδιά· —«Ποῦ εἶντην εὐτὴ νὰ δποδεχτῇ» λέει—«Μπᾶς κ' εἶνε 'ς τὴ φωτιὰ καὶ φοβᾶται νὰ μὴν τσῆ χαλάσουνε τὰ φαγιὰ καὶ δὲν ἤπηρενε χαμπάρι'» τσῆ φωνάζει τίποτις· λέει—«Κάτσε, δεσπότη μου, νὰ 'δῶ, εἶντα γίνεται ἡ παπαδιά μου.» Γυρεύγ' ὁ παπᾶς· ἀπὸ 'δῶχει τὴν παπαδιὰ, ἀπὸ 'κεῖ σῶχει τὴν παπαδιὰ δὲν ἀγροικέτ' ἡ παπαδιά· 'πάει 'ς τὴν καμνάδα εἶντα νὰ 'δῇ; τὰ φαγιὰ τσικνωμένα κ' ἠτσιτσιρίζανε 'ς τὴ φωτιὰ, κοντὰ νὰ τρυπήσουνε τὰ χαρανιά· τὸ κατάλαβενε, λέει —«Ἄχ μοῦ τὴν ἤρκιασενε'» ἀνοίει τὴν κλαβανὴ, 'πάει κάτω βλέπει μπλῆμμα τὰ κρασιὰ κ' εὐτὴ ἀπάνω 'σὲ μιὰ σκάφη κ' ἠρμένιζενε· καθὼς τὸν εἶδεν ἐκείνη, λέει — «Βοή μου, παπᾶ μου, ἦδθες καὶ θτὴν Πόλι καὶ μ' εὖδες;» Ἐκεῖνος δὲν ἠμείλησενε, μόν' ἀναιβαίν' ἀπάνω, λέει—«Δεσπότη μου, κόψε μου τὰ γένεια μου,κάμε ὅ,τι ὁρίζεις τσῆ τύχης μοῦτανε κ' ἐμένα νᾶχω μιὰν παπαδιὰ νὰ μεθᾷ· καὶ δὲ φτάνει πῶς ἠτσίκνωσενε τὰ φαγιὰ,μόνον μοῦχυσενε κι' ὅλο τὸ κρασὶ κ' εἶνε μπλῆμμα κάτω. Σηκόνετ' ὁ δεσπότης μὲ τὸ διάκο καὶ φεύγουν ἄγευτοι λέει—«Χριστιανέ μου, εἶντᾶθελες νὰ μᾶσε καλέσῃς 'σὰν ἤξερες πῶς ἔχεις τέτοια παπαδιά;» 'Σὰν ἤφυεν ὁ δεσπότης πιάνει κ' ὁ παπᾶς μιὰ ῥάβδα καὶ καταιβαίνει κάτω—«Κὰ καὶ βοὴ ποῦ σὲ τριγύρισενε μαζάρα, κ' ἄλλαις φοραὶς ἠμέθυες, μὰ δὲν ἤχυνες τὰ κρασιά· ἠφύλαες τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ καλέσω τὸ δεσπότη ν' ἀπολολαθῇς» τὴν ἀρχινᾷ νάσου καὶ 'ς τὴν Πόλι, νάσου καὶ 'ς τὴ Σύρα, τὴν ἤκαμεν ἀπ' ἀλευριοῦ. Εὐτὴ ἀκόμη φώναζενε — «Κακὸν ποῦ ποῦ... ἀδνάκι μου νάτα δα· ἦδθενε καὶ θτὴν Πόλι καὶ μ' εὖδενε!

33

(Νάξος)

Ο ΝΑΣΤΡΑΔΙΝ ΧΟΤΖΑΣ.

'Αρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ καλησπέρα τ'ς ἀφεντιά σας. Μιὰ φορὰ ἡ γυναῖκα τοῦ Ναστραδὶν Χότζα ἠρέχτηκενε τὸ γιατρὸ ποὔχανε κοντοτάτο. Ἤρχισενε τοὔκανενε τσιριμόνιαις, ὅποντα ἤθελα νὰ τόνε 'δῆ μὰ ποῦ νὰ πάῃ ὁ νοῦς του ὡς ἐκεῖ. Μιὰ 'μέρα λέει τοῦ Ναστραδὶν Χότζα :—«Ὅλοι πᾶνε πεσκέσια τῶ γιατρῶν τωνε κ' ἀπὸ μᾶς χλωρὸ κλαδὶ δὲ 'ξέρει· θὰ τοῦ κάμω μιὰν τοῦρτα νὰ τοῦ τῆνε στείλω».Τοῦ τῆνε κάμε. 'Απαντέχει κ' εὐτὴ τὴν ἡμέρα ποῦθελα νὰ φύῃ ὁ ἄντρας τση τὸ βράδυ νὰ πάῃ νὰ κάμῃ ἕνα δυὸ 'μέραις 'ς τὴν ἐξοχὴ ποὔχενε δουλειαὶς, καὶ κάνει μιὰν τούρτα μὲ ὅλαν τση τὰ σέστα μὲ γαρούφαλλο πιτισμένη, μὲ κανέλλα τεφαρίκι πρᾶμμα καὶ τῆνε στέρνει τοῦ γιατροῦ μὲ τὴ δοῦλα καὶ τσῆ παραγγέρνει νὰ τσῆ 'πῆ εἶντα ἀπάντησι θενὰ τσῆ δώκ' ὁ γιατρός. 'Εκεῖ ποῦ τὴν ἐπήαινενε μέσ' 'στὸ ταψὶ σκεπασμένη μὲ μιὰν πετσέτα ἡ δοῦλα κ' ἠμοσκοβόλανε τὴν ἀμπαντᾷ ὁ Ναστραδὶν Χότζας μ' ἕναν του φίλο,ποὔτανε 'ς τὸ κέφι κ' οἱ δυό· λέ'—«εἶντάν' εὐτό; ποῦ τὸ 'πᾷς;» — «Ἡ κοκκώνα μοὔδωκεν εὐτὴ τὴν τοῦρτα νὰ τῆνε πάω τοῦ γιατροῦ.» Φιαμπαδόρος εὐτὸς τοῦ μύρισεν ἡ τούρτα, λέει—«Στάσου νὰ κόψῶναν κομμάτι κι' ἀπὲ τῆνε 'πᾷς.» Κόβγει δυὸ κομμάτια· πασσέρνει τὸ ἕνα τοῦ φίλου· 'σὰν τὴν ἐκατάπιενε τοὔρεσενε, λέει—«Στάσου νὰ ξανακόψω.» Ὅ,τι κ' ἤκοβγενε τὸ τρίτο κομμάτι βλέπει μέσα 'ς τὴ τοῦρτα ἕνα χαρτάκι μὲ γράμματα· τὸ πιάνει, τὸ ξεδιπλόνει κ' ἤλεενε — «'Εξοχώτατε, θέλεις 'ξέρεις ἀπὸ τόσον καιρὸ ἡ καρδιά μου σ' ἀγαπᾷ καὶ δὲ 'μπορεῖς νὰ τὸ καταλάβῃς· ἀπόψε θὰ λείπ' ὁ

ἄντρας μου 'ς τὴν ἐξοχὴ καὶ πέρασε ἀπὸ τὸ σπίτι νὰ βεγγερίσωμενε· θέλω ἀπάντησι νὰ μοῦ δώκῃς τώρα μὲ τὴ δούλα» καὶ φαρδειὰ πλατειὰ ἀπὸ κάτω γραμμένη. Ὁ Ναστραδὶν Χότζας πονηρὸς, διαόλου κάρτσα, ποῦ λέ' ὁ λόος, λέει — «Ἐγὼ ἂν 'πῶ τώρα 'ς τὴ γυναῖκα μου τίποτα θὰ τὰ χαλάσωμενε καὶ θὰ πεισμώσῃ κ' ἐκείνη, δὲ θενὰ ζούμενε καλὰ, ἂν τῆνε δείρω χειρώτερα νὰ τὴν ἀμπαντῶ πάλι ἡ γυναῖκα ἀμπαντημῶ δὲν ἔχει, φτάνει νὰ θέλῃ· ὅπως ἠζήτανε νὰ μοῦ τῆνε καταφέρῃ εὐτὴ χωρὶς νὰ 'ξέρω 'γὼ τίοτις νὰ τσῆ φκιάξω 'γὼ χειρότερη, ποῦ νὰ βλέπῃ τὸ γιατρὸ καὶ νὰ τῆνε ξορκίζει δυὸ μίλλι' ἀλάργα.» Βάνει 'ς τὴν τσέπην του τὸ χαρτάκι, λέει τοῦ φίλουν του:—«Νὰ φᾶμεν ὅλη τὴν τούρτα.» Φιαμπαδόροι εὐτοὶ καθίζουνε 'ς τὴν ὑά σου τὴν καλὴ *) καὶ τῆνε κάνουνε τέφι' νᾆταν κι' ἄλλη. 'Απέκειο δίνει τοῦ φίλουν του ἕνα χαρτάκι καὶ τοῦ λέει καὶ γράφει «καλὸ καὶ θέλω σκοτεινά'» γιὰ νὰ μὴ γνωρίσῃ τὸ καράττερο**) ἡ γυναῖκάν του δὲν τὤγραψεν ἐκεῖνος· τὸ δίνει τσῆ δούλας κ' ἕνα μπεσλίκι***) μπαξίσι, λέει—«Νὰ 'πῇς 'ς τὴν κοκκώνα πῶς ἠπῆες τὴν τοῦρτα τοῦ γιατροῦ καὶ σοῦδωκεν εὐτὴ τὴ μπόρτσα.» Χαιρετᾷ τὸ φίλον του πῶς ἔχει δουλειὰ ὁ Ναστραδὶν Χότζας καὶ πάει 'ς τοῦ γιατροῦ—«Ἐξοχώτατε ἔχω σφίξι (ἐτσὰ ψώματα ἤλεενε), καὶ νὰ μοῦ δώκῃς κἀνένα γιατρικὸ νὰ μὲ πουργάρῃ» τοῦ δίν' ὁ γιατρὸς τζαλάππα καὶ πίνει. Ὡς τόσο ἠπῆεν ἡ δοῦλα 'ς τὸ σπίτι μὲ ἄδειο τὸ νταβᾶ· λέ' ἡ γυναῖκα—«Ὑπῆες τὴν πῆτα 'ς τὸ γιατρό;» λέει—«Ναὶ καὶ τὴν ἄδειασενε καὶ μοῦδωκενε εὐτὴ τὴν μπόρτσα νὰ σοῦ φέρω. Διαβάζ' εὐτὴ—«καλὸ καὶ θέλω σκοτεινά'» μὲ τὴ χαράν τσῃ πγιά' ξεστρώνει τὸ κρεβάτι, βάνει ἄλλον ἕνα τυλάρι τὰ φουφουλένει, ἀλλάζει σεντόνια παστρικὰ χασεδένια μὲ ταντέλαις, τὰ ποτίζει μὲ μόσχο, βάνει

*) Ἐνῷ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιστάσεις λέγεται ἡ ὑγεία γειὰ μετὰ συνιζήσεως εἰς τὴν ἄνω εἰρημένην φράσιν λέγεται διαλελυμένως ὑά.(Σημ. Κρ.)

**) Χαρακτῆρα γραφῆς.

***) Νόμισμα τουρκικὸν ἀξίας πέντε γροσίων.

ἕνα ντρατορένιο πάπλωμα, ἕτοιμο πγιὰ τὸ νυφικό· δὲν ἤβλεπενε τὴν ὥρα πότε νὰ φύ' ὁ ἄντρας τση. Βράδυ βράδυ ἐκεῖνος στρώννει τ' ἀλοόν του, λέει—«γυναῖκα, φεύγω καὶ θὰ λείπω δυὸ τρεῖς 'μέραις γιὰ θὰ μοῦ κουβαλοῦνε κοπριὰ 'ς τὸ περιβόλι'» εὐτὴ πγιὰ ἠπερίμενενε τὸ γιατρὸ κ' ἐκεῖνος ὁ καμμένος εἴδησι δὲν εἴχενε. 'Σὲ 'λιάκι 'σὰν εἶδεν ὁ ἄντρας τση πῶς ἤρχιζενε νὰ ἐνεργῇ ἡ τζαλάππα κ' ἠνοιωθενε πόνοι στρέφεται πρὶ νὰ πάῃ 'ς τὴν ἐξοχή, δένει τ' ἀλοόν του ἀπὸ κάτω ἀναιβαίνει καὶ χτυπᾷ. Εὐτὴ νἀκούσῃ τὸν ἔχτυπο ἠθάρειενε πῶς ἦταν ὁ γιατρὸς, ὅπως τσἤχενε παραγγελμένα, σβύνει τὸ φῶς, 'μπαίν' ὁ ἄντρας τση μέσα, δὲν τὸν ἠκατάλαβενε, πέφτουνε 'ς τὸ κρεβάτι, χοντρὸς κι' ὁ γιατρὸς, κ' ἠθάρειενε πῶς ἦταν ἐκεῖνος. Καθὼς τὸν ἐχάδευγεν εὐτή' λέει—«Ὄχ ἡ κοιλιά μου» (τὸν ἔκοβγενε τὸν καμμένο τὸ καθάρσιο) λέει —«Κακὸν ὄν ποὔπαθα εἰντἄχεις;»—«Ὄχ ἡ κοιλιά μου πῶς μὲ πονεῖ.» Γυρίζ' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ κουλουμάζετ' εὐτὸς πῶς δὲν 'μπορεῖ νὰ βαστάξ' ἀπὸ τὸν πόνο (κ' ἠπόνιεν ὁ φλόος* τὸν ἐθέριζεν ἡ τζαλάππα) λέ' ἡ γυναῖκα—«Παναγία μου, πρόφταινέ τονε εἶντα μοὔπαθες;» 'Ακόμη δὲν τὤχενε τελειωμένο πφοῦ.. οῦ.. οῦ.. εἶχεν ἔρθῃ βολικὰ καὶ τῆνε κάνει σύσκατη, τὴν μούρην τση τὰ βυζιάν τση' λέει—«βοή μου» ἠτρίβγουνταν εὐτή. 'Εκεῖνος ὄχου καὶ πφοῦ.. οῦ.. οῦ.. διάρροια κάνει τὰ μυρισμένα σεντόνια... Νὰ 'δῇ εὐτὴ πῶς αὐτὸς ἀκόμη τὸν ἐπήαινενε ῥεπετὶ καὶ δὲν ἠβαστιούντανε, λέει—«Νὰ μοῦ χαθῇς κύντη**) χέστη σκατοχέστη» τόνε πετᾷ ἀπὸ τὸ κρεβάτι' αὐτὸς τουρλόνεται πάλι καταιβασμένος προῦ οῦ οῦ προῦ οῦ οῦ συναλείβγει χερώτερα τὰ σεντό-

*) Ἄθλιος, δυστυχής, φλογισμένος ἀντὶ φλόγος· ὅπως φλοΐζω ἀντὶ φλογίζω· φλόα = φλὸξ π. χ. «φύ' ἀπὸ τὴ φλόα κοντά, μὴ σὲ πάρ' ἡ ἀνελαμπή.» (Σημ. Κρ.)

**) Κύντης ὑβριστικὸν ἄκλιτον ἐπίθετον συγγενὲς τῷ «κύων» θετικὸν τῶν παρ' Ὁμήρῳ κύντερος, κύντατος· ἀείποτε προτασσόμενον ἄλλου ἐπιθέτου π. χ. κύντη μπομπιωμένη, κύντη μπερμπάντε, ὁ κύντη μασκαρᾶς, ὁ κύντης ἀχρεῖος, κύντης ἄχρετε. (Σημ. Κρ.)

νια. Λέει —«Μωρὲ, τὸ μασκαρᾶ ἐπίτηδες μοῦ τὸ κάνεις; γκρεμνήσου! ἤφευγεν εὐτὸς κ' ἠκωλοσυνάλειψενε τὴν κάμαρα τὴ σάλα· βγαίνει ὄξω σφουγγίζεται, καβαλικεύγει τ' ἀλοόν του καὶ πάει 'ς τὴν ἐξοχὴ, ποῦ γέλανε καὶ μόνος του 'ς τὸ δρόμο. Εὐτὴ σηκώνεται ὅλη νύχτα ἠπλύνουντανε, ἠσφουγγάριζενε τὴν κάμαρα τὴ σάλα· τὸ πρωῒ ἠθύμιαζενε στουράκια, ἤπλυνενε τὰ σεντόνια ποῦδενε κ' ἤπαθεν ὅλη 'μέρα νὰ ξεβρωμήσῃ καὶ τὰ σεντόνια καὶ τὴ μούρην τση, καὶ θὰ χάλασε δὲ ξέρω πόσαις ὀκάδες σαποῦνια· τὸ φύσανε πγιὰ καὶ δὲν ἠκρύονενε, ποῦ λέ' ὁ λόος· λέει —«Ἀχ κ' εἶντα μοῦταν ἐμένα νὰ μὴ θέλω τὸν ἄντρα μου τὸν παστρικὸ μόνου νὰ ρεχτῶ ἕναν τέτοιο». 'Σὲ δυὸ τρεῖς 'μέραις καθὼς ἦρθεν ὁ ἄνδρας τση, καμέν' ἡ καρδιάν τση τσιριμόνιαις ·πγιὰ εὐτὴ μὲ τὸ παραπάνω ποῦ ἀπόντως εἶχενε βαλμένο 'ς τὸ νοῦν τση τὸ γιατρὸ δὲν τόνε καλόβλεπεν —«Καλό'ς τονε τὸν ἄντρα μου, τὸ μυρισμένο τὸ παστρικό.» 'Εκεῖνος ἠχαμογέλαν ἀπὸ μέσαν του— «Ἂ δὲν τὰ πάθαινες ἐσὺ εὐτὰ δὲν σοῦ φαίνομουν ἐγὼ μυρισμένος». 'Σέ δυὸ τρεῖς 'μέραις τσῆ λέ' ὁ Ναστραδὶν Χότζας. —«Θὰ καλέσω τὸ γιατρὸ νὰ τόνε γέψωμενε».— «Νά τα δά· εἶντα σοῦ θυμητικὸ πάλι;»—«Γιατί λοιπὸ τοῦστειλες τὴν τούρτα; εὐταὶς ἤτανε λοιπὸ ἡ τσιριμόνιαις σου, καὶ δὲ μοῦ κάνεις κ' ἐμένα μιὰ χάρι, ποῦ τόσαις φοραὶς μᾶς ἐξαῤῥώστησενε;» 'Ηπιάστηκενε πγιὰ λέει—«Εἶντα νὰ 'πῶ; κάμε ὅ,τι ὁρίζεις.»— «Τὸ λοιπὸ γυναῖκά μου αὔριο τὸ μεσημέρι θὰ τοῦ μηνύσω νἄν' ἐδῶ.» Ἡ καμμένη νταμπουλᾶς*) ἠπήαινε νὰ τ'ς ἔρθῃ 'σὰν τὸ πρωτάκουσενε—«Καὶ πῶς θὰ τόνε ξἀναδῶ πάλι; ὑπομονὴ καὶ φόρτσα κουράγιο.» 'Πάει ὁ Ναστραδὶν Χότζας καὶ τοῦ λέει—«Ἐξοχώτατε, αὔριο τὸ μεσημέρι θὰ σῶχω γιόμα καὶ νὰ κοπιάσῃς· μὰ σοῦ λέω ἀπὸ τώρα νὰ ξέρῃς πῶς ἡ γυναῖκά μου ἤρχισενε νὰ παίρνῃ βίδα ὁ νοῦς τση» λέει —«Μπρὲ γιὰ τὸ Θεό'» — Εἶντα νὰ γείνῃ;» 'Αβιζάρει καὶ τὴ δοῦλα νὰ στήσῃ ἀκατάστατο τραπέζι καὶ νὰ λείπῃ 'σὰν τρῶνε· τσῆ δίνει πάλι ἕνα μπεσιλίκι μπαξίσι. Πιάν' ἡ δοῦλα τὸ με-

*) 'Αποπληξία.

σημέρι κι' άραδιάζει 'ς τὸ τραπέζι ὅλα τὰ φαγιά, κ' ἤλειπενε τὸ κουτάλι, τοῦ Ναστραδὶν Χότζα, τὸ πειροῦνι τοῦ γιατροῦ καὶ χώνεται. Ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὴ φούρκαν τση πῶς θε νἄρθῃ ὁ γιατρὸς οὔτε τὴν ἔμελλενε γιὰ τὴν ἀσεσταρωσύνη, οὔτε 'ς τὸ μαεργειὸ 'πήαινε νὰ ἐπιστατήσῃ, οὔτε τίοτα· ἐκεῖ νάσου κι' ὁ γιατρὸς χαιρετᾷ, τοὔκανεν εὐτὴ μοῦτρα, ὕστερ' ἀπὸ τόσαις τσιριμόνιαις ποῦ τοὔκανενε τσὴ πρώταις 'μέραις· λέει — «Ἔ, ἡ καμμένη, ἀλήθεια μοῦ τἄλεεν ὁ ἄντρας τση, βλαμμένη εἶνε.» Καθίζουνε 'ς τὸ τραπέζι, ὅλο ἠπορθούνιζεν εὐτὴ σκυμμένη τὴ μούρην τση· νὰ 'δῇ ὁ γιατρὸς τὰ πάσαν τση τὴν ἀσεσταρωσύνη τοῦ τραπεζιοῦ λέει μόνος του—«ἡ κακομοίρα!» Ὅ,τι κ' ἠκαθίζανε λέει ὁ ἄντρας —«Τὸ κουτάλι μοῦ λείβγεται» σηκόνεται πάει 'ς τὸ μαεργειὸ πῶς θὰ τὸ φέρῃ, 'βρίσκ' εὐτὴ μοναξιὰ τοῦ λέει — «Κύντη χέστη σκατοχέστη, εἶχες καὶ μοῦτρα νἄρθῃς ἐδῶ;» κ' εὐτὸς ἐρπίδα δὲν ἤξερεν ὁ καμμένος, λέει —«Νὰ συνορίζωμ' ἐγὼ μιᾶς λολῆς» ἤτρωενε σκυμμενος 'ς τὸ πιάτον του χωρὶς νὰ τόνε μέλλει. 'Σὰν ἤκουσενε τὸ σαματᾶ ὁ Ναστραδὶν Χότζας, πῶς τὰ χοντροβολούσανε 'πάει 'ς τὸ τραπέζι, ἠσώπασεν εὐτή. 'Σὰν ἠποφάανε τὴ σοῦπα κ' ἠβάνανε τὸ κρέας δὲν εἴχενε πειροῦνι νὰ φά' ὁ γιατρός· λέει —«Πειροῦνι θὰ σοῦ λείβγεται γιατρέ μου» καθὼς σηκόνει πάλι ὁ Χότζας καὶ πάει 'ς τὸ μαεργειὸ ποῦ νὰ τοῦ φέρῃ πειροῦνι τοῦ λέει πάλ' εὐτὴ—«Κύντη χέστη σκατοχέστη»- 'Σὰν ἠκόντευγενε πάλι νὰ τὰ χοντροβολήσῃ ἀκούει πλακόνει 'ς τὸ τραπέζι ὁ Χότζας μὲ τὸ πειροῦνι. Σοὺτ αὐτὴ 'μιλιὰ καθὼς τὸν εἶδενε. 'Απέκειχ ἠθέλανε νὰ βάλουνε κρασὶ, ἠλείβγουντανε πάλι μιὰν κούπα· πάει 'ς τὸ μαεργειὸ πῶς θὰ τῆνε φέρῃ κάνει πάλ' εὐτὴ τοῦ γιατροῦ— «Κύντη χέστη σκατοχέστη καὶ δὲ γυρίζῃς μάγγους νὰ μὲ 'δῇς» καθὼς γυρίζ' ὁ κακομοίρης μόνου μόνου τὰ 'μάτιαν του καὶ τῆνε κυττάζει· — «Ἔχεις καὶ μοῦτρα καὶ μὲ βλέπεις;» ἁρπᾷ τὴ χουλιάρα τσῆ σούπας γεμάτη ῥύζι καὶ τοῦ τῆνε πετᾷ 'ς τὴ μούρη ποῦ κάνει τὸ γιακάν του νὰ σιχαίνεσαι νὰ τόνε βλέπεις. Δὲν ἠμπόρειενε πγι' αὐτὸς νὰ βαστάξῃ σηκόνετ' ἀπὸ

τὸ τραπέζι, ἀκούει τὸ χοντροβολησμὸ ὁ Ναστραδὶν Χότζας πλακόνει· λέει — «Μὰ ἡ γυναῖκά σου δὲν ὑποφέρεται· ἐσὺ μοῦλεες πῶς ἤρχιζενε νὰ παίρνῃ βίδα, κ᾽ εὐτεῖνε θεότρελλη γιὰ τὰ σίδερα, γιὰ 'δὲς πῶς μἔκαμενε μὲ τὴ κουτάλα μιὰν τσῆ μιᾶς μ᾽ ἐκάλεσες καὶ μοὔβγαλενε τὸ φαΐ ἀπὸ τὸ ρουθοῦνι» παίρνει τὸ καπέλλον του καὶ φεύγει· λέει —«Μὲ συμπάθειο, ἐξοχώτατε,» ἂς ἦνε· πά᾽ εὐτὸς ὁ Ναστραδὶν Χότζας ἤκαμενε πῶς δὲν ἠκαλοκαταλάβαινενε, δὲν τὰ πολλορώτανε, κ᾽ ἠζήσανε πγιὰ ἥσυχα κ᾽ ἀνεπαμμένα καὶ δὲν ἠξανάβαλενε πγιὰ εὐτὴ ὁ νοῦς τση κακό.'Σὰν ἤθελα νὰ 'δῇ τὸ γιατρὸ ἤλλαζενε δρόμο.

Δὲν ὁμοιάζει μὲ οὐδένα τῶν εἰς αὐτὸν ἀποδιδομένων καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φερωνύμῳ φυλλαδίῳ ἐκδεδομένων συντόμων μύθων. 'Αλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο τὸ ἀρκετὰ ἐκτενὲς παραμύθιον δεικνύει εὐφυΐαν καὶ πανουργίαν τοῦ κυρίου προσώπου ἰδιάζουσαν εἰς τὸν Ναστραδὶν Χότζαν, ἀπεδόθη καὶ τοῦτο εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ λαοῦ. (Σημ. Κρ.)

34

(Νάξος)

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΠΑΝΟΙ

Κόκκινη κλωστὴ βαμμένη 'ς τὴν ἀνέμη τυλιμένη, δός τση κλῶτσο νὰ γυρίσῃ παραμῦθι ν᾽ ἀρχινήσῃ τὴν καλή σας συντροφιὰ νὰ τὴν καλησπερήσῃ.—(Καλησπέρα σας ἀποκρίνονται οἱ ἀκούοντες) 'Σ τοῦ προπαπποῦ μου τὸν καιρὸ ἤτανε βαθειὰ 'ς τὴν ἀνατολὴ μιὰ χεῖρα κ᾽ εἶχεν ἕνα γυιὸ ὡς δεκατριῶ χρονῶ, ἀνοιχτομάτικο καὶ κορνιόλο*). 'Πδούλευγεν ἐκείνη κ᾽ ὅτι ἤκανενε τᾶδο-

(*) Κορνιόλο 1 § εἶδος σκληροῦ λίθου, τὸ ἀλλαχοῦ ἀκρανειὰ καὶ παρ' ἀρχαίοις κράνεια λεγόμενον. 2 § εἶδος πολυτίμου δακτυλιολί-

νενε τοῦ γυιοῦ καὶ τὰ ποὔλειενε 'ς τὴν πιάτσα, κ' ἠβγάνανε τὸ ψωμίν τωνε. Μιὰ φορὰ τοὔδωκεν μετάξια νὰ πουλήσῃ· Τἄπηρενε 'σὲ μιὰν κανέστρα τὸ καλό σου τὸ παιδὶ κ' ἠφώναζενε: —«Μετάξια καλὰ, καλὰ μετάξια.» Τ' ἀμπαντᾷ ἕνας σπανὸς καὶ τοῦ λέει—«Πόσο τσῆ δίνεις τσῆ κλωσταίς.»—«Μωρὲ στραβὸς εἶσαι καὶ δὲ βλέπεις πῶς εἶνε μετάξια! λέει—«κλωσταίς»—«Μωρὲ μετάξια!» λέει—«κλωσταίς»—«ἒ καλὰ δὲ σοῦ τσὴ δίνω.» Πάει παρακεῖ κ' ἠδιαλάλειενε πάλι—«Μετάξια καλὰ, καλὰ μετάξια!» Ἀπαντᾷ ἄλλο σπανὸ καὶ τοῦ λέει—«Καλὸ παιδὶ πόσο τσὴ δίνεις τσὴ κλωσταίς;»—«Ἔλα Χριστέ μου καὶ Παναγιά μου, δὲ βλέπεις πῶς εἶνε μετάξια; λέει—«κλωσταίς!»—«εἶν' ἄλλο; δὲ σοῦ τσῆ δίνω.» Πάει παρακάτω τρίτος σπανὸς—«Πόσο τσῆ δίνεις τσῆ κλωσταίς;» Ἠπλανέστηκενε πγιὰ τὸ παιδὶ λέ'—«Ἐγὼ θὰ γελιοῦμαι» καὶ τοῦ τσῆδωκενε γιὰ κλωσταὶς κἔπηρενε δεκατέσσερα γρόσα ἐκεῖ ποὔθελα νὰ πάρῃ ἑκατό. Στρέφει 'ς τσῆ μάνας του φωναὶς πατερντὶ, ἠπαραδέρνουνταν ἐκείνη —«Εἶνταν εὐτὸ ποῦ μοὔκαμες;» — «Ἔγνοια σου, μάνα, κ' ἐγὼ τσοὶ διορθόνω τσοὶ διαολοσπανοί.» Τὴν ἄλλη 'μέρα λέει —«Δός μου, μάνα, μιὰ χῆνα νὰ τῆνε πουλήσωμενε.» — «Μὰ ἀξιά σου, γυιόκα μου, νὰ μή σοῦ καταφέρουνε πάλι τίποτα.—«Μὴ σὲ μέλλει, μάνα.» Ἁρπᾷ τὴ χῆν' ἀπὸ τὰ πόδια καὶ χτυπᾷ*) 'ς τὸ ἴδιο μέρος καὶ—«Χῆνα καλὴ χῆνα.» Νά σου πάλι τὸν πρῶτο σπανὸ — «Πόσο τὸ δίνεις

θου. 3 § εἰρωνικῶς καὶ μεταφορικῶς· λουλουδάκι, πονηρὸς, εὐφυὴς, bijoux, τσακπίνης ἄκλιτον π. χ. Εὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶνε κορνιόλο· εὐτὴ ἡ γυναῖκα εἶνε κορνιόλο ποῦ λέει ἀμὰν γιὰ νὰ ξεμπλέξῃ κάνεις ἀπὸ τὰ νύχιαν τσῃ. Ἡ λέξις αὕτη εἶνε Ἰταλ. corgnolo ἔχουσα καὶ τὰς τρεῖς ἀκριβῶς σημασίας ὅπως καὶ εἰς τὴν χυδαιοελληνικὴν π. χ. questo uomo è uno corgnolo=αὐτὸς εἶνε φινάτσα. Τοῦτο πάλιν παράγεται ἐκ τοῦ corno Ἰταλ.=κέρας ἕνεκα τῆς σκληρότητος ἀμφοτέρων, τῆς τε κρανείας (cornouiller) καὶ τοῦ κέρατος (corne Γαλ) ὅπως καὶ τὰ ἐξ ὧν παράγονται λατινικὰ cornu=κέρας cornus=κράνεια. Ἀκόμη καὶ οἱ Γάλλοι λέγουσι corniole. (Σημ. Κρ.)

*) = πηγαίνει. (Σημ. Κρ.)

τὸ κοτοποῦλι;» λέει — «Μωρὲ χῆνἄνε! λέει —«κοτοποῦλι»— «Καλὸ πάρτηνε.» Κ' ἐκεῖ ποῦθελα νὰ τῆνε πουλήσῃ γιὰ χῆνα ὁ λόος μου τὸ λέει εἴκοσι γρόσα ἤπειρενε μόνου τέσσαρα. Μἄχενε τὸ δόλιο τὸ λογισμόν του. Μιὰ φορὰ περνᾷ ἡ μπογιὰ τοῦ ψεύτη' τὸν ἀποστέρνει ποῦ πῆεν κ' ηὗρενε τ'ς ἄλλοι σπανοὶ—«Κὰ, κὰ, κὰ, μωρὲ 'δέτ' ἔνας χήναρος ποῦ τὸν ἤπηρα γιὰ κοττοποῦλι.» 'Ηφηκρούντανε τὸ παιδὶ κ' ἠλέαν ἀνὰ μέσαν τωνε —«Νὰ τῆνε 'πάμενε 'ς τὸ φοῦρνο, νὰ πάρωμενε καὶ ψωμιὰ, κρασιὰ, νὰ κάμωμεν ἕνα ζιαφέτι διαβολεμένο.» Τσοὶ παίρνει ξαπίσω τὴ βάζουνε 'ς ἕνα τέστο καὶ πᾶνε 'ς τὸ φούρναρη καὶ τοῦ λένε—«Μᾶς τῆνε ψῆσε, κ' ἕνα κάρτο νἄρθῃ τὸ μεσημέρι θὰ στείλωμεν ἕνα παιδὸ μὲ μιὰ χῆνα νὰ τοῦ δώκῃς πέντε ψωμιά.» 'Πᾶνε καὶ 'ς τὸν ταβερνάρη καὶ παραγγέρνουνε —«Πῶς ἕνα παιδὶ μ' ἕνα τζιμπιλάκι μὲ ψωμιὰ 'ς τὸν ὦμο καὶ μιὰ χῆνα ψημένη θἄρθῃ δέκα μινοῦτα συμπάνῃ τὸ μεσημέρι, καὶ τοῦ γέμισε μιά σου νταμετζάνα κρασὶ καὶ σοῦ τῆνε στέρνομεν ἀπίσω» ἐκεῖνος τῶν εἴπενε—«καλὰ» γιατὶ τ'ς εἴχενε μουστερῆδες καὶ τσοὶ γνώριζενε. Τὸ καλό σου τὸ παιδὶ, λέει — «Καλὰ σᾶς ἔχω». Πάει καὶ παίρνει μὲ τὰ γρόσα ποὔχενε πουλημένα τὴ χῆνα ἕνα τζιμπιλάκι κ' ἠπλατσάριζενε κ' ἠβολτετζάριζενε 'ς τό φοῦρνο, μὰ ἀπὸ μακρυὰ νὰ μὴν τὸ βλέπουνε κ' ὅλο ῥώτανε, τ'ς ἀνθρῶποι ποῦ περνούσανε, τὴν ὥρα. 'Σὰν εἶδενε κ' ἤτανε εἴκοσι μενοῦτα νἄρθῃ τὸ μεσημέρι, πρὶ νὰ προφτάξῃ τ' ἄλλο παιδὶ ποῦθελα νὰ στείλουν οἱ σπανοὶ, τρέχει 'ς τὸ φουρνο' λέει —«Μ' ἔστειλαν οἱ σπανοὶ νὰ πάρω τὴ χῆνα.» — «Νὰ παιδί μου» τῆνε παίρνει ζεστὴ ζεστὴ μέσ' 'ς τὸ τέστο κ' ἠμοσκοβόλανε καὶ πάει 'ς τὸ ψωμᾶ. —«Νὰ τὸ τζιμπιλάκι, λέει, μ' ἔστειλαν οἱ σπανοὶ νὰ τὸ γεμόσῃς ψωμιά.» Τοῦ βάνει πέντε ψωμιὰ μέσα. Νὰ μὴν τὰ πολυλοοῦμεν ἔτσι παίρνει καὶ τὴν νταμετζάνα τὸ κρασὶ ἀπὸ τὸν ταβερνάρη καὶ μιὰ καὶ δυὸ καὶ 'ς τσῆ μάνας του καὶ τσῆ φώναζεν ἀπὸ μακρυὰ —«Στρῶσε, μάνα, τραπέζι, καλὰ φαγιὰ σοῦ κουβαλῶ». Νὰ 'δῇ ἡ καμμένη τόσα πράματα —«Μωρὲ γυιέ μου, ποῦ τἄυρες; μπᾶς καὶ τἄκλεψες;» —«Κὰ-

καὶ τὸ καὶ τὸ μάννα τρέχει». Τὸ λοιπὸ ἠκάτσαν ἠφάανε κ' ἠξεφαντώσανε κὰμπόσαις 'μέραις 'ς τὴν ὗα τῶ σπανῶ· Ἠξεχάσαμενε νὰ ποῦμενε πῶς ἠστεῖλαν ὕστερα κ' οἱ σπανοὶ ἄλλο κοπελάκι 'ς τὸ φούρναρη τὸ λέ' ὁ φούρναρης —«Πγιὰ χῆνα; αὐτὴ τὴν ὥρα ἠπέρασεν ἔναν ἄλλο παιδὶ καὶ τὴν ἤπηρενε' 'πάει τὸ κοπελλάκι 'ς τὸ ψωμᾶ, τὰ ἴδια, 'ς τὸν ταβερνάρη τὰ ἴδια' γυρίζει τὰ λέει τῶ σπανῶ—«Ἄχ» κ' ἠπιάσαν κ' οἱ τρεῖς τὸ πηοῦνι τωνε*)—«Καλὰ μᾶς τὴν ἐκατάφερεν ἐκεῖνος τσῆ χῆνας.» Ὕστερ' ἀπὸ 'λίαις 'μέραις λέει τὸ παιδὶ τσῆ χήρας —«Καλὲ μάνα νὰ μὲ 'ντύσῃς γυναικίστικα».—«Πόθεν ποῦ, γυιόκα μου;»—«Γιὰ νὰ 'πᾷς νὰ μὲ πουλήσῃς γιὰ κορίτσι νὰ πάρῃς μονομιᾶς πολλαὶς χιλιάδες γρόσα.» —«Μωρὲ, γυιέ, μου εἶντᾶν' εὐτά;» —«Τίποτα, μάνα, γυναικίστικα.» Εἶχενε δὲν εἶχεν ἡ μάννα τόνε 'ντύνει γυναικίστικα καὶ τόνε 'πάει 'ς τὴν πιάτσα κ' ἠφώναζεν — «Ἕνα κορίτσι πουλῶ, ποιὸς τὸ παίρνει;» Νά σου ἕνας γενάτος—«Ἐγὼ, κερὰ, τὸ παίρνω εἴκοσι χιλιάδες γρόσα δίνω σου.» Τὸ παιδὶ ὅλο τὴν ἐσκούντανε καὶ τσῆ κάνει — «Μὴ μὲ δώκῃς, μάνα, μή». Πᾶνε παραπέρα βρίσκουνε τσοὶ τρεῖς σπανοὶ —«Ἕνα κορίτσι καλό!» ποῦ νὰ τὸ γνωρίσουν ἐκεῖνοι ποὖταν ἀλειμμένο μὲ νετζίδια πουλμάδες καὶ τόσα πράματα, καὶ κάνουνε — «Πόσο τὸ δόνεις;»—«Εἴκοσι χιλιάδες τώρα μου δόνανε καὶ δὲν τῶδωκα.» Οἱ σπανοὶ πάλι 'σὰν τὸν ἑβραῖο ποῦ 'σὰν δὲν ἀγοράσῃ μισοτίμι ἢ δὲν πουλήσῃ τὸ διπλὸ, ἢ 'σὰ δὲ γελάσῃ μονιτάρου σκᾷ, λένε —«Ἂν ὁρίζῃς δεκαπέντε χιλιάδες.» Ἐκείνη δὲν ἤστεργενε μὰ τῆνε σκουντᾷ πάλι τὸ παιδὶ—«Μὲ δῶκε μάνα, μὲ δῶκε». Ἔτσ' ἤπηρενε πεσίνι παρᾶ τσοὶ χιλιάδες καὶ πάει καλιὰν τση. Οἱ σπανοὶ ποῦ θαῤῥεύγουντανε πῶς ἤτανε κορίτσι, ἠσυμφωνήσανε νὰ τὤχῃ μιὰ νυχτιὰ καθ' ἕνας μὲ τὴν ἀράδα, κ' ἠκαυγχλαστήσανε τὸ βράδυ ποιὸς νὰ τὸ κοιμηθῇ πρῶτος, ὄχι' ἐγὼ, ὄχι' ἐσὺ, μὲ τὰ ὑστερινὰ ἠβάλανε λαχνὸ κ' ἤπεσενε τοῦ πρώτου σπανοῦ' ἐκεῖνος πγιὰ μὰ τὴ χαράν του τὸ παίρνει 'νωρὶς 'νωρὶς καὶ ἀναιβάζει ἕνα ξεπεταχτὸ θεόρατο ποῦ

*) τὸν πώγωνά των.

δὲν ἠκούουνταν Θεοῦ βροντή· ἐκεῖ δὰ 'πάνω 'σὲ μιὰν κόχη ἤτανε καργιόλα καλοστρωμένη καὶ μέσ' 'ς τὴ μέση κἄτι μεχαναὶς σιδερένιαις· λέει—«Εἶντα τσοί κάνετ' εὐταίς;» 'Αποκρίνετ' ὁ σπανὸς—«'Εδῶ ἀναιβάζομενε ὅσοι ἔχουνε παράδες μαγγανίζομενε τὰ χέριαν τωνε, τσοὶ γδύνομενε, τσοὶ δέρνομενε, τσοὶ σκοτόνομενε καὶ τσοὶ χώνομενε ἔ πὰ 'ποκάτω» — «Γιὰ νὰ βάλω κ' ἐγὼ τὰ χέρια μου νὰ 'δῶ.» 'Ηγύριζεν ὁ σπανὸς τὴ μηχανὴ ἠγύριζενε· σὰν ἠρχίσαν μόνου μόνου νὰ μαγγανίζουνταινε τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ κ' ἠφώναζενε ὄχου ὄχου, ἠξέστρηφενε πάλι ἐκεῖνος τὴ μηχανὴ καὶ τὰ ξεμαγγάνιζενε. — «Ἆ κατάλαβα» κάνει μὲ γέλοιο τὸ παιδί. —«Γιὰ βάλε καὶ σὺ τὰ δικά σου νὰ δοκιμάξω»· ὁ Σπανὸς ποῦ καψορέουντανε νὰ χορατεύγῃ μὲ τὸ κορίτσι τἄβαλενε· τὸ παιδὶ ἤκανενε πῶς δὲ 'ξέρει κ' ἠγύριζεν ἀγάλι' ἀγάλια τὴ μηχανή. —«Κομμάτι πγιὸ λήωρα» τοῦ κάν' ὁ σπανός· Τὸν ἀνείξερο*),μιὰ μιὰ τὸ παιδί.'Σὰν ἠμαγγανιστήκανε πγιὰ μόνου μόνου τὰ χέριαν του, κ' ἠφώναζεν ὄχ, ὄχ νὰ τοῦ τὰ μολλάρῃ δός του δός του καὶ τὸ καλό σου τὸ παιδί, κ' ἠγύριζενε τὴ μηχανὴ μ' ἀγγιομαχητὸ 'σὰν τὸ μύλο τοῦ καφὲ, ὥσπου καὶ τοὔλυωσενε καὶ τοῦ ματσάρισένε τὰ χέριαν του ἀπὸ τὸ σφίξιμο τὸ πολύ· ἤμπηξεν ἐκεῖνος θεόραταις φωναὶς, μὰ ποῦ νὰ πάρουνε κάτω χαμπάρι τόσο ὕψος· ἔπειτἄχενε καὶ τὴν κλαβανὴ καταιβασμένη. Καλὰ τώρα σ' ἔχω 'σὰν μποντικὸ πιασμένο λέει τὸ παιδὶ κ' ἁρπᾷ ἕνα σβούρδουλο ποὔβρεν ἀπάνω 'ς τὰ σίδερα τσῆ μηχανῆς καὶ τὰκ τὰκ 'ς τὴ μούρη 'ς τὴν κεφαλὴ, 'ς τὴν πλάτη τοὔδωκενε καὶ τοὔλεενε —«Χῆνἄτανε γιὰ κοττοποῦλι, χῆνἄτανε γιὰ κοττοποῦλι.» 'Εκειὸς πγιὰ μισοτελειωμένος 'ς τὸ ξύλο ἠφώναζενε —«Μωρ' ἐκεῖνος τσῆ χῆνας, ἐκεῖνος τσῆ χῆνας» μὰ βρονταὶς Θεοῦ δὲν ἠκούονταν ἀπὸ 'πάνω. 'Απὲ τὸν ἀφίνει ὅπως ἤτανε κ' ηὑρίσκουντανε, ἀνοίει μιὰν πορτέλλα βγαίνει 'ς ἕνα μπουντὶ. κρεμνιέται κάτω, κ' ἀπὸ 'δῶ 'πᾶν κι' ἄλλοι, μιὰ καὶ δυὸ καὶ 'ς τσῆ μάνας του. 'Ηξημέρωσεν ἡ αὐγὴ τοῦ Θεοῦ, ἠξαπλώθηκεν ὁ ἥλιος 'ς τὴν αὐλὴ

*) 'Ανήξερος (α-είξεύρω) ὁ μὴ γινώσκων, ὁ ἀδαής.

ποῦ ὁ σπανὸς νὰ καταίβῃ ποῦ τὸν ἐκαρτεροῦσαν οἱ ἄλλοι δυό. Ἠλέανε πγι' ἀνάμεσάντωνε —«Ἔ τὸν ἐρίφη, χορίτσ' ἤνοιωσενε 'ς τὸ πλάϊν του καὶ δὲν ἔχει ξεκολλημό.» Σὰν ἠκόντευγενε πγιὰ τὸ μεσημέρι, λέ' ὁ ἕνας—«Πάω 'γὼ νὰ τόνε ξυπνήσω· μοῦβρηκενε χουζοῦρι, καλὸς εἶναι νὰ κοιμᾶται ὥς αὔριο νὰ μοῦ πάρῃ καὶ τὴν ἀράδα μου.» Ἀναιβαίνουνε κ' οἱ δυὸ ἀπάνω, εἶντα νὰ δοῦνε; ἕναν ἄνθρωπο 'μπατοκυλισμένο μελανιασμένο ποῦ καθὼς τ' 'ς εἶδεν ἠφώναζενε μαϊναρισμένος—«Μωρ' ἐκεῖνος τσῆ χήνας, ἐκεῖνος τση χήνας.»—«Ἄχ, ἠκάμαν ἐκεῖνοι, μὲ διάολο ποῦ μπλέξαμενε, κ' εἶντα μπορούμενε νὰ τοῦ κάμωμενε ποῦ μᾶσε καταμηνᾷ τώρα γι'αὐτὰ ποῦδεν ἐδ' ἀπάνω; καὶ ποῦ τὸ 'ξέρομενε.» Ἂς ἀφήκωμενε τώρα τσοὶ σπανοὶ κι' ἂς ἐρθούμενε 'ς τὸ παιδί. Σὰν ἠπήαινε 'ς τσῆ μάνας του. — «Μωρ' εἰντἆρθες πάλι, γυιέ μου;» — «Καλὰ σ' ἐχαρτζιλίκωσα μόνου γιὰ νὰ κοιμηθῶ κι' αὔριο σοῦ λέω». Σὰν ἠξημέρωσενε τσῆ λέει —«Ἀπὸ 'φτὰ ποῦ 'πῆρες μοῦ δῶκε ἐφτακόσια γρόσα.» Τὰ παίρνει καὶ πάει 'ς τὸ σπετσιέρη καὶ τοῦ λέει· —«Ὡς πόσο 'μπορεῖς νὰ βγάλῃς τὸ πολύ σου τὴ νυχτιά;» λέει— «Κ' ἑκατὸ κ' ἑκατὸ πενῆντα καὶ διακόσα καὶ τρακόσα κάμμιὰ φορὰ γρόσα.» —«Νὰ πεντακόσα καὶ μ' ἄφηκε μιὰ βραδυὰ εἰς τὴ σπετσαρία, ὅπως εἶναι καὶ 'βρίσκεται.» Κλεῖ ὁ σπετσιάρης τὸ μαγαζί, τοῦ δόνει τὸ κλειδὶ, χτυπᾷ τσὴ πεντακόσαις κ' ἠγελούσανε καὶ τὰ μουστάκιαν του. Ὕστερα τὸ παιδὶ τρέχει 'ς τὸ ἐμπορικὸ παίρνει μιὰ φορεσιὰ ῥοῦχα τσόχινα, μιὰ ζύη*) 'ματογυάλια, ἕνα ὀρθὸ κολλάρο, κ' ἠσεσταρίστηκενε 'σὰ ντετόρος. Ὅλη 'μέρα ἠσιργιάνιζενε, 'σὰν ἠσουρούπωσενε, ἀνοίει τὴ σπετσαρία, πιάν' ἕνα μουρτάρι ποῦβρηκενε 'μπροστάν του κ' ἕνα γουδὶ γυαλένιο κ' ἤῤῥιξενε γιατρικὰ μέσα κ' ἤκανενε πῶς ἠκοπάνιζενε, χωρὶς νὰ νοιώθῃ εἶντα τοῦ γίνεται. Μέσ' 'ς τὴν πολλὴ ὥρα νά σου κ' οἱ δυὸ σπανοὶ κ' ἠφέρνανε σηκωτὸ τὸν ἄλλο·—«Καλὴ 'σπέρα σας» —«Καλή σας 'σπέρα.»—«Ἤρθαμενε νὰ γιατρέψῃς τσὴ λαβωματιαίς του»—«Καὶ ποῦ ἠχτύπησενε;»—«Ἀπὸ ἕνα ψιλὸ παντάρι ἤπεσενε κ' ἠσκοτώ-

*) ζεῦγος.

θηκενε.» Μ μ μ, ἠμούγκρισενε τὸ παιδί.—«Καλὰ, τὸν ἀφῆστ' ἐδῶ, καὶ θέλω 'μπροςὰ ἐφτακόσα γρόσα.» Ντρὰν, ντρὰν, τοῦ τὰ πλερόνουν ἐκεῖνοι μπὶρ καὶ ταμάμ· τὸν ἀκουμποῦνε ξαπλωτὸ 'σὲ μιὰ γωνιὰ κ' ἠφύανε. 'Σὲ μιὰ ςαλιὰ ὥρα ἀρπᾷ ὁ καλός σου ντοτόρος τὸ γυαλένιο γουδὶ, τοῦ καπελόνει τὴ μιὰ 'πάνω 'ς τὴν ἄλλη δυὸ τρεῖς καὶ —«Κοττοποῦλ' ἦτανε γιὰ χῆνα, κοττοποῦλ' ἦτανε γιὰ χῆνα;» ὁ κακόμοιρας πγιὰ ὁ σπανὸς 'σὰν τοὖρθαν ἄφου κατάφου ἤκανενε—«Ὄχ, ὄχ, ἀθεόφοβε» μὰ ποῦ ἐκεῖνος, τὸν ἤκαμενε παστίτσο. 'Απέκει τόνε βγάνει 'ς τὴ στράτα ποὔπεφτενε μαγκὶρ μαγκὶρ χαλάζι κρύο καὶ κακὸ, κλεῖ τὴ σπετσαρία, πηαίνει τὸ κλειδὶ τοῦ σπετσιέρη, καὶ 'ς τσῆ μάνας του· ὁ σπανὸς, ποῦ νὰ σαλέψ' ἀπ' ἐκεῖ σακατεμένος· ἐκεῖνος πγιὰ τὸ 'ξέρει εἶντα παρτίρησεν ὅλη νύχτα. Ὅ,τι κ' ἤφεγγεν οἱ σπανοὶ ἠβάλανε τὸ δρόμ' ἀμπρός τωνε γιὰ τὸν ἄῤῥωστο· κατὰ πῶς τ'ς ἠγροίκησεν ἐκεῖνος ἀπὸ μακρυὰ—«μωρ' ἐκεῖνος τσῆ χήνας ἦταν, ἐκεῖνος τσῆ χήνας·» κ' ἠτρεμουλιάζανε τὰ σαούνιαν του. Εἶδανε κι' ἀπῶδαν οἱ σπανοὶ πῶς ἐκείνη ἡ πολιτεία δὲν τσοὶ σήκονενε πγιὰ γιὰ ναὖρουνε καὶ καλὸ γιατρὸ ἠβάλανε νὰ ξενιτευτοῦνε. Μὰ ἡ θάλασσα ποὖθελα νὰ μπαρκαριστοῦνε ἦτανε 'σὰ νὰ 'πῇς ἀπὸ τὸ Τζιᾶ ὥς τὴ χώρα *), τὸ δόλιο παιδὶ καρφὶ πγιὰ τοὔμπηκενε τσῆ χήνας. 'Βρίσκ' ἕνα τσομπάνη τοῦ δόνει εἴκοσι γρόσα καὶ τοῦ λέει νὰ πάῃ 'ς τὸ τάδε βουνὸ π' ἀντίκρυζενε ἐκεῖ ποὖθελα νὰ περάσουν οἱ σπανοὶ καὶ νὰ φωνάζῃ — «Μωρ' ἐγῶμ' ἐκεῖνος τσῆ χήνας, ἐκεῖνος τσῆ χήνας.» Εὐτὸς ποῦ νὰ 'ξέρῃ εἶντα τοῦ μέλλουντανε ἤστρεξενε. 'Σ ἕλιο νὰ κ' οἱ σπανοὶ κ' ἠσηκόνανε τὸν ἀῤῥωστημένο πάνω 'σὲ μιὰ σανίδα· ἐκεῖ ἀκοῦνε φωναὶς — «Μωρ' ἐγῶμ' ἐκεῖνος τσῆ χήνας.» 'Σ τὴ στιγμὴ παρχιτοῦνε τὸν ἄῤῥωστο χάμω —«Μωρὲ 'δὲς τὸν μπερμπάντε, ποῦ μᾶς ἠγείνηκενε καὶ βοσκός» καὶ 'ς τὴν κάτσα· πιάνουνε τὸν καμμένο τὸ βοσκὸ καὶ βάλε μὲ νοῦ σου πγιὰ

*) Ὁ Τζᾶς εἶνε τὸ ὑψηλότερον βουνὸν τῆς Νάξου, παραφθορὰ τοῦ «Ζεύς» ἀπέχον τρεῖς ὥρας ἀπὸ τὴν πόλιν Νάξον. Οἱ γραμματισμένοι ἐκεῖ τὸ λέγουσι «τὸ βουνὸν τοῦ Διός.» (Σημ. Κρ.)

ἦρανε γροθοπατηνάδα ποὔχεσενε τσῆ φτέρναις του καὶ τσῆκαμενε λιασταῖς, ποῦ λέ' ὁ λόος, ποὖπεν ὁ φλόος καὶ τὴ γιῶτσα καὶ τὴ μετζαρόλα ποὖπερνεν ὁ ἄσορτος τὰ εἴκοσι γρόσα ποῦ τοὔβγῆκαν ἀπὸ τὸ ῥθοῦνι. Ὁ ἀληθινὸς ἐκεῖνος τσῆ χήνας ποὔτανε κρυμμένος, δὲ χάνει ἀφέντη μοῦσαι καιρό· πιάν' ἀποκάτ' ἀπῶνα ντεντρὸ μιὰ φίδα μὲ τ' ἀγκάθια κατὰ πῶς ἦτανε καὶ τρέχει 'ς τὸν ἀῤῥωστημένο ποῦ τὸν εἴχανε παραιτημένο, καὶ — «Κοττοποῦλι ἦτανε γιὰ χῆνα, κοττοποῦλ' ἦτανε γιὰ χῆνα, κοττοποῦλ' ἦτανε γιὰ χῆνα;» ὡς ποῦ νὰ γυρίσ' ὁ σπανὸς τὴν κεφαλήν τ' ἀπάνω τοῦ τὴν εἶχεν ἁπλάδα καμωμένη· τοὔδωκενε ποῦ δὲν ἤβλεπενε, τοὔδωκενε κι' ὄχ ἀμὰν ἀμὲν κι' ὁ σπανός·—«Μωρὲ ἄχ ἀθεόφοβε, ἐσεῖσαι πάλι Τοῦρκο ἀβάφτιστε, σκυλλὶ μαγαρισμένο;» Δός του 'κεῖνος πγιὸ πολλαῖς κι' ἂν τὸν πιάσῃς. Ἐκεῖ ποὔρχουντανε γελασμένοι οἱ δυὸ σπανοὶ πῶς ἠξεθυμάνανε κ' ἠχόρτασενε τὸ χέριν τωνε, ἠκούσανε τ' ἀγκομαχητὸ τοῦ ἀλλονοῦ—«Μωρ' ἐκεῖνος τσῆ χήνας ἐκεῖνος τσῆ χήνας». Σὰν ἠκοστάρανε εἶντα νὰ 'δοῦνε; βουτακιασμένο 'ς τὸ αἷμα ποῦ τσούρνάριζεν ἀπὸ τ' ἀγκάθια τσῆ μαγκοόρας ποὔτανε μπημένα 'ς τὴ ῥάχιν του, καὶ 'ς τὰ δάκρυα ποὔκλαινε 'σὰν τὸν Πέτρο. Ἐτότες ἠκαταλάβανε τὴ μαστοριὰ κ' ἠβαρειαναστενάξανε:—«βρὲ τοῦτος εἶνε πγιὸ φίνος ἀπὸ 'μᾶς.» Μέσ' 'ς τὰ πολλὰ 'σὰν τὸν ἐμασαρέψανε τὸν ἐμπαρκάρανε. Ποῦ δὰ ν' ἀρκεστῇ ὡς ἐδῶ τὸ παιδὶ, πάει καὶ συντυχαίνει ἕναν ἄλλο τσομπάνη· λέει —«Νὰ σοῦ δώκω τὰ ῥοῦχά μου ποὖνε καινούργια νὰ βάλω τὰ 'δικά σου ὅπως εἶνε καὶ 'βρίσκουνταινε· λέ' — ἀκοῦς ἐκεῖ;» Βάνει τὰ τσομπάνιστικα καὶ μπαρκάρεται κ' ἐκεῖνος 'ς τὸ ἴδιο καΐκι μὲ τσοὶ σπανοί. Ποῦ νὰ τόνε γνωρίσουνε μὲ τέτοια κορμοστασιά; ἔπειτα δὲν τὸν εἴχανε 'δωμένο πριχοῦ οἱ δυὸ σπανοὶ, ὁ ἄλλος πάλι ἦτανε βαθυλοϊσμένος 'ς τὴν κάψα καὶ 'ς τὸν ἵδρω ποῦ δὲν ἤνοιενε 'μάτι. Ἡρμενίζαν ἡρμενίζανε κ' ἠπήανε νὰ 'πούμενε 'ς τὴν Πόλι. Μέσα 'σὲ τρεῖς μῆνες (ἦτανε πγιὰ καλὰ ὁ ξυλοκοπημένος, τσοὶ βλέπ' ἀποπόξω ἀπῶναν καβενὲ μὲ τὸν ἀργελέ· ξαναπάει τὴν ἄλλη βραδειὰ τὴν ἴδια ὥρα ἐκεῖ πάλι

τσοὶ βλέπει 'ς τὸ ἴδιο μέρος στρωμένοι. Πάει κ' ἐκεῖνος 'ς τὸν καβετζῆ καὶ τοῦ λέει νὰ τόνε πάρῃ δοῦλο· λέει — «Τζάμπα ἔρχομαι, ὅ,τι νὰ τρώω.» Ἀπὸ τότες ἠσερβίριζενε τὸν καβὲ κι' ὅλο βολτετζάριζεν ἐκεῖ, ποῦ κάθουνταν οἱ σπανοί· τ'ς ἀκούει μιὰ φορὰ 'σὰν κἄτι νὰ σκεδιάζανε, γιατὶ 'μιλούσανε θαῤῥετὰ μὲ τὴν ἰδέα πῶς κἀνένας δὲν ἠκαταλάβαινε τὴ γλῶσσάν τωνε καὶ ποῦ νὰ 'ξέρουνε πῶς ἦτανε κοντάν τωνε καὶ τ'ς ἀφηκρούντανε 'σὰν ποιός; ἐκεῖνος τσῆ χήνας. Κοντοσταματᾷ κ' ἠλέανε νὰ καταίβουνε τὴ νύχτα ἀπὸ τὴν καμνάδα 'ς τὸν καβενὲ καὶ νὰ πάρουνε ὅ,τι 'βροῦνε καὶ πρώτην τωνε δουλειὰ τὰ γρόσα τοῦ μπεζεστὲ, γιατ' εἶχανε παραμονεμένα κ' εἶδανε πῶς κἀνένας ποτὲς δὲν ἠκοιμούντανε μέσα. 'Σαν ἠβράδυασεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, ἠνύχτωσενε καλὰ κι' ὕπῆαν οἱ ἀθρῶποι 'ς τὰ σπίτιαν-τωνε νὰ κοιμηθοῦνε, ἀπομείνει τὸ παιδὶ μέσ' 'ς τὸν καβενὲ, ἀνάφτει ἕνα μαγκάλι κοντὰ 'ς τὸ τζάκι καὶ βάν' ἕνα πέταλο 'ς τὴ φωτιὰ μὲ γράμματα 'σὰν ὄντα βουλόνουνε τὰ ἄτια τοῦ Σουρτάνου· εἶχενε καὶ κοντὰ ἕνα κονταρόξυλο. Ἀποῦντο μεσάνυχτα*), ὅ,τι κ' ἠκράξαν οἱ πετεινοὶ νοιώθει χαρχαλητὸ ἀπὸ πάν' ἀπὸ τὴ στεασιὰ καὶ 'σὰν πῶς νὰ 'γδύνουντανε κἀνένας τωνε, γιατ' ἠδοκιμάξανε καὶ δὲν ἠχωρούσανε μὲ τὰ ῥοῦχα, τόνε δένουνε μὲ σκοινιὰ καὶ τόνε καταιβάζουνε 'λίο, 'λίο ἀπὸ τὴν καμνάδα. 'Σ τὴ στιγμὴ τὸ πυρωμένο πέταλο 'ς τὸ κονταρόξυλο—ἦταν ἐκεῖνος ποῦ τ'ς ἤφαενε τόσαις φοραὶς—καὶ τοῦ τὸ καθίζει 'ς τὸ κωλομέρι ποῦ κοκκίνισενε κι' ἠπροίστηκενε 'σὰν μελιτζάνα· καὶ τοῦ κάνει σιγὰ τὸ παιδὶ γιὰ νὰ μὴν ἀκούσουν ἀπὸ 'πάνω—«Χῆνἄτανε γιὰ κοττοποῦλι,κοττοποῦλ' ἦτανε γιὰ χῆνα;» —ὄχ ὄχ ἐκεῖνος καὶ τὸν ἐσέρνουν ἀπάνω· λέει —«εἶντἄπαθες;» —«Τίποτα· σφιμμένο μ' εἴχετε κ' ἠπήενε νά με πνίξῃ τὸ σκοινί·» ὁ λόος ἦτανε γιὰ νὰ τὸ πάθουνε κ' οἱ ἄλλοι, ὅλο πγιὰ ἐκεῖνος; Τέτοιοι εἶν' οἱ κακοὶ ἀνθρῶποι· 'ς τὴν κλεψιὰ καὶ 'ς τὸ κακὸ συφωνοῦνε, κ' ὕστερα νὰ 'βγάλ' ὁ ἕνας τὸ 'μάτι τ' ἀλλονοῦ. 'Γδύνεται τὸ λοιπὸ ὁ δεύτερος τὰ ἴδια παθαίνει· καταιβαίνει κι' ὁ τρίτος καὶ

*) Ἀκριβῶς κατὰ τὸ μεσονύκτιον a punto.

βουλωμένος ἀναιβαίνει· τὴν ἄλλη 'μέρα τὸ παιδὶ τσοὶ πάει καὶ 'ς τὸν καδῆ, λέει—«Εὐτοὶ χρωστοῦνε 'ς τὸν ἀφέντη μου ποῦ 'πέθανενε δυὸ χιλιάδες γρόσα καὶ τώρα δὲ μοῦ τὰ δίνουνε.» Τοῦ λέ' ὁ καδῆς, —«Κ' εἶντα μαρτύριο ἔχεις;» λέει —«βουλωμένοι τ'ς ἔχει γιὰ νὰ τσοὶ γνωρίζῃ, κι' ἂν ὁρίζῃς ψηλάφησέ τσοι νὰ 'δῇς καὶ τοῦ λόου σου.» 'Σὰν ἠδιάταξενε νὰ τσοὶ γδύσουνε κ' εἶδενε τσῆ βούλαις κάνουνε ν' ἀνοίξουνε τὸ στόμα τωνε νὰ 'ποῦνε τὸ δίκηον τωνε οἱ σπανοί, μὰ τὰ λέανε μασημένα γιατ' ἠκοτούσανε νὰ ποῦνε πῶς ἠγδυθήκανε γιὰ νὰ γδύσουνε τὸν καθενέ; ἐτσὰ τσοὶ προπαίρν' ὁ καδῆς, τσοὶ στρώνει κάτω προστάζει καὶ δόνουνε τοῦ καθενοῦ σαράντα σβουρδουλιαὶς· ὕστερα τσοὶ χώνει καὶ 'ς τὴ χάψι, ὥσπου νὰ πληρώσουνε τσὴ δυὸ χιλιάδες τοῦ παιδιοῦ· εἴδανε κ' ἀπῶδανε πλερώνουνε κ' ἐκείναις, τσὴ παίρνει τὸ παιδί, λέει—«Τέτοιοι θέτε νἄχετε 'σεῖς» μπαρκάρεται καὶ 'ς τσῆ μάννας του· κ' ἠπεράσαν ὕστερα μὲ τόσα γρόσα ντὰ πρένς. Ἠτρώανε κ' ἠπίνανε κ' ἠλαρδομουστακιάσανε. Ψώματα κι' ἀλήθεια ἐτσὰν τὰ παραμύθια.

ΣΗΜ. Τοῦ παραμυθίου τούτου ἡ ἀρχὴ ὁμοιάζουσά πως καὶ τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀριθ. 31 παραμυθίῳ ἀπαντᾷ καὶ εἴς τινα ἰνδικὸν μῦθον, ὃν ἐκ τῆς Χιτοπαδάσας πολλὰ ἔθνη παρέλαβον ἐν τοῖς παραμυθίοις των. (Πρβλ. Max Müller, Essais sus la mythologie comparée. trad. Perrot. 1873 p. 277—278).—Ὁ μῦθος οὗτος φέρεται ὡς ἑξῆς ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Συμεῶνος Σήθ, γενομένῃ περὶ τὰ τέλη ΙΑ'. ἑκατονταετηρίδος: «Λέγεται γάρ, ὡς ἀσκητὴς ἠγόρασε τράγον, καὶ ἀπήρχετο εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ Ἰδόντες δὲ αὐτὸν τινὲς, συνεβουλεύσαντο ἆραι ἀπ' αὐτοῦ τὸν τράγον διὰ μηχανῆς. Ἐγγίσαντες οὖν αὐτῷ, εἶπεν ὁ πρῶτος αὐτῶν· «Ὁρᾷς, πῶς αἴρει οὗτος ὁ ἀσκητὴς τὸν κύνα τὸν μικρόν;» Ὁ δὲ δεύτερος ἔφη· «Ὁρῶ μὲν ἀσκητὴν, ἔργον δὲ ἀσεβοῦς· εἰ γὰρ ἦν ἀσκητὴς, οὐκ ἔσυρε τὸν κύνα.» Ὁ δὲ ἀπέλυσεν αὐτόν· καὶ ἀπελθὼν ἔπλυνε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ἐκαθαρίσθη. Καὶ λαβόντες τὸν τράγον ἔσφαξαν καὶ διεμερίσαντο ἑαυτοῖς.» (Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης· ἐν παραρτήματι Χιτοπαδάσας ἢ Πάντσα-Τσάντρας, μετάφρ. Δ. Γαλανοῦ 1851 σ. 62).—Ἐν τῷ ἰνδικῷ πρωτοτύπῳ τρεῖς εἰσὶν οἱ κλέπται, οἵτινες ἀπατήσαντες ἀλληλοδιαδόχως τὸν βραχμᾶνα, λαμβάνουσι τὸν τραγον. Ν. Γ. Π.

35

(Νάξος)

Ἦταν ἕνας βασιλέας κ' εἶχενε μιὰ μοναχοκόρη. Ἐκεῖ ποῦ 'πήαινε μιὰ φορὰ 'ς τὸ λουτρὸ νὰ 'γδυθῇ βλέπει μιὰ ψεῖρα 'ς τὸ 'πουκάμισόν του. Τῆνε πιάνει, τῆνε τυλίει 'ς ἕνα χαρτί, λέει— «Νὰ μὴ τῆνε σκοτώσω, μόνου νὰ κάμω δοκιμαῖς ἀπάνω 'ς τὴ ψεῖρα.» 'Σὰν ἠπολούστηκενε 'πάει 'ς τὸ σπίτι τὴ ψεῖρα καὶ χωρὶς νὰ 'πῇ κἀνενοῦ τίοτις τῆνε ῥίχτει 'σὲ μιὰν κοῦπα γεμάτη 'λάδι· δὲν ἠπνίηκενε μόνου ἠγέμιζενε μέσαν τση 'λάδι κ' ἠφούσκονενε, ὥςπου κ' ἦπιεν ὅλο τὸ 'λάδι τσῆ κούπας κ' ἠχόντρυνενε 'σὰν κάβουρας· τῆνε 'βγάνει ὁ βασιλέας ἀπὸ τὴν κούπα καὶ τῆνε βάνει 'σὲ μιὰ λεκάνη γεμάτι 'λάδι· ὅλο ἤπινενε κ' ἐκεῖ ἡ ψεῖρα κ' ἠχόντρυνενε 'σὰν ἀστακὸς, ὥςπου καὶ δὲν εἶχενε 'λάδι ἡ λεκάνη, καὶ δὲν ἠχώριενε πγιὰ μέσα. Τῆνε 'βγαίνει πάλι ὁ βασιλέας καὶ τῆνε ῥίχτει 'σὲ μιὰ τζάρα 'λάδι· ἤπιενε καὶ τσῆ τζάρας τὸ λάδι καὶ δὲν ἠψόφανε μόνου ἠγείνηκενε 'σὰν τὴ τζάρα χοντρή. Ἔτσι τὴν ἔβαλενε πάλι ὁ βασιλέας 'σὲ πγιὸ μεγάλο τόπο κ' ἤσωσενε κ' ἠγένικενε ἡ ψεῖρα ἕνα θηριὸ δούλειασμα. Ἀπὲ τῆνε 'βγάνει, τῆνε σφάζει, τῆνε γδαίρνει μονάχος, χώνει τὸ κρηάς τση 'ς ἕνα λάκκο καὶ κρεμνᾷ τὸ γδερμάτι ὄξω 'ς τὴν πόρτα τοῦ παλατιοῦ, κ' ἤβαλενε διαλαλημὸ, ὅποιος 'βρῇ τίνος εἶνε τὸ γδερμάτι νὰ πάρῃ τὴν κόρην του. Ἠμαζευτῆκαν ὅλα τὰ βασιλιόπουλα τὰ πριντσιπόπουλα, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, μὰ ποῦ νὰ πάῃ ὁ νοῦς τωνε πῶς ἤτανε γδερμάτι τσῆ ψεῖρας, ἀφότις ἤπιανεν ὅλη τὴν πόρτα; Μιὰν ταχυτερνὴ περνᾷ κι' ὁ διάολος μὲ τὰ κέρατα καὶ λέει —«Νὰ σᾶσε 'πῶ ἐγὼ εἴντα γδερμάτι εἶνε; εἶνε τσῆ ψείρας· καὶ νά μοῦ ἑτοιμάσῃς τὴν κόρη σου νἄρθω μεθαύριον νὰ τῆνε πάρω.» Μὰ τὸν κα-

μόν του πγιὰ ὁ βασιλέας! 'σὰν ἤφυεν ὁ διάολος ἠμετάνοιονενε γιὰ τὸ στοίχημα ποὔβαλενε, κλάμα ἡ βασιλιοπούλα μὰ ἤτανε 'ξώρας. Κάνει ὁ βασιλέας τ'ς ἑτοιμασίαις, 'σαράντα καμήλαις φορτωμέναις ψωμιὰ, κουμπάνιες, 'σαράντα ἀγωγιάταις, δένει καὶ 'ς τσῆ τσέπαις τσῆ κόρης του δυὸ ἄσπρα περιστέρια, λέει—«'Αφοῦτανε γραφτό σου, κόρη μου, νὰ σὲ πάρ' ὁ καταραμένος, φύλαε μάγι κους τὰ πιπίνια, καὶ ξαπόλυσέ τα 'σὰ λείπῃ μ' ἕνα χαρτάκι 'ς τὸ στόμα νὰ μοῦ γράψῃς πῶς ἀπερνᾷς, ποῦ σ' ἐπήενε.» 'Σὲ δυὸ 'μέραις ἔρχετ' ὁ καταραμένος, παίρνει τὴ βασιλιοπούλα ἀπὸ τ'ς ἀγκάλαις τοῦ πατέραν τση καὶ φεύγουνε κ' ἠπήαινενε τὸ 'μάτιν τση 'σὰν ποτάμι, μὲ 'σαράντα καμήλαις στρωμέναις ποῦ καβαλλίκευεν ἡ βασιλιοπούλα κι' ὁ διάολος, κι' ἀγωγιάταις ἀπὸ 'πίσω κ' ἠκεντούσανε. 'Σὰν ηὐγήκανε δυὸ τρεῖς ὥραις δρόμο ὄξ' ἀπὸ τὴν πολιτεία φωνάζ' ὁ διάολος —«πεινῶ· —«Εἶντα νὰ σοῦ κάμω, τοῦ κάν' ἡ βασιλιοπούλα, φάε τσῆ μιᾶς καμήλας τὰ φαγιά.» Καταιβαίν' ἀπὸ τὴν καμήλαν του καὶ τρώει τὰ φαγιά μὲ τὴν καμήλα μαζὶ, ἀπὸ 'κείναις ποῦ κλουθούσανε, καβαλλικεύγει πάλι. 'Σ ἕνα κάρτο τ'ς ὥρας λέει—«Πεινῶ.» Ἡ βασιλιοπούλα ὅλο ἤδερνεν ἡ καρδιόν τση γιὰ νὰ μὴν τὰ βάλῃ μαζίν τση λέει —«Φάε μιᾶς ἀλλονῆς καμήλας τὰ φαγιά.» Ξαναπεζεύγει, τρώει τὰ ψωμιὰ μὲ τὴν ἄλλη καμήλα καὶ πάλι καβάλλα· 'ς ἕλιο λέει—«Πεινῶ». Τρώει καὶ μιὰν ἄλλη καμήλα μὲ τὰ ψωμιὰ ῥουφηχτά. Ἔτσι νὰ τὰ κοντολογοῦμε πεινῶ καὶ πεινῶ ἤρχενε καὶ τσὴ 'σαράντα καμήλαις ῥουφηκταίς ὁλάκεραις, μὲ τὰ κόκκαλα καὶ τὰ ψωμιὰ ποὔταν ἀπάνω, ἀπὲ ξαναφωνάζει —«Πεινῶ» καὶ χύνει κι' ἀρπᾷ τὴν καμήλα ποῦ καβαλλίκευγεν ἀπὸ τὴν κεφαλὴ, τσῆ δόνει μιὰ καὶ πάει κάτω, κ' ἠπορπάτιεν ὁ διάολος. 'Σ ἕλιο λέει—«Πεινῶ» —«βοή μου, κάνει ἡ βασιλιοπούλα, καὶ τὴν καμήλα μου θὰ φᾷς;» ὥςπου νὰ τὸ καλοτελειώσῃ τὴν εἶχενε καὶ φαωμένη· ἀπὲ λέει τῶ 'σαράντα ἀγωγιάτω ποῦ κλουθούσανε —«Εἶντα θέτε σεῖς; κοπιάσετ' ἀπὸ 'δῶ.» Ἄλλο δὲν ἀπαντέχανε κ' ἐκεῖνοι· φεύγουνε καλιάν τωνε. Ὁ βασιλέας δὲν ἤξερενε πγιὰ εἶντ' ἀπογείνηκεν ἡ

κόρην του καὶ ποῦ τὴν ἐπῆεν ὁ διάολος, κ' ἤτανε μὲ τὴν ἔγνοιαν τση. Ἐκεῖνος ὡς τόσο ἀφοῦ ἤφαενε καὶ τὴν καμήλαν τση τῆνε παίρνει ἀλαμπρατσέτα κ' ἠπορπατούσανε· ἠπηαίναν ἠπηαίνανε, σούρουπα πᾶνε 'σὲ μιᾶν τρύπα καὶ βάν' ὁ διάολος τὰ κέρατάν του μέσα καὶ κυλᾷ ἕνα βράχο ποῦτανε 'μπροστὰ καὶ 'μπαίνουνε μέσα· ἀπὲ κυλᾷ πάλι τὸ βράχο καὶ φράζει, ποῦ κάνεὶς δὲν ἠκατλάβαινενε ναὔρῃ τὸν τόπο, ὄξω μου νάξερε πριχοῦ· 'βρίσκουν ἕνα στενὸ σωκακάκι ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τῆς γῆς καὶ σκοτεινό· ἀπὲ μιὰ σκάλα καταβαίνουνε χίλια σκαλοπάτια καὶ 'βρίσκουνταιγε 'ς ἕνα παλάτι κι' ἤλαμπενε 'σὰ 'μέρα μὲ κατρέφταις μὲ ὅλα· τὸ βράδυ πέφτουνε μαζὶ 'ς τὸ κρεβάτι· χύνει ὁ διάολος ἀπάνων τση καὶ τσῆ κάμνει μιὰν τρύπα μέσ' 'ς τὰ δυὸ βυζιὰ καὶ τὴν ἐβύζαινεν ὁλονυχτῆς τσῆ νύχτας 'σὰν ἀβδέλλα· τὸ πρωῒ ἤφευγενε κ' ἤλειπενε ὅλη 'μέρα καὶ τὴν ἤφινενε κλειστὴ μέσα ποῦ δὲν ἠμπόρενε νὰ κυλίσῃ τὸ βράχο νὰ φύῃ μηδὲ ἠπέρναν ἄνθρωπος νὰ τοῦ φωνάξῃ. Κάθα βράδυ λοιπὸ τὴν ἐβύζαινενε καὶ τ' ς ἤπινεν ὅλον τση τὸ αἷμα ποῦ τὴν ἔκαμενε νὰ ῥέψῃ 'ς τὰ πόδιαν τση κ' ἠχτίκιασενε. Μιὰ 'μέρα κ' εὐτὴ σκίζει ἕνα φύλλο ἀπὸ τὸ πορτοφόλιν τση καὶ γράφει μὲ τὸ βολυμάκι μιὰ μπόρτσα τοῦ πατέραν τση—«Πῶς τῆνε βυζαίνει 'σὰν ἀβδέλλα ὁ διάολος καὶ κοντεύγει νὰ τσῆ ῥουφήξῃ ὅλον τση τὸ αἷμα· πῶς 'ς τὸ τάδε μέρος εἶνε μιὰν τρύπα, κ' ἕνας βράχος 'μπροστὰ, καὶ πάει μέσα βαθειὰ 'ς ἕνα παλάτι καὶ τὴν ἔχει ἐκεῖ 'μέρα νύχτα καὶ πῶς τὴν ἡμέρα λείπ' ὁ διάολος. Δόνει τὸ χαρτάκι 'ς τὰ ντόντια τοῦ 'νοῦς περιστεριοῦ καὶ πάει καὶ τὸ ξαπολᾷ ἀπὸ τὴν τρύπα. Ἠπήαινενε σύρμα τὸ περιστέρι κ' ἠκοντοζύγονενε 'ς τὸ παλάτι. Τὸ βλέπει ἀπὸ μακρυὰ ἡ ντὰμμ ντουννέρα*) τὸ γνώρισενε λέει—«Βασίλισσά μου, νὰ τὸ περιστέρι ἀπὸ 'κεῖνα ποῦ δώκαμενε τσῆ κόρης σου κ' ἔρχεται.» Ἐκεῖ ποῦ τὸ μπαντέχανε μὲ κτυποκάρδι κι' ὅλο κοντᾶνε κι' ὅλο κοντᾶνε» τὸ μυρίστηκεν ὁ διάλος καὶ χύνει καὶ τὸ τρώει μπροστὰ 'ς τὰ 'μάτια τῆς βασίλισσας. Μὰ τὴ σκάσιν τση πγιὰ κ' ἐκείνη κι'

*) Dame d'honneur.

ὁ βασιλέας. Ἐὰν ἠπεράσανε δυὸ τρεῖς ᾽μέραις κ᾽ ἠκατάλαβεν ἡ βασιλοπούλα πῶς κἄτι ᾽μπόδιο θἄλαχενε ᾽ς τὸ περιστέρι καὶ δὲν ἠπήαινε τὴ γραφὴ, κάνει μιὰν ἄλλη ἀπαράλλαχτη, τὴν ἐδόνει τ᾽ ἀλλονοῦ περιστεριοῦ καὶ τὸ ξαπολᾷ κ᾽ ἐκεῖνο μιὰ ταχυτερνὴ ποὔλειπεν ὁ διάολος, κ᾽ ἠπρόφταξενε νὰ πάῃ· τὸ διαβάζ᾽ ὁ βασιλέας μὲ τὴ βασίλισσα λέει—«Ἄχ τὸ παιδί μας· ὅ,τι μπορούμενε νὰ κάμωμενε νὰ τὸ ξεγλυτώσωμενε.» Στέρνουνε τὴ ντάμμ ντοννέρα καὶ πάει ᾽σὲ μιᾶς γειτόνισσας ποὔχενε ᾽σαράντα γυιοὶ ἀντρειωμένοι μὲ τὴν ὀργιᾶ ᾽ς τὸν κῶλο· ᾽πᾶνε ᾽ς τὸ παλάτι τρῶνε ᾽σαράντα βούδια, ὁ καθένας ἀπὸ ἕνα καὶ παίρνουν ὁδηγίαις, τῶνε διαβάζ᾽ ὁ βασιλέας καὶ τὸ μπιλετάκι γιὰ ναὔρουνε τὰ κατατόπια καὶ ξεκινοῦνε ὅλη μέρα πορπατούσανε κ᾽ ἠβραδυαστῆκαν ἀπόξω ᾽ς τὴν τρύπα, λέει—«Νὰ μὴ ᾽μπρύμενε μὴν τύχῃ κ᾽ εἶνε ᾽μπασμένος ὁ διάολος μόνου νὰ καρτεροῦμεν ὡς τὸ πρωῒ νἄβγῃ»· Πᾶνε καὶ χώνουνταιν ὅλη νύχτα, κοιμούνταινε· ταχυτέρου ᾽σὰν ἠκουτουράρανε πῶς θἄν᾽ βγαρμένος ὁ διάολος, καλὰ παληκάρια, ἀνεμπουθούσανε, κυλοῦνε τὸ βράχο, μπαίνουνε μέσα, τὴν εὑρίσκουνε πγιὰ λειοθυμησμένη ᾽ς τὸ σοφᾶ καὶ μιὰ φαούνα μεγάλη ᾽ς τὰ στήθιαν τσῃ· τῆ ε παίρνουν ὤμορφἄμορφα καὶ τὴν ἐπηαίνανε ᾽ς τὸ παλάτι κ᾽ οἱ ᾽σαράντα σηκωτή. Ἐὰν ἠκοντεύγανε νὰ ᾽πᾶνε, τὰ μυρίστηκεν ὁ διάολος τρέχει ᾽ς τὴν τρύπα, βλέπει τὸ βράχο κυλισμένο, ᾽πάει ξαπίσων τωνε καὶ τ᾽ς ἀρεβέρνει. Κατὰ πῶς τὸν εἶδαν ἀπ᾽ ἀλάργα οἱ ἀντρειωμένοι φορτόνουνε ᾽ς τὴ ράχι τοῦ ἑνοῦς τὴν κοπέλλα κ᾽ ἠλικουντίξαν οἱ ἀποδέλοιποι τὸ διάολο νὰ μὴν κοστάρῃ· ὅ,τι κ᾽ ἠπρόφταξεν ὁ ἕνας νὰ τῆνε ᾽πάῃ ᾽ς τσῆ γονεῖς τσῃ, εἶχεν ὁ διάολος τἄλλα τριανταεννιὰν του ἀδέλφια καταπονεμένα· Ἄλλα δὲν ἠπρόφταξεν αὐτῆ νὰ εἴπῃ παρὰ πῶς—«Ὁ Θεὸς ἤκαμενε νὰ ᾽πεθάνω μάγγους μου ᾽ς τ᾽ ἀγκαλάκια τῶν γονειῶ μου» κι᾽ ἀπὸ τὴ χαρὰν τσῃ πγιὰ, ἀπὸ τὸν πόνο τσῆ φαούνας ἠξεψύχησενε, μιὰ ὥρ᾽ ἀβάντσοι Ἠγρύνιαζενε πγιὰ ὁλημερῆς τσῆ ᾽μέρας ἡ βασίλισσα τὸ βασιλέα, πῶς ἀπὸ τὸ κεφάλιν του εἴχασενε τὴν κόρην τσῃ.

ΣΗΜ. Πρβλ. πρὸς τὸ παραμύθιον τοῦτο τὸ ὑπ' ἀρ. 19 παρὰ Hahn. Τὰ ἀναφερόμενα περὶ τοῦ διαβόλου ὅτι ἀπεῤῥόφα πᾶσαν νύκτα τὸ αἷμα τῆς βασιλοπούλας, ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὰς περὶ τῶν vampires προλήψεις τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς, περὶ ὧν βλέπε τὸν Β'. ἔτι ἀνέκδοτον τόμον τῆς ἡμετέρας Μελέτης ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, τὰ δὲ περὶ τῶν τεσσαράκοντα ἀδελφῶν, οἵτινες εἶχον ὀ ρ γ ι ὰ (οὐρὰν) ἀναφέρεται εἰς τὴν δοξασίαν, καθ' ἣν οἱ γενναῖοι πάντες ἔχουσιν ἐκ γενετῆς οὐράν, (Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Νεοελληνικὴ μυθολογία· Γίγαντες-ἥρωες· ἐν Παρθενῶνι τ. Β'. σ. 820.—Μελέτη κτλ. τ. Α'. μέρ. Β'.)

Ν. Γ. Π.

37

(Νάξος)

Ο ΓΙΑΓΚΟΣ

Μιὰ φορὰ ἦταν ἕνας 'ψαρᾶς καὶ δὲν ἤκανενε παιδὶ, πάρεξ εὐτὸ ἤτανε καὶ γρουσούζης· ὅσαις φοραὶς ἤῤῥιχτενε τὰ δίχτυάν του δὲν ἤπιανενε 'ψάρια· τὴ μιὰ φορὰ τὰ σήκονεν ἄδεια, τὴν ἄλλη γεμάτα φύκια, τὴν ἄλλη τὰ σήκονενε βαρειὰ βαρειὰ, λέει—«Ἔ τώρα θἆνε γεμάτα 'ψάρια» τἄβλεπενε κ' ἤτανε ἄμμος καὶ λάσπαις. Εὐτὸ ἤβασταξεν ἕνα μῆνα καὶ παραπάνω· ποῦ καὶ ποῦ ηὗρισκενε μέσ' 'ς τσῆ λάσπαις χωσμένο κἀνένα γουπάκι. Ἡ γυναῖκάν του πγιὰ ἡ καημένη κάθα βράδυ τὸν ἐπερίμενενε μὲ τὴ λαχτάρα εἶντα θὰ φέρῃ· ἀπερπισία κάμμιὰ φορὰ ἤθελα νὰ τσῆ φέρῃ ἕνα γουπάκι νὰ τὸ ψήσῃ 'ς τὴ σκάρα. Εἶντα βγαίνει μ' εὐτό; Ἐκεῖνοι πεινούσανε, ψωμὶ δὲν εἴχανε. Μιὰ 'μέρα ἐκεῖ ποὔῤῥιξενε τὰ δίχτυαν του τἄφηκενε πολλὴ ὥρα μέσ' 'ς τὸ 'γιαλὸ, τὰ σηκόνει μὲ πολὺ ζόρι καὶ 'βρίσκει λασπωμέναις πέτραις μπερκέτι*) καὶ σκισμένα τὰ δίχτυα. Εὐτὸς πγιὰ ἠνεστέναζενε ἄχ, ἄχ, ἄχ ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὴ βάρκα· βγαίνει ἡ μάνα τσῆ θάλασσας 'ς τὸν ἀφρὸ καὶ τοῦ λέει —«Εἶντἄχεις καὶ βαριαναστενάζεις, τ' ἀνεστενάσματά σου ντεντρὸ μαραίνουνε.»—«Ἀπερπισία πγιὰ ἕνας μῆνας τώρα καὶ παραπάνω ῥίχτω τὰ δίχτυα μου καὶ δὲ 'μπορῶ νὰ πιάσω μηδὲ 'ψα-

*) Ἀφθονίαν λ. τουρκ.

ράκι. Ψωμὶ δὲν ἔχω νὰ φάω τώρα σκιστήκανε καὶ τὰ δίχτυα μου» —«Ἅ μοῦ τάζῃς νὰ κάμῃς ἕνα παιδὶ γραμματισμένο καλαναθρεμμένο καὶ ᾽σὰ γείνῃ δεκοχτὼ χρονῶ νὰ μοῦ τὸ φέρῃς ᾽ς τὴν ἀκρογιαλιὰ νὰ τὸ πάρω γιὰ τὴ μικρή μου κόρη, ἢ ἄλλαις δυὸ εἶνε μπαντρεμέναις, θὰ πιάσῃς μπερκέτι ᾽ψάρια.»—«Μὰ ᾽γὼ παιδὶ δὲν ἔχω.»—«Τάξε μου καὶ μὴ σὲ μέλει.» Εὐτὸς ἤταξενε, λέει —«Εἶντα μὲ μέλ᾽ ἐμένα πῶς θὰ τάξω, παιδὶ σκυλλὶ δὲν ἔχω.» Πιάνει ἀνεῤῥάβγει ὅπως ἠμπόριενε τὰ δίχτυα, ρίχτει καὶ πιάνει μονοῤῥιξιᾶς μιὰ βαρκιὰ ψάρια, τὰ πουλεῖ καὶ παίρνει ἕνα μαντῆλι φλουριὰ καὶ τὰ ᾽πάει ᾽ς τὸ σπίτιν του. Ἀγοράζει καινούργια δίχτυα, ψωμιὰ μπόλικα, κρασιὰ πγιὰ, ἄχτη *) τὤχενε. Τὴν ἄλλη ᾽μέρα ρίχτει τὰ καινούργια δίχτυα καὶ πιάνει ἄλλα τόσα ᾽ψάρια καὶ παίρνει ἄλλη μιὰ μαντηλιὰ γρόσα. Εὐτὸ ἤτανε κάθα ᾽μέρα, ποῦ ὁ κόσμος ἠπόρανε, κ᾽ ἠζηλεύγαν οἱ ἄλλοι ᾽ψαράδες. Ἔλα τώρα ποῦ ἤκανενε σύλληψες ἡ ᾽ψαράδαινα. Μῆνας ᾽μπαίνει μῆνας ᾽βγαίνει ἠξεκοίλωνενε· ἐκείνη χαρὰ πῶς θὰ κάμῃ ἕνα παιδὶ ποῦ δὲν τὤρπιζενε, κ᾽ εὐτὸς λύπη. Τὸν ἀρωτᾷ ἡ γυναῖκάν του—«Καλὲ καλότυχε, ὅλαις ἔχουνε κἄμμιὰ δεκαριὰ παιδιὰ καὶ δὲν τὰ βαρυούνταινε, κ᾽ ἐμεῖς ἀραθυμισμένοι πῶς θὰ κάμωμενε ἕνα καὶ τὸν τρόπο μας ἔχομενε δόξα σοι ὁ θεὸς λυπᾶσαι;»—«Εἶντα νὰ σοῦ ᾽πῶ, γυναῖκα, ταμένο τὤχω τσῆ μάνας τοῦ ᾽γιαλοῦ μὲ ὅρκο, κ᾽ ἐτσὰ πιάνω τὸ βίος τὰ ᾽ψαρια.» Ἠκολοκόπηκενε κ᾽ ἐκείνη μὰ εἶντα νὰ κάμῃ πγιά; τὤπηρεν ἀπόφασι. Γεννᾷ μέσ᾽ τ᾽ς ἐνιὰ μῆνες καὶ κάνει ἀρσενικὸ καὶ τὸ βαφτίσανε Γιάγκο, μὰ ὡραῖο καὶ πολύ. Τ᾽ ἀναθρεύγουνε πγιὰ ἀρχοντικὰ (πλούσιοι ἤτανε) τὸ στέρνουνε σκολειὸ μαθαίνει πολλὰ γράμματα. ᾽Σὰν ἠγείνηκενε δεκοχτὼ χρονῶ ᾽βγαίνει ἡ μάνα τσῆ θάλασσας ᾽ς τὸν ἀφρὸ καὶ λέει τοῦ ᾽ψαρᾶ—«Καιρὸς εἶνε νὰ μοῦ φέρῃς τὸ παιδί.» Στρέφει ᾽ς τὸ σπίτι ὁ ᾽ψαρὰς πέρνει ἕνα τσουβάλι, λέει τοῦ πεδιοῦν του —«ἀκολούθα μου» τὸ ᾽πάει ᾽ς τὴν ἀκρογγιαλιὰ ᾽μπένει ᾽ς τὴ βάρκα καὶ τοῦ λέει—«Ἐγὼ πάω νὰ ᾽ψαρέψω, καὶ μάζευγε σὺ

*) Σφοδρὰ ἐπιθυμία, πρὸς δὲ = μῖσος.

ἐδῶ 'γιαλὸ 'γιαλὸ φύκια, νὰ γεμώσῃς τὸ τσουβάλι, καὶ φύλαξέ τα ὥς ποῦ νὰ στραφῶ.» Πάει ὁ 'ψαρᾶς βαθειὰ μὲ τὴ βάρκα καὶ λέει τσῆ μάνας τσῆ θάλασσας—«ἀπόξω 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ τὤχω κι' ἄντε νὰ τὸ πάρῃς.» Χύνει ἡ θάλασσα ἐκεῖ ποῦ μάζευγεν εὐτὸ φύκια νὰ τὸ πάρῃ. Εὐτὸ ξυπνητὸ, βλέπει τὸ κῦμα φεύγει, ξαπίσων του ἡ θάλασσα. Πέρν' αὐτὸ τσοὶ κάμποι, τὸ κυνηᾷ, ἡ θάλασσα, ὥσπου κ' ἠνέβηκεν ἕνα 'ψηλὸ βουνὸ καὶ δὲν ἠμπόριενε πγιὰ ν' ἀναίβῃ ἡ θάλασσα κ' ἠστράφηκενε καὶ τὸ παραίτησενε. Τὴν ἐρωτᾷ ὁ 'ψαρᾶς—«Ἒ, τὤπηρες τὸ παιδί;»—«Μούφυενε μὰ θὰ τὸ πουτέρνω· δὲν θὰ ξανάρθῃ 'ς τὴν ἀκρογιαλιά; Ἐσὺ δὲ μοῦ φταῖς· θὰ πιάνῃς 'ψάρια 'σὰν καὶ πρῶτα.» Τὸ παιδὶ καταιβαίν' ἐκεῖνο τὸ βουνὸ, ἀναιβαίνει ἄλλο, πάει, πάει· ἐκεῖ βλέπει ἕνα ἀετὸ μ' ἕνα λεοντάρι κ' εἶχαν ἕνα ψόφιο γάδαρο νὰ τόνε φᾶνε, κ' ἠμαλλόνανε 'ς τὴ μοιρασιά. Κατὰ πῶς βλέπουνε τὸ παιδὶ τοῦ φωνάζουνε (ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἠμιλούσανε λέει, καὶ τὰ ζᾶ.)—«Ἔλα νὰ μᾶς τόνε μοιράσῃς· νὰ δώκῃς τοῦ λεονταριοῦ τὰ κόκκαλα καὶ τοῦ ἀετοῦ τὸ ψαχνάδι.» Βγάνει ὁ Γιάγκος τὸ μαχαίρι του, σκίζει τὸ γάδαρο, τόνε ξεψυχναδιάζει καὶ βάνει τὰ κόκκαλα χώρια καὶ τἆφαενε τὸ λιοντάρι, ἦφαενε κ' ὁ ἀετὸς τὰ ψαχνάδια. Ἀπὲ τοῦ λένε—«Εἶντα χάρι θὲς ἀπὸ 'μᾶς;» Ἐκεῖνο δὲν ἤθελενε, λέει—«Εἶντα καρτερῶ ἀπὸ 'σᾶς;» Βγάν' ὁ ἀετὸς ἕνα πούπουλο ἀπὸ τὴν κοιλιάν του, λέει—«Φύλα' ἐτοῦτο τὸ φτερὸ καὶ δὲ θὰ τὸ μετανοιώσῃς· ὅποντα θὲς θὰ γίνεσ' ἀετὸς καὶ ὅποντα θὲς πάλι ἄνθρωπος.» Βγάνει καὶ τὸ λιοντάρι, μιάν του τρίχα, λέει—«Βάστα εὐτὴ τὴν τρίχα, κι' ὅποντα τῆνε τσικνώσῃς θὰ μαζευτῶ μὲ ὅλα τὰ λεοντάρια νὰ κάμωμενε ὅ,τι μᾶσε προστάξῃς.» Κρύβγει τὸ παιδὶ τὴν τρίχα καὶ τὸ φτερὸ 'ς τὸ δίστον του καὶ βάνει πάλι τὸ δρόμ' ἀμπρός του. Τὴ νύχτα ἠκοιμούντανε 'ς τὰ ντεντρὰ 'πὸ κάτω· μιὰ 'μέρα 'βρίσκ' ἕνα τσομπάνη—«Ὥρα καλή· μὲ παίρνεις κ' ἐμένα νὰ σοῦ βλέπω τὰ πρόβατα, ὅ,τι νὰ βγάνω τὸ ψωμί μου;»—«Εὐτὰ τὰ πρόβατα εἶνε τοῦ βασιλέα, κ' εἶνε πέντε ὥραις μακρυὰ τὸ παλάτι· πγιὸ κοντὰ δὲ 'μπορῶ νὰ τὰ πάω για-

τ' εἶν' ὅλο πρεβόλια καὶ ξένα χωράφια σπαρμένα φυτρωμέν' αὐτὸ τὸν καιρὸ καὶ δὲ 'βρίσκουνε βοσκή. Κάθε ταχυτερνὴ θένε νὰ τῶνε πηαίνω ἕνα μεγάλο βεντοῦρι γάλα, ποῦ ἀπὸ ὅλαις τὸ ῥέεται πγιὸ καλὰ ἡ βασιλιοπούλα καὶ τὸ θέλει νἆνε ζεστό. Ἂν ἦσαι τὸ λοιπὸ ἄξιος νὰ τσῆ τὸ σαρτέρνης 'σὰν πουλάκι σὲ παίρνω μαζί μου.» —«Ὄχι εὐτὸ ποῦ λὲς, μόνου καὶ μὲ τὸν ἀφρὸ ἄξιος εἶμαι νὰ τσῆ τὸ πηαίνω ταχυτέρου.» Τόνε παίρνει λοιπὸν ὁ βοσκὸς ἠφάανε μαζί. Ἠκοιμηθήκανε. Νύχτα νύχτα τοῦ ἀρμέει τὸ βεντοῦρι τὸ γάλα· λέει —«ἄντες τσῆ το· εὐτεῖν' ἡ μόνη σου δουλειά.» Τὸ παίρνει τὸ παιδί, κατὰ πῶς πάει κομμάτι παρὰ ὄξω, λέει —«Ἀετός.» Γίνετ' ἀετὸς καὶ πρωὶ πρωὶ τὸ πάει 'ς τὸ παλάτι μὲ τὸν ἀφρὸ ὅ,τι κ' ἤχνιζενε· γίνεται πάλι ἄνθρωπος κι' ἀναιβαίνει ἀπάνω. Νὰ τὸ 'δῆ ἡ βασιλιοπούλα κατὰ πῶς τὸ ῥέουντανε ηὐχαριστήθηκενε ὅσο δὲ 'μπορῶ νὰ σᾶσε 'πῶ, τοῦ λέει — «πρώτη φορὰ σὲ βλέπω.»—«Ὁ βοσκός σας μ' ἤπηρενε κοπελάκι γιὰ νὰ σᾶσε φέρνω τὸ γάλα.» Τοὔκανε πγιὰ τόσαις ἐρώτηξες, ἤτανε κι' ὤμορφος κ' ἤλαβενε συμπάθειο. Κάθα 'μέρα νὰ μὴν τὰ πολυλοούμενε τσῆ 'πήαινενε τὸ γάλα φρέσκο φρέσκο. Ἡ βασιλιοπούλα ὅλο τὸν ἐκαλόπιανενε, τὸν ἐχαρτζιλίκονενε κρυφά. Εὐτὸς δὲν τοὔρεσεν ὡς ἐκεῖ· εἶδενε καὶ τὴν κλίσι τσῆ βασιλιοπούλας ποῦ τὸν ἐρέουντανε, μὰ πάλ' ἠντρέπουντανε γιατ' ἤτανε βοσκός, εἶντα μηχανεύγεται; Παίρνει ἕνα τσουβάλι γέννημα καὶ τὸ χύνει ἀπὸ πάνω σὲ μιὰ μελιντακιά*· ξετρυπόνουνε τὸ βίος οἱ μελιντάκοι καὶ τὸ κουβαλούσανε 'ς τὴν τρύπαν τωνε. Ἀπὲ τοῦ λένε. —«Εἶντα χάρι θὲς ἀπὸ 'μᾶς, ἀμπρὸς 'ς εὐτὸ ποῦ μᾶς ἤκαμες;»—«Ἄλλον τίοτις δὲ θέλω παρὰ νὰ γίνωμαι ὅποντα μοῦ κατέβη μελίντακας 'σὰν ἐσᾶς.» Βγάνει ὁ βασιλέας τῶ μελιντάκω ἕναν του φτερὸ καὶ τοῦ τὸ δόνει λέει—«Φύλαέ το κι' ὅποντα θὲς θὰ γίνεσαι μελίντακας.» Τὸ παίρν' εὐτὸς, 'πάει νύχτ' ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ παλάτι καὶ λέει—«Μελίντακας.» Μεταμορφόνεται μονομιᾶς μελίντακας, τρυπόν' ἀπὸ τσῆ χαραμάδες τοῦ παλατιοῦ καὶ 'μπαίνει μέσ' 'ς

*) Μυρμηκιά.

τὴν κάμαρα τσῆ βασιλοπούλας. Τῆνε βλέπει κ' ἡκοιμούντανε· καὶ σὲ κάθε καντοῦνι τσῆ καργιόλας τση ἀπὸ μιὰ λαμπάδ' ἀναμμένη. Γίνεται ἄνθρωπος, σβύνει τσῆ λαμπάδες 'πάει κοντὰ 'ς τὴ βασίλισσα καὶ τὴν ἀγκαλιάζει. Ξυπνᾷ ἐκείνη, μπήει τσῆ φωναίς, γίνεται πάλι' εὐτὸς μελίντακας. Σηκόνετ' ὁ πατέρας τση ὁ βασιλέας ἀπὸ τὸ κρεβάτι 'πάει 'ς τὴν κάμαράν τση μ' ἕνα κερὶ λέ'—«Εἶντάχες κ' ἠφώναζες;»—«'Ανθρωπινὸ χέρι μ' ἀγκάλιαζενε.» Ψηλαφᾷ ὁ βασιλέας ἀπὸ 'δῶ ἀπὸ 'κεῖ, ποῦ ναὕρῃ ἄνθρωπο; ποὖταν ὁ μελίντακας 'σὲ μιὰ χαραμάδα τῶ σανιδιῶ τρυπωμένος· λέει—«Ἔτσι σοῦ 'φάνηκενε κόρη μου» 'πάει πάλι 'ς τὴν κάμαράν του καὶ πέφτει. 'Σὲ 'λιάκι πάλι γίνετ' ὁ μελίντακας ἄνθρωπος καὶ τὴν ἐτσίμπανε· μπήει πάλ' εὐτὴ τσῆ φωναίς, ξαναμπαίν' ὁ βασιλέας—«Εἶντάχες;»—«Ἄνθρωπος μ' ἐτζίμπανε.» Ψηλαφᾷ, τίοτις· εἴχενε ἔνει πάλ' εὐτὸς μελίντακας.—«Ὀνείρατα βλέπεις, κόρη μου, καὶ ξεσπιέσ' ἀπ' τὸν ὕπνο σου καὶ μοῦ χαλᾷς κ' ἐμένα τὴν ἡσυχία» καὶ φεύγει. 'Σ ἔλιο γίνεται πάλι' ὁ Γιάγκος ἄνθρωπος κ' ἠχάδευγενε τὴ βασιλιοπούλα. Ξεφωνίζει πάλ' εὐτή, μελίντακας ὁ Γιάγκος 'ς τὴ χαραμίδα, γιὰ νὰ μὴν τόνε πατήσουνε κι' ὅλας.» Σηκόνεται πάλι ὁ βασιλέας ἀπὸ τὸ κρεβάτιν του — «Εἶντάχες πάλι κ' ἠφώναζες;» — «Μπαμπᾶ, ἀνθρωπινὸ χέρι ἤνοιωσα νὰ μὲ χαδεύγῃ.» Ψηλαφᾷ καλὰ ὁ βασιλέας δὲ βλέπει τίοτις· λέει — «ποῦ εἶν' ὁ ἄνθρωπος; τοίγαρις κ' ἤτανε κλεισταὶς ἡ πόρταις, ποῦ ἤθελα νὰ 'πάῃ; Ἄχτη τὤχεις νὰ μὲ ξεσπᾷς κάθα ὥρα ὅ,τι καὶ μὲ τζιμπᾷ ὁ ὕπνος; ἁ μὲ ξαναξεσπάσῃς πγιά, θὰ σὲ δείρω, πρᾶμμα ποῦ δὲν τὤκαμα ποτές μου·» καὶ 'πάει 'ς τὴν κάμαράν του. Ἐτότες γίνεται πάλ' ὁ μελίντακας ἄνθρωπος, 'βρίσκει τὸ τσακουμάκι (ἐτότες ἔτσ' ἠνάβγανε) ἀνάβγει τσῆ λαμπάδες (ἤξερενε πῶς ἠφοβούντανε πγιὰ ἡ βασιλιοπούλα νὰ 'ξεφωνήσῃ·) Κατὰ πῶς τόνε βλέπει εὐτὴ λέει σιγανὰ —«Γιάγκο μου, ἐσεῖσουνε καὶ δὲ μοῦ τὤλεες τόσην ὥρα; ποῦ ἠτρύπονες καὶ δὲ σ' ἐβρίσκανε;» Τσῆ τὰ 'ξηγήθηκενε πγιὰ εὐτὸς ὅλα:—«πῶς ἤχυ-

σεν ἡ θάλασσα νὰ τόνε πάρῃ καὶ μὲ τὸ τρεχιὸ ἠγλύτωσεν κ' ἐκεί-νη τὸν ἐκυνήγανε ὡς κοντὰ 'ς τὰ βουνά· πῶς ἔχει τὸ φτερὸ τοῦ ἀετοῦ καὶ τοῦ μελίντακα, κι' ὅποντα θέλει γίνεται, κι' ὅλα πγιά.» Ἐτότες ἠκατάλαβεν εὐτὴ πῶς μαθὲς ἀετὸς ἠγείνουντανε καὶ τσῆ-φερνενε κάθε ταχυτερνὴ μὲ τὸν ἀφρὸ τὸ γάλα, μελίντακας ἠ-γίνουντανε καὶ δὲν τὸν ἔβλεπεν ὁ πατέρας τση. Πέφτουνε 'ς τὸ κρεβάτι κοιμοῦνταιν ἀγκαλιά, ταχυτέρου τόνε παρουσιάζει 'ς τὸν πατέραντση, λέ'—«Εὐτὸ θὰ πάρω ἄντρα.»—«Μπρὲ μαθὲς, κό-ρη μου, τὸ βοσκό; ποῦ τόσοι καὶ τόσοι σὲ γυρεύγουνε;» 'Σὰν εἴ-δενε τὸ γενάτιν τση, νὰ μὴν τσῆ χαλάσῃ τὸ χατῆρι τσοὶ στε-φανόνει, μὲ κάλεσαις, μὲ βασιλικαὶς πόμπες. Ἐτότες ἠκατάλα-βενε κι' ὁ τσομπάνης ποῦ ἦταν ὁ Γιάγκος ὅλη 'μέρα κι' ὅλη νύχτα ὄντας τὸν εἶχενε χαμένο. Καλοντυμένος πγιὰ εὐτὸς 'σὰ βασιλιό-πουλο ἤβγαινενε μὲ τὴ γυναῖκάν του κ' ἐκείν' ἠχάνουντανε γι' αὐ-τόνε. Μιὰ 'μέρα βλέπει τὸ βασιλέα συλλοϊσμένο. —«Εἶντἄχεις, πεθερὲ, κ' εἶσαι λυπημένος;»—«Τὰ χοντροβολήσαμενε μ' ἕνα βα-σιλέα καὶ θὰ μοῦ κηρύξῃ τὸν πόλεμο καὶ βλέπω πῶς δὲν ἔχω ἑτοιμασίαις μηδὲ πολλὰ ςρατέμματα.»—«Καὶ νὰ τσοὶ καρτερᾷς, πεθερὲ, νἄρθουνε ἐδῶ; ἐμεῖς νὰ 'πάμενε νὰ τσοὶ πολεμήσωμενε καὶ εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου» Καταφέρνει τὸν πεθερὸ κ' ἑτοιμά-ζουνταινε νὰ φύουνε κ' οἱ δυὸ μὲ τὰ στρατέμματα. Ἐτότες πέ-φτει ἡ βασιλιοπούλα 'ς τὸ λαιμὸ τοῦ πατέραν τση, λέει—«Μπαμ-πᾶ μου, τὸ Γιάγκο μου καὶ τὰ 'μάτια σου, μὴν τύχῃ καὶ τὸν ἀφήκῃς νὰ πάῃ κοντὰ 'ς τὸ 'γιαλὸ γιατὶ φοβοῦμαι νὰ μὴ μοῦ τόνε πάρῃ ἡ θάλασσα.» Φεύγουν εὐτοὶ 'πᾶνε, ἀντικρύζουνε τὸν ὀχτρὸ κ' ἠπολεμούσανε. Ὅ,τι 'μπόρειεν ἤκανεν ὁ Γιάγκος, ἤχυ-νενε μὲ τὸ σπαθίν του ἤσφαζενε, μὰ ἐκεῖν' ἤτανε πγιὸ πολλοί, κι' ἀλοίμονο λέ' ὁ λόος 'ς τὸ δυνατὸ ποῦ τόνε πιάσουνε δυὸ σπα-σμένοι. Ἠκοντεύγανε νὰ νικήσουν οἱ ὀχτροὶ κ' εἴχανε καὶ 'ς τὰ στενὰ τὸν πεθερόν του. Ἑτότες τσικνόνει τὴν τρίχα τοῦ λιοντα-ριοῦ καὶ μαζεύγουνταινε ὅλα τὰ λεοντάρια καὶ τῶνε λέει—«Εἶν-τα κάθεστε; ἀπάνω 'ς τ'ς ὀχτροί.» Χύνουνε τὰ λεοντάρια ἀπά-

νω 'ς τ'ς ὀχτροί, ἀλλ' ἠφύανε, ἀλλ' ἠσκοτωθήκανε, κι' ὅσ' ἀπομείνανε ἠσκροπιστήκανε κακὴν κακῶς μὲ τὸν βασιλέα των. Ἡ Ἠκοβγενε κ' ὁ Γιάγκος καβαλλάρης μὲ τὸ σπαθίν του ἀνάμεσα 'ς τὰ λιοντάρια κ' ἠκαταματώθηκενε. Σὰν ἤπαψενε τὸ φονικὸ ἠπήαινεν ὁ Γιάγκος νὰ πλυθῇ 'ς τὸ 'γιαλὸ ποῦτανε κοντά· τοῦ φωνάζ' ὁ πεθερός του—«Ποῦ 'πᾷς, ποῦ 'πᾷς;» καὶ δὲν τὸν ἤφηκενε μόνου ἠπρόσταξενε καὶ τοῦ φέρανε νερὸ κ' ἠπλύθηκενε. Τὴν ἄλλη 'μέρα ταχυτέρου ποῦ 'ξεκινούσανε πάλι γιὰ νάμπουνε πγιὰ 'ς τὴν καθέδρα τοῦ ξένου βασιλέα, τόνε ξαναβλέπουνε μὲ τὰ στρατέμματα ποῦτανε σκορπισμένα, τὰ μάζεψενε γιὰ νὰ κάμῃ πάλι τὸ τράκο μὴν τύχῃ καὶ τοῦ πάρουνε τὴν καθέδρα. Ἠξαναρχινήξανε τὸ λοιπὸς τὸν πόλεμο. Ξανατσικνόνει πάλ' ὁ Γιάγκος τὴν τρίχα τοῦ λιονταριοῦ καὶ ξαναπλακόνουνε τὰ λιοντάρια κ' εὐτὸς 'πὶ κεφαλῆς, κι' ἀποσφάζουνε ὅλοι τ'ς ὀχτροί, ἤκοψενε κι' ὁ Γιάγκος τὸ βασιλέα μὲ τὸ σπαθίν του. Τρέχει πάλι 'ς τὴ θάλασσα ποῦτανε 'ματωμένος νὰ πλυθῇ· ὁ πεθερός του ἀπὸ τὴ χαρὰ πῶς ἠκέρδεψενε ἠξέχασενε νὰ τόνε λικοντίσῃ, κι' ὡς καθὼς ὑπῆεν ὁ Γιάγκος 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ βουτᾷ τὸ χέριν του 'ς τὸ νερό, χύν' ἡ θάλασσα καὶ τόνε παίρνει. Τὸν ἐκαρτέρειεν ὁ πεθερός του ἕνα δυὸ ὥραις, 'πάει 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ μπᾶς καὶ τόνε προφτάξῃ νὰ τόνε λικοντίσῃ δὲν τὸν εὑρίσκει· τὸ κατάλαβενε πῶς ἡ θάλασσα θὰ τὸν ἤπηρενε· κ' ἐκεῖ ποῦτανε χαρούμενος φλίψι γενικὴ πῶς ἠχάθηκεν ἐκεῖνος ποῦταν ἀφορμὴ κ' ἠκέρδεψενε 'ς τὸν πόλεμο. Στρέφει 'ς τὸ παλάτιν του λυπημένος. Κατὰ πῶς τὸν εἶδενε μονάχο νὰ στρέφῃ ἡ κόρη του χωρὶς τὸ Γιάγκον τση τἄνοιωσενε, κ' ἠτράβανε τὰ μαλλιάν τση· λέει —«Μπαμπᾶ, τὸν ἄντρα μου θὰ 'πά' ναὖρω, μόνου νὰ ἑτοιμάσῃς ἕνα μεγάλο καράβι τρικούβερτο μὲ 'σαράντα παλληκάρια καὶ 'σαράντα κορίτσια, νὰ μοῦ δώκῃς καὶ τρία χρουσᾶ μῆλα νάμπω κ' ἐγὼ 'ς τὸ καράβι.» — «Μπράβο, κόρη μου, γιὰ τέτοιο ἄντρα μοῦσωσενε καὶ τὴ ζωή μου καὶ μἔβγαλενε κι' ὅλας ἀσπροπρόσωπο ὅ,τι κάμῃς ἀξιάζει, φτάνει νὰ τὸν εὕρῃς.» Τσῆ ἑτοιμάζει τὸ τρικούβερτο καράβι, βά-

νει μέσα 'σαράντα παληκάρια μὲ διάφοραις μουζικαὶς καὶ 'σαράντα κορίτσια νᾶνε 'ς τὸν ὁρισμὸ τσῆ βασιλιοπούλας παραγγέρνει καὶ τσῆ κάνουνε καὶ τρία χρυσᾶ μεγάλα μῆλα καὶ μπαρκάρεται. Κάνει πανιὰ τὸ καράβι, βγαίνουνε κατὰ πελάους· ἐκεῖ προστάζ' ἡ βασιλιοπούλα τὰ κορίτσα νὰ τραουδήσουνε καὶ οἱ ἄντρες νὰ κουμπανιάρουνε μὲ τσῆ μούζικες, πιάνει κ' εὐτὴ τὸ ἕνα μῆλο καὶ τὤπαιζενε 'ς τὰ χέριαν τση· ἐκεῖ πετιέται ἡ μάνα τοῦ 'γιαλοῦ καὶ τσῆ λέει—«Τί ὡραῖο κοντσέρτο, 'μάτια μου· μοῦ δῶχ' εὐτὸ τὸ χρουσὸ μῆλο νὰ τὸ 'πάω τσῆ κόρης μου τσῆ πρώτης ποῦ τσῆ μύρισενε κ' ὅ,τι χάρι θὲς ζήτηξε.»—«Ἐγῶμαι βασιλιοπούλα κ' εἶχ' ἄντρα τὸ Γιάγκο ποῦ μοὖπηρες· βγάλε μοὖτονε μόνου μόνου νὰ 'δῶ τὸ κεφάλιν του νὰ σοῦ δώκω τὸ μῆλο.» Βγάν' ἡ μάνα τοῦ 'γιαλοῦ τὸ γαμπρόν τση μόνου μόνου τὸ κεφάλιν του κι' ὡς καθὼς εἰδοθήκανε ἥπηρεν ἀέρα ἡ καρδιὰ καὶ τῶνε δυονῶ· καὶ ρίχτ' ἡ βασιλιοπούλα τὸ ἕνα μῆλο 'ς τὸ 'γιαλό. Ἡρμένιζενε πάλι τὸ καράβι· 'σὲ κάμποσο προστάζ' ἡ βασιλιοπούλα, ξαναρχινίζουνε τὴν καντάδα κ' ἤπαιζενε τ' ἄλλο μῆλο 'ς τὸ χέριν τση. Βγαίνει πάλ' ἡ μάνα τοῦ 'γιαλοῦ, λέει —«Δόσε μου βασιλιοπούλα τὸ μῆλο ποῦ τὸ ρέχτηκεν ἡ δεύτερή μου κόρη»—«Ἂ μοῦ βγάλῃς νὰ 'δῶ τὸ Γιάγκο μου ὡς τὴ μέση δίνω σοῦ το·» τσῆ πετᾷ τὸ μῆλο βγάνει κ' ἡ μάνα τοῦ 'γιαλοῦ τὸ Γιάγκο ὥς τὴ μέση κ' ἠθωρηστήκανε κ' ἠνεχτύπησεν ἡ καρδιάν τωνε καὶ πάλι τὸν ἤχασενε. Ἡρμένιζενε πάλι τὸ καράβι· 'σὲ κάμμιὰ ὧρα ξαναδιορίζ' ἡ βασιλιοπούλα ν' ἀρχινίξουνε τὰ τραούδια τὰ 'σαράντα κορίτσια καὶ τὰ 'σαράντ' ἀγόρια σεγκόντο, κ' ἤπαιξενε τ' ἄλλο μῆλο 'ς τὰ χέρια τση· ξαναβγαίν' ἡ μάνα τσῆ θάλασσας, λέει —«Γιὰ τὸ Θεὸ βασιλιοπούλα μου· ἡ τρίτη μου κόρη πὤχει τὸ Γιάγκο εἶνε γκαστρωμένη καὶ τσῆ μύρισενε τὸ μῆλο· καὶ μοῦ τὸ δῶχε νὰ τσῆ τὸ 'πάω νὰ μὴ μπεμπαλωθῇ *)—«Μοῦ δεῖξε τὸ Γιάγκο μου ὁλάκερο σηκωτὸ 'ς τὴν ἀπαλάμη σου, νὰ σοῦ τὸ δώκω· λέει —«μπράβο.» Παίρνει τὸ μῆλο καὶ σηκόνει ἡ μάνα τσῆ θάλασσας

*) Μπεμπαλόνομαι=κάμνω ἀποβολὴν ἐπὶ τοκετοῦ. (Σημ. Κρ.)

τὸ Γιάγκο ὁλόρθο ᾿ς τὴν ἀπαλάμην τση. Μονομιᾶς εὐτὸς κατὰ πῶς δὲν ἤγγιζενε πγιὰ ἡ θάλασσα ἀπάνων του λέει —«ἀετός.» γένετ' ἀετὸς καὶ πετᾷ μέσα ᾿ς τὸ καράβι καὶ ᾿πάει κάτω ᾿ς τσῆ κάμαραις καὶ ξαναγίνεται ἄνθρωπος, καταιβαίνει κι' ἡ βασιλοπούλα. Ἐκεῖ πιάνει ἕνας ντελῆς βοῤῥιᾶς ῥίχτει μέσα θάλασσαις μ' αὐτὸς ἤτανε ᾿ς τσοὶ κάμαρες καὶ δὲν ἠμπόριεν ἡ θάλασσα νὰ τόνε πάρῃ. Χάρις πγιὰ ᾿ς τὸν ἄξιο καπετάνιο καὶ ᾿ς τὸ θεόρατο καράβι ᾿πυῦ ἠβάστανε ᾿ς τὸν καιρὸ, ὅ,τι κ' ἠγλυτώσανε κ' ἠβγήκανε ᾿ς ἕναν κάβο ποῦ παρὰ τρίχα νὰ πνιοῦνε, καὶ ᾿πᾶνε πορπατῶντας ᾿ς τὸ παλάτι δυὸ ᾿μέραις δρόμο. Εἴχενε πγιὰ εὐτὸς ᾿ς τὸν νοῦν του νὰ μὴν κοστέρνῃ ᾿ς τὸ ᾿γιαλό. ἤπηρενε καὶ τὸ βασίλειο ᾿σὰν ἠπέθανεν ὁ πεθερός του, κ' ἠζῆσαν κ' ἠγεράσανε κ' ἠπαιδογγονίσανε.

36

(Νάξος)

Ἦταν ἕναν ἀντρόϋνο καὶ δὲν εἴχανε παιδί· ᾿σὰν ἤγεινενε πγιὰ ἡ γυναῖκα ᾿σαραντάρα ἤκαμενε μιὰ θυατέρα· κι' ὄνταν ἠγεννιούντανε ἤκουσεν ὁ πατέρας τση τῶ Μοιράδω νὰ λένε πῶς εὐτὴ τὸ μελλικόν τση νἆνε σὰ γενῇ δώδεκα χρονῶ νὰ πορνέψῃ· δὲν εἴπενε τίοτις τσῆ γυναίκας του, μὰ καμὸ τὤχενε· λέει —«Δὲν ἤτανε μάγγους μου νὰ κάμῃ ἕναν κουβάρι κλωσταῖς; παρὰ τέτοιο θηλυκὸ νὰ μᾶσε γεβεντίσῃ;» ᾿Σὲ πεντέξε χρόνια πεθαίν' ἡ μάννα τοῦ παιδιοῦ ὁ πατέρας ποὔξερενε πῶς ὅσο κι' ἂν τῆνε φυλάῃ ἀφότις τὤπαν ἡ Μοιράδες θὰ πορνέψῃ, τῆνε κλειδομπαρόνει ᾿ς τὸ σπίτι μηδὲ φαΐ μηδὲ τίοτις καὶ πάει ᾿ς τὴν Πόλι γιὰ νὰ πεθάν' ἀπὸ τὴν πεινάν τση καὶ νὰ μὴ ᾿δῇ τὸ μασκαραλίκι. Μιὰ γρηὰ γειτόνισσα, ἤκουσενε τσῆ φωναῖς τ'ς ἀπομέσα κ' ἠπήαινεν ἀπὸ μιὰν τρύπα καὶ τὴν ἐτάϊζενε. ᾿Σὲ τρία χρόνια στρέφει ἀπὸ

τὴν Πόλι ὁ πατέρας τση, ἀνοίει τὸ σπίτι, ἠθάριενε πῶς θὰ τὴν εὕρῃ πεθαμένη καὶ λυωμένη καὶ τῆνε βλέπει ζωντανή· λέει —«Πῶς ἤζιες»· —«Μιὰ γρηὰ γειτόνισσα μ' ἐτάϊζεν ἀπὸ τὴ χαραμάδα.» Ὁ πατέρας ἤθελενε ν' ἀποθάνῃ εὐτὴ μὰ δὲν ἠπήαινε πάλι τὸ χέριν του νὰ τῆνε σκοτώσῃ. Τῆνε κλειδόνει ἀφέντη μοῦσαι 'σὲ μιὰν κάμαρα καὶ δὲν τὴν ἔβγανεν ὄξω μόνου ἀπῶναν πορτέλλο τ'ς ἴδονενε φαΐ, κ' ἠκλείδονενε πάλι καὶ τὸ πορτέλλο. Ἀπὲ ἠξαναπαντρεύτηκεν εὐτὸς κ' ἤπηρεν μιὰν καλὴ γυναῖκα καὶ καλὴ μητρυιά, ἠγάπανε τὴν προγονήν τση· ἀρωτᾷ τὸν ἄντραν τση—«Γιάντα τὴν ἔχει κλειδωμένη;» λέει—«ἡ Μοιράδες τὴν ἐμοιράνανε 'σὰ γεννῆ δώδεκα χρονῶ νὰ πορνέψῃ.» Εἶντα κάνει κ' εὐτή; Ἤξερενε πῶς ὅ,τ' εἶνε γραφτὸ δὲ ξεγράφεται, ἀφοῦνε γιὰ νὰ πορνέψῃ, ἂς πορνέψῃ μάγκους μου μὲ τὸ βασιλιόπουλο. Ἐὰν ἠγείνηκενε τὸ παιδὶ δώδεκα χρονῶ κ' εἴδενε τὴν τάξιν τση ἠβολιάσανε τὰ βυζιάν τση, τοῦ κάνει δώδεκα φουστάνια ἀπὸ ψιλὸ ψιλὸ σαγκουλὶ κεντητά, ἠμπάντεχενε μιὰ 'μέρα νὰ λείπ' ὁ ἄντρας τση, ξεμαντρίζει τὸ προγόνιν τση, καὶ τὸ ντύνει τὴ μιὰ φορεσιὰ δίχως μισοφόρι, τοῦ δόνει καὶ 'ς τὸ χέρι τ'ς ἄλλαις ἕνδεκα· λέει—«Νὰ πᾷς 'ς τὸ βασιλικὸ πρεβόλι ποῦ τώρα ταχυτέρου σεργιανίζει τὸ βασιλιόπουλο μὲ τὴ ρόμπα ντὲ κάμαρα μονάχο γιὰ νὰ πάρῃ τὴ μυρωδιὰ τῶ λουλουδιῶ καὶ νὰ χοροπηδᾷς ἀμπροστάν του· ἀπὲ νὰ σκίσῃς τὴ μιὰ φορεσιὰ νὰ βρεθῇς τσιτσίδι 'μπροστάν του καὶ νὰ βάλῃς τὴν ἄλλη καὶ νὰ χοροπηδᾷς πάλι, καὶ νὰ τῆνε κάμῃς κουρέλλια νὰ βάλῃς τὴν ἄλλη, ἐτσὰ δὰ ὅλαις ὥς που νὰ σὲ βατέψῃ τὸ βασιλιόπουλο, καὶ νὰ μὴν τοῦ ζητήξῃς ἄλλον τίοτις παρὰ τὸ χαντσάδιν του τὸ μαλαματένιο ποῦ κρεμνᾷ 'ς τὸ στῆθός του κάθα 'πισημάδα 'μέρα.» Καλὰ τσῆ τἄπανε καλὰ τἄκαμενε. Παίρνει εὐτὴ τσῆ φορεσιαὶς καὶ πάει 'ς τὸ βασιλικὸ πρεβόλι, βρίσκει μονάχο τὸ βασιλιόπουλο κ' ἠμυρίζουντανε τὰ λουλούδια. Ἠχοροπηπήδαν εὐτὴ μὲ τὸ σαγκουλὶ ποῦ θαμάχτηκεν ὁ βασιλέας· τὴν ὡραιότην τση· ἀπὲ τὰ σκίζει καὶ 'βρίσκεται τσιτσίδι 'μπροστάν του· βάνει τὴν ἄλλη, ἠχόρευγενε

πάλι, τῆνε σκίζει κ' ἔτσι ὅλαις μιὰ μιὰ ἥβανενε κι' ἀπὲ τὴν ἤσκιζενε κ' ηὑρίσκουντανε τσιτσίδι ἀμπροστὰ 'ς τὸ βασιλιόπουλο. 'Εκεῖνος πγιὰ τὴν ὕστερη φορὰ δὲν ἡβάσταξενε, χύν' ἀπάνω τση καὶ τῆνε γκαστρόνει, βάνει εὐτὴ τὴν ὕστερη φορεσιὰ, βγάνει ὁ βασιλέας νὰ τσῆ δώκῃ φλουργιὰ λέει —«Δὲ θέλω 'γὼ φλουριὰ μόνου τὸ χατσάδι σου· τὰ φλουριὰ θὰ τὰ χαλάσω, εὐτὸ θὰ τῶχω νὰ σοῦ θυμοῦμαι· εἰντᾶχενε νὰ κάμῃ τὸ βασιλιόπουλο τσῆ τῶδωκενε πάει 'ς τσῆ μητρυιᾶς τση καὶ τὰ 'ξηγήθηκεν ὅλα. 'Αφοῦ ἤπηρεν ἡ μητρυιὰ τὸ χαντσάδι τῆνε κλειδόνει πάλι 'ς τὴν κάμαρα, ἤρθενε τὸ βράδυ ὁ πατέρας τση καὶ χαμπαράκι δὲν ἤξερενε Τὴν ἄλλη 'μέρα ἀνερώτανε τὸ βασιλιάπουλο ἡ μάναν του—«Εἰντᾶκαμες γυιέ μου τὸ χαντσάδι σου;»—«Τῶχασα μητέρα.» Ἄνω κάτω ἠφέρανε τὰ παλάτι τῶν ἀδυνάτω νὰ βρεθῆ. Μῆνας 'μπαίνει μῆνας βγαίνει ἠξεχοίλονεν ἡ κόρη· 'ς τ'ς ἐννιὰ μῆνες νύχτα τὴν ἐπιάσαν οἱ πόνοι· κατὰ πῶς ἤκουσεν ἡ μητρυιὰ τὸν πρῶτον ἀγκομαχητὸ, πρὶ νὰ νοιώσῃ εἶντα τρέχει ὁ ἄνδρας ἀνίδεος ποῦ νὰ καταλάβῃ; παίρνει εὐτὴ ἕνα δοῦλον πιστὸ ποὔχενε, λέει τοῦ ἄντρα τση πῶς θὰ φουρνήσῃ, γεμόζει ὁ δοῦλος τὸ φοῦρνο τοῦ σπιτιοῦ σπάρτα καὶ τῶνε δόνει φέκο. Τὰ σπάρτα 'ξέρετε 'σὰν πάρουν ἀνελαμπὴ σκοῦνε καὶ κάνουν ἕνα νταβατοῦρι ποῦ θεοῦ βροντὴ δὲν ἀκούεται. 'Επίτηδες τᾶκανενε γιὰ νὰ μὴν ἀκούῃ ὁ ἄντρας τση τὸ κοιλοπονητὸ τσῆ κόρης του. Ἔτσι γεννᾷ εὐτὴ μονάχην τση μέσα κλεισμένη· ταχυτέρου 'σὰν ἤφυεν ὁ ἄντρας 'ς τὴ δουλειάν του 'μπαίνει μέσ' 'ς τὴν κάμαρα ἡ μητρυιὰ, φαλοκόβγει τὸ παιδὶ, παραστέκεται μὲ τὸ δοῦλο τὴν προγονή. Πιάν' ἕνα κανέστρι τῶν καλῶν ἡμερῶν βάνει μέσα τὸ μωρὸ τὸ πιτίζει ζάχαρι βάνει τὸ χαντσάδι ἀπὸ 'πάνω καὶ τ' ἀπογεμόζει μὲ μαδημένα τριαντάφυλλα, ποῦ μοσκοβόλανε τὸ παιδὶ, ἠπαίρναν ὁ ἀέρας ἀπὸ τὰ τριαντάφυλλα, καὶ δὲν ἤσκανε· μισοσκεπάζει τὸ κανέστρι μ' ἕναν τσεβρὲ χρουσὸ τὸ δόνει τοῦ δούλου, λέει —«Νὰ πᾷς 'ς τὸ δρόμο ποὖν' ἀράδ' ἀράδα τὰ παλάτια τοῦ πρίντσιπα τοῦ ῥήγα καὶ τοῦ βασιλιᾶ καὶ νὰ φωνάζῃς πῶς πουλεῖς ῥόδα καὶ

ἂν ἔβγῃ ὁ πρίντσιπας ἢ ὁ ῥήγας νὰ μὴν τοῦ τὸ δώκῃς μόνου τοῦ βασιλιᾶ· κ' ἐκεῖ ποῦ θενὰ σ' ἀρωτᾷ πόσο κάνει νὰ παρατήσῃς τὸ κανίστρι ὅπως εἶνε κ' εὑρίσκεται καὶ νὰ φύγῃς·» καλὰ τοῦ τἄπενε καλὰ τἄκαμενε· παίρνει τὸ κανίστρι ὁ δοῦλος καὶ πάει 'ς ἐκεῖνο τὸ δρόμο τὸ μεγάλο κ' ἠδιαλάλιενε —«Ῥόδα καλὰ καὶ φρέσκα πουλῶ, ῥόδα καλὰ» τὰ βλέπ' ἀπὸ 'πάν' ἀπὸ τὸ μπουντίν του ὁ πρίντσιπας τοῦ συμπήσανε *) λέει —«στάσου πόσο τὰ δόνεις;» Δὲν ἠστέκουνταν εὐτὸς μόνου πάει καὶ 'ς τὸ παλάτ' ἀπὸ κάτω κ' ἠδιαλάλιενε· λέν' οἱ ἄλλοι δυὸ —«ἔ, τὸν ἐρίφη, 'ς τὸ βασιλιόπουλο θέλει νὰ τὰ πασσάρῃ γιὰ νὰ χτυπήσῃ πγιὸ πολλὰ παραδάκια.» 'Σὰν τἄδενε καὶ τὸ βασιλιόπουλο ἀπὸ 'πάνω κ' ἠμοσκοβολούσανε στρωμένα μαστορικὰ, λέει—«Στάσου πόσο τὰ δόνεις;» Στέκεται τὸ κοπέλλι, κατεβαίνει τὸ βασιλιόπουλο κάτω, κ' ἐκεῖ ποὔβγανε νὰ πλερώσῃ, τ' ἀκουμπᾷ χάμω καὶ φεύγει χωρὶς νὰ πάρῃ παρᾶ. Παίρνει τὸ βασιλιόπουλο τὸ κάνιστρο, τὸ πάει 'ς τὴν κάμαρα τσῆ μητέρας του, λέει — «Γιὰ κάμε χάζι μητέρα εἶντα πλατειὰ φύλλα ποὖνε.» Ἐκεῖ ποῦ τ' ἀδιάζανε βλέπουνε τὸ παιδὶ κ' ἤμοιαζενε τοῦ βασιλιόπουλου, καὶ τὸ χαντσάδ' ἀπὸ 'πάνω· Εἰντἄχενε νὰ κάμῃ τὸ βασιλιόπουλο τὰ 'ξηγήθηκενε πγιὰ τσῆ μάνας του πῶς εἶνε 'δικόν του τὸ παιδὶ, πῶς ἦρθενε μιὰ κ' ἠχορομπήδανε θεόγδυμνη 'μπροστάν του καὶ πλάσμα 'ς τὴν ὠμορφιὰ, ποῦ κι ὁ Σὰντ 'Αντώνιος νἄτανε δὲν ἠβάστανε· λέει—«Ἀφότις εἶνε 'δικό σου, γυιέ μου, νὰ τ' ἀναθρέψωμενε.» Ἠκαλέσανε παραμάνα νὰ τὸ βυζάξῃ δὲν ἤπιανενε βυζὶ, ἔρχετ' ἄλλη βάγια, μηδ' ἐκεινῆς· πᾶνε νὰ τὸ κουνήσουνε ὅλο ἤκλαιενε δὲν ἠκοιμούντανε· μὰ τὸ βασιλιόπουλο τὸ κούνιενε, μὰ ἡ μάναν του, μὰ ἡ

*) Συμπάω-συμπῶ συνήθως ἀπρόσωπον = ὠφελεῖ, ἀρέσκει (συνπάω, πηγαίνω, ὑπάγω). 'Αλλ' ἐνῷ ὁ μέλλων καὶ ἀόριστος τοῦ ἁπλοῦ σχηματίζεται οὕτω: «θὰ πάω ὕπῆα» τὸ σύνθετον κλίνεται ὡς ὁμαλὸν τῶν περισπωμένων, μέλλων θὰ συμπήσῃ ἀόρ. ἠσύμπησενε π. χ. ἀἶντεστε νὰ συνεπάρετε 'ς τὴν ἐξοχὴ καὶ θενὰ σᾶσε συμπήσῃ τ' ἀέρι.—Δὲ μοῦ σύμπησενε τ' ἀέρι—θὰ κάτσω πολὺ ἐδῶ, γιατὶ μοῦ συμπᾷ εὐτὸς ὁ τόπος.

παραμάναις, μὰ ὅ,τι νανουρίσματα κ' ἂν τοῦ λέανε δὲν ἤπαυγενε τὸ κλᾶμα. Ἠβάλανε πγιὰ διαλαλημὸ πῶς —«Ὅποια εἶν' ἄξια νὰ τὸ κάμη νὰ κοιμηθῆ νὰ παίρνη μιὰ γροθιὰ φλουριά.» Ἠνεβοκαταιβαίνανε τὸ παλάτι τόσαις γυναῖκες ἀσώπαστο τὸ παιδί. Τῶμαθενε κ' ἡ μητρυιὰ βάνει τὴ γούναν τση καὶ 'πάει 'ς τὸ παλάτι, λέει—«Γιὰ νὰ τὸ κουνήσω 'γὼ μπᾶς καὶ κοιμηθῆ» τὸ κουνεῖ κ' ἀρχίζει τὰ ναναρίσματα:

Νανὶ τὸ σπαρτογέννημα τὸ ῥοδοπουλημένο
ποῦ τὸ ῥοδοπουλήσανε 'ς τοῦ βασιλιᾶ τὴν πόρτα
'ς τοῦ βασιλιᾶ τοῦ πρίντσιπα τοῦ ῥῆγα τὰ παλάτια.

Καὶ μονομιᾶς ἠποκοιμήθηκενε τὸ παιδί. Τὴν ἀρωτᾷ ἡ βασίλισσα —«Εἶντα νανούρισμ' ἂν' εὐτό; καὶ γιἄντα νὰ κοιμηθῆ τὸ παιδί;» Εὐτὴ πγιὰ τὰ 'ξηγήθηκεν ὅλα· πῶς —«τὸ γέννησεν ἡ προγονή μου· καὶ γιατ' ἤτανε γραφτόν τση νὰ πορνέψη λέω —«Καλλίτερα μάγγους μου νἆνε μὲ τὸ βασιλιόπουλο παρὰ μὲ ἄλλον κανένα. Καὶ τὴν ἔβαλα ἐγὼ νὰ κάμη ὅλα τὰ ἄσχημα πάσσα ποὖκαμεν ἀμπροστὰ 'ς τὸ γυιό σου.» Ἤτανε καὶ τὸ βασιλιόπουλο μπροστά, λέει — «Μητέρα εὐτὴ θὰ πάρω γυναῖκα, νὰ ποὔτανε γραφτό.» Ἠστρεξεν ἡ βασίλισσα καὶ λένε τσῆ μητρυιᾶς νὰ πάη νὰ φέρη τὴν κόρην τση νὰ τῆνε στεφανώσουνε· πάει εὐτὴ χαρούμενη 'ς τὸν ἄντρα τση, λέει—«βγάλε ἀπὸ τὴν κάμαρα τὴν κόρην μας.»—«Καλὰ λὲς νὰ τῆνε ξεμαντρίσωμενε πγιὰ νὰ ποῦ δὲν ἤπιασεν ὁ λόος τῶ Μοιράδω ἤβγαλενε τὰ δώδεκα χρόνια καὶ 'πάει δεκατριῶ'»—«Εἶντἂν' εὐτὰ ἄντρα; Ἤπιασεν ὁ λόος τῶ Μοιράδω, ἠπόρνεψενε μὲ τὸ βασιλιόπουλο, ἤκαμενε παιδὶ καὶ τώρα τῆνε θέλει γυναῖκάν του. Ἔτσι ἄρου κατάφου τῶμαθεν εὐτὸς κ' ἠθάμαζενε τὴ μαστοριὰ τσῆ γυναῖκας. Κουμπανιάρουνε τὴν κόρη 'ς τὸ παλάτι, τὴν ἐστεφανώθηκενε τὸ βασιλιόπουλο, ἠπαραχώρησεν ἡ βασίλισσα τὸ θρόνο 'ς τὸ γυιόν τση καὶ 'ς τὴ νύφη, ὁ βασλιέας ἤτανε πεθαμμένος ἀπὸ καιρὸ, κ' ἠκάμανε γάγάμοι καὶ χαραὶς καὶ ξεφάντωσες καλαίς.

4 I 43

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Σελ.	2	στίχ.	25	ἀντὶ	τσαὶ	γράφε	τσάϊ
»	3	»	29	»	λησκυρὸ	»	λησαυρὸ
»	5	»	11	»	ἴχιτὴς	»	ἴχιτας
»	8	»	2	»	κιὰ	»	καὶ
»	»	»	9	»	ἀρεθῆς	»	βρεθῆς
»	17	»	24	»	ἀπόπαστη	»	ἀσώπαστη
»	»	»	25	»	μπαμπὼ	»	μπαμπᾶ
»	23	»	4	»	ἑπομέναις	»	δομέναις
»	28	»	3	»	μελὸπητσαις	»	μελόπητταις
»	»	»	7	»	ὄντας	»	ὄντας
»	34	»	9	»	μωλυμάρει	»	μπλημμάρει
»	»	»	10	»	ἔχιο	»	ἔλιο
»	41	»	15	»	μπουνὶ	»	μπουντὶ
»	46	»	20	»	πρμάματα· ἄλλως	»	πράμματα· ὁ ἄλλος
»	53	»	1	»	ἤβγαινενε	»	ἤβγανενε
»	56	»	26	»	στεσσιὰ	»	στεασιὰ
»	57	»	11	»	καψορεύουντανε	»	καψορέουντανε
»	»	»	18	»	καὶ 'πόμεκενε	»	κ' ἠπόμεινενε
»	65	»	26	»	χαταρόνει	»	χυταρόνει
»	66	»	17	»	ἠφύγανε	»	ἠφύλαενε
»	67	»	22	»	ἀλλὰ καμμένη καὶ σὺ ἀξίζεις	»	ἄλλοὶ καμμένη καὶ σὺ ἀξίζεις
»	68	»	25	»	βγαίνουνε	»	βγάνουνε
»	69	»	7	»	παραγέρνω	»	παραγγέρνω
»	»	»	28	»	καὶ σάληψενε	»	κ' ἠπασάλειψενε
»	71	»	5	»	χύνεται	»	χώννεται

σελ.	71	ϛίχ.	12	ἀντὶ	τρικάλη	γράφε	τρικοίλη
»	73	»	1	»	μέγα	»	μέσα
»	75	»	6	»	σκομάκι-χώνε	»	σκαμάκι-χώννει
»	88	»	25	»	ποῦϐαινεν	»	ποῦϐανεν
»	94	»	20	»	ὐξοχὴ	»	ὀξοχὴ
»	100	»	24	»	μεθυσμένη	»	μαθημένη
»	101	»	20	»	μου	»	μαθ
»	103	»	16	μετὰ τὸ γιατρὸς πρόσθες τὰς λέξεις «καὶ νὰ τὴν ἀδειάσῃ μόνος του τὴν τοῦρτα»			
»	104	»	28	»	ποτίζει	»	πιτίζει
»	110	»	10	μετὰ τὸ παιδὶ πρόσθες «νὰ τῆνε πάρῃ ἀπὲ πᾶνε στὸ ψωμοπουλιὸ, λέει ἕναν παιδὶ θὰ στείλωμενε μὲ μιὰ χῆνα ψημένη κ' ἕναν τζιμπιλάκι νὰ τοῦ βάλῃς πέντε ψωμιὰ κτλ.			
»	111	»	9	»	νετζίδια πουλμάδες	»	νιψίδια πουμάδες
»	112	»	13	μετὰ τὸ ἠγύριζεν πρόσθες τὰ «ἀνάποδα· —λέει ὄχι', ὁ σπανὸς, ἀπὸ 'δῶ—ἠγύριζενε λοιπὸ τὸ παιδὶ ἀ τὴν καλὴ...			
»	114	»	13	»	ἤφευγεν	»	ἤφεγγεν
»	116	»	10	»	μεζεστὲ	»	μπεζεστὲ
»	120	»	8	»	τῆς γῆς	»	τὴ ἦς
»	124	»	9	»	πουτέρνω	»	ποστέρνω

Τέλος τὰ ἐν σελίδι 92 στίχ. 2—15 (τέσσαρες—φουντέρνει) μεταϐάλλονται οὕτω:

Βρὲ σὺ Γιάννη ἕνας παπᾶς ἤτανε θαμμένος τόσον καιρὸ κ' ἠϐρυκκολάκιασενε κ' ἤρθενε 'ς τὴν πόρτα μου· μόνου ἔλα 'ς τὸ σπίτι, νὰ σοῦ βάλω κιὄλας νὰ φᾷς νὰ πιῇς κιἀπὲ νὰ πᾷς νὰ τόνε ρίξῃς 'ς τὸ γιαλό. Ἔτσι τὸ λοιπὸς τόνε παίρνει, πᾶνε 'ς τὸ σπίτι τοῦ δόνει νύχτα ἡ ὥρα, τρώει πίνει ἀπὲ τοῦ δείχτει τὸν παπᾶ, (τσοὶ ἄλλοι τοῦ τσῄχωσενε) νὰ πάῃ νὰ τόνε φουντάρῃ βαθειὰ καὶ νὰ στραφῇ νὰ ξαναφάῃ. Τόνε παίρνει ἐκεῖνος ἀφέντη

μοῦσαι τρεχάτος τόνε πετᾷ ἀ τὸ μῶλο καὶ στρέφεται· λέει τὸν ἔῤῥιξες;—Νᾶταν κἄλλος.—«Εἶντα βγαίνει; δὲν τὸν ἤῤῥιξες βαθειὰ νάτονε πάλι ποῦ στράφηκενε,» καὶ τοῦ δείχτει τὸ γούμενο ποῦχενε μονάχο στημένο 'ς τὴν πόρτα· ἔ δὲ σὲ μέλλει τώρα μόνου νὰ φᾷς λιάκι καὶ νὰ πᾷς τρεχάτος νὰ τόνε ξαναῤῥίξῃς βαθειά, δὲ σοῦ παραγγέρνω πγιὰ νὰ μὴ ξαναστραφῇ, καὶ πέτραις ἀπὸ πάνω, καὶ νὰ στραφῇς νὰ σὲ ξανακεράσω καὶ νὰ σὲ πλερώσω γιὰ τὸν κόπον σου. Παίρνει εὐτὸς τὸ λοιπὸ λίο ψωμότυρο 'ς τὸ πόδι, καταιβάζει ἕνα δυὸ [1]), παίρνει τὸ γούμενο, καὶ μάνι μάνι τόνε ῥίχτει βαθειὰ 'ς τὸ πέλαος καὶ πέτραις ἀπὸ πάνω. Ὥσπου νὰ στραφῇ πάλι τοῦχενε στημένο 'ς τὸ ἴδιο μέρος ὁ νοικοκύρης τὸ δεσπότη· μηδὲ νὰ τόνε 'δῇ σὰν ἠγύρισεν ὁ λολὸς ἠθάῤῥεψενε πῶς ἦταν ὁ ἴδιος ποῦῤῥιξενε 'ς τὴ θάλασσα κ' ἠθύμωσενε:— «Τραοέννη ὅλο σὲ ῥίχτω κι' ὅλο μοῦ στρέφεσαι καὶ τὸν ἠτράβαν ἀ τὴ ἐννεάδα.»—«Ποιὸς σοῦ φταίει μωρὲ Γιάννη καὶ τὰ βάνεις μαζίν του; γιἄντα νὰ μὴν τόνε ῥίξῃς βαθειὰ νὰ μὴν ἔχῃς πγιὰ ντράβαλα; πάρε τώρα ἔλιο μεζὲ, πιὲ καὶ μιὰν ποτηριὰ καὶ πέτας τονε πάλι μὰ βαθειὰ ὅσο δύνεσαι, καὶ πέτραις πολλαίς.» Ἔτσι τόνε φορτόνεται λοιπὸ τρεχάτος κ' ἠμουρμούριζενε 'ς τὸ δρόμο: «ὣς πότε θενὰ σὲ ῥίχτω γὼ καὶ θενὰ μοῦ στρέφεσαι σύ.» Ἔτσι τὸν ἤῤῥιξενε πγιὸ βαθειὰ 'ς τὸ γιαλὸ καὶ πολλαὶς πολλαὶς χοχλάκαις ἀπὸ πάνων του. Σὰν ἠστράφηκενε πάλι φωνάζ' ἀπὸ μακρυὰ τοῦ νοικοκύρη, λέει, τὸν ἤῤῥιξα τώρα βαθειὰ καὶ τὸν ἐπέτρωσα ποῦ δὲ ἔνεται πγιὰ νὰ βρυκκολακιάσῃ. — «Μωρὲ νάς τονε πάλι Γιάννη (ἦταν ὁ καπουτσῖνος στημένος) εἶντα νὰ ἔνῃ; θενὰ τόνε πάρῃς πάλι νὰ τόνε ῥίξῃς πγιὸ βαθειὰ καὶ πελισσότεραις πέτραις νὰ μὴ δύνεται πγιὸ νὰ σοῦ ξανασηκωθῇ νὰ κάτσῃς νὰ φᾷς καὶ σὺ μὲ τὴν ἀπομονή σου. Εἰντἄχενε νὰ κάμῃ, ἠβλαστήμανε, σ' ὅλον τ' ὁλοῦστερο μπλαστρόνεται 'ς τὴν πλάτη καὶ τὸν καπουτσῖνο, κι' ὅσον τὸν ἠπήαινενε ἠγύριζενε θυμωμένος καὶ τὸν ἤβλεπεν ἀπὸ πάνων του κ' ἤλεενε: «ὣς πότε θὰ μοῦ

1) ποτηριαίς.

βρυκκολακιάζῃς; θὲ νὰ σὲ λυώσω πγιὰ μὲ τσὴ πέτραις τὰ κρηά- τα σου ἂ ξανασηκωθῇς.» Ἔτσι πάει τὸ λοιπὸ 'ς τὸ μῶλο πάλι καὶ χώνεται ἴσια μὲ τὴ μέση 'ς τὸ γιαλὸ, γιὰ νὰ τόνε πετάξῃ πγιὸ βαθειά· κ' ἠστέκουντανε μισὴ ὥρα κ' ἠπέτανε πετρούκλαις ἀπάνω του κ' ἠφώναζεν, ἂ σ' ἀρέσῃ πάλι ξαναβρυκκολάκιασε..»

ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Τοῦ παρόντος φυλλαδίου ἡ ἔκδοσις ἀπὸ μηνῶν ἑτοίμου ὄντος ἀνεβλήθη ἕνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως τῆς ἐπιτροπῆς.

— Τὴν ὕλην τοῦ φυλλαδίου φιλοτίμως παρέσχεν ὁ κ. Μ. Κρί- σπης, πρὸς ὃν μυρίας τὰς χάριτας ἐκφράζει ἡ ἐπιτροπή.

— Εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ παρόντος φυλλαδίου ἐπεστάτησεν ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς κ. Ν. Γ. Πολίτης, οὗτινος εἶναι καὶ αἱ ὑπὸ τὸ κείμενον καὶ αἱ ἐν τέλει τῶν παραμυθίων σημειώσεις, πλὴν ἐκείνων αἵτινες φέρουσι τὰ γράμματα Σ. Κ. αἵτινές εἶναι τοῦ κ. Κρίσπη.

— Τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἀναλέκτων ἀποτελοῦσι νῦν τὰ ἑξῆς μέλη τοῦ Συλλόγου· Π. Φέρμπος πρόεδρος, Μ. Deffner γραμμα- τεὺς, Δ. Α. Κορομηλᾶς ταμίας καὶ οἱ Ν. Γ. Πολίτης, Μ. Π. Λάμπρος, Ἰω. Καμπούρογλους καὶ Μ. Κρίσπης.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΜΟΣ Β′ — ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ′, Δ′, καὶ Ε′.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΥΛΗ.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

Α

ΑΒ.

Ἄβαθα (ἀ ἐπιτ.) λίαν βαθέα, συνήθως ἐπὶ θαλασσίων ὑδάτων, λέγεται ὅμως καὶ 'ς τ' *ἄβαθα τσῆ γῆς*. Ἔχει καὶ τὴν ἐναντίαν ἐνίοτε σημασίαν, μεταβαλλομένου τοῦ ἐπιτατικοῦ α εἰς στερητικόν. (Ἴδε καὶ *ἄπατα*).

Ἀβάκα, συντροφία εἰς χαρτοπαίγνιον, σπανιώτερον ἐπὶ ἄλλων περιστάσεων.

Ἀβαράγγια καὶ *βαράγγια*, πικρὰ χόρτα, ὧν τὰς ῥίζας βράζουσι καὶ πίνουσι τὸν ζωμὸν πρὸς καθαρισμὸν τοῦ αἵματος· αἱ δὲ ῥίζαι *ἀβαραγγάριζες*.

Ἀβάσκαμα ἡ βασκανία, ῥῆμα *ἀβασκαίνω*, μετ. *ἀβασκαμένος*, καὶ αἱ φράσεις· *νὰ μὴν ἀβασκαθῇς*, *ξαβασκαμός σου*, ἂς

λέγουσι πτύοντες ἐπὶ τοῦ πρὸς ὃν ἀποτείνεται ἡ εὐχή, ἵνα μὴ βασκανθῇ. Εἰς πολλὰς λέξεις προτάσσεται τὸ α· ὡς *ἀβασκαίνω* (βασκαίνω), *ἀδράζω* (δράττω), *ἀθημωνιά* (θημὼν), *ἀδυναστὴς* (δυνάστης), *ἀμάχη*, *ἀμαχεύω* (μάχη), *ἀφύλακας* (φύλαξ), *ἀράθυμος* (ῥάθυμος) κτλ., ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *στάχυς—ἄσταχυς*, *σπαίρω—ἀσπαίρω*, *σταφὶς—ἀσταφὶς* κτλ.

Ἄβγα τοῦ μηνός, *τῆς ἑβδομάδος* κτλ. αἱ τελευταῖαι ἡμέραι δηλ. «Στ' ἄμπα καὶ στ' ἄβγα τσῆ πόρτας» ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας. Ἐκ τοῦ *ἐκβαίνω*.

Ἀβδελλιάζω, ἐπὶ προβάτων προσβαλλομένων ὑπὸ τῆς γνωστῆς ἀσθενείας, ἐν ᾗ γεννῶνται βδέλλαι ἐν τῷ ἥπατι αὐτῶν· πρβλ. *μουκουλιάζω*.

Ἀβλέμμονας. Βαθεῖα ἀδιόρατος ὀπὴ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης. Λέγεται καὶ *ἀβλεμμόνι*. μεταφ. λέγεται ὁ *ἀδδηφάγος*, εἶτα δὲ καὶ τὸ ὑπερβολικὸν ποσὸν τοῦ φαγητοῦ, ὅθεν καὶ ἡ ἔκφρασις· «τρώει ἕναν ἀβλέμονα», διότι τὸν *ἀβλέμμονα* ἡ κοινὴ γνώμη δέχεται βαθὺν καὶ πλατὺν, διὸ καὶ ἐπὶ βαθείας θαλάσσης λέγουσιν· *εἶν' ἀβλεμμόνι*.

Ἀβῶϊ ἐλαστικὴ σφαῖρα, ἄθυρμα τῶν παιδίων.

ΑΓ.

Ἀγαθά, περιουσία, τὰ ἄφθονα σιτία ἐν τῇ τραπέζῃ. Τὴν σημασίαν ταύτην εἶχε καὶ παρ' ἀρχαίοις· ὅρα Σουΐδαν ἐν λέξ. *σήμερα εἴχαμεν τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ*. *Εἶνε στ' ἀγαθά του*, φράσις μεταφ.=εἶνε ὑπερευχάριστος ἐν ᾗ διαμένει θέσει.

Ἀγανίκλα τὸ ἄλλως *ἀγανόν*· ἐπὶ ὑφάσματος οὐχὶ πυκνῶς ὑφασμένου, διαφανοῦς.

Ἀγγειό ἐκτὸς τῆς κοινῆς σημασίας σημαίνει ἐν τῇ ἐκφράσει *κακὸ ἀγγειὸ* ἢ κατ' εὐφημισμὸν *καλὸ ἀγγειό* τὸν μοχθηρὸν καὶ ἐπίβουλον ἄνθρωπον. Ὁ Ἀριστοφ. ἐν Ἀχαρ. 936 λέγει·

«Πάγχρηστον *ἄγγος* ἔσται κρατὴρ κακῶν, τριπτὴρ δικῶν», ὁμιλῶν περί τινος συκοφάντου, ὥστε φαίνεται ὅτι τὸ *ἀγγειό* εἶναι παράγωγον τοῦ *ἄγγος* (Κοραῆς Ἄτακτ. Β. 6).

Ἀγγειόπλυμμα τὸ πανίον δι' οὗ πλύνουσι τὰ διάφορα ἀγγεῖα, κυρίως τὰ τοῦ μαγειρείου.

Ἀγγελίζω=εἰμὶ ἄγγελος, ἅπαξ εὑρίσκεται ἔν τινι δημοτικῷ διστίχῳ·

«Ἄλλη φορὰ ἤμουν ἄγγελος,
τώρ' ἀγγελίζουν ἄλλοι,
στὴ βρύσι πῶπεινα νερό,
τώρα τὸ πίνουν ἄλλοι».

Ἀγγελοκάμωτος καὶ *ἀγγελοκαμωμένος*, ὁ περικαλλὴς τὴν ὄψιν καὶ εὔσωμος.

Ἀγγλέουρας ἄγριον πικρότατον χόρτον· *ἀγγλεουρίζω λίμνην ἢ ποταμόν*, ῥίπτω ἀγγλέουραν ἢ σπλόνον ὅπως ἀποθάνωσιν οἱ ἐκεῖ ἰχθῦς. Ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς πικρότητος ἔχει μεταφ. τὴν σημασίαν τοῦ *πικρότατος*.

«Τὸ στόμα μου εἶνε ἕν' ἀγγλεοῦρι,
Μοῦ ἀγγλεούρισε τὰ σωθικά».

Ἀγγλίτσα ἡ ποιμενικὴ ῥάβδος, ἢ ἄλλως *ματσοῦκα*.

Ἀγγομαχιῶμαι=εἰμὶ δυσαρεστημένος, τεταραγμένος ἐπί τινι, καὶ γογγύζω κατ' αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ *ἀγχιμάχομαι*.

Ἀγγουρομάνα, μέγα ἀγγούριον· διὰ τοῦ *μανα* σχηματίζονται μεγεθυντικὰ, ὡς *ἀρχιδομάνα*, πληθ.-*ες*=μεγάλοι ὄρχεις, *κρεμιδομάνα*, *ἀχελομάνα*, *καβουρομάνα*, καὶ *φειδομάνα* σπανίως.

Ἀγγούτικας ὁ τράχηλος.

Ἀγγωνάρι ἡ γωνία τῆς οἰκίας ἔξωθεν βλεπομένη, εἶτα οἱ μεγάλοι γονιαῖοι λίθοι, ὅθεν *ἀγγωναριὰ* ἡ μεγάλη ῥιπτομένη κατά τινος πέτρα — ὅρα *πετριά*, *μαροκιά*. Μεταφ. λέγεται καὶ ἐπὶ εὐτραφοῦς παιδός.

Ἀγερικό. «Εἶνε ἀπὸ ἀγερικό» λέγουσιν αἱ ἐξορκίστριαι, δηλ.

εἶνε προσβολὴ τοῦ κακοῦ ἀέρος (Περὶ τοῦ *ἀγερικὸ* ἴδε Κορ. Ἀτακτ. Β. 16.)

Ἀγέρισμα=πνοὴ ἀέρος, ἐλαφρὸν κρυολόγημα, ῥῆμα· *ἀγερίζω* ἐκθέτω εἰς τὸν ἀέρα, κάμνω τεχνητὸν ἀέρα.

Ἁγιοβασιλίτσα=ἄγριον φυτὸν μὲ χονδρὸν βολβὸν καὶ σαρκώδη φύλλα, τὸ ὁποῖον θέτουσι εἰς τοὺς ἐξώστας ἢ τὴν στέγην τῶν οἰκιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου· —Ἐπ' ἴσης λέγεται οὕτως καὶ ὁ εἰς ἴδιον σχῆμα κατασκευαζόμενος ἄρτος διὰ τὴν ἡμέραν ταύτην.

Ἁγιογδύτης ὁ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους ἐκδύων καὶ λῃστεύων, ὁ ἐπιτήδειος περὶ τὸ ἁρπάζειν, ὁ διαβόητος κλέπτης.

Ἁγιοδημητροῦλα, τὸ χρυσάνθεμον, ὅπερ εἶνε ἐν τῇ ἀκμῇ του κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἁγ. Δημητρίου. Λέγεται καὶ *ἀρμπακανέλλα* ἐκ τοῦ ἰταλ. **erba canella**.

Ἀγιοῦπας καὶ *ἀγιοῦπος* ὁ γύψ, μεταφ. ὁ ἅρπαξ ἐκ τοῦ ἀρχ. *αἰγυπιός* (Ιλ. Ρ. 460. Π. 217, Σοφ. Αἴας 169) κτλ.

Ἀγκαλιά, ἀγκάλη, τὸ ἐν τῇ ἀγκάλῃ χωροῦν ὡς· *μία ἀγκαλιὰ χορτάρι, σκουτιά, ξύλα*. Παρ' Ἡσυχίῳ εἴρηται *Ἀγκαλίδες* εἰς αὐτὴν τὴν σημασίαν, καὶ παρὰ Σουΐδᾳ *Ἀγκαλίδα* μερὶς κτλ. Φρ. *Κρατῶ ἀγκαλιά, παίρνω ἀγκαλιά* κτλ.

Ἀγκελόνω κεντῶ μὲ ἄκανθαν ἢ βελόνην ἤ τι ἄλλο ὀξύ· ὄνομα *ἀγκέλωμα, ἀγκελωσιά*. Πιθανὸν ἐκ τοῦ *ἀκή*.

Ἀγκίνι τὸ ὀξεῖαν ἔχον ἀκμὴν καὶ ἀγκιστροειδὲς σχῆμα. Ἐκ τοῦ *ἀκή*.

Ἀγκιρίδα καὶ *ἀγκουρίδα* ἡ τὸ ἐπάνω μέρος ἀγκιστροειδὲς ἔχουσα ῥάβδος, μεταφ. ὁ κεκυφωμένος, πιθανὸν κατὰ παραφθορὰν τοῦ *ἄγκιστρον*.

Ἀγκοπανιά, συνηθέστερον *κοπανιά*. *Μιὰν κοπανιὰ* καὶ *μιὰν ἀγκοπανιά*=ἐν ἀκαρεί.

Ἀγκουρίζω. Λέγεται ἐπὶ τῶν νηπίων τῶν ἀρθρούντων τὰς πρώτας φωνάς—ὠνοματοπ. λέξις ἐκ τοῦ *ἄγκου*, ὅπερ λέγουσι τὰ παιδία.

'Αγλοίμανος=ἀλλοίμονον· *ἀγλοίμανος καὶ τρὶς ἀγλοί*(ἢ *ἀχλοί*) *μεγάλη*=ἀλλοίμονον καὶ τρὶς ἀλλοίμονον· *ἀγλοίμανος* σημαίνει σπανίως τὸν ἀλιτήριον.

'Αγλυά=ἀλλοίμονον· ἴσως ἔγεινεν ἐκ τοῦ ἀχλύς—*ἀγλύα σ' ἐσένανε*, οὐαί σοι.

'Αγλυκόρριζα (ἡ), τὸ γνωστὸν φυτὸν ἡ *γλυκύρριζα*.

'Αγοράζω ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας σημαίνει ἰδίως ἐν τῇ φρ. *ἀγοράζω λόγια* τὸ ἵσταμαι σιγηλὸς καὶ μετὰ προσοχῆς ἀκροάζομαί τι, προσποιούμενος ὅτι δὲν προσέχω.

'Αγούλιερας ἄγριον φυτόν.

'Αγουροπετρίδα ὁ *ἄωρος* καὶ ξηρὸς ὡς *πέτρα* καρπός. Συνήθως ἐπὶ ἀώρων σταφυλῶν.

'Αγουστέλλα τὰ δεύτερα σῦκα τὰ κατ' Αὔγουστον συνήθως ὡριμάζοντα.

'Αγραμπαλόνομαι περιπλέκομαι εἰς ἀκανθώδεις θάμνους, ἐνίοτε καὶ ἀναρριχῶμαι.

'Αγραμπαλόνω δράττομαί τινος, διὰ τῶν ὀνύχων· τὸ μέσον ἀγραμπαλόνομαι σημαίνει τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐνεργ., σφοδρότερον ὅμως πως.

'Αγραπίδι καὶ τὸ δένδρον *ἀγραπιδιὰ* τὸ ἄγριον ἄπιον, ἡ *ἄχερδος*.

'Αγρίλι ἡ μικρὰ ἀγριελαία, *ἀγριλιά* ἡ μεγάλη, ὁ τῶν ἀρχαίων *κότινος*, ἐπιθ. *ἀγριλίτικος* ὁ ἐξ *ἀγριλίου*.

'Αγρίμι, ἀγροῖκον, ἄτακτον παιδίον.

'Αγριοκόκκι ἄγριον ὄσπριον καλὸν διὰ τροφὴν τῶν περιστερῶν.

'Αγριοκουκκούτσα=ἡ ἀγρία ἡ ἀκανθώδης κινάρα.

ΑΔ.

'Αδειά=εὐκαιρία, σχολή· ῥῆμα *ἀδειάζω*=κενῶ τι, *ἀδειανὸς* =κενός· φρ. *ἀδειανὸς κουνάμενος ἦρτε* ἢ *ἐγύρισε*, ἐπὶ τῶν ἐπιστρεφόντων ἀπράκτων.

Ἀθενομὴ=ἐὰν ὅμως δὲν λέγεται καὶ *εἰθενομὴ* καὶ *θενόμὴ* καὶ *εἰθεμὴ*· ὅρα λέξεις.

Ἀδέξια ἐν τῇ φρ. *κακὰ κι' ἀδέξια*=εἰς χειρίστην κατάστασιν. Καὶ εἰς ἐπιφώνημα· *ἀδέξια*=βαβαί.

Ἀδέρφι ὁ ὀμφαλικὸς λῶρος. Ἐκ τῆς μὴ ταχείας ἀποσπάσεως αὐτοῦ μετὰ τὸν τοκετὸν, ὅπερ εἶνε μὴ ἐπιθυμητὸν καὶ ἐπικίνδυνον, παρήχθη ἡ φρ. *τὸν κιτάει σὰν ἀδέρφι.*

Ἀδερφομοῖρι, ἡ ἴση διανομὴ τῆς οὐσίας μεταξὺ ὅλων τῶν ἀδελφῶν.

Ἀδερφοσύνη ἀδελφότης, σημαίνει ἔτι καὶ τὸ σύνολον τῶν ἀδελφῶν.

Ἀδικοβγάνω ἀποδίδω τινὶ πρᾶξιν κακὴν ἣν δὲν ἔπραξε.

Ἀδικοσκοτωμένος καὶ σπανίως *ἀδικοθάνατος* ἐκεῖνος ὅστις ἀδίκως ἐφονεύθη. Κατάρα· *ἀδικοθάνατε* ἢ *ἀδικοσκοτωμένε μου*=σὺ, εἰς ὃν εὔχομαι ἄδικον θάνατον.

Ἀδούλης, ἀδρανὴς, ὀκνηρός.

Ἀδούρητος. Ὁ ὀλίγον χρόνον διαρκῶν, σπανιώτερον ἐπὶ ἀποθανόντος παιδίου· ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ συνηθέστερον χρῶνται τῷ *λιγοδούρητος* καὶ *ἀρρίζικος* (ὅρ. λέξ.).

Ἀδράπανος ἐν τῇ φρ. *ξηρὸς κι' ἀδράπανος* ἐπὶ τοῦ ἐπιστρέφοντος ἀπράκτου, συνήθως μὲ κινήσεως σημαντικὰ ῥήματα. Τὸ *ἀδράπανος* εἶνε ἐπίτασις τοῦ *ξηρὸς* εἰς τὸ «τρώει ψωμὶ ξερὸ κι' *ἀδρέπανο*», ξερὸ ἐνταῦθα=μόνον, τὸ δὲ *ἀδρέπανον*=ξηρὸν ἐπιτατικῶς.

Ἀδράχτι, ἡ ἄτρακτος, πληθ. ξύλα κοχλιωτὰ χρησιμεύοντα εἰς τὴν πίεσιν τῶν σταφυλῶν· μεταφ. τὸ ἰσχνόν· π. χ. *ποδάρια σὰν ἀδράχτια*=λάτισχνα.

Ἀδυναστὴς ὁ δυνάστης· ἀπαντᾷ ἐν τῇ παροιμ. «τοῦ κλέφτη καὶ τ' ἀδυναστῆ καθένας τοῦ χρωστάει»· εἶτα ὁ ἐγκαλῶν ἀδίκως τινὰ εἰς δίκην, ῥῆμα *ἀδυναστεύω*=κάμνω κατάσχεσιν ἢ ἐκτελεστικὰς πράξεις.

Ἀδύνατος ἐκτὸς τῆς κυρίας σημασίας του ἔχει καὶ τὰς ἑξῆς·

ὁ μὴ ἔχων συγγενεῖς ἢ τέκνα, ἢ ὁ ἔχων μικρὰ τέκνα, ὡς «εὕρηκε τὸν ἀδύνατο νὰ χτυπήσῃ». Αἱ ἄγαμοι νέαι λέγονται συνήθως *ἀδύνατα μέρη*. Σπανιώτερον ὁ *ἄπορος* καὶ μάλιστα ἐν τῇ λέξει *ἀδυναμίας*.

ΑΕ.

Ἄε (σπανιώτ. *γάε* καὶ *γά*) λέξις, ἣν λέγουσι πρὸς τὰ ὑποζύγια ὅπως ταχύτερον βαίνωσι· ἐκ τοῦ *ἄγε*, *ἄε*.

Ἄερα καὶ κάερα φράσ.=ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, πανταχοῦ—«Ἐγύρισα ἄερα καὶ κάερα»· τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐκφράζει καὶ τὸ *Συριὰ καὶ Γαλατιά*.

ΑΗ.

Ἀημερινὸς ὁ γνωστὸς ἑωθινὸς ἀστήρ. Πιθανῶς νὰ ἔγεινεν ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ *ἄω* ἢ *αὔω* καὶ *ἡμέρα*, ἢ κατὰ παραφθορὰν τοῦ *αὐγερινός*· ἀλλὰ πῶς ἐτράπη τὸ γ εἰς μ;

Ἀηπάνου σπανιώτ. *αεπάνου*=ἐπάνω. Σύνηθες παρὰ τοῖς χωρικοῖς, λέγεται δὲ κοινῶς *ἀπάνου*.

Ἀητονύχι εἶδος σταφυλῆς ἐχούσης ἐπιμήκεις τὰς ῥᾶγας.

ΑΘ.

Ἀθερίνα μικρότατος ἰχθῦς, παρ' Ἀθηναίῳ ἀπαντᾷ (VII φ. 285).

Ἀθιβολὴ=ἀμφιβολία (παρὰ χωρικοῖς μάλιστα ἀπαντᾷ ἡ λέξις). Τὸ *φ* εἰς *θ* ἐναλλάσσεται ὡς *θυλακὴ φυλακή*, *θυρίδα φυρίδα* κτλ., ὡς καὶ παρ' ἀρχαίοις *στάφνη στάθμη*, *Φίλιππος Θίλιππος* κτλ.

Ἀθοῦλι ἐκ τοῦ *ἄνθος*, τὸ κίτρινον ἄνθος τῆς κολοκύνθης.

Ἀθρωποδύναμι=ἄνθρωποι πολλοὶ καὶ δυνατοὶ πρὸς συνεργασίαν καὶ συμβοήθειαν.

ΑΙ.

Αἴ Γιάννης, κλοπὴ, σύνηθες ἐν τῇ φράσει· *κάνω ἄϊ γιάννη*=κλέπτω.

Αἴρεσες=πείσματα, ἰδιοτροπίαι. Ἡ λέξις εὔχρηστος παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἐκ τοῦ *αἱρέσεις* (ὅρα καὶ *ρεσεύω*).

ΑΚ.

Ἀκαρπίτης, τὸ ὀλιγόκαρπον ἢ ἄκαρπον στέλεχος τῶν σταφυλῶν καὶ σταφίδων κυρίως.

Ἀκατάστατος ὁ ἀστάτου χαρακτῆρος ἄνθρωπος, κυρίως ὁ ἀρεσκόμενος συνεχῶς νὰ μεταβάλλῃ διαμονήν. *Καιρὸς ἀκατάστατος*=ὁ τεταραγμένος, ὁ ἄστατος· ἀφῃρ. *ἀκαταστασία*.

Ἀκλερίτης καὶ *ἀκληρίτης* ὁ μὴ ἔχων τέκνα ἢ ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς, ὅπως τὸν κληρονομήσωσι.

Ἀκλούθα προστακτικὴ μεταπεσοῦσα εἰς ἐπιρρ. σημασίαν, ὡς πολλὰ τῶν ἀρχαίων· ἄγε, ἴθι, φέρε, κτλ. ἀπαντᾷ δὲ μὲ τὸ ῥῆμα *παίρνω* καὶ σημαίνει· ἀκολουθῶ τινα, βαδίζω κατόπιν του.

Ἀκράτος=ἄμικτος ξένης οὐσίας, συνήθως λέγεται *αἷμα ἀκράτο, νερὸ ἀκράτο, χολὴ ἀκράτη*. Ἐκ τοῦ *ἀγνὸς*· πρβλ. καὶ *μονάτος*. (Ἐκ τοῦ agnatus. Δέφνερ).

Ἀκνὸς ὁ ἀδρανὴς, ὁ ὀκνηρὸς, ὁ βραδὺς τὴν ἐργασίαν· ἐκ τοῦ ἀρχ. *ὀκνὸς* τῇ συνήθει τροπῇ τοῦ ο εἰς α, ὡς εἰς τὰ *ὀμφαλὸς ἀφάλι, ὀνομάτος* (ὄνομα) *ἀνομάτος* κτλ.

Ἀκοίμητο κανδήλι λέγεται ἡ κανδήλα, ἣν ἕνεκα σεβασμοῦ οὐδέποτε σβύνουσι.

Ἀκοντάκι δηλητηριώδης ὄφις.

Ἀκουά· φράσις· *τρυπάει τὴν ἀκουὰ* ἐπὶ σφοδροῦ ἤχου· λείψανον δωρισμοῦ ὡς καὶ ἄλλαι λέξεις, *πνογὰ* (πνοὴ), *ἀναπνοὰ* καὶ *ἀναπνογὰ* (ἀναπνοὴ), *πῆχα* (πῆχυς), *βρακοζώνα* (ζώνη), βελόνα (η), δίπλα (η).

Ἀκουρμαίνομαι=ὑπακούω· *ἀκούρμαστος* ἀντὶ *ἀνακούρμαστος* =ὁ παρήκοος.

Ἀκουστὰ ἐν τῇ φράσει *τὄχω ἀκουστὰ*=ἔχω αὐτὸ ἐξ ἀκοῆς.

Ἀκριβοθώρητος ὁ σπανίως βλεπόμενος, φίλος κυρίως, οὗ ἐπομένως ἡ παρουσία κατέστη πολύτιμος (ἀκριβή).

Ἀκριδολογάω ἐν τῇ παροιμ. «Ἡ ἀλουποῦ εἶχε ἀργατιὰ κ' ἐκείνη ἀκριδολόγα»· σημαίνει δὲ *κυνηγῶ*, *συνάζω ἀκρίδας*, μεταφορικῶς· περισπῶμαι, ἐνασχολοῦμαι εἰς ἄλλο ἔργον ἢ ὅπερ ἐπεχείρησα—Ἡ σημασία τοῦ *λέγω*=*συνάζω* διετηρήθη καθὼς ἐν τούτῳ, οὕτω καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας λέξεις, ὡς *κορφολογάω*, *κλεφτολογάω*, *σταφυλολογάω*, *φυλλολογάω*, *τσαμπουρολογάω*, *κονιδολόγος*, *βελινολόγος*, *κροπολόγος*, *κοκκολόϊ*, *πιπερολόγος*, *ἀρχοντολόϊ*, *μαχαιρολόγος* κτλ.

Ἀκροπελαγιὰ καὶ *ἀκροθαλασσιὰ* σπανιώτερον ὁ αἰγιαλός.

ΑΛ

Ἀλαίμαργος=ὁ λαίμαργος, ἀφ. *ἀλαιμαργία* καὶ *ἀλαιμαρία*. (Ἴδε *ἀβάσκαμα*).

Ἄλαλος, ἀνόητος, κοῦφος· *ἀλαλιὰ* ἀφηρ. καὶ ῥῆμα *ἀλαλιάζω*, ἐνίοτε=ἕνεκα θορύβου ἢ ἀσθενείας ἢ πολυπλόκου ὑποθέσεως περιπίπτω εἰς ζάλην·—λέγεται καὶ *ξαλαλιάζω*.— Ἐκ τούτου καὶ τὸ *ἀλαλοφέρνω* κατὰ τὸ *ἀλαφροφέρνω*. Φρ. *Εἶμαι μαῦρος κι' ἄλαλος*=εὑρίσκομαι εἰς μεγίστην ὑποψίαν, ἀπελπισίαν, λύπην. Τὸ *ἄλαλος* ἐνταῦθα ἔχει τὴν πραγματικήν του σημασίαν.

Ἀλαλοῦ μου κι' ἀμπελοῦ μου. Ἐπιφώνημα. Πάντοτε ἀπαντῶσιν ἡνωμένα ἐπιρρηματικῶς, ἐκφράζουσι δὲ τὴν κατάστασιν τοῦ πλάνητος καὶ ἀσκόπως περιπατοῦντος καὶ τοῦ φλυάρου.

Ἀλαμπαρδόνα ἡ πολὺ ζωηρὰ καὶ στωμύλος γυνή.

Ἀλαφοκέρης σημαίνει περισσότερον τοῦ *κερατᾶς*. Ἐκ τοῦ *ἔλαφος*.

Ἀλαφροκοιμῶμαι κοιμῶμαι τόσον ἐλαφρὰ ὥστε ἐξυπνῶ ἕνεκα ἐλαχίστου ἤχου· τὸ ἐναντίον *βαρυκοιμῶμαι*.

Ἀλαφρόμυαλος=κουφόνους. Τὸ ε εἰς α πολλάκις ἐναλλάσσεται· ἀλαφροφέρνω, ἀλοϊνὸ, ἀλάφι, ἀλαφοκέρης, *ἄβγα*, *ἄμπα* κτλ.

Ἀλαφροφέρνω διάκειμαι εἰς κατάστασιν κουφονοίας ἢ κυριώτερον ἔχω ἀρχὰς τρέλλας.

Ἀλέστος τὸ ἐναντίον τοῦ *ακνὸς*, ἀφηρ. *ἀλεστοσύνη*.

Ἀλέτρι τὸ ἄροτρον.

Ἀλετροπόδι τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀρότρου, οἱ πόδες αὐτοῦ· ἀγρ. λέξις.

Ἀλευρίδα χόρτον φαγώσιμον.

Ἀλεύω ψαρεύω, μεταφ. ἐρευνῶ, διὰ τῆς χειρός μου ἐξετάζω τὸ βάθος ὑγροῦ—ἐκ τοῦ *ἁλιεύω*.

Ἀλίτουρος ἀλιτήριος καὶ ῥῆμα *ἀλιτουρεύω*· συνήθως ἐπὶ τοῦ παραβαίνοντος τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις.

Ἀλλαξομήνια (τὰ) καὶ ἡ *ἀλλαξομηνιὰ*, ἡ *ἀλλαγὴ* τοῦ μηνὸς —ἡ πρώτη τοῦ μηνός.

Ἀλλαξομουσουδιάζω=μεταβάλλω χροιὰν καὶ μορφὴν ἕνεκα λύπης, ἀσθενείας κλ.

Ἀλλαχτὸ ὁ ἀφηρημένος, ὁ ἔχων φυσιογνωμίαν εὐήθους, ὁ ἀκίνητος καὶ ἀπλανὲς ἔχων τὸ βλέμμα.

Ἀλληκοντάω (τινὰ) ἀπασχολῶ τινα τῆς ἐργασίας του πρὸς ἄλλο ἔργον. Μεσ. *ἀλληκοντιῶμαι* καὶ *ἀλληκοντίζομαι*.

Ἀλογαρᾶς ὁ μισθούμενος τὸν ἵππον διὰ τὸν ἀλωνισμὸν τῶν σιτηρῶν.

Ἀλοϊνὸ ἴσως ἐκ τοῦ *ἐλεεινὸς*=ἀνόητος, ἀνούσιος.

Ἄλουπας ἀγροτ. λέξις, τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων τοῦ ποδὸς τοῦ ἀρότρου (ὅρα *γνὺ* καὶ *ἀλετροπόδι*).

Ἀλοῦπι=ζωηρὸς, δραστήριος, πανοῦργος, ἐκ τοῦ *ἀλώπηξ*.

Ἀλουποτινάζω σείω τι μεθ' ὁρμῆς καὶ τὸ τινάσσω κατὰ γῆς, κυρίως ζῶον.

Ἀλουπουρὰ, εἶδος σταφυλῆς μακρᾶς τὸ σχῆμα ὡς ἡ *οὐρὰ τῆς ἀλώπεκος*.

Ἀλυφαντὴς ὁ κναφεύς.

Ἀλυχτάω ἐκ τοῦ ὑλακτῶ κατὰ μετάθεσιν γραμμάτων· ὄνομα *ἀλύχτισμα* καὶ τὸ ὑπερβολ. *ἀλυχτομανιό*. Διὰ τοῦ *μανιὸ* καὶ *βολιὸ* καὶ *λάσι* ἐκφράζεται τὸ ὑπερβολικὸν ὡς *γυναικομανιὸ*= πλεῖσται γυναῖκες, *λαδομανιό*, *σταφιδομανιό*, *βρυσομανιό*, *γυναικοβολιό*, *παπαδοβολιό*, *ψωμοβολιό*, *χορταρολάσι*, *ψωμολάσι*, *γυναικολάσι*.

Ἀλυχτουριῶμαι καὶ ἁπλῶς *ρυόμαι* ἐπὶ ὠρυομένων κυνῶν (*ὑλακτῶ—ὠρύομαι*). Τοῦτο πολλαχοῦ θεωρεῖται ὡς προμήνυμα τοῦ θανάτου τινὸς τῶν οἰκείων, πολλάκις μάλιστα φονεύουσι καὶ τὸν ἀτυχῆ κύνα, ἵνα προλάβωσι τὸ δυστύχημα, παραδιδόντες τῷ θανάτῳ ἕτερον θῦμα.

Ἀλωνάρης ὁ Ἰούλιος μὴν καθ' ὃν ἁπλόνουσι τὰς σταφίδας εἰς τὰ *ἀλώνια* ἢ ἀλωνίζουσι τὰ σιτηρά.

Ἀμὰ ἐπιρρ. ἔπειτα, ἴσως εἶνε τὸ *ἅμα*. Σημαίνει ἐνίοτε καὶ τὸ κοινὸν *δά*—«Ἀμὰ ἦλθες τόσον ἀργά» ὡς ἄλλοτε ἀντ' αὐτοῦ καὶ τὸ *ἂν*, ὡς· «ἂν ἦλθες τόσο γρήγορα»=ἦλθες δὰ κτλ. Καὶ φρ. *ἀμὰ τί*=ἀδιάφορον.

Ἀμαλείφω=χρίω, συνήθως δὲ μιγνύω τὸ φαγητὸν τοῦ νηστεύοντος μὲ πασχαλινὸν φαγητόν· λέγεται καὶ *πασαλείφω* (ἴδ. λεξ.).

Ἀμάλλιαγος ἐπὶ πτηνῶν=ἀπτήν· μεταφ. ὁ περί τι ἀήθης, ὁ νέηλυς.

Ἄμβα (τὰ) τοῦ μηνός, τοῦ χρόνου κτλ., ἡ ἀρχή—"*Ἄμβα τσῆ πόρτας*=ἡ φλιὰ τῆς θύρας· ἐκ τοῦ *ἐμβαίνω* (ὅρα *ἄβγα*).

Ἀμελέτητα (τὸ) δηλ. νόσημα, ἐπὶ τοῦ *καρκίνου*, τοῦ *ἄνθρακος* καὶ τοῦ κοινῶς λεγομένου *καρφιοῦ*—*ἀμελέτητα* δὲ λέγονται καὶ τὰ αἰδοῖα τοῦ προβάτου. «Ἐφάγαμεν, ἢ εἴχαμεν ἀμελέτητα σήμερα» (ἴδε *μεταξωτά*).

Ἄμεστος καρπός=ὁ μὴ ὥριμος.

Ἀμήλιγκας πληθ. *ια* καὶ *ἀμηλίγκοι* = οἱ κρόταφοι, ἐκ τοῦ *μήνιγξ* πιθανῶς, τῇ προτάξει τοῦ *α* (ἴδε *ἀβάσκαμα*).

Ἀμίδι, τριχιὰ πρὸς ἄγραν ἰχθύων.

Ἀμίλητο ἐν τῇ ἐκφρ. «ἀμίλητο νερό» τὸ ὁποῖον ἀντλοῦντες καὶ μεταφέροντες δὲν ὁμιλοῦσι. Μεταχειρίζονται δὲ αὐτὸ εἰς ἐξορκισμοὺς καὶ μαγείας.

Ἀμμάδα κυκλοτερὴς πέτρα δι' ἧς παίζουσι τὰ παιδία.

Ἀμμενίζω λέγεται ἐπὶ τοῦ μύλου τοῦ καφὲ ὅταν δὲν ἀλέθῃ καλῶς. Τὸ ἐναντίον τοῦ *ξοφλάω* (ἴδ. λέξ.)· λέγεται μεταφ. καὶ ἐπὶ τῶν ὀδόντων τῶν γερόντων «οἱ μύλοι μου ἀμμωνίσανε» δηλ. δὲν ἔχω, ἢ ἔχω ὀδόντας ἀχρήστους.—Σπανιωτ. «ἀμμώνισε τὸ ξουράφι» ἐπὶ μὴ καλῶς τροχισμένου ξηροῦ.

Ἀμμίζω ἐπὶ τοῦ ἄρτου εἰς ὃν εὑρίσκομεν μικρὰς πέτρας ἢ χῶμα ἐν τῇ μασσήσει.

Ἀμμουδιά, ἡ ἀμμώδης παραλία, ἢ ὁ τοιοῦτος πυθμὴν τῆς θαλάσσης—ὀνομ. *ἀμμουδερὴ* (γῆ) καὶ *ἀμμουδερὸ* (χῶμα) ἐπὶ τῶν ἀμμωδῶν ἐδάφων, ὑπάρχει δὲ καὶ τοποθεσία τοιαύτη *Ἀμμουδαρὲς* ἐν Πάλλῃ.

Ἀμολυταριά, μικρὸν ἔρνος τῶν ἀμπέλων οὗτινος μικρὸν μέρος κόπτουσι κατὰ τὸ κλάδευμα.

Ἀμπελουργὸς πτηνὸν μικρὸν καταστρέφον τὰς τρυγόνας.

Ἀμπενοκλάδι πολὺ ἐνοχλητικὸν καὶ ἐνίοτε ἐπικίνδυνον ἐξάνθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου· ὑπάρχει καὶ κατάρα «*ἀμπενοκλαδιασμένο μου*».

Ἄμπουλα κρουνὸς πηγῆς· λέγεται ὅμως καὶ ἐπὶ ἄλλων ὡς «ἄμπουλα ἔτρεχε τὸ αἷμα, τὸ κρασί, τὸ λάδι» κτλ.

Ἀμπροπέρνω προλαμβάνω τινὰ εἰς τὴν ὁμιλίαν, λέγων ὅ,τι ἐκεῖνος θὰ εἴπῃ· *μὴ μὲ ἀμπροπέρνῃς* = μὴ μὲ προλαμβάνῃς· ἐκ τοῦ *ἐμπρὸς καὶ πέρνω*. Ἐνίοτε καὶ ὑβρίζω, προλαμβάνων ὕβρεις.

Ἀμυγδάλι εἶδος ὡραίας σταφυλῆς.

ΑΝ.

Ἄν. Εὔχρηστον εἰς φράσεις· π.χ. «ἂν ἦλθες τόσο ἀργά», «ἂν ἦνε τόσο ἀπαιτητικός»=*εἶσαι θὰ κοινῶς ἢ διότι ἢ ἀφ' οὗ* (ἴδε *ἀμά*).

Ἀναβλυάζω, φωνάζω ὑπερβολικῶς, καταθορυβῶ· τὸ ἑλλ. *ἀνω*-*βρυάζω* κτλ. *Ἀνάβλυαξι* τὸ σύνολον τῶν θορυβωδῶν φωνῶν.

Ἀναβρασύλα ἡ ὑπερβολικὴ ζέστη καὶ ἡ ἕνεκα αὐτῆς ἐφίδρωσις. Στενοχωρία τοῦ στήθους. Ἐκ τοῦ *ἀναβράζω* διότι κατὰ τὴν δημώδη δοξασίαν τὸ «αἷμα ἀναβράζει»· μεταφ. μῆνις, ταραχή, ἐρεθισμός.

Ἀναβρύζω ἐπὶ ἀναϊσσούσης πηγῆς.—«Ἀναβρυσικὸ νερό».

Ἀναβυζάνω, ῥοφῶ, λέγεται κυρίως ἐπὶ πορωδῶν σωμάτων, σπαν. ἐπὶ στόματος.

Ἀναγιομίζουν τὰ μάτια=αἴφνης ὑπὸ ἐσωτερικῆς συγκινήσεως οἱ ὀφθαλμοὶ πληροῦνται δακρύων—*Μάτια ἀναγιομισμένα* λέγονται οἱ κατὰ τὸν πυρετὸν ἐξογκούμενοί πως ὀφθαλμοί.

Ἀνάγκη· *ἔχω ἀνάγκη* εἶμαι πένης· εἶτα σημ. ἀσθένειαν ἐπιδημικήν.

Ἀναγκιούκλης ὁ συχνῶς ἀσθενῶν, νοσηρᾶς ἰδιοσυγκρασίας, καὶ ῥῆμα *ἀναγκεύομαι*=περιπίπτω εἰς νόσον.

Ἀναγλείφομαι, μασσῶ σιγὰ καὶ μὲ τὴν γλῶσσαν, λείχω τὰ χείλη προσδοκῶν, ἀναπολῶν ἢ ἐπιθυμῶν τι φαγητὸν λίαν ἀρεστόν μοι· μεταφ. λίαν ἐπιθυμῶ τι.

Ἀναγλοιτσιάζω· οὐδ. εἶμαι ἀλειμμένος μὲ γλοιώδη οὐσίαν—(ἀνὰ-γλοιός).

Ἀναγοῦλα ὁρμὴ πρὸς ἐμετόν· τριτοπρ. *μὲ ἀναγουλιάζει*. Φράσις· *μὴ μᾶς λὲς ἀναγοῦλες, ἀναγουλιατά*.

Ἀναγριτσιάζω αἰσθάνομαι ῥῖγος πρὸ τοῦ περιοδικοῦ πυρετοῦ, ἀφ. *ἀναγρίτσιασμα*· ὅρα *ἀνατριχύλα*.

Ἀναδύνω καὶ *ξαναδύνω* ἐπὶ ἐξαλειφθείσης κηλῖδος ἥτις πά-

λιν ἀναφαίνεται, λέγεται καὶ ἐπὶ ἀποτροπῆς ἀφροδισίων παθῶν καὶ χειράδων.

Ἀνακατοῦρα, ἀδιαθεσία τοῦ στομάχου, τάσις πρὸς ἐμετόν, μεταφ. ἔρις, ταραχή.

Ἀνάλαιμα (ἄνω λαιμὸς) ἐν τῇ φρ. «*μοῦ βγαίνει ἀνάλαιμα τὸ φαΐ*»· ἤτοι ἐμῶ τὸ φαγητὸν ἕνεκα μάλιστα ταραχῆς ἢ δυσαρεσκείας, μεταφ. λέγεται ἐκ κακῆς ἐκβάσεως πράξεώς τινος.

Ἀνάλατος ἐκτὸς τῆς κυρίας του σημασίας δηλοῖ τὸν ἀνούσιον περὶ τὰς ὁμιλίας, τὸν ἀνόητον, εἶτα τὸ ἄνευ ἅλατος χοίριον πάχος.

Ἀναληκόνω ἀνατρέφω τινὰ ἕως οὗ γίνηται εἰς προσηβικὴν ἡλικίαν.

Ἀνάμα ὁ διὰ τὴν μυσταγωγίαν ἀναγκαιῶν οἶνος. — Κρασὶ δι' ἀνάμα. Κρασὶ πρώτης ποιότητος.

Ἀνανογιῶμαι, ἔχω ἐν τῷ νῷ, αἰσθάνομαι, ἐννοῶ — Ἐνεργ. *ἀνανογάω* τινά=εἰδοποιῶ, κάμνω μνείαν.

Ἀνατινιάρικο, τὸ πορῶδες.

Ἀναμπλακεύομαι = στρέφομαι καὶ ἁπλόνομαι χάριν τέρψεως εἰς κλίνην.

Ἀναμπουμπουλίκι = ταραχή, συμπλοκή, σύγκρουσις· καὶ ἐπιρρ. *ἀναμπούμπουλα*=ταραχωδῶς, φύρδην μίγδην.

Ἀναπνογὰ=ἀναπνοή. «Παίρνει τὴν ἀναπνογὰ τ' ἀθρώπου», ὑπερβολικὴ ἔκφρασις πρὸς ἔνδειξιν βαρείας ὀσμῆς ἢ ὑπερβολικῆς θερμότητος.

Ἀνάποδα ἀντιστρόφως· ῥῆμα *ἀναποδιάζω* (οὐδ.) ἐξασθενῶ, γίνομαι νοσηρᾶς ὑγείας κτλ: «Εἶμαι κακὰ καὶ ἀνάποδα» εἶμαι βαρέως ἢ σοβαρῶς ἀσθενής· ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ἀπορίας τῶν πρὸς τὸ ζῆν.

Ἀναποδοκαϋμένος κυρίως «μέρα ἀναποδοκαϋμένη», ἀπαισία, ἐπιβλαβής, ἐν τῇ κατάρᾳ· «Τὴν κακή σου καὶ τὴν ἀναποκαϋμένη σου» ἡμέραν δηλ.

Ἀναράγδες=νεράϊδες· αἱ κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην εἰς πηγάς, φρέατα καὶ ἐκκλησιῶν προαύλια ἐν καιρῷ μεσημβρίας πλανώμεναι ἢ χορεύουσαι νύμφαι—Περίεργος ἡ ἐπένθεσις τοῦ γ, ὡς καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς λέξεις, *ἰδῶ γδῶ, ῥόδι ῥόγδι, βόδια βόγδια* κτλ.

Ἀνάσβολα (ἀντίθετον τοῦ *βολικὰ*)=οὐχὶ ὀρθῶς, ἀτάκτως, μὲ τὸ ῥῆμα *ἔρχεται*·ἀφηρ. *ανασβολιὰ* ἡ ἄτακτος καὶ παράλογος πρᾶξις.

Ἀνασκατζιασμένος=ὁ ἀκτένιστος καὶ ἀκαλλώπιστος, ὁ ἔχων ὠρθωμένας τὰς τρίχας (ἐκ τοῦ ἀνὰ-σκάντζος, σκαντζόχερας =ἀκανθόχοιρος).

Ἀνάσκελα, πέφτω τ' ἀνάσκελα (*τὰ* ἢ ἄνευ τοῦ *τὰ*) εἶμαι ὕπτιος· ἀπαντᾷ καὶ *ἀνασκέλου* ἐν τῇ φρ. *κάνω τ' ἀνασκέλου μου*=κολυμβῶ ὕπτιος.

Ἀνασκίντια καὶ *ἀνασκίντημα* ἐπίπληξις, ὕβρις· ῥῆμα *ἀνασκιντάω*.

Ἀνασκουμπόνομαι, ἰσάζω καὶ ἐπαναφέρω εἰς τὴν πρώτην των θέσιν τὰ ζαρωμένα ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα φορῶ.

Ἀνασκυρίζω, φυλάττω τι εἰς μέρος ἀπόκρυφον, σημαίνει ὀλιγώτερον τοῦ *κρύπτω*.

Ἄνασμα ἆσθμα, λέγεται καὶ *ἆσμα*.

Ἀνασπάζομαι καὶ *ἀνασπαίνομαι*=ἀσπάζομαι, ἰδιολεκτούμενα ἐπὶ εἰκόνων, λειψάνων, εὐαγγελίων, νεκρῶν, καὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως.

Ἀνάστα ὁ Θεός ἐν τῇ φρ. «ἔγινε τὸ ἀνάστα ὁ Θεός» ἐπὶ ὑπερβολικῶν θορύβων καὶ φωνῶν, ἔριδος, εὐθυμίας κτλ.

Ἀνασταίνω ἐπὶ τῶν ἀποπνεόντων ὡραίαν ὀσμὴν φαγητῶν, ἀνθέων κτλ. (*Ἀνασταίνει* συνήθως τριτοπροσ. ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ). Διὰ ἐπιστασίας μου ἢ ἐξόδων μου φυτεύω ἀγρόν, ἐλαιῶνα κτλ., τὰ δὲ τοιαῦτα δένδρα λέγονται *ἀναστησιὲς* καὶ *ἀναστήματα*—Ἀνατρέφω τινὰ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας καὶ καθιστῶ αὐτὸν ἄνδρα—Δίδω τὸ ὄνομα προσφιλοῦς

συγγενοῦς ἀποθανόντος εἰς παιδίον, ὡς «ἀναστήσαμε τὸν Γιάννη μας, τὸν γέροντά μας, κτλ.» *'Ανάστασι* σπανιώτατα =ὡραιοτάτη ἡμέρα.

'Αρασταλάζω ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ πυκνούσης βροχῆς.

'Αρασύσταγος, ὁ ζωηρὸς, ὁ θορυβῶν, ὁ ταραξίας παῖς, ἀφηρ. *ἀνασυσταγιά*.

'Ανατρανίζω ὠνοματ. λέξις=προξενῶ τριγμὸν, ἅπαξ ἀπαντᾷ ἔν τινι δημοτικῷ ᾄσματι·

«Τοῦ βασιλέως τὸ θρονὶ»
«κ' ἐκεῖνο ἀ ν α τ ρ α ν ί χ θ η».

'Ανάτριχα ἀντὶ *ἀνανάτριχα*=χωρὶς αἴσθησιν ῥίγους, ὡς ἐν τῇ εὐχῇ «ἀνάτριχα νὰ φορέσῃς τὸ ποκάμισό σου».

'Αραφέλου=ἐπιπολαίως, ταχέως καὶ ἀτάκτως.

'Αναφορὸς (ἄνω φέρω) ὀπὴ πρὸς τὰ ἄνω τοῦ κλιβάνου, δι' ἧς ἐξέρχεται ὁ καπνός.

'Αναφούλου καὶ *ἀναφούφουλα* ἐπιῤῥ. ταχέως καὶ ἀτάκτως, ῥῆμα ἀναφουφουλιάζω.

'Αναφτερουγιάζω ἐπὶ τῶν ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον μικρῶν πτερυγισμάτων τῶν πτηνῶν.

'Αναφυλλιάζω ἀποκτῶ φύλλα, μεταφ. ἀγαλλιῶ, χαίρομαι μετὰ λύπην ἢ κατόπιν ἀπολαύσεως πράγματος λίαν ἐπιθυμητοῦ εἰς ἐμὲ, ἀναζωογονοῦμαι.

'Αναχαίρομαι ὑπερχαίρω καὶ ἐξωτερικεύω τοῦτο δι' ἐξωτερικῶν τοῦ προσώπου σημείων.

'Αναχέριασμα=ἐνέχυρον.

"Ανδρας ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ εὔρωστος, ἀνδρεῖος ὡς τὸ *ἀνὴρ* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· ἐν τῇ πρώτῃ μάλιστα τῶν σημασιῶν τούτων λέγεται καὶ *ἄντραυκλας*.

'Ανέγγιαγος (ἀν-ἐγγίζω) ὁ μὴ δεχόμενος τὴν παραμικρὰν ἀστειότητα, ἐνόχλησιν, πρόσψαυσιν ἢ χειραψίαν, ἀλλ' ἀμέσως ὀργιζόμενος, ὑβρίζων, ταρασσόμενος κτλ., ἀφηρημ. *ἀνεγγιαγιά*.

Ἀνείδιος ὁ νοσηρός, ὁ ἀσθενής, ὁ ἰσχνὸς κτλ.

Ἀνεμίζω χύνω ἀπὸ ὑψώματος τὴν σταφίδα κατὰ γῆς, ἵνα ὁ ἄνεμος ἀποβάλλῃ τὴν ἀκαθαρσίαν της.

Ἀνεμόβροχο ἡ μετὰ ἀνέμου πίπτουσα βροχή.

Ἀνεμοκάπνιστος = ὁ συμπαρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὡς καπνός, ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῇ κάτω κατάρᾳ (ἴδε *ἀνεμορούφουλος*).

Ἀνεμορούφουλας, *ἀνεμοστρίφτουλας* καὶ *ἀνεμορρούφουλος*, κατὰ παραφθορὰν τοῦ *ἀνεμοστρόβυλος*.

Ἀνεμορρούφουλος = ὁ συμπαρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῇ κατάρᾳ «ἀνεμορρούφουλος καὶ ἀνεμοκάπνιστος».

Ἀνεμορπὴ καὶ *ἀνεμορριπὴ* ἐν ταῖς ἐκφρ. «*σύρε* ἢ *πήαινε στὴν ἀνεμορπὴ*=χάσου, ἀφανίσου ἢ «*ποῦ στὴν ἀνεμορπὴ ἤσουνε;*» καὶ τὰ τοιαῦτα· ἐκ τοῦ *ἀνέμου—ῥιπή*.

Ἀνεμόσκαλα λέξις ναυτική· ἡ ἐκ σχοινίου κλίμαξ τῶν πλοίων.

Ἀνεμότρατα ἁλιευτικὸν πλοῖον μὲ ἱστία — μεταφ. ὁ τῇδε κἀκεῖσε πλανώμενος.

Ἀνέμυαλος ὁ κουφόνους, ἀφηρ. *ἀνεμυαλιά*.

Ἀνεσμίδι ὁ εἰς τὴν οἰκίαν τρεφόμενος χοῖρος.

Ἀνέφαγος (*ἀνέ*=ἀ στερητ.)=ὀλιγόφαγος, ἀφ. *ἀνεφαγιά*, ὅπερ σημαίνει καὶ πεῖνα, ἀσιτία—Σπανιώτατα καὶ *ἀνεφαγιὰ* (κάμνει μίαν ἀνεφαγιὰ) ἐπὶ φιλέριδος, ἐριστικοῦ χαρακτῆρος κτλ. ἴδε *τρώγομαι*.

Ἀνεχόρταγος, ἀφ. *ἀνεχορταγιὰ*=ὁ ἀκόρεστος, ὁ παρ' Ὁμήρῳ ἄτος.

Ἀνήμπορος συνήθως ὁ ἐλαφρῶς ἀσθενής· *ἀνημπόρια*, *ἀνημπορεύω*.

Ἄνθρωπος ἐκτὸς τῆς κυρίας του σημασίας δηλοῖ τὸν ἐργάτην, τὸν ὑπηρέτην, τὸν ὑποχείριόν τινος, σημαίνει προσέτι ὅ,τι καὶ ἡ λέξις *ἀνήρ*, ὅθεν *ἀθρωπιά*. Τὰς σημασίας ταύτας εἶχε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Ἀνιάδες παιγνίδιον διὰ μικρῶν πετρῶν.

Ἀνοιχτόκαρδος ὁ εἰλικρινής — ὁ χαρίεις καὶ γελασῖνος — ὁ εὐκόλως ἀγαπῶν τινα κτλ.

Ἀνομάτος α΄) ἄτομον, ὡς *πέντε ἀνομάτοι*, β΄) ἀνδρεῖος· εἰρωνικῶς, ὡς «ἦλθε νὰ μᾶς κάμῃ τὸν ἀνομάτο»· λέγεται καὶ *ὀνομάτος*, πληθ. *ἀνοματέοι* καὶ *ἀνομάτοι*.

Ἀνταρεύω διεγείρω τινὶ πόθον διά τι, βάλλω τι κατὰ νοῦν εἴς τινα—ὀνομ. *ἀντάρα* ἔρις, συμπλοκή, κακοκαιρία· ὅθεν *ἀνταρεμμένος καιρός* (τεταραγμένος καιρός), *ἀνταρεμμένη δουλιά* (μπερδευμένη δουλειά).

Ἀντεριὰ, τὰ ἔγκατα τῶν προβάτων καὶ τῶν βοῶν.

Ἄντζα κνήμη, ἐπιθ. *ἀντζίτος* ὁ ἔχων παχείας κνήμας.

Ἀντήλιο=τὸ ἐξ ἀντικρινοῦ μέρους ἢ δι' ἀντανακλάσεως προσπίπτον ἡλιακὸν φῶς.

Ἀντήμερα ἐπιρρ. μετὰ γεν., σημαίνει δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἑορτῆς συνήθως· ὡς *ἀντήμερα τοῦ σταυροῦ*=ἡ 15 Σεπτεμβρίου.

Ἀντὶ πλατὺ ξύλον ἐν τῷ ἀρότρῳ, ὅπου πατεῖ ὁ ἐλαύνων τοὺς βόας. Πιθανὸν ἐκ τοῦ ἀρχ. *ἄντυξ*.

Ἀντιβάω, κινῶ, ὠθῶ μετὰ βίας πρὸς τὰ ἐμπρός—ἀφηρ. *ἀντιβησιά*, *ἀντίβημα*.

Ἀντίγλωσσο ὑμὴν λεπτὸς ἑνόνων ἐνίοτε τὰ κάτω οὖλα πρὸς τὸ ὑποκάτω τῆς γλώσσης μέρος, ὅπερ προξενεῖ βραδυγλωσσίαν καὶ ἀκουσίαν ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν πραγμάτων, ὅθεν ἡ φρ. «ἔχει τ' ἀντίγλωσσο» δηλοῖ, λέγει τὰ ὅσα ἤκουσε—Σπανιώτερον καὶ ἐπὶ ἀνταποδώσεως ὕβρεων καὶ παρατηρήσεων ἢ ὅταν εἶνέ τις φύσει πνεῦμα ἀντιλογίας. Εἰς τὰ ζῶα τὸ τοιοῦτο λέγεται *λοΐζαρο* (ὅρα λέξιν).

Ἀντικλεῖδι. *Κάνω ἀντικλεῖδι*=μεταχειρίζομαι ἄλλην κλεῖδα, ἵνα ἀνοίξω σκεῦός τι. *Ἀντίκλειθρον* παρ' ἀρχ.—*Βρίσκω τὸ ἀντικλεῖδι* μεταφ., δηλ. εὑρίσκω τὸν ἔχοντα ἰσχὺν, ἐπιρροὴν ἐπί τινος.

Ἀντικρούει ἐπὶ πόνου, ἰδίως εἰς τὴν πλευρίτιδα καὶ πνευμω-

νίτιδα, ὃν ἀναπνέοντες αἰσθανόμεθα ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω.

Ἀντιμῆρι ἡ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἑορτῆς ἀπόδοσις τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ἀντιπροῖκί (τάζω ἀντιπροῖκι δίνω) ἡ ἀμοιβὴ, ἣν ἐνίοτε δίδει ὁ γαμβρὸς εἰς τὴν νύμφην, ἣν ζεύγνυται ἄπροικον.

Ἀντισκόβω κωλύω, παύω.

Ἀντριστέλια τὰ ξύλινα τετράποδα τὰ ὑποβαστάζοντα τὰς κλίνας· ῥῆμα *ἀντριστελόνομαι* στηρίζομαί που ἰσχυρῶς ὥστε δὲν δύνανται νὰ μ' ἀποσπάσωσι.

Ἀνώρως ἐπιρρ.=ἐνωρίς· ἴδε *συνάνωρα*.

ΑΞ.

Ἀξάγγλεγος ὁ ἔχων ἀνωρθωμένας καὶ ἀκτενίστους τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς· λέγεται καὶ *μαλλιὰ ἀξάγγλεγα*.

Ἄξια ἐπιρρ.=ταχέως, γρήγορα· ἀφηρ. *ἀξιότη*· *ἄξιος* ὁ ταχέως ἐργαζόμενος.

Ἀξιοζούμενο πρᾶμα τὸ πολυτίμητον, τὸ ἔχον ἀξίαν πρᾶγμα.

ΑΠ.

Ἀπαλάμη ἡ παλάμη (ἴδε *ἀβασκαίνω*).

Ἀπαναριὰ=τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἄρτου.

Ἀπανεμίδες, αἱ κοῦφαι ῥᾶγες τῆς σταφίδος ἃς ἀναρπάζει ὁ ἄνεμος ὅταν κοσκινίζηται ἡ σταφίς.

Ἀπάντεχο τὸ μὴ προσδοκώμενον, μᾶλλον ἐπὶ καλοῦ λέγεται.

Ἀπάνου=ἐπάνω. Πολλὰ τῶν εἰς ω ἐπιρρ. ἐτράπησαν εἰς ου, ὡς *κάτου, ἀπάνου, ἀπουκάτου*, ὡς παρ' Ἴωσι *ἄνου* ἀντὶ *ἄνω* Ἡσυχ. Α. 83.

Ἀπαναβάνω ἐρεθίζω, διεγείρω τινὰ κατ' ἄλλου, ὑπερθεματίζω· ὀνομ. *ἀπανοβάρτης* καὶ θηλ. *ἀπανοβάρτρα*.

Ἀπανώστρατα, ἡ εἰς τὰ ἀνώτερα μέρη ὁδός.

Ἀπανωτίμι, ἡ ἀμοιβή, ἣν δίδει τις εἰς ἐργασίαν, καίτοι μὴ ὢν ὑπόχρεως νὰ πληρώσῃ.

Ἀπάρθενο ἡ σὰρξ τοῦ ἀνθρώπου ἀφαιρουμένης τῆς ἐπιδερμίδος (ἴδε *ἀβασκαίνω*)· εἶτα *ἀπάρθενο κοράσι* (τὸ α ἐπιτατ. ἢ κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ἀεί*)=παρθένος—ἐν τῷ διστίχ.

«Τρί' ἀπάρθενα κοράσια
σὰν τοῦ Μάϊ τὰ κεράσια.»

Ἀπαριάζω βάλλω κατὰ μέρος, διαιρῶ, διανέμω.

Ἄπατα νερὰ, *ἄπατη θάλασσα* ἐπὶ βαθυτάτης, ἐπὶ ἀχανοῦς θαλάσσης.

Ἀπεικάζω, βλέπω τινὰ μακρόθεν, διορῶ, γνωρίζω, εἶμαι ἔμπειρός πως περί τι. *Δὲν ἀπεικάζω*, δὲν νοῶ.

Ἄπιαστος = ὁ μὴ εὐκόλως πειθόμενος ἢ παρελκόμενος, ἢ ἀπατώμενος.

Ἀπιθαμή, *πιθαμὴ* καὶ *σπιθαμή*, τὸ γνωστὸν μέτρον $^9/_{10}$ τοῦ ποδὸς (ἴδε *ἀβασκαίνω*).

Ἀπίκουπα ἐπιρρ., ἐπὶ ἀγγείου ἀντιστρόφως τεθειμένου.

Ἀπλάδαινα, *ἀπλαδαίνα* καὶ *ἀπλάδα*—τὸ μέγα τρυβλίον ὅπου φέρουσι τὰ φαγητά.

Ἄπλερος ὁ μὴ πλήρης, ὁ νοσώδης, ἐπὶ ἀώρου καρποῦ καὶ ἐπὶ παιδίου γεννηθέντος πρὸ τοῦ ὡρισμένου χρόνου καὶ μὴ ἔχοντος τὴν δέουσαν ἀνάπτυξιν.

Ἀπλοπίνακο δυσαρέσκεια, βάρος ἠθικόν. Ἐν τῇ φράσει «Μοῦ κάνει ἀπλοπίνακο νὰν τὸ θυμῶμαι», «μοῦ κάνεις ἀπλοπίνακο νὰ σὲ βλέπω».

Ἀπλοχερία, τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς (κύαρ, θέναρ) καὶ ἡ ὑπτία παλάμη—*ἀπλοχεριὰ* καὶ *ἀπλόχερο* καὶ *ἀπλοχέρι* σημαίνουν ἐνίοτε καὶ αὐτὴν τὴν ἐν τῇ χειρὶ ποσότητα—ὡς «ἐν ἀπλόχερο ἀλεῦρι»--Σημαίνουν εἶτα πᾶσαν μικρὰν ποσότητα, ὡς ἓν ἀπλοχέρι λάχανα, ἄνθρωποι κτλ. — *Ἀπλοχέρης* ὁ εὐκόλως καὶ ἀναιδῶς ετίνων πρός τι τὴν χεῖρα, κυρίως ἐπὶ φαγητῶν, καὶ ὁ εὐερέθιςος, ὅστις εὐκόλως τύπτει τὸν ἄλλον.

Ἀποβλάει οὐδ. ἐπὶ στελέχους ἀμπέλου τὸ ὁποῖον ἀφαιρουμένων τῶν φύλλων μετὰ τὴν καρποφόρησιν, ἐκ νέου φύει φύλλα. —Ἴσως ἐκ τοῦ *ἀποβάλλω* κατὰ μετάθεσιν.

Ἀποβραδὶς καὶ *ἀποσπερὶς* ἐπιρρ.=ἀφ' ἑσπέρας.

Ἀποβρεχάρις ὁ μετὰ βροχερὰν ἡμέραν πνέων ψυχρὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄνεμος.

Ἀπόγηο ὁ κατὰ τὴν αὐγὴν ἢ τὴν ἑσπέραν πνέων ψυχρὸς ἐνίοτε ἄνεμος. Ἡ *ἀπόγαιος, ἀπόγειος αὖρα* τῶν ἀρχαίων.

Ἀπογύργια αἱ ἐμμέσως πρός τι λεγόμεναι ὁμιλίαι ὅπως ἐξαχθῇ τι. Ῥῆμ. *ἀπογυρίζω*, ἐπιρρ. *ἀπογυριστά (τὰ φέρνω, τὰ λέω ἀπογυριστά)*.

Ἀποδέλοιπος=ἐπίλοιπος. Περίεργος ἡ ἐπένθεσις τοῦ *δέ* ὡς καὶ τὸ *δο* εἰς τὸ *νοδοῦ*=νοῦ· κάνει τοῦ νοδοῦ του=τοῦ κεφαλιοῦ του· κτλ. καὶ τὸ *δ* εἰς τὸ *ἐδαυτός*=αὐτός.

Ἀποθαλασσιὰ ἡ ἐντὸς ὁρμίσκων ἢ ἡ κάτωθεν βράχων θάλασσα, ἡ μὴ προσβαλλομένη πολὺ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Ἀποκαρόνομαι ἀρχίζω νὰ κοιμῶμαι—*ἀποκαρόνει* λέγομεν καὶ τὸ τάδε εὐῶδες φαγητὸν, ποτὸν, ἄνθος κτλ.=ἐπιφέρει ζάλην, καρηβαρίαν, εἶνε εὐωδέστατον. Τὸ ἀρχ. *καρόω* (Ἀθην. σελ. 481) ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἀφηρ. *ἀποκαρωμάρα*, καὶ *ἀποκάρωσι*.

Ἀποκαταριὰ τὸ κάτω μέρος τοῦ ἄρτου.

Ἀποκαρπίτης, ἡ ἀραιὰ μικρὰ καὶ νοσώδης σταφίς.

Ἀποκεφαλισμάρα, ἡ ἐν ἀσθενείᾳ ὑπνηλασία, ἡ κάρωσις· μετοχ. *ἀποκεφαλισμένος*.

Ἀποκλαμὸς ὁ ποῦς τοῦ πολύποδος, ἐκ τοῦ ἀρχ. *πλόκαμος* κατ' ἀναγραμματισμὸν καὶ προτάξει τοῦ *α*.

Ἀποκόβω, παύω τοῦ νὰ γαλουχῶ τὸ παιδίον—Τὸ δὲ παιδίον τότε λέγεται *ἀποκομμένο* καὶ *ἀποκοφταροῦδι*.

Ἀποκοιμημάρα, τάσις πρὸς ὕπνον, ὑπνηλασία.

Ἀπόκοιτο ἡ φωλεὰ τοῦ λαγωοῦ κυρίως-(*ἀπό—κοίτη*, ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐσήμαινε *φωλεὰν ζώων)*.

Ἀποκοπή ἡ τελευταία ἡμέρα καθ' ἣν *ἀποκόπτεται* τὸ ἔτος, ἡ 31η Δεκεμβρίου· λέγεται καὶ ἡ εὐχή, *καλή σου ἀποκοπή*.

Ἀποκούμπιο, καταφύγιον, ὑποστήριξις, προστασία.

Ἀποκουτάω=τολμῶ.

Ἀποκρίνομαι 1) ἀπαντῶ, 2) ἀπαντῶ μετ' αὐθαδείας καὶ ὕφους προσβλητικοῦ εἰς ἀνώτερον, ὅπερ λέγεται καὶ *δίνω ἀπόκρισες*· 3) δίδω λόγον· εἶμαι ὑπεύθυνος.

Ἀπόλαμπρα ἐπιρρ.=κατὰ τὸν μετὰ τὸ πάσχα χρόνον.

Ἀπολείτουργα ἐπιρρ. Κατὰ τὸν ἀμέσως μετὰ τὴν λειτουργίαν χρόνον· ἀπολείτουργα νὰ σὲ εὕρω νὰ σὲ ὁμιλήσω.

Ἀπολειφάδι=ὁ ὑπολειπόμενος τῆς πλύσεως σάπων. Μεταφ. ὁ ἰσχνὸς καὶ μικρόσωμος.

Ἀπολογιῶμαι=ἀπολογοῦμαι.

Ἀπολογιῶμαι ἀποκρίνομαι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν καλοῦντά με ὀνομαστί.

Ἀπομουστώμα-α ἡ μετὰ τὴν πάτησιν τῶν σταφυλῶν ἐποχή, ῥῆμα *ἀπομουστόνω*=παύω τὴν συγκομιδὴν καὶ πάτησιν τῶν σταφυλῶν.

Ἀπομώρωσι θεϊκιά, ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐγκατάλειψις, ἡ ἀφροντισία τινὸς περί τι σπουδαῖον· ἂν θέλει ὁ Θεὸς ἵνα τὸν καταστρέψῃ κτλ.

Ἀπονίμματα εἰς πληθ. τὸ μετὰ τὸ λούσιμον ὕδωρ—κυρίως δὲ τὸ ὕδωρ, δι' οὗ πλύνει τὰς χεῖρας ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν μυσταγωγίαν.

Ἄπονος ὁ σκληρός, ὁ ἄγριος τὸν χαρακτῆρα, ἀφηρ. *απονιά*.

Ἀπόξενος ὁ ξένος—Ἡ *ἀπὸ* ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, σημαίνει ἐπὶ συνθέσεως, καὶ χωρισμόν, ἀπομάκρυνσιν· ὅρα καὶ *ἀπόχηρος*.

Ἀποξυλόνω ἐν τῇ κατάρᾳ «νὰ ξηραθῇς καὶ ν' ἀποξυλωθῇς», "Εμεινε ξερὸς κι' ἀποξυλωμένος» δηλ· χωρὶς κἂν λέξιν νὰ ἐκστομίσῃ.

Ἀποπαιδόνω=παύω τοῦ τίκτειν, ἐπὶ γυναικὸς κυρίως, οὐχὶ ἐπὶ ζώων· *ἀποπαιδωμένη* καὶ σπαν. *ἀποπαιδοῦσα* ἡ τοιαύτη γυνή.

Ἀπόπιμμα, τὸ ἐν τῷ ἀγγείῳ λειπόμενον μετὰ τὴν πόσιν ὕδωρ. *Κάνω ἀπόπιμμα*.

Ἀπόπλυμμα καὶ *ξέπλυμμα* τὸ ὕδωρ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπλύθη τι.

Ἀπόρριμμα καὶ *ἀπόχυμα* τὸ σπέρμα—ῥῆμα *ἀποχύνω* συνηθέστερον.

Ἀπορρίχνω=ἀποβάλλω τὸ ἐγκυμονούμενον—ἐπὶ ζώων·

Ἀποσήμαδο, σημεῖον, ἀπόδειξις πρὸς βεβαίωσιν καὶ κῦρος.

Ἀπόσκοτο μέρος κρύφιον, σκοτεινὸν ὅπου ἱστάμενός τις νὰ μὴ βλέπηται εὐκόλως.

Ἀποσταίνω, κουράζομαι, ἀποκάμνω, μετοχ. *ἀποσταμένος*=κουρασμένος, *ξαποσταίνω* δὲ τοὐναντίον.

Ἀπόσταμα τὸ ὑγρὸν, τὸ ὁποῖον χύνουσιν αἱ ἐν τῷ ληνῷ σταφυλαὶ πρὶν ἢ πατηθῶσι. (Ἐκ τοῦ ἀποστάζω-ἀποσταλάζω).

Ἀποστομόνω, κλείω τινὸς τὸ στόμα, παύω τινὰ τοῦ ὁμιλεῖν φέρων αὐτῷ ἀδιαφιλονεικήτους ἀντιῤῥήσεις· λέγεται προσέτι καὶ ἐπὶ ὡραίων καὶ χορταστικῶν φαγητῶν ἢ ποτῶν «αὐτὸ τὸ κρασὶ ἀποστομόνει» παρέχει δηλ. εὐαρεστοτάτην γεῦσιν·

Ἀποταχυὰ (τὰ) ἡ αὐγή· οὐχὶ τόσῳ εὔχρηστος λέξις.

Ἀποτρύγια αἱ μετὰ τὸν τρυγετὸν ἡμέραι—Λέγονται καὶ *ξετρύγια*. Ἐνίοτε δὲ καὶ αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ τρυγετοῦ.

Ἀποτσουρόνω, ἀφαιρῶ τινος τὸν λόγον, κάμνω τινὸς νὰ μὴ ἔχῃ τι νὰ ἀντείπῃ.

Ἄπου παρὰ τοῖς παιδίοις=ἔξω «πᾶμε ἄπου» ἐξέλθωμεν· ἴσως ἐκ τῆς προθέσεως *ἀπό*.

Ἀποφαούδια, τὰ λείψανα τῶν φαγητῶν, ἢ τὸ λειπόμενον μέρος αὐτῶν.

Ἀποφορὰ ἡ ἀφόρητος δυσωδία.

Ἀποφόρι τὸ μεταχειρισθὲν φόρεμα ἢ πῖλος, ἢ ὑποδήματα—Συνηθέστερ. εἰς πληθυντ.

Ἀποφρωμένος=ἄποτος, ἐν τῇ φράσει «*νηστικὸς κι' ἀποφρωμένος*» καὶ *ξερὸς κι' ἀποφρωμένος* ἀφηρ, *ἀποφρωμάρα*.

Ἀποχειλόνω ἐπὶ ἰχθύων ὧν τὸ κρέας ἀνοίγει καὶ σκορπᾷ μα-

γειρευομένων—«Ἐπῆρε τὴν ἀποχειλωμένη του» ἐπὶ φεύγοντος κατόπιν ἀποτυχίας, ἐπιπλήξεως, αἰσχύνης, τὸ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος «ἔφαε τὴ χειλόπητα».

Ἀπόχηρος=ὁ χῆρος.

Ἀποχτενίδες αἱ εἰς τὰ κτένια περιπλεκόμεναι καὶ μένουσαι τρίχες.

Ἄπραγος ὁ περί τι ἀήθης, ὁ βάναυσος, ὁ κακῶς ἀνατεθραμμένος, ἀφηρ. *ἀπραγιά*.

Ἀπριλομάϊς συχνότερον *Μαγιάπριλος*=ἡ ἐποχὴ τῶν δύο τούτων μηνῶν.

ΑΡ.

Ἀράδα καὶ *ἀραδία*=σειρὰ, τάξις· ῥῆμα *ἀραδιάζω* βάλλω εἰς τάξιν, εἰς σειράν· ὁ Κοραῆς τὸ θεωρεῖ συγγενὲς τῷ *ἀρίδα*.

Ἀράθυμος ὀργίλος, θυμώδης ἐκ τοῦ *ῥάθυμος* (ἴδε *ἀβασκαίνω*).

Ἀραλίκι (βρίσκω—) τυγχάνω ποθεινῆς εὐκαιρίας.

Ἀραπίζομαι φεύγω ἐν ἀκαρεῖ, γίνομαι ἄφαντος, ἴσως ἐκ τοῦ *ῥιπίζω*· λέγεται σπανιώτερον καὶ *ἀρατίζομαι*.

Ἀράπικο ὁ ὑπερβολικὸς καὶ μανιώδης θυμὸς ὡς ὁ *τῶν Ἀράβων*. (*Τοὖρθε ἢ τὸν ἔπιασε τ' ἀράπικο*).

Ἀραπυσίτι=ἀραβόσιτος.

Ἀραχνιασμένα ἔχει τὴν μεταφ. μόνον σημασ. λυγρὰ, σκοτεινὰ, πένθιμα—(ἀραχνιασμένο μνῆμα, χῶμα, πλάκες) οὕτω «μέρα μαύρη κι' ἀραχνιασμένη ἔχω».

Ἀργαλειὸ τὸ ὑφαντικὸν ἐργαλεῖον, ὁ ἱστός.

Ἀργάνια τὰ πρὸς ἄγραν χρήσιμα *ὄργανα*· λέγονται καὶ *ἀργάλια*. Ἐκ τοῦ ὕργανον—ἐργαλεῖον.

Ἀργάτα συνερισμὸς κυρίως μεταξὺ πλοίων, ὁπότερον τῶν δύο τρέχῃ περισσότερον, ἐκ τοῦ ἰταλ. regata.

Ἀργατιὰ, τὸ σύνολον τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ ἐργαζομένων γεωργῶν.

Ἀργούντουλας λέξ. ναυτ. ἡ χειρολαβὶς δι' ἧς κινοῦσι τὸν οἴακα—Τὸ ῥῆμα *ἀργουντελύνω* καὶ *ἀργουντελωμένος* ἔχουν αἰσχρὰν σημασίαν—ἐπὶ τῆς ὀρθουμένης πόσθης.

Ἀρεκλαμάδες ναυτ. λέξ. τὰ ξύλα τὰ ἑνοῦντα τὰς δύο μακρὰς παρειὰς τῶν πλοίων.

Ἀρεξοβόλι κοινὸν καταφύγιον.

Ἀρεσκιὰ τὸ προικοσύμφωνον. Ἐκ τοῦ *ἀρέσκω*.

Ἀρηομάδες τὰ εἰς πυκνῶς φυτευμένα ἐδάφη ἀραιὰ μέρη.

Ἀρήτης μόνον ἐν τῇ φρ. «ἀρήτης σπορίτης» ἢ «ἀρήτας σποριτας» ἐπὶ πολυπλανοῦς, ἐπὶ παραλόγου, καὶ ἐπὶ ἀμφιβόλου πληροφορίας. Πιθανὸν νὰ ἔγινεν ἐκ τοῦ *ἀλήτης* τῇ συνήθει ἐναλλαγῇ τοῦ λ εἰς ρ (ἴδε *ἀρμέγω*).

Ἀρίδι ἐργαλεῖον τεκτονικὸν δι' οὗ τρυπῶσι. Ἡ λέξ. ἀπαντᾷ παρὰ Σουΐδᾳ (ἀρὶς) καὶ Πολυδεύκῃ ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν τεκτονικῶν σκευῶν—*ἀρίδα* μεγεθ., ῥῆμα *ἀριδίζω*.

Ἀριτόκριτος (*ἐρωτόκριτος*, τὸ γνωστὸν τοῦ Κορνάρου ποίημα) σπαν. σημασ. ὁ εὐειδέστατος, ὁ κομψότατος.

Ἄρκλα τοῦ Νῶε=ἡ κιβωτός· μεταφ. ἡ εὐρύχωρος καὶ μακρὰ οἰκία.

Ἄρκοντας πληθ. ες καὶ *ἀρκόντοι*—εὐγενὴς κύριος, διότι οὗτοι κατεῖχον τὰς *ἀρχάς*· *ἄρχοντά μου*=per Bacco· ἴδε Λασκαρ. Ληξ. Ῥαψ. Β'. Σημ. Α'.

Ἀρκοντικὸ ἐκτὸς τῆς κτητικῆς σημασίας σημαίνει τὴν οἰκίαν τῶν ἀρχόντων, τῶν εὐγενῶν.

Ἀρκοντικὸς=εὐγενὴς τὴν συμπεριφοράν.

Ἀρκοντολόϊ τὸ σύνολον τῶν εὐγενῶν τοῦ τόπου—πολλοὶ εὐγενεῖς.

Ἀρκοντοχωριάτης ὁ εὔπορος χωρικός.

Ἀρκουδάκι=ἔντομον τρίζον, τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται κατὰ τὰς πρώτας τῆς ἀνοίξεως ἡμέρας, ὥστε «ἐβγῆκε τ' ἀρκουδάκι» =ἦλθεν ἡ ἄνοιξις — «*Κάνει τ' ἀρκουδάκια*» καὶ «*παίζει τ' ἀρκουδάκια*» ἢ «*προβατεῖ τ' ἀρκουδάκια*», λέγεται ἐπὶ

τῶν διὰ τῶν χειρῶν ἐνταυτῷ καὶ τῶν ποδῶν πρώτων βηματισμῶν τῶν παιδίων· ῥῆμα *ἀρκουδίζω*.

Ἀρκουδόγυφτοι, οἱ Ἀθίγγανοι (λέγονται καὶ *γύφτοι* ὡς καὶ παρ' Ἄγγλοις gypties), οἵτινες τιθασσεύουσι καὶ τὰς ἄρκτους, μεταφ. ἄνθρωπος χονδροειδὴς χυδαῖος καὶ βάναυσος·

Ἄρματο=ὅπλον, ῥῆμα *ἀρματόνω*, λέγεται καὶ *τὸ ἅρμα*.

Ἀρματωσιὰ (ἐκ τοῦ *ἄρμενα*) τὸ σύνολον τῶν νέων ἱστίων τοῦ πλοίου· *ἀρματόνω*.

Ἀρμέγω ἐκ τοῦ *ἀμέλγω* κατὰ μετάθ. γραμμάτων καὶ τῇ γνωστῇ ἐναλλαγῇ τοῦ *λ* εἰς *ρ* ὡς ἐν τοῖς *ἄλφα ἄρφα ἀρφαβητάρι*, *ὀλφὸς ὀρφὸς*, ὡς καὶ τἀνάπαλιν, οἷον *ἀροτρον ἀλέτρι*, *ἐρυθρῖνος*, *λεθρίνι* κτλ.

Ἄρμενα οἱ ἱστοὶ τοῦ πλοίου. Παροιμ. «χωρὶς ἄρμενα καὶ κουπιὰ Ἅϊ Νικόλα βόχτα».—*Ἀρμενόπανο* τὸ χονδρὸν πανίον τὸ πρὸς κατασκευὴν ἱστίων ἁρμόδιον, *ἀρμενοβέλονο* ἡ χονδρὰ βελόνη.

Ἁρμὸς κλείδωσις, ἄρθρωσις — εἰς πολλοὺς συγγραφ. ἀπαντῶσι *ἅρμα ἅρμη* (κατὰ Κοραῆν γραφτέον ἁρμὴ Ἀτακτ. Β. 66)·—λέγεται προσέτι τὸ ξηρὸν μέρος τοῦ ἄρτου.

Ἄρμπα λυκαυγὲς ἐκ τῆς ἰταλ. alba.

Ἁρμύριγγας πληθ. *ἁρμυρίγγοι* καὶ *ἁρμυρίγγια* ἄγρια δενδρύλλια παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς φυόμενα. Καὶ ῥῆμα *ἁρμυριγγιάζω* =μαραίνομαι, εἶμαι διακεκαυμένος «Σταφίδα ἁρμυριγγιασμένη»=ἡ τοιαύτη χλωρὴ σταφίς.

Ἁρμυρίχα φυτὸν παρὰ τὰς ἀκτάς, ἁλμυρᾶς γεύσεως.

Ἀρνούκλας τὸ μέγα καὶ παχὺ ἀρνίον — ἡ κατάληξις *κλας* εἶνε μεγεθυντική, πρβλ. *ἄντρουκλας*, *παίδουκλας* *φείδουκλας*.

Ἀροῦ—παροῦ ἐπιρρ.=διὰ πολλοῦ τόπου—ἀραιῶς—σποραδικῶς· «ἐλιὲς φυτεμένες ἀροῦ παροῦ» «ἀροῦ παροῦ βλέπεις τὰ κλήματα».

Ἀρρίζικος, ὁ μὴ ἔχων ῥιζικόν, ὁ ἀτυχής, λέγεται ἐπὶ νέων ἀποθανόντων.

Ἀρρωστιάρις, ὁ ἀκροσφαλοῦς νοσηρᾶς ὑγείας, πτερωτόν τι ἔντομον.

Ἀρτάνα, σκεῦος ὅπου φυτεύομεν ἄνθη· λέγεται καὶ *γάστρα*— Πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀρχ. *ἀρδάνιον*.

Ἀρτιμὴ τὸ πασχαλινὸν φαγητὸν ἐν νηστισίμῳ ἡμέρᾳ, *Ἀρταίνω* χύνω ἔλαιον ἐπὶ τοῦ φαγητοῦ—*Ἀρτένομαι* τρώγω πασχαλινὰ φαγητὰ ἐν ἡμέρᾳ νηστείας.

Ἀρτοπλασία=οἱ πέντε ἄρτοι τῆς ἐκκλησίας.

Ἀρὺ τὸ ἀραιῶς ὑφασμένον· λέγεται καὶ ἐπὶ κοσκίνου ἀραιὰς ἔχοντος τὰς ὀπὰς καθὼς καὶ ἐπὶ κτενίου.

Ἀρύλογος μέγα κόσκινον ἔχον εὐρείας καὶ ἐπιμήκεις τὰς ὀπάς.

ΑΣ.

Ἀσηκόνω αἴρω (καὶ *σηκόνω*)· *σηκόνω σταφίδα*, *σηκόνω γιατρὸ* (προσκαλῶ ἰατρὸν εἰς ἀσθενῆ), *σηκόνω τὸ λείψανο* (τὸ ἀρχ. αἴρω), *σηκόνω τὴν τάβλα* (αἴρειν τὴν τράπεζαν), *σηκόνω τὰ ἅγια* (ἐπὶ τοῦ ἱερέως) εἰσὶ τὰ συνηθέστερα.

Ἄσκαλο καὶ *ἀσκάλι*, ἀγροτ. λέξ. τὸ μέρος ὅπου διὰ καμπῆς ἑνοῦται ὁ ζυγὸς τοῦ ἀρότρου πρὸς τὸ κλειδάλετρον.

Ἀσκέλα τὸ φυτὸν τοῦ βάμβακος, ἀγροτ. λέξις.

Ἀσκλοτσάμπουνο, καταχρηστικώτερον δὲ *σκλοτσάμπουνο*, *σκλοτσοτσάμπουνο* καὶ *κλοτσοτσάμπουνο* τὸ ἀγροτικὸν γνωστὸν μουσικὸν ὄργανον, τὸ *ἀσκοτύμπανον*.

Ἀσκόπουλο καὶ *ἀσκουπόπουλο*, σπανιώτερ. *ἀσκουπάκι*, = τὸ νεογνὸν τῆς ἡμέρου περιστερᾶς. Ἐκ τοῦ *ἀσκός*.

Ἀσκοτηράω, προσβλέπω τινὶ μετὰ μίσους ἢ φθόνου, ὑπεραντιπαθῶ τινα· ἐκ τῆς φράσ. «*Τὸν τηράει σὰν σπασμένο ἀσκί*».

Ἀσκύλακας τὸ δυσκόλως καλλιεργούμενον ἀργιλλῶδες ἔδαφος πληθ. *ἀσκυλάκια*.

Ἀσκυλοκάρα καὶ *ἀσκουλοκάρα* τὸ μέγα σαρκῶδες φυτὸν τὸ ἔχον τὰ αἰχμηρὰ φύλλα—ὁ *ἀθάνατος*.

Ἄσμα=ἄσθμα (ἴδε *ἄνασμα*).

Ἀσπρίζω, λευκανθίζω τὰς τρίχας—γηράσκω—*ἄσπρος* ἐνίοτε ταὐτὸ τῷ λευκὸς τὰς τρίχας.

Ἀσπρόγηο τὸ λευκὸν ἀλλὰ καλλιεργήσιμον ἔδαφος.

Ἀσπρομάλλις λευκόθριξ—γέρων=οὕτω καὶ *ἀσπρογένις*.

Ἀσπροσυρμή, τὰ ἄλλως *ἀσπρόρρουχα*.

Ἀσπρουλιάρικο=τὸ ὑπόλευκον, καὶ ῥῆμα *ἀσπρουλιάζω* ἀποκτῶ χρῶμα ὑπόλευκον.

Ἀσταχὸς τὸ γνωστὸν μαλάκιον — Ῥῆμα *ἀσταχόνω*, *ἀσταχωμένος* ἐπὶ ἀνθρώπου ἀγερώχως βαδίζοντος, ἐπὶ πεφυσιωμένου, ἐπὶ ὠργισμένου κτλ., σπανιώτερον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ τὴν χροιὰν ὡς τὸ μαλάκιον τοῦτο.

Ἀστάχυ 1) ϛάχυς τῶν γεννημάτων(ἐλέγετο καὶ *ἀστάχυς* παρ' ἀρχαίοις)· 2) τὸ πλατὺ μέρος τῆς οὐρᾶς τοῦ ἰχθύος· 3) τὸ ἀκρορρίνιον, ὅθεν ἡ φράσις «ἔχω τον στ' ἀστάχυ τσῆ μήτης μου» =τὸν ἀντιπαθῶ, τὸν μισῶ· 4) τὸ ἀκρότατον τῆς γλώσσης.

Ἀστοχάω καὶ *ξαστοχάω*=λησμονῶ, ὄνομ. *ἀστόχαστος*, ἐπιρρ. *α*·

Ἀστρακιάζω προσβάλλομαι ὑπὸ ὀστρακιᾶς, κατὰ τοῦτο *χαλεριάζω*, *εὐλογιάζω* *χλεμπονιάζω*, *χτικιάζω*, κτλ.

Ἀστραποφέγγει=ἀστράπτει — μεταφ. ἐπὶ στίλβοντος ἀντικειμένου.

Ἀστρίτης, ὄφις, ἴσως ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ *ἀστεροειδῶν* κηλίδων.

Ἀστροπὴ κεραυνός, (ἀρχ. *ἀστεροπή*)· *ἀστροπελέκι* δὲ ὁ ἐγγὺς ἡμῶν παταγωδῶς καὶ ὁρμητικῶς ἐνσκήπτων κεραυνός. Σημαίνει περισσότερον τοῦ *ἀστροπή*.

Ἀστροπόβροντα ἀστραπαὶ μετὰ βροντῶν.

Ἀστροφεγγιὰ τὸ φῶς τῶν ἀστέρων ἐν αἰθρίᾳ.

Ἀσφάσκα ἄγριον χόρτον ὁμοιάζον πρὸς τὸν *ἐλελίφασκον*.

Ἀσφελαχτὸς χαμόδενδρον ἀκανθῶδες, κατὰ παραφθορὰν τοῦ παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ 5, 19 *ἀσπάλαθος*.

Ἀσφερδοῦγλι καὶ *ἀσφέρδουγλας* ἄγριον φυτὸν (ἀσφοδελὸς λειμὼν Ὀδ. λ. 539. Ὑμν. Ἑρ. 221 κτλ.

ΑΤ.

Ἀτράνταχτος (α—τρέω) ἀκλόνητος, ἰσχυρός, σπουδαῖος.

Ἄτσαλος ῥυπαρός, ἀκάθαρτος ἐκ τοῦ *ἀτάσθαλος*, πιθανωτέρα παραγωγὴ μοὶ φαίνεται ἡ ἐκ τοῦ *ἄζα*, *ἄζαλος*, ὅπερ ἀπ' εὐθείας σημαίνει *ῥυπαρός*, ἐν ᾧ τὴν σημασίαν τοῦ *ἀτάσθαλος* ἔχει ἐν συνθέσει ἡ λέξις, ἐν τῷ *ἀτσαλόστομος* = αἰσχρολόγος—αὐθάδης—*ἀτσαλοκουβέντα*, ἀφηρ. *ἀτσαλιὰ* ἀκαθαρσία, σκύβαλα—ῥῆμα *ἀτσαλόνω*—*Τὴν ἀτσάλωσα* ἐπὶ γαλλικῶν παθῶν κτλ.

Ἀτσάραντος καλλίφωνόν τι πτηνόν.

Ἀτσοῦπι = τὸ εἰς ὀξὺ λῆγον κατὰ τοὺς μικροὺς τῆς οἰκίας τοίχους φάτνωμα.

Ἀτυχωμένε μου = ὦ δυστυχές (ἀτυχής).

ΑΥ.

Αὐγατίζω = αὐξάνω, περισσεύω (αὐγατίζουν τὰ χαφτὰ) ἐκ τῆς βραχ. ῥίζης τοῦ αὔξω, *αὐγ*.

Αὐγερινὸς ὁ ἑωσφόρος ἀστήρ· ὅρα *ἀημερινός*.

Αὐγ λογιῶμαι ἐπὶ ὀδυνούσης ὄρνιθος—μεταφ. ἀρέσκομαι καὶ ἀπαιτῶ τι.

Αὐγουλάμπασας = ὁ πομπώδης, ὁ ἐπιδεικτικὸς τὰς ῥήσεις, τὰ κινήματα κτλ.

ΑΦ.

Ἀφάλι ὁ ὀμφαλός, λέγεται καὶ *κοιλίδι*.

Ἄφαντα τσῆ γῆς, ἴδε *ἄβαθα*.

'Αφαντάσταχα ἐπιρρ. ἀπροσδοκήτως, ἀκουσίως, ἀπερισκέπτως.

'Αφεντάμπελος ὁ κτήτωρ τοῦ ὑποστατικοῦ, ὁ ἀγροδότης.

'Αφέντης ἐκτὸς τῶν συνήθων σημασιῶν λέγεται ἐπὶ προσαγορεύσεως ἱερέως — *ἀφέντης* προσέτι εὔπορος — *ἀφεντιὰ* δὲ μερίδιον εἰσοδήματος· *ἡ ἀφεντιά σου* (του) εὐγενικώτερον τοῦ *σύ*· *ἡ ἀφεντοξυλιά σου* περιπαικτικῶς καὶ εἰρωνικῶς.

'Αφιονίζω=δίδω ναρκωτικὸν φάρμακον, εἰς σπουδαίας ἐγχειρίσεις.

Αφογκράζομαι προσεκτικῶς ἀκροάζομαι, πιθανὸν ἐκ τῆς *ἀποακροάζομαι*.

'Αφόριο τὸ μὴ μεταχειρισθὲν ἔνδυμα ἢ ὑπόδημα — *ἀφόριο περὶ* τὸ ἄμικτον πάσης ἄλλης οὐσίας.

'Αφορμισμένος, ὁ κακοδιάθετος, ὁ αἰσθανόμενος ἐλαφρὰ προδείγματα ἀσθενείας· *ἀφορμιάρις*, ὁ εὐερέθιστος.

'Αφρουλίδα ἀφρὸς στόματος — «Πετάω, ἢ βγάνω ἀφρουλίδες» ἐπὶ ὀργιζομένου.

'Αφρόψαρα οἱ ἐπὶ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης ἰχθῦς, ὡς τὸ *μελανοῦρι*, τὸ *χελιδονόψαρον* κτλ.

'Αφύλακας καὶ *φύλακας* τὸ τεμάχιον τοῦ χάρτου, δι' οὗ σημειοῦμεν τὸ ὅπου ἐμείναμεν εἰς τὸ βιβλίον. Ἴσως ἐκ τοῦ *φύλαξ*.

'Αφύσικος ὁ ἀήθης περί τι, ὁ εὐκόλως ἐξυππαζόμενος — ὁ μικροπρεπὴς — ὁ ποταπὸς τὴν καταγωγὴν, ἀφηρ. *ἀφυσικουλιά*.

ΑΧ.

"Αχα (καὶ σπανιώτερ. *ὄχου*) ἐν τῇ ἐκφράσ. «*δὲν εἶπα ἄχα*» «δὲν ἔβγαλε ἕνα ἄχα» ἐπὶ αἰφνιδίου φόνου, δηλ. δὲν ἐπρόφθασε κἂν νὰ εἴπῃ *ἄχα* (ἄχ!)

'Αχαμνὸς ἐκτὸς τῆς κυρίας σημασίας του, λέγεται μεταφ. καὶ ἐπὶ μὴ παχείας γῆς, ἥτις καὶ *ψαχνὴ* λέγεται.

'Αχάραγο ἐπιρρ.=πρὶν χαράξῃ.

Ἄχαρος ὁ ἀποθανὼν νέος (ἴδε ἀρρίζικος, ἀδούρητος) ὁ μὴ χαρεὶς τὸν κόσμον δηλ.

Ἀχελομάνα ὁ χονδρὸς καὶ μέγας ἔγχελυς.

Ἀχινὸς ὁ ἐχῖνος—ξηρὸν ἔκφυμα, ὅπερ σχηματίζει ὑστερώτερον μικρὰς αἰχμηρὰς ἐξοχάς.

Ἀχλὴ «ἐν τῷ ἀγλοίμανος καὶ τρὶς ἀχλοὶ μεγάλη». Ἴδε *ἀγλοίμανος* ἐκ τοῦ *ἀλλοί· ἀγλοί, ἀχλοὶ* ἢ *ἀχλὸ* ἐκ τοῦ *ἀχλύς*.

Ἀχνολυριασμένος καὶ *ἀχνοπανιασμένος* ὁ καταβεβλημένος καὶ ὠχρὸς τὴν ὄψιν.

Ἀχνὸς (ἀρχ. *ἄχνη*) ὁ ἀτμὸς — ὁ ἐκπνεόμενος ἀὴρ ἐν καιρῷ ψύχους—ἐπιθετικῶς δὲ, ὠχρὸς, *ἀχνούτσικος* ὀλίγον ὠχρὸς, *ἀχνάδα*.

Ἀχνούδιος (ἐπέθαν' ἀχνούδιος) παρὰ χωρικοῖς κυρίως, ὁ *αἰφνηδίως* ἀποθνήσκων.

Ἄχολο ἐπίθετον τῆς περιστερᾶς (ἄχολο περιστέρι) «εἶνε σὰν τὸ ἄχολο περιστέρι» εἶνε δηλ. ἀθωότατος.

Ἀχούρουπας, τὸ κέλυφος τῶν χλωρῶν κόκκων τῶν σιτηρῶν.

Ἀχοῦρι=μέρος δι' ἄχυρα—σταῦλος βοῶν—εἶτα μεταφ. οἰκία ἄκοσμος, ἀτακτοποίητος, ῥυπαρά.

ΑΨ.

Ἀψιάνω (ἐκ τοῦ ἅπτω,=ἀνάπτω) ἐρεθίζομαι, ὀργίζομαι· *ἀψιάδες* τὰ ἕνεκα καύσωνος ἢ ἐρεθισμοῦ τοῦ αἵματος ἐρυθρὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου ἐξανθήματα.

Β

ΒΑ.

Βαβύζω ὀνοματ. λέξ. ἐπὶ ὑλακτοῦντος κυνὸς (ἀρχ. *βαΰζω*).

Βαβύλα εἶδος κανθάρου ὑπερύθρου, ὅθεν «βαβύλα κεράσια» τὰ ὡριμώτατα κεράσια.

Βάγια ἡ τροφός· ὁ Σουΐδας λέγει *βάϊα*=τροφὸς, λέγεται δὲ σπανιώτερον *βάγιος* ὁ σύζυγος τῆς τροφοῦ.

Βαγιόκλαρο=κλάδος ἐκ φοίνικος διὰ τὰ βάϊα.

Βαθουλοκαρικιασμένα μάτια=οἱ ἕνεκα ἀσθενείας ἢ λυπῶν κοιλανθέντες ὀφθαλμοί.

Βαϊλεύω, χαδεύω, περιέπω, κυρίως τὰ παιδία.

Βαρβαρόθερμη ὁ ὑπερβολικὸς πυρετὸς, τὸ ἰταλ. febbre di cavallo.

Βαρβάτος ὁ εὔορχος ἵππος ἢ ὁ ἡμίονος, μεταφ. ὁ θηλυδρίας, ὁ λάγνος, ἐνίοτε ὁ δυνατὸς, ἰσχυρὸς περί τι, ὁ ῥωμαλέος κτλ.

Βαρβατσουλιὰ ἡ βαρεῖα ὀσμὴ ἣν ἀποπέμπουσιν οἱ τράγοι· ἀρχ. *κινάβρα* καὶ *γράσος* «βρωμεῖ τσῆ βαρβατσουλιᾶς» ὡς τὰ τῶν ἀρχ. «μυρίζει χωματίλας» κτλ. ἴδε *βαρβάτος*.

Βαργομάω δυσαρεστοῦμαι, «τἄχουνε βαργομισμένα» εἶνε συγχυσμένοι· ἀφηρ. *βαργόμια*=παράπονον, δυσαρέσκεια.

Βαρειὰ (ἡ) χονδρὸν σιδηροῦν ἐργαλεῖον πρὸς τομὴν λίθων ἢ χονδρῶν ξύλων.

Βαρεμένος δυσαρεστημένος — *βαρεμένη γυναῖκα* = ἐγκυμονοῦσα καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας.

Βαρετὸς καὶ *βαρετόσκυλο* εἰρωνικώτερον, ὁ ὀκνηρὸς, ὁ ἀδρανὴς, ἀφηρ. *βαρετοσύνη*.

Βαρτσαμὶ ὁ εὐώδης καὶ διαυγὴς οἶνος (ἐκ τοῦ βάλσαμον).

Βάρτσαμος ἀρωματικόν τι φυτὸν ἐκ τοῦ *βάλσαμον*.

Βαρύγνωμο ἐν τῇ φράσ. «δὲν τὄχω βαρύγνωμο» (καὶ *κατάβαρο*) δὲν εἶμαι δυσηρεστημένος.

Βαρυκὰ τὰ ὑγρὰ καὶ παχέα ἐδάφη.

Βαρυκαρδίζω, δυσαρεστῶ τινα βαρέως, ἀφηρ. *βαρυκάρδια*.

Βαρηματιὰ=πληγὴ, ἡ ἄλλως *μαχαιριά*.

Βαρυόμοιρος καὶ *βαρυομοίρης*, ὁ τάλας, ὁ δυστυχὴς (καὶ *βαρυορίζικος*).

Βάρυπνος, ὁ βαρέως κοιμηθεὶς καὶ ἐγερθεὶς κακοδιάθετος καὶ ὀργίλος.

Βαρυχειμωνιὰ, ὁ βαρὺς χειμὼν, σπαν. *βαρυχείμωνο*.
Βασιλέας=τὰ ἅγια· «ἐβγῆκε ὁ βασιλέας» λέγομεν ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ.
Βασίλεμα=ἡ δύσις τῶν οὐρανίων σωμάτων· ῥῆμα *βασιλεύω*.
Βασιλιᾶς, ὀστοῦν μικρὸν ἐκ τῆς κλειδώσεως τῶν γονάτων τῶν προβάτων—εἶδος παιγνιδίου δι' αὐτοῦ (παίζω τὸν *βασιλιά*).
Βασιλικὸ ἄντερο τὸ κῶλον, τὸ ὀπισθισμένον ἔντερον.
Βασιλίτσα (ἴδε ἁγιοβασιλίτσα).
Βασιλοποῦλι θαλάσσιόν τι πτηνόν.
Βασταγερὸς δυνατὸς ἐπὶ ὑφασμάτων καὶ ὑποδημάτων, σπαν. λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου.
Βαστάζος ὁ ἀχθοφόρος.
Βασταοῦρι=τὸ ὀνάριον. Ἐκ τοῦ *βαστάζω*.
Βατόμουρο καὶ *βατύμπουρο* ὁ καρπὸς τῆς βάτου ὁ ὁμοιάζων πρὸς τὸν τῆς μωρέας.
Βατούνια (τὰ) οἱ νεόβλαστοι ἀκρέμονες τῆς βάτου.
Βατσουνιὰ ἡ ἐκ βάτων αἱμασιά.
Βαφιᾶς=ὁ κναφεύς.
Βαφτιστικὸ=ἡ βαπτιστήριος πρᾶξις.
Βάφω ἐκτὸς τῆς κοινῆς σημασίας, σημαίνει προσβάλλομαι, χολοῦμαι· *ἄμα τοῦ τὸ εἶπα, ἔβαψε*· ἀφηρ. *βάψι* δυσαρέσκεια, χόλος.

ΒΔ.

Βδομαδάρις ὁ τακτικὸς ἐφημέριος—ὁ ἐκπληρῶν τὰ ἱερατικά του καθήκοντα ἐπὶ μίαν ὡρισμένην αὐτῷ ἑβδομάδα.

ΒΕ.

Βελανίδα ὁ βουβών.
Βελονολόγος θήκη τῶν βελονῶν· *ῥαφιδοθήκη* (ἴδε ἀκριδολογάω).

Βελόνα ὀξύρρινος λεπτὸς ἰχθῦς, ἡ *βελόνη* (λέγεται καὶ *ζαργάνα*).

Βεντεροῦγα εἶδος ῥαχιτικῆς ἀσθενείας, ἣν ἰατρεύουσι πανταχοῦ τῆς νήσου εἰδικαί τινες γυναῖκες δι' ἀλειφῶν τινων καὶ ἀφεψημάτων ἐξ ἀγνώστων χόρτων κατασκευαζομένων· *βεντερουγόνερο* τὸ τοιοῦτο ἀφέψημα.

Βέργα, λύγος, ῥῆμα *βεργίζω*, *βεργιὰ* κτύπημα διὰ λύγου. Ἐκ τοῦ λατιν. virga.

Βεργολυγάω καὶ *βεργολυγιῶμαι*=λυγίζω, ὡς ἡ *βέργα*, σείομαι περιπατῶν φιλαρέσκως.

Βερνιγάδα = τὸ ἄφθονον φαγητὸν τὸ ὁποῖον δίδουσι τινὶ νὰ φάγῃ.

Βεροδαχτύλιδα=τὰ διαφόρων εἰδῶν δακτυλίδια· *στόμα βεροδαχτυλιδένιο* = τὸ μικρὸν στόμα, οὕτω καὶ *μέση βεροδαχτυλιδένια* ἢ καὶ ἁπλῶς *δαχτυλιδένια*.

Βέσβελο τὸ νήπιον, ὁ ἀνόητος.

Βετσοῦλι ἡ νεογέννητος αἴξ.

ΒΙ.

Βιασμὸς ἡ μετὰ ὀδύνων ὁρμὴ καὶ προσπάθεια πρὸς ἐκκένωσιν, καὶ αὐτὴ ἡ αἱμομιγὴς ὑποχώρησις.

Βιγγλίζω βλέπω τι μετὰ προσοχῆς, παρατηρῶ προφυλάττων, ἀπαντᾷ ἔν τινι μοιρολογίῳ·

Νἄμουν πετρίτης στὰ βουνὰ
νἄμουν ἀκτὸς τσοὺ κάμπους
νὰ βίγγλιζα τὸ Χάροντα
ποῦθενε νὰ διαβαίνῃ.

Ἐκ τοῦ λατιν. vigilo. Σώζονται ἐκ τῆς ῥίζης ταύτης καὶ ὀνόματά τινα λόφων· *μιροβίγγλι*, *παληοβίγγλα*.

Βιλάρι=τὸ δέμμα τῶν ἐντοπίων πανικῶν.

Βιὸ (τὸ) καὶ *βιὸς* (ὁ)=ὁ πλοῦτος, ἡ περιουσία, ὡς ἀπαντᾷ

καὶ παρὰ τοῖς ἀρχ. βιοτὸς, «ἀφνειὸς βιότοιο» (Ἰλ. ε. 544 κτλ. καὶ παρ' ἄλλοις. Ἐκ τῆς σημασίας ταύτης προέκυψε ἡ τοῦ μεγάλου ποσοῦ· *ἔφαγα βιὸ, ἐπερβάτησα βιὸ* κτλ.

Βιολέτες ἁγιασμοῦ=οἱ λευκοὶ νάρκισσοι, δι' ὧν συνήθως κατασκευάζουσι τὰς ἁγιαστῆρας των οἱ ἱερεῖς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγιασμοῦ.

Βίρι—βίρι (πρβλ. *ξύσου—ξύσου*) «ἦρτε βίρι βίρι»=ἦλθεν ἀφανῶς, ἀπροσδοκήτως πρὸς ἐκτέλεσιν σκοποῦ του, «Τὴν εἶπε βίρι—βίρι» ἔφερε τὴν ὁμιλίαν ἐμμέσως, δι' ἑλιγμῶν.

Βίτι—βίτι· οὕτω καλοῦσι τὰς περιστεράς.

ΒΛ.

Βλαμμένος=ὁ βεβλαμμένος κατὰ τὴν πρόληψιν ὑπὸ πνευμάτων, τρελλός (ὅρα *παρμένο*).

Βλασερὸ ὑδατῶδες, κυρίως ἐπὶ ἐμπλάστρου.

Βλασταρόνουν ἐπὶ τῶν φυτῶν ὅταν φύωσι τὰ βλαστάριά των.

Βλίτρο εἶδος λαχάνου (ἀρχ. βλίτον).

Βλογάει, «Δὲν βλογάει ἄθρωπος, ψυχὴ γεννημένη, λεφτὸ κτλ.» οὐδεὶς ὑπάρχει.

Βλοημένε εὐγενέστερον, ἢ χάριν σεβασμοῦ λεγόμενον πρὸς ἡλικιωμένον κυρίως, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ *ἐσὺ ἐφτοῦ* κτλ. Προσόμοια τοῖς τῶν ἀρχαίων «ὦ 'γαθὲ, ὦ βέλτιστε»· λέγεται καὶ «βλοημένος ἄνθρωπος», δηλ. ἐνάρετος, κάλλιστος, οὕτω «βλοημένο σπῆτι, φαμελιά».

Βλυάζω (ὅρα *ἀναβλυάζω*) κραυγάζω, φωνάζω ὑπερβολικῶς, ἐκ τοῦ ἀρχ. *βρυάζω* τῇ συνήθει τοῦ *ρ* καὶ *λ* ἐναλλαγῇ.

Βλυχὸ ὑφάλμυρον—ἀφηρ. *βλυχάδα* καὶ *βλυχότη*.

ΒΟ.

Βογγαριάζω καὶ *-ομαι*=ἐν ἀσθενείᾳ γογγύζω.

Βογγομανηταριὸ ὁ μυγμὸς τοῦ ἀσθενοῦντος κυρίως—Διὰ τῆς

καταλήξεως *μανιταριὸ* καὶ *μανιὸ* (ἴσως ἐκ τοῦ *μαίνομαι*) δηλοῦσι τὸ ὑπερβολικόν, οὕτω *φυσομανηταριό*, *φαομανηταριό*, *ψχομανιό*, *πιοτομανιό*, *ἀλυχτομανιὸ* (ἴδε *ἀλυχτάω*).

Βαγδόματυς εἶδος σταφυλῆς λίαν χονδρὰς ἐχούσης ῥᾶγας, τὸ ἰταλ. occhio di bove.

Βολεῖ (τὸ ἀντίθετον *δὲ βολεῖ*) τριτοπρ. ἔχει καλῶς, ὀρθῶς, ἐφικτῶς «δὲν μοῦ βολεῖ ἀπ' ἐκεῖνο τὸ δρόμο» = δὲν μοῦ ἔρχεται καλά· «δὲν βολεῖ νὰ παρτοῦνε» ἐπὶ μνηστευομένων συγγενῶν. Ἐκ τούτου τὸ *βολικὸ* καὶ *βολικὰ* ἐν εὐθέτῳ, ἐξ ὑπερδεξίου—*Βολετὸ*=δυνατόν· ἀπαντᾷ ἀντὶ τοῦ *βολετὸ* καὶ *βολεζάμενο* ἔν τινι δημοτικῷ ποιήματι.

Βολύμι ὁ *μόλυβδος* κατὰ μετάθεσιν γραμμάτων· οὕτω *βολυμόπετα* τὸ μολυβδοκόνδυλον.

Βοστυλίδια εἶδος σταφυλῶν, καὶ *χοντροβοστύλιδες*, ἐκ τοῦ *βότρυς* πιθανόν.

Βοτρίδι ἡ σταφυλὴ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ῥαγῶν—(βότρυς)—μικρὰ σταφυλὴ (ἴδε *στριγγάρι* καὶ *μητριόποδας*).

Βούβαλος—ὁ δύσνους, ἀφ. *βουβαλιές*=ἀνοησίαι.

Βουβιᾶς καὶ σπανιώτερ. *γουβιᾶς*, οὗ τὸ νεογνὸν *λιανοβούβαλο*, εἶδος ἰχθύος, ὁ τῶν ἀρχαίων *κωβιός*, ἐξ οὗ παρεφθαρμένως σώζεται.

Βουγδομάτης ὁ ἔχων ἐξογκωμένους, μεγάλους ὀφθαλμοὺς (βούφθαλμος, βοῶπις).

Βούκοινο ἐν τῇ παροιμίᾳ, «ὁ κόσμος τὄχει *βούκοινο* κ' ἐμεῖς κρυφὸ καμάρι» καὶ φρ. «Εἶνε βούκοινο στὸν κόσμο», ἐπὶ πράγματος παγκοίνου ἤδη κατεστάντος, διασαλπιζομένου κτλ. Ἡ συλλ. *βου* (ἐκ τοῦ βοῦς) ὡς ἐτίθετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς ἔνδειξιν μεγέθους, ὡς ἐν ταῖς λέξεσι *Βουκόρυζα* (ἴδε Σουΐδαν) καὶ *Βουκόριζος*=ὁ ἔχων πολλὴν μύξαν, *βούβοτος* ὁ πολλὴν ἔχων τροφήν, *βούπεινα*, *βούγαιος*, *βούγλωσσος* (Σουΐδας), *βούρητος* μέγας ποταμὸς (Ἡσυχ.) οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ἐν τῇ λέξει ταύτῃ διετηρήθη ἡ σημασία

τῆς ἐκτάσεως—τῆς ὑπερβολῆς, ὡς καὶ ἐν ταῖς λέξεσι *βούσκο* (βούσυκον) καὶ *βουγδομάτης*· σπανιώτερ. λέγεται παρεφθαρμένως *βούκημα*.

Βουλιάζω=βυθίζομαι ἔν τινι ὑγρῷ, φρ. «βουλιάζει σὰν τὸ σύκλο» ἐπὶ τοῦ μὴ γνωρίζοντος νὰ κολυμβᾷ· μεταφ. *καταστρέφομαι* ὡς «ἐβούλιαξα στὰ ἔξοδα» κτλ. μετοχ. *βουλιασμένος*, τάλας, ὁ ἀτυχὴς, ὄνομα *βουλιασμὸς*, δυστυχία, καταστροφή.

Βουλιμαριὰ παχεῖα γῆ· ἴσως ἐκ τοῦ *βῶλος*.

Βουλοκομάδες καὶ *βουλοκοκκομάδες* τὰ ὑπολειπόμενα στίγματα μετὰ εὐφλογίαν.

Βουνιὰ ἡ κόπρος τοῦ *βοὸς*, τοῦ ἵππου, ὄνου, μυὸς, προβάτου, φώκης καὶ τῶν τοιούτων—λέγεται δὲ καὶ διακριτικώτερον *βουγδοβουνιὰ*, *ποντικοβουνιὰ*, *προβατοβουνιὰ* κτλ.

Βουνίσιος, ὁ ἄνθρωπος τῶν βουνῶν ὁ ὀρεσίβιος.

Βούρδουλας τὸ γεννητικὸν μόριον τοῦ βοὸς, βούνευρον, μεταφ. ἀγενὴς, βάναυσος—ἀφηρ. *βουρδουλιὰ* αἰκία διὰ βουνεύρου.

Βουρκολόγος ὀνομασία ἣν δίδουσιν οἱ Παλεῖς τοῖς Κρανίοις διότι ἡ πόλις αὐτῶν εἶνε πλησίον τοῦ δυσώδους ἕλους *Κουτάβου*.

Βοῦρκος καὶ *βοῦρκα* (ἴσως ἐκ τοῦ *βρὺξ*=βυθὸς τῆς θαλάσσης) =βόρβορος, ἰλὺς—ῥῆμα *βουρκόνω*—*βουρκωμένος* σημαίνει τὸν λυπημένον μεταφ. τὸν *κατάχρεων*· *μάτια βουρκωμένα* οἱ θολοὶ ὀφθαλμοὶ καὶ μάλιστα τῶν νεκρῶν ζώων.

Βουρλίζω, ταράσσω τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἄλλου δι' ὑπερβολικῶν φωνῶν, διὰ πολυχρονίου ὁμιλίας—λέγεται μεταφ. *ὁ πόνος βουρλίζει*—*Βουρλισμένος* ὀξύθυμος ἐν τῇ φρ. «εἶνε ζουρλὸς καὶ βουρλισμένος»—*Βουρλισμὸς* ὁ δριμὺς πόνος—*εἶνε βουρλισμὸς* μεταφ.=ενε ἀριστούργημα, εἶνέ τι δυνάμενον νὰ καταταράξῃ τὴν ἡσυχίαν μας, ἰδίως γυνὴ ὡραία, ὡραῖον σκεῦος κτλ.

Βοῦρλο, τὸ εἰς αἰγιαλοὺς ἢ ἑλώδεις τόπους φυόμενον θρύον—

Ὁ Εὐσταάθ. ἐν Ἰλιάδ. Β. 135 τὸ γράφει *βροῦλον*—*Βρουλιὰ* τὸ φυτόν.

Βοῦσκο, (βοῦς—σῦκον) τὰ μεγάλα σῦκα τοῦ Ἰουνίου—Παρ' Ἡσυχίῳ ἀπαντᾷ ἡ λέξις *βούσυκον* Β. 85.

Βουτσί=βουτίον «Τὴν ἔκαμε βουτσὶ» τὴν κατέστησε ἔγκυον.

ΒΡ.

Βραγιὰ ἡ πρασιά.

Βραδιάζει τριτοπρ. καὶ *βραδιόνει*=γίνεται ὀψία. Τὸ *βραδιάζω* εὕρηται καὶ παρὰ Πλουταρχ. ἐν β. Ἀριστείδ. Διετήρησε καὶ ἡ καθωμιλημένη τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα, καθ' ὃ πάντα σχεδὸν τὰ φυσικὴν ἐνέργειαν δηλοῦντα εἶνε τριτοπρόσωπα· οὕτω *βραδιάζει, χαράζει, φέγγει, ξαστερόνει, συγνεφιάζει, ἀστραποφέγγει, βροντομανάει, ψηχαλίζει, ξημερόνει, συροκαλίζει, λιχνίζει, ἀνασταλάζει, ξεκαχίζει ὁ καιρὸς, σκαρίζει* ὁ *καρπὸς, ξεφεγγαρόνει, κεντρόνει, μαΐστραλίζει, πανεμίζει* κλ.—*Βραδιόνομαι* ταὐτὸ τῷ *νυχτόνομαι*=μὲ εὑρίσκει ἡ νὺξ εἴς ἔργον τι καταγινόμενον ἢ ὁδεύοντα κτλ.

Βρακί=περισκελὶς ἰδίως δὲ ἡ στενή, ἥτις καὶ *στενοβράκι* λέγεται. Ἡ λέξις *βρακί* ἥτις ἀπεδιώχθη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῆς γλώσσης, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῶν ξενικῶν *τράουζα* καὶ *πανταλόνι* ἔχει ἑλληνικωτάτην καταγωγήν. *Βράκος* ἀπαντᾷ παρὰ Θεοκρίτῳ 28· πολύτιμον ἔνδυμα γυναικεῖον σημαῖνον—*Βράκας* λέγει Διοδ. ὁ Σικελ.(III—38) τὰς ἀναξυρίδας τῶν Γαλατῶν κτλ.Ῥῆμα *βρακόνω*—ὄνομα *βρακοζώνα* ὁ ζωστὴρ τῶν χωρικῶν ἰδίως—*βρακοῦδι* καὶ—*δάκι* τὰ μικρὰ τῶν παίδων βρακία—*Βρακὶ* σπανιώτερον λέγεται καὶ τὸ *ἐσώβρακον*—«Δὲν ἔχει παρὰ τὸ βρακὶ στὸν κῶλο» εἶνε ἄπορος, πάμπτωχος —«Μοῦ πέσαν τὰ βρακιά μου» διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὰ δεμένα, ἢ ἕνεκα ἰσχνώσεως.

Βραχνοκόκορος, ὁ ἔχων βραγχώδη φωνὴν· σαρκαστικὴ ἔκφρασις.

Βρέχνο καὶ *βρέφνο*, βρέφος.

Βρεχτάρια, οἱ ἐν τῷ ὕδατι μαλακώσαντες κύαμοι (βρέχω).

Βριτσίλα, ἐξάνθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου, προερχόμενον ἐξ ἱδρῶτος καὶ καύσωνος.

Βροντομανάει, τριτοπρ. βροντᾷ μετὰ μεγάλου κρότου.

Βροντότριχα, μακρὸν καὶ λεπτότατον ἔντομον, σχεδῶς ἀδιόρατον, εἰς λημνάζοντα ὕδατα ἢ ἰλὺν, ὅπερ καταπινόμενον κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν, γεννᾷ τὴν ταινίαν.

Βροῦβα καὶ *γροῦβα*, ἄγριόν τι φαγώσιμον χόρτον. Ὁ βλαστὸς δὲ, *γρουβοβλάσταρο* ὡς *ῥαπανοβλάσταρο*, *πρικαδοβλάσταρο*, *συναποβλάσταρο* κλ.

Βρυκόλακας, *βουρκόλακας* καὶ *βυρκόλακας*, ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας, σημαίνει καὶ τὸν νυκτοπλανῆ, καὶ τὸν ἐσχατόγηρων (εἶνε *γέρο βουρκόλακας*) ἐκ μεταφορᾶς, διότι τοὺς βουρκόλακας, παριστῶσιν ὡς νυκτιπλάγκτους καὶ γέροντας τὸ πολύ.

Βρυάζω, βρίθω, ὡς «ἐβρυάζαν οἱ ἀνθρῶποι» — «τὰ σκουλήκια» κλ. Καὶ οἱ ἀρχ. ἔλεγον *βρυάζω* ἐκ τοῦ *βρύω*—*βρίθω*

Βρυολάσι καὶ *βρυσολάσι*, αἱ πολλαὶ ὕβρεις. Ἡ καταλ. *λασι* (ἴδε *αλυχτάω*) λέγεται ἐπὶ μεγάλου ποσοῦ, ἀπαντᾷ δὲ συχνὰ ὡς *γυναικολάσι*, *παιδολάσι*, *ψωμολάσι*, *χορταρολάσι* *πεπονολάσι*, τινὲς παράγουσιν αὐτὴν ἐκ τοῦ *ἔλασις* (ἐλαύνω), καθ' ἡμᾶς κάλλιον ἐκ τοῦ *λάσιος*=δασὺς, πυκνὸς, διότι σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ πλεῖστα εἶνε ἄψυχα (χορταρολόσι, ψωμολάσι) κλ. Ρημ. *βρυολογάω*, ὄνομ. *βρυολόϊμα* καὶ *βρυολόϊσμα*.

Βρυὸς (ὁ), τὰ ἐπὶ τῶν ὑφάλων χόρτα˙ τὸ ἀρχ. *βρύον*.

Βρῶμα (ἡ), ἀκαθαρσία δυσωδία. Κατὰ Βυζαντ. ἐκ τοῦ *βρῶμος*. Νομίζομεν ὅτι ἡ λέξις περιῆλθεν εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησ. ῥήσει «σκωλήκων βρῶμα καὶ δυσωδία», παρατάξεως τῶν λέξεων *βρῶμα*—*δυσωδία*, ἅπερ ὁ λαὸς ἀκούων ὑπέθεσε προσόμοια, ὅθεν καὶ φράσις

βρῶμα καὶ δυσωδία — ἐπὶ ἀφορήτου δυσωδίας· *βρωμοῦσης* ὁ ἀκάθαρτος, *βρωμοῦσα* ἡ ἀκάθαρτος, ἡ ἀναίσχυντος, ἡ ἄτιμος γυνὴ (λέγεται καὶ βρωμογυναῖκα καὶ βρωμογύναικο)—*Βρώμιο*, τὸ ἀπόζον φαγητόν.

Βρωμομαρία, εἶδος δυσώδους κανθάρου.

Βρωμόσκυλάω, μεταφορ. περιφέρομαι ἄπρακτος, πλανῶμαι ἀσκόπως· τὸ ἀλλαχοῦ *κοπροσκυλάω*.

Βρωμόστομος, βωμολόχος, αἰσχρολόγος.

ΒΥ.

Βύσαλο, τεμάχιον τεθραυσμένου κεράμου· ἀπαντᾷ παρὰ Βυζαντινοῖς.

Βυζασταροῦδι, τὸ θηλάζον νήπιον, ἐπὶ δὲ ζώων λέγεται συνήθως *βυζανάρικο* ἐκ τοῦ *βυζαίνω*, ὅπερ σημαίνει προσέτι μυζῶ, ἀπορροφῶ. «Ὁ ἀσβέστης βυζαίνει» ὅταν ἐμβαπτιζόμενος εἰς τὸ ὕδωρ τὸ ἀπορροφᾷ. «Ἡ ἀβδέλλα βυζαίνει» κτλ.

ΓΑ.

Γαδέρι, εἶδος εὐτελῶν κοίλων πινακίων.

Γαϊδουρίζω, εἶμαι βάναυσος, κακότροπος. Ἡ λέξις γαΐδαρος σημαίνει ἐνίοτε μεγέθυνσιν ὡς *γαϊδουρόβηχας* ὁ κοκκίτης, *γαϊδουρομαΐστρος* ὁ σφοδρὸς Βορρᾶς, *γαϊδουρόθερμη* κτλ. —ἐπίσης σημαίνει καὶ τὸ ἀχρεῖον, ἄσχημον, τὸ βάρβαρον κτλ. ὡς *γαϊδουροκουβέντα*, *γαϊδουρόφαγο*, *γαϊδουράθρωπος*, κτλ.

Γαϊδουροπόδι, τὸ γνωστὸν ὄστρακον.

Γαλάριος ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ ἀχίνου ὅστις ἔχει γαλακτώδη τὰ ὠά. Ἐκ τοῦ *γάλα* ἴσως.

Γαλαχτερὰ γλυκύσματα ἢ καρυκεύματα ἐκ γάλακτος — *Γαλαχτερὸ* ἐπὶ ζώων ἅτινα ἀκόμα θηλάζουσι, κυρίως μάλιστα «γαλαχτερὸ γουρουνόπουλο» — *Γαλάχτισμα* = τὸ γαλακτῶδες ἔκπλυμα τοῦ σκαφιδίου ὅπου πρότερον ἐζύμωσαν· ῥῆμα *γαλαχτίζω*.

Γαλιάντρα καλλιφωνότατόν τι πτηνόν.

Γαλόνι μέτρον ἐλαίου.

Γαλουρίζουν τὰ μάτια=ἐπὶ τοῦ νυστάζοντος οὗτινος οἱ ὀφθαλμοὶ θολοῦνται καὶ ἀνοιγοκλείονται.

Γαλοῦφος ὁ κόλαξ, ὁ προσποιούμενος τὸν φίλον, τὸν δίκαιον κτλ., ἀφηρ. *γαλουφιὰ*—*Γαλοῦφος* προσέτι ἡ μακρὰ καπνοσῦριγξ.

Γαμβρὸς, νυμφίος, σύζυγος τῆς θυγατρὸς μόνον—*Γαμπρικάτα* τὰ γαμικὰ τοῦ γαμβροῦ ἐνδύματα.

Γαμόθεος «Ὁ γαμόθεος», ὁ αἰσχρός, ὁ ἀναιδής, ὁ μοχθηρός· οὕτω καὶ *γαμόπιστος*.

Γαμπὰς χονδρὸν χειμερινὸν ἐπανωφόριον.

Γάνα (περίεργος ἡ ἐναντία τῷ ἀρχαίῳ *γάνος* σημασία) ἡ περιχρίουσα τὰ μαγειρικὰ ἀγγεῖα πυκνὴ αἰθάλη—*Γανόνομαι* *Γανωμένος*, καὶ ῥῆμα *Γανιάζω* ἀμαυρόω πως—ὅθεν «γανιασμένο σκοντὶ» τὸ οὐχὶ τόσῳ λευκανθὲν ἐν τῇ πλύσει.

Γαργαλικάω καὶ *ἀργαλικάω*, ὑποκνίζω τινά, ἐρεθίζω. *Γαργαλικιῶμαι* μοῦ προξενεῖ ἐρεθισμὸν ἢ γέλωτα τὸ νὰ μὲ ὑποκνίσῃ τις ἢ ἐγγίξῃ· ὄνομ. *γαργαλίκημα*.

Γαργάρα μικρὸν οἴδημα ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος προερχόμενον ἐξ ἐρεθισμοῦ αἵματος, ἢ κνισμοῦ.

Γαρδέλι ἡ ἐν Ἀθήναις καρδερίνα, ἡ ἀκανθυλλίς.

Γαρδελόγλωσσες «Ἔχω γαρδελόγλωσσες, θὰ φάω γαρδελόγλωσσες» κτλ. ἐπὶ σπανιωτάτων καὶ δυσευρέτων· οὕτω λέγουσι ἀκόμα *λαγοῦ τυρί*, *σπλῆνα μυῖγας*, *κουνουπόξυγγο*-

Γάρμπα ἐπὶ ὀξέων, ἀώρων ὀπωρικῶν. Καὶ ῥῆμα *γαρμπίζω*.

Γαρμπὴς ὁ νοτειοδυτικὸς ἄνεμος ὁ συνήθως χειμερινὸς καὶ βροχερὸς—λέγεται καὶ *γαρμπινὸ* ὁ ἐλαφρότερος. Μεταφ. ὁ ὀργίλος, ὁ βάναυσος «Εἶνε ἕνας γαρμπῆς» «Τὰ μοῦτρά του εἶνε σὰν τοῦ γαρμπῆ» κτλ.

Γάστρα ἴδε *ὑρτάνα*.

Γατότρυπα μικρὰ ὀπὴ εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τῶν θυρῶν πρὸς ἔξοδον τῶν γαλῶν.

Γατοφαωμένο τὸ φαγητὸν ὅπερ ἐπιχειρήσασα νὰ φάγῃ ἡ γαλῆ, ἐξέσχισε καὶ ηὐλάκωσε—οὕτω «*γατοφαωμένα μοῦτρα*» τὰ ἔχοντα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μικρὰς πληγάς, αἰκίας κτλ.

Γατόψαρα τὰ νεογνὰ τῶν ἰχθύων, ἅτινα μὴ δυνάμενα νὰ μαγειρευθῶσι δίδονται εἰς τὰς γαλᾶς.

Γατσούλι, *γατσουλάκι* καὶ *γατὶ* ἡ νεογέννητος γαλῆ—«*Γατσουλιάζει* ἢ *κάνει γατσούλια τὸ στῆθι*» λέγεται ὅταν ἐν τῇ ἀναπνοῇ ἀκούονται συριγμοί.

Γαυριδιάζω κυρίως ἐπὶ δακτύλων συστελλομένων τὰ νεῦρα, ἕνεκα ψύχους ἢ εἴς τινας ἀσθενείας—καὶ ἐνίοτε ἐφ' ὅλου τοῦ πτώσσοντος σώματος.

Γαῦρος αἱ ἁλμυραὶ μικραὶ σαρδέλλαι.

ΓΕ.

Γελασούνης ὁ φιλομμειδής. Βεβαίως ἐκ τοῦ *γελασῖνος*.

Γενάτι, θυμὸς—πεῖσμα—ῥῆμα *γενατεύω*.

Γέννα (ἡ) ὁ τοκετὸς καὶ *γεννατσούρια* (τὰ)—*Γέννα* δὲ οὐδέτ. =τὰ Χριστούγεννα «Τρεῖς στὰ γέννα, τρεῖς στὰ φῶτα κ' ἔξη στὴν '*Ανάστασι*» δηλ. ἑορτάσιμοι ἡμέραι.

Γεννησαροῦδι τὸ παιδίον κατὰ τὰς πρώτας μετὰ τὸν τοκετὸν ἡμέρας· λέγεται συχνότερον ἐπὶ ζώων.

Γεννοκρατιῶμαι=ἕλκω τὴν καταγωγήν.

Γεννοσπέρνω ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας τῶν συζύγων συμπράξεως

εἰς παραγωγὴν τέκνου· λέγονται μόνον ἐν τῇ κατάρᾳ «Κακοχρονάχῃ ποῦ σ' *ἐγεννόσπερνε*» δηλ. ἀμφότεροι οἱ γονεῖς σου.

Γεράκι ὁ ἱέραξ—«*Μάτια γερακὰ*» οἱ ὁμοιάζοντες τοῖς τοῦ ἱέρακος ὀφθαλμοί.

Γεράκι «Καλαγεράκι» (ἐκ τοῦ ὑγειηρὸς) ἀναρρώσας, ὑγιής.

Γεράματα εἰς πληθ.=τὰ γηρατεῖα.

Γεροκόκκιστο τὸ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἁλατισθέν.—Ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ ἰχθύων καὶ τυρῶν.

Γέροντας ἐκτὸς τῆς κοινῆς σημασίας, σημαίνει τὸν ἀρχηγόν, ὡς ἐν ταῖς μοναῖς τὸν *ἡγούμενον*, καίτοι πολλάκις οὗτος εἶνε νεαρᾶς ἡλικίας—εἶτα τὸν προϊστάμενον—τὸν πατέρα ἂν εἶνε γέρων (ὁ γέροντάς μου) κτλ. — Καὶ ἐν τῇ κατάρᾳ «Σύρε στὸν γέρο τὸ διάολο» δηλ. τὸν ἀνώτατον, τὸν Ἑωσφόρον.

Γερόντικο ἐπὶ ζώων λέγεται, ἐπὶ δὲ ἀνθρώπων *γέροντας, γεροντίνα, προεστώς*.

Γεροντοκόριτσο ἡ παρηβάσασα παρθένος.

Γεροντομπασμένος ὁ εἰσελθὼν ἤδη εἰς τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν—ὁ ἕνεκα δυσκρασίας ἢ ἀσθενείας φαινόμενος προχωρημένης ἡλικίας.

Γεροντόχτικο ἡ φθίσις κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν.

ΓΗ.

Γηρεψούλια, αἱ συνεχεῖς ἀπαιτήσεις, παρακλήσεις (ὅρα ζητούνια).

ΓΙ.

Γιαλικὰ ὄστρεα. Ἐκ τοῦ *αἰγιαλὸς*.

Γιάργυρο καὶ *διάργυρο* ὁ ὑδράργυρος.

Γιάτρισσα γυνὴ ἰατρὸς, συνήθως ἡ διὰ βοτάνων καὶ ἐξορκισμῶν θεραπεύουσα.

Γιατρολογιῶμαι=εἶμαι καθυποβεβλημένος εἰς ἰατρικὴν θεραπείαν.

Γιατροσόφια τὰ φάρμακα ἅτινα διορίζουσι, καὶ γενικῶς αἱ θεραπεῖαι τῶν *γιατρισσῶν*.

Γίδα αἶξ, *γίδι* αἰγίδιον, μεταφ. ἀνόητος, βλάξ.

Γιδοβύζι καὶ *Γιδοβύζα* πτηνὸν ἀμέλγον τὰς αἶγας.

Γιδοπρόβατα τὰ ποίμνια.

Γιομάρα ἡ μοχθηρία, τὸ ἰοβόλον καὶ τὸ πικρὸν ὕφος, ἐκ τοῦ ἰὸς δηλητήριον—ἐξ οὗ καὶ *γιόνω* ὅπερ ἀπὸ τῆς σημασίας τοῦ πληροῦσθαι σκωρίας μετέβη καὶ εἰς μεταφορικὴν, ὅθεν *γιωμένος* ὁ μοχθηρὸς, ὁ κάκιστος, ὁ ἰοβόλος.

Γιομάτος σημαίνει ἐκτὸς τῆς κυρίως σημασίας τὸν εὔσαρκον.

Γιόμωσι «Τὸ φεγγάρι εἶνε στὴ γιόμωσι»=ἡ σελήνη εἶνε αὔξουσα, τὸ ἐναντίον *στὴ χάσι*.

Γιοργοπάτι ἐκ τοῦ γοργὸς-πατῶ· ἀγροτικήτις ἐργασία. Μεταφ. «τῶπιασα γιοργοπάτι» τὸ διεξάγω, τὸ περαίνω ταχύτατα.

Γιορτάδες αἱ ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῶν Φώτων ἡμέραι— σπανιώτερ. λέγεται ἐπὶ τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα— τὸ *Γ* εἶνε τὸ δίγαμμα, ὅπερ σώζεται εἰς πολλὰς λέξεις καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀρχῇ ὡς γιόνω, (ἴος) *γυόκας γυιὸς (υἱός)*, *γαῖμα* (αἷμα), *γόμπιο (ἔμπυον)*, *Γοῦλια* (οὖλα), *Γλυκοχάραμα (λύκη)*, *Γυαλίζω* (ὕαλος) *γνέθω (νήθω)*, *ἀγναντεύω* (ἀνάχτης), *ἄγουρος* (ἄωρος).

Γιορτιάτικα τὰ διὰ τὴν ἑορτὴν ἐνδύματα.

Γιότισα ὁ ἐξ ἀποπληξίας ἢ συγκοπῆς αἰφνίδιος θάνατος ἐκ τοῦ *ἰὸς* μὲ τὸ δίγαμμα—φρ. «Νὰ σὲ τσακώσῃ ἢ νὰ σὲ πιάσῃ γιότισα» «Ἔπῆε νὰ μῶρτῃ γιότισα» κτλ.

Γιούλιο ἴον ἐκ τοῦ ἰταλ. giglio.

ΓΚ.

Γκάρδια τὰ ἐσωτερικὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ τῶν κιναρῶν.

Γκαρδιεύομαι=αἰσθάνομαι διά τινα ἐγκάρδιον φιλίαν, ἀγάπην «Γκαρδιακὰ ἀδέρφια» οἱ ὁμομήτριοι καὶ ὁμοπάτριοι— μεταφ. καὶ *γκαρδιακὸς φίλος*=ὁ λίαν ἀγαπητός.

Γκιόνης τὸ θρηνοθν νυκτερινὸν πτηνόν, ὁ *βύας*.

Γκολεύομαι (σημαίνει περισσότερον τοῦ κοινοῦ *κολλῶ*)=περιπίπτω εἰς ἀσθένειαν ἧς δυσκόλως ἀπαλλάσσομαι «Μ' ἐγκολεύτηκε τὸ θερμόργιο». Μεταφ. ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ συνεχεῖς ἐπισκέψεις ἀνθρώπου ἐνοχλητικοῦ.

Γκόνω=χορταίνω πρὸ τῆς ὥρας· μετοχ. *γκωμένος*. *Γκόνει τὸ φαΐ*=εἶνε ταχύκορον. (Ἐκ τοῦ ὀγκόω, ὀγκόνω).

Γκόρφι (ἐκ τοῦ *ἐγκόλπιον*) «Εἶνε ἕνα γκόρφι» ἐπὶ ὡραίου, εὐτραφοῦς καὶ ζωηροῦ νηπίου.

Γκόστεια=δυσκοιλιότης, δυσπεψία.

Γκρίνι ἡ ἀδιάκοπος ἔξαψις, φωνασκίαι, ὕβρεις· τὸ ὀξύθυμον τοῦ χαρακτῆρος—ῥῆμα *γκρηνιάζω*, ταράσσομαι, φωνάζω, ὑβρίζω, ἐπιπλήττω, ὄνομα *γκρηνιάρις*· ὁ Βυζάντιος τὸ παράγ. ἐκ τοῦ *ἀρρηνέω*.

ΓΛ.

Γλειφίτσης ὁ ειλιχίοις καὶ κολακευτικοῖς λόγοις χρώμενος, ὅπως ἐξαπατήσῃ· ἀφ. *γλειφιτσιές*.

Γλίδα ἡ ἀκαθαρσία ἐπὶ τῶν φορεμάτων κυρίως, εἶτα ἐν γένει ἡ ῥυπαρότης, πιθ. *γλιδερός*· *γλιδόσκουτα*=τὰ ἄπλυτα φορέματα κτλ., ῥῆμα *γλιδιάζω*, μεταφ. *γλίδα* ὁ οὐτιδανός, ὁ ἀσήμαντος ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ περιουσίας ἡ μικρὰ καὶ ἀσήμαντος.

Γλιδοκαῦκι ἡ βάλανος τοῦ ὀνείου πέους παρὰ τοῖς χωρικοῖς.

Γλικὶ (ἔβαλε γλικὶ ἀγέρας εἶνε ἕνα γλικὶ κτλ.) σφοδρῶς

πνέων ἄνεμος, ψυχρός. Ἴσως ἔχει συγγένειαν πρὸς τὸ *λιγδὲ*, *λὶψ* καὶ τὰ τοιαῦτα, προτασσομένου τοῦ δίγαμμα.

Γλίνα τὸ εἰς ὕδωρ διαλυόμενον ἀσπρόγαιον, δι' οὗ ἀφαιροῦσι τὰ ἐξ ἐλαίου χρίσματα· ῥῆμα *γλινατσιάζω*=γίνομαι γλοιώδης, εἶμαι ἠλειμμένος γλοιώδει οὐσίᾳ. Ἐκ τοῦ *γλία* πιθανῶς.

Γλυκάδι τὸ ὄξος παρὰ τῆς χωρικοῖς μάλιστα καὶ εὐφημίαν.

Γλύκασμα καὶ *γλύκαμμα* ἐξάνθημα ἐπὶ τῶν χειλέων, ἐρεθισμὸς τῶν οὔλων ἢ τῆς γλώσσης· *ἄφθα*.

Γλυκειὰ ἄσθεν. ὁ σακχαρώδης διαβήτης.

Γλυκὸ νερὸ=τὸ πόσιμον ὕδωρ, καὶ *γλυκὸ πηγάδι* ἐνίοτε.

Γλυκοσαλίζω (γλυκὺς-σάλος=ἀναπαύομαι, λαμβάνω ἡδονὴν τέρψιν μετὰ λύπην συνήθως ἢ πένθος.

Γλυκοχαράζει οὐδ. τριτοπρ. ὑποφώσκει ἐκ τοῦ *λύκη-γλυκοχάραμα*=λυκαυγές.

Γλυκὺ (τόνε πιάνει τὸ γλυκύ του, τοῦρτε τὸ γλυκὺ—ν σὲ πιάσῃ τὸ γλυκύ σου κτλ.) ἡ ἐπιληψία, ὁ ὑπερβολικὸς θυμός —Ἐκ τούτου ῥῆμα *γλυκοπιάζομαι*, σφοδρότερον δὲ τούτου δηλοῖ τὸ *γλυκοταράζομαι* — *γλυκοπιασμένος* ὁ ὀξύθυμος, ἰδιότροπος, βάρβαρος. Κατ' εὐφημίαν λέγεται *γλυκὸ* ὡς καὶ *καλό*.

Γλωσσεύω φλυαρῶ, φωνάζω, ὑβρίζω· *γλωσσοῦ* (ἄρσεν. δὲν λέγεται) ἡ λάλος, ἡ ἐπεσβόλος γυνή.

Γλωσσοτρώω κακίζω, ὀνειδίζω, ἐπικρίνω τὰς πράξεις, κατακρίνω (τρώγω οὕτως εἰπεῖν διὰ τῆς γλώσσης, δι' ὃ *γλῶσσα* ἐννοοῦμεν τὸν ὑβριστὴν, τὸν κατακριτὴν κτλ. κακαὶ γλῶσσαι-κακὴ γλῶσσα) ἀφηρ. *γλωσσοφάγια*.

ΓΝ.

Γνέμα=νῆμα—ἐκ τοῦ *γνέθω*=νήθω· ὅθεν καὶ *γνέστρα* ἡ τὸ νήθειν μετερχομένη.

Γνόφα (ἡ) ἡ δυσώδης, ἡ πνιγηρὰ, ἡ μεμολυσμένη ὑπὸ ἀσθενείας ἢ ὀσμῆς τινος, κακὴ ἀτμοσφαίρα κεκλεισμένου μάλιστα δωματίου· ἐκ τοῦ *νέφος*, *γνόφος* ἴσως.

Γνῦ ὀξεῖα ἀκμὴ τοῦ ἀρότρου ἥτις σχηματίζει τοὺς αὔλακας —Ἴσως εἶνε ἡ παρ' ἀρχ. ὕννις· ἀγροτ. λέξις.

ΓΟ.

Γογγύλω (ἡ) τὸ εὔρωστον κοράσιον· λέγεται καὶ *γογγυλάτη*. Ἴσως ἐκ τοῦ *κογχύλη*.

Γομάρι, ἔχει μεταφ. σημ. βλὰξ, δύσνους.

Γόμπιο παρὰ χωρικοῖς τὸ *ἔμπυον*· ἄλλως *ὄμπιο*.

Γόμπος ἐκ τῆς ἰταλ. gobbo· ὁ κωφὸς, λέγεται ἐπὶ τὸ εὐτραπελώτερον καὶ *γομπίτης* καὶ *σκυλόγομπος*, ῥῆμα *γομπιάζω*.

Γονατοκλισιὰ=ἡ ἑορτὴ τῆς πεντηκοστῆς.

Γοργόνα καὶ Μέδουσα λέγεται ἐπὶ δυσειδοῦς γυναικός. (Ἄνω Γῆ τῆς Κεφαλληνίας).

Γουβιᾶς ἴδε *βουβιᾶς*.

Γοῦλα ἀγροτ. λέξις, ἡ ἀπὸ τῆς τομῆς τοῦ ἀρότρου μέχρι τοῦ ποδὸς καμπυλωτὴ ῥάβδος (ἴδε *κέρος*).

Γουλιὰ ἡ ποσότης τοῦ ἐν τῷ στόματι χοροῦντος ὑγροῦ.

Γουλιάστρα τὸ γάλα τῶν ἐγκυμονουσῶν γυναικῶν· λέγεται σπανιώτερ. καὶ ἐπὶ ζώων.

Γοῦλος, ἐρυθροῦν ξηρὸν ἔκφυμα ἐπὶ τοῦ προσώπου ἢ τῶν χειρῶν κυρίως.

Γούμενα τὰ χονδρὰ τῶν πλοίων σχοινία δι' ὧν προσδένονται εἰς τὴν ξηράν. Ἐκ τοῦ *ἀγομένη*.

Γουργουνίζω ὠνοματοποιημ. λέξ. βράζω οὐδέτερ.

Γούργουρας ἡ λήκυθος, τὸ ἄλλως *κόμπος* ἢ *καρύδι τοῦ λαιμοῦ*. Ἴσως ἐκ τοῦ *γαργαρέων*.

ΓΡ.

Γραδέλλα ἡ ἐσχάρα.

Γράδωσι ἡ κατ' εὐθεῖαν σχισμὰς ἐπὶ τοῦ πατώματος, ἡ ῥαγάς.

Γρατσουνάω ἐπὶ τῶν ἐλαφρῶν πληγῶν ἃς προξενεῖ ἡ γαλῆ διὰ τῶν ὀνύχων της· ἀφηρ. *γρατσουνιά*.

Γράφω τσοὶ μαγουλῖτες (ἐπὶ τοῦ ἱερέως ὅστις γράφει ἐπὶ τῶν ἐξοιδημένων παρειῶν τὸ ΙΣ-ΧΣ-ΝΙ-ΚΑ).

Γραμενάτα τὰ εἰς τὸν πυθμένα τοῦ λέβητος ὅπου κατασκευάζεται ὁ τυρὸς προσκολλώμενα τρίμματα· ἴδε *κωλομούντια*.

Γρόθος=γρόνθος, πηγμὴ, *γροθιὰ* δὲ τὸ γρονθοκόπημα· ῥῆμα *γροθοκοπανίζω*.

Γρούδια τὰ μὴ καλῶς βεβρασμένα ὄσπρια, λάχανα, σπανιώτερον ἐπὶ ἄλλων φαγητῶν.

Γρούζω ὠνομ. λέξ., ἐπὶ τῆς φωνῆς τῶν περιστερῶν, τριγώνων καὶ χοίρων σπανιώτερον. Μεταφ. δυσχεραίνων ἐπί τινι ὑποψιθυρίζω τι.—«Γρούζει ἡ κοιλιὰ, τὰ ἄντερα»=κορκορυγεῖ, *γρούξιμο* καὶ συνηθέστερον *γρουξίματα* οἱ κορκορυγμοί.

Γρύλλα ῥυτίδωμα, καὶ ἡ ἀμαρυγὴ τοῦ μετώπου, ῥῆμα *γρυλλιάζω*, ὄνομα *γρυλλοκοῦκι*=τὸ καταζαρωμένον φόρεμα.

ΓΥ.

Γυαλίζω=στιλβόω. *Γυαλίζει* ἐπὶ γυναικὸς ἡλικιωμένης μέν πως, ἀλλ' εὐτραφοῦς καὶ ὡραίας. Ἐκ τοῦ *ὕαλος*.

Γυναικολάσι πληθὺς γυναικῶν (περὶ τῆς καταλήξεως *λάσι* ἴδε *βρυολίσι*).

Γυναικούλης ὁ ἀρεσκόμενος νὰ περιέπῃ τὰς γυναῖκας ὁ πάντοτε συναναστρεφόμενος καὶ μὲ γυναῖκας, καὶ περὶ τῶν γυναικείων καὶ ταπεινῶν ὁμιλῶν, ὁ θηλυδρίας. *Γυναικοῦλες* τὰ φλύαρα, περίεργα καὶ φιλέριδα γυναικάρια, συνήθως δὲ αἱ τοιαῦται γραῖαι, ἐπιρρ. *γυναικουλίστικα*.

Γυόκας, οὕτω λέγεται περιφρονητικῶς ὁ ἄσωτος, ὁ παρήκοος, ὁ διεφθαρμένος υἱός.
Γύρος ἐνίοτε ἡ χονδρὰ ὀσφύς.

Δ

ΔΑ.

Δάσκαλος σημαίνει ἐκτὸς τῆς κοινῆς σημασίας τὸν ἱερέα.
Δαύλιακας ἐν τῇ φράσει «Τρώει τὸ δαύλιακα», ἐπὶ τῶν πολυφάγων καὶ γαστριμάργων.
Δαφνόμαζες αἱ παρὰ τὰ ποτάμια μάζαι τῶν πικροδαφνῶν.

ΔΕ.

Δειλινὸ τὸ ἀπόγευμα—Ῥῆμα *δειλινίζω* προδειπνῶ, λέγεται ἀκόμη καὶ «κάνω δειλινό». Ἐκ τοῦ *δείλη*.
Δεῖνας καὶ ὁ *δεῖνας* ὁ διάβολος (λέγεται καὶ ὁ *τάδες*).
Δεχοχτὼ ἐν τῇ φρ. «Ἐφόρεσε τὰ δεχοχτώ του», «εἶνε μὲ τὰ δεχοχτώ του», «ἦρτε μὲ τὰ δεχοχτώ του» κτλ. ἐπὶ ἐντελῶς καὶ πολυτελῶς ἐνδεδυμένου.
Δενομὴ καὶ *είδενομὴ* καὶ *άδενομὴ*=*εἰ δὲ μὴ*=ἐὰν ὅμως ὄχι —Πρβλ. ὡς «ἂν ἔλθῃς, καλὸ, δενομὴ (ἢ ἀδενομὴ, ἢ εἰδενομὴ), πηαίνω μοναχός μου», παραλειπομένης ἐν τῷ *δενομὴ* κτλ. ὁλοκλήρου προτάσεως ὑποθετικῆς.
Δεντρογαλιὰ εἶδος ὄφεως ἀνέρποντος εἰς τὰ *δένδρα*.
Δεντρομολόχα εἶδος δενδρώδους μαλάχης.
Δεονὸς (τὸ)=ἀποτέλεσμα, συνέπεια, τέλος· «Γιὰ κάθε δεονὸς» καὶ *δεονὸ*—«Θὰ γδῶ τὸ *δεονὸ* ἢ *δεονός*».
Δεούτελο (τὸ) ὁ ἀνοητώτατος, ὁ βλακίστατος.
Δέσποτα προσαγόρευσ. εἰς ἱερέα.
Δεσποτικὰ αἱ ἔκτακτοι συνεισφοραὶ τῶν ἐνοριτῶν τῆς ἐκκλη-

σίας διὰ τὰ ἔξοδα τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Ἐκ τοῦ *δεσπότης*=Χριστός.

Δεσποτίνα ἡ ἄφθονος ἀνθρωπίνη ἐκκένωσις.

Δευτεροῦπνι, ἴδε *πρωτοῦπνι*.

Δεχνὶ ξυλάριον δι' οὗ οἱ μαθηταὶ δεικνύουσι τὸ μάθημά των.

Δεχοῦλια αἱ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου ἢ στειλιοῦ ἑκατέρωθεν ἐξοχαὶ αἱ σχηματίζουσαι γωνίαν.

ΔΙ.

Διάβα (τὸ)=διάβασις—«Τὸ σπῆτι ἔχει διάβα» διέρχονται πολλοὶ ἐκεῖθεν. Καὶ ὁ τόπος ἀφ' οὗ διέρχονται ὡς *κάθομαι στὸ διάβα*.

Διαβάζει ἐπὶ ἐκκλησίας=ἀναγινώσκεται ἡ ἀκολουθία· *διαβάζομαι*=ἀκροάζομαι τὴν ἀκολουθίαν, *διάβασι* ἡ ἀκολουθία, *διαβασμένος* ὁ πεπαιδευμένος, γραμματισμένος.

Διάδικο εἰς ὅρκους λέγεται «Νἄχω διάδικο τὸ θεὸ ἢ τὸν δεῖνα ἅγιο κτλ.», νὰ ἔχω ἀντίδικον, δηλ. ἐχθρόν.

Διάθος ξηρὸν ἐλαφρὸν ἐξάνθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου.

Διάμερο ὁ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας χρόνος.

Διανεύομαι περιπατῶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, πλανῶμαι, κυρίως εἰς ἐρωτήσεις «Ποῦ διανεύεσαι;» ποῦ ἦσο, ποῦ ἐπεριπάτεις; κτλ. Τὸ ἀρχ. *διανέομαι*.

Διάπλατος ἐπὶ ὅλως ἀνοικτῆς θύρας ἢ παραθύρου. Ῥῆμα *διαπλατόνω*=ἀνοίγω ὅλως διόλου, ἐνίοτε καὶ διὰ μιᾶς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα. Φρ. «Στὰ διάπλατα» εἰς τὰ ἀνοικτά, μεταφ. ἐνώπιον ἄλλων—«Διάπλατο στόμα» τὸ ἀπόλυτον. Ἐκ τῆς *διὰ* (ἐπιτατικῶς) καὶ *πλατύς*.

Διάργυρο ὑδράργυρο (ἴδε *γιάργυρο*· φρ. «Εἶνε ἕνα διάργυρο», εἶνε ζωηρότατος, ἐξυπνότατος.

Διασίδι δέμα ἐντοπίου ὑφάσματος.

Διάσονας εἶδος ἀποστήματος, καὶ *διασόνι*.

Διαστραμμένος φθονερὸς, μοχθηρός.

Δίβολο ἐργασ. ἀγροτ. καθ' ἣν τρίβουσι τὸ χῶμα πρὸς σπορὰν βάμβακος κτλ., ῥῆμα *διαβολίζω* σκάπτω βαθέως τὴν γῆν καὶ ἐκριζῶ τὰς ῥίζας τῶν χόρτων.

Δίγγλα ἡ τριχιὰ τῆς κοιλίας τῶν ὑποζυγίων· *διγγλόνω* δὲ βάλλω εἰς τοῦ ζώου τὴν κοιλίαν τὴν *δίγγλαν*.

Διδάχος ὁ ἱεροκήρυξ.

Δικάω σπανίως εἰς πρῶτον, συνήθως εἰς τρίτον πρόσωπον=ἐξαρκῶ· ὄνομα *δίκιο*—ὡς «Εἶνε ψημένο στὸ δίκιό του τ' αὐγὸ»=ὅσον ἤρκει κτλ.

Δικολογιῶμαι λέγομαι, εἶμαι συγγενὴς μακρός. Σπανιώτερον *δικοπιάνομαι*.

Δικονάρι ὁ μικρὸς καὶ μέλας ἄρτος εἰς τὰς μονάς.

Δικονεύω καὶ *διακονεύω*=ἐπαιτῶ, ψωμοζητῶ· ὄνομα *δικονιάρης* καὶ *διακονιάρης*, ἀφηρ. *δικονιὰ* καὶ *διακονιὰ* ἡ πρᾶξις, «Ἐβγῆκε τσῆ διακονιᾶς». Ἐνίοτε καὶ τὸ ὅ,τι συνάζει ὁ ἐπαίτης· *διακονοσάκκουλο* δὲ ἡ πήρα τοῦ ἐπαίτου, μεταφ. δὲ καταφρονητικῶς ὁ πτωχὸς, ὁ ἄπορος.

Δικριάνι γεωργ. ἐργαλεῖον μὲ δύο ἢ ἐνίοτε περισσοτέρας κερατοειδεῖς ἐξοχὰς, πρὸς ἀνεμισμὸν τῶν γεννημάτων. Ἐκ τοῦ ἀρχ. *δίκραιρος*—*δίκρανος*.

Δίλεστρος καὶ *δούλεστρος* ἀλεύριον ἐξ ἀλεσμένων πισάρων.

Διπίτουρος ἐπὶ σταφυλῶν ἢ σταφίδων ἀνομοίους ἐχουσῶν τὰς ῥᾶγας κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὴν ὡρίμανσιν.

Δίπλα καὶ *δίπλη*=πτυχὴ ἐνδύματος ἢ πανίου (λέγεται καὶ *τσάκισι*)· *δίπλα* ἐπιρρ.=οὐχὶ ὀρθίως, φρ. «Τὸ πῆρα δίπλα» ἐκοιμήθην, «Τὸν ἔχω δίπλα μέσα μου» τὸν ἀποστρέφομαι, τὸν ἀντιπαθῶ.

Διπλάρι εἶδος ἐντοπίου χονδροῦ ὑφάσματος. Ἴσως ἐκ τοῦ *διπλοῦς*, ἢ *δὶς πλέκω*.

Διπλάρια καὶ *διπλάρικα* τὰ δίδυμα τέκνα, θηλ. *διπλάρα* (ἡ) τὸ θῆλυ ἐκ τῶν διδύμων.

Διπλογγόνι=δισέγγονος, λέγεται συχνότερον *διγγόνι*.

Διπλοκάμπανο «Σημαίνει διπλοκάμπανο»=κρούονται καὶ οἱ δύο κώδωνες τῆς ἐκκλησίας «Τοὔρτανε π. χ. διπλοκάμπανο» ἐπὶ δύο συνάμα συμβαινόντων τινὶ, κυρίως καλῶν.

Διποδάω ἐπὶ τῶν ταχέως τρεχόντων ζώων, λέγεται καὶ *διποδίζω*, ὄνομα *διπόδι*. Φρ. «Τὸ βαλεστὸ διπόδι» «Τὄρριξε στὰ διπόδια», οὐχὶ τόσον συνήθως λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπου.

Δίπορτος «Τὄχει δίπορτο» ἐπὶ αἰσχρᾶς καὶ ἐκλελυμένης γυναικός.

Δίφορα καὶ *διφόρια* οἱ δεύτεροι καρποὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει. Κυρίως ἐπὶ *λειμονίων*.

Διχάλα τὸ γωνιῶδες δίπλευρον σχῆμα, ἐπίθ. *διχαλωτὸ* «ὡς γένεια διχαλωτὰ» τὰ χωρισμένα. Ἐκ τοῦ *διχάζω*.

ΔΟ.

Δολίζω μεταφορ. σημαίνει=δελεάζω, διαφθείρω μὲ χρήματα.

Δολόνω, τίθημι δόλον εἰς τὸ ἄγκιστρον, μεταφ. ἴδε *δολίζω*.

Δόμος, *δομὸς* καὶ *δομάρι* φυσικὰ ἢ τεχνικὰ προχώματα εἰς τὰ ὑποστατικά· ἐκ τοῦ *δέμω*.

Δοξάρι=τόξον «Δοξάρι τσῆ καλογρηᾶς, ἢ τσῆ γρηᾶς» ἡ ἶρις. — Ὁ Κοραῆς τὸ παράγει ἐκ τοῦ *τόξον τοξάριον* (Ἀτακτ. Β. 110), κατακρίνει δὲ τὴν τροπὴν *τ* εἰς *δ*—*δοξάρι* σημαίνει προσέτι τὸν τοξοειδῶς κατασκευαζόμενον ἄρτον τῆς Λαμπρᾶς, ὅστις καὶ *λαμπροκολούρα* λέγεται.

ΔΡ.

Δράγκα σταγών. Πιθανὸν ἐκ τοῦ *δρὰξ*=χείρ, ὅπερ ἐσήμαινε καὶ τὸ πληροῦν τὸ κοῖλον τῆς χειρός, ἐξ οὗ ἴσως ἐπεξετάθη ἡ σημασία ἐπὶ τῆς ἐλαχίστης ποσότητος «Τὸ κανάτι δὲν ἔχει δράγκα νερό».

Δραγγανάρα ἐργαλεῖον σιδηροῦν δι' οὗ ἀποσπῶσι διάφορα ὄστρια ὡς τὸ *γαϊδουροπόδια* καὶ ἄλλα.

Δραγκόνω πτήσσομαι, ναρκοῦμαι ὑπὸ ψύχους.

Δράκος, θηλ. *ἡ δράκο* τὸ ἀρτιγενὲς νήπιον—τὸ ἀβάπτιστον παιδίον.

Δραπάνι (τὸ) ἀγροτ. ἐργαλ. ἡ δρεπάνη τοῦ θερισμοῦ· ῥῆμα *δραπανίζω*.

Δράπανος καὶ *δρέπανος* μέγα τεκτονικὸν ἐργαλεῖον, τὸ *τρύπανον*—ῥῆμα *δραπανάρω* ὡς «ὁ Ἥλιος δραπανάρει τὸ κεφάλι» = λίαν βαρύνομαι τὴν κεφαλὴν—τὸ κοινὸν «μοῦ τρυπάει ὁ ἥλιος ἢ ἡ κάψα τὸ κεφάλι». Πιθανωτέρα ἡ ἐκ τῆς ἰταλ. παραγωγὴ **trapano trapanare.**

Δροσίτης παρὰ χωρικοῖς μάλιστα τὸ *ἀγγούριον*.

Δρωπίκι τὸ πυκτὸν καὶ κίτρινον πύον, ἐξ οὗ *δρωπικιάζω*. Ἐκ τοῦ *ὕδρωψ*.

ΔΥ.

Δυνατὸ χονδρὸν σχοινίον πρὸς ὃ ἁρμόζοντες χονδρόν τι ξύλον (μανουβέλα) περιτυλίσσουσι τοὺς σπονδύλους καὶ τούτους στρέφουσι πρὸς καταπίεσιν τῶν πατηθεισῶν σταφυλῶν.

Δυσποδίζομαι σκοντάπτω ἐπὶ ζώων.

ΔΩ.

Δωδεχαήμερο καὶ *δωδεκαήμερα* αἱ ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῶν Φώτων δώδεκα ἡμέραι.

Ε

ΕΓ.

Ἐγεδέτσι τὸ κοινὸν *ἔτσι καὶ ἔτσι*=εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, μάλιστα ἐπὶ ἀσθενείας—λέγεται ἀκόμα καὶ *ἐδεγέτσι*.

Ἔγνοια «Εἶμαι σ' ἔγνοια — Εἶμαι γνοιασμένος»=εἶμαι ἀνυπόμονος· εἶμαι περίεργος νὰ μάθω τι, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται περὶ ἐδικοῦ μου πράγματος. *Ἔγνοια*=φροντίς, ἔχω ἔγνοια=φροντίζω. *Ἔγνοιά σου* μὴ φροντίσῃς, καὶ ἀπειλὴ ἐνίοτε=θὰ ἴδῃς τί θὰ πάθῃς.

ΕΙ.

Εἰ-δέ, ἔν τισι ἐκφράσεσιν, ὡς «Εἰ-δὲ κι' ἂν δὲν ἔλθῃ»=ἐὰν ὅμως δὲν ἔλθῃ — (κατὰ πλεονασμὸν προτασσομένου τοῦ *εἰ-δὲ*—λέγεται ὅμως καὶ *Εἰ δὲ καὶ δὲν ἔλθῃ* κτλ.

Εἰκοσιτέσσερα ἐν τῇ φρ. «Ἤρτανε στὰ εἴκοσιτέσσερα» ἤρισαν εἰς ἄκρον. Ἴσως προῆλθεν ἡ σημασία αὕτη ἐκ τῶν εἰκοσιτεσσάρων γραμμάτων, δηλαδὴ ἔφθασαν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, εἰς τὸ τέλος, εἰς τὸ ἔπακρον.

ΕΛ.

Ἐλιὰ ἐκτὸς τῆς κοινῆς σημασίας σημαίνει καὶ μαύραν ὑπερσάρκωσιν ἐπὶ τοῦ σώματος. Παρ' ἀρχαίοις *μυρμήκιον* καὶ *ἀκροχορδών*.

ΕΜ.

Ἔμπο (τὸ) ἡ διὰ μιᾶς ἐπερχομένη ἔκκρηξις νέφους εἰς ἀνεμώδη ῥαγδαίαν βροχήν. Ἐκ τοῦ ἰταλ. nembo.

ΕΣ.

Ἐσήμερα=σήμερον. Εἰς πολλὰς λέξεις προτάσσεται τὸ ε— οὕτω *στριγγάρι ἔστριγγος, σὺ ἐσύ, πρόπερος ἐπρόπερος, ρῦτος—τούτου ἐτοῦτος, αὐτὸς δ-αὐτὸς ἐ-δ-αῦτος, χτύπος*

ἔχτυπος κτλ. ὡς καὶ παρ' ἀρχαίοις ἐγίνετο *ἕδνα ἔεδνα*, *εἴκοσι ἐείκοσι*, *ἐεικοσάβεια* κτλ.

Ἔστριγγος καὶ *στριγγάρι* (ἴδε βοτρύδι) ἡ ὑπολειπομένη τοῦ τρυγετοῦ ἄωρος μικρὰ σταφυλή.

ΕΤ.

Ἐτρακόσια παρά τισι χωρικοῖς τὸ *τετρακόσια*.

ΕΥ.

Εὔα μεταφορ. ἡ μοχθηρὰ, ἡ ὑπερήφανος γυνή. Πολλὰ κύρια ὀνόματα μετέπεσαν εἰς ἐπιθετικὰ ὡς *Ἰούδας*, *Πιλᾶτος*· οὕτω καὶ ἐθνικά τινα ὡς *Ὀβραῖος*, *Ῥοῦσσος* κτλ.

ΕΦ.

Ἑφταμηνίτης καὶ *ἑφταμηνίτικο*, ὁ κυρίως τὸν ἕβδομον τῆς ἐγκυμοσύνης μῆνα τικτόμενος—εἶτα ἐν γένει τὸ ἔκτρωμα —(ἀρχ. ἠλιτόμηνος) — «Σὰν ἑφταμηνίτικο» λέγεται ἐπὶ παιδίου ἀσθενοῦς καὶ μικροσώμου καὶ μὴ πλήρους ἀναπτύξεως.

Ἑφτάψυχος ὁ δυσθανὴς—ὁ λυτρόνων ἐξ ἀσθενειῶν καὶ μάλιστα εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν· λέγεται γενικῶς «ἡ γάτα ἡ ἑφτάψυχη» διότι παραδέχονται ὅτι ἡ γαλῆ εἶνε τόσον δυσθανὴς ὥστε ἔχει ἑφτὰ ψυχάς.—Τὸ *ἑφτὰ* εἶνε ἐπιτατικὸν καὶ σημαίνει τὸ πολὺ, ὡς καὶ ἄλλα ἀριθμητικὰ προτασσόμενα ὡς *τετράπλουτος*=βαθύπλουτος, *τρικέρης*=πολύκερως κερατᾶς, *πεντάρφανος*=ὁ ἀπωρφανισμένος κτλ., *τετράπαχυς*=παχύτατος, ἐν οἷς ἀπετρίβη ἡ ἔννοια τοῦ ὡρισμένου ποσοῦ· οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις *πενταχυμία*, *τρισευτυχὴς*, *τριγέρων μῦθος* κτλ.

ΕΨ.

Ἔψιμος ὁ πρὸ τῆς ἐποχῆς ὡριμάζων καρπός· λέγεται καὶ ἐπὶ ἀρνίων γεννωμένων πρὸ τῆς ὡρισμένης τοῦ τοκετοῦ τῶν προβάτων ἐποχῆς (*ψιμάρνι* καὶ *ψιμάρι*) ἐκ τοῦ *ὀψὲ*, *ὄψιμος*, *ἔψιμος*, κατὰ τὴν γνωστὴν ἐναλλαγὴν τοῦ ο καὶ ε.

Ζ

ΖΑ.

Ζαβὸς ὁ κλίνων ἀπὸ τῆς καθέτου, ὁ μὴ ὄρθιος. Τινὲς τὸ παράγουσιν ἐκ τοῦ *Σαβός*.—Μεταφ. «ζαβὴ δουλιὰ» καὶ «ζαβοδουλιὰ» πρᾶξις κακὰ ἀποτελέσματα ἐπενεγκοῦσα—ἐκ τούτου *ζαβολαοῦδα* ῥάβδος κεκυρτωμένη πρὸς τὰ ἄνω, μεταφ. ὁ κωφός.

Ζαγανεύω=ἐπιθυμῶν νὰ πράξω τι ζητῶ εὐκαιρίαν, καιροφυλακτῶ.

Ζαμπούνης ὁ ἀναρρώσας, ἀλλ' ὢν ἀδύνατος καὶ ἄεργος.—Σημαίνει ἀκόμη καὶ τὸν κακοδιάθετον—*ζαμπουνιασμένος* ὁ ἀδύνατος καὶ φιλάσθενος.

Ζαργάνα ἴδε *βελόνα*.

Ζάρω, ἐθίζω. *Δὲν τὸ ζάρω* δὲν εἶμαι συνηθισμένος. (Ἐκ τοῦ uso. Δέφνερ).

ΖΕ.

Ζεβελὸς (καὶ *κουζουλὸς*) ὁ κακόσχημος, ὁ νάνος κτλ.

Ζέγγλες (πλ.) τὸ μέρος τοῦ ζυγοῦ πρὸς ὃ δένουσι τοὺς λαιμοὺς τῶν βοῶν, ἐκ τοῦ ἀρχ. *ζεύγλη*.

Ζεγγλὸς ὁ βεβλαμμένος ἢ παραμεμορφωμένος τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας—ἐνίοτε καὶ ὁ κωφὸς (ἴδε *Ζεβελός*).

Ζεματίζω ῥαίνω τι μὲ (ἢ βυθίζω εἰς) ζέον ὕδωρ, φρ. «Ἔφυγε σὰ

ζεματισμένος». Μεταφ. καταδιώκω τινὰ, βλάπτω, τυραννῶ· ἀφηρ. *ζεματισιὰ ζεμάτισμα*.

Ζίος (ὁ) τὸ ζέον ὕδωρ τῆς λειτουργίας, καὶ αὐτὸ τὸ περιέχον αὐτὸ ἀγγεῖον.

Ζερβοχέρης καὶ *ζερβόχερος* ὁ ἀριστερόχειρ.—Λέγεται ἐπὶ τὸ εὐτραπελώτερον καὶ *ζερβοχουτάλα*.

Ζεστὸς ἐκτὸς τῆς κ. σημασίας σημαίνει τὸν ἀνδρεῖον—«Εἶνε ζεστὸ παιδί».

Ζεστοφοῦρνι ὁ πρὸ ὀλίγου ἐξαχθεὶς ἀπὸ τοῦ κλιβάνου ἄρτος.

Ζευγάρι=ζεῦγος βοῶν. — Ἡ σημασία αὕτη ἦν καὶ παρ' ἀρχαίοις.

Ζευγιὰ «Ἔχουμε ζευγιὰ» ἔχομεν ζευγάριον πρὸς ἄρωσιν — *ζευγᾶς* ὁ ζευγηλάτης ἐν τῇ παροιμ. «ἢ παπᾶς παπᾶς ἢ ζευγᾶς ζευγᾶς».

Ζευγολάτης (ζεῦγος-ἠλάτης) ὁ ἐλαύνων κυρίως τοὺς βόας, εἶτα ὁ ἀγρότης, ὁ γεωργός.

ΖΗ.

Ζητάω ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας σημαίνει ἐπὶ ζώων ἰδίως *θυῶ, ὀργῶ πρὸς συνουσίαν*.

Ζητούνια αἱ συνεχεῖς αἰτήσεις, (ἴδε *γηρεψούλια*), *ζητουνιάρης* καὶ *γηρεψούλης*.

ΖΟ.

Ζουλάπι ζῶον μικρὸν—μεταφ. ὁ πονηρὸς, ὁ ἀνόητος.

Ζούπαστρο ὁ μικρόσωμος καὶ κακόσχημος ἄνθρωπος.

Ζουρλὸς=τρελλὸς, ἰδιότροπος, φίλερις (λέγεται καὶ *κουρλὸς* καὶ *κούρλικας* καὶ *μουρλὸς*, ὅπερ πιθανὸν ἐκ τοῦ *μωρὸς*)· ἐκ τούτου *ζουρλαίνω, ζουρλαμάδα, ζουρλαμός*. Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις Τόμ. Β. 145 θεωρεῖ πιθανὴν τὴν παραγωγὴν

ἐκ τῶν παρ' Ἡσυχίῳ γλωσσῶν· *βροῦνος*=ἐνεὸς ἢ μαινόμενος καὶ *βρουλὸς*=πονηρός.

Ζοχάδες αἱ αἱμορροΐδες ἐκ τοῦ *ἐξοχάς*. *Ζοχαδιάρης* ὁ ὑπὸ αἱμορροΐδων πάσχων—*ζοχάδα* μεταφ. ὁ ἰδιότροπος.

Ζόχος ἄγριον χόρτον ἐκ τοῦ ἀρχ. *σόγχος*.

ΖΥ.

Ζυγὸς=ὁ ζυγὸς τοῦ ἀρότρου.

Ζυφολέμονα=τὰ ἡμιλέμονα, ἀφ' ὧν ἀφῃρέθη ὁ ζωμός.

Ζύφω σφίγγω τι, θλίβω ὅπως ἐκρεύσῃ τὸ ὑγρόν του (ὡς ζύφω λεμόνια, σκουτιὰ κτλ.), *ζυφτάρι* ἐπίρρ. *εἶμαι ζυφτάρι* εἶμαι διάβροχος, κάθυγρος, ῥῆμα *ζυφταρόνομαι* βρέχομαι πολύ.

ΖΩ.

Ζωνάρι ὁ ζωστὴρ τῶν ἀνδρῶν, ἐπίθ. *ζωναράτος*, ὅπερ ἔχει καὶ μεταφ. σημασίαν, ὁ εὔθαρσος, ὁ ἀνδρεῖος.

Ζωντανὸ (τὸ) περιληπτικὸν=ποίμνια—*ζωντανὰ*=τὰ πρόβατα, αἱ αἶγες.

Ζωντόβολο τὸ ζῶον, μεταφ. ὁ ἀνόητος, ὁ βλάξ, ἀφηρ. *ζωντοβολιὲς*=ἀνοησίαι.

Ζωντόχοιρος (καὶ θηλ. *α*)· οὕτω λέγονται οἱ διαζευχθέντες σύζυγοι.

Ζώση παρὰ χωρικοῖς τὰ μικρὰ καὶ εἴς τι τετυλιγμένα *λιανόκερα*.

Ζώχνω=*ζώννυμι*· φράσ. «Μ' ἐζώξαν τὰ φίδια»=κατελήφθην ὑπὸ τρομερᾶς ἀνησυχίας, φθόνου κτλ. «Τὸν ἐζώξανε τὰ φίδια, σὰν ἄκουσε πῶς θὰ κληρονομήσω τὸν ἀδελφό μου».

Η

ΗΔ.

Ηδὲ (σπανιώτερ. *Ἤδε*)=οὐδὲ, Ἤδε τοῦτο ἤδ' ἐκεῖνο»=οὐδὲ τοῦτο οὐδ' ἐκεῖνο — Ἐν τῇ φρ. *ἠδὲ τώρα*, *ἠδὲ ἔπειτα* καὶ ἄλλαις=ἀλλὰ, καί. Ἴσως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἀρχαῖον Ὁμηρ. *ἠδέ*.

ΗΜ.

Ἡμερομήνια, οὕτω λέγονται αἱ πρῶται δώδεκα ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου, ἃς νομίζουσι ἀντιστοιχούσας ἑκάστην πρὸς ἕκαστον τῶν δώδεκα μηνῶν, ὑπάρχει δὲ ἡ πρόληψις ὅτι ἕκαστος μὴν θὰ διέλθῃ ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ καιροῦ, ὡς ἡ ἀντιστοιχοῦσα αὐτῷ ἡμέρα.

Ἡμεροῦ ἐν τῇ φρ. «σήμερα ἡμεροῦ» = τὴν σήμερόν ἡμέραν, τὸν καιρὸν τοῦτον.

Ἡμισιὰ (ἡ)=τὸ ἥμισυ συνήθως· λέγεται καὶ *μισοσιὰ* (ἴδε λέξ.).

ΗΠ.

Ἤπατα (ἐκ τοῦ *ἧπαρ*) ἐν τῇ φράσ. «Μῶκοψες τὰ ἤπατα», μὲ κατεφόβισας, μὲ ἀπήλπισας, παρελύθην τὰς δυνάμεις ἕνεκα τῆς ἀγγελίας, τὴν ὁποίαν μοι ἔφερες — καὶ μέσον «Μὠκοπήκανε τὰ ἤπατά μου»· οὕτω «ὁ δρόμος μῶκοψε τὰ ἤπατα» = μὲ κατεκούρασε — «Βγάνω τὰ ἤπατα στὸ τρεχάλι» κατεκουράσθην εἰς τὸ τρέχειν κτλ. *Ἤπατα* πιθανῶς κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ δυνάμεις — βίον· ὡς τὰ Ὁμηρ. λύειν γυῖα —ἀπολύειν γυῖα· Ἰλ. N. 469. VI. 27, ἴδε **Theil Dict. d'Homère et des Homerides.**

Θ

ΘΑ.

Θάζω=ἐκπλήττομαι, σιωπῶ μὴ ἔχων ἢ μὴ τολμῶν νὰ εἴπω τι κατόπιν παρατηρήσεως, ὕβρεως κτλ. Ἐνίοτε καὶ κατόπιν ἐκπλήξεως, ἐκ τοῦ *θάμβω τέθηπα*.

Θαλάμη ἡ φωλεὰ τοῦ ὀκτάποδος, *θαλαμόνω* (*ἐπὶ ζώων*) ἵςαμαί που, προφυλάσσομαι, κρύπτομαι. Ἐκ τοῦ *θάλαμος*.

Θάλασσα ἐκτὸς τῆς κυρίως σημασίας, ἐν ταῖς φράσ. «Εἶνε μία θάλασσα» = εἶνε ἁλμυρότατον — «Ἔχει θάλασσα» ἔχει σάλον.

Θαλασσινὸς ὁ ναυτιλλόμενος, ὁ ναύτης.

Θαλασσοβρεμένος, *θαλασσοδαρμένος*, καὶ σπανιώτερ. *θαλασσοπνιμένος* ἐπίθετα λεγόμενα ἐπὶ τῶν πολλῶν περιπετειῶν καὶ κινδύνων τοῦ θαλασσοπόρου.

Θαλασσοπνίγομαι=κινδυνεύω νὰ πνιγῶ ἐν τῇ θαλάσσῃ ὡς «θαλασσοπνίγομαι γιὰ νὰ σᾶς φέρω νὰ φᾶτε».

Θαλασσοποῦλα (ἡ) ἡ ἀλκυὼν—λέγεται καὶ *ψαροκιουκιουρέλα*.

Θαμποῦρα, *θαμπομάρα*=θάμβωσις τῶν ὀφθαλμῶν, μαραυγία. Ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ὁμιχλώδους καιροῦ, ὡς *ἔξω εἶνε θαμποῦρα* ἢ *θολοῦρα*, εἶνε δηλ. ὁμίχλη. Ῥῆμα *θαμπόνω,-ομαι*.

Θανατικὸ οἱ πολλοὶ θάνατοι, μάλιστα ἐν ἐπιδημικοῖς νόσοις.

Θάνατος ἐκτὸς τῆς συνήθ. σημασ. δεινὰ κτυπήματα, ἐπικίνδυνοι αἰκίαι· φρ. «τοῦ ἐδώκανε τρομερὸ θάνατο», τὸν ἐκτύπησαν ὑπερβολικῶς, «αὐτὸ τὸ φαΐ εἶνε ὁ θάνατός μου» εἶνε δηλ. λίαν βλαβερὸν εἰς ἐμέ, «τὸ τάδε πρᾶγμα εἶνε ὁ θάνατός του» δηλ. καταταράσσεται, καταλυπεῖται ἂν τὸ ἀκούσῃ.—Ἐνίοτε καὶ αὐτὰ τὰ θάνατον ἐπενεγκόντα τραύματα· «τοῦ κάμανε ἕνα θάνατο ὅπου κτλ.» ἢ «τοῦ δώκανε ἕνα θάνατο, ὅπου κτλ.», δηλ. τὸν ἐκρεούργησαν, τὸν κατεσύντριψαν.

ΘΕ.

Θέλημα=πᾶσα ὑπηρεσία ξένη εἴτε ἰδία «ἤμουνα σὲ θέλημα» — Συγκατάθεσις «Εἶνε μὲ τὸ θέλημα»=ἐπιτρέπεται. — Ἐπισκοπικὴ ἄδειά διὰ γάμον «Βγάνω τὸ θέλημα»· ὄνομα *θεληματάρης* ὁ κάμνων θελήματα.

Θέμελα (τὰ) ἔχει μεταφ. σημασίαν· λέγεται δὲ συνήθως ἐν τῇ φράσει «Τρώω τὰ θέμελα» = καταθορυβῶ, ἀνησυχῶ, καταβάλλω πολλὰς προσπαθείας,ὡς «ἔφαγα τὰ θέμελα γιὰ νὰ σ' εὕρω».

Θεμελιωμένος μεταφ. δυνατὸς, εὔρωστος.

Θεοκαταραμένος καὶ *θεοκατάρατος*=ὁ παρὰ τοῦ θεοῦ καταρασθεὶς—ὁ φαυλόβιος, ὁ ταραξίας κτλ.

Θεομαχιῶμαι=ὑβρίζω τὸν θεὸν, καταταράσσομαι, μαίνομαι· ὄνομα *θεομαχητὸ* (τὸ)—πολλὴ βλασφημία, μανία.

Θεοποιγάω (ἐκ τοῦ θεὸς-ποιέω) ὑπεραγαπῶ, λατρεύω. Μέλλων καὶ ἀόριστος *θεοποιήσω* καὶ *ἐθεοποίησα*, λέγεται καὶ *θεόνω*.

Θεοπόντι (Θεὸς-πόντος)=ῥαγδαία βροχὴ (ἴδε θεοσκόταδο).

Θεοσέντονο=μεγάλη σινδόνη· οὕτω καὶ *θεοπάπλωμα* κτλ. (ἴδε θεοσκόταδο).

Θεοσκόταδο καὶ *θεοσκότιδο* ὑπερβολικὸν σκότος. Ὁ Οἰκονομίδης ἐν «Ἐποικίοις Λοκρῶν γράμμασι». 103 σημ. 317 λέγει ὅτι ἐπειδὴ ἐν τῇ λέξει *θεὸς* πρόσεστι τὸ ὑπερφυῶς μέγα, πολὺ ἰσχυρὸν, τέλειον, τὸ *θεὸς* ἐν τῇ καθωμιλημένῃ εἶνε ἀντὶ ἐπιτατικοῦ μορίου· τὸ αὐτὸ, λέγει, ἦν καὶ παρ' ἀρχαίοις ἐν ταῖς ἀπὸ *δα*, *ζα* ἢ *δας* ἀρχομέναις λέξεσι αἵτινες οὐδὲν ἕτερον εἰσὶ ἢ λείψανα τοῦ *Ζαὸς* ἢ *Δαὸς* (ὡς *ζάλευκος* λευκότατος, *ζάδηλος* = κατάδηλος *δασπέταλον*, *δαφοινός*). Προσέτι *διοπλήκτων* παρ' Ἡσυχίῳ=ἰσχυροπλήκτων· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς λέξεως *θεὸς* ἔχομεν πλεῖστα ὡς *θεόγλιγος*=ὁ ἔχων ὡραῖα μάτια· *θεομανὴς λύσσα* παρ' Εὐρ. Ὀρ.

843 κτλ. Ἐν τῇ καθωμ. *θεόστραβος* καὶ *θεότυφλος*=ὁ ὁλοσχερῶς ἀποτετυφλωμένος· *θεομόναχος* — ὁ ἔρημος, ὁ πάντως μόνος, *θεόφτωχος*=πάμπτωχος κτλ., *θεόκουτος*=ὁ βλακίστατος, *θεότρελλος*, *θεοπόντι*, *θεομαχιῶμαι*, ἅτινα βλέπε ἐν λέξ.

Θεοσκοτωμένος, ἐν τῇ κατάρᾳ «Θεοσκοτωμένο μου» καὶ «Θεοσκοτωμένε μου»=εἴθε δηλ. νὰ φονευθῇς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, νὰ μείνῃς κεραυνόπληκτος.

Θεόσκυλος=μέγας κύων (ἴδε θεοσκόταδο).

Θεόσπητο=μεγάλη ὑψηλὴ οἰκία (ἴδε θεοσκόταδο).

Θεόψυχα ἐπίρρ. = ἐκ ψυχῆς εἰλικρινῶς, ἀληθῶς· «Θεόψυχα ἐπεθύμησα νὰ σὲ γδῶ» κτλ., λέγεται καὶ ἀναλελυμένως «Μὲ θεό μου καὶ μὲ ψυχή μου».

Θεριστής=ὁ Ἰούνιος μὴν καθ' ὃν θερίζουσι,ἐπιθ. «*θεριστιάτικη ἡμέρα*» ὡς *αλωναριάτικη*, *μαρτιάτικη* κτλ.

Θέρμη = πυρετὸς (ἴδε *βαρβαρόθερμη* καὶ *γαϊδουρόθερμη*) — Ῥῆμα *θερμαίνομαι* = πυρετῷ ἐμπίπτω. Φρ. «Μοῦ μπαίνει θέρμη» «μ' εὑρίσκει θέρμη» «μὲ πιάνει θέρμη» «μοῦ πέφτει ἡ θέρμη».

Θερμολόϊ μικρὸν πήλινον ἀγγεῖον πρὸς θέρμανσιν ὕδατος.

Θερμόργιο=ὁ διαλείπων πυρετός, ῥῆμα *θερμοργιάζομαι*. Ἐκ τοῦ θέρμη—ῥῖγος· ἴδε *ριό*.

Θερμός=τὸ βράζον ὕδωρ.

ΘΟ.

Θολός=ὁ μὴ διαυγής, ἀφ. *θολοῦρα*. Ἐνίοτε τοῦτο σημαίνει καὶ τὸν ὁμιχλώδη καιρόν.

Θολόσταχτη = ἡ εἰς ὕδωρ βράζουσα στάκτη ἣν μεταχειρίζονται εἰς πλύσιν φορεμάτων καὶ μαγειρικῶν ἀγγείων.

Θολοχτάποδο=εἶδος εὐωδιάζοντος ὀκτάποδος.

ΘΡ.

Θρεφτάρι=ὁ εἰς τὸν οἶκον συνήθως τρεφόμενος πρὸς πώλησιν χοῖρος· ἴδε *ἀνεσμίδι*. Ἐκ τοῦ *τρέφω*.

Θροπάρια=τὰ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, τὰ *τροπάρια*.

Θρούμπη καὶ *θρυύμπα* τὸ ἄγριον ἀκανθῶδες φυτὸν, τὸ ἴσως παρὰ Διοσκορίδῃ III 45 *θύμβρα*, καὶ παρ' Ἱπποκράτει σελ. 572. 41. *θυμβρίη*.

Θρωπάρι τὰ μικρὰ τετράγωνα συνήθως ἐκμαγεῖα, τὰ ὁποῖα ὑποσχόμενοι ἐν ἀσθενείαις, φέρουσιν εἰς ἁγίους καὶ κρεμῶσι, φέροντα συνήθως κεχαραγμένην ἢ γεγραμμένην ὁλόκληρον τὴν εἰκόνα, ἢ τὸ ἀσθενῆσαν μέρος τοῦ σώματος. Ἐκ τοῦ *ἀνθρωπάριον*.

ΘΥ.

Θυλακή=φυλακή· καὶ *θυλακόνω* φυλακίζω. Τὸ *φ* καὶ *θ* ἐναλάσσονται·*Φίλιππος Θίλιππος*, *Κάφυρα Κάθυρα*, *φύκια θύκια*, *φυρίδα θυρίδα* κτλ.

Θυμάρι καὶ τὸ δένδρ. *θυμαριά*. Τὸ γνωστὸν ἀρωματικὸν δενδρύλλιον· ὁ *θύμος* τῶν ἀρχ.

Θύρα. Μόνον ἐπὶ τῶν πυλῶν τοῦ ἁγίου βήματος, ἃς διακρίνομεν διὰ τοῦ *μεσινὴ* καὶ *ἀκρινή*.

Ι

ΙΔ.

Ἰδιώτης ἀμαθὴς, ἀγράμματος. Τὴν σημασίαν ταύτην ἔχει καὶ παρ' ἀρχαίοις.

ΙΛ.

Ιλάμι (Μὲ τὰ ῥήματα *δίνω*, *πατῶ*)=δεινὴ ὕβρις.

Ἴλασι οὐσία, γεῦσις, δύναμις, «Δὲν ἔχω ἴλασι νὰ σηκώσω τὸ χέρι μου» — «Τὸ φαΐ δὲν ἔχει ἴλασι» εἶνε ἀνούσιον, ἄνοστον.
Ἴλυγκας (ὁ)=ἡ *λὺγξ* ἢ λυγμός.

ΙΜ.

Ἰμὰ ἐπίρρ. συνήθως παρὰ τοῖς ἁλιεῦσι, ὅταν σύροντες τὸ δίκτυον οὐδένα ἰχθὺν εὑρίσκουσιν ἐν αὐτῷ=τίποτε.

ΙΟ.

Ἰορδάνης ποταμὸς, οὕτω λέγουσιν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι τὸν *Γαλαξίαν*.
Ἰούδας ὁ φιλάργυρος, ὁ δύστροπος· καὶ κατάρα· «Πήαινε στὸν Ἰούδα» προσόμοιον πρὸς τὸ *σύρε στὸ διάβολο*· ἴδε καὶ *Πιλάτος* καὶ *Εὔα*.

ΙΣ.

Ἰσιόβολο «Ἰσιόβολο βελόνι» συνήθως=τὸ καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτοῦ τὴν αὐτὴν περιφέρειαν ἔχον.
Ἴσκιος=σκιά. Τριτοπρ. *ἴσκιασε*, *ἰσκιάζει*=εἶνε σκιά, σπανιώτερ.=ἔδυσε ὁ ἥλιος.—*Ἴσκιος*=μεταφ. σκέπη, προστασία «Εἶμαι στὸν ἴσκιο του»=διατελῶ ὑπὸ τὴν προστασίαν του.
Ἱστορίζω ἔχει παρ' ἡμῖν τὴν σημασίαν τοῦ *ζωγραφέω*.

Κ

ΚΑ.

Καβδόλιο=τὸ θαλάσσιον κῆτος, μεταφ. ὁ κάτισχνος.

Καβαλικάδα ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῶν εἰς τὰς ἐξοχὰς ἰατρικῶν. Ἐκ τοῦ ἰταλ. cavalcata.

Καβελαριά=ἡ στέγη τῆς οἰκίας—τὸ φάτνωμα, ῥῆμα *καβελαρόνω* ἀναβαίνω εἰς ὑψηλὸν μέρος.

Κάβουρας, καὶ παρὰ χωρ. *κάουρας* ὁ καρκῖνος, τὰ διάφορα εἴδη τῶν καρκίνων, *μαλλιοκάβουρας*, *πετροκάβουρας*, *νεροκάβουρας*.

Καβουρομάνα ὁ θῆλυς μέγας καρκῖνος, ἴδε ἀγγουρομάνα.

Καγκαρέλια εἶδος μικρῶν βατράχων.

Κάδος μέγα δοχεῖον οἴνου—Μέγα βουτίον ὅπου ῥίπτουσι ἐντὸς ὕδατος τὰ διὰ τὴν ῥακὴν στέμφυλα.

Καζάνι μέγας λέβης, κυρίως ὁ διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς ῥακῆς χρησιμεύων· *καζανιά*=τὸ περιεχόμενον.

Καθαρομελάγχροινος ὁ κλίνων μᾶλλον πρὸς τὸ μελανωπὸν χρῶμα παρὰ τὸ λευκὸν—ὁ ὑπομέλας.

Κάθαρος (ὁ) ἀγροτ. λέξ.=ὁ καθαρισμὸς τῶν κλημάτων ἢ τῶν δένδρων ἀπὸ τῶν ἀχρήστων κλώνων. — Ῥῆμα *καθαρίζω* ἐπὶ τῆς ἀγροτ. ἐργασίας. Μεταφ. «ὁ οὐρανὸς καθαρίζει» ἀραιοῦνται, διαλύονται τὰ νέφη καὶ φαίνεται ὁ οὐρανός.

Καθεημέρα (τὸ)=καθ' ἡμέραν.

Καθεμερινὴ καὶ *καθερμερὴ* ἡ μὴ ἑορτάσιμος ἡμέρα.

Καθητὴ ἡ ἐξ ἱππείων τριχῶν τριχιὰ πρὸς ἄγραν ἰχθύων (ἴδε *ἀμίδι* καὶ *συρτή*).

Καΐδὸς=ὁ ἀλλοίθωρος, ὁ παραβλώψ· ἀφηρ. *καϊδομάρα*.

Καΐνι καὶ *καϊνέλλο*=ἡ διὰ τὸ νίψιμον λεκάνη.

Κακιόνω ἐκ τοῦ *κακύνω* (Κορ. Ατ. Β. 166) κάμνω παρατηρήσεις—Ἐλαφρῶς ὑβρίζω. *Κακιωμένος*=δυσαρεστημένος «Εἶνε κακιωμένοι»=εἶνε πρὸς ἀλλήλους δυσαρεστημένοι, καὶ «Τἄχουν κακιωμένα»—(Ἴδε *μαλόνω* καὶ *χαλάω*).

Κάκκα (τὰ) ἀκαθαρσίαι, περιττώματα, ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ *κάκκη*=κόπρος κτλ. καὶ «Κάνει τὰ κάκκα του» μάλιστα ἐπὶ παιδίου=χέζεται—Μεταφ. πρᾶγμα κακόν, ἐπιβλαβές, ἀπορριπτέον «ἄς το κ' εἶνε κάκκα».

Κακκάβη μεγάλη χύτρα· οὕτως ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχ.—«Κακκαβιὰ»=τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ κακκάβῃ ὡς «μιὰ κακκαβιὰ ζουμί».

Κακκαβοῦ (ἡ) ἡ ἠλειμμένη μὲ *γάνες* (ἴδε λέξ.), μεταφ. ἡ ἀνόητος, ἡ φλύαρος γυνή.

Κακὸ=ἐπιληψία· σπανίως λέγεται ἡ λέξις, συνηθέστερα τὰ κατ' εὐφημίαν λεγόμενα *γλυκὺ* καὶ *καλὸ* (ἴδε λέξ.) φράσ. «Ἐπῆε νὰ μὲ πιάσῃ καλὸ καὶ κακὸ», παρ' ὀλίγον ἐτρελλαινόμην—Ἐνίοτε σημαίνει ἡ λέξις *κακὸ* καὶ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον (ἴδε *κακομοίρα*).

Κακὸ ἔχει καὶ τὴν σημασιαν τοῦ *πληθύς*· «ὢ τί κακὸ ψάρι ἐβγῆκε»=πλῆθος ἰχθύων δηλ., ἐνίοτε πρὸς μείζονα ἐπίτασιν καὶ *μεγάλο κακό*. Παρομοίως σημαίνει καὶ τὸ *ξαφνικὸ* (ἴδε λεξ.).

Κακοβλέπω ἀντιπαθῶ, μισῶ, φθονῶ.

Κακογενομάρα=ἡ κακὴ διευθέτησις τῶν οἰκιακῶν, ἡ ἀταξία καὶ ἀκαταστασία τῶν φορεμάτων.

Κακόγκραιος=ὁ κακῆς κράσεως, ὁ κακοφυής, ὁ νοσηρός.

Κακοθάνατος ἐν φρ. «μωρὲ κακοθάνατε» «ἀκοῦς ὁ κακοθάνατος»=εἰς ὃν δηλ. εὔχομαι κακὸν θάνατον.

Κακοκαταντένω=περιέρχομαι εἰς ἀθλίαν θέσιν.

Κακοκοιμῶμαι=κοιμῶμαι ὀλίγον, κατακλίνομαι ἐπὶ κλίνης κακῆς, ἢ δὲν ἔχω καλύμματα καὶ τὰ τοιαῦτα.

Κακολογάω=ὁμιλῶ ἐπιμέμπτως, προσβλητικῶς διά τινα.

Κακομάντζαλος=ὁ βαρύς, ὁ δυσκίνητος. Σπανιώτ. ὁ κακοενδυμένος καὶ ῥυπαρός.

Κακομοίρα (ἡ) σπαν. τὸ ἀνδρικὸν μόριον (ἴδε *κακό*).

Κακομοίρης, α καὶ *κακομοιριασμένος*=κακότυχος, δυστυχής, ἀφηρ. *κακομοιριὰ* (ἴδε *κακογενομάρα*).

Κακονυχτάω=Διέρχομαι ἀνήσυχος καὶ ἄγρυπνος τὴν νύκτα καὶ μάλιστα εἰς ἀσθενείας—*Κακονυχτισμένος* ὁ μὴ κοιμηθεὶς τὴν νύκτα—ὄνομα *κακονύχτια*=ἡ ἕνεκα ἀγρυπνίας

κακὴ κατάστασις, ἀδιαθεσία τοῦ σώματος, ἐνίοτε καὶ αὐτὴ ἡ ἀγρυπνία, ἢ καὶ ὁ ἄτακτος ὕπνος.

Κακοπαθίζω=ὑποφέρω δεινῶς, ἰδίᾳ ἐπὶ τικτουσῶν, περιπίπτω εἰς οἰκτρὰν θέσιν.

Κακοπορεμένος καὶ μάλιστα ἀναλελυμένον «Κακὰ-πορεμένος» ἐπὶ ἀσθενείας ἢ ἐν γένει ἐπὶ κακῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας.

Κακοποῦλι ἡ γλαὺξ διὰ τὸν κακὸν οἰωνὸν τῆς φωνῆς της· λέγεται σπανιώτερ. καὶ *νυχτοποῦλι*.

Κακοστομαχίλα ἡ διάῤῥοια, ῥῆμα *κακοστομαχιάζω*.

Κακοσυνεύω δεινοῦμαι ἐπὶ ἀσθενειῶν, καιροῦ. «*Κακοσυνεύω* ἐνεργ. λέγεται ὅταν κεντῶ, θίγω συνεχῶς ἐξάνθημα, πρῆσμα κτλ. ὥστε νὰ λαμβάνῃ κακοήθη χαρακτῆρα.

Κακοτράγαλος ὁ ἀκόσμως καὶ ῥυπαρῶς ἐνδεδυμένος.

Κακοῦ καιροῦ «Εἶνε τοῦ κακοῦ καιροῦ»=εἶνε πόρνη.

Κάκοψος ὁ δύσδραστος (ἴδε κάλοψος).

Καλακούομαι μὲ ἄρνησιν «Δὲν καλακούομαι = δὲν αἰσθάνομαι καλά, δὲν εὑρίσκομαι εἰς φιλικὰς σχέσεις πρός τινα. Πολλὰ ῥήματα ἐκ τοῦ *καλὸς* σύνθετα δὲν ἀπαντῶσιν εἰμὴ μετ' ἀρνήσεως ὡς *δὲν καλακούω, δὲν καλοξεχωρίζω, δὲν καλοβλέπω, δὲν καλομπορῶ* κτλ.

Καλάμι τὸ ὀστοῦν τοῦ πήχεως, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι τοῦ πέλματος χονδρὸν ὀστοῦν· λέγονται καὶ *καλαμόχαιρο* καὶ *καλαμοπόδαρο*.

Καλαμίδι ὁ λεπτὸς κάλαμος, δι' οὗ ἁλιεύουσι.

Καλαμόκουνια=ἡ παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἐκ καλάμων κρεμαστὴ κλίνη διὰ τὰ παιδία, μεταφ. πᾶν εὔσειστον, εὐκίνητον ὡς «πάει σὰν τὴν καλαμόκουνια»=κινεῖται, τρέμει.

Καλομπόκι=ἀραβόσιτος, ἐπιθ. *καλαμποκίτικο* δηλ. ἄρτος ἐξ ἀραβοσίτου (ἴδε *ἀραποσίτι*).

Καλαμποραγέρεμα ὁ βεβρασμένος ἄλευρος ἐξ ἀραβοσίτου.

Καλαμωτὴ κυλινδροειδὲς σύμπλεγμα ἐκ καλαμῶν συνήθως,

ὅπου ῥίπτονται καὶ ἐκ νέου πιέζονται αἱ πατηθεῖσαι σταφυλαί.

Καλαπόδι ὁ *καλόπους* ἢ *καλάπους*.

Καλαφατίζω=ἐπιδιορθῶ καὶ μὲ πίσσαν ἀλείφω τὰ πλοῖα ὁ Βυζάντιος θεωρεῖ πιθανὴν τὴν παραγωγὴν ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ γλωσσήματος *ἀλεφατίζω*, *ἀλειφατίζω*=ἀλείφω— *Καλαφάτης* δὲ ὁ τὸ ἔργον τοῦτο μετερχόμενος.

Καλεῖ τριτοπρ. «Μὲ καλεῖ» καὶ «Μοῦ καλεῖ» (ἴδε βολεῖ)· οὕτω καὶ *δὲν μοῦ καλεῖ*=δὲν μοῦ ἔρχεται καλά· «ἀπ' αὐτὸ τὸ δρόμο δὲν μοῦ καλεῖ νὰ πηαίνω»· δὲν μὲ συμφέρει «δὲν μὲ καλεῖ νὰν τ' ἀγοράσω».

Καλέστρα = τὸ σύνολον τῶν προσκαλουμένων εἰς γάμον, γεῦμα κτλ. Ἐκ τοῦ *καλῶ*.

Καλημερίζω (ἴδε *καλησπέρισμα*).

Καλησπέρισμα ἡ κατὰ τὴν ἑσπέραν προσαγόρευσις διὰ τῶν *καλὴ ἑσπέρα*· λέγουσι καὶ *καλησπερούδια* ἐπὶ τὸ οἰκειότερον. Ῥῆμα *καλησπερίζω*, οὕτω *καλημέρισμα*, *καλημερίζω*, *καλημερούδια*, *καλονυχτάω* καὶ *καλονυχτίζω*, *ισμα* κτλ.

Καλιακοῦδα μεγαλόφωνόν τι πτηνόν, ἴσως κατὰ παραφθορὰν τοῦ *κολοιὸς* τῶν ἀρχ. «Σκούζει σὰν τὴν καλιακοῦδα»= μεγαλοφωνάζει, φλυαρεῖ.

Καλιβῖτα ἡ ἄφθονος ἀνθρωπίνη ἐκκόπρωσις, σπανιώτερον καὶ *καβαλῖτα* (ἴδε Βυζαντ. ἐν Νεοελλ. λεξ.) ὅπερ λέγει ὁ Εὐστάθιος (Ὀδ. Α. 155) παράγει ἐκ τοῦ *καταβαλεῖν* καὶ κατὰ συγκοπὴν *καββαλεῖν*.

Καλικάντζαρος πληθ. *καλικαντζαρέοι* οἱ βρυκόλακες, τὰ φαντάσματα τὰ κατὰ τὴν πρόληψιν πλανώμενα κατὰ τὰς μεταξὺ Χριστουγέννων καὶ Φώτων ἡμέρας· ἴδε *παγανά*.

Καλιμάνια εἶδος πτηνῶν ἐρχομένων στιφηδὸν κατὰ τὸν ψυχρὸν χειμῶνα.

Καλλόρεχτος ὁ ἔχων πάντοτε καλὴν ὄρεξιν· ὁ πολυφάγος.

Καλλίγια ἡ χηλὴ τῶν προβάτων, ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν Πολυδ.

Ὀνομ. 7. 90 καὶ σημαίνει εἶδος ὑποδημάτων τῶν Ῥωμαίων.

Καλησωρίζω λέγω *καλὴ ὥρα του* εἰς ἀπόντα, μεταφ. *μακαρίζω*· τὸ ἐναντίον *κακηωρίζω*, μεταφ. σημαίνει ἀναθεματίζω, ὡς «κακιωρίζω τὴν ὥρα ποῦ δὲν ἔφυγα» καὶ μετοχ. *κακιωρισμένος* εἰς κατάραν.

Καλοβολισμένος ὁ πολὺ φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἤδη οἰνοβαρὴς τυγχάνων.

Καλογηρεύομαι=εἶμαι ζηλωτὴς, καὶ ἀκολουθῶ τὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου.

Καλογήρια ἄνθη ἀγρίου τινὸς φυτοῦ φαγώσιμα.

Καλογρήτσες καὶ ια μικρὰ μελανὰ κυάμια.

Καλιζωΐζω διέρχομαι τὸν βίον ἐν ἀπολαύσει καὶ εὐζωΐᾳ· τὸ ἀντίθετον *κακοζωΐζω*=ἐν στερήσει.

Καλοθύμητη μέρα ἡ διά τι σπουδαῖον ἐν αὐτῇ συμβὰν, ἢ ἑορτὴν ἐπίσημον εὐκόλως ἀνακαλουμένη εἰς τὴν μνήμην ἡμέρα «Εἶνε λαπρὰ καλοθύμητη μέρα ποῦ ἐγεννήθηκες».

Καλοκαρδίζω ἐνεργ. παρέχω τινὶ εὐχαρίστησιν, ἀγαλλίασιν, λέγεται καὶ οὐδέτερ. *καλοκαρδισμένος* ὁ ὑπερευχαριστημένος· τὸ ἐναντίον *κακοκαρδίζω*.

Καλοκρατιῶμαι κατάγομαι ἐξ εὐπόρων ἢ ἐπιφανῶν.

Καλολογάω συνήθως *Τὰ καλολογάω* «τὰ καλολογήσανε = διηλλάγησαν ἀλλήλοις. Ἐνίοτε ἔχει καὶ τὴν ἐναντίαν σημασίαν καὶ εὐφημισμὸν=ἤρισαν, ὕβρισαν ἀλλήλους.

Καλομοιραίνομαι ἐπὶ γυναικὸς ὑπανδρευθείσης εὔπορον καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅθεν καὶ ἡ εὐχὴ «Νὰ καλομοιραθῇς», τὸ ἐναντ. «*κακομοιραίνομαι*».

Καλόμοιρος=μακάριος ἐν τῇ φράσ. «Καλότυχος καὶ καλόμοιρος»=εὐτυχὴς καὶ μακάριος· εἴς τινα μέρη ἀποκόπτοντες συλλαβὰς λέγουσι «καλόχος καὶ καλόρος».

Καλομπορῶ συνήθως λέγεται μετὰ ἀρνήσεως «Δὲν καλομπορῶ» εἶμαι ὀλίγον ἀσθενής.

Καλονυχτάω (ἴδε *καλησπέρισμα*).

Καλοπίσουλος ὁ εὐκόλως συγκατατιθέμενος εἴς τι, ὁ ὑποχωρῶν εὐκόλως· ἀφηρ. *καλοπισουλιά*.

Κάλος (ὁ) ὁ τύλος.

Καλοστεγάμενος ὁ εὐκατάστατος (ἴδε *καλοπορεμένος*) ἴσως ἐκ τοῦ *καλὸς στέγη* ἢ *καλὸς καὶ ἵστημι*. Μεταφ. λέγεται καὶ ὁ εὐτραφής.

Καλοσυνεύω, συνήθ. «τὰ καλοσυνέψανε» (ἴδε *καλολογάω* πρ. σημασ.). Μεταφ. ἐπὶ βελτιουμένου καιροῦ «Ὁ καιρὸς καλοσυνεύει» «εἶνε καλοσυνεμένος» κτλ.

Καλοσύνη ἐνίοτε=ὑγεία· ὡς «τί κάμνεις; *καλοσύνη* δηλ. «ὑγιαίνω».

Καλούμερος=ὑγιής.

Καλογέρταρο=ἰαματικὸν χόρτον διὰ τοὺς τύλους.

Καλάγω (μεταφ.) φροντίζω περί τινος, ἀγαπῶ, περιποιοῦμαί τινα· τὸ ἐναντ. *κακόγω*.

Κάλοψος τόπος. τὸ ἔδαφος τὸ παράγον εὔβραστα ὄσπρια καὶ λάχανα —λέγεται καὶ *κάλοψα λάχανα*, *κάλοψο ὄσπριο* (καλὸς ἕψω), ἴδε καὶ *κάκοψος*.

Καμάκι=τὸ σιδηροῦν ἰχθύκεντρον· εὑρίσκεται καὶ παρὰ τοῖς ἀρχ. *κάμαξ* (Εὐριπ.) καὶ *καμάκιον* (Ξενοφ.). Ῥῆμα *καμακίζω*=πλήττω τὸν ἰχθὺν ἢ τὸν ὀκτάποδα κτλ. διὰ τοῦ κάμακος.

Καμάρα αἱ διὰ γραμμῶν διαιρέσεις τοῦ σκαπτομένου ἐδάφους.

Καμαρόνω ἐκτὸς τῆς συνήθ. σημασίας καὶ οὐδέτ.=ἀγάλλομαι, σεμνύνομαι διὰ τὸν ἑαυτόν μου—«Προβατῶ μὲ καμάρι» βαδίζω φιλαρέσκως, ἐπιχαρίτως, καὶ «μιλῶ μὲ καμάρι»= ἡδέως καὶ σιγὰ ὁμιλῶ «Καμαρωμένο παιδὶ» τὸ ὑπεραγαπώμενον παρὰ τῶν οἰκείων του καὶ μυριοτρόπως περιεπόμενον—«Νιὸς (ἢ νιὰ) καμαρωμένος» ὁ περικαλλής, ὁ ἀγαθός, ὁ καλῶς ἀνατραφείς.

Καματερὸ καὶ *καματάρικο*=ὁ πρὸς *κάματον* ἀγορασθεὶς βοῦς.

Καματερὸ ἐνίοτε=ὀνάριον καὶ μάλιστα παρὰ χωρικοῖς.

Καματερὰ πιτσούνια αἱ ἥμεροι περιστεραὶ ἃς διατηροῦμεν πρὸς πολλαπλασίασιν· λέγομεν καὶ *πιτσούνια τοῦ καμάτου*, βλ. *γλὰ κάματο*.

Καμιλιά σου, μὲ τὸ πηγαίνω συνήθως· *πήαινε καμιλιά σου*=φύγε (ἑνοῦται μὲ τὰς προσωπ. ἀντωνυμίας ὡς *καμιλιά μου, σου, του* κτλ.)· ὁ ποιητὴς Λασκαράτος ἐν τῷ «Καυγᾷ τοῦ Ἀγαμέμν. καὶ Ἀχιλλ. σελ. 156» τὸ παράγει ἐκ τοῦ *κάμε δουλιά σου*.—Ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ λέγεται καὶ τὸ προσόμοιόν πως αὐτῷ, *καλιά μου* ὅπερ ἔχει ἀργ. καταγωγὴν ἐκ τοῦ παρ' Ἡσιόδῳ (Ἔργ. Ἡμ. 503) *καλιὰ* ξυλίνη οἰκία, φωλεά, σπήλαιον, ἥτις λέξις ἐκτὸς ἐν τῇ φράσει *καλιά μου, καλιά σου* κτλ., λέγεται καὶ μόνη σπανιώτατα, δηλοῦσα τὴν φωλεάν.

Καμώνομαι ὑποκρίνομαι, προσποιοῦμαι—«Καμόνεται πῶς δὲν μὲ καταλαβαίνει» ὑποκρίνεται ὅτι δὲν μὲ ἐννοεῖ.

Καμπαθούλης φλύαρος, ἀνόητος, σκανδαλοποιός.

Καμπίσιος ὁ ἀγρότης, ὁ χωρικός, καθ' ἣν ἀναλογίαν καὶ *βουνήσιος* (ἴδε λέξ.).

Κάμωμα καὶ συνηθέστ. ἐν πληθ. *καμώματα*=αἱ πράξεις, τὰ ἔργα· κυρίως αἱ μεμπταί, αἱ κακαὶ — ὡς «Τί καμώματα εἶν' αὐτά» τί πράξεις κακαὶ εἶν' αὐταί; λέγεται συνημμένον μὲ τὸ «Κακὰ καμώματα», καὶ κατ' εὐφημίαν «καλὰ καμώματα».

Καρακάρης καὶ *καρακεμένος* ὁ ὑπεραγαπώμενος καὶ ἐν τρυφερότητι ἀνατραφεὶς υἱὸς συνήθως. Ἐκ τοῦ κοινοῦ *καρακεύω*, ἐξ οὗ καὶ *καράκια* καὶ *καρακέματα* = αἱ τρυφεραὶ περιθάλψεις, ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη καὶ ἑπομένως ἡ μεγάλη φροντὶς διά τινα. Πιθανὸν ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ «Διεκάναξε»=διέσεισε, διεσάλευσε, διότι τὸ *καρακεύω* ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ *θωπεύω*.

Κανάτα πήλινος χονδροειδὴς ἀμφορεύς, ὑποκορ. *κανάτι*= ἀμφορεύς.—Διαστέλλεται διὰ τῶν *κανάτι τοῦ νεροῦ, κα-*

γάτι τσῆ γάβλας, χαγάτι τοῦ κάτουρου ἢ *τοῦ κρεββατιοῦ* κτλ. Ἐκ τοῦ *κάγης-ητος*.

Κάνια (ἡ) πτηνὸν ἰσχνότατον· ῥῆμα *κανιάζω* ἰσχνοῦμαι ἕνεκα πείνης, δηλ. ὑπερβολ. πεινῶ· συνήθως λέγεται «Καννιάζω τσῇ πείνας».

Κανίσκι=δῶρον ἐκ φαγωσίμων μάλιστα, λέγεται καὶ τὸ εἰς γλυκύσματα δῶρον τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν νύμφην. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ πλειστάκις παρὰ τοῖς Βυζαντιακοῖς συγγραφεῦσι. Ῥῆμα *κανισκεύω* (ἴδε *φιλεύω*).

Καννάβι ἐνίοτε τὸ σχοινίον.

Καναβοῦρι οἱ σπόροι τῆς καννάβεως, οἱ πρὸς τροφὴν τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν.

Καντήλι ἡ ἐκ καύσεως σχηματιζομένη φλύκταινα. Ῥῆμα τριτοπρόσ. *καντιλιάζω*. Ἐκ τοῦ *κάω καίω*.

Καντηλήθρα = ἡ συσκευὴ ἥτις βαστάζει τὴν θρυαλλίδα ἐν τῇ κανδήλᾳ.

Καντηλόκουπα τὸ ἐν τῇ κανδήλᾳ ὑάλινον δοχεῖον τοῦ ἐλαίου.

Καντουνολογάω καὶ *καντουνογυρίζω*=περιέρχομαι τοὺς δρόμους, τὰ στενώματα, μεταφ. πορνεύω. «Τραγούδια τοῦ καντουνιοῦ» τὰ δίστιχα τοῦ λαοῦ τὰ ᾀδόμενα εἰς τοὺς δρόμους—Ἐκ τοῦ ἰταλ. cantone.

Κανώματα τὰ φατνώματα τῶν οἰκιῶν, μάλιστα δὲ τὰ εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς τοίχους ὄντα. Ἴσως ἐκ τοῦ κάνεον-οῦν. «Τρώω τὰ κανώματα» ἴδε *θέμελα*, σημαίνει προσέτι καὶ *τρώγω πολύ*.

Κάνω-ράνω πάντοτε μαζύ=Ἐκτελῶ, πράττω πολλά. «Θὰ σὲ ῥάνω» εἰρωνικὴ ἀπειλή.

Καούδι τοῦ λαιμοῦ=ἡ λήκυθος τοῦ λαιμοῦ.

Καπάκι=ἐπίπωμα, μεταφ. ἡ ἀνδρ. βάλανος.

Καπίστρι ὁ κημὸς τῶν ὑποζυγίων ζώων, ῥῆμα *καπιστρόνω*.

Καπνιὰ ἡ ἐν τῇ ἑστίᾳ ἢ τῷ κλιβάνῳ λιγνύς.—Ἡ τῶν ἀρχ. *αἰθάλη* καὶ *ἀσβόλη*.

Καπνοβολάω (ἴδε *γυναικολάσι*) ἀναπέμπω πυκνὸν καπνόν.

Καπνολόγος τὸ μέρος ὅθεν ἐξέρχεται ὁ καπνὸς ἀπὸ τῆς ἑστίας.

Καπούλια τὰ ὀπίσθια, οἱ μηροὶ τῶν ὑποζυγίων.

Καππαρόμηλα ὁ καρπὸς τῆς καππάρεως.

Καππαρόσειμες=οἱ ἀκρέμονες τῶν κλάδων τῆς καππάρεως.

Καπροδόντης ὁ ἔχων ὀδόντα ἢ ὀδόντας κάτω τῆς σειρᾶς, ἢ καὶ ἐξέχοντας ἐκ τοῦ *κάπρος-ὀδούς*.

Καπωνάρα μικρὰ ἐκ καλάμων ἢ λύγων κατοικία ὀρνίθων.

Καπωνίζω τέμνω τοὺς ὄρχεις τοῦ ἀλέκτορος, μεταφ. εὐνουχίζω «ἄνθρωπος καπωνισμένος» ὁ ἐγκρατέστατος τὴν γεννετήσιον ὁμιλίαν. Ἐκ τοῦ *καπώνιον*, λατ. capo.

Καράβι ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας, σημαίνει καὶ τὸ γυμνὸν σαρκῶν κῆτος τῶν πτηνῶν.

Καραβίδα τὸ νεογνὸν τοῦ ἀστακοῦ καὶ ἄλλο μαλάκιον ἐκ τοῦ γένους τῶν ἀστακῶν. *Κάραβος* παρ' ἀρχ. ἐλέγετο ὁ ἀστακὸς (ἴδε Κοραῆν Β. 413).

Καραβόσκυλος ὁ κύων τοῦ πλοίου. Μεταφορ. ὁ χυδαῖος καὶ βάναυσος ἄνθρωπος.

Καραβοτσακισμένος=ναυαγός.

Καραβοφιγοῦρα=τὸ ἔγγλυφον εἰκόνιον ἐν τῇ πρώρᾳ τοῦ πλοίου.

Καρακούρη: ὁ ἄγριος μέγας κύων, κυρίως ὁ ποιμενικός.

Καραμπίνα παιγνίδιον τῶν παιδίων.

Καραοῦλι ἔνεδρα, παραφύλαξις, μὲ τὰ ῥήματα *βαστάω*, *κρατῶ*, *φυλάω*· λέγεται καὶ *καρτέρι*.

Καρδάρι καὶ σπανιώτ. *καρδάρα*, ἀγγεῖον γάλακτος, συνήθως ἐκ ξηρᾶς κολοκύνθης κατεσκευασμένον (φλασκὶ) ὁ τῶν ἀρχ. *γαῦλος ἀμολγεύς* (Θεόκριτος, Ἀθήναιος).

Καρδάσης εἰλικρινὴς φίλος, προσφιλὴς σύντροφος. Φρ. «Εἴμαστε παλαιοὶ καρδάσιδες»=ἔχομεν ἀρχαίαν στενὴν φιλίαν. Ἐκ τοῦ *καρδία*.

Καρδαμοῦρα (ἡ)=τὰ κάρδαμα.—*Κάρδαμα* δὲ πληθ. λέγονται τὰ εἰς τὰ πηγαῖα ὕδατα φυόμενα μικρὰ χόρτα.

Καρδιοκαΐλα ἡ πύρωσις τοῦ στομάχου ἐκ τοῦ *κάρδιο*=καρδία, καρδιακὸς πόρος, καὶ *καΐλα* ἐκ τῆς βραχ. τοῦ *καίω* ῥίζης.

Καρδιοκούκαλο ἐν τῇ φράσ. «ἔχει τὸ καρδιοκούκκαλο» δηλ. ἡ καρδία του ἀπωστεώθη, λέγεται μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπων δυσθανῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ ἡλικιωμένων.

Καρδίτσι (τὸ) ὑποκορ. καὶ εὐτραπέλως=ἡ καρδία.

Καρίκι ὁ ξηρανθεὶς λοβὸς τοῦ βάλβακος, ἴδε τὴν λέξιν *φαγκρίδι*.

Καρίνα ἡ τρόπις τῶν πλοίων.

Καρκαρολογιῶμαι ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῆς φωνῆς τῶν ὀρνίθων ὅταν μέλλουν νὰ γεννήσωσι, ὄνομα *καρκαρολόϊσμα*. Μεταφ. γελῶ σφικτὰ, καγχάζω, ὠνοματ. λέξις ἐκ τοῦ *καρκαίρω* ἴσως.

Καροῦλα (ἴδε *καντήλα*) πᾶσα φλύκταινα, καὶ ῥῆμα *καρουλιάζω*.

Καροῦλι=ἡ τροχιλέα.

Καρτοῖζι ὁ χονδροστάχυς ὁ περιέχων τοὺς κόκκους τοῦ ἀραβοσίτου. Ἐκ τοῦ *καρτός*.

Καρτέρι ἔνεδρα (ἴδε *χαραοῦλι*).

Καρτσί (τὸ) (σπανιώτ. *κατσί*) τὸ σιδηροῦν κοῖλον σκεῦος δι' οὗ φέρουσι τοὺς ἄνθρακας εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Καριζόνι ἄγριον φυτόν.

Καρυκόνω=σφίγγω τὸν λαιμόν τινος διὰ τῶν δακτύλων ἢ σχοινίου καὶ τὸν θανατόνω· ὄνομα *καρύκωμα*. Μεταφ. «Ἡ ἀγκίνα τὸν ἐκαρύκωσε» «Ἡ βραχνάδα μ' ἐκαρύκωσε»· *καρυκωμένος* ὁ πολὺ βραγχνός. Ἔτι μεταφορικώτερον *καρυκόνω*=ὑποχρεῶ τινα νὰ πράξῃ πρᾶγμα ὅπερ δὲν θέλει, καταπιέζω.

Καρυοφύλλι ὡραῖον εὐῶδες φυτόν.

Καρφί ἐκτὸς τῆς συνήθ. σημασ.=καὶ κακόηθες ἀπόστημα εἰς τὰς ἄκρας τῶν δακτύλων. Ἐν δὲ ταῖς φράσεσι «Μοῦ

μπαίνει καρφί» = πεισμόνω «καὶ βάνω ἢ ρίχτω καρφὶ» ὡς τὸ ἐν Ἀθήναις *ρίχνω νακόνι*.

Κασσάρι ὁ δρεπανοειδὴς μικρὸς κοπτὴρ (ἴδε καὶ *φαρτσέτι*).

Καταβολάδα ἀγροτ. λέξ. ὁ περιστρεφόμενος τῶν δένδρων κλάδος καὶ σκεπαζόμενος μὲ χῶμα ὅπως σχηματίσῃ ρίζας καὶ ἔπειτα φυτευθῇ· ὁ Ἡσυχ. λέγει «καταβολάδας κλάδους». — Ῥῆμα *καταβολιάζω* = ρίπτω καὶ στοιβάζω τὸ χῶμα περὶ τὰς ρίζας τῶν δένδρων ἢ τῶν φυτῶν.

Καταδέχομαι ἀξιόω νὰ ὁμιλήσω ἢ νὰ συμπεριπατήσω μὲ ἄνθρωπον κατωτέρας τάξεως ἢ ἀξίας ἐμοῦ. — Συνήθως ἐκφέρεται ἀποφατικῶς «Δὲν σὲ καταδέχομαι» = ἀπαξιῶ σε — *Καταδέξου* λέγουσι συνήθως οἱ τρώγοντες πρὸς τοὺς ἐρχομένους ἢ βλέποντας αὐτοὺς = ἀξίωσόν μας νὰ συμφάγωμεν.

Καταιβασιὰ 1) ἡ ὄψις καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου «Μοιάζει τοῦ πατέρα του στὴν καταιβασιὰ» 2) ἡ ἕνεκα βροχῆς πλημμύρα ἢ μέγα ρεῦμα ποταμοῦ.

Κατακάθια (τὰ) = ὑποστάθμη, ρῆμα *κατακαθίζω* καὶ *κατακάθομαι* = κατασταλάζω, μεταφ. ἀποκαθίσταμαι ὁριστικῶς εἰς τόπον τινά, ἀργῶ νὰ ἐπιστρέψω.

Κατακεφαλιὰ καὶ *κατακέφαλος* = τὸ διὰ παλάμης κτύπημα εἰς τὴν κεφαλήν.

Κατακλεῖδα καὶ *κατακλεῖδι* ἡ σιαγών.

Κατάκοιτος καὶ *κατακοιτάμενος* ὁ κλινήρης.

Κατακρατῶ, συνήθ. «δὲν κατακρατῶ», δὲν ἔχω πεῖραν, δὲν ἐννοῶ δὲν ἠξεύρω νὰ πράξω τι.

Καταλαχάρικο = τὸ ὑπόδημα ἢ τὸ φόρεμα καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπερ ἀγοράζωμεν ἕτοιμον, χωρὶς δηλ. νὰ τὸ παραγγείλωμεν· ἐνίοτε σημαίνει καὶ τὸ ποταπόν, εὐτελές, ὀλίγον διαρκοῦν (κατα-λαγχάνω).

Καταμαρτυριὰ συνήθως «Νὄχει ἢ νάστενε καταμαρτυριά». Ἐπίκλησις εἰς ἀνθρώπους ἵνα ὦσι μάρτυρες εἰς ὑπόθεσιν ἐνώπιον αὐτῶν συμβᾶσαν.

Κατάμουτρα ἀπέναντι, κατὰ πρόσωπον. Μεταφ. λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνέμου ἀντιπρώρου. «Τὸν εἴχαμε στὰ μοῦτρα ἢ κατάμουτρα».

Κατάντια, ἡ οἰκτρὰ, ἡ ἀθλία κατάστασις τῆς ὑγείας, καὶ ἐπὶ ἐμψύχων καὶ ἐπὶ ἀψύχων, τῶν φορεμάτων κτλ.

Καταπέφτω=γίνομαι κλινήρης (*κλιναρόνω* ἄλλως).

Καταπιάνω ἄρχομαι ἐργασίας τινὸς, κυρίως τοῦ ζυμώματος καὶ τῆς ὑφάνσεως τῶν περικνημίδων. Μεταφ. συλλαμβάνω ἐπὶ γυναικῶν «Ἐκαταπιάστηκε μέσα μου τὸ παιδί».

Καταπιόνας=τὸ στόμα τοῦ φάρυγγος.

Καταποδοῦ ἐπίρρ. «Πέρνω καταποδοῦ» διώκω τινὰ ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη του.

Καταπόρι (ἴδε ἀγκονάρι) ἡ ἐκ *πορίου* συνήθως γωνία τῆς οἰκίας ἔξωθεν βλεπομένη. Προσέτι ἡ ἀπὸ τῆς τοιαύτης γωνίας ἀρχὴ ἄλλου δρόμου. Φράσ. «Φυλάω τὰ καταπόρια» =παραφυλλάττω, ἐνεδρεύω, ἐνίοτε περιμένω τινὰ ὡς οἱ διακονιαρέοι ὄξου φυλᾶν τὰ καταπόρια».

Καταραμένο (τὸ) οὕτω λέγουσι τὸν *ἄνθρακα* καὶ τὸ *καρφὶ* ἄρσεν. δὲ *καταραμένος* καὶ *'πικατάρατος*=ὁ διάβολος, οὐδ. *τὰ καταραμένα* οἱ ποντικοὶ (ἴδε *ἀμελέτητο*).

Καταρράχτης ὁριζόντειος θύρα ἐπὶ τοῦ πατώματος μετὰ κλίμακος.

Κατάρριζα ἐπίρρ. «Κόβω τὰ μαλλιά μου κατάρριζα» κείρω τὰς τρίχας ἐν χρῷ.

Καταρρύχωμα τὸ ἀμέσως ὑπὸ τὰ ἄκρα τῆς στέγης μέρος τῶν τοίχων.

Κατάσαρκα ἐπίρρ. ἐπὶ χειτῶνος ἡρμοσμένου ἐπ' αὐτῆς τῆς σαρκὸς «Τὸ ποκάμισο ἔρχεται κατάσαρκα»· οὕτω «Τὸ φορῶ» ἢ «τόχω κατάσαρκα».

Κατατόπι=τοποθεσία ἐν τῇ ἐξοχῇ, πληθ. αἱ ὁροθεσίαι, αἱ τοποθεσίαι.

Κατατρώγω=κατακρίνω, ὑβρίζω τινὰ ἕνεκα μάλιστα φθόνου

ἢ ζηλοτυπίας (ἴδε *κακουλῶ*), ἀφῃρ. *καταφάγια* καὶ *καταφαγιά*.

Καταφτάνω=προφθάνω (ἴδε *συφτάνω*).

Καταφῶρι τὸ ἔνδυμα ἢ ὑπόδημα ὅπερ φέρει τις συνεχῶς καθ' ἑκάστην «Τὄϐαλα καταφῶρι».

Κατηχάω ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας, σπανίως ὅμως πως παρ' ἡμῖν καὶ ἐγκαταλείπω.

Κατηχημένος=ὁ ἐγκαταλελειμμένος, ὁ ἄθλιος.

Κατοφεγγίζω (μεταϐ.) ἐπιπίπτω, ὁρμῶ κατά τινος καὶ μάλιστα φαγητοῦ — «Ἐκατοφέγγισε τὸ κρέας» κατέλυσε τὸ κρέας.

Κατοχρονίτης ἐν τῇ ἐκφράσ. «Κατοχρονίτη μου» εὐχὴ διδομένη εἰς υἱὸν ἢ τινα ἄλλον ὑπεραγαπώμενον=σὲ εἰς ὃν εὔχομαι βίον ἑκατὸν ἐτῶν· ὅθεν καὶ ἡ εὐχὴ «νὰ ζήσῃς καὶ νὰ κατοχρονίσῃς» — *Κατοχρονίτικο* καὶ *κατοχρονίτης* τὸ πολυκαιρινὸν, τὸ λίαν ἕωλον ὠόν.

Κατραμάσκι δέρμα αἰγὸς ἢ προϐάτου ἐμϐαπτισθὲν εἰς κατράμιον ὅπερ ἀνάπτουσιν εἰς ἑορτάς.

Κατράπακος (ὁ) καὶ *κατραπακιὰ* (ἡ) = τὸ δεινὸν ῥάπισμα: Ῥῆμα «κατραπακίζω».

Κατρουλιὰ=τὸ οὐρεῖν, καὶ αὐτὸ τὸ οὖρος, ὄνομα *κατρουλιάρης* καὶ θηλ. *κατρουλιαριὰ* ἐπὶ τῶν κατουρούντων εἰς τὴν κλίνην παιδίων.

Κατσάλι ἡ εἰς οἰκοδομὰς πρὸς μετακόμισιν ἀσϐέστου μικρὰ τετράγωνος σανίς.

Κατσαλούπαρδος ὁ ζωηρὸς, ὁ πανοῦργος (ἴδε *ἀλοῦπι*).

Κατσαρομάλλης καὶ μόνον *κατσαρὸς* ὁ οὐλόθριξ, ὁ στρεψίμαλλος.

Κατσίκι=ἡ νεογέννητος αἶξ, ὑποκοριστικώτερον ἀκόμα *κατσικόπουλο* καὶ *κατσικάκι*.

Κατσουρδίζω συνήθως «Τὰ κατσουρδίζω» φεύγω κατησχυμένος, ταπεινωθείς.

Κατῶι τὸ *κατώγαιον*.

Κατώφλι=ἡ φλιά.

Κανκαλίδα ἄγριον γλυκὺ χόρτον. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ παρὰ Διοσκορίδῃ ἐν 2. 169.

Κάυκαλο τὸ ὀστοῦν τοῦ κρανίου. «Μοῦ ἐτρύπησε τὸ καύκαλο» ἐπὶ σφοδροῦ ἤχου (ἴδε *ἀκοιά*). Μεταφ. τὸ λίαν ἐψημένον καὶ ξηρὸν «Τὸ ψωμὶ στὸ φοῦρνο ἐγίνηκε καύκαλο» πολὺ ἐψημένον.

Καυκιὰ τὸ ἀγγεῖον εἰς ὃ κατασκευάζεται ἡ σκορδαλιὰ, ἀρχ. ἴγδη (ἐξ οὗ τὸ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *γουδί*).

Καυτρὶ τὸ σκληρὸν κέλυφος τῆς χελώνης. Φρ. *Μπαίνω στὸ καυτρί μου* «Δειλιῶ, κρύπτομαι ἕνεκα φόβου».

Καυτρύλα ἡ ἐν τῇ θρυαλλίδι τοῦ λύχνου σχηματιζομένη ξηρὰ κορυφὴ ἐκ τοῦ κάω—καίω.

Κάφιρα καὶ *κάθιρα* οἱ μυκτῆρες (περὶ τοῦ φ εἰς θ ἴδε *θιλακή*)·

ΚΕ.

Κεντρομάδα τὸ μετ' ἐπιτυχίας ἐμβολιασθὲν δενδρύλιον.

Κεντρώνω=ἐμβολιάζω ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ δένδρων· *κεντριὰ* αἱ σχηματιζόμεναι φλύκταιναι, καὶ αὐτὴ ἡ δαμαλὶς λέγεται *κεντρί*.—*Κεντρὶ* ἐπ' ἴσης καὶ τὸ δι' οὗ κεντᾷ καὶ σπρώχνει ἡ μέλισσα. Ῥῆμα τριτ. *κεντρώνει*=μόλις προβαίνει, ἐπιτέλλει, ἐπὶ τῆς σελήνης εἴς τινα χωρία.

Κερατᾶς ἐκτὸς τῆς γνωστ. σημασίας σημαίνει καὶ τὴν παρωνυχίδα. Ῥῆμα *κερατώνω* (τινα), συνέρχομαι τῇ συζύγῳ αὐτοῦ.

Κερίθρα=τὸ μελίκηρον.

Κερυδοσιὰ τὰ ἀπαιτούμενα εἰς κηδείαν κηρία.

Κερώνω αἰσχυνόμενος ἢ φοβούμενος ὠχριῶ, σπανιώτερ. ἕνεκα ἀσθενείας. Μεταφορ. *κερωμένος*=κάτωχρος ὡς ὁ κηρός.

Κέρος ἀγροτ. λέξις, τὸ μέχρι τῆς τομῆς μακρὸν καὶ καμπύλον ξύλον τοῦ ἀρότρου.

Κεφαλάργια=κεφαλαργία.
Κεφάλια σύνηθες εἰς ἀπαριθμήσεις ὡς *κεφάλια σκόρδα*, οἷον· «φέρε δύο κεφάλια σκόρδα, *τυρί, 'ρνίθια, κόττες, ζῶα*» κτλ.
Κεφαλοκόλωνο=κιονόκρανον.
Κεφαλομάντηλο τὸ λευκὸν κρήδεμνον ὅπερ φέρουσι συνήθως αἱ γραῖαι· λέγεται καὶ *φακιόλι*.
Κεφαλοτύρι=ὁ μεγάλος καὶ ξηρὸς τυρός.
Κεφαλούδια τὰ εἰς τὸ ὕδωρ πολλάκις φαινόμενα μικρὰ ἔντομα.

ΚΗ

Κήφακα; (ὁ) ἡ ἀργὴ μέλισσα, ὁ *κηφὴν*, μεταφορ. ὁ ὀκνηρὸς, ὁ ἄεργος.

ΚΙ.

Κιάκιο=πυρεῖον, καψούλιον, φρ. «Ἔκαμε κιάκιο» ἐκ μεταφ. ἀπὸ τῶν πυροβόλων=ἀπέτυχε· «Τὸν ἐπαρακάλεσα μὰ ἔκαμε κιάκιο».
Κιουκιουρίζω ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῆς μικρᾶς φωνῆς τῶν ὀρνίθων. Μεταφ. ἐπὶ τῶν σιγὰ καὶ ταχέως ὁμιλούντων—ὅθεν *κιουκιουρίστρα* ἡ τοιαύτη λάλος γυνή.
Κηόλες καὶ *κηόλας*=προσέτι—τέλος πάντων.
Κισσῆρι ἡ ἐλαφρόπετρα τοῦ αἰγιαλοῦ, ἀρχ. *κίσσηρις*.

ΚΛ.

Κλάμπαρο καὶ συνηθέστερον εἰς πληθ. *κλάμπαρα*=ξύλα μὲ πλατεῖαν ἐπίπεδον βάσιν, δι' ἧς πλήττουσιν οἱ ἁλιεῖς τὴν νύκτα τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἐκφοβίζοντες οὕτω τοὺς ἰχθῦς, κάμνουσιν αὐτοὺς νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰ ἐρριμμένα δίκτυα. Ῥῆμα *κλαμπαρίζω* ὅπερ μεταφ. καὶ ἐπὶ κρουομένων κωδώνων λέγεται.

Κλανιάρης = εἰρωνικῶς ὁ πόρων. Ἐκ τοῦ *κλάνω* = πέρδω, σπανιώτερον καὶ *κλανιᾶς*.

Κλαουνίζω ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῶν μινουριζόντων παιδίων.

Κλαροτσάπι = δίκελλα μὲ ὀξεῖαν ἀκμὴν ἣν μεταχειρίζονται διὰ νὰ ἐξάγωσι πέτρας.

Κλαψομάρτις, ὁ Μάρτιος ὅστις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διέρχεται ὁμιχλώδης, βροχερὸς καὶ μελαγχολικός. Μεταφ. τὸ συνεχῶς κλαυθμυρίζον παιδίον.

Κλειδάλετρο ἀγροτ. λέξ. καμπύλον τόξον συναρμόζον τὸν ζυγὸν τῷ ἀρότρῳ.

Κλεφτὰ ἐπίρρ. κρυφίως, μὲ ἐπιφύλαξιν. Τὴν σημασίαν ταύτην ἔχει τὸ *κλέπτω* ἐν τῷ Ὁμηρικῷ «κλέπτε νόῳ» ἴδε **Theil Dict.**

Κλεφτολογάω = περιφέρομαι πρὸς κλοπήν· εἶμαι κλέπτης, ὄνομα *κλεφτολόϊσμα*.

Κλήρα ὁ κακότροπος, ὁ ἀχρεῖος κληρονόμος υἱός, καὶ ἁπλῶς τὸ τοιοῦτο τέκνον «Καλλίτερα νὰ μὴν ἐγεννιώντανε τέτοιες κλήρες» τοιαῦτα δηλαδ. τέκνα.

Κλινάρι ἐπίρρ. «*Εἶνε κλινάρι*» = εἶνε κλινήρης. Καὶ ῥῆμα *κλιναρόνω* (ἴδε *κρεββατόνω*)· ἀφηρ. *κλινάρωμα*.

Κλουβίτας καὶ *κλουβίτης* τὸ πολυκαιρινὸν, τὸ διεφθορὸς ὠόν. Σημαίνει πλεῖον τοῦ κοινοῦ *κλούβιος*. Μεταφ. καὶ ἐπὶ κιτρινωποῦ τὴν ὄψιν, καὶ ἐπὶ ὑδρωπικοῦ, καὶ ὀκνηροῦ ἐνίοτε.

Κλωθογυρίζω περιπατῶ νωθρῶς, πλανῶμαι ἀσκόπως.

Κλωνὰ = ἡ κλωστὴ, τὸ νῆμα, ἐκ τοῦ *κλώθω*.

Κλωνὶ = κόκκος μεταφ. μικρὰ ποσότης «Ἕνα κλωνὶ ἄχερα, λάχανα» κτλ.

Κλωσσάω = ἐπωάζω, ἐπὶ ὀρνίθων, παράγ. ἐκ τοῦ *κλώζω*, ὄνομα *κλωσσοῦρα* ἡ ἐπωάζουσα ὄρνις. Ῥῆμα *κλωσσιάζω* ἐνεργ. = τῷ κοινῷ *καθίνω τὴν κόττα*.

Κλωσσιδάκι ἡ κλειτορὶς τοῦ γυναικείου αἰδοίου.

Κλωσσίδι = τὸ *γλωσσίδιον* τῶν κωδώνων.

Κλώστης μετάλλινος κλωστὴρ ἐκ τοῦ *κλώθω*.

Κλωτσάω λακτίζω μεταφ. ἀπορρίπτω καταφρονῶ· «Στὸ πεῖσμά μου κλωτσάω τὸν κόσμο».

Κλωτσομούλαρο ἡ πείσμων, καὶ ἡ λακτίζουσα ἡμίονος.

Κλωτσοπατάω=καταλακτίζω, καταπατῶ.

Κλωτσοσκοῦφι ἐν τῇ φρ. «κάνω κλωτσοσκοῦφι»=καταβάλλω, νικῶ δι' ἰσχυρισμῶν, διὰ λόγων σπουδαίων—(ὡς κλωτσῶ τὰ σκουπίδια) οὕτω «Τὸν ἔχω κλωτσοσκοῦφι»=εἶνε ἑρμαιόν μου.

ΚΟ.

Κόβω=κόπτω, ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἑξῆς φρ. «μὲ κόβει»=πάσχω ἀπὸ κοιλόπονον—ὅθεν καὶ *κόψιμο*=αὐτὸς ὁ κοιλόπονος—«Κόβει μπούρμπουλυ τὸ φαὴ»=ἀρχίζει νὰ βράζῃ «Τί μὲ κόφτει»;=τί μὲ μέλει; «Δὲν μὲ κόφτει»—ἀδιαφορῶ, «Κόβει δρόμο» ἐπὶ πλοίου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον=ταχέως πλέει «Μ'ἔκοψες τὸ αἷμα»=μὲ ἐξάφνισες—διέκοψας τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματός μου ἕνεκα εἰδήσεώς τινος κτλ., ὄνομα *κομμάρα* καὶ *μελισκομμάρα*=κόπωσις, καταπόνησις καὶ *κομμένος*=κουρασμένος, πεπονημένος— «Κομμένο κρασὶ» ὁ διαφθαρὴς οἶνος· οὕτω «*κομμένο* γάλα ἢ φαὴ» κτλ.

Κοζανίτης εἶδος σταφυλῆς.

Κόθρος τὸ κυλινδρικὸν περιτύλιγμα τοῦ *κοσκίνου* καὶ τῆς *κρησάρας* εἴτε =κύκλος ὡς «Τὸ φεγγάρι ἔχει κόθρο» «Ὁ κόθρος τοῦ τυριοῦ»=ἡ στρογγυλότης.

Κόκκινα, καὶ *κόκκινα λόγια* αἱ ψευδεῖς ὁμιλίαι—οἱ ἀστεϊσμοί.

Κοκκινογούλια· λάχανα· τὰ ἐν Ἀθήναις *παντζάρια*.

Κοκκινοκῶλα (ἡ) πτηνόν.

Κοκκινοπῆλι τὸ κόκκινον χῶμα· λέγεται καὶ *κοκκῆλι* πιθανῶς κατὰ συγκοπήν.

Κόκιο καὶ *στραβοκόκιο* λέξις περιπαικτικὴ = τυφλός, μονόφθαλμος, παραβλώψ.

Κοκκό, τὸ ὠὸν παρὰ τοῖς παιδίοις.

Κοκκολόϊ ὁ δεύτερος τρυγετὸς τῶν σταφίδων (ἴδε *στερνοτρύγι*) ἐκ τοῦ *κόκκος-λέγω* (ἴδε *ἀκριδολογάω*).

Κοκκορελεύομαι ἴδε *αὐγολογιῶμαι*.

Κόκκορος ὀνοματ. λέξ. = ὁ ἀλέκτωρ.

Κοκόνια τὰ πρὸς τὴν ὀσφὺν ἄνω μέρη τῶν γλουτῶν, τὰ ἐπὶ τῆς λεκάνης μάλιστα.

Κοιλαρᾶς καὶ *κοίλιαρης* καὶ θηλ. *κοιλοῦ* = ὁ ἔχων μεγάλην, ἐξέχουσαν κοιλίαν.

Κοιλοπονάω = ὀδύνω, ἀφηρ. *κοιλοπόνησι*.

Κοῖλος ἡ μεγάλη κοιλία.

Κολίος εἶδος ἰχθύος ὁ *κολίας*.

Κολλητσίδα εἶδος μικροῦ γλοιώδους μαλακίου.

Κολοκυθοκορφάδες καὶ ἁπλῶς *κορφάδες* = αἱ κορυφαὶ τῶν κλαδίσκων τῆς κολοκύνθης.

Κόλυβα ὁ διὰ τὰ μνημόσυνα βεβρασμένος σῖτος (ἴδε *πανηγῦρι* καὶ *σπερνά*).

Κόλυμπος = τὸ ἄφθονον χυθὲν ὑγρὸν—Ἐκ τοῦ *κολυμβῶ*.

Κολώνα στήλη. Τὴν ἀρχαίαν τῆς λέξεως σημασίαν (*Κολωνὸς* Ἀττικῆς, Ἀλείσιος *κολώνη* Ἰλ. II 757 κτλ.) διετήρησε ἐν ὀνοματοθεσίᾳ λοφίσκου τινὸς «ὁ Ἅις Νικόλας στὴν Κωλώνη ἐν τῇ ἐπαρχ. Πάλλη παρὰ τῇ κώμῃ Χαυριάτα.

Κοιμῶμαι ἐκτὸς τῶν κοιν. σημασιῶν σημαίνει ἐνεργ. τὸ *συνουσιάζομαι* «τὴν ἐκοιμήθηκα» συνεμίγην αὐτῇ—ἀφηρ. *κοιμίσι* καὶ *κοιμισιό* = ὕπνος, ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ὑπερβολ. ὕπνος.

Κομμάτι = τεμάχιον, φράσ. «Σὲ κομμάτι» = μετ' ὀλίγον — *Κομμάτι* πάντοτε ὅμως ἐνάρθρως ἰδίως λέγεται, ἡ κατὰ τὴν πρωΐαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου κωδωνοκρουσία, ἧς διαρκούσης ῥίπτουσιν ἀπὸ τὰ παράθυρα *κομμάτια* τῶν θραυσθέντων ἢ καὶ ἡμίθραυστα σκεύη καὶ σφάζουσι τὰ

πασχάλια ζῶα· ἡ δὲ συνήθης φρ. «Ἔπεσε τὸ κομμάτι».

Κομματσοῦλι=ἐλάχιστον τεμάχιον ἄρτου κυρίως.

Κομπορραχιὰ καὶ *ῥαχοκοκκαλιά*, τὰ νῶτα, ἡ σπονδυλικὴ στήλη.

Κονιδολόγος=τὸ πυκνὸν μικρὸν κτένιον τὸ ἀφαιροῦν τὴν κονίδα τῆς κεφαλῆς (ἴδε *ἀκριδολογάω*).

Κοντακιανὸς ὁ μικρόσωμος ἄνθρωπος· ἐπίρρ. *κοντακιανὰ* = πλησίον.

Κοντεύω εἶμαι πλησίον. «Κοντεύει» μόνον ἐπὶ ἀσθενοῦς = πνέει τὰ λοίσθια.

Κοντόβηχας ὁ συνεχὴς καὶ ἀσθενὴς βὴξ, συνήθως ὁ τῶν φθισιώντων.

Κοντόβραδο ἡ μικρὸν πρὸς τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὥρα.

Κοντόγιομος=σχεδὸν πλήρης ὡς «Κοντόγιομη παδέλα» κλ.

Κοντόγιωμα ὁ μικρὸν πρὸ τοῦ γεύματος χρόνος.

Κοντολαιμούσης=ὁ βραχυτράχηλος.

Κοντοστέκω, κυμαινόμενος ἐν φόβῳ ἢ ἀμφιβολίᾳ ἀμφιρρέπω εἰς τὸ νὰ πράξω τί.

Κοντοστούβερος ὁ στειβαρὸς καὶ μικρὸς τὸ ἀνάστημα.

Κοντόφταρμος=μύωψ.

Κοντρὶ δένδρον ἄγριον ἡ *κέδρος*.

Κοντυλένιος ἐκ τοῦ *κονδύλιον*=ζωγράφου κάλαμος, διὰ τὸ τελειότερον καὶ κομψότερον εὐθὺς, λεπτοφυὴς, ὁμαλὸς λέγεται μόνον «Μήτη κοντυλένια» «Στόμα κοντυλένιο».

Κοντυλίζω συνήθως λέγεται μὲ τὴν γενικὴν «τσῆ δίψας»= πάσχω δεινῶς ὑπὸ δίψης.

Κόπια (τὰ)=κόποι καὶ τὸ ἐκ τῶν κόπων παραχθὲν ὠφέλημα. Ῥῆμα *κοπιάζω*, ἐργάζομαι, κοπιῶ. — Σημαίνει ἔτι ἔρχομαι πηγαίνω, λέγεται δὲ χάριν σεβασμοῦ πρὸς γονεῖς, συγγενεῖς, γέροντας, ἱερεῖς καὶ ξένους· ὡς «Κόπιασε στὸ καλὸ» «Κόπιασε εἰς τὸ τραπέζι» κτλ., καὶ χαιρετισμὸς «Καλῶς κοπιάζεις=καλῶς πηγαίνεις.

Κοπανιὰ (ἴδε *ἀγκοπανιά*).

Κόπανος 1) πλατεῖα καὶ ὑψηλὴ φιάλη 3) χονδρὸν ξύλον, δι' οὗ κτυπῶσι τὸ λινάριον 3) χονδρὰ ἐξ ἀγριοξύλου πλάξ, ἣν κρούουσιν εἴς τινας μονὰς ἀντὶ τῶν κωδώνων.

Κοπέλα 1) ἄγαμος νεᾶνις, 2) ἡ νέα τὴν ἡλικίαν γυνή, 3) ἡ ὑπηρέτρια οἱασδήποτε ἡλικίας καὶ ἂν εἶνε—*Κόπελος* (ὁ) ἡ μεγαλόσωμος ἢ εὔσαρκος νεᾶνις — *Κόπελας* ὁ διὰ τὰς βαναύσους καὶ κατωτέρας ἐργασίας ὑπηρέτης, *κοπέλι* δὲ ὁ τοιοῦτος μικρᾶς ἡλικίας ὑπηρέτης—*Κοπελιάρης* καὶ *κοπελολόγος* ὁ ἀρεσκόμενος νὰ περιποιῆται τὰς νέας, ὁ θηλυδρίας, ὁ ἐρωτύλος—*Κοπελοῦλα*=κοράσιον· μεταφ. νεόφυτος ἐλαία.

Κορακόβηχας ὀνοματ. λέξ. ὁ σφοδρὸς καὶ τραχὺς ἐν γένει βήξ—ὁ *κοκκίτης* τῶν ἀρχαίων.

Κορασίδα=ἡ παρθένος.

Κορασιδάτα (τὰ)=ἐν τῇ φράσ. «Πέρνω τὰ κορασιδάτα»= διακορεύω.

Κόρη ἐκτὸς τῶν κοινῶν σημασιῶν, σημαίνει καὶ τὴν ὡραίαν ἐνταυτῷ καὶ ἀγαθὴν «Εἶνε μιὰ κόρη» ὡραία καὶ σεμνοπρεπής.

Κορκοσουρεύω λέγω τὸ ὅ,τι ἤκουσα κατά τινος—καὶ ἁπλῶς ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνω τὸ ὅτι ἤκουσα—ἀφηρ. *κορκοσουριὰ* ἡ τοιαύτη ὁμιλία καὶ ἡ πρᾶξις αὐτή· ἐπιθ. *κορκοσούρης*.

Κορμαργιὰ=τὸ μέγα σῶμα· λέγεται μάλιστα εἰς παῖδας μεγαλοσώμους ἁμαρτάνοντας· φράσ. «Ντρεπόσουνε κάλλιο τὴν κορμαριά σου»=αἰσχύνου τὸ ἀνδρικόν σου σῶμα.

Κορόμηλο καρπὸς ὡριμάζων κατ' ἀρχὰς τοῦ θέρους.

Κόρυζας (ὁ) ἀσθένειά τις τῶν ὀρνίθων ἢ *λάπη*.—Μεταφ. ἐνόχλημα, ταραχή, ὡς ἐν τῇ φρ. «Εὕρηκα τὸν κόρυζά μου» =τὴν ἐνόχλησίν μου (ἴδε *μπελιάς*).

Κορφάδες (ἴδε *κολοκυθοκορφάδες*).

Κορφὴ=κορυφὴ «Κορφὴ βουνοῦ» «κορφὴ τσῆ κεφαλῆς» φρ.

«Κάνει κορφὴ» σχηματίζεται κορυφὴ, ἐπὶ ἀποστημάτων.

Κορφολογάω, ἀγροτ. λέξις, κόπτω τὰς κορυφὰς (τοὺς βλαστοὺς τῶν φυτῶν, ἡ δὲ ἐργασ. *κορφολόϊ(σ)μα* (ἴδε *ἀκριδολογάω*).

Κοσκινίτης καὶ *κοσκινᾶς* σπαν. εἶδος *διασόρου* (ἴδ. λέξιν) ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ὀπῶν αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται καὶ γίνεται τὸ μέρος *κοσκινοειδές*.

Κοτρόνια, αἱ εἰς ἀπότομα καὶ βραχώδη μέρη ἀκανθωταὶ πέτραι, μεταφ. τὰ συσπειρωμένα ἐξανθήματα εἰς τὴν κεφαλήν.

Κότσα, ἰχθύς τις. φρ. «Κότσα κόττα τὸ Γενάρι καὶ παπὶ τὸν Ἁλωνάρι», διότι τότε εἶνε παχέα.

Κοτσάνι, ὁ μίσχος τῶν καρπῶν, φυτῶν, ἐνίοτε καὶ ὁ καυλὸς τῶν λαχάνων ὡς κοτσάνι ῥουμάνας, ἀγγινάρας, κραμπιοῦ. *Κοτσάνι* καὶ ος, ὁ ὑγιὴς καὶ μὴ κυφὸς γέρων.

Κοτσίδια, τὰ πεπλεγμένα ἢ περιεστραμμένα μαλλία, ἀρχ. *κοσύμβη*.

Κοτσιλιά, κόπρος πτηνῶν, μικρὰ ποσότης ὡς κοτσιλιὰ χαυγιάρι. Ἐκ τοῦ *κοττυλεῖον* (Πανδ. ΙΒ. Λεξ. Ζακυνθ. ὑπὸ ἀρχ. Κατραμῆ).

Κοτσιλίνα, εἶδος σταφυλῆς.

Κότσιφας, πτηνόν τι, ὁ *κόσσυφας*.

Κουτσουλιανός, πτηνόν τι, ὁ κορυδαλός.

Κόττα, ἀλεκτορὶς—ἐκ τοῦ ἀρχ. *Κοττοὶ* καὶ *Κόττος* ἐπὶ ὀρνίθων. (Ἡσυχ. ἐν λεξ.) *Κόττα*, παρὰ τοῖς παιδίοις, τὸ ἀνδρ. μόριον, *Πουλὶ* ἰδίως ἢ κοττόπουλο, τὸ νεογνόν.

Κοτταρέλλα, ἐνυδρόν τι στεγανόποδον πτηνόν.

Κοττοφώλης καὶ κοττοφῶλος, ὁ ἀρεσκόμενος νὰ οἰκουρῇ.

Κουβάρι, σπείραμα, ἀγαθὶς—φρ. «ἐγινήκανε κούτρουλος κουβάρι»=φύρδην μίγδην ἐγένοντο. Ρημ. *κουβαριάζω*=περιτυλίσσω νήματα, μετοχ. κουβαριασμένος=περιτετυλιγμένος ἐνηγκαλισμένος, λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ αἰσχρᾶς σημα-

σίας «Τοὺς εἶδα κουβαριασμένους».

Κουβέλι, τὸ κιβώτιον εἰς ὃ συναγελάζονται αἱ μέλισσαι ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ *κύβελα*=ἄντρα, θάλαμοι (Βυζαντ.).

Κουγιάμπαλο, ὁ ἕνεκα γήρατος ἀποβλακωθεὶς, καὶ ἁπλῶς ὁ ὑπέργηρως, ἐνίοτε καὶ ὁ εὐήθης καὶ μὴ ὢν γέρων (ἴδε *κούχτιο*).

Κουζουλός, ὁ κακόσχημος, ὁ κακοφυής.

Κουκκαλῶ, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας, μεταφορ. κατακρίνω ὑβρίζω τινὰ καὶ *κουκκαλισμὸς* καὶ *κουκκάλισμα* ἡ πρᾶξις.

Κουκκαρίθρα, ἔντομόν τι.

Κουκκίζω, φεύγω κρυφίως καὶ ὑπούλως, ἐνίοτε μάλιστα μετὰ πρᾶξιν ἐπίμεμπτον. *Τὰ κουκκίζω* λέγεται συνήθως «Οἱ κλέφταις *τὰ κουκκίσανε* ὡς τόσο».

Κουκκούγερας, ὁ ἔχων γεροντικὸν σῶμα ἢ ἦθος, ἐνίοτε καὶ αὐτὸς ὁ γέρων.

Κουκκοῦδι, ἡ πηγεῖσα μύξα.

Κουκκοῦλα, τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ κλιβάνου.

Κουκκοῦλι, ὁ θύλαξ τοῦ βάμβακος.

Κουκκουλόνω, καλύπτω, σκεπάζω μὲ χονδρὰ κυρίως σκεπάσματα.

«Κουκκουλόσου Μαντελένη
»καὶ τὸ χιόνι κατεβαίνει».

Κουκκούμα, ἐκ τῆς ἰταλικῆς cuccuma, μετάλλινον ἀγγεῖον μὲ στενοτέραν τῆς βάσεως κεφαλὴν, πρὸς θέρμανσιν ὕδατος, ὅθεν *κουκκουμωτὸς* ἐπιθετ. ὁ ἔχων βάσιν πλατεῖαν, βαθμηδὸν δὲ στενούμενος μέχρι τῆς κεφαλῆς, οὕτω καὶ ἐπὶ ἀνθέων μὴ ἀνοιγέντων ἀκόμα ὡς «Τριαντάφυλλο κουκκουμωτό» κτλ.

Κουκκουνάρι 1) ὁ πυρὴν τῶν καρπῶν 2) κυρίως αἱ κόκκοι τοῦ καρποῦ τῆς *πίτυος*, ἥτις καὶ *κουκκουναριὰ* ἰδίως λέγεται.

Κούκουρο, τὸ κέλυφος τὸ περιέχον τοὺς σπόρους τῶν ῥαφανίδων. Ἐκ τοῦ *κόκκος*.

Κουκούτσα καὶ *ἀγριοκουκούτσα* ἡ ἀγρία ἡ ἀκανθωτὴ κινάρα —Ἐνίοτε σημαίνει καὶ τὴν ἥμερον κινάραν. Μεταφ. = ἡ κεφαλὴ; ὁ νοῦς.

Κούλιαντρος σπορ. ἀρωματικοῦ τινος φυτοῦ· ἐκ τοῦ *κορίανον*

Κουλοῦκι 1) ὁ νεογεννηθεὶς κύων, σπανιώτ. ἐπὶ ἄλλων ζώων 2) ὁ ἑτερόδοξος, καὶ μάλιστα ὁ Ἑβραῖος κατὰ τὸν κοινὸν λαόν. *Κουλουκαριὰ* ἡ κύων ὅταν εἶνε λεχώ. Ὁ Κοραῆς τὸ παράγει ἐκ τοῦ γλωσσήματος τῶν Ἠλείων (Ἡσυχ.) *Κύλλας* = σκύλαξ.

Κουλοῦμι=σωρὸς καὶ *κούλουμος* μεγεθυντικῶς — ῥῆμα δὲ *κουλουμόνω* ἀγροτ. λέξ. ἐπισωρεύω τὴν ξηρὰν σταφίδα, καὶ γενικῶς συνάζω, ἐναποταμιεύω· *κουλουμόνομαι* λέγεται καὶ ἐπὶ συναζομένων ἀνθρώπων· ἐπιθ. *κούλουμος* πλήρης «Πιάτο κούλουμο» «Κούπα κούλουμη» κτλ. Ἐκ τοῦ λατιν. **columna** (ἑλλ. *κολώνη*).

Κουλούμια ἀγροτ. λέξ. ὑψώματα ἐκ χώματος μεταξὺ τῶν στελέχεων τῶν σταφιδαμπέλων.

Κουλουμόγερας ὁ ἀρεσκόμενος νὰ ἔρχεται ἐνωρὶς εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ ἔχων γεροντικὸν ἦθος κτλ.

Κουλουριάζομαι κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν κυκλικῶς συνεστραμμένων ὄφεων.

Κουμαρέλι εἶδος μικροῦ ἀκανθωτοῦ ὀστρέου.

Κούμπανος τὸ ταχύτατα τρέχον γνωστὸν ζωΰφιον τῶν πλοίων· λέγεται καὶ *τρέχουσα* (ἴδε λεξ.).

Κουμπάρος 1) ὁ πνευματικὸς συγγενής, 2) προσφώνησις ὡς *κουμπάρε* = κύριε κτλ., 3) χωρικός. Ῥῆμα *κουμπαρεύω* γίνομαι συμμάρτυς ἢ ἀνάδοχος. Ἐκ τοῦ ἰταλ. **comparo**.

Κουμπιστῆρι=ἡ ῥάβδος κυρίως τῶν γερόντων ἐκ τοῦ *κουμπάω* ἐρείδομαι ὅπερ γίνεται ἐκ τοῦ λατινικ. **accumbo**.

Κούμπουρα=οἱ μετὰ τὴν ἀνέμισιν ὑπολειπόμενοι μίσχοι τῆς σταφίδος.

Κουνάδι=πανοῦργον ζῶον, εἶδος ἀλώπεκος ἴσως, καταστρέφον τὰς ὄρνιθας—ἴσως ἐκ τοῦ ἀρχ. *κίναδος*=ἀλώπηξ.

Κουνάμενος ἐν τῇ φράσ. «ἦλθε ἀδειανὸς *κουνάμενος*» (ἴδε *ἀδειανὸς*) τὸ *κουνάμενον* = διάκενος ἐπιτείνει τὸ ἀδειανός. παράγεται ἴσως ἐκ τοῦ *κενός*.

Κούνια=τὸ λίκνον τῶν μικρῶν παιδίων ἐκ τοῦ κουνῶ=*κινῶ*.

Κούνιο=ἡ ἄβρεκτος ἄσβεστος.

Κουνουπολόγος, σπαν. *κουνουπιέρα* τὸ περὶ τὰς κλίνας ἄνωθεν ἐρριμένον λεπτὸν ὕφασμα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κωνώπων εὕρητ. ἡ λέξις *κωνωπεὼν* παρ' ἀρχαίοις.

Κοῦπα ποτήριον, κύπελον. Ἐκ τοῦ ἀρχ. *κύπη*.

Κούπωμα=σκέπασμα πωμαστήριον. Ῥῆμα *κουπόνω*.

Κουπωστὴ ναυτ. λέξ. Τὸ πρὸς τὴν πρύμνην μέρος τοῦ καταστρώματος.

Κουράδι καὶ μεγεθυντ. *κουράδα* καὶ *κούραδος*=μέγα τεμάχιον ἄρτου ἐνίοτε καὶ ἐπὶ φαγητῶν. Ἴσως ἐκ τοῦ *κείρω*.

Κουρβομάτης — ὁ ἑλίκωψ, ὁ ἔχων ὡραίους ἐκφραστικοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τοῦ ἰταλ. curvo καὶ 'μάτι.

Κουρβουλιάζομαι=παραλύομαι—*κουρβουλιασμένος* καὶ *κουρβουλίτης*=παράλυτος, ἀκίνητος.

Κούρβουλο = τὸ στέλεχος τῆς σταφιδαμπέλου — ἐνίοτε καὶ αὐτὸ τὸ κλῆμα· (ἴδε καὶ *Κούτσουρο*).

Κουρκοῦτι τὸ κατατεθολωμένον ὑγρόν, ῥῆμα ἐνερ. *κουρκουτιάζω*· καθιστῶ τι θολόν, μεταφ. ἐν τῇ φράσει. «Ἐγίνηκε κουρκοῦτι τὸ αἷμά μου»=κατεταράχθην· οὕτω «κουρκουτιασμένος καιρός» ὁ συνεφώδης ὁ τείνων εἰς βροχήν.

Κουρλὸς καὶ ἐπιτατικώτερον *κούρλιακας* (ἴδε *Ζουρλός*).

Κουρνάκλια (τὰ) εἶδος κοράκων ἐρχομένων στιφηδόν.

Κουρνιάζω ἀποχωρῶ πρὸς ἀνάπαυσιν, πρὸς ὕπνον· ἐπὶ ὀρνί-

θων λέγεται ἢ ἄλλων οἰκιδίων πτηνῶν. *Κοίρνιασμα*· ἡ ὥρα καθ' ἣν ἀποχωροῦσι.

Κοῦρνος καὶ κόρνος μέγα κοχλιωτὸν ὀστρακόδερμα χρησιμεῦον διὰ μετάγγισιν ὑγρῶν.

Κουροῦπι καὶ *κουρούπα*, *κουτσοκουρούπα* καὶ *κουτσοκούρουπο* κολοβωμένον πήλινον ἀγγεῖον. *Κακὸ κουροῦπι*=κακὸ ἀγγειὸ κτλ. (ἴδε *ἀγγειό*). Ῥῆμα *κουρουπόνω* ἀγρ. λέξ.= κλαδεύω, τὴν ἐλαίαν ἢ ἄλλο δένδρον, καὶ μάλιστα κόπτω τοὺς ἐν τῷ μέσῳ κλάδους, ἡ πρᾶξις δὲ λέγεται *κουρούπωμα*.

Κούρταλα (τὰ) χαρά, εὐθυμία. Μόνον λέγεται ἐν τῇ παροιμίᾳ «Πρὶν τοῦ γάμου κούρταλα»—Ῥῆμα *κουρταλίζω* καὶ *κουρταλῶ* ἐπὶ τοῦ ἤχου τοῦ ἐν φιάλῃ κτλ. κροτουμένου ὕδατος. Ἐκ τοῦ *κρόταλον*.

Κούσκουρας καὶ *κουσκούρης*=φλύαρος, πολυλόγος.

Κουτάβι καὶ ὑποκοριστικώτερον *κουταβάκι*=τὸ κυνάριον ὅταν ἀρχίζῃ νὰ περιπατῇ καὶ νὰ ὑλακτῇ ἐλαφρῶς (ἴδε *κουλοῦκι*). Ὁ Κοραῆς τὸ παράγει ἐκ τοῦ *κουτάβιον*=σκύλας νεογνόν, σκυλάκιον καὶ οὐχὶ ὡς ἐν Θησαυρῷ Στεφάνου ἀπαντᾷ μέρος σώματος τοῦ σκύλου (Ἀτακτ. Β. 380).

Κουταλάκι τσῆ κοιλιᾶς=τὸ προκάρδιον.

Κουτάω τολμῶ (ἴδε *αποκουτάω*).

Κουτὶ μικρὰ πῆξις ἐκ τοῦ *κύτος*.

Κοῦτι—κοῦτι οὕτω καλοῦσι τοὺς μικροὺς κύνας· ἴδε *κουτάβι*.

Κουτοπόνηρο (τὸ) ὁ μωρὸς, πονηρὸς καὶ ὕποττος ἐνταυτῷ.

Κουτουλὸς συνήθως «κουτουλόπραμα» = εὐήθης, πονηρὸς, ὕπουλος.

Κουτούμανος τὸ μικρὸν εὐτραφὲς κυνάριον (ἴδε *κουτάβι*) σπανιώτερα καὶ ὁ τοιοῦτος παῖς.

Κουτοῦπι=λόφος.

Κούτουπος=ἡ μετ' ἐπιτυχίας ἢ οὒ ἐφόρμησις· ῥῆμα *κουτουπόνω* ἐφορμῶ ἐπιπίπτω κατά τινος ἵνα τὸν κτυπήσω· μεταφ. ὁρμῶ κατὰ γυναικὸς ὅπως συνέλθω μετ' αὐτῆς· ὅθεν φρ.

«Τσ' ἔδωκε τὸν κούτουπο»=ἐφώρμησε κατ' αὐτῆς.

Κουτουρίζω=ἐπιπίπτω ὁρμῶ, καὶ μάλιστα ἐπὶ φαγητοῦ (ἴδε *κατοφεγγίζω*) ὄνομα *κουτουρισιά*.

Κουτράω ἐφορμῶ, κτυπῶ διὰ τῶν κεράτων· κυρίως ἐπὶ βοὸς λέγεται. Παρ' ἀρχ. *κορύπτω*· ὄνομα *κούτρης* ἴδε *κερατᾶς*.

Κουτρούλης ὁ κεκαρμένος τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἐν χρῷ=φαλακρός. Φρ. «κούτρουλος κουβάρι»=φίρδην μίγδην. Τὸ *φαλακρὸν μέρος* λέγεται καὶ *κουτρούλα*.

Κουτρουμποῦχι=τὸ ξηρὸν καλυμαύχιον τῶν καλογήρων.

Κούτσης «*Ὁ κούτσης ἢ ὁ λάλας*—*Ὁ κούτσης κι' ὁ λάλας*» κτλ. Τὸ ἀλλαχοῦ *ὁ δεῖνας καὶ ὁ τάδες*, *ὁ Κώστας κι' ὁ Παῦλος*, *ὁ ἕνας κι' ὁ ἄλλος*=ὁ τυχών, ἕκαστος κτλ. «Δὲν μπορῶ νὰ ἔρκεται ὁ κούτσης κι' ὁ λάλας νὰ μὲ σταυρόνουν».

Κουτσοδόντης ὁ νωδογέρων—λέγεται καὶ ἐπὶ νέων στερουμένων ὀδόντος ἢ ὀδόντων.

Κουτσόλογα οἱ ἀσαφεῖς λόγοι, ἢ πληροφορίαι, οἱ ὑπαινιγμοὶ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ κτλ.

Κουτσομήτης ὁ κολοβὸς ἢ βεβλαμμένος τὴν ῥῖνα.

Κουτσονόρης = τὸ ἠκρωτηριασμένον τὴν οὐρὰν ζῶον (ἴδε κουτσός).

Κοῦτσος παιγνίδιον τῶν παιδίων, εἰς ὃ βαίνουσι διὰ τοῦ ἑνὸς ποδὸς, συστέλλοντα τὸν ἕτερον.

Κουτσὸς ἐπίρρ. *κούτσα-κούτσα* καὶ *κοῦτσι-κοῦτσι*=χωλῶς «Ἦρτε κοῦτσι κοῦτσι» καὶ καταφρονητικῶς καὶ περιπαικτικῶς *κούτσαυλος* καὶ *κουτσαύλης*=χωλός, σημαίνει ἔπειτα ἐν γένει τὸν βεβλαμμένον, ἠκρωτηριασμένον που ὡς *κουτσοδόντης*, *κουτσομήτης*, *κουτσοχέρης*, *κουτσονόρης* (ἴδε *στραβός*).

Κουτσουμπλιάζω κατασκευάζω τεχνηέντως συναρμολογῶ ψευδεῖς ἢ ἀσαφεῖς εἰδήσεις καὶ ἐξάγω συμπέρασμα.

Κουτσούνα 1) ἡ πλαγγὼν ἢ κόρη τῶν κορασίων — *Κουτσουνικὰ* καὶ σπανιώτερ. *κουτσουνόπανα* τὰ ἐνδύματα

τῶν πλαγγώνων — *Κούτσουνος* καὶ *κούτσουνας* ἡ ἄνδρα παριστῶσα πλαγγὼν—μεταφ. *Κούτσουνας*=ὁ εὔρωστος ὁ μὴ κεκυφωμένος γέρων ὡς «Εἶνε ἕνας κούτσουνας» «Εἶνε σὰν τὸ κούτσουνα» 2) φυτὸν ὁ *ἀθάνατος*.

Κουτσουνοκαῦλι τὸ ἄνθος τοῦ *ἀθανάτου* (ἴδε *κουτσούνα*) ἐν τῇ λέξει ταύτῃ διετηρήθη καὶ ἡ λέξις *καυλὸς* εἰς τὴν κυρίαν της σημασίαν.

Κούτσουπα=ξυλοκέρατα.

Κούτσουρας=ὁ μῦς (ἴδε *καταραμένο*).

Κουτσουρίζω = κόπτω ὀλίγον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἢ τῶν γενείων—Σπανιώτερον ἐπὶ φυτῶν=ἐκ τοῦ *κουτσὸς*= χωλὸς ἐλλιπὴς (ἴδε λέξ.)

Κούτσουρο=τὸ στέλεχος τῶν σταφιδαμπέλων, κυρίως δὲ ἡ χονδρὰ ῥίζα ἢ ὁ χονδρὸς κλάδος «Κούτσουρα τσῆ γωνιᾶς». *Κούτσουρο* μεταφ. ὁ μεθυσμένος—ἐνίοτε καὶ ἡ *μὴ κινουμένη χείρ*.

Κουτσοχέρης=ὁ στερούμενος ἢ βεβλαμμένος τὴν χεῖρα. Ῥῆμα *κουτσοχεριάζω*=φέρω τινὶ βλάβην εἰς τὴν χεῖρα καὶ καθιστῶ αὐτὴν ἄχρηστον, μεταφ. κώλυμα σπουδαῖον ὡς «μοῦ ἐπῆρες τὸ μάστορα καὶ μὲ *ἐκουτσοχέριασες* ἢ *ἐκουτσοχεριάστηκε* ἡ δουλιά μου».

Κουταλόπλατο=ὠμοπλάτη.

Κούττελο=μέτωπον καὶ μεγεθυντ. *κουτέλλα*. Ἴσως ἔγινε ἐκ παραφθορᾶς τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ *κύφερον*=κεφαλή· πιθανώτερον ὅμως ἐκ Δωρικῆς λέξεως *κόττα*=κεφαλὴ (ἴδε Βυζάντιον ἐν λεξ. *Κούπελο*).

Κουφάκι εἶδος σταφυλῆς.

Κουφάλα 1) τὸ ἐν τῇ ῥίζῃ τῶν δένδρων κοίλωμα, κυρίως δὲ τὸ ἐν τῇ ῥίζῃ τῆς ἐλαίας 2) ὀπὴ φθειρομένου ὀδόντος. Ἐκ τοῦ *κοῦφος*.

Κουφάλογος=κωφάλαλος καὶ ἁπλῶς *κωφός*, περιπεκτικῶς ἢ ὑβριστικῶς.

Κουφάρι=τὸ νεκρὸν πτῶμα—ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ζῶντος, ἰδίως μάλιστα τὸ κύτος. Ἐκ τοῦ *κῦφος*.

Κούφιακας=κωφὸς (ἴδε κουφάλογας) περιπαικτικὴ ἔκφρασις.

Κουφοβέλονο εἶδος ῥαπτικῆς ἐργασίας.

Κουφόβρασι καὶ *κουφόκαψα* ἡ ἐνοχλητικὴ ζέστη.

Κουφοβρόντια αἱ ὑπόκωφοι βρονταί.

Κουφοδρόμιασμα τὸ ὑποκάτω τοῦ δέρματος ἀφανῶς ἐξαπλούμενον ἀπόστημα ῥῆμα *κουφοδρομιάζω* (Ἴδε Κοραῆν Ατ. Β. 208).

Κουφοκαίεται τριτοπρ. συνήθως—καίεταί τι χωρὶς νὰ φαίνηται μεταφ. ἐνεργεῖται γίνεταί τι ὑποκώφως, κρυφίως καὶ μάλιστα ἐπὶ κακοῦ· «Ἡ ἀρρώστια πάει κουφοκαίοντας» «Ἡ δουλιὰ πάει κουφοκαίοντας».

Κουφολαχανίδα, χόρτον, ὅπερ τρωγόμενον φέρει προσωρινὴν κώφωσιν· ὅθεν «Θὰ ἔφαες κουφολαχανίδες»=δὲν ἀκούεις.

Κουφολίθι ἡ πεπαλαιωμένη καὶ ἑτοιμόρροπος λιθιά.

Κουφοξυλιὰ φυτὸν ἡ *Ἀκτῆ*, καὶ *χαμαιάκτη* (Διοσκορ. 4. 174) =**Sambucus.**

Κούχτιο καὶ *κούγιο*=ὁ ἐσχατόγηρως ἄνθρωπος· ἴσως ἐκ τοῦ *κοῦφος* ἢ τοῦ *κυφός*.

Κοφινιαστῆρι ἡ σινδόνη, δι' ἧς περιστρώνουσι τὸν πυθμένα καὶ τὰ πέριξ τοῦ κοφίνου τῆς πλύσεως.

Κοφτῆρι ἀγροτ. λέξ. Ξυλάριον μὲ διαφόρους ἐξοχάς, μὲ τὸ ὁποῖον οἱ ποιμένες ἀνακατόνουσι τὸ διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τυροῦ βράζον γάλα.

Κόφτης 1) αἰχμηρὸν ξύλον δι' οὗ χωρίζουσι τοὺς συμπαγεῖς σωροὺς τῆς σταφίδος· 2) καὶ αὐτὸς ὁ ἐργάτης.

Κοφτὸ=βραστὸς χονδροαλεσμένος σῖτος ἐκ τοῦ *κόπτω*.

Κόφτρα, ἡ κόπτουσα φορέματα γυνή· — οὕτω καὶ *ῥάφτρα* *γνέστρα* κτλ.

Κοψίδια=χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου (ἴδε *σούσουμα*).

ΚΡ.

Κρασσόνω ἐπὶ σταφυλῶν, αἵτινες ἐκόπησαν πρὸ πολλῶν ἡμερῶν καὶ σηπόμεναι ἀποπέμπουσι ὀξεῖαν ὀσμὴν—ἐνόνω μὲ οἶνον «Κρασσόνω τὸ νερό».

Κρασόσπητο ὁ οἶκος, ὅπου βάλλουσι τοὺς οἴνους.

Κρατημάρα ἀρθρῖτις *δυσκινησία*, παραλυσία προσωρινὴ *Κρατημένος* ὁ παράλυτος.

Κρεββάτι ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας σημαίνει καὶ εἶδός τι νεκρικοῦ φορείου ὅπερ καὶ *ξυλοκρέββατο* λέγεται—ῥῆμα *κρεββατόνω*=γίνομαι κλινήρης ἕνεκα ἀσθενείας—*Κρεββατοστρῶσι* τὰ διὰ τὴν κλίνην ἀναγκαία στρώματα καὶ σκεπάσματα. *Κρεββατόνω* κατακλίνομαι.

Κρεμάθες αἱ εἰς τὴν οἰκίαν κρεμασταὶ χλωραὶ κυρίως σταφυλαὶ καὶ—ἄλλαι ὀπῶραι σπανιώτερον.

Κρησάρα τὸ κόσκινον τοῦ ἀλεύρου καὶ ἄλλων λεπτῶν οὐσιῶν. Εὑρίσκεται παρ' Ἀριστοφ. ἐν Ἐκκλησ. 991. «*Κρησέρα* καὶ παρὰ *Πολυδεύκῃ* «κρησέριον». Ῥῆμα *κρασαρίζω* ἐπίθετ. *κρησαριστός*.

Κριάρι ὁ κριός.

Κριθαράκι καὶ *κρίταμα* = ἡ χάλαζα, τὸ μικρὸν πρῆσμα ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν βλεφάρων — καὶ οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἔλεγον *Κριθή*.

Κροκάδι τὰ μικρότατα κρόμμυα τὰ ὁποῖα φυτεύουσι.

Κροπολόγος καὶ *κροπιὰ* καὶ *λάκκος σπητιοῦ*=ἡ ἀποθήκη τῆς κόπρου ὁ ἀπόπατος. Μεταφ. «Τὸ στόμα του εἶνε ἕνας κροπολόγος» εἶνε δηλ. αἰσχρολόγος (ἴδε *ἄτσαλος* καὶ *ἀκριδολογάω*).

Κρουστὸ τὸ πυκνῶς ὑφασμένον—τὸ ἐναντίον, τοῦ *ἀρὺ* καὶ *ἀγανό*.

Κρούω (μεταβ. καὶ ἀμετάβ.) ἀποπέμπω ἀφόρητον δυσωδίαν. Σημαίνει περισσότερον τοῦ *βρωμῶ* καὶ *μυρίζω* ὀλιγώτερον

δὲ τοῦ *συμπουνεύω* (ἴδε λέξεις) *Μᾶς ἔκρουσες* καὶ μᾶς *ἐσυμπούνεψες* ἰδιολεκτοῦνται ἐπὶ πορδῆς.

Κρύο=ψῦχος, περιοδικὸς πυρετός.

Κρυογάτσουλο=ὁ πολὺ κρυόνων ἐκ μεταφ. τῶν *γαλῶν*, αἵτινες ὑπερβολικῶς κρυόνουσι.

Κρύος μεταφ. ψυχρὸς, ἀναίσθητος, ἀφηρ. *κρυάδα* καὶ *κρυότη*. Ῥῆμα *κρυαίνω* ψυχροῦμαι, φέρομαι ψυχρῶς, κατευνάζομαι φράσ. «Ἐκρύανε ἡ δουλιά».

Κρυφογελάω ὑπογελάω—μειδιῶ *Κρυφόγελο* ὄνομα

Κρυφοκυττάζω=ὑποβλέπω—παραβλέπω.

Κρυφομιλῶ ψιθυρίζω, ὑποφθέγγομαι ὄνομα *Κρυφομιλητάριό*.

Κρυφομουρμουρίζω ὁμιλῶ σιγηλῶς κρύφα—ὄνομα *κρυφομουρμούρισμα* καὶ *κρυφομουρμουρισταριό*.

Κρυφοφάϊκο ὁ κρύφα, ὁ ὑπούλως καὶ ἀπροσδοκήτως δάκνων κύων. Μετάφ. ὁ ὕπουλος καὶ μοχθηρός.

Κρυφτὸ λέξ. ναυτ.=νῆμα χονδρὸν εἰς τὴν ῥαφὴν τοῦ πανίου.

Κρυφτοῦλια παιγνίδια τῶν παιδίων εἰς ἃ κρύπτεται εἷς καὶ οἱ ἄλλοι τὸν εὑρίσκουσι. Μεταφ. «Μᾶς κάνει τὰ κρυφτοῦλια» αἰδούμενος ἢ μὴ θέλων δὲν παρουσιάζεται, προσποιούμενος τὸν ἀσθενῆ ἢ τὸν ἀπόντα κτλ.

Κρυψιῶνας (ὁ) κευθμὼν—ἀπόκρυφος τόπος.

ΚΥ.

Κυβερνάω πηδαλιουχῶ τὸ πλοῖον—δίδω τροφὴν εἰς ζῶα καὶ ἐνίοτε εἰς ἀνθρώπους=δίδω ἐλεημοσύνην ὅθεν «Κυβέρνησέ με»=δός μου ἐλεημοσύνην—*Κυβερνημένος*=εὔπορος *Κυβερνημένο σπῆτι* τὸ εὐκατάστατον. *Κυβέρνια* (ἡ)=ἡ τροφὴ τῶν ζώων.

Κυβοῦρι=τάφος παράγεται ἐκ τοῦ κύβας=μνῆμα.

Κυρὰ 1) προσφώνησις τῶν ὑπηρετῶν πρὸς τὴν κυρίαν των. 2)

ὡραία, εὔσωμος «Εἶσαι μία κυρά». 3) ἡ Θεοτόκος καὶ «Ἡ κυρὰ τοῦ κόσμου». ἄλλως

Κυράτσα ἡ οἰκοδέσποινα παρὰ τοῖς ὑπηρέταις (ἴδε Κυρά 1).

Κυπαρισσόμηλα=οἱ καρποὶ τῆς κυπαρίσσου.

ΚΩ.

Κωζοζωνιόρης καὶ *κωζοζώνης* εἶδος πτηνῶν ἁρπακτικῶν ἐχόντων ζώνας εἰς τὴν οὐράν.

Κωλάντερον στρύφος, ἀρχός.

Κωλάτσα τὸ ἔξω παχὺ μέρος τοῦ μηροῦ τοῦ βοός.

Κώλεθρο=ὁ ἐνοχλητικὸς ἄνθρωπος, τὰ μικρὰ παιδία τὰ ὁποῖα πλήρη ἀναγκῶν φέρουσιν ἐνασχόλησιν καὶ ἐνόχλησιν.

Κωλόβεργο καὶ *κωλόρριζο*=παραφυάς, πηγόρριζα.

Κωλοκάθια=ὑποστάθμη (ἴδε *κατακάθομαι*).

Κωλοκοῦμπι=κάθισμα, ἕδρα—λέξις σπανία.

Κωλομούντια (ἴδε *γρεμενάτα*).

Κωλόνω ἐνερ. μετ. τρέπω εἰς τὰ ὀπίσω, ἀμετάβ. *ἐπιστρέφω*; *ὀπισθοδρομῶ*, *ἐπιστρέφω*.

Κωλοπηλάλα διάρρια μετὰ βορβορυγμοῦ· «Σ' ἔπιασε κωλοπηλάλα»=ἐφοβήθης».

Κωλοπάνι τὸ πρωκτόμακτρον.

Κωλοπανόνω=πληρῶ *τὸν πάτον* τὴν βάσιν ἀγγείου.

Κωλορεμὸς καὶ *ἁπλῶς ῥεμὸς* ἡ ῥοώδης ὑποχώρησις.

Κωλοσέρνω = κατασύρω — *Κωλοσέρνομαι* λέγεται καὶ ἐπὶ παραλύτων βαδιζόντων.

Κωλοσοῦσα πτηνὸν ἡ σεισοπηγὶς — λέγεται καὶ *σουσαρίδα*.

Κωλόστρα ὑποστάθμη.

Κώλου-κώλου ἐν τῇ φρ. «Πηαίνει ἡ προβατεῖ τοῦ κώλου κώλου» βαδίζει ἀναποδίζων.

Κωλοφωτιὰ ἡ λαμπουρὶς ἡ πηγολαμπὶς—σπανιώτερ. σπινθὴρ ὡς «Πετάει κωλοφωτιές» σπινθηροβολεῖ.

ΛΑ.

Λάβρα ὁ ἐνοχλητικός καὶ πνιγηρὸς καύσων.

Λαβράκι ἰχθὺς ὁ *λάβραξ*, ὁ *ἀχαρνὴς* ἢ *ἄχαρνος* τῶν ἀρχαίων ἴσως.

Λαβουτσάρω καὶ *λαμπουτσάρω* πατῶ εἰς ἰλὺν ἢ εἰς ὕδατα.

Λαγαρὰ (τὰ) καὶ *λάγαρα*=τὸ μεταξὺ τῶν πλευρῶν καὶ τοῦ ἰσχίου μέρος. Τὸ ἀρχ. *λαπάρη* καὶ *λαπάρα*=ἀπειλὴ «θὰ σοῦ φάω τὰ λαγαρά».

Λάγγερο ὁ ὑδατομιγὴς οἶνος, ὁ στεμφυλίτης. Παρ' Ἡσυχίῳ εὕρηται ἡ γλῶσσα *λάκυρος* ἐπὶ τοῦ τοιούτου οἴνου.

Λαγγεύω δεικνύω διὰ ἐλαφρῶν κινήσεων σημεῖα ζωῆς, ἀσπαίρω. Ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ ζώων.

Λαγγοδέρνω σπαράσσω ὑπὸ δριμέος πόνου, παραφέρομαι ὑπὸ πόνου, μεταφ. ὑπεραγαπῶ—ἐμμανῶς ποθῶ.

Λαγγώνια=οἱ *λαγῶνες*—*λαγγῶνι*=πλευρόν, ὅθεν *ζερβὶ* καὶ *δεξὶ λαγγῶνι*. Φρ. «Κοιμῶμαι μὲ τὸ λαγγῶνι»=κοιμῶμαι εἰς τὸ πλάγιον μέρος δηλ. οὔτε ὕπτιος οὔτε ἐπίστομα—«Μ' ἐφτειὸ τὸ λαγγῶνι νὰ κοιμᾶσαι»=μὲ αὐτὰς τὰς ἐλπίδας περίμενε. Ῥῆμα *λαγγωνίζω* ἐγγίζω, πταίω τινὰ εἰς τοὺς λαγῶνας ἢ διὰ τῶν λαγώνων—ὄνομα *λαγγώνισμα*.

Λαγγάδια (τὰ) ἀπόκρημνοι τόποι βαθεῖαι αἱ οὕτως εἰπεῖν χαίνουσαι φάραγκες *λαγκαδιὰ* (ἡ) δὲ ὅλη ἡ τοποθεσία, ὅθεν «Στόμα σὰ *λαγκάδι*» ἐπὶ στόματος μεγάλου ἀνοικτοῦ, διότι τὰ *λαγκάδια* σχηματίζουσι συνήθως κοιλώματα, αἱ δὲ τοιαῦται καλλιεργημέναι θέσεις λέγονται *λαγκάδα* (ἡ)· πλεῖστα δὲ μέρη φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο.—Ἡ λέξις ἐκ τοῦ *λάγκη* ταὐτοσήμου τῷ *λαγὼν*=φαραγγῶδες καὶ ὑπόκοιλον μέρος ὄρους (Ἡσυχ. ἐν λέξ. *λάκαι*).

Λαγουρέντης ὁ βοηθὸς τοῦ τεχνίτου. Ἐκ τῆς ἰταλ. laborante.

Λαγωνικὸ καὶ *λαβωνικὸ*=ὁ κυνηγετικὸς κύων ἴσως ἐκ τοῦ *λακωνικόν*. Κύων λάκαινα. Σοφ. Αἴας καὶ Ἀθήναιος 1—28 καὶ XII 540 (ἴδε Βυζάντιον καὶ Κοραῆν Ἀλ. Β'.).

Λαδιά 1) ἡ ἐξ ἐλαίου κηλὶς ἢ χρῖσμα — 2) ἡ πλουσία ἐσοδεία τοῦ ἐλαίου—φράσ. «Λαδίζει τὸ λητρουβειό» λέγομεν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐλαίου, τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον—«Ἡ θάλασσα εἶνε λάδι, ἢ λαδίζει» εἶναι παντελῶς ἠρεμία, ἀκινησία, γαλήνη, ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Λαθούρης ἀνόητος, φλύαρος.

Λαθύρια εἶδος ὀσπρίων—*λάθυροι* παρ' ἀρχαίοις.

Λαιμούργιασμα=τὸ βράγχος, ἡ φλεγμονὴ τοῦ λαιμοῦ.

Λαϊπόδι χόρτον καὶ *λαΐποδος*.

Λακανίδα κτιστὴ ἢ πετρίνη λεκάνη διὰ νὰ πίνωσι τὰ ζῶα.

Λακίζω συνήθως τὰ *λακίζω* φεύγω κρυφίως, κατησχυμένος φοβούμενος κτλ. ἴσως ἐκ τοῦ ἐπιρρ. *λάξ*.

Λάκκουρας=τὸ μέγα τρῆμα τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς ἐκ τοῦ *λάκκος*.

Λάλας ἴδε *Κούτσης*.

Λάμνω ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ κωπηλατούντων. Ἐκ τοῦ *ἐλαύνω*.

Λαμπάδα=δᾳς, πυρά.

Λαμπαδάρης οὕτω λέγεται ὁ κατὰ τὴν εἰκοστὴν τετάρτην Ἰουνίου ἑορταζόμενος Ἅγιος Ἰωάννης ὁ πρόδρομος, καθ' ἣν ἡμέραν ἀνάπτουσιν ὡς σύνηθες τὰς πυράς.

Λαμπαδίτσα ἄνεμος θερμὸς καὶ πνιγηρὸς, πνέων συνήθως τὸ θέρος.

Λαμπάζομαι = ὑπερβολικῶς ἐξαφνίζομαι, φοβοῦμαι λίαν — *λαμπασμένος* μεταφ. ἰδιότροπος, βάρβαρος ὑβριστής.

Λαμπηδόνα εἶδος ἰχθύος.

Λαντάρο (ἡ) ἔχουσα ἀτάκτους καὶ ὠρθωμένας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς· ἡ ἀκτένιστος.

Λαός σημαίνει προσέτι τὸν ἑσμὸν τῶν μελισσῶν.

Λάου-λάου μὲ ῥήματα κινήσεως σημαντικὰ=βραδέως, ἠρέμως «Ἐρχότουνε λάου λάου» δηλ. χωρὶς νὰ ἀκούεται βαδίζων — ἴσως ἐκ τοῦ *λαγωός*, λαγωοῦ, *λαγοῦ λαοῦ λάου*.

Λάπατα ἄγριον χόρτον—ἀρχ. *λάπαθον*.

Λαρδίτης, ὁ πρὸ πολλοῦ κοπεὶς, ἢ ὁ ἕνεκα νόσου τραχυνθεὶς καρπὸς, κυρίως δὲ λέγεται οὕτω τὸ τοιοῦτο *ἀγγούριον* ἢ *πεπόνιον* κτλ. Ἐκ τοῦ ἰταλ. **lardo.** Ῥῆμα *λαρδιάζω*.

Λαχανιάζω=ἀσθμαίνω, πνευστιάω—ὄνομα *λαχάνιασμα*—ἴσως ἐκ τοῦ ἀρχ. *λάκω*=κάμνω ἦχόν τινα, ὅπερ παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντᾷ *λάσκω* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας—ἢ ἐκ τοῦ *λα* ἐπιτατικοῦ μορίου=λίαν καὶ *χαίνω*.

Λαχανόπητα=πήτα ἐκ λαχάνων.

Λαχανοφάος οὕτω λέγουσι τὸ *Τριῴδιον*, διότι ἅμα ἀρχομένου ἄρχεται μετ' ὀλίγον ἡ μεγάλη τεσσαρακοστὴ, καθ' ἣν συνήθως *ἔτρωγον λάχανα!* φράσ. «Ἐμπῆκε ὁ λαχανοφάος» «Καλός σου λαχανοφάος».

Λαχτάρα=σφαδασμὸς, πόνος δριμὺς, ὑπερβολικὴ λύπη. Ῥῆμα *λαχταρίζω* ἐπιθ. *λαχταριστὸ* ὡς «ψάρι λαχταριστὸ» ὁ ἀσπαίρων ἔτι, ὁ νωπότατος ἰχθύς.

Λαχτιὰ καὶ *λάχτωμα*=κατωφερὴς σύδενδρος ἢ χλοερὸς συνήθως τόπος. Συγγενὲς τῷ ἀρχ. *λόχμη* ἢ τοῖς παρ' Ἡσιόδῳ γλωσσήμασι *λάγκην* καὶ *λάκαι*.

Λαψάνα φαγόσιμα χόρτα:

ΛΕ.

Λεβίθα ἡ ἕλμινς—ῥῆμα *λεβιθιάζω*—Μετοχ. *λεβιθιασμένο*= τὸ ἔχον ἕλμινθας παιδίον — *λεβιθόχορτο* τὸ καταστρέφον τὰς ἕλμινθας θαλάσσιον φῦκος τὸ *ἐλμινθόχορτον* (ἴδε *σκουλίκια*).

Λεθρινάρι ἰχθύς. Ὁ *Ἐρυθρῖνος* τῶν ἀρχ. τῇ γνωστῇ ἐναλλαγῇ τῶν γραμμάτων ρ. καὶ λ.

Λειβάδι πεδίον κατάρρυτον, χλοερὸν ἐκ τοῦ *λείβω λειμὼν* κτλ. Πολλαὶ τοποθεσίαι τοιαῦται φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο ὡς *Θηκέτικο λειβάδι Ληξουριώτικο λειβάδι* κτλ. Ἐκ τῆς ῥίζης δὲ ταύτης γίνονται καὶ τὰ *λειβαθὼ* ἡ ὡραία καὶ

χλοερὰ ἐξοχὴ τῆς Κραναίας—*Λείβανα*, καὶ *Λειχνιᾶς* ἐξοχαὶ τοιαῦται ἐν Ληξουρίῳ κτλ.

Λειριά κοκκόρου, τὰ κάλλαια τοῦ ἀλέκτορος—ῥῆμα *λειριάζω* μεταφ, ἔχω ἄθλια καὶ ῥυπαρὰ φορέματα, ἐκπίπτω τῆς προτέρας μου εὐτυχοῦς καταστάσεως.

Λεισοντέρια, (ἴδε *λεισοντερία*). ἔχει μεταφ. σημασ. δυσαρέσκεια, ταραχὴ καὶ σπανιώτερον ὑπόνοια, φόβος, καὶ ῥῆμα *λεισοντεριάζω*.

Λεισοντερία, καὶ *λεισεντερία* ἡ μετὰ ὀδύνης ῥοώδης ὑποχώρησις. Ἡ λέξις εὔχρηστος παρὰ χωρικοῖς. Ἐκ τοῦ ἀρχ. λειεντερία.

Λειτουργιῶμαι, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας, ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῶν νεονύμφων, οἵτινες κατὰ τὰ τοπικὰ ἔθιμα ἀκροάζονται τῆς λειτουργίας μετὰ ὀκτὼ συνήθως ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέρας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρώτην φορὰν ὁμοῦ, ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ γαμβροῦ (ἴδε *'πιστρόφια*).

Λειψό, συνήθως «λειψὸ ψωμὶ» ὁ ἄνευ ἄρσεως ἄρτος, ὁ ἄκρόζυμος· λέγεται σπανιώτ. *λειψαναίβατος*, μεταφ. ὁ ὑψηλὸς ἰσχνὸς καὶ νοσηρὸς, *λειψοκουλοῦρα* δὲ ὁ ἄνευ προζυμίου ἄρτος.

Λειψοπροίκια, τὸ ἐλλεῖπον, τὸ χρεωστούμενον μέρος τῆς προικὸς παρὰ τῶν γονέων—τὸ κατὰ νόμον διδόμενον εἰς τὰς ἐγγάμους θυγατέρας μερίδιον μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων, ὅταν οὗτοι ἀποθάνωσιν ἀδιάθετοι.

Λειψόφεγγο, καὶ ἄλλως *χασόφεγγο* (ἴδε λέξιν), ὁ χρόνος καθ' ὃν φθίνει ἡ σελήνη—σπανιώτατα *λειψοφέγγαρο*.

Λελέκι, ὁ πελαργὸς, μεταφορ. ὁ μεγαλόσωμος ἄνθρωπος—σπανιώτερον ὁ ὑψηλὸς, ὁ ἰσχνός.

Λεπίδα, τὸ ἄνευ λαβῆς μαχαίριον, ἡ λεπίς. *Λεπίδι* δὲ συνήθως τὸ μετάλλινον ἔλασμα τοῦ μαχαιρίου, φρ. «*Ἔπαιξε λεπίδι*»=ἐκτυπήθησαν διὰ μαχαιρῶν.

Λεπτνό, τὸ ἰσχνὸν καὶ νοσηρᾶς ἰδιοσυγκρασίας παιδίον. Ἴσως ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ *λεπτός*.

Λέρας (ὁ), ἀσθένειά τις θανατηφόρος. Ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς μοὶ φαίνεται.

Λεχῶνα, ἡ *λεχώ*. *Λεχωνοῦδι*=τὸ νεογέννητον παιδίον.—ἀφηρ *λεχωσύνη*.

ΛΗ.

Ληνοπάτι, πυργωτὸν χώρισμα πρὸ τοῦ ληνοῦ, ἐφ' οὗ πατοῦσι καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ ληνῷ.

Ἠηοκομάω, θλίβω τὰς ἐλαίας, ἐξάγω ἔλαιον ἐν τῷ ἐλαιοτριβείῳ.

Ἠηόκρισι ἀσθένειά τις, ὁ ἴκτερος. Ἐκ τοῦ *ἐλαία*—*χρῖσις* πιθανῶς, διότι οἱ πάσχοντες ἔχουσιν ὑποκιτρίνην καὶ ἐλαιώδη οὕτως εἰπεῖν τὴν χροιάν.

Ἠηοστάσι, ἐλαιών.—Ἡ κατάληξις *στασι* μόνον ἐν τῇ λέξει ταύτῃ σημαίνει πληθύν. Ἐπὶ ἄλλων δένδρων καὶ φυτῶν ἐν γένει σημαίνεται τοῦτο ἢ διὰ τοῦ *ωνας* (ων) ὡς *συκῶνας*, ἢ διὰ τῆς λέξεως *κηπος* ἐπιτασσομένης ὡς *αγγιναρόκηπος*, *πορτογαλόκηπος* κλ.

Ἠηότοπος, τοποθεσία κατάλληλος διὰ φύτευσιν ἐλαιῶν, λέγεται δὲ καὶ ὁ πολὺ ἔλαιον παράγων τόπος.

Ἠητρουβειό, ἐλαιοτριβεῖον. *Ληρουβιάρης* ὁ ἐν τῷ ἐλαιοτριβείῳ ἐργάτης.

ΛΙ.

Λιανικῶς ἐπίρρ. (μὲ τὰ ῥήματα *πουλῶ*, *ξεκάνω*, *δίνω*, *παίρνω* κτλ.) ἀνὰ μικρὰς ποσότητας, ἀντίθετον τοῦ *χονδρικῶς*.

Λιανόκουκκα, κυαμίδια (ἴδε καλογρῆτσες).

Λιανόπαιδο, ὁ μικρᾶς ἡλικίας παῖς, καταφρονητικῶς συνήθως λέγεται, εἰς νεανίαν ἀπευθυνόμενον.

Λιανόπονος, οἱ ἐλαφροὶ πόνοι καὶ μάλιστα τῆς ὠδινούσης γυναικός.

Λιανορῶϊ, εἶδος σταφυλῆς, μικρὰς (λιανὰς) ἐχούσας ῥᾶγας.

Λιανοτραγουδάω=ᾄδω σιγηλῶς.

Λιανόψαρα=οἱ μικροὶ ἰχθῦς—(ὅρα *γατόψαρο*).

Λιάρα πτηνὸν—εἶδος φασιανοῦ.

Λιγγόνι ὁ μικρὸς μήρμυξ.

Λιγνὸς=λεπτοφυὴς, ἰσχνὸς ἐπὶ ἀνθρώπων συνήθως. Ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ *λεγνὸς*=ὁ λεπτὸς καὶ μὴ ἁδρὸς σῖτος.

Λιγοδούρητος ἴδε (*ἀρρίζικος*).

Λιγοθύμια καὶ *λιγοκάρδια* ἡ λιποθυμία. Ῥῆμα *λιγοθυμάω λιγοκαρδίζω*.

Λιγοτιμιὲς=ἡ μικρὰ τιμὴ, τὸ μικρὸν χρηματικὸν ποσὸν, καὶ ἐν γένει τὸ ὀλίγον ποσόν.

Λιγοῦρα=λειποθυμία, σκοτοδίνη μετὰ τάσεως εἰς ἔμετον «Μοῦρτε λιγοῦρα»=λειποψυχῶ—ἐνίοτε καὶ αὐτὴ ἡ ἀδιαθεσία τοῦ στομάχου καὶ ἡ πρὸς ἔμετον τάσις ὡς «αὐτὸ τὸ φαὴ μοῦ ἔκαμε λιγοῦρα» ῥῆμα *λιγόνω*=λειποθυμῶ ὀλιγοδρανέω καὶ μάλιστα ἕνεκα πείνης ὡς «ἐλίγωσα τσῆ πείνας».

Λιγόφαος=ὁ ὀλιγόσιτος.

Λιγοχεράω=ἔχω ὀλίγα ἀνὰ χεῖρας—στεροῦμαί πως ὡς «λιγοχεράω ἀπὸ παράδες».

Λιθάρι μικρὸς λίθος—λέγεται οὕτω κυρίως ἡ μεγάλη ϛρογγύλη πέτρα τοῦ ἐλαιοτριβείου.

Λίμα (ἡ)=λαιμαργία—λιχνία πεῖνα. Ῥῆμα *λιμάζω*=πεινῶ ἕνεκα ἐλλείψεως τῶν πρὸς τὸ ζῆν «Λιμάζει γιὰ ψωμὶ», τούτου ἕνεκα μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ *στεροῦμαι πάντως* ὡς «Λιμάζει τὸ ψωμὶ» στερεῖται, πεινᾷ γιὰ ψωμὶ *λιμασμένος*=ὁ λιμοκτονῶν μεταφ. ὁ λαίμαργος—«Κάνει σὰ λιμασμένος» ἐκ τοῦ λιμὸς=πεῖνα.

Λιματίδα=ἡ παντελὴς ἔλλειψις ὑγροῦ, ὡς «*δὲν ἔχει τὸ κανάτι λιματίδα νερὸ*» οὐδὲ κἂν ψεκάδα. Σημαίνει ὀλιγώτερον ποσὸν τῆς *σταλαγματιᾶς* (ἴδε λεξ.)=σταγόνος.

Λιμόθερμη ὁ συνεχὴς μικρὸς πυρετὸς «Μὲ τρώει λιμόθερμη».

Λιμοκαίομαι (ἐνερ. μετοχ.)=ὀρέγομαί τινος λίαν ἕνεκα στερήσεως αὐτοῦ καὶ μάλιστα φαγωσίμου—μετοχ. *λιμοκαΐ*·

μένος σημαίνει πλεῖον τοῦ *λιμασμένος*. «Ἔπεσε στὸ φαῒ σὰ λιμοκαϊμένος».

Λιμομαχάω οὐδέτερ.=Ἔχω ἀπόλυτον ἀνάγκην τροφῆς στεροῦμαι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Παρ' ἀρχ. *λιμομαχέω*.

Λιμοψεῖρι ἀσθένεια τῶν ὀρνίθων ἡ *πτερορρύησις*.

Λιμπὰ (τὰ) οἱ ὄρχεις.

Λίμπα (ἡ) κοίλωμα ἐπὶ πέτρας πλῆρες ὕδατος—συνήθης ἐπὶ τῶν ἁλικῶν μικρὰ δεξαμενή.

Λινοκόκκι=ὁ λινόσπορος.

Λινοκοκκομάδες καὶ *λινοκομάδες* αἱ ἐπὶ τοῦ δέρματος τῶν λευκῶν συνήθως ἀνθρώπων ὁμοιάζουσαι πρὸς *λινόσπορον* κηλῖδες. Ἐκ τοῦ *λινὸς-κόκκος* (ἴδε καὶ *βουλοκοκκομάδες*).

Λινομάγγαδα τὰ σάβανα τῶν παιδίων κυρίως. Εὑρίσκεται ἔν τινι μυρολογίῳ.

Λιοβόρι ἡ ἄκρα νηνεμία μεθ' ὑπερβολικῆς θερμότητος κατὰ τὸ θέρος — θερμὸς ἄνεμος, ἔνδειξις διαρκέσαντος καλοῦ καιροῦ.

Λιόκαυτο=ὁ εἰς τὸν ἥλιον ξηρανθεὶς καρπὸς «Εἶνε σὰν τὸ λιόκαυτο» «Εἶνε ἕνα λιόκαυτο»=ἄνθρωπος ἡλιοκαὴς τὴν ὄψιν, κατεσκληκὼς καὶ ὑπομέλας ἕνεκα κακουχιῶν ἢ ἀσθενείας.

Λιόκρουσι ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ σελήνη συνανατέλλει μετὰ τοῦ ἡλίου. Παρὰ τοῖς χωρικοῖς εὔχρηστος ἡ λέξις. «Ἔκαμε λιόκρουσι τὸ φεγγάρι». ἐκ τοῦ *ἥλιος* καὶ *κρούω*.

Λιοπύρι τόπος φωτιζόμενος καὶ θερμαινόμενος ὑπὸ τοῦ ἡλίου «Κάθεται στὸ 'λιοπύρι» αὐτὴ ἡ ἡλιακὴ θερμότης ἐνίοτε.

Λιοφανιὰ τὸ διακεχυμένον ἀνὰ τὸν ὁρίζοντα ἡλιακὸν φῶς (Ἥλιος-φαίνομαι).

Λιρόνα ἡ εἰς τὰς κηδείας πληρωμὴ τῶν ἱερέων.

Λίτσα εἶδος ἰχθύος.

Λιχνίζει τριτοπροσώπως, λέγεται ἐπὶ σφοδροῦ ἀνέμου φράσ. «Ὄξου λιχνίζει» καὶ «λιχνίζει ὁ ἀγέρας» — πιθανὸν νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ῥίζαν τῷ ἀρχ. *λίζω-λιγηρὸς, λιγὺς, λιγύπνους* κλ. ἐπὶ τοιούτου ἀνέμου ἰδιολεκτουμένων (ἴδε Theil), ἢ ἐκ τοῦ *λικνίζω*.

Λιχουδιὰ=λιχνία τὸ ὀρεκτικὸν φαγητὸν ἢ καρύκευμα ὡς «*τρώει λιχουδιὲς*» δηλ. γλυκύσματα, καρποὺς κτλ. ὄνομα *λιχουδιάρης* καὶ *λιχούτσης* = ὁ λίχνος. Ῥῆμα *λιχουδεύω* ὀρέγομαι ἐπιζητῶ.

ΛΟ.

Λογγόνω οὐδ. πυκνοῦμαι ἐπὶ φυτῶν κυρίως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλαπλασιαζομένων ἐξανθημάτων. Ἐκ τοῦ γνωστ. *λόγγος*, ὅπερ ἐκ τοῦ λόχμη.

Λογιάζω=νομίζω.

Λοῖδα=μικρὸς βόστρυχος τῆς κεφαλῆς (ἴδε *κοτσύδια*).

Λολὸς καὶ *γολὸς* σπαν. ἡ κεφαλὴ τοῦ ὀκτάποδος. Ὁ ἐν Ἀθήναις *ὀλοῦς* ἴσως ἐκ τοῦ *ὀλὸς*=μελάνη σηπίας, ὅπερ εἶνε Ἀττικὸν ἀντὶ *θολός*.

Λόμπος μεγάλη καὶ βαθεῖα δεξαμενὴ ὕδατος εἰς τοὺς κήπους—καὶ ἐν γένει ποσότης ὕδατος· *λομπάρια* τὰ εἰς τὰ κοιλώματα τῶν ὁδῶν μένοντα ὕδατα τῆς βροχῆς.

Λομποτὴ χόρτον ἀειθαλὲς καὶ πυκνοῦ πρασίνου χρώματος — ὅθεν «Εἶνε σὰν τὴ λομποτή» ἐπὶ λίαν πρασίνων φυτῶν.

Λουβὶ (ἐκ τοῦ *λωβὸς*) ὁ ἐπιπεφυκὼς χιτὼν ἰδίως τῶν ὀσπρίων. Ἐνίοτε καὶ αὐτὸς ὁ καρπός.

Λουλαδέρφια οἱ ὁμομήτριοι ἀδελφοί. Σπαν. λέγεται *λουλαδερφὸς* (ἴδε *γκαρδιακός*).

Λουλοῦδο (ἡ) ἡ φλύαρος, ἡ ἐπεσβόλος καὶ ἐριστικὴ γυνή. Πιθανὸν νὰ ἔχῃ ποιάν τινα συγγένειαν πρὸς τὸ ἀρχ. *λάλος*.

Λοῦρος=ὁ ὀμφαλικὸς λῶρος.

Λουφιάζω=ἀναπαύομαι, ἡσυχάζω.—Κυρίως ἐπὶ νηπίων τὰ ὁποῖα ἔπαυσαν νὰ κλαίωσι καὶ ἐκοιμήθησαν (ἴδε μωρόνω) Σπανίως ἐπὶ ζώων· ἐκ τοῦ *λωφῶ* μέλλων *λουφιάξω* ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *θάξω* ἴδε *θάζω*.

Λοχεύω=προσβάλλω τινὰ πικρῶς, ἐκτοξεύω ἰοβόλους κατά τινος λέξεις—λέγεται καὶ ἐπὶ ἐμπιπτούσης νόσου σπανιώτερον. Ἐκ τοῦ *λόγχη λογχεύω* μεταφ.

Λουμάκι ὁ παχὺς, καὶ μεγαλόσωμος συνήθως σύναμα—λέγεται καὶ *λούμακος* μεγενθυντικώτερον.

ΛΥ.

Λύκος τὸ καταστρέφον τοὺς κυάμους φυτὸν ἡ *ὀρυβάγχη*.

Λυράβδι ἀγρ. λέξ. Τὸ ξύλον, ὅπερ ἐξαρτῶσιν ἀπὸ ἄλλου ξύλου καὶ πλήττουσι τοὺς θημῶνας τῶν σιτηρῶν καὶ οὕτω ἀφαιροῦσι τὰ ἄχυρα.

Λύσσα 1) ἡ ὑδροφοβία τῶν κυνῶν· 2) ὑπερβολικὴ τιμὴ ὡς «Εἶνε μία λύσσα» «Εἶνε τσὴ μαύρης λύσσας»=εἶνε ἀκριβότατον· ὅθεν καὶ τὸ ἐπίθετον *λυσσερὸς* «Πρᾶμα λυσσερό»· 3) ἀγανάκτησις, ταραχὴ «Μοῦ κάνεις μιὰ λύσσα ποῦ μοῦ 'μιλεῖς»· 4) τὸ πολὺ ἁλατισμένον φαγητόν· 5) ὁρμὴ, μανία πρὸς συνουσίασιν, ἐπίθ. *λυσσαρόνα* ἡ τοιαύτη γυνή.

Λυσσοκούκκι ὁ ταραχοποιὸς καὶ ἀπαύστως θορυβῶν καὶ ἀτακτῶν παῖς.

Μ

ΜΑ.

Μαγαρίζω ἐνερ. μιαίνω μολύνω τι «ἡ γάτα ἐμαγάρισε τὸ φαΐ» = ἥψατο καὶ ἑπομένως ἐμίανεν αὐτὸ — οὕτω «μαγαρίζω τὴν ἡμέραν» μεταφ. =καταλύω πασχαλινὰ φαγητὰ ἐν νηστησίμῳ ἡμέρᾳ — μολύνω μὲ κόπρον ἰδίως γαλῆς ἢ

κυνὸς ὡς ἐμαγάρισα τὰ χέρια μου μὲ τσῆ γάτας κλπ.» *Μαγαρισιὰ* ἡ κόπρος τῆς γαλῆς καὶ τοῦ κυνὸς σπανίως ἐπὶ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ *μάζω μάω μάσσω*=ἀνακατόνω ἀλείφω— *Μαγαρισμένος* μεταφ. ὁ ἄτιμος, ὁ αἰσχρὸς, ὁ φαῦλος, ὁ μοχθηρὸς καὶ *μαγαρισμένα* = οἱ ποντικοὶ — προσέτι *μαγάρα* ἡ ἐκδικητικὴ ἡ μοχθηρὰ ἡ ἀνήθηκος γυνὴ (Μέγαιρα ;) Οὕτω *μαγαροθήλικο μαγαρογύναικο μαγαροδουλιὰ μαγαρο·κάωμα μαγαρόκορμο* κλπ.

Μαγγούφης ἄτεκνος καὶ ἐστερημένος συγγενῶν, ἔρημος καὶ *μαγγουφιασμένος*· οὕτω Σπῆτι *μαγγουφιασμένο* καὶ *μαγγουφόσπητο* =ἡ ἕνεκα ἀλλεπαλλήλων θανάτων ἐρημωθεῖσα οἰκία.

Μαγέρεμα (τὸ) οὕτω λέγουσι τὸ κατὰ τὸν χειμῶνα βραζόμενον ἄλευρον ἐξ ἀραβοσίτου ἢ τὸ ἐκ χονδροαλεσμένου σίτου σπανιώτερον (ἴδε *κοφτὸ*)

Μάγιασμα ἀγροτ. λέξ. Τὸ κατὰ τὸν μῆνα *Μάϊον* σκάψιμον τῶν χωραφίων, τὰ ὁποῖα θὰ σπαρῶσι τὸ φθινόπωρον. Ῥῆμα *μαγιάζω*.

Μαγιόλαδο ἀνθόσταγμα κατασκευαζόμενον ἐξ ἀνθέων τοῦ Μαΐου καὶ χρησιμεῦον δι' ἰατρικὰ εἰς πληγὰς, ἕλκη, ἀποστήματα κλπ.

Μαγοῦλες (αἱ) αἱ παχεῖαι καὶ ἐξογκωμέναι παρειαί.

Μαγουλίτες ἀσθένεια καθ' ἣν ἐξοιδαίνονται αἱ παρειαὶ (ἴδε *γράφω τσοῦ μαγουλίτες*).

Μαγουλοσέρνομαι=σύρομαι κατὰ γῆς θρυπτόμενος τὰς παρειὰς ἕνεκα λύπης ὑπερβολικῆς.

Μαδέρια ναυτ. λέξ. τὰ καμπύλα ξύλα ἐν τῇ τρόπιδι τῶν πλοίων.

Μαζάρι ὁ ποῦς τῆς σηπίας ἀρχ. *θύσανος* καὶ *πλόκαμος*.

Μαζόνω τὸ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *μαζεύω*. Κατά τινας ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ γλωσσήματος *ὁμαδεύω* — πιθανωτέρα ἡ ἐκ τοῦ *μάζα* (μάττω μάζω) παραγωγή του.

Μακροβοῦτι τὸ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης νήχεσθαι. Συνήθως *Κάνω μακροβοῦτι.*

Μακρυὰ ἀρρώστια, ἡ χρονία νόσος, κυρίως ἡ φθίσις.

Μακρυναρᾶ, τὸ μακρὸν καὶ λεπτὸν προσκεφάλαιον.

Μαλάζω ἐν ταῖς φρ. «Μὲ μαλάζει θέρμη»=ἐντὸς ὀλίγου πυρετὸς ἅψεταί μου.

Μάλαμα σπανίως=χρυσὸς, συνηθέστερ. μεταφορ.=πρᾶγμα καθαρώτατον, καλὸν, ὡραῖον, λέγεται καὶ ἐπὶ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου «Εἶνε ἕνα μάλαμα».

Μαλαουδιάζω οὐδ. ἐξασθενῶ καὶ ἐνερ. ἐξασθενίξω «Τὰ κακὰ μ' ἐμαλαουδιάσανε». *μαλαουδιασμένος* ὁ κακοδιάθετος, ὁ ῥέπων εἰς ἀσθένειαν· ἀφηρ. *μαλαουδιασμάρα.*

Μαλαφουρίζω ἅπτομαι καὶ κάμνω τι φύρδην μίγδην—ζαρόνω λέγεται καὶ ἐπὶ γυναικὸς «Τὴν ἐμαλαφούρισα» ἐπὶ αἰσχρῷ σκοπῷ καὶ «γυναῖκα μαλαφουριασμένη» σπανιώτερον ἡ οὐχὶ τόσῳ ἁγνὴ τὰ ἤθη.

Μαλλιαρὸς=δασύθριξ.

Μαλλιοβράσι=ταραχώδης συμπλοκὴ, δεινὴ ἔρις.

Μαλλιοκάβουρας εἶδος καρκίνου (βλέπ. *κάβουρας*) μεταφ. ὁ ἀκοινώνητος, ὁ νοσηρὸς καὶ τὰ τοιαῦτα.

Μαλλιοκέφαλα = τὰ μαλλία τῆς κεφαλῆς, φράσ. «Βγάνω τὰ μαλλιοκέφαλά μου» ὑπὸ λύπης ἢ ἀδημονίας ἐκριζῶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς—«Ἐπλέρωσα ἢ ἐξώδεψα ἢ ἔφαγα τὰ μαλλιοκέφαλά μου» ἐπὶ ὑπερβολικῶν ἐξόδων.

Μαλλιοστουπάω καὶ *μαλλιοστουπίζω* τίλλω τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τινος—ἐπιπίπτω ὁρμητικῶς κατά τινος καὶ τὸν κτυπῶ· ὄνομα *μαλλιοστούπισμα* ἔρις δεινὴ καὶ συμπλοκή.

Μαμμὰ=τὸ ψωμίον παρὰ τοῖς παιδίοις. Παρ' Ἀριστοφ. ἐν Νεφ. ἀπαντᾷ ἐν αὐτῇ τῇ σημασίᾳ *μαμμᾶν μαμμάκι* ὑποκοριστ. — Μεταφ. Μαμμὰ=φαγητόν τι «κάμε μαμμά σου»=φάγε τὴν τροφήν σου· λέγεται καὶ *μάμμου* προσακτικῶς=φάγε καὶ «κάμε μάμμου σου»=φάγε.

Μαμοῦρι ὁ μικρᾶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡλικίας ὑπηρέτης, ὁ κάμνων τὰς βαναύσους καὶ ἀκαθάρτους τῆς οἰκίας ἐργασίας. *Μαμούρα* ἡ τοιαύτη ὑπηρέτρια, ἐνίοτε.=ὑπηρέτρια μόνον —καὶ *μαμουριὸ* (τὸ) περιπαι:τικῶ;=μαμούρι. Ῥῆμα *μαμουρεύω*.

Μανιτάρι καὶ *μονιτάρι* εἶδος χόρτων τὸ πλεῖστον δηλητηριωδῶν. Ἐκ τοῦ παρὰ Διοσκορίδῃ καὶ Νικάνδρῳ *Ἀμανίτης*.

Μανοσέρνω ὁμοιάζω πρὸς τὴν μητέρα μου κυρίως ἐπὶ ζώων.

Μαντζουράνα εὐῶδες φυτόν. Τὸ *Μάρον* (Διοσκορ. 3—49) καὶ *Ἀμάρακον*.

Μαντάρι ναυτ. λέξ. τὸ σχοινίον δι' οὗ ὑψοῦσι τὸ πανίον τῶν πλοιαρίων.

Μαντρογαΐδαρος ἔχει μεταφ. σημασ.=ὁ ὑψηλὸς, ὁ μεγάλης ἡλικίας καὶ συνήθως ἄεργος, ἀδρανής· διὰ τοῦ *μάντρα* ἐκφράζεται τὸ μέγεθος οὕτω καὶ *μαντρόσκυλος*=ὁ μεγαλόσωμος κύων ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τοιοῦτοι κῦνες εἶνε μεγαλόσωμοι.

Μάρα ἐν τῇ φρ. τὄχω μάρα καὶ *ἔχω μάρα* σφοδρῶς ἐπιθυμῶ ὡς «ἔχω μάρα νὰ πάω σ' αὐτὸ τὸ μέρος» τὄχα μάρα νὰ φάω αὐτὸ τὸ φαΐ ἴσως νὰ ἔχῃ συγγένειαν ἡ λέξις πρὸς τὸ αρχ. *μάω* θέμα τοῦ μαίομαι ὅπερ σημαίνει καὶ *ἐπιθυμῶ*.

Μαραγκάζω λέγεται ἐπὶ ῥικνουμένων ἢ μαρχινομένων καρπῶν φύλλων κλπ. Μεταφ. καὶ *μαραγκασμένο ἀχεῖλι* ἐκ τῆς ῥίζης τὰ *μαραίνομαι, μαρασμός*.

Μαράζι=λύπη «Τὄχω μαράζι» λυποῦμαι, «Μὲ καίει τὸ μαράζι» κτλ. Ἐκ τοῦ *μαρασμός*.

Μαργόνω παγόνω τὰ ἄκρα,ἀναισθητῶ, ναρκοῦμαι ὑπὸ τοῦ ψύχους· μάργος (;)

Μαρμάγγα δηλητηριῶδες ἔντομον.

Μαρόκος ἡ μεγάλη πέτρα καὶ μάλιστα ἡ ἀκατέργαστος— *Μαροκιὰ* ἡ βολὴ πέτρας «Βγάνω τσῆ *μαροκιᾶς*» ὅπερ καὶ *μαροκίζω* καὶ *μαροκοβολάω*=ῥίπτω κατά τινος πέτρας.

Μαρτίνι καὶ *μαρτίνα* τὸ πρόβατον, ὅπερ τρέφουσι κατ' ἰδίαν καὶ περιποιοῦνται περισσότερον τῶν ἄλλων. Ἐκ τοῦ ἀρχ. *ὁμαρτέω*=ἀκολουθῶ, συμβαδίζω.

Μαρτουρεύω κατενοχλῶ βασανίζω τινά.

Μασσουλίζω=μασσῶ συνεχῶς καὶ ἐλαφρῶς. Ἐπίρρ. *μασσουλιστά*.

Μαστάρια οἱ *μαστοὶ* τῶν ζώων κυρίως δὲ τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων.

Μάτι=ὀφθαλμὸς — φράσεις *κάνω τὸ μάτι*=ὑποκλείω τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ὅπως κάμω ἐρωτικὸν νεῦμα — *Κάποιος θὰ σῶκλεισε τὸ 'μάτι*=θὰ σὲ εἰδοποίησέ τις, θὰ σὲ τὸ εἶπέ τις· ἐπὶ ἀναφερομένου βεβαίου πράγματος. «*Βγάνουν τὰ 'μάτια τους*»=ἐρίζουσιν εἰς ἄκρον. «*Βγάνει 'μάτι*»=ἐφάνη ὁ ἥλιος ἐν συνεφώδει ἢ βροχερᾷ ἡμέρᾳ. «*Εἶν' ἀπὸ 'μάτι*»=εἶνε ἀπὸ βάσκανον ὀφθαλμὸν, λέγουσιν αἱ ἐξορκίστριαι περὶ τοῦ νοσοῦντος. «*Στὸ μάτι τοῦ καιροῦ*»=κατὰ πρόσωπον τοῦ καιροῦ, εἰς τὴν διάκρισιν αὐτοῦ. '*Ακριβὸ ἕνα μάτι*»=ἐπὶ πράγματος ἀκριβοῦ. «'*Αξίζει ἕνα μάτι*»= εἶνε ἀκριβότατον. «"*Αν ἐμπόρουν τὄβγανα τὸ 'μάτι*»=τὸν ἀποστρέφομαι, τὸν μισῶ ὑπερβαλλόντως.

Ματόνω (ἐκ τοῦ *αἱματόνω αἱματόω*) οὐδ. «ματόνει τὸ δόντι, ματόνει ἡ μήτη, κτλ.» αἱμάσσει, αἱμορραγεῖ—καὶ ἐνεργ. ἐνίοτε.

Ματοστάτης λίθος αἱματόχρους εὐτελοῦς ἀξίας ὁ παρὰ Διοσκορίδῃ δ. 744 *αἱματίτης*.

Ματόφρυδα αἱ ὀφρῦς—οἱ ὀφθαλμοὶ ἐνταυτῷ καὶ αἱ ὀφρῦς.

Ματόφυλλα=τὰ βλέφαρα.

Ματοχυλάω=καθαιμάσσω ἐκ τοῦ *αἱματοκυλάω* ὄνομα *ματοχύλισμα*.

Ματσοῦκα καὶ ὑποκορ. *ματσούκι* ἡ χονδρὰ ῥάβδος ἡ χονδρὰν στρογγύλην ἔχουσα λαβίδα παρὰ τοῖς ἀγρόταις καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς ποιμέσι ἀρχ. *κορύνη,κορδύλη*.

Μαυλίζω=λείχω τὴν θηλὴν τοῦ μαστοῦ, θηλάζω—ἐνίοτε Μαυλίζω τὴν γλῶσσαν γυναικὸς καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ αἰσχρᾶς σημασίας. Τὸ *ῥῆμα* τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ἡσυχίῳ ἐπὶ αἰσχρᾶς σημασίας=μαστροπεύω κτλ.

Μαυρειδερνὸς=μελάγχρους.

Μαυρόγηο τὸ βαθὺ χρῶμα ἔχον, τὸ ὑπομέλαν ἔδαφος. (Ἴδε ἀσπρόγηο).

Μαυροδάφνη, εἶδος σταφυλῆς καὶ αὐτὸς ὁ οἶνος.

Μαυρομάνικο, τὸ ἔχον μαύρην λαβὴν μαχαίριον.

Μαυρομμάτης, μελανόφθαλμος καὶ θηλ. *μαυρομμάτα* καὶ *μαυρομματοῦσα*.

Μαυρομελανιασμένος ὁ πελιδνὸς καὶ ὑπομέλας τὸ πρόσωπον, συνήθως ἐπὶ ἀσθενειῶν, ἐξοιδημάτων κτλ. Ἐκ τοῦ ῥήματος *μαυρομελανιάζω* καὶ *μαυρομελανιασμένος καιρὸς* ἐνίοτε καὶ *μαυρομελανιασμένα σύγνεφα*=μέλανα, πυκνότατα.

Μαῦρος μέλας, ἀτυχής, ἄξιος οἴκτου, φράσ. «Τὸν τρώει ἡ μαύρη γῆς» ἡ λυγρά, ἀγρία «Εἶνε μαῦρος κι' ἄλαλος»= «Εἶνε καταλυπημένος, λίαν ὕποπτος, κτλ ὡς τὸ *μαῦρος*, οὕτω καὶ ὁ *φτωχός*, ὁ *δύστυχος*, ὁ *καϋμένος*, ὁ *ἀτυχωμένος*, ἔχουσι τοιαύτας σημασίας.

ΜΕ.

Μεγαλοδύναμος, μόνον του ἀπαντᾷ καὶ μετὰ τοῦ *Θεός*. Ὁ *μεγασθενὴς* τῶν ἀρχ.

Μεθούας, ὁ μέθυσος λέγ. καὶ *μεθύσταχας* (πλ. μεθυστάδες).

Μεθόστρα, μικρὰ φλύκταινα, ἣν ἰατρεύουσι δι' οἴνου.

Μελανοῦρι εἶδος ἰχθύος ἡ *μελανουρίς*.

Μελαψός, μελάγχρους (ἴδε *μαυρειδερνός*).

Μελέχα, δυσαρέσκεια, ὀργή. Ἐν ταῖς φράσ. «*Μοῦ χρωστάει*

μελέχα» ἢ *ἔχει μελέχα* ἢ *μοῦ κρατεῖ μελέχα* εἶνε πρὸς με ψυχρὸς, δυσηρεστημένος, ὠργισμένος, μὲ μισεῖ.

Μελίγγρα νόσος τις τῶν δένδρων, ἐνίοτε ταὐτὸ τῷ *μελοῦρα*. Ῥῆμα *μελιγγριάζω* μελιγγριασμένο κρασὶ» κλπ.

Μελίδια, ἐλάχιστα τεμάχια ἴδε καὶ *τετάρτια* Ῥῆμα *μελιδιάζω* ἐκ τοῦ *μελίζω*.

Μελιδόνα, ὁ θῆλυς ὀκτάπους.

Μελισσουργὸς, πτηνόν.

Μελισσόσυκα, μικρὰ λευκόσυκα.

Μελιοκομμάρα καὶ ἁπλῶς *κομμάρα* (ἴδε κόβω), ἡ κακοδιαθεσία καὶ ἡ κόπωσις τῶν μελῶν. Ῥῆμα *μελικόβομαι* λέγεται καὶ *μέλιασμα*.

Μελούρα καὶ *Μελίγγρα* = ἡ εἰς τὸν διεφθορότα οἶνον γλυκύτης, ἀσθένεια τῶν ἐλαιῶν, ἡ *κοχενίλλα* μοὶ φαίνεται.

Μενιτεύω εἰδοποιῶ τινα νὰ προσλάβῃ ὑπηρέτην, ἐπιστάτην κλ. καὶ ἐν γένει *μεσιτεύω* κλ. *μενιτίκια* ἡ πρᾶξις.

Μερμελέχι = πυκνὸν πλῆθος.

Μεροδοῦλι ἡμερομίσθιον ἐργάτου.

Μεροφάη = τὸ διὰ τὴν ἡμέραν φαγητὸν, ἐν τῇ φράσει «μεροδοῦλι μεροφάη = τὸ ἡμερομίσθιον, ὅπερ ἐξοδεύει τις εἰς τρόφιμα.

Μερσίνα καὶ *μερτσίνα* = μύρτος, μυρσίνη.

Μερτσίνι εἶδος ἰχθύος.

Μέσα ἐκτὸς τῆς ἐπιρρηματικῆς σημασίας, ἔχει καὶ ἐπιθετικὴν = τὰ σπλάγχνα, ἔγκατα, καὶ τὰ παραγεμίσματα τῶν μαγειρευομένων ζώων (ἴδε *μεσαρικὰ*) ἐκ τῆς ἐπιρρηματικῆς σημασίας πλείστας ἔχομεν φράσεις «*Μέσα σου*» λέγομεν εἰς τὸν ἐπικαλούμενον τὸν *διάβολον* ἢ καὶ καταρώμενοι. «Διάολε ἔμπα μέσα σου» οὕτω «μιλῶ, κουβεντιάζω μέσα μου» ὁμιλῶ σιγά, ὥστε νὰ μὴ ἀκούομαι εὐκρινῶς ὑπὸ ἄλλου «Εἶμαι μέσα σου» = γνωρίζω τί διανοεῖσαι, τί νομίζεις.

Μεσαρικὰ σπανιώτερ. *τὰ μέσα* τὰ ἐν τῷ κύτει τῶν μαγειρευομένων πτηνῶν ἢ ἀρνίων παραγεμίσματα. Σπανιώτερα αὐτὰ τὰ ἔγκατα.

Μεστὸς ὁ πλήρης καρπὸς ὁ συνεστηνώς; ὁ ὥριμος κυρίως ἐπὶ γεννημάτων καὶ ὀσπρίων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ καρύων λεπτοκαρύων, ἀμυγδάλων κλ. ἀφηρ. *μεστότη* (ἡ), καὶ μεστοσύνη.

Μεταξωτὰ οἱ ὄρχεις τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων. Σπανίως ἐπὶ τὸ ἀστειότερον καὶ δι' ἀνθρώπους.

Μέτρα (ἡ)=μέτρον ἐλαίου.

Μετωρίσματα (τὰ ἄλλως *χωρατὰ*) = ἀστεϊσμοί, εὐτράπελοι ὁμιλίαι, παιδιαὶ κτλ. Ῥῆμα *μετωρίζομαι* καὶ ὄνομα *μέτωρος*.

ΜΗ.

Μηλιόρα τὸ μὴ γεννῆσαν ἀκόμα θῆλυ πρόβατον ἐκ τοῦ ἀρχ. *μῆλον* = πρόβατον Ὁμ. Ἰλ. XII 301. Ὀδ IX 308. IX 435 κτλ. καὶ παραγωγὴ *μηλοβοτὴρ*, *μηλόσκοπος* κτλ.

Μηλοροδάκινο ῥοδάκινον ὁμοιάζων πρὸς μῆλον.

Μητριόποδας ὁ βότρυς ἀφαιρεθεισῶν τῶν ῥαγῶν.

ΜΙ.

Μικρὸς (ὁ) ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας=ὁ παῖς=καὶ ἡ *μικρὴ* ἡ παιδίσκη.

Μιμὶ παρὰ τοῖς παιδίοις οὕτω λέγεται ἡ πληγή, τὸ οἴδαμε ἡ αἰκία *ἔχω μιμὶ* καὶ ἐν γένει ἡ ἀσθένεια καὶ ἐνίοτε ἀσθενῶ ἐλαφρῶς.

Μισάδι (τὸ)=ἡμιτόμιον συνήθως ἐν τῇ φράσ. «Ζῇ ἢ περνάει μὲ τὸ μισάδι τσῇ φακῆς»=ἐπὶ ὀλιγαρκοῦς ἢ ὀλιγοφάγου.

Μισεμὸς καὶ σπανιώτερ. *μίσεμα* ἡ ἀναχώρησις ἐκ τοῦ *μισεύω* ἀναχωρῶ *μισεμένος*=*ζενιτεμένος* (ἴδε λεξ.)

Μισοστρατὶς ἴδε *μισοσιά*.

Μισοκοπίσματα (ἴδε *μισόκοπος*)=τὰ μέσα. Κυρίως «Στὰ μισοκοπίσματα τοῦ μηνὸς» μισοκοπίσματα *Μαγιοῦ θεριστοῦ* κτλ. καὶ σπανιώτερ. τῆς *'βδομάδας*.

Μισόκοπος ὁ μεσῆλιξ κυρίως ὁ ἔχων 40—50 ἐτῶν περίπου ἡλικίαν.

Μισόλογα αἱ διακεκομμέναι καὶ ἀσαφεῖς πληροφορίαι, ἴδε *κουτσόλογα*.

Μισογόλια ἀγροτ. λέξ. Οἱ καρποὶ τῶν ἐν τῷ μέσῳ κλάδων, ἰδίως τῶν ἐλαιῶν.

Μισοσαράκοστο (τὸ) τὸ μέσον τῆς τεσσαρακοστῆς.

Μισοσιὰ καὶ *ἡμισιὰ* τοῦ διανυομένου δρόμου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς αὐτὴν τὴν σημασίαν καὶ τὸ ἐπιρρ. *μισοστρατὶς* σπανιώτερ. τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ.

Μισοσπορίτισσα «Ἡ παναγία ἡ μισοσπορίτισσα» = ἡ ἑορτὴ Εἰσοδίων καθ' ὃν χρόνον εἶνε τετελεσμένον τὸ *ἥμισυ τῆς σπορᾶς*, ὅθεν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν λεγόμενον· «*μισόσπειρα*, μισόφαγα μισόχω νὰ περάσω» = (ἴδε *πολυσπόρια*).

Μισόφορο τὸ ἡμιμεταχειρισμένον ἱμάτιον, ὑπόδημα κτλ.

Μισοχείμωνο (τὸ) = τὸ μέσον τοῦ χειμῶνος, τὸ ἄλλως καὶ «καρδιὰ τοῦ χειμωνάτου». Παροιμ. «Γρηὰ τὸ μισοχείμωνο ξυλάγγουρο ἐπεθύμει» ἐπὶ τῶν ζητούντων τὰ σπάνια.

Μιστρὶ τὸ σιδηροῦν ἐργαλεῖον τῶν κτιστῶν δι' οὗ λαμβάνουσιν τὸν ἐζυμωμένον ἄσβεστον.

ΜΟ.

Μόλαδο τὸ μὴ ἀλατιζόμενον ἔλαιον. Ἐκ τοῦ *ὠμόλαδον*.

Μόμολα (ἡ)=πίθηξ.

Μοναχικὰ ὑποστατικὰ τὰ ἀποκλειστικῶς τινι ἀνήκοντα κτήματα τό τε ἔδαφος καὶ τὴν νομήν.

Μολημέρι=ὅλη ἡ βροχερὰ ἡμέρα ὡς «Σήμερα ἔχομε μολημέρι». «Ἐπιάσανε τὰ μολημέρια» Περίεργος ἡ πρόθεσις τοῦ *Μ* καθὼς καὶ ἐν τῇ λέξει *μοληνύχτι* — ῥῆμα *μολημεμεριάζω* καὶ *ὁλημεριάζω* ἀπερνῶ που ὅλην τὴν ἡμέραν.

Μοληνύχτι καὶ *μοληνυχτία* ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀγρυπνία.. (ἴδε μολημεριάζω).

Μολοχάνθι τὸ ἄνθος τῆς μαλάχης.

Μολυτὴ ἐπὶ τετάρτης ἢ παρασκευῆς, καθ' ἃς ἐπιτρέπεται ἡ κρεωφαγία ὡς αἱ τῆς ἀποκρέω νέας ἑβδομάδος κτλ. Οὕτω καὶ «*μολυτὴ βδομάδα*» ἡ τοιαύτη ἑβδομάς.

Μονάκριβος καὶ θυλ. ἡ=μονογενής.

Μοναξιὸς ὁ μὴ ἔχων ἀδελφὸν ἢ τέκνα, ἢ ἔχων τοιαῦτα μικρᾶς ἡλικίας—ὁ ζῶν βίον μονήρη.

Μονάτος «Ψωμὶ μονάτο» ἴδε καὶ *μονόβολο*.—Ὁ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν πιτύρων μόνον κατασκευαζόμενος ἄρτος. Μεταφ. = ἄμικτος πάσης οὐσίας «αἷμα μονάτο» = αἷμα μόνον καθαρὸν — οὕτω *χολὴ μονάτη κάτουρο μονάτο νερὸ μονάτο* κτλ. ἴδε καὶ *ἀκράτο*.

Μονάφεντος ἴδε *μοναχονοικοκύρης*.

Μοναχονοικοκύρης ὁ μόνος ζῶν που καὶ ἐξουσιάζων καὶ φροντίζων περὶ τῶν κατ' αὐτόν.

Μοναχιάζω ἡσυχάζω, ἠρεμῶ, καὶ μάλιστα ἐπὶ παιδίων, τὰ ὁποῖα παύσαντα τὸν θρῆνον ἡσυχάζουσι ἢ κοιμῶνται. ὄνομα *μονιὰ* σπανία λέξ.=φωλεά, κατοικία καὶ μάλιστα ἀγρίων ζώων «Μονιὰ τοῦ λύκου». Ἐκ τοῦ *μόνος, μονίας*.

Μονήρονό ἡ εἰς μίαν μόνον πλευρὰν ἔχουσα *ῥονιὰς*. (ἴδε λέξ.) οἰκία.

Μονόβολο ψωμὶ ὁ δευτέρας ποιότητος ἄρτος, ὁ ὑπομέλας.

Μονοελιὰ ἡ μόνη που οὖσα ἐλαία.

Μονοκκλησιὰ φράσ. «Σήμερα εἶνε μονοκκλησιὰ» «Σήμερα ἔχουμε μονοκκλησιὰ» «Τὴ μεγάλη παρασκευὴ γένεται μονοκκλησιὰ» εἰς μίαν μόνην ἐκκλησίαν, συνήθως εἰς τὰ

χωρία, συνάζονται ὅλοι καὶ ἐκεῖ ἀναγινώσκεται ἡ ἀκολουθία κατά τινας ἐπισήμους τοῦ ἔτους ἡμέρας.

Μονοκοπανιὰ ἐπιρρ. «ἐν ἀκαρεὶ» ἴδε καὶ *ἀγκοπανιά*.

Μονοκούκκαλος. Μόνον «ὁ λύκος ὁ μονοκούκκαλος»=μονάχος.

Μονοπάτι=στενὸς δρομίσκος, εἰς ὃν εἷς μόνον δύναται νὰ περιπατήσῃ: Στενωπός.

Μονοφυτιλιᾶς ἐπιρρ.=ἐν ἀκαρεὶ ἴδε *μονοκοπανιά*.

Μοντοτάρως ἐπιρρ.=ὁλοσχερῶς πάντῃ.

Μοσκαναθρεμμένος = ὁ ἀνατραφεὶς ἐν εὐζωΐα καὶ τρυφερᾷ περιθάλψει.

Μοσκαρδίνια εἶδος ἀνθέων, τὰ ἐν Ἀθήναις *νεκρολούλουδα*.

Μοσκαχείλω (ἡ) ἔχουσα μικρὸν καὶ οἱονεὶ εὐῶδες στόμα γυνή.

Μόσκι καὶ σπανιώτερ. *μοῦσκι*=ἡ διαβροχή, ἀνάδευσις. Ἐν τῇ φρ. «Τὄχω ἢ τὄβαλα στὸ *μόσκι*» τὸ ἔχω νὰ ὑγρανθῇ νὰ μαλακύνῃ.—Ῥῆμα τὸ κοινὸν *μοσκεύω*, ὅπερ ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας σημαίνει μεταφορ. καὶ συχνάζω που, συνεθίζω καὶ μένω που ἐπὶ πολὺ ὡς «Ὅλη μέρα μοσκεύει στὸ φόρο»=διέρχεται ὅλην τὴν ἡμέραν ἄεργος καὶ πλανώμενος ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ὄνομα *Μοσκίδι* ἐν τῇ φρ. «Ἔγινα μοσκίδι» εἶμαι κάθυγρος καὶ «Ἔγινα μοσκίδι στὸν ἵδρωτα» =εἶμαι κάθιδρως.

Μοσκιὰ=τὸ λευκόρροδον.

Μοσκοβολιὰ καὶ *μυσκοβολιὰ*=εὐωδιάζω μῦρον. Ῥῆμα *μοσκοβολάω* καὶ *μυσκοβολάω*=Μύρου ἀπόζω Μετοχ. *μοσκοβολησμένος* ὁ ἤδη ἀλλάξας καθαρὰ καὶ οἱονεὶ εὐώδη φορέματα —ὅθεν καὶ «μοσχοβολησμένα φορέματα»· οὕτω παστρικὰ καὶ μοσχοβολησμένα» κτλ.

Μοσκομοσκιὰ τὸ εἶδος εὐωδῶν λευκορρόδων ἴδε *μοσκιά*.

Μοσκοπέπονα τὰ θερινὰ εὐώδη πεπόνια.

Μοσκοπόντικο εἶδος εὐωδιάζοντος μυός.

Μοσχάτο εἶδος σταφυλῆς εὐῶδες καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς οἶνος, εὐώδης γλυκὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἶνος.

Μοτάρι (τὸ), ὁ διὰ τὰς πληγὰς ξαντός. Μεταφ. δυσαρέσκεια, ἠθικὴ πληγή, ὡς «Τὄχω μοτάρι στὴν καρδιὰ ἢ στ' ἄντερα» εἶμαι καταλυπημένος, αἰσθάνομαι ἠθικὴν ὀδύνην καὶ πληθ. *μοτάρια*. Ἐκ τοῦ ἀρχ. *μοτός*.

Μουγγρίζω, ἐπὶ μυκωμένου βοὸς ἰδιολεκτεῖται. Μεταφ. καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου σπανιώτερον. Ὄνομα *μοῦγγρι* ἐν τῇ φράσει «δίνω μοῦγγρι» προκαλῶ εἰς συμπλοκήν, εἰς συνερισμόν.

Μουγδόνι, τὸ μεγάλον πωρίον· καὶ κυρίως οὕτω λέγονται τὰ πέτρινα ἐρείσματα τὰ ὑποβαστάζοντα τοὺς ἐξώστας.

Μουδιάζω, ναρκοῦμαι, λέγεται ἐφ' ὅλων τοῦ σώματος τῶν μερῶν—ἀφ. *μούδιασμα* ἐκ τοῦ *αἱμωδέω*, *αἱμωδιάω*, *αἱμωδιάζω*. Μεταφ. δειλιῶ, φοβοῦμαι ἀναχαιτίζομαι.

Μουδιάστρα, εἶδος θαλασσίου μαλακίου. *Νάρκη*.

Μουκοῦλι, ὁ διπλοῦς πώγων εἰς τοὺς παχεῖς ἀνθρώπους· τὸ ἀλλαχοῦ *προγοῦλι*, ῥῆμ. *μουκουλιάζω* ἰδιολεκτεῖται ἐπί τινος ἀσθενείας τῶν προβάτων ἴδε *ἀβδελλιάζω*.

Μουκούλιασμα ἀσθένεια τῶν προβάτων (ἴδε *ἀβδέλλιασμα*) ῥῆμα *μουκουλιάζω*.

Μουλαροκόφινο ἡ μεγάλη κόφινος ἡ πρὸς τρυγητὸν κυρίως τῶν σταφυλῶν χρήσιμος.

Μουλί, ὁ σακκώδης ὑμήν, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶνε ἡ πυτία τῶν προβάτων.

Μούλικο, *μουλιακὸ* καὶ *μουλιάτικο* σπανιώτερον, τὸ νόθον, τὸ ἔκθετον· *Μουλιάτικα* τὸ δικαίωμα τοῦ νόθου «Ἐπῆρε τὰ μουλιάτικά του» δηλ. ἐπῆρε τὸ ἀναλογοῦν αὐτῷ ὡς νόθῳ ἐκ τῆς περιουσίας.

Μουλόνω ἐπὶ ζώων, ὀργίζομαι, δὲν βαδίζω, ἀνθίσταμαι κατὰ τοῦ ἐλαύνοντος. Σπανιώτερ. καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου, δὲν ὑπακούω, ἀρνοῦμαι νὰ πράξω τι ταραχθεὶς κτλ. Μετοχ. *μουλωμένος*.

Μουνουχίζω, ἐκτέμνω τοὺς ὄρχεις τῶν ζώων, εὐνουχίζω, ὄνομα *μουνοῦχος*, εὐνοῦχος, ἀφ. *μουνούχισμα* τὸ εὐνουχίζειν.

Μουντός, φαιός, ἀμαυρός, ὑπομέλας. Κυρίως ἐπὶ ἄρτου, σπαν. ἐπὶ ἀνθρώπου.

Μοῦργος καὶ θηλ. *μοῦργα καὶ μουργάνα*, ὁ μελανωπός, ὁ ἡλιοκαής, ἐπὶ δὲ κυνὸς δασύτριχος καὶ βαθέος χρώματος λέγομεν *μοῦρκος*. Ὁ Πανταζίδης ἐν Ὁμηρ. Λεξικ. Προλογ. ιγ′ καὶ ἐν λέξει *Ἀμολγός* ἐτυμολογεῖ ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ *ἀμολγός* («νυκτὸς ἀμολγῷ»), ὅπερ σημαίνει τὸ σκότος τῆς νυκτὸς, τὴν ζοφερὰν νύκτα. — *Μοῦργα* δὲ λέγεται ἡ ἀκάθαρτος μελαινα ὑποστάθμη τοῦ ἐλαίου, ἥτις ἐλέγετο παρ' ἀρχαίοις *ἀμόργη*.

Μουρδούλης, ἀκάθαρτος, ῥυπαρός· ἀφηρ. *μουρδουλιὰ* καὶ ῥῆμα *μουρδουλεύω*.

Μουρδουλοπέφτη, ἡ πέμπτη τῶν ἀπόκρεω· ἡ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *τσικνοπέφτη*.

Μούρη, τὸ στόμα μέχρι τῆς ῥινὸς, ἐνίοτε, πρόσωπον. «Σοῦ τρίβω τὴ μούρη» ὕβρις.

Μουρλὸς, ἴδε *Ζουρλὸς*, καὶ *Κουρλός*.

Μοῦσκλα, ἡ ἕνεκα δυσαρεσκείας κατήφεια καὶ σκυθρωπότης. Ῥῆμα *μουσκλόνω* μετοχ. *μουσκλωμένος*.

Μουσοῦδι, ἡ σιαγὼν, πρόσωπον, καὶ *μουσοῦδα* σπανιώτερ. = ἡ προεξέχουσα σιαγὼν ὡς ἡ τῶν ζώων· ὅθεν ἐπὶ τοιαύτης σημασίας καὶ τὸ ἐπίθετον *μουσουδερὸς*, ὁ ὀξεῖαν καὶ προτεταμένην ἔχων σιαγόνα.

Μουστίστα, πτερωτὸν ἔντομον εἰς τὰ ὀξέα καὶ τὰς τρύγας.

Μουστόγρηα, ἡ κακοφυὴς, ἡ νοσηρὰ ἡ κακοδιάθετος γραῖα.

Μοῦστος, γλεῦκος, μεταφ. «Εἶνε μοῦστος» εἶνε νέος εὐερέθιστος, θυμώδης, ὁρμητικὸς κτλ. Ἐκ τοῦ λατιν. mustum ῥῆμα *μουστόνω*, κορέννυμαι, ἀηδιάζω.

Μούταλη, ἡ χαλαρωθεῖσα, ἡ εἰς ἄκρον ἁπαλυνθεῖσα ὕλη, ὡς

«Τὸ κρέας ἔβρασε καὶ ἐγίνηκε μούταλη». Συνήθως ἐπὶ ὑγρῶν· σπανιώτερον ἐπὶ στερεῶν συντριβομένων καὶ διαλυομένων (ἴδε *πάσπαλη)*.

Μοῦτρος καὶ α=πρόσωπον. *Μούτρες* δὲ μεγεθυντικῶς. Φράσ. «Σπάω τὰ μοῦτρα ἢ τσὴ μοῦτρες»=ῥαπίζω «Δίνω μοῦτρο»=προκαλῶ εἰς συμπλοκὴν, εἰς ἔριδα, ὁμιλῶ ἐξυβριστικῶς καὶ προκλητικῶς. «Κάνω μοῦτρα» ὁμιλῶ τινι μὲ ψυχρότητα, μὲ δυσαρέσκειαν. *Μιλῶ μὲ μοῦτρο*=ὁμιλῶ μὲ πεῖσμα, ὑβριστικῶς, μὲ θάρρος καὶ τὰ τοιαῦτα. Ῥῆμα *μουτρόνω* καὶ *καταιβάζω μοῦτρα*=σκυθρωπάζω ἕνεκα δυσαρεσκείας, συγχύσεως κτλ. Μετοχ. *μουτρωμένος*.

Μουτοῦλι=ὁ ἄρτι φυεὶς τρυφερὸς κλαδίσκος. Συνήθως δὲ φράσ. «Τὸ δένδρο πετάει μουτούλια».

Μοῦτσος ναυτ. λέξ. ὁ μικρὸς συνήθως ναύτης, ὅστις καὶ *μουτσόπουλο* σπανιώτερον καὶ ῥῆμα *μουτσάρω* ἀναβαίνω ἀναρυχώμενος εἰς ὑψηλὸ μέρος καὶ ἐν γένει ἀναβαίνω εἰς ὑψηλὸν μέρος.

Μούτσουνο=τὸ προεξέχουσαν σιαγῶνα ἔχον πρόσωπον — τὸ μικρὸν πρόσωπον.

Μοῦχλα=ὁ εὐρὼς, ῥῆμα *μουχλιάζω*=εὐρωτιάω.

ΜΠ.

Μπάζει τριτοπρ. ἐπὶ ἀνέμου πνέοντος «Μπάζει τὸ παραθύρι ἢ ἡ πόρτα»=φυσᾷ ἀπὸ τοῦ παραθύρου κτλ.

Μπάκα ἡ μεγάλη ἡ ἐξέχουσα κοιλία. *Μπάκας* δὲ ὁ ἔχων τοιαύτην κοιλίαν (ἴδε κοίλιαρης καὶ προκοιλᾶς). Αἱ λέξεις *κοίλιαρης* καὶ *μπάκας*, σπανιώτερ. καὶ αἱ *μπακοκοίλης*, *μπακανιάρης*, *μπακανιασμένος* συχνότερον λέγονται ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν ἢ ἐξοιδημένων. Ῥῆμα *μπακανιάζω*=κάμνω μεγάλην κοιλίαν, τρώγω πολὺ ὡς «*Ἐμπακάνιασα ἀπὸ τὸ φαΐ*» *Μπακανιάρης δὲ καὶ μπακανίτης*, λέγεται

καὶ ἐπὶ καρπῶν ἰδίως σύκων μὴ ὑγιῶν καὶ κυτρινωπῶν (ἴδε *πρίσκος)*.

Μπαμπάουλας μορμολύκειον πρὸς ἐκφόβησιν τῶν παιδίων. Πλ. *Μπαμπαοῦλοι* — *Μπαμπαοῦλια* «Μᾶς κάνει μπαμπαούλια» κρύπτεται ἀφ' ἡμῶν δὲν παρουσιάζεται.

Μπαμπαφίος ναυτ. λέξ. τὸ δεύτερον πανίον τοῦ ἱστοῦ.

Μπαμπαχιὰ ὁ ἐλάχιστος ψόφος συνήθως ἐν τῇ ἐκφράσει «Δὲν ἀκούεται μπαμπαχιὰ» «Οὔτε μιλιὰ οὔτε μπαμπαχιὰ» ἐπὶ ἠρεμίας.

Μπαρδανάρα ἡ ζωηρὰ, ἡ ταραχώδης, ἡ ἔκλυτος, ἡ αἰσχρὰ γυνή.

Μπαρλαφέστας ἐπιπόλαιος φλύαρος.

Μπαρμποῦνο μεταφ. ἡ εὐτραφὴς καὶ ἀβρόχρους γυνή.

Μπατικιὲς ἴδε *μαρόκος μαροκὲς* καὶ ῥῆμα *Μπατικόνω*=ςειβάζω.

Μπάτινα ἡ ὕλη, δι' ἧς μαυρίζομεν τὰ ὑποδήματα ἡ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *μπογιά*. Ῥῆμα *μπατινάρω*=στιλβόω ἐκ τοῦ ἰταλ. patina=χροιά.

Μπατσάρω καὶ *μπατσέρνω*=ἐγγίζω.

Μπάτσος = ῥάπισμα. Ῥῆμα *μπατσίζω* (ἴδε *κατράπακος* καὶ *κατακέφαλος)*.

Μπεζοβγαίνω ἐξέρχομαι καὶ εἰσέρχομαί που συνεχῶς.

Μπεζογελάω οἱονεὶ παίζων τινὰ τὸν περιγελῶ τὸν ἀπατῶ. Ἐκ τοῦ *πέζω-γελῶ*.

Μπεζογρίπι τὸ ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ῥιπτόμενον πρὸς ἄγραν ἀμφίβληστρον. Ἐκ τοῦ *πεζὸς* καὶ *γρίπι*, ὅπερ ἴσως ἔχει συγγένειαν πρὸς τὸ τοῦ Σουΐδα *γρῖφος* = δίκτυον καὶ *γριπεὺς* ἰχθύων θηρευτής.

Μπελὲ τὸ μαχαίριον παρὰ τοῖς παιδίοις.

Μπελονιάζω διαπερῶ τὴν κλωστὴν ἀπὸ τοῦ τρήματος τῆς βελόνης ἢ ἐν γένει διὰ ὀπῆς. Μεταφ. περιπλέκω τινὰ,

ἐμβάλλω εἰς ἀμηχανίαν. Ἐκ τοῦ *βελόνη* (ἴδε καὶ *μπουρλιάζω*).

Μπερδελίζω, ὁμιλῶ συγκεχυμένας καὶ ἀνάρθρους ὁμιλίας.

Μπερδελὸς, βραδύγλωσσος φράσ. «Μιλῶ μπερδελά».

Μπερδεύω, περιπλέκω, κυρίως ἐπὶ νημάτων, μεταφ. συγχέω τὴν ὁμιλίαν, ἀφηρ. *μπερδεψιὰ*, περιπλοκή.

Μπερμπελιὰ καὶ *ῥεμπεμπλιὰ*, οἱ τηγανητοὶ ἐρέβυνθοι, τὰ ἄλλως καὶ *στραγάλια*.

Μπίντα, ναυτ. λέξ. ἀκή, εἰς ἣν ἐρείδεται ἡ ἀνελκομένη ἄγκυρα.

Μπιομπίδι, σπανία λέξ. τὸ αὐγοτάραχον.

Μπιομπὸς, ὄνομα λέξ. μικρὸν μετάλλινον μουσικὸν ὄργανον τῶν παίδων.

Μπιστιὰ καὶ *μπιστριὰ* ἡ ἐκ τριχῶν πεπλεγμένη περίδεσις ἢ ἡ περιβάλλουσα τὰ ὀπίσθια τῶν ὑποζυγίων σπανιώτερ. καὶ αὐτὸς ὁ χαλινός.

Μπιστοῦ, ἐπίρρ.=ἐν πίστει· μὲ τὰ ῥήματα *παίρνω*, *δίνω*, *ἀγοράζω*, *πουλῶ* κτλ.

Μπλάζω, καταλαμβάνω τινά, συλλαμβάνω, ἐντυγχάνω τινί.

Μπλᾶθρι, ἔμπλαστρον. Ῥῆμα *μπλαθρόνω* ἀλείφω, χρίω τι μὲ γλοιώδη ὕλην. Συνήθως «Τὸ παιδὶ ἐμπλαθρώθηκε» Εἶνε ἠλειμμένον μὲ περιττώματα.

Μπλαμπλᾶς, καὶ *μπλιάμπλιας* ὀνοματοπ. λέξ. ὁ φλύαρος, ἀνόητος.

Μποθρακλᾶς, σπανιώτερ. *βάθρακας*, ὁ βάτραχος.

Μποθρακοκοίλης, ὁ γάστρων.

Μποιστικὸς, ὁ ποιμὴν *μποιστικούδια* τὰ τέκνα τοῦ ποιμένος ἢ οἱ παιδικῆς ἡλικίας βοσκοί.

Μπόλια, προσόψιον. Ἐκ τοῦ *ἐμβολὶς* κατὰ Βυζάντ. ἢ ἐκ τοῦ ἀρχ. *ἐμβόλιον* εἶδος δικτύου παρὰ Πολυδεύκῃ. Λέγεται καὶ *σφογγόμπολα*. Εἶδος δὲ *μπόλιας* ἢ τῶν ἐκκλησιῶν *ῥεστόμπολα*.

Μπόλυκος, ἄφθονος.

Μπόμπυρας, ὁ νᾶνος, ὁ κακοφυὴς καὶ μικροῦ ἀναστήματος.

Μπουὰ καὶ *μπουάκια*, τὸ ποτὸν παρὰ τοῖς παιδίοις.

Μπουκιά, τὸ ἐντιθέμενον, τὸ χωροῦν εἰς τὸ στόμα (βλωμὸς) ῥῆμα *μπουκόνω*, ἄλλως *βάνω στὸ στόμα μου*, ἐνίοτε, ἀριστῶ. Ἐκ τοῦ ἰταλ. bocca boccata.

Μπούκιο, σφαῖρα σιδηρᾶ, δι' ἧς παίζουσι τὰ παιδία, μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπου παχέος καὶ μικροσώμου τὰ πλεῖστα.

Μπουλοῦκι, πληθὺς ἀνθρώπων, ὁμάς. (λ. τουρκ.)

Μπούνια, αἱ ἐν ταῖς ἄκραις τοῦ καταστρώματος ὀπαί, δι' ὧν τρέχει εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὕδωρ. Ναυτ. λέξις.

Μπουνιὰ (ἴδε καὶ *γροθιὰ*) τὸ γρονθοκόπημα.

Μπούνιο, ἐπιμονή, πεῖσμα «Στὸ μπούνιο μου σκοτόνω ἄνθρωπο» εἰς τὸ πεῖσμα δηλ.

Μπουνταλᾶς, ὁ βαρέως καὶ δυσκινήτως ὁδεύων, ὁ ἠλίθιος ὁ ἀνόητος. (λ. τουρκ.)

Μπουρδάλα καὶ *πουρδάλα* ἡ χονδρὰς ῥᾶγας ἔχουσα σταφὶς καὶ ἡ τοιαύτη ῥάξ.

Μπουρίκος, ὁ ὄνος παρὰ τοῖς χωρικοῖς.

Μπουρλιάζω, διαπερῶ κλωστὴν, πόρπην, πορπάω. Μεταφ. ἐμβάλλω εἰς ἀμηχανίαν, εἰς ἔριδας κτλ. ὄνομα *μπουρλιαστῆρι*, ἡ πόρπη.

Μπούρμπουλο, ἡ ταραχὴ τοῦ βράζοντος ὑγροῦ — ὁ βρασμὸς «τὸ φαὴ κόβει ἢ παίρνει μπούρμπουλο». Ῥῆμα *μπουρμπουλίζει*=κοχλάζει καὶ ἀναπέμπει φυσαλίδας — *Μπουρμπουλίθρα* δὲ ἡ ἀνερχομένη φυσαλίς. «Ὁ κῶλός του κάνει μπουρμπουλίθρες» ἐπνίγη, *μπούρμπουλο* σημαίνει μεταφορ. τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν ἀκάθεκτον ἔκρηξιν τῆς ὀργῆς, ὡς «Μοῦ ἦρτε τὸ μπούρμπουλο» «μ' ἔπιασε τὸ μπούρμπουλο», ἐθύμωσα, ἐταράχθην καὶ ἤρχισα νὰ ὑβρίζω κτλ.

Μπούτσικα, εἶδος ὑποδημάτων χαμηλῶν καὶ ἐξ εὐτελοῦς χονδροῦ δέρματος.

Μπόχα εἶδος στρογγύλου δικτύου. Ἐκ τοῦ ἑλλ. *ὑποχή*.

Μποχὸς=ὁ κονιορτός.

Μπρὲ προσφώνησις εἰς τοὺς γονεῖς συνήθως, κυρίως δὲ εἰς τὴν μητέρα=μῆτερ, ἐνίοτε καὶ *Μπρὲ-μάνα*. Σπανιώτερον καὶ ἡ σύζυγος εὐτραπέλως «*τὸ μπρέ μου*»=ἡ σύζυγός μου.

Μπροστάλια οἱ τῶν ἐπισαγμάτων ξύλινοι ἢ σιδηροῖ πάσσαλοι οἱ πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου ἁρμοζόμενοι (ἴδε *πισάλια*).

Μπροστινῶντας τὸ ἔμπροσθεν μέρος, τὰ γεννητικὰ μόρια ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Σπανίως λέγεται καὶ εὐτραπέλως.

Μπροστοφοῦρνι ὁ παρὰ τῇ θύρᾳ τοῦ κλιβάνου ψηνόμενος ἄρτος. «Τὸν ἔχει μπροστοφοῦρνι» «Τὸν εὗρηκε μπροστοφοῦρνι»=τὸν ἔχει ὄργανόν του, ὑποχείριόν του, τὸν ἐνοχλεῖ πάντοτε χάριν ἑαυτοῦ.

ΜΥ.

Μυγάγγιαχτος, ὁ εὐκόλως ὀργιζόμενος, ὁ εὐπαθής, ὁ μὲ τὸ παραμικρὸν προσβαλλόμενος.

Μυγιάζομαι=ταράσσομαι, ἐξαφνίζομαι καὶ μάλιστα ἐπὶ ζώων προσβαλλομένων ὑπὸ οἴστρου—μεταφ. καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων= ὀργίζομαι, θυμόνω καὶ μάλιστα ἐκ μικρᾶς αἰτίας.

Μυγοχάφτης πτηνὸν τρῶγον τὰς μυίας.

Μυγοχεσμα ἡ ἐκκόπρωσις τῆς μυίας. Ῥῆμα *μυγοχέζω*, *μυγοχεσμένος*.

Μυλορδός, ὁ ποταπῆς καταγωγῆς, κακῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐν γένει ὁ ἀνάγωγος, ὁ ἀνήθικος, ὁ ἔκλυτος—ἀφηρ. *μυλορδιά* ὡς «ἐζβγῆκε στὴ μυλορδιᾶς»=ἐδόθη εἰς πλάνητα καὶ ἔκλυτον βίον—*Μυλορδία* (ἡ) τὸ σύνολον τῶν *μυλορδων*. Ῥῆμα *μυλορδεύω*, ὄνομα *μυλορδοκουβέντα*, *μυλορδοδουλιά*

κτλ. Κατ'εὐφημισμὸν ἐκ τοῦ ἀγγλ. mylord ὡς καὶ τὸ Ἰταλ. barono μεταχειρίζονται (μπαρόνος) ἐπὶ τοῦ ῥαδιούργου καὶ δολίου.

Μυλωνᾶς καὶ θηλ. *μυλωνοῦ* ὁ μυλωθρός. Ἡ λέξις εὕρηται καὶ παρὰ Σουΐδᾳ.

Μυξᾶς καὶ θηλ. *οῦ*, ὁ μυξόρροος.

Μυξομάντηλο, καὶ κοινῶς *μαντῆλι* ἢ *μαντῆλι τσῆ μύτης*= ῥινόμακτρον.

Μυρίζομαι ἔχει ἐκτὸς τῶν γνωστῶν σημασιῶν καὶ μεταφορ. =ὑποπτεύω τι, μαντεύω τι ὡς «τὴν *ἐμυρίστικα* πῶς ἔτσι θὰ γένῃ ἡ δουλειά».

Μυριστικὰ τὰ εὐώδη ἄνθη, ἐν γένει τὰ ἄνθη· λέγονται καὶ *μυρουδικὰ* σπανιώτερον.

Μύρομαι ἐν τῇ φρ. «Κλαίω καὶ μύρομαι» μόνον ἀπαντᾷ= ὀλοφύρομαι.

Μυρουδάτο=μυροβόλον,συνήθως «τριαντάφυλλο μυρουδάτο» τὸ τοῦ Ἀπριλίου ῥόδον.

Μυρουδιαὶς τὰ πρὸς μαγείρευσιν ἀναγκαιοῦντα χόρτα, ὡς ἡδύοσμος μάραθον, κτλ.

Μυρουδικὰ ἴδε *μυριστικά*.

Μυσκοβολάω ἴδε *μοσκοβολιά*.

Μυστοκούλουρα στρογγύλον κολλύριον ἐκ *μυστόπητας* ἴδε λέξ.

Μυστόπητα εἶδος γλυκύσματος ἐκ γλεύκους βεβρασμένου μὲ ἄλευρον· ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *μουσταλευριά*.

ΜΩ.

Μωλοπονεμένο ἐπὶ μέρους τινος τοῦ σώματος ἢ καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ὅταν αἰσθανώμεθα πολλοὺς πόνους ἐν αὐτῷ

Μῶνε μόριον ἐρωτηματικὸν καὶ βεβαιωτικὸν ὡς «Τοῦ εἶπες τὸ ὅτι σοῦ εἶπα; Μῶνε; = ἆρα οὐχί, ἤτοι βεβαίως τοῦτο εἶπον—εἶνε τὸ ἀρχαῖον *μῶν* (μὴ οὖν).

Μώρα = ὁ ἐφιάλτης συνήθως «Μοῦ ἦρτε ἡ μ' ἐπλάκωσε ἡ μώρα» ἐκ τῆς προλήψεως, καθ' ἣν μέλαινα γυνή τις κάθεται καὶ πιέζει τὸν ὑπνώττοντα ἐμποδίζουσα αὐτὸν τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ—εἶδος παιγνιδίου συνήθους τὰ μάλιστα τοῖς Μελιταίοις.

Μωρὲ προσφώνησις ὡς τὸ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *βρὲ* ὡς μωρὲ Γιάννη, μωρὲ ἀδερφὲ κτλ.

Μωρόνω = ἡσυχάζω, ἀποκοιμῶμαι καὶ μάλιστα ἐπὶ νηπίου, τὸ ὁποῖον κλαῖον ἀπεκοιμήθη. *Μωρομένος* = ἀποκαρωμένος (ἴδε λεξ.).

Μωρόπουλο αἱ μικραὶ κολοκύνθαι ἕνεκα τοῦ ὑπομέλανος χρώματός των· τὸ φυτὸν *μωροπουλιά*.

Μῶρος εἶδος χειμερινῶν μελανῶν πεπονίων.

N

NA.

Νάζια μορφασμοί, προσποιημέναι κινήσεις τοῦ προσώπου πρὸς χαριεντισμόν, ἐρωτοτροπίαν καὶ τὰ τοιαῦτα.

Νάνα-νάνα = κοιμήσου *Κάμε νάνα-νάνα* ἢ ἁπλῶς *Κάμε νάνα σου*· εἰς παιδία.

Ναναρίζω = ἀποκοιμῶ τὸ παιδίον μὲ ἐπὶ τούτῳ ᾠδάς.—*Ναnάρισμα* ἡ τοιαύτη ᾠδή, σημαίνει ἐπ' ἴσης καὶ τὸν ὕπνον ὡς ἐν τῇ ᾠδῇ «Νὰ κάμῃ νάνα νάνα του καὶ ναναρίσματά του»—*Ναναρίστρα* ἡ τοιαύτη γυνή.

NE.

Νέκρα ἡ γεῦσις τοῦ μὴ ἁλατισθέντος φαγητοῦ—πᾶσα ἀνούσιος καὶ ἄνοστος γεῦσις — ἡ ὀσμὴ τῆς θαλάσσης καὶ αἱ τοιαῦται ὀσμαί.—Μεταφ. ὁμιλία ἀηδής, ὀχληρὰ —ὄνομα *Νε-*

κρίτης ὁ πολυλόγος καὶ ἀνούσιος ὁ ἄχαρις τὴν ὁμιλίαν· λέγεται ἐνίοτε καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνουσίως περιπατοῦντος. Ῥῆμα *νεκρόνω* ἐνεργ. καὶ οὐδέτ.=λειποψυχῶ γίνομαι ἀδύνατος — ἀηδιάζω τινά, καθιστῶ τινα ἀδύνατον «Μὲ ἐνέκρωσε ἡ νηστικάδα» «Μ' ἐνέκρωσες μὲ τσῆ κουβέντες σου» κτλ. *Νεκρωμένος* ὁ ὀλιγοδρανής.

Νεκρικάτα ἐπιρρ. ἐν τῇ ἐκφρ. «Σημαίνει νεκρικάτα» καὶ σπανιώτερον νεκρὰ ἐπὶ κρουομένων ἐπὶ θανάτῳ κωδώνων (ἴδε *διπλοκάμπανο*).

Νεράγγαθο χόρτον φαγώσιμον.

Νερὸ ἐκτὸς τῶν συνήθων σημασιῶν σημαίνει ἐν ταῖς φράσεσι *κάνω τὸ νερό μου πηαίνω πρὸς νεροῦ μου* τὴν ἐκκένωσιν, τὴν ὑποχώρησιν.

Νερολαδιὰ ἡ κηλίς, ἣν προξενεῖ τὸ ἐπί τινων ὑφασμάτων ὡς π. χ. ἐπὶ τοῦ ἐριούχου πῖπτον ὕδωρ.

Νερομπάζει λέγεται ἐπὶ πληγῆς, εἰς ἣν εἰσχωρεῖ ὕδωρ.

Νερόνω=ὑδατόω συνήθως λέγεται ἐπὶ τοῦ δι' ὕδατος νοθευομένου οἴνου.

Νεροποντὴ καὶ *νεροποντία* σπανιώτερον = ἡ ἐπὶ πολὺν ὥραν διαρκέσασα ῥαγδαία βροχή. (Ἴδε *Θεοπόντι*).

Νεροσυρμὴ τὸ ὁρμητικῶς συνήθως τρέχον, ἢ καταρρέον ἄφθονον ὕδωρ. Σπανιώτ. καὶ ἐπὶ αὐλάκων ἢ ῥυάκων.

Νερουλὸ τὸ ὑδαρὲς ὑγρὸν ἐκ τούτου ῥῆμα *νερουλιάζω* μεταφ. =ἀποβλακοῦμαι ἀνοητταίνω ἕνεκα γήρατος μάλιστα λέγεται *εἶνε νερουλιασμένος*, καὶ τὰ *μαλλιά του ἐνερουλιάσανε*.

Νεροῦσα=τὸ κοχλάζον ὕδωρ, ὅπερ ἀφίνει ὄπισθεν αὐτοῦ τὸ ἀτμοκίνητον. Μεταφ. «Μ' ἐπῆρε ἡ μ' ἔχει στὴ νεροῦσα του» ἐπιδρᾷ ἐπ' ἐμοῦ, τυφλῶς τὸν ἀκολουθῶ· οὕτω «Τοῦ τάδε σέρνει ἡ νεροῦσα πολλοὺς» ἡ φήμη του ἡ ἐπιρροή του παρασύρει πολλούς.

Νερόφιδο (τὸ) ὁ ὑδατόφις ἢ *ὕδρα*.

ΝΗ.

Νηνὶ καὶ *νηνάκι*=τὸ βρέφος, τὸ ἄλλως καὶ *λεχωνοῦδι* (ἴδε λεξ.) — Παρ' Ἡσυχίῳ ἀπαντῶσιν αἱ λέξεις *Νανίον* καὶ *Νύννιος* ἐπὶ τοιαύτης που σημασίας—σημαίνει ἐνίοτε καὶ τὸ ἐν τῇ ἴριδι τοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς κόκον τοῦ ἀνθρώπου.

Νηστικάδα ἡ ἀσιτία—ἡ ὀσμὴ τοῦ στόματος τοῦ νηστικοῦ— «Ἔχω μιὰ βρώμα τσὴ νηστικάδας=πολὺ πεινῶ.

Νηστικὸς κι' ἀποφρυμένος=ἄσιτος καὶ ἄποτος.

ΝΙ.

Νιανάϊ (τὸ) ἡ μικρὰ γαλῆ παρὰ τοῖς παιδίοις.

Νικολοβάρβαρα κυρίως αἱ ἡμέραι τῆς ἁγίας Βαρβάρας καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἡ μᾶλλον θυελλώδης καὶ βροχερὰ τοῦ χειμῶνος σημαίνει θύελλαν μετὰ ῥαγδαίας βροχῆς, «Ἀπόψε ἔχουμε Νικολοβάρβαρα»=καιρὸν θυελλώδη καὶ βαρὺν κτλ.

Νιοκρίθη ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ἄρτι ἀλωνισθεισῶν κριθῶν κατασκευασθεὶς ἄρτος.

Νιομοῦστι ὁ νέος οἶνος.

ΝΟ.

Νοικοκύρης, οἰκονόμος, οἰκογενειάρχης, οἰκοδεσπότης, σύζυγος «Ὁ νοικοκύρης μου» = ὁ σύζυγός μου «ἡ νοικοκυρά μου»=ἡ σύζυγος. Ἀφηρ. *νοικοκυροσύνη* ἡ περὶ τὸ διευθύνειν τὰ τῆς οἰκίας ἱκανότης, ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία. Ῥῆμα *νοικοκοιρεύομαι* διευθετῶ τὰ τοῦ οἴκου, οἰκονομῶ — σπανιώτερον νυμφεύομαι· ἐπίθ. *νοικοκυρευτὸ* ὡς *πρᾶμα νοικοκυρευτὸ* πρᾶγμα καλὸν, καλῶς κατεσκευασμένον κτλ. οὕτω *νοικοκυρόσπητο*=ἡ εὔπορος οἰκία.

Νουνὸς ὁ ἀνάδοχος, σπανιώτερον ὁ ἐν γάμῳ μάρτυς.

Νοσμίζομαι=ὑποπτεύω, ἐννοῶ ἐν τῇ φράσ. «Ἐνοσμίστηκα τὴ δουλιὰ» ὅπερ ἄλλως καὶ ἐμυρίστηκα τὴ δουλιά». Ἴσως ἐκ τοῦ *ὀσμέομαι*.

Νοστιμάδα ἐκτὸς τῶν συνήθων σημασιῶν καὶ τὴν γλυκεῖαν, τὴν νόστιμον φυσιογνωμίαν σημαίνει· *γιομάτος νοστιμάδα* =περικαλλής· οὕτω *νοστιμογυναῖκα*, *νοστιμοκοπέλλα νοστιμάθρωπος* κτλ.

Νότια μικρὰ ὑγρασία. *Νοτερὸς καιρὸς* ὁ ὑγρὸς καιρός. *Νοτίζω* ἐλαφρῶς ὑγροῦμαι, ἄρχομαι ἐφιδροῦσθαι (ἴδε *νωπός*).

ΝΤ.

Ντάβανος ὁ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους πετῶν μεγάλος καὶ πολὺ τρίζων μύωψ· φράσ. «*Ἐχτύπησε ὁ ντάβανος*» ἦλθε τὸ θέρος ὡς «*Ἐβγῆκε τ' ἀρκουδάκι*» ἤρχισε τὸ ἔαρ (ἴδε *ἀρκουδάκι*).

Ντέλομαι καταβάλλω πολλοὺς κόπους προσπαθῶ νὰ πράξω τι.

Ντεμέλα τὸ λευκὸν περικάλυμμα τῶν προσκεφαλαίων (μαξιλλαρίων)

Ντζιποῦνι τὸ χονδρὸν τρίχινον συνήθως περιστήθιον φόρεμα τῶν χωρικῶν.

Ντράλος ὁ σιδηροῦς ἄξων, περὶ ὃν στρέφεται ὁ χειρόμυλος.

Ντραντραοῦνα ἡ θήλεια βρυκόλαξ ἢ ὡς τὰ παιδία ὡς φόβητρον ὑποδεικνυμένη κακόσχημος τερατόμορφη καὶ παραφώνως λαλοῦσα γραῖα.

Ντρεκλίζω δὲν δύναμαι νὰ προσερεισθῶ ἐπὶ τῶν ποδῶν μου χλονοῦμαι φράσ. «Ντρεκλίζω τσὴ νύστας» «*Ντρεκλίζει* ἀπὸ τὸ μεθύσι» «Ντρεκλίζω ἀπὸ τὴν ἀδυναμία».

Ντριμόνω, ὠθῶ τινὰ στενοχωρῶν αὐτόν, ἀπωθῶ τινὰ τὸν βιάζω νὰ προχωρήσῃ ἢ νὰ μετατοπίσῃ καὶ μέσ. *Ντριμό-*

νομαι ἀφ. *ντρίμοξι* = *μάζωξι* = συρροὴ στενοχωρουμένου πλήθους *Ντριμοξιὰ* ἡ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἄπωσις.
Ντροδίζω τινὰ=καταθορυβῶ τινὰ—(ἴδε *Ντροπόλογα* αἰσχρολογίαι.
Ντύμα φιδιοῦ=γῆρας ὄφεως.

ΝΥ.

Νύφη μόνον ἡ σύζυγος τοῦ υἱοῦ.
Νυφία ἡ τέλεσις τοῦ γάμου ὡς πρὸς τὴν νύμφην κυρίως «τὸ φόρεμα αὐτὸ τὸ ἐφόρεσα στὴ *νυφία μου)*.
Νυφίτσα ὁ θῆλυς μέγας μῦς — *Νυφίτσα* μεταφ. ὁ ἐπίμηκες λοξὸ ἔχων πρόσωπον.
Νυχιάζω ξύω ἐλαφρῶς κυρίως εἰς τὴν κεφαλὴν—μεταφ. *νυχιάζω* καὶ σπανιώτερ. *κάνω νύχι* ὑποκλέπτω, ὑποξαιροῦμαί τι.
Νυχτέρι ἀγρυπνία ὡς «τὴν ἔκαμα νυχτέρι διενυχτέρευσα.
Νυχτοκόπος τηλαυγὴς ἀστὴρ ἐπιτέλλων περὶ τὸ μεσονύκτιον «Ἐβγῆκε ὁ νυχτοκόπος» παρῆλθε τὸ μεσονύκτιον οὕτω «ὁ νυχτοκόπος εἶνε ψηλὰ» ἐνίοτε καὶ ὁ ἑωσφόρος εἶνε δηλ. προκεχωρημένη ἡ νύξ.
Νυχτοποῦλι τὸ νυκτερινὸν πτηνόν, κυρίως ἡ γλαῦξ μεταφ. ὡς «Εἶνε νυχτοποῦλι» εἶνε νυκτίπλαγκτος.

ΝΩ.

Νωπὸς=ὀλίγον ὑγρὸς ῥῆμα *νωπίζω* ἐφιδροῦμαι ἐπιθ. νωπερὸς (ἴδε *νότια)*.

Ξ

ΞΑ.

Ξαβασκαμὸς μόνον μὲ τὰς γενικὰς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν «Ξαβασκαμός του, μου, σου»· λέγεται δὲ ὅταν ἡ χαί-

ρῃ ἢ λέγῃ τις ἁπλῶς περ τῆς εὐρωστίας, καὶ ἐν γένει τῆς ὑγείας τινὸς, ὅπως ἀφαιρέσῃ πάραυτα τὴν βασκανίαν.

Ξαγγαστρικὸ (τὸ) φαγητὸν ἢ καρπὸς ὃν ἐπιθυμεῖ νὰ φάγῃ ἡ ἔγκυος — ἐνίοτε τὸ ἀρέσκον τινὶ φαγητὸν ὡς «Σήμερα ἔχουμε τὸ ξαγγαστρικὸ τοῦ τάδε» νὰ φάγωμεν δηλ.

Ξαγγλίζω δι' ἀραιᾶς τινος κτενὸς (*ἀρὺ χτένι*) χωρίζω καὶ ἰσάζω τὰ περιπεπλεγμένα ἀκτένιστα μαλλία. Ξάγγλισμα (ἴδε καὶ *ἀξάγγλιγος*).

Ξαγγλιστράω = ὀλισθαίνω—γριστρῶ, ὄνομα ξαγγλίστρα = ὄλισθος = ὁ βόρβορος, ἡ ἰλύς.

Ξαγναντεύω διορῶ τι μακρόθεν καὶ ὄνομα *ξάγναντο* = θέα, ὡς τὸ σπῆτι μας εἶνε σὲ ξάγναντο = δηλ. πρὸ αὐτοῦ, εἶνε χῶρος εὐρὺς καὶ ὡραία θέα.

Ξαδειάζω = τελειόνω τὴν ἐργασίαν, εὐκαιρῶ.

Ξαθρωπίζω ὑβρίζω ἢ κτυπῶ τινα δεινῶς πρὸ ἄλλων, ἐκθέτω τινὰ ἐνώπιον ἄλλων, ὄνομα *ξαθρωπισμός*.

Ξαιματόνω ἀφαιρῶ πολὺ αἷμα ἀπό τινος (ἐπὶ βδελλῶν ἢ ἀφαιμάξεων). Καὶ οὐδέτερ. λειποψυχῶ.

Ξαίνω μαλλιὰ = μηρύω ἔρια, καὶ φρ. «Εὕρηκα μαλλιὰ νὰ ξάνω» δηλ. περιεπλέχθην εἰς ταραχὰς εἰς πράγματα δύσλυτα καὶ δυσάρεστα. *Ξανθὸς* καὶ *ξαθὸς* τὰ ἀποκεχωρισμένα νήματα, τὰ εἰς πληγὰς χρήσιμα ὁ *μοτός*.

Ξακληρίζω = καταλείπομαι ἄνευ τέκνου, δὲν ἔχω κληρονόμον, καὶ ἐνεργητικῶς = ἀποστερῶ τινα κληρονόμου φονεύων κλ. ὡς «Μοῦ ἐξακλήρωσε τὸ σπῆτι μου» ὄνομα *Ξακλερίτης* (ἴδε *ἀκλερίτης*).

Ξαλαγιάζομαι = προσηλῶ που τὸν νοῦν ἀκινήτους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφαιροῦμαι. Μετοχ. *ξαλαφιασμένος* ἀφηρ. *ξαλάφιασμα*.

Ξαμήνια τὸ μετὰ ἓξ μῆνας τελούμενον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τινὸς μνημόσυνον· οὕτω καὶ *τριμήνια*.

Ξαμόνω τείνω αὐθαδῶς που τὴν χεῖρα ὅπως κτυπήσω ἢ ἁρπάξω καὶ ἐν γένει τείνω τὴν χεῖρα παρὰ τὰ τακτικὰ καὶ νόμιμα «Ἐξάμωσε καὶ ἅρπαξε τὸ φαΐ;» «Ἐξάμωσε ἐπάνου στὴ μάννα του».

Ξαμπελόνω ἐκριζῶ τὰ κλήματα τῆς ἀμπέλου ὅπως φυτεύσω νέα ἢ τὴν μεταβάλλω εἰς χωράφιον. *Ξαμπελόνομαι* ἐπὶ ἀμπέλου καταστραφείσης ἕνεκα ἀκαλλιεργασίας.

Ξανάβω οὐδ. ἐπὶ ἐξαπλουμένης καὶ αὐξανομένης πυρᾶς — καὶ ἐνεργ. μεταφορ «Μ' ἐξάναψε ἡ θέρμη» ἐνέπεσα δεινῷ πυρετῷ.

Ξαναγυρίζω=ἀνατρέπω — στρέφομαι ὡς στγυρίζω. Ξαναγυρίζω καὶ ἡσυχία δὲν βρίσκω»=δὲν εὑρίσκω ἀνάπαυσιν, ἐπὶ ἀσθενοῦς ἢ πάσχοντος ὑπὸ ἀγρυπνίας.

Ξαναδίνω λέγεται ἐπὶ ἀναδιδούσης κηλῖδος καὶ ἐπὶ ὑποτροπῆς γαλλικῶν παθῶν.

Ξανακαίομαι ἐν τῇ φρ. πχ. τοῦ ἐξανακάηκε α δηλ. ἐν ᾧ πρότερον ἐφαίνετο ἀτάραχός πως καὶ ἀφροντιστῶν μετ' ὀλίγον συλλογισθεὶς ὠργίσθη ἢ δυσηρεστήθη.

Ξανακυλάω=ὑποτροπιάζω ὀνομ. *ξανακύλισμα* καὶ *ξανακύλισι*=ὑποτροπὴ ἀσθενείας,

Ξανανιόνω=*ἀνανεοῦμαι*, ἐπανέρχομαι εἰς νεανικὴν φαιδρότητα καὶ εὐρωστίαν, καὶ μάλιστα ἐπὶ ἡλικιωμένων.

Ξαναπουλιάζω ἐπὶ τῶν ὀρνίθων εἰς τὰς ὁποίας μετὰ τὴν πτερορρύησιν φύονται νέα πτερά. ἀφ. *Ξαναπούλιασι*.

Ξαναριώνω ἀραιῶ, κυρίως δὲ φυτὰ πυκνῶς πεφυτευμένα.

Ξανασκελάω καὶ *Ξανασκελίζω* σπανιώτερ. = διέρχομαι ἢ πηδῶ ἄνωθεν κατακεκλιμένου, κυρίως δὲ τοῦ ὑπτίου.

Ξαντερίζομαι συνήθως ἐν τῇ φράσ. «Ξαντερίζομαι ὀχ' τὰ γέλια» πονῶ τὰ ἔντερα ἕνεκα ὑπερβολικῶν γελώτων, ἐν γένει ὑπερβολικῶς γελῶ, καὶ *ξεκαρδίζομαι* ἀκόμα λέγεται.

Ξαπαλλειῶς=ἄλλως.

Ξαπολάω ἀφίνω τι ἐλεύθερον ἰδίως ζῶον εἰς σπαρμένους ἢ

καλλιεργημένους ἀγροὺς καὶ τοὺς ἐπιφέρει βλάβην κλ. «Ξαπολημένο ποσταντικὸ χωράφι» κλ. ἀφηρ, *ξεπολιὰ* καὶ *ξεπολησιὰ* (ἐξ ἀπολύω)

Ξαποσταίνω=καὶ *άω* ἀναπαύομαι, ἀναψύχομαι μετὰ ἐργασίαν ἢ ὁδείαν.

Ξαποτσικόνομαι=ὑβρίζω τινὰ ἀπρεπῶς καὶ ἀναιδῶς ἕνεκα μάλιστα μικρᾶς αἰτίας.—*Ξαποτσίπωτος* ἀναιδὴς—λωβητὴρ—καὶ Ξαποτσίπωτο στόμα, λέγεται ἐνίοτε. ἀφ. *ξαποτσίπωσι*.

Ξαργῶ=ἀργοπορῶ.

Ξαρρωστάω ἐνερ. περιέπω τὸν ἀσθενῆ ἕως οὗ τῇ περιθάλψει μου καὶ φροντίδι μου, ἀναρρώνυται: καὶ μέσως=θεραπεύομαι ἰατρεύομαι.

Ξασκοντάω σημαίνει περισσότερον καὶ ἐμπαθέστερον τοῦ *λαγγωνίζω* ἀφηρ. *ξασκοντιά*.

Ξάστερα ἐπιρ. μεταφ.=καθαρῶς εἰλικρινῶς «Μιλῶ παστρικὰ καὶ ξάστερα» Ρημ. τριτοπρ. *ξαστερόνει*,

Ξαστεριὰ = αἰθρία, *Ξάστερος οὐρανὸς* ὁ αἴθριος, ὁ διαυγὴς οὐρανὸς ἐν καιρῷ νυκτός, σπανιωτ. ἐν ἡμέρᾳ

Ξαστερόνει καὶ *ξαστεριάζει* σπανιώτερον τριτοπρ.=φαίνεται κατηστερισμένος ὁ οὐρανός.

Ξαστοχάω καὶ *ἀστοχάω*=λησμονῶ.

Ξάφνου ἐπιρρ=ἐξαίφνης. Τὸ μέσον *ξαφνίζομαι* σημαίνει φαίνομαι ἐκ νέου, ἐπανέρχομαι ὡς «*Ξαφνίσου* στερνότερα ἀπὸ δῶ» =ἐλθὲ πάλιν μετὰ ταῦτα — Ὄνομ. *Ξαφνικὸ* (τὸ) ἡ ἐξαίφνης λεγομένη ἀπευκταία κυρίως καὶ λυπηρὰ εἴδησις ὅθεν καὶ τὸ «Κακὸ ξαφνικὸ νὰ μῶρτη» ἀπὸ κακὸ ξαφνικὸ νὰ σ' ἀκούσω» «Τὶ ξαφνικὸ μᾶς ηὗρηκε» «Ξαφνικὸ νὰ μῶρτη» — κλ. *Ξαφνικὸ* προσέτι=πληθύς, π.χ. «Ὢ τί ξαφνικὸ ψάρι ἐβγῆκε σήμερα» καὶ «τί κακὸ ξαφνικὸ ἀνθρῶποι ἀκλουθούσανε» *Ξαφνισιὰ* καὶ *ξάφνισμα*=ἡ αἰφνιδία αἴσθησις τοῦ τρόμου.

Ξαχερίτης κτῆμα, χωράφιον μάλιστα, ἀποχερσωθὲν σχεδόν.
Ξαχλυάζω ἀποδυόμενος πολυχρονίαν λύπην, *ἀχλὺν* διασκεδάζω πως, εὐθυμῶ, ἐκ τοῦ *ἔξω ἀχλύς*.

ΞΕ.

Ξεβλαστόνω ἐπὶ τῶν φυτῶν ἅτινα φύουσι τὰ περιέχοντα τοὺς σπόρους στελέχη.
Ξεβολίζω ἐνερ. μεταβ.=ἐξαρθρῶ μέλος τι τοῦ σώματος Μεσ. *ξεβολίζομαι*. σπανιώτ. *ξεκληδόνω—ομαι*.
Ξεγεννατίζω=τίκτω, συχνότερα δὲ ἐπὶ ζώων λέγεται «Γυναῖκα ξεγεννατισμένη» σπανιώτερ. Ἴδε *ἀποπαιδομένη*.
Ξεγνιάζω=δὲν φροντίζω·—ἀναπαύομαι ἀπό τινος ἔργου—*Ξέγνιαστα* ἐπιρρ.=ἄνευ φόβου ἢ φροντίδος—ἀφηρ. *Ξεγνασιὰ*=ἀφροντισία.
Ξεδιαλύνω καθιστῶ τι καθαρὸν, ἐμβατεύω εἰς τὴν πραγματικὴν αἰτίαν πράγματός τινος «θὰ ξεδυαλύνω τὴ δουλιὰ» θὰ ἐρευνήσω, θὰ εὕρω τὰ αἴτια· καὶ καταστήσω καθαρὰν δηλ.—*Ξεδυαλύνει τὸ ὄνειρο* καὶ *ξεδουλιένει τὸ ὄνειρο* λέγεται ὅταν ἴδωμεν τι ἢ ἀκούσωμεν ἐξ ὅσων εἴδομεν κατ' ὄναρ.
Ξεδόνω=διασκεδάζω τὴν λύπην μου, ἢ τὴν ἀδιαθεσίαν μου.
Ξέδουλας ὡρισμένον μέρος ὁποῦ φθάνοντες κερδίζουσιν ἐν τῷ παιγνιδίῳ *χαραμπάνα*.
Ξεδουλιένω ἴδε *ξαποσταίνω*. «Ξεδουλιένει τὸ ὄνειρο» ἴδε *ξεδυαλύνω*.
Ξεδούλιο ἡ χρηματικὴ ὠφέλεια Ρημ. *ξεδουλεύω* ὠφελοῦμαι ἐν τῆς ἐργασίας μου, τῶν κεφαλαίων μου κλ.
Ξέδωμα διασκέδασις *Ξεδοτήρια* οἱ πλαγγῶνες, τὰ παιγνίδια τῶν παίδων—μεταφ. πᾶν τερπνὸν, καὶ διασκεδαστικὸν ὡς «τὸ παιδάκι ἐκεῖνο ἦτανε τὸ ξεδοτῆρί μας.»
Ξέθαρρα ἐπιρρ. μετὰ θάρρους=ἀφόβως.

Ξεθεμελιόνω=καταστρέφω ἄρδην κλ. κατασπαταλῶ.

Ξεθεόνω=κάμνω τινὰ ὑπερβαλλόντως νὰ κοπιάσῃ λέγεται περιφρ. *βγάνω τὸ θεό τινος στὴ δουλειά, στὸ περβάτημα* κλ.

Ξεθυμαίνω, ἐκτὸς τῶν γνωστῶν σημασιῶν,σημαίνει καὶ πέρδομαι, *Ξεθύμασμα* δὲ ἐπὶ καιροῦ, σημαίνει τὴν πρόσκαιρον παῦσιν τῆς κακοκαιρίας, τῆς βροχῆς.

Ξεκακίζω ἐπὶ καιροῦ βελτιουμένου προσωρινῶς.

Ξεκάνω, ταράσσω, καταστρέφω, ἐκποιῶ, πωλῶ. «Ἦρτε θυμωμένος καὶ μᾶς ἐξέκαμε.» «Γλήγωρα θὰ ξεκάμῃ τὸ σπῆτί του». «Ἐξέκαμα τὴ σταφίδα μου στὰ 25 τάλλαρα.»—*Ξεκάνω* ἐνίοτε=θνήσκω—ὡς *ἀκόμα δὲν ἐξέκαμε.* «Εἶνε ὅσο ποῦ νὰ ξεκάμῃ=πνέει τὰ λοίσθια.

Ξεκλειδόνομαι ἔχει μεταφ. σημασ.=παραλύομαι—χαλαροῦμαι τὰς δυνάμεις ἅμα δυσαρέστῳ εἰδήσει ἢ ἀντιλήψει «μοῦ εἶπες τὸ τί ἔτρεξε καὶ ἐξεκλειδώθηκα.»....

Ξεκλωνιασμένο δένδρο=τὸ ἔχον ὀλίγους κλάδους καὶ τούτους γυμνοὺς σχεδὸν φύλλων—Μεταφ. ὁ ἰσχνὸς ὁ ὑψηλὸς καὶ ἐξησθενημένος ἄνθρωπος λέγεται *ξεκλωνιασμένος* ἀφηρ. *ξεκλωνιασμάρα*

Ξεκόβω ἀλλάσσω δρόμον, ἀποχωρῶ τῶν ἄλλων—προσδιορίζω, συμφωνῶ τιμήν.

Ξεκοιλιάζω ἀνοίγω τὰ κύτη ἢ τὴν κοιλίαν ἐν γένει καὶ ἀφαιρῶ τὰ σπλάγχνα—*σὲ ξεκοιλιάζω* ἀπειλή.

Ξεκουκκαλιάζω ἀφαιρῶ τὰ κόκκαλα ἀπὸ τοῦ κρέατος ὅθεν ἡ ἐκ τοιούτου κρέατος κατασκευαζομένη, «Ξεκουκκαλιαστὴ πήτα.» Μεταφρ. ἀμεταβ. ἀδυνατίζω εἰς ἄκρον καὶ μεταβάτ. ἄλλον=κάμνω τινὰ νὰ ἐξοδεύσῃ πλεῖστα. «Μ' ἐξεκουκάλιασε στὰ ἔξοδα.»

Ξεκουταλεύω, λαμβάνω ἐκ τοῦ μαγειρευομένου φαγητοῦ ἀπὸ τοῦ λέβητος, μάλιστα πρὸ τῆς ὥρας τοῦ γεύματος.

Ξεκωλιάζω συνέρχομαι μετ' ἄρρενος. *Ξεκωλιασμένος Ξεκώλιασμα*=ὁ παθὼν τὴν ἀρσενοκοιτίαν.

Ξελαγαρίζω ἀποδείκνυμαι τοιοῦτός τις καὶ μάλιστα κακός, ἐπίβουλος, ἀπατεὼν κλ. ὅν δὲν περιέμενέ τις νὰ μὲ ἴδῃ.

Ξελακκόνω ἀγροτ. λεξ, ὀρύσσω λάκκους περὶ τὴν ῥίζαν τοῦ κλήματος, ἡ δὲ ἐργασία λέγεται *ξελάκκωμα*.

Ξελαρυγγίζομαι πονῶ τὸν λάρυγγα ἕνεκα τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐπιτεταμένων φωνῶν.

Ξελέστατος ὁ ἀκόσμως καὶ ῥυπαρῶς ἐνδεδυμένος, ὁ ἔχων ζαρωμένα καὶ κακῶς κατασκευασμένα φορέματα, ἐνίοτε καὶ ὁ περιπατῶν καὶ κλονούμενος.

Ξελέγχω ὑβρίζω τινά, ἀφηρ. *Ξελεξιά*=ἔρις ταραχώδης μετὰ δύο ἢ πολλῶν, ἀντιλογίαι ἢ ὕβρεις. Ἐκ τοῦ *ἐξελέγχω*.

Ξελογγόνω ἀγροτ. λεξ. σκάπτω βαθέως καὶ ἐκριζῶ ῥίζας καὶ στελέχη, ὅπως φυτεύσω νέον ἀμπελῶνα ἢ δένδρα. *Ξελόγγωμα* ἡ ἐργασία αὐτή, πληθυντικῶς δὲ *ξελογγώματα* οἱ οὕτω σκαφέντες τόποι.

Ξελουλόνομαι (σπανιωτερ. τὸ ἐνερ. συχνότερον δὲ τὸ οὐδετ.) =ἀναισθητέω καὶ μάλιστα ἕνεκα νυσταγμοῦ, μέθης ἢ δεινοῦ πυρετοῦ—Μετοχ. *ξελουλώμενος*.

Ξέμετρο ἡ ὡρισμένη ποσότης τῆς χωριτικότητος ἀγγείου, ἢ πρὸς ἐκμέτρησιν ἀγγείου «τὄχω ξεμετρημένο τὸ πλιθάρι καὶ πέρνει 100 μέτρες»—Ρημ. *ξεμετράω*=ἐκμετρῶ.

Ξεμυτίζω ὀξύνω τι εἰς τὸ ἄκρον.

Ξεμουνιάζω ἐπὶ ζώων μετὰ τὸν τοκετόν, συνήθως τῶν κυνῶν, καὶ συνηθέστερον ὅταν παύῃ ὁ τοῦ θυμοῦ χρόνος.

Ξεμουτρίζω καὶ *ξεμουτρόνω* ἐξέρχομαι τῆς οἰκίας· ὡς «μὲ τέτιο κρύο ποῖος ξεμουτρίζει;» —προβάλλω τὸ πρόσωπον, παρουσιάζομαι πρὸς συνερισμὸν πρό τινος ἀνωτέρου μου. «Δὲν μπορεῖ νὰ ξεμουτρίσῃ ὀμπρός του».

Ξεμπάχαλος καὶ *ξεμπαχαλιὰ* βαρὺ ῥάπισμα, ἀνώτερον τοῦ *χαστουκιοῦ* καὶ *μπάτσος*.

Ξεμπερδεύω λύω δύσλυτον δεσμόν, μεταφ. περαίνω κοπιώδη πολύπλοκον ὑπόθεσιν, *ξεμπέρδευε*=πέραινε ταχέως— καὶ

ἁπλῶς ταχέως, ἐνίοτε *ξεμπερδεύω*.=σπαταλῶ—φονεύω—θνήσκω.

Ξέμπολο καὶ *γέμπολο* τὸ ἄφρακτον. τὸ ἀνοικτὸν κτῆμα τὸ ὂν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ τυγχάνοντος ἢ τῶν ζώων. . (ἴδε *ξαπολάω).*

Ξεμπουρίζω διαφθείρω τινὰ, παρασύρω εἰς βίον πλάνητα κα. αἰσχρόν. Μέσον *Ξεμπουρίζομαι*—μετοχ. *Ξεμπουρισμένος* ὁ ἀλήτης, ὁ αἰσχρόβιος. Θηλ. δὲ ἡ *ξεμπούρω*. Ἴσως ἐκ τοῦ ἔξω—ἀπὸ—ὁρίζω.

Ξεμπροστινιάζω ἐρευνῶ ἐριστικήν τινα ὑπόθεσιν ἐνώπιον αὐτῶν τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ τῶν ἐναντιουμένων *Ξεμπροστίνιασις* ἡ τοιαύτη ἔρευνα, ἐνίοτε ἀντιλογία, ἔρις.

Ξενεύομαι μοῦ κάμνει ἐντύπωσιν, ἀγρυπνίαν κλ. διότι διαμένω εἰς ξένην οἰκίαν. « Δὲν ἐκοιμήθηκα γιατὶ ἐξενευόμουνα.»

Ξενιτειὰ, ἀλλοδαπὴ—ῥημ. *ξενιτεύω*=στέλλω τινὰ εἰς ἀλλοδαπὴν καὶ μεσ. *ξενιτεύομαι*. Ἐνίοτε δὲ περιεκτικῶς καὶ οἱ συγγενεῖς οἵτινες εἰσὶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὡς *ἔχω ξενιτειὰ, στὴν ὑγειὰ τσῆ ξενιτειᾶς σου* κλπ. *Ξενιτεμένος*, ὁ μακρὰν τῆς πατρίδος ζῶν.

Ξενοϊσμένος=ἐκφρενὴς, ἰδιότροπος, ἀνόητος ἀφ. *ξενοϊσμάρα*.

Ξενομεύω, παραβαίνω τὰ νόμιμα, τὰ ἔθιμα τῆς οἰκίας μου, ἀπομακρύνομαι ἀπ' αὐτῆς, πλανῶμαι ἔνθεν κἀκεῖθεν.

Ξενορράφτω, ῥάπτω ξένα ἐνδύματα ἵνα συντηρῶμαι· λέγεται κυρίως ἐπὶ ἀποχειροβιότων γυναικῶν.

Ξενοῦρα (ἡ) ἡ πλυθὺς τῶν ἐπισκεπτομένων ἢ ξενιζομένων παρά τινι.

Ξεντολογιῶμαι = χασμώμενος ἐκτείνω τὰς χεῖρας πρὸς τὰ ὀπίσω. ἀφηρ. *ξεντολόϊσμα*.

Ξενύχτι ἐν τῇ φρ. «τὴν ἔκαμα ξενύχτι» ἴδε *νυχτέρι*. καὶ ῥῆμα *ξενυχτάω* διέρχομαί που ὅλην τὴν νύκτα. «Ἐξενύχτισα ἀπόψε στὴν καθήκλα» καὶ ἐνεργ. ἐνίοτε «Τὸν ἐξενυ-

χτήσανε» δηλ. διενυκτέρευσαν παρ' αὐτῷ βαρέως ἀσθενοῦντι καὶ ἐπιθανάτῳ.

Ξεκουρβουλόνω ἀγροτ. λεξ. ἴδε *ξαμπελόνω*,

Ξερέξι ὀρεκτικὸν, πολυποίκιλον φαγητὸν, ἢ τράγημα.

Ξεροφρυμένος, ὁ ξηρὸν ἔχων τὸ στόμα ἕνεκα δίψης—ὁ ἄποτος ἴδε *ἀποφρυμένος* καὶ *φρύγω*, ἀφηρ. *ξεροφρυμάρα*.

Ξερομαχιέται ἡ θάλασσα, λέγεται ἐπὶ τοῦ ῥόχθου τῶν ἐπὶ ὑφάλων ἢ πετρῶν τῆς παραλίας τραχέως συντριβομένων κυμάτων.

Ξετιμόνω δίδω τὴν ἁρμόζουσαν τιμὴν εἰς πρᾶγμά τι, μεταφρ. σκώπτω, κρίνω τὰ ἄλλου, περιγελῶ τι, οὕτω *ξετίμωσι*. *ξετιμωτὴς* καὶ *ξετιμώτρα* μὲ ἀμφοτέρας τὰς σημασίας.

Ξεσυνερίζομαι ἀπαντᾷ τὸ πλεῖστον μὲ ἀποφατικὰ μόρια *δέν*: *μή*. σημαίνει, δὲ συνερίζομαι, *δὲν σὲ ξεσυνερίζομαι* δηλ. δὲν θεωρῶ τὰ ὅσα εἶπας ἢ ἔπραξας σπουδαῖα, τὰ θεωρῶ ἀνάξια προσοχῆς καὶ ἐπομένως δὲν ἐρίζω μετὰ σοῦ οὕτω καὶ «νὰ μὴ σὲ ξεσυνεριστῇ ὁ Θεὸς» οὕτω δηλ. ἁμαρτάνοντα. ἀφ. *ξεσυνερισιά*, ἀντιλογία, ἔρις.

Ξεροσφύρι ἐν τῇ φράσει «τρώει ψωμὶ ξεροσφύρι» δηλ. ἄρτον μόνον.

Ξεσκοτάω καὶ *ξεσκοτίζω* οὐδετέρως=ἀναρρώνυμαι γίνομαι εὔτραφὴς, ὑγιὴς, εὔχρους καὶ μάλιστα ὅταν πρότερον ἤμην ἀσθενὴς, καχεκτικός. *Ξεσκοτισμένος* δὲ—παχὺς, εὔρωστος ἀφηρ. *ξεσκοτισμάρα*.

Ξεπροβίζω ἐκδιώκω. «Τὸν ἐξεπρόβισα ἀπ' ἐδῶ»—καταστρέφω. «Θὰ σοῦ δώσω μία νὰ σὲ ξεπροβίσω».

Ξερικὸ ἐναντίον τοῦ *ποτιστικὸ* ὡς *ξερικὰ λάχανα*, *ξερικὰ κολοκύθια* κλπ. τὰ ὁποῖα δηλ. δὲν ποτίζουσι.

Ξεροκουκκαλῶ συντρίβω κόκκαλον διὰ τῶν ὀδόντων, ἢ ἄλλο τι ξηρόν.

Ξεχεστωμένη ἡ αἰσχόβιος γυνὴ—ἡ πόρνη. Καταφρονητικὴ λέξις.

Ξεροβήχω=χρέμπτομαι καὶ ὀνομ. *ξερόβηχας*.

Ξέπλεγη ἡ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐρριμένα τὰ μαλλία ἔχουσα· καὶ *μαλλιὰ ξέπλεγα* ἐνίοτε.

Ξεφεγγαρόνει τριτοπρ.=ἐπιτέλλει ἡ σελήνη.

Ξεστρουδιένω ἀπὸ δυσκραοῦς, νοσηροῦ, μελαγχολικοῦ γίνομαι εὐκρατὴς, ζωηρὰς, ὑγειής.

Ξεσπειρίζω ἀποβάλλω τὸ κέλιφος τῶν ὀσπρίων ὡς φασουλίων, πίσων κλ. φρ. «*Τὰ ξεσπυρίζω*» εὑρίσκω διένεξιν, ὑβρίζομαι μέ τινα.

Ξεφυλλίζω. ἀγρ. λεξ. ἐκθέτω τοὺς ἐν ταῖς κλήμασιν ἢ κλάδοις καρποὺς εἰς τὸν ἥλιον, κόπτων τὰ πρὸ αὐτῶν φύλλα καὶ ἐν γένει ἀποβάλλω φύλλα.

Ξερήχι εἶδος μαύρης σταφυλῆς, τραχείας ῥάγας ἔχουσα, ἐκ τοῦ *ξηρός*.

Ξεπαγιάζω παγόνω, ναρκοῦμαι ὑπὸ ψύχους

Ξεργαλτσιὰ ἡ ἕνεκα βιαίας προστριβῆς ἢ αἰκίας κλ. ἀφαίρεσις τῆς ἐπιδερμίδος Ρημ. *ξεργαλίζω* μεσ. *ξεργαλίζομαι* καὶ *ξεργαλιῶμαι*

Ξεφυτιλίζω καὶ *ξεφτυλάω* καθαρίζω κόπτων τὸ ἄκρον τῆς καιομένης θρυαλλίδος τοῦ λύχνου,— ἐνίοτε καθαρίζω τὴν ῥῖνα ἢ τοὺς ὄνυχας. Μεταφ. ἐνεργ.=καταστρέφω.

Ξετρυπόνω ἐξέρχομαι τοῦ μέρους ὅπου ἤμην κεκρυμμένος—καὶ μεταβατ.=φέρω εἰς φῶς κεκρυμμένον, πεφυλαγμένον τι.

Ξεζαρόνω=ἀφαιρῶ διὰ πυρώσεων τὰς ἐπὶ τῶν φορεμάτων ῥυτίδας.

Ξεπελαγιάζω=ἀπογυμνῶ. *Μὴ ξεπελαγιάζεσαι*=μὴ γυμνοῦσαι, οὕτω *ξεπελαγιάζω τὸ σπῆτι*=ἀφαιρῶ τὸ φάτνωμα— *ξεπελαγιάζω στὰ ἔξοδα, στὴ κουβέντα* καταστρέφομαι εἰς τὰ ἔξοδα, κάμνω φανερὰν, προχωρῶ πολὺ εἰς τὴν ὁμιλίαν κλ. ἀφηρ. *ξεπελαγιασμάρα*.

Ξεπαρίζω ἀφαιρῶ ἀπὸ τοῦ βαρελίου ἢ τοῦ βουτίου τὸ ξύλινον ἔμβολον ὥστε νὰ χυθῇ τὸ περιεχόμενον· λέγεται καὶ ἀμεταβάτως «ἐξεσπύρισε τὸ βουτσί.»

Ξεροτήγανα (τὰ) εἶδος τηγανητῶν.

Ξεποδαρίζω λέγεται ἐπὶ τῶν παιδίων ὅταν τὸ πρῶτον ἤδη βηματίζουσι. Ἐνίοτε καὶ καταχουράζω τινα· ὡς «με ἐξεποδάρισες στὸ τρεχάκι»..

Ξεκηπίσματα ἡ ἀγροτικὴ ἐργασία καθ' ἣν ἐκριζοῦσι τὰ γηράσαντα στελέχη τῶν λαχάνων ἢ ἀφ' οὗ κόψωσι τοὺς καρπούς.

Ξεπατόνω ἀφαιρῶ, συντρίβω τὴν βάσιν σκεύους τινος, ἐνίοτε καὶ συνέρχομαι μετ' ἄρρενος, ἔχει δὲ αἰσχροτέραν τοῦ *ξεκωλιάζω* σημασίαν.—(ἴδε λεξ.) *Ξεπάτωμα*=*ξεκώλιασμα*.

Ξεφτάω διαλύω ὕφασμα ἀφαιρῶ τὰ συνιστῶντα αὐτὸ νήματα, καὶ *ξεφτάει τὸ φόρεμα*=ἀποβάλλει ἕνεκα τῆς χρήσεως νήματα· λέγεται καὶ ἐπὶ τοίχων τῶν ὁποίων πίπτει ἡ ἄσβεστος, ἢ τὸ χρῶμα. *ξεφτίδια* τὰ τοιαῦτα νήματα.

Ξεστοματικῶς=ἐκ στόματος, ἰδίῳ στόματι. «Μοῦ τὸ εἶπε ξεστοματικῶς.»

Ξεσφαλαγγουνιάζω=καθαρίζω ἀπὸ τὰς ἀράχνας.

Ξετρύγι ἡ ἀποστάλαξις τῆς τρυγὸς τοῦ οἴνου. «Θέλει ξετρύγι,» εἶνε γιὰ ξετρύγι· λέγομεν ἐπὶ τοῦ κενωθέντος βουτίου.—*Ξετρύγια* ἐνίοτε=ἡ μετὰ τὸν τρυγετὸν ἐποχὴ καὶ *ἀποτρύγια* λέγεται ἀκόμα.

Ξεχρονιάζω ἀργῶ, βραδύνω λίαν νὰ ἐκτελέσω τι.

Ξεραίνομαι ὀχ τὰ γέλια, ἢ ὀχ τὴν κλάψα=ὑπερβολικώτατα γελῶ ἢ κλαίω—ἴδε καὶ *ξεκαρδίζομαι*.

Ξεχωρίζω, διορῶ διακρίνω προκρίνω. «Δὲν ξεχωρίζω ἀπὸ μακρυά.» «Δὲν σὲ ξεχωρίζω ἀπὸ ἀδελφό μου ἢ πατέρα μου κλ.»—Ἐνίοτε *διευκρινῶ*. «Ξεχωρίζω τὴν ὁμιλία.» «Δὲν μοῦ ἐξεχώρισε τὸ ὅτι ἔτρεξε κτλ.—καὶ χωρίζω τοὺς

εἰς χεῖρας ἐλθόντας ὅθεν καὶ τὸ προτρεπτικὸν *ξεχωρισιά*. ἐπὶ τῶν ἐρχομένων εἰς χεῖρας.

Ξερανεμίζει τριτοπρ. Ἐπὶ τοῦ μετὰ βροχὴν πνέοντος ἀνέμου καὶ ξηραίνοντος τὸ ἔδαφος, ἀφαιρ. *ξερανεμιά*.

Ξερομποῦκι ὁ ἄνευ προσφαγίου τρωγόμενος ἄρτος—λέγεται καὶ *ξεροσφύρι* ἴδε λεξ.

ΞΗ.

Ξημέρωμα καὶ συχνότερον *ξημερώματα*=ἡ χαραυγή—Πολλάκις οἱ χωρικοὶ λέγουσι «νὰ ξημερώνῃ δευτέρα ἐστάθη τοῦτο πχ.»=τὴν Κυριακὴν, οὕτω νὰ ξημερώνῃ πέμπτη, =τετάρτη, λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν ἑορτῶν. «Ξημερόνει τῶν φώτων»=εἶνε παραμονή τῶν φώτων.

Ξημερόνομαι μ' εὑρίσκει ἡ ἡμέρα.

Ξήφωτο τὸ ἐντὸς τῆς ἡμέρας πολὺ φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου μέρος.

ΞΙ.

Ξίτι οὕτω διώκουσι τὰς γαλᾶς.

ΞΟ.

Ξόμπλι=τὸ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *ξόδι*=μυρολόγιον.

Ξοφλάω (ἐκ τοῦ *ἐξ—ὀφλω*)=δαπανῶ, σπαταλῶ μεταφ. ἐπὶ μύλων μάλιστα,=τρίβω καλῶς τὸν σῖτον, καφφὲν κλ. τὸ ἐναντίον τοῦ *ἀμμωνίζω* (ἴδε λέξ.).

ΞΥ.

Ξυγγάκι ἡ ἐντεροκοίλη—«μοῦ πέφτει τὸ ξυγγάκι μου»= πάσχω, ὑπόκειμαι εἰς ἐντεροκοίλην.

Ξυγγοκουλοῦρα, ὁ στεατίτης ἄρτος.

Ξυλάγγουρο=ὁ μικρὸς ἄωρος πέπων.

Ξυλάκου ἐπιρρ. συνήθως *πέρνω ξυλάκου* ἢ *στὰ ξυλάκου* ἢ *βάνω στὰ ξυλάκου*=διώκω τινὰ μὲ τὸ ξῦλον ἢ τρέχω κατόπιν τινὸς ἵνα τὸν συλλάβω.

ξυλάρμενα ἐπιρ. «Πηαίνει ξυλάρμενα» ἐπὶ πλοίου πλέοντος χωρὶς ἀναπεπταμένων ἱστίων.

Ξυλιάζω=ἐκ—ξυλόομαι μεταφρ. γίνομαι ἀκίνητος, ἄκαμπτος. Συνήθως ἐπὶ κοιμωμένων καὶ νεκρῶν λέγεται.

Ξυλιὲς οἱ ῥαβδισμοὶ ἀλλὰ καὶ τὰ διὰ τῆς χειρὸς κτυπήματα Ρημ. *Ξυλίζω*.

Ξολόγατα, ἡ ξυλίνη μυάγρα.

Ξυλόκοττα πτηνὸν ὁ *σκολόπαξ*.

Ξυνάκι εἶδος ὀστρέου, τὸ ἐν Ἀθήναις *φοῦσκα* λεγόμενον. Μεταφ. «Μάτια σὰν ξυνάκια»=οἱ ἐρυθροί, οἱ ἐξῳδημένοι καὶ λημαλέοι ὀφθαλμοί.

Ξυνίζω=γίνομαι ὀξὺ—συνήθως ἐπὶ οἴνων, γαλάκτων κλ. «Μοῦ ἐξύνισε κλ.=λίαν δυσαρεστοῦμαι, ἐρεθίζομαι διά τι.»

Ξυνονέραντζο τὸ ὀξύπικρον πορτοκάλιον.

Ξυπολιὰ τὸ ἄνευ ὑποδημάτων περιπατεῖν—καὶ *Ξυπολιᾶς* (ὁ) ὁ ἀνυπόδυτος λεξ. μᾶλλον περιφρονητική.—Ἐκ τοῦ γνωστοῦ *ξυπολάω* καὶ *ξεπολάω*.

Ξύφασι τὸ ἄκρον τοῦ ὑφάσματος (ἔξω—ὕφασις) ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ἄκρον κτήματος, τραπέζης κλ.

Ξυφτέρι ταχύπτερον πτηνὸν ἐκ τοῦ γένους τῶν ἱεράκων ἐκ τοῦ *ὀξύπτερος* κατὰ Βυζάντιον ἐν Νεσελλ λεξικῷ—μεταφ. ὁ εὐφυής, ὁ ζωηρὸς ὁ εὐκίνητος.

ΞΩ.

Ξώθροφο τὸ εἰς τὴν ἐξοχὴν τρεφόμενον ζῶον, ἡ σημασία

ὅμως αὕτη εἶναι σπανία, συχνοτέρα ἡ μεταφρ. ὁ ἀνεπίδεκτος μαθήσεως καὶ ἀνατροφῆς ὁ βάναυσος καὶ ἀχρεῖος τοὺς τρόπους αεῖνε ἕνα ξώθροφο.»

Ξώμερα (τὰ) αἱ μεμακρυσμέναι ἐξοχαί.—*Ξωμερίτης* δὲ ὁ κάτοικος αὐτῶν.

Ξώπετσα=ἐπιπολῆς, ἐν χρῷ ἐν τῇ φρ. «Τὸν ἐπῆρε ἡ μπάλα, ἢ ἡ μαχαιριὰ ξώπετσα» δηλ. οὐ διὰ βάθους ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος.

Ο

ΟΒ

Ὀβραῖος μεταφορ. σημαίνει τὸν φιλάργυρον — τὸν γλισχρότατον ἴδε *Εὔα*

Ὀβρυά, συνηθέστερον εἰς τὸν πληθ. *ὀβρυὲς*=πικρὰ φαγώσιμα χόρτα εἰς αἱμασιὰς συνήθως φυόμενα. ἐκ τοῦ ἀρχ. *βρύον*

Οἶδῶ. Οὕτω φωνοῦσιν οἱ ποιμένες πρὸς τὰ ἐκτρεπόμενα πρόβατα ἐκ τοῦ *οἶς* (ovis) καὶ *ὧδε*.

Ὁλάκαιρος=ἀκέραιος, *ὁλόκληρος* ἄθικτος.

Ὁλημεριάζω διέρχομαι ὅλην τὴν ἡμέραν. Λέγεται καὶ *μολημεριάζω* ὡς *μολημέρι μολήνυχτι* κλ. ἐπίρ. *ὁλημερὶς* καὶ *ὁλημέρχ*—ὅλην τὴν ἡμέραν.

Ὁλόγρος=κάθυγρος

Ὁλοκοίβαρος=παχὺς—εὔτραφὴς ἴδε *γιομάτος*, τὸ ἀλόγχρως ἐκφράζεται κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ *ὅλος*. ὡς *ὁλάκαιρος*, *ὁλόασπρος*, *ὁλόξυγγος*, *ὁλόμαυρος*, *ὁλοκόκκινος* κλ.

Ὀλφὸς καὶ *ροφὸς* σπανιώτερον δὲ *ὀρφὸς* ἰχθῦς τις. ὁ *ὀρφὸς* καὶ *ὀρφώς*.

Ὄμπιο καὶ παρὰ χωρ *γόμπιο* (μὲ τὸ δίγαμμα.) = *ἔμπνον* ρημ. *ὀμπιάζω* καὶ ἀφηρ. σπανίως *ὀμπιασμάρα*,

Ονομάτος πληθ. *ὀνομάτοι* καὶ *ὀνοματέοι* ἴδε *ἀνομάτος*.

Οξοργιὰ (ἡ)=τὸ συνεχῶς εἶναί τινα ἐκτὸς τῆς οἰκίας, καὶ μάλιστα χάριν διασκεδάσεων—«Ὅλη μέρα βρίσκεται στὴν ὀξωριὰ» «Τοῦ ἀρέσει ἡ ὀξωριὰ»—λέγεται ἐνίοτε καὶ *ὀξωτέρα*.

Οργόνω ἀγροτ. λεξ.=σκάπτω ὀλίγον βαθέως τὸ ἔδαφος, ἡ ἐργασία δὲ λέγεται *ὄργωμα*.

Ορίζω=ἐξουσιάζω. εἶμαι κύριος, λέγω, θέλω, Λέγεται δὲ συνήθως χάριν σεβασμοῦ: *Τί ὁρίζεις*=τί θέλεις κλ. Ἐνίοτε δὲ ἔρχομαι περιφρονητικῶς *Μᾶς ὥρισε ἂν ἄργησε*.

Ορίτσα=ὀσφύς.

Ορμήνια=νουθεσία, συμβουλὴ Ρημ. *ὁρμηνεύω*.

Ορνιο ὁ εὐήθης, ὁ βλάξ, ἐκ τοῦ *ὄρνεον*.

Οὖβια τὰ δύο κατὰ μῆκος ἄκρα τῶν ὑφασμάτων, ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος λέγεται *οὖγια* ὅπερ ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτακτ. Β΄. 277 παράγει ἐκ τοῦ ἑλλ. *οἶα* ἢ *ᾦα* (ἐκ τοῦ *οἴς*, ἢ *ὄις*)= μηλωτὴ προβάτου, κλ. ἴδε Κοραῆν ἐν λέξει.

ΠΑ.

Παγανὰ (τὰ) φαντάσματα—οἱ βρυκόλακες, συνήθως οἱ κατὰ τὰ δωδεκάημερα (ἴδ. λεξ.) πλανόμενα κατὰ τὴν κοινὴν φήμην ἐκ τῆς ἰταλ. ἴσως **pagani** ἴδε καὶ *καλικάντζαρα*.

Παθιάζω=κατέχομαι ὑπὸ πάθους, ὑπὸ δυσαρεσκείας, λύπης, κλ. *Παθιασμένος* κεχολωμένος καὶ ἐνίοτε ἐμπαθής.—*Πάθος* ἀσθένεια δεινή, ἐπικίνδυνος ὅθεν καὶ ἡ καταρ. «Νὰ κάμῃς πάθο στ' ἄντερα» καὶ ἡ ἐν εἴδει ὅρκου «Νὰ κάμω πάθο»—Ἐπὶ ἐντέρων εἶνε ἴσως ὁ καρκῖνος—Λέγεται ἀρσεν. ὁ *πάθος* καὶ πλεῖστα τῶν εἰς ος οὐδέτερα *ὁ στένος*, *ὁ μάκρος* *ὁ πλάτος* ἀλλὰ καὶ ἄλλα ὡς ὁ *στόμας* κλ. «Ἔχει *πάθος*» συνήθως ἐπὶ ἀφροδισίων νοσημάτων—καταρ. «Νὰ

κάμῃς πάθο καὶ χτικιό», «νὰ κάμῃς πάθο στ' ἄντερα».

Παιγνιδολογάω, κάμνω παιδιάς, ἀστεΐζομαι, κλ. συνήθως ἐπὶ παιδίων λέγεται.

Παιδιαρίστικα καὶ *παιδιάρικα* καὶ *παιδιάστικα*=παιδικὰ πράγματα, παιδιαί.

Παλαβάδι ὑποκορ. τοῦ *παλαβὸς*=βλὰξ, ἠλίθιος—ἐκ τοῦ *παλαιὸς* κατ' ἐπείθεσιν τοῦ αἰολικοῦ F. (Βυζαντ.).

Παλαιοὶ οἱ προγεγονότες.

Παλαιὸς πηλός. Λέγεται ἐπὶ τῶν ὑγειῶν καὶ εὐρώστων γερόντων.

Παλαμάρι τὸ σχοινίον δι' οὗ δένουσι τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηράν· Τὰ παρ' Ὁμήρῳ *πρυμνήσια* καὶ *πείσματα*.

Παλαμίδα ἰχθύς τις ἢ *παλαμίς*.

Παλάτι = μέγαρον—οἰκία ἀνώγεως «ἔχει σπῆτι παλάτι» Ρημ. *παλατόνω*, μεταβάλλω εἰς παλάτιον, ὑψόνω οἰκίαν·

Παληαγρὸς ἀκαλλιέργητος καὶ ἀμεληθεὶς πολυετὴς ἀγρός.

Παληάμπελο ἴδε *παληαγρὸς* «ἂς πάῃ καὶ τὸ παληάμπελο» φρ.=τὰ πάντα ἂς θυσιασθῶσι, ἐνώπιον μιᾶς ἰδέας, ἑνὸς σκοποῦ.

Παληόβοϊδας (ὁ) ὁ πολυετὴς, ὁ γηράσας βοῦς.

Παλοῦκι μικρὸς πάσσαλος, σφήν. *παλουκόνω* μεταφ. μίγνυμι γυναικὶ ἐνίοτε καὶ μεταβ. «*τὸν παλουκόνω*»— Κατάρα. «Παλοῦκι στὸ μάτι σου».

Πάνεμος=τόπος μὴ ἐκτεθειμένος μὴ προσβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου λέγεται σπανιώτερον καὶ *πανεμιά* Ρημ. *πανεμίζω*=εἶμαι εἰς τὸν *πάνεμον* μεταφρ. διατελῶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τινὸς, ἐκ τοῦ *ὑπὸ ἄνεμος*.

Πανὶ ὕφασμα, κυρίως δὲ τὸ Ἰνδικὸν πανίον.

Πανοῦκλα ὁ λοιμὸς, ἡ *πανώλη* μετφρ. ὁ ἐνοχλητικὸς, ὁ ἀηδής.

Παπαδοπαῖδι ὁ υἱὸς τοῦ ἱερέως,—ὁ βοηθῶν τὸν ἱερέα παῖς—μεταφ. καὶ ὁ υἱὸς θρήσκου.

Παραγάδι εἶδος ἁλιευτικοῦ δικτύου,

Παράγγο (τὸ) τὸ χονδρὸν σχοινίον τῶν πλοίων καὶ ἐν γένει πᾶν χονδρὸν σχοινίον δι' οὗ σύρουσι ἢ αἴρουσι δένοντες τὰ μεγάλα βάρη· ἐκ τοῦ *παράγειον*.

Παραδέρνω περιφέρομαι ἀνησυχῶν τῇδε κακεῖσε πρὸς ἐπίτευξιν σκοποῦ τινος — καταβάλλω πολλὰς προσπαθείας ἵνα ἐπιτύχω τινὸς καὶ ἑπομένως ταράσσομαι ὑπερενοχλοῦ· ταλαιπωροῦμαι «παραδέρνει σὰν τὴν ἄδικη κατάρα». 'Επαράδηρα ὅσο ποῦ νὰ σ' εὕρω» λέγεται καὶ ἐπὶ ἀσθενοῦς =ῥιπτάζομαι —παραφέρομαι, ὀνομ. *παραδαρμὸς*=ῥιπτασμός, ἀνησυχία πόνοι δριμεῖς, ταλαίπωρος ταραχώδης ἐνέργεια κλ. ὅθεν ὅρκος μὰ τὸν *παραδαρμό μου*=μὰ τὴν λύπην μου, μὰ τὸ ὃν ὅπερ μοὶ τὴν προυξένησε «τὸν παραδαρμό μου οὔτε τοῦ Τούρκου νὰ μὴν τὸν δώσῃς Θεέ μου» κλ.

Παραζούζουλο (τὸ) ἐπὶ ἀνθρώπων ἀτελοῦς σωματικῆς ἀναπτύξεως, κακοφυῶν τερατομόρφων—ἐνίοτε καὶ ἐπὶ καρπῶν τοιούτων.—'Ενίοτε=σεληνιασμός.

Παρακάνω, συνήθως τὸ *παρακάνω*=καταχρῶμαι· φέρομαι πέραν τῶν ὁρίων· παρ. «τσ' εἶπαν τσῆ γρηᾶς νὰ κλάνῃ μὰ νὰ μὴν τὸ *παρακάνῃ*».

Παρακούω ἀκούω ἄλλο ἢ ὅτι εἶπέ τις—παρακροάομαι ἐνίοτε καὶ δὲν ὑπακούω.

Παραμάγουλα τὰ πολλὰ καὶ ἀλλεπάλληλα ἐξογκώματα τοῦ καλῶς ἐψημένου ἄρτου.

Παραμιλῶ=ὁμιλῶ πολλὰ καὶ ἀσυνάρτητα καὶ μάλιστα ἐν ἀσθενείᾳ.—ὀνομ. *παραμηλιταριὸ* (τὸ)

Παρανόμι καὶ *παράνομα* (ἐκ τοῦ *παρωνύμιον*) ἡ πρόσθετος ὀνομασία ἡ προσδιδομένη τινὶ εἴτε ἕνεκα πράξεώς του τινός, εἴτε ἕνεκα σωματικῆς βλάβης καὶ τὰ τοιαῦτα. Λέγεται καὶ *παράβγαρμα*.

Παράνυφη ἡ παρὰ τὴν νύμφην καθημένη, συνήθως συγγενὴς αὐτῇ ἢ τῷ γαμβρῷ.

Παράνυχο ὁ μικρὸς καὶ μετ' ὄνυχας δάκτυλος ὁ πρὸς τὰ ὀπίσω τοῦ πέλματος τῶν κυνῶν.

Παράξενος, ἰδιότροπος—παράδοξος, ὀργίλος ἀφ. *παραξενάδα.*

Παρασήκοτο τὸ ψητὸν τετυλιγμένον ἐν τῷ ἐπιπλόῳ ἥπαρ— Μεταφρ. ἐπὶ ἐξῳδημένου καὶ ἐρυθροῦ λέγουσιν «εἶνε ἕνα παρασήκοτο» ὡς ἐπὶ ὑπερύθρου μόνον λέγουσι π. χ. «τὰ μοῦτρά του εἶνε ἕνα σκότι».

Παράσπητα μικροὶ οἰκίσκοι παρὰ τὴν κυρίαν οἰκίαν, εἰς ἀποθήκας ἢ κατοικίας τῶν ζώων τῆς οἰκίας χρησιμεύοντες.

Παραστάτης, ἀντιπρόσωπος τοῦ κυρίου εἰς ἀγροτικὴν μάλιστα ἐργασίαν (ἐκ τοῦ *παραστέκω*) ἀφηρ. *παραστατοσύνη*.

Παράφρενα (τά) τὰ ἐκτὸς τῆς τακτικῆς προικὸς παραχωρούμενα παρὰ στενῶν συγγενῶν δῶρα.

Παρθένα καὶ *παρτένα* ἡ θεοτόκος. Ὅρκος «μὰ τὴν κυρὰ τὴ παρθένα καὶ μόνον μὰ τὴ παρθένα».

Παρθενοφῶρι ὁ παρθενικὸς πέπλος, ὃν φέρουσαι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αἱ νύμφαι κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου.

Πάσπαλη τὸ λεπτότατον ἀλεύριον, καὶ πᾶσα τοιαύτη ὕλη. Ἐκ τοῦ *παιπάλη* ἴδε καὶ *μούταλη*. ρημ. *πασπαλίζω*=ἐπιπάσσω.

Παστὸς ἀλίπαστος, ταριχευτὸς ἐπὶ ἰχθύων, ὀκταπόδων σιπύων· λέγεται καὶ *παστόψαρο* ὁ τοιοῦτος ἰχθύς.

Πατημασία ὁ ἦχος τοῦ βήματος τὸ ἴχνος αὐτοῦ.

Πάτος πυθμὴν θαλάσσης — καὶ τῶν ἀγγείων — πάτωμα· «Σπῆτι μὲ δύο πάτους» κλ. ἀφεδρὼν καὶ συνεκδοχικῶς «Εἶνε καλὸς πάτος»=καλὴ ἐξαίρετος πρὸς συνουσίαν Ρημ. *πατόνω* κατασκευάζω πάτωμα, βάλλω τὰς σανίδας—γεμίζω τὸν πυθμένα «ἐπάτωσα τὸ καλάθι» κλ.

Πατοῦσα, πέλμα ταρσός. *Προβατεῖ μὲ τὴ πατοῦσα* δηλ. ἀνυπόδυτος, γυμνόπους *Πατουσᾶς* ὁ ἔχων μεγάλα πέλματα.

Παχουλὸς καὶ ὑποκοριστικῶς *παχουλούτσικος*, ὁ μετρίου πάχους, ἐκ τοῦ *παχυλός*.

Πάθη τοῦ Χριστοῦ ἄνθος παριστῶν διάφορα πράγματα τῆς σταυρώσεως. Τὸ ἐν Ἀθήναις *ῥωλόϊ*.

Πάκια (τὰ) ἐπὶ τῶν νεφρῶν σαρκώδη μέρη, κυρίως δὲ τοῦ λαγωοῦ.

Παλιούρια, ἀκανθῶδές τι ἄγριον δένδρον.

Πάνα (ἡ) συνήθως «ἡ πάνα τοῦ φούρνου» τὸ πανίον δι' οὗ καθαρίζουσι τὸν πυρωθέντα κλίβανον.

Πανηγῦρι ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας ἀκόμα καὶ τὰ ἐν ταῖς πανηγύρεσι *κόλυβα* (Ἔχομεν πανηγῦρι=βράζομεν κόλυβα).

Πανιάζω=γίνομαι κάτωχρος, μάλιστα ἐπὶ τῇ ἀντιλήψει πραγμάτων δυσαρέστων εἰς ἐμέ. «Ἐπάνιασε σὰν ἄκουσε τσὴ πομπές της». Τὸ ῥῆμα κυριολεκτεῖται καὶ ἐπὶ τῶν λαχάνων τὰ ὁποῖα δι' ἔλλειψιν ἀρκετοῦ ὕδατος ἢ πυρὸς γίνονται ὠχρὰ εἰς τὸ βράσιμον.

Παπάκια καὶ παπά, (τὰ) ἡ βραζομένη μετὰ σακχάρεως σεμίγδαλις διὰ τὰ παιδία — εἶτα ἐν γένει ἡ τροφὴ τῶν παιδίων. Ἴσως ἐκ τοῦ *πάω*=τρέφω — «Ἐγίνηκε παπάκια» μεταφ.=ἐγήρασε, ἐχαλαρώθη τὰς δυνάμεις.

Παπαρούρα ὁ ἄγριος μήκων.

Παπποῦδι ἐπιρ. Ἐν τῇ φρ. «Εἶμαι παπποῦδι», «ἐγίνηκα παπποῦδι»=εἶμαι κάθυγρος, ὡς τὸ *παπίον* δηλ.

Παραδίνω = βλασφημῶ, στέλλω εἰς τὸν διάβολον· «Μὴ μὲ παραδίνεις» μὴ μὲ παραδίδεις εἰς τὸν διάβολον. «Ἐπαράδωσε καὶ τὰ 'κονίσματά του».

Παραμάγουλα τὰ πολλὰ καὶ ἀλλεπάλληλα ἐξογκώματα τοῦ καλῶς ἐψημένου ἄρτου.

Παραμούκουλα, αἱ ἕνεκα πάχους ὑπὸ τὸν πώγωνα σχηματιζόμεναι πτυχαὶ (ἴδε μουκοῦλι).

Παραπαίρνω. Ἐν τῇ φρ. «Μὲ παραπαίρνει ἡ γλῶσσα ἢ ὁ στόμας» ἐπὶ τῆς παραδρομῆς τῆς γλώσσης.

Παραπανιστὸς, πλείων, περισσεύων — «Τὄδωκε καὶ παραπανιστὰ τὰ λεφτά του» κ.λ.π.

Παρασούζουλο καὶ *παρασούζουμο* (τὸ) σπασμοὶ, ἐπιληψία. «Μὲ πιάνει παρουσούζουλο». Ἐκ τοῦ *παροξυσμός*.

Παροῦ, πάντοτε μὲ τὸ *ἀροῦ* ἴδε λεξ.

Παρπάλι, ἡ ἀνδρεία βάλανος. Ἐνίοτε καὶ *παπάρι*.

Πατερὰ (τὰ) αἱ χονδραὶ δοκοὶ τῶν φατνωμάτων, ἢ τῶν πατωμάτων.

Πατσανάτσες καὶ *πατσανιὲς*=ἀστεϊσμοὶ, ψεύδη.

Πατσουρὸς ὁ ἔχων σιμὴν ῥῖνα, καὶ *πατσουρὴ μήτη*.

Παχόλογα, αἱ πομπώδεις ἐκφράσεις, αἱ παρεχόμεναι ἐλπίδες διὰ τρόπου κολακευτικοῦ, πομπώδους κ.λ.π.

Παχόμιες ἴδε *παχόλογα*—ἐνίοτε=ἀστεϊσμοί.

ΠΕ.

Πεθηνίσκω, ἀποθνήσκω.

Πείρια (ἡ) ὁ ἐκ λευκοσιδήρου ἢ ἐξ ἀγρίου ξύλου κῶνος πρὸς μετάγγισιν ὑγρῶν ἐκ τοῦ *πείρω*.

Πεῖρος ἴσως κατ' ἀποβολὴν στερητικοῦ α. (α—πείρω).—τὸ στερεὸν, τὸ ξηρότατον, τὸ δυσκόλως δυνάμενον νὰ σκαφῇ —τὸ ἄγονον ἔδαφος.

Πεῖρος, τὸ ξύλινον ἔμβολον δι' οὗ κλείουσι τὴν ὀπὴν τῶν βαρελλίων καὶ βουτίων ἵνα μὴ χύνηται τὸ περιεχόμενον (ἴδε *ξεπειρίζω*). ἐκ τοῦ *πείρω*.

Πελαόνω, εἰσέρχομαι ἐντὸς τῆς θαλάσσης—ἐπελάωσα γιὰ νὰ τὸ σώσω, ἐνίοτε καὶ πλημμυρῶ. «Ἐπελάωσε ἡ βροχὴ» τὸ αἷμα κ.λ.π. ἐπὶ ἀφθόνου ὕδατος βροχῆς, ἢ αἵματος κ.λ.π. Μεταφ. *πελαόνω στὸν ἵδρωτα*, καθιδροῦμαι, *πελαόνω σὲ ἔξοδα*, ἐξοδεύω πολλὰ, κάμνω πολλὰ ἔξοδα. Οὕτω «Εἶμαι πελαωμένος στὴ δουλειά».

Πελαούσης, ὁ ναύτης—ὁ θαλασσινός.

Πελέκι, κτύπημα, σημαίνει δεινότερα κτυπήματα ἢ ὅτι σημαίνει τὸ *ξύλο*, *ξυλιὰ* «Ἔφαε τρομερὸ πελέκι» — Τὸν ἔστρωσα στὸ πελέκι».

Πελεκούδια, τὰ διὰ τὴν πυρὰν σχιζόμενα ξύλα—*Σχίδες*.

Πελελὸς, ἀνόητος, βλάξ. Παρ' Ἡσυχίῳ ἀπαντῶσι τὰ *παιλλὸς* καὶ *παλαιὸς* εἰς τὴν αὐτήν που σημασίαν.

Πεντάρφανος ὁ ἀπωρφανισμένος, περὶ τοῦ *πέντε* ἴδε *Ἑφτάψυχος*.

Πεντογούλια «Παίζω πεντογούλια» παιγνίδιόν τι. Τὸ τῶν ἀρχαίων *πενταλιθίζειν* ἢ *πεντελιθίζειν* (Πολυδ. Θ. 126).

Πεπὲ (τὸ καὶ τὰ), Οὕτω λέγουσι τὰ ὑποδήματα τὰ παιδία.

Περάματα (τὰ), τὰ τελοῦντα τὸν μεταξὺ τῶν δύο πόλεων διάπλουν ἀκάτια, *Κάτω τὸ πέραμα* εἶμαι πορθμεὺς—*Περάτης* ὁ πορθμεύς.

Περδικλόνω, ἐν πέδαις διαλαμβάνω, δεσμεύω, *μπερδεύω* (ἴδε λεξ.)

Περδικοπάνι, ποικιλόχρωμον ὕφασμα ἐφ' οὗ συναζόμεναι αἱ πέρδικες ἁλίσκονται, μεταφ. πᾶν ποικιλόχρωμον ἔνδυμα, ἐνίοτε καὶ τὸ ἔχον πολλὰ *ἐμβαλώματα*.

Περδικοστήθης (ἡ) ὁ ἔχων παχὺ καὶ προκύπτον στῆθος — δηλ. *περδικοστῆθο*.

Περδόρο (ἡ) ἡ ἐπεσβόλος, ἡ πολυλόγος γυνή.

Περίδρομος. Ἡ παρωνυχὶς, μεταφ. ὁ ζωηρὸς, ὁ ἀγχίνους, ἐνίοτε καὶ ὁ ὀχληρός. *περίδρομος* φράσις ἐν εἴδει κατάρας λεγομένη εἰς τοὺς ἰσχυρῶς φωνοῦντας ἢ τοὺς ἀκαταπαύστως ὁμιλοῦντας, κατὰ τὸ *βουβαμάρα, σκασμὸς, στραβομάρα* κ.λ.π. ἴδε Βυζάντιον ἐν λεξ. *περίδρομος*· ἐνίοτε, *τρώει τὸν περίδρομο*, «ἢ ἕνα *περίδρομο*» ἐπὶ πολυφάγου. Ἐν τῇ πρώτῃ σημασίᾳ καὶ ἡ παροιμία «Φᾶτε μάτια ψάρια καὶ κοιλιὰ περίδρομο».

Περίκαλος, κάλλιστος, ἁρμοδιώτατος, μάλιστα ἐν τῇ φρ. «Εἶνε καλὸς καὶ περίκαλος». Ἡ *περὶ* ἔχει τὴν ἐπιτατικὴν σημασίαν, ἣν ἔχει πολλάκις ἐν συνθέσει.

Περιορίζομαι, παραφέρομαι, γίνομαι ἔξαλλος, ἐκφρενὴς «Μ' ἐπεριορίσανε οἱ πόνοι» «Ἐπεριορίστηκα ὀχ τὴ χαρά μου».

Περίστασι. Ἐν τῇ φρ. «Ἔχω περίστασι» «Βρίσκομαι σὲ περίστασι» στεροῦμαι τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τὸ ζῆν.

Πέρκα, ἰχθῦς, ἡ *περκάς*. *Περκάτσα* δὲ ὑβριστικῶς, μεταφ. τὸ ταραχοποιὸν, τὸ ζωηρὸν κοράσιον.

Περνάρι, ἡ *πρῖνος*.

Περπέρο (ἡ) φλύαρος—ἡ πολυλόγος γυνὴ, ἐκ τοῦ ἀρχ. *πέρπερος* (ὁ καὶ ἡ)=ἀλαζὼν, κοῦφος, φλύαρος. (Σχόλια Σοφοκλέους). Ἔχομεν πολλὰ θηλυκὰ εἰς ο ὡς *περπέρο*, *περδόρο*, *ντατάλο*, *πορτοθούρο* οὕτω ἐν συνθέσει τὸ *γυναῖκο* (*βρωμογύναικο*—*πομπογύναικο*—*παληογύναικο*),

Πέταλα ἡ πρὸς τὰς ὁπλὰς τῶν ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν ὄνων ἁρμοζομένη σιδηρᾶ κρηπίς.—Ῥῆμα *Πεταλόνω*, ὄνομα *Πεταλωτὴς*—φρ. *Πεταλόνει ψύλλο*, λέγεται ἐπὶ τῶν λίαν ζωηρῶν καὶ ὀξυνόων ἀνθρώπων.

Πέτομαι, ὑπερηφανεύομαι, καυχῶμαι. Πιθανὸν νὰ ἦνε τὸ ἀρχ. *πέτομαι*, ἵπταμαι, μεταφορικῶς λεγόμενον.

Πετουρίδα ἡ πιτυρίασις.

Πετουρίζω, πετῶ, συνήθως ἐν τῇ φρ. «Πετουρίζω, ὀχ τὴ χαρὰ» ὑπερήδομαι.

Πετράδια, (τὰ) πολύτιμοι λίθοι.

Πετροβουβιᾶς καὶ *πετρογουβιᾶς* σπανιώτερον, εἶδος κωβιοῦ ἁλιευομένου περὶ τὰς *πέτρας* τοῦ αἰγιαλοῦ.

Πετροκάβουρας (ἴδε κάβουρας).

Πετροκότσυφας, πτηνὸν, εἶδος κοσσύφου.

Πετροξύφτερο, πτηνὸν, εἶδος πετραίου ἱέρακος.

Πετρόψαρα, οἱ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης καὶ τὰς πέτρας ἁλιευόμενοι ἰχθῦς, ὡς ἡ *χελιδονὶς*, ὁ *κέφαλος*, ἡ *μελανουρὶς*, ὁ *σκορπίος*, ἡ *πέρκα* κ.λ.π. *Πετραῖοι*, ἀρχ.

Πετσοκόβω, διαμελίζω· Ἴσως ἐκ τοῦ Ἰταλ. pezzo καὶ τοῦ *κόπτω*—«Ἄνθρωπος πετσοκομμένος» ὁ οὕτως εἰπεῖν διαμελισθεὶς περί τι, ὁ ἔχων μεγίστην πεῖράν τινος.

ΠΗ.

Πηταχωτός «Πηταχωτὸ ψωμὶ» ὁ λεπτὸς, ὁ πεπιεσμένος ὡς ἡ πήτα ἄρτος. *Πητάχωμα*, ἡ πίεσις, Ἴδε καὶ *πλαχουτσωτό*.

Πηταρέλλα, τὸ λεπτὸν λιθάριον τὸ ὁποῖον ῥιπτόμενον παρὰ τῶν παίδων κατ' ἴδιόν τινα τρόπον εἰς τὴν θάλασσαν, πηδῶν ἐφάπτεται πολλάκις τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. ἄλλως καὶ *ψαράχι* ἴδε λεξ.

Πηχτίχι ὁ συμπαγὴς, ὁ βαρὺς καὶ μὴ καλῶς ἑψημένος ἄρτος. Ἐκ τοῦ *πήγνυμι*.

Πήχτρα ἡ ἄκρα νηνεμία τῆς θαλάσσης.

ΠΙ.

Πιάνω Ἐκτὸς τῶν πλείστων κοινῶν φράσεων, ἐκ τοῦ *πιάνω* (ἴδε Βυζάντιον ἐν λεξ.), ἔχομεν καὶ τὰς ἑξῆς σημασίας καὶ φράσεις. *Πιάνω*, ἐπὶ γυναικὸς=συνέρχομαι αὐτῇ ἀνόμως. *Πιάνει ἡ βροχὴ, τὸ νερὸ*, ἄρχεται ἡ βροχή. *Μὲ ἔπιασε ἡ νύχτα, ἡ μέρα, τὸ μεσημέρι*, ἐπέσχε με ἡ νὺξ εἰς ὁδείαν, ἐργασίαν καὶ τὰ τοιαῦτα. *Πιάνω*, βοηθῶ «Πιάσε μου νὰ σκάψουμε». *Πιάνω τὴν κλάψα*, ἄρχομαι κλαίειν (συνήθως *τσὴ κλάψαις)—Δὲν μὲ πιάνει κρύο, ζέστα* κ.λ.π., δὲν μ' ἐνοχλεῖ, δὲν περιπίπτω *Πιάνω*, ῥιζόνω, ἐπιτυγχάνω κατὰ τὴν φύτευσιν, «Ἔπιασε τὸ δένδρο» «Ἔπιασε τὸ κεντρὶ» (ἴδ. λέξιν.) «Ἐπιάσανε τὰ λάχανα» κ.λ.π. «*Τὄπιασε νερὸ στὸ μουρτάρι*» παροιμία, ἐπὶ ἀηδοῦς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν πραγμάτων. «*Πιάνεται* ἡ ἀναπνοή», κωλύεται ἡ ἀναπνοή, ἐπέρχεται στενοχωρία. «*Πιάνω (τινὰ) ἀπὸ τὸ λαιμὸ*» μεταφ. πιέζω τινὰ, τὸν βιάζω νὰ πράξῃ τι χάριν ἐμοῦ. *Πιάσιμο τοῦ λαιμοῦ, τοῦ στηθιοῦ*, βάρος, συστολὴ τῶν μυῶν κ.λ.π. *Πιάσιμο* καὶ *πιάσμα*,

λαβὴ, χειρολαβίς, Ὁ ἀόριστος τοῦ *πιάνω* κάμνει *ἔπιασα*. συχνώτερον δὲ *ἔπιακα* ὡς καὶ ἄλλων ῥημάτων, ὡς *φτάνω ἔφτασα* καὶ *ἔφτακα*, *φτιάνω ἔφτιασα* καὶ *ἔφτιακα* ὡς λέγεται καὶ τὸ *ἔδωκα*, κατὰ τὰ τῶν ἀρχαίων *ἔδωκα*, *ἔστηκα*, *ἧκα* κ.λ.π.

Πιθοκάρι, τόπος ἰδιαίτερος ὅπου τοποθετοῦσι, ἢ φυλάττουσι πράγματα. Μεταφορ. (ἐπὶ τίθημι) «᾿Εγίνικε πιθοκάρι». «Ἦρτε πιθοκάρι», φρ. δηλ. ἦλθε καὶ ἐκάθησε ἐπὶ πολὺ παρ' ἡμῖν, μᾶς ἀπησχόλησε.

᾿Πιθόνω θέτω, ἐπιθέτω. Σπανιώτερον *ἀπιθόνω*.

᾿Πίκοιλο τὸ ἐπιγάστριον τῶν ἰχθύων.

Πικραμένοι, λέγονται κυρίως οἱ λυπημένοι συγγενεῖς, οἱ οἰκεῖοι τοῦ ἀποβιώσαντος.—Ἡ λέξις *πικρὸς* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Ἱπποκράτης, ᾿Αντιφῶν παρ' ᾿Αθηναίῳ κ.λ.π.) εἶχε καὶ τὴν σημασίαν τῆς λύπης.

Πιλάλα ἡ ῥοώδης καὶ μετὰ βορβορυγμῶν ἐκκένωσις. Ἴδε καὶ *κωλοπιλάλα*.

Πιλάτος μεταφ. ὁ ἐνοχλητικὸς, ὁ κακεντρεχὴς, ὁ τύραννος— ῥῆμα *πιλατεύω*. (ἴδε *Εὔα* καὶ *᾿Ιούδας*).

Πινομὴ, λέγεται συνημμένον μετὰ τῶν κτητικῶν ἀντωνυμιῶν ὡς «Γιὰ πινομή σου, του, τους, μου, μας» κ.λ.π.= διὰ σὲ κ.λ.π., ἕνεκα σοῦ, κ.λ.π. χάριν σοῦ κ.λ.π. Ἴσως ἐκ τοῦ *ἐπὶ-ὀνόματι*.

Πίξιος, Πάντοτε λέγεται *ὁ πίξιος ὁ δίξιος*, εἶνε δὲ ὑβριστικὴ φράσις = ὁ ἄτιμος, ὁ μοχθηρὸς, ὁ αἰσχρὸς κ.λπ.. π. χ. «Δὲν τὸν ἔφθασε ποῦ τὸν εἶπε βρωμάνθρωπο, ἄτιμο, *πίξιο δίξιο*, παρὰ τὸν ἐβάρησε κιόλας» «Τὸν πίξιο τὸν δίξιο μὴ μοῦ τόνε μελετᾷς» κ.λ.π. λέγεται ἠπιώτερον «ὁ ἔτσι καὶ ὁ ἀλληῶς». Λέγεται σπανιώτερον *πίξιος-δίξιος-τελεσιός*.

᾿Πισάλια, ἐκ τοῦ *ὀπίσω*, αἱ πρὸς τὴν οὐρὰν τοῦ ζώου, ἐπὶ τοῦ ἐπισάγματος σιδηραῖ ἢ ξύλινοι λαβαί. (ἴδε *μπροστάλια*).

Πισόκωλα ἐπιρ. ὡς «Στέκω πισόκωλα» ἔχω ἐστραμμένα τινὶ τὰ νῶτα, ῥῆμα *πισοκωλιάζω*.

Πισπιλίζω, ἐπιπάσσω.

Πιστρόφια, ἡ ἐπιστροφὴ τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων της, διότι ὑπάρχει ἡ συνήθεια καθ' ἣν μετὰ ὀκτὼ ἢ παρεμπεσόντος κωλύματος μετὰ περισσοτέρας ἡμέρας, ἡ νύμφη ἔρχεται μετὰ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ὅπου παρατίθεται συμπόσιον.

Πιτίζω ὀνοματ. λεξ., ῥαίνω τι διὰ σταγόνων ὑγροῦ. *Πίτισμα* ἡ πρᾶξις.

Πίτσος, τὸ ἐπὶ τῆς πρώρας ὅμοιον πρὸς πολύμαλλον κεφαλὴν ἐξέχον μέρος τῶν *καϊκίων* ἰδίως.

Πιτσουνάκια, λέγονται προσέτι τὰ ψητὰ σκόροδα παρὰ τοῖς χωρικοῖς.

Πιτσοῦνι, τὸ ἥμερον περιστέριον κατ' ἀντίθεσιν τῆς λέξεως *περιστέρι*, δηλούσης τὴν ἀγρίαν περιστεράν.—Ῥῆμα *Πιτσουνιάζω* ἐπὶ θαλάσσης κυματοέσσης, ἧς τὰ κύματα φαίνονται μακρόθεν ὡς ἐφιπτάμεναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας περιστεραί.

Πιχάω. Ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ ἀρχίζοντος νὰ ῥίπτῃ τὸ σιτάριον εἰς τὸν μύλον μυλωθροῦ. Ἐκ τοῦ *ἐπιχέω*.

ΠΛ.

Πλάϊ καὶ πληθ. *πλάγια*—αἱ κλιτύες τῶν ὀρέων.

Πλακιά ἡ βολὴ *πλακός*, λίθου. (Ἴδε *πετριά*), μεταφορ. ἰδιοτροπία, παράδοξος ἰδέα.

Πλακουτσός ἢ *πλακουτσωτός*, ὁ πεπιεσμένος, ὁ πλακοειδής. (*Πλακουτσωτὸ ψωμί.*)

Πλακωμάρα καὶ *πλάκωμα* τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ βάρος.—*Πλάκωμα στὴν καρδιὰ* ἐνίοτε, ὁ ἐφιάλτης.

Πλατάρι, τὸ ἐπίπλοον.

Πλατοκούκια, εἶδος πλατέων κυάμων.

Πλατομαντήλα, πλατὺ θαλάσσιον φῦκος.

Πλεμοναριὰ τὸ στερεοποιηθὲν, τὸ πῆξαν ἄφθονον αἷμα.

Πλεμονόσκοτα=τὸ ἧπαρ καὶ οἱ πνεύμονες κυρίως τῶν ζώων.

Πλεξίδα ὁ γυναικεῖος πλόκαμος. «Μαλλιὰ πλεξιδωμένα» τὰ πεπλεγμένα.

Πλέχτρα ἡ ἐκ κρομμύων ἢ σκορόδων δεσμὶς, ἡ παρ' Ἀριστοφ' *τροπαλλίς*.

Πλήθιος, πλεῖστος, ἄφθονος, ἰδίως *πλήθιο νερό*, τὸ ἄφθονον ἐν τῇ χύτρᾳ ἢ ἀλλαχοῦ.

Πληθοχώρια, εὐρυχωριά.

Πλίθα μεγεθυντικῶς καὶ *πλιθάρι* κοινῶς· ὁ *πίθος* συνήθως ὁ τοῦ ἐλαίου. Περίεργος ἡ ἐπένθεσις τοῦ λ.

Πλοκάδι, εἶδος ἰχθύος.

Πλουμίδι τὰ πολυποίκιλα στολίσματα—τὰ ποικίλματα—ὄνομα. *πλουμιδάτος*, στιλπνὸς, ποικιλόχρους. Ἐκ τοῦ *πλομίζω* (Ἀριστοτ.) ἴδε Βυζάντ.

Πλωριὸ τὸ παρὰ τὴν πρώραν ἱστίον.

Πνογὰ ἴδε *ἀναπνογά*. «Ἐπῆρα πνογὰ»;= ἀνεζωογονήθην, ὑπερεχάρην.

ΠΟ.

Ποδένω, κατασκευάζω, παρέχω τινι ὑποδήματα· «Ἐπῆρα τὸ δοῦλο μὲ συμφωνία νὰ τὸν *ποδένω*». *Ποδεμένος* ὁ φέρων ὑποδήματα. — *Ποδένω* φορῶ εἰς τοὺς πόδας τινὸς τὰ ὑποδήματά του. — *Ποδεμὴ* = τὰ ὑποδήματα, καθὼς «ὁ Πέτρος κάνει καλὴ *ποδεμὴ*» = κατασκευάζει ὡραῖα δυνατὰ κλ. ὑποδήματα.

Ποδιά, τὸ ἐπὶ τῆς ὀσφύος δεδεμένον πρὸς τὰ ἐμπρὸς *ποδῆρες* γυναικεῖον φόρεμα. — Πρόποδες ὄρους.

Ποδιακό. Παραδέχονται αἱ γυναῖκες εἴς τινα ἔργα καὶ ἰδίως εἰς τὸ *ζύμωμα* ὅτι ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν πρὸς τὴν ἐπι-

τυχίαν καὶ τὴν ἐντέλειαν τοῦ ἔργου των τὸ λεγόμενον *καλὸ ποδάρι*, ὁ κατ' ἐκείνας δηλ. τὰς στιγμὰς παρουσιαζόμενος πρὸ αὐτῶν καὶ βλέπων τὴν ἐργασίαν αὐτῶν ἄνθρωπος. Τοῦτο λέγουσι *ποδιακό*, ὅπερ κατὰ τὰς περιστάσεις ὀνομάζουσι *καλὸ* ἢ *κακὸ ποδιακό*. Μάλιστα καθ' ἣν στιγμὴν θέτουσι τὸν ἄρτον εἰς τὸν κλίβανον λέγουσι πρὸς τὸν τυχὸν παρουσιαζόμενον *Καλὸ ποδιακό*. Πρὸς προφύλαξιν δὲ κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας κλείουν τὰς θύρας καὶ μένουσι μόναι, διότι νομίζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς εἰσερχομένους ὡς *κακὰ ποδιακά*.

Ποδοβολὴ ἦχος πολλῶν βηματισμῶν.

Ποδόγερας, τὸ πρὸς τοὺς πόδας μέρος, τὸ κράσπεδον τῶν γυναικείων φορεμάτων. *Ποδόγυρος*.

Ποδοπατῶ, συχνότερον *ποδοπατάω* = πατῶ δυνατὰ διὰ τῶν ποδῶν μου *λακπατέω* καὶ ἀπειλὴ *Σὲ ποδοπατῶ*. 'Αφηρ. *ποδοπάτημα*.

Ποδοποκαμισιὰ καὶ *ποδοκαμισιὰ* τὸ πρὸς τὰ ὀπίσω ἐξέχον καὶ κρεμάμενον ἐκ τῆς ἀναξυρίδος μέρος τοῦ ὑποκαμίσου τῶν παίδων.

'Ποδόχι (τὸ) ὁ κτιστὸς λάκκος ἐντὸς τοῦ ὁποίου καταρρέει τὸ γλεῦκος τῶν ἐν τῷ ληνῷ πατουμένων σταφυλῶν. 'Εκ τοῦ *ὑπο-δέχομαι* Μεταφ. ἐπὶ λίαν πλατέος πράγματος «τὸ στόμα του εἶνε σὰν 'ποδόχι» κλ.

Ποθεσιάρης=τὶς ἀορίστως. «Ἕνας ποθεσιάρης μοῦ τὸ εἶπε» Ἴσως ἐκ τοῦ *ὑπόθεσις*.

Ποκάμισο φειδιοῦ,(ὅρα *ντύμα* φειδιοῦ)=τὸ γῆρας τοῦ ὄφεως.

Ποκάρι, δεσμὶς τῶν μαλλίων ἑνὸς προβάτου ἐκ τοῦ ἀρχ. *πόκος*.

Πολυάρρωστος, ὁ συχνάκις ἀσθενῶν, ὁ νοσηρᾶς ἰδιοσυγκρασίας.

Πολυδοντία, συνεκδοχικῶς ἀντὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐπὶ δαιτυμόνων, ἐπὶ προσκεκλημένων εἰς γεῦμα, ἐπὶ ξενιζομένων

— «ἔχομε λίγο φαὴ κ' εἶνε τέτοια πολυδοντία». Οὕτω καὶ *πολυστομία* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας.

Πολυκαταροῦσα, ἡ πολλὰ καταρωμένη.

Πολυπαιδοῦσα, ἡ πολυτόκος γυνή. Ἐνίοτε καὶ ἡ συχνὰ γεννῶσα.

Πολυπόδα, πολύπουν ἑρπετὸν, ἡ *ἀκατὶς* ἢ *ἀγαθίς*.

Πολυπροικοῦσα, ἡ πολύφερνος.

Πολυσπόρια. Τὰ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Εἰσοδίων βραζόμενα κατὰ τὴν συνήθειαν ποικίλα ὄσπρια. Ἡ συνήθεια αὕτη ἔχει βεβαίως ἑλληνικὴν τὴν καταγωγὴν, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἦγον κατὰ τὸν Πυανεψιῶνα μῆνα (Ὀκτωβρ. — Νοεμβρ.) ἑορτὴν τῷ Ἀπόλλωνι, καθ' ἣν βράζοντες πολύμικτα ὄσπρια τὰ ἔτρωγον. (Ἴδε *Μισοσπορίτισσα*). Ἑνικῶς *πολυσπόρι* ὑβριστ. λέξις = ὁ υἱὸς πόρνης.

Πολυστομία, ἴδε *πολυδοντία*.

Πολυτρίχι, χόρτον τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἰς τὰς γυναῖκας διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐμμήνων.

Πομπὴ, ἄτιμος, αἰσχρὰ πρᾶξις. — *Πομπὲς δὲ*, = συνουσία. «Κάνει πομπές». Ἐνίοτε *πομπὴ* ἐπὶ ἀσχήμου, ἐπὶ δυσμόρφου ἀνθρώπου, ὡς «Εἶνε μιὰ πομπή», εἶτα ὄνειδος, ὡς εἶνε *ἡ πομπὴ τοῦ τόπου* κλ. ῥημ. *πομπεύω* = συνέρχομαί τινι, εἴτε ἄρρενι, εἴτε θήλει παρανόμως. Ἐκ τούτων ἡ μετοχ. *πομπιωμένος*, ὁ ἄτιμος, ὁ κακοήθης, ὁ μοχθηρός· *πομποδουλιὰ*, *πομπάθρωπος*, *πομπογύναικο*, *πομπόλογα*, = αἰσχρόλογα κλ. Ῥῆμα *πομπολογάω* διαδίδω τι κακὸν, αἰσχρὸν, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς διαδίδω τι.

Πονεμένοι συνήθως λέγονται οἱ στενοὶ συγγενεῖς τοῦ ἀποβιώσαντος. Ἴδε *πικραμένοι*.

Πονίδι, ἀπόστημα (ἰατρ. λέξ.)

Πονόκαρδος, λύπη, οἶκτος, συνήθως ἐν τῇ ἐκφρ. «*Μοῦ* (σοῦ, τοῦ κλ.) *κάνει πονόκαρδο*», τὸν λυποῦμαι, αἰσθάνομαι οἶκτον δι' αὐτόν.

Ποντικάκι, (ἴδε *καταραμένο*). Ἰδίως ὁ πρὸς τὰ ἄνω τῆς ὠλένης μέγας μῦς.

Ποντικολόϊ, εἶδος πτηνοῦ.

Πορτιά (ἡ) διάβασις, πέραμα, ὁδὸς, *φράζω τὴν πορτιά* = φράττω τὴν ὁδὸν κλ. τὸ ἀρχ. *πορεία πόρος*.

Πορδοκλάνω καὶ *ποδροκλάνω* = καταπέρδομαι.

Πορδοταμπάκος, νικοτιανὴ ἐξ ἐψημένων φύλλων πικροδάφνης, ἥτις ῥοφωμένη ἐπιφέρει συνεχεῖς πορδάς.

Πορόκλι, τὸ πῶμα τοῦ κλιβάνου. Ἴσως ἐκ τοῦ *πόρος*—*κλείω*.

Πορτοθουρίζω. Ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῶν γυναικαρίων, ἅτινα μεταβαίνουσιν ἀπὸ *θύρας* εἰς *θύραν* (ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν δηλ.) φλυαροῦντα καὶ ἐρίζοντα. — Ἐνίοτε καὶ ἐπὶ γυναικὸς συχνάκις ἐξερχομένης τῆς οἰκίας καὶ συνεχῶς ἐπισκεπτομένης, ὄνομ. *πορτοθουρίστρα* καὶ *πορτοθοῦρο* (ἡ). Ἴσως ἐκ τοῦ porta—θύρα.

Ποστάνι, ὁ τόπος ὅπου φυτεύονται οἱ πέπονες, ὑδροπέπονες, κολοκύνθαι καὶ τὰ τοιαῦτα, λέγεται καὶ *πεπονόκηπος*. Ῥῆμα *Ποστανίζω* ἐνεργ. μεταβ. = φυτεύω πεπόνια κλ.

Ποταμοθάλασσα, μόνον ἐν τῇ φρ. «τρώγω ἢ πίνω τὴν ποταμοθάλασσα» ἐπὶ πολυφάγων καὶ πολυπότων.—Ἐνίοτε ἐπὶ πολλῆς ποσότητος ὑγροῦ ὡς «ἔβγαλε μέσαθέ του τὴν ποταμοθάλασσα».

Ποταχιά (τὰ) = πολὺ πρωΐ.

Ποτίστρα καὶ *ποτιστῆρα* τὸ ἀγγεῖον δι' οὗ ποτίζουσι τὰ φυτά.

Πουλακίδα (ἡ) καὶ ὑποκοριστικώτερον *πουλακιδοῦλα* ἡ μικρὰ θήλεια ὄρνις.

Πουλάρι, ὁ *πῶλος* τοῦ ὄνου κυρίως.

Πουλί, τὸ πτηνὸν, κυρίως τὸ ὀρνίθιον. Ἐκ τοῦ *πωλίον* ὑποκορ. τοῦ *πῶλος*. Μεταφ. τὸ αἰδοῖον τῶν μικρῶν κορασίων· (ἴδε καὶ *κόττα*.)

Πούπετα καὶ *πούπετις* καὶ σπανιώτ. *πούπετες*. Ἐκ τοῦ *ποῦ ποτε* (Κορ. Ἀτακτ. Β 309), εἰς κἀνὲν μέρος.

Πουτρίδα, εἶδος χονδροειδοῦς φαγητοῦ ἐκ χοιρείου κρέατος καὶ κραμβολαχάνων. Μεταφ. «*ἐγινήκανε πουτρίδα*» «*τὰ-καμε μιὰ πουτρίδα*» κλ. ἐπὶ ἀτάκτως διαθετομένων πραγμάτων, ἢ ἐπὶ φύρδην μίγδην κειμένων.

ΠΡ.

Πράλλη, ἡ μετὰ ὁριζομένην ἡμέραν, ἡμέρα — ὡς «τὴν ἄλλη ἢ τὴν πράλλη δὲ 'θυμῶμαι».

Πρέντζα, τὸ ἐν ἀσκῷ τυρίον τὸ ἐν ἄλλοις μέρεσι τῆς Ἑλλάδος *ἀσκοτύρι* καὶ *τουλουμοτύρι*. *Πρεντζάσκι* δὲ λέγεται ὁ τοιοῦτος ἀσκός.

Πρικάδα (ἡ) ἡ πικρότης τοῦ στόματος, καὶ ἐν γένει ἡ πικρὰ γεῦσις — Χόρτον πικρὸν, ἑλλ. *πικρίς*.

Πρικούδια, βλαστάρια ἀγρίων τινῶν πικρῶν χόρτων.

Προάλλαις, «ταῖς προάλλαις» δηλ. ἡμέραις = τὰς μικρὸν παρελθούσας ἡμέρας.

Προβιζαστό, τὸ θηλάζον ἔτι αἰγίδιον ἢ πρόβατον.

Προημεροῦ, ἐπιρρ.—πρὸ ἡμερῶν, προλαβόντως.

Προζύμι, (τὸ) ἡ παλαιὰ ζύμη ἡ διὰ τὸ ζύμωμα ἁρμοδία — Ἴδ. Ἡσύχιον ἐν λεξ. *Ζύμη*.

Προκοῖλι, (τὸ) ἕνεκα πάχους, πρὸς τὰ ἄνω ἐξέχον ἐπιγάστριον «ἔκαμα προκοῖλι» = ἐπάχυνα.

Προκοπή, ἐκτὸς τῶν συνήθων σημασιῶν αὐτοῦ φράσεις «ἔχω κακὴ προκοπή» «εἶμαι σὲ κακὴ προκοπή» δηλοῖ τὴν κακὴν, τὴν ἐπισφαλῆ τῆς ὑγείας κατάστασιν.

Προξενειά, ἡ ζήτησις εἰς γάμον.

Προξενητής, ὁ ἐνεργῶν γάμον, ὁ προμνήστωρ—θηλ. *προξενήτρα*. Ἐνίοτε καὶ ἐπὶ κακῆς σημασίας = μαστρωπός— Ῥῆμ. *προξενεύω* = προμνηστεύω—*Προξενεύομαι* καὶ *προ-*

ξενολογιῶμαι ἐπὶ νύμφης προμνηστευομένης—Ἐνίοτε καὶ *προξενολοήστρα* ἀντὶ *προξενήτρα*.

Προσάλευρο, ὁ διὰ τὰ τηγανιστὰ ἀναγκαῖος ἄλευρος.

Προσάναμμα=ξηρὰ εὔφλεκτα ξύλα ἢ ἄχυρα δι' ὧν ἀναπτομένων ἀνάπτεται πυρά.

Προσήλιο, (τὸ) τόπος ὑπὸ τοῦ ἡλίου θερμαινόμενος.

Προσμηνάω=προλέγω τι, προσημαίνω τι κακὸν ἀπαίσιον, Ὅταν π. χ. ψάλλῃ τις ἐκ νεκρωσίμου ἀκολουθίας λέγουσι «μὴ μὰς προσμηνᾷς τὸ Χάρο» κλ. *Προσμηνύματα*=προσημάματα «*Χάρου προσμηνύματα*» = τὰ συνήθη κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν ἐνοχλήματα, ἀσθένειαι καὶ τὰ τοιαῦτα—Καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐπικινδύνως ἀσθενούντων λέγεται—«ὁ τάδες ἐκατάπεσε στὸ κρεβάτι»—Ἔ! τοῦ χάρου προσμηνύματα.

Προσμίθρα, ἄγριον χόρτον φαγώσιμον.

Προπόδι, τὸ πρὸς τὴν πτέρναν μέρος τῆς περικνημίδος.

Προσποδιάσματα, ἡ συνήθεια καθ' ἣν ὀλίγας πρὸ τοῦ γάμου ἡμέρας οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης παραλαμβάνοντες τὴν νύμφην ἐπισκέπτονται τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐγκαθιστῶσι τὴν νύμφην εἰς τὴν μετ' ὀλίγον αὐτῆς κατοικίαν — Ῥημ. *προσποδιάζω*.

Προσποδοῦ, Ὄνομ. εἰς πληθυντ. ἀπαντῶν «Τὰ προσποδοῦ» =τὸ μέρος τῆς κλίνης πρὸς ὃ ἁπλοῦνται οἱ πόδες.

Προστελεύω,=διαρκῶ, ὑπάρχω, διαμένω. «Δὲν τοῦ προστελεύει παρᾶς» δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὸν παρᾶς. «Δὲν θὰ προστελέψῃ ἐκεῖ ποῦ πῆς» δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ διαμείνῃ;

Προφαντικό, καὶ σπανιώτερον *προφαντό*. Ὁ πρωτοδρεπὴς καρπὸς (ἴδε πρωτολούβι) «Σ' εἴδαμε σὰν προφαντικό» ἐπί τινος ὃν πρὸ καιροῦ δὲν εἴδομεν.

Πρυμνιό, τὸ πρὸς τὴν πρύμναν ἱστίον.

Πρύμος καιρός, ὁ βοηθητικός, ὁ οὔριος, ἐκ τοῦ *πρύμνη* ἐπιρ.

δὲ *πρύμα*=πνεύματι οὐρίῳ—Ῥημ. *πρυμίζω* δεικνύω τὴν πρύμναν ἀναχωρῶ.

Πρυοβολόπετρα, ὁ Πυρίτης λίθος ἀντὶ *πυροβολόπετρα*.

Πρωταριά, ἡ πρωτογόνος γυνή. Λέγεται καὶ *πρωτάριχη*.

Πρωτάριχο, (τὸ) πρωτότοκον παιδίον.

Πρωτοβρόχια, (τὰ) αἱ πρῶται τοῦ φθινοπώρου βροχαί.

Πρωτολοῦβι, ὁ πρωτοδρεπὴς καρπός. Ἐκ τοῦ *πρῶτος λοβός*. ἴδε *προφαντικό*.

Πρωτοὕπνι, (τὸ) ὁ ἅμα τῇ κατακλίσει ἐπερχόμενος ὕπνος· οὕτω *δευτεροὕπνι* καὶ *στερνοὕπνι*.

Πρωτοκλέφτης καὶ *πρωτόκλεφτος*, = ὁ τρομερὸς κλέπτης, εἴς τινα τὸ *πρῶτος* δὲν σημαίνει τάξιν, ἀλλ' ἐπίτασιν ὡς *πρωτοκατρεγάρης πρωτοψέφτης*—κλ.

Πρωτοτάξειδος, ὁ πρώτην φορὰν ταξειδεύων.

ΠΥ.

Πυροφάνι (τὸ) τὸ ἐν γαληνιαίᾳ νυξὶ ἁπτόμενον ἐπὶ τῆς πρώρας τῶν ἁλιευτικῶν πλοιαρίων πῦρ πρὸς συναγωγὴν καὶ θάμβος τῶν ἀγρευομένων ἰχθύων Ἑλλ. *δέλετρον*.

ΡΑ.

Ραΐζω,=ῥήγνυμι, «Ῥαϊσμένο ἀγγειὸ» τὸ διερρηγμένον μὲν ἀλλὰ ἀκόμα συνεχόμενον—Μεταφ. πχ «Μοῦ ῥαΐζει τὴν καρδιά» καταλυποῦμαι, τείρομαι τὴν καρδίαν ὡς «Ἔκλαις ποῦ ἐραΐζε καὶ ταῖς πέτραις» Ὀνομ. *ῥάϊσμα* καὶ *ῥαϊσιά*.

Ρακάνια, (τὰ) αἱ ἀκανθωταὶ πέτραι, αἱ ἐπὶ δυσβάτων μερῶν, κυρίως δὲ αἱ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ραμπαοῦνι, σιδηροῦν ἐργαλεῖον μὲ διαφόρους ἀγκιστροειδεῖς ἐξοχάς, πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν ῥιπτομένων εἰς τὰ φρέατα ἀγγείων.

Ραντιμίδα, ἡ ψεκκὰς ἰδίως τῆς βροχῆς ἐκ τοῦ *ῥαίνω*.

Ραντὸς, ὁ ἀραιός. «Ῥαντὰ-ῥαντὰ» ἐπιρρ. ἀραιῶς. «Ῥαντὴ σταφίδα» ἡ μὴ πυκνή, ἡ ἔχουσα ὀλίγας καὶ ἠραιωμένας τὰς ῥᾶγας.

Ράνω, ἐν τῇ ἐκφρ. «Νὰ πάθω, νὰ ῥάνω» ὅρκος ἐπὶ ἀθετήσει συμφωνίας ἢ ὑποσχέσεως «Θὰν τόνε κάμω θὰν τόνε ράνω» ἀπειλὴ—(Περὶ τοῦ *ῥάνω* ἴδε Πανδ. τομ. ΙΕ. σελ. 90).

Ῥαφιόλια (τὰ) εἶδος τηγανητῶν ξηρῶν.

Ραχοκούκκαλο, συνήθως ἐπὶ ἰχθύων, = ἡ *ἄκανθα*, σπανιώτερον ἐπὶ ἀνθρώπων=σπονδυλικὴ στήλη.

ΡΕ.

Ρεμὸς καὶ κωλορεμὸς,=ἡ ῥοώδης ὑποχώρησις.

Ρέου—ῥέου ἐπιρρ.=βαθμηδὸν ἐν ῥοῇ—«Ῥέου—ῥέου δὲν θὰ μείνῃ στάλα κρασὶ» «Ρέου ῥέου πηαίνουν οἱ παράδες».

Ρέπεδο, (τὸ) ἐκ τοῦ *ῥέπω* καὶ *πέδον* (ἴδε Λασκαράτου ποιήσεις εἰς σημ.) Λέγεται εἰς τὰς ἑξῆς φράσεις «Δὲν θὰ μείνῃ ῥέπεδο»=δὲν θὰ μείνῃ τίποτε οὐδὲ ἐρείπιον—«Δὲν ἄφησε ῥέπεδο» ἐπὶ κλέπτου, ἢ σπατάλου—«Δὲν ἔμεινε ῥέπεδο» ἐπὶ παντελοῦς καταστροφῆς.

Ρεσεύω, ἀποκτῶ ἰδιοτροπίας, ἐλαττώματα, γίνομαι πείσμων. *Ρεσεμένος*, λέγεται ὁ τοιοῦτος. *Ρεσέματα*, δὲ αἱ ἰδιοτροπίαι, τὰ πείσματα· παρὰ δὲ χωρικοῖς *αἵρεσες* (αἱρέσεις).

Ρέτρα, συμφωνίας ὅρος. Ἐκ τοῦ αρχ. *ῥήτρα*.

Ρεύω, ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ καρπῶν οἵτινες πρὸ τῆς ὡριμάνσεως μαραίνονται καὶ καταρρέουσι. Τὸ ἀρχ. *ῥέω*.

Ριγανάδα, δίπυρος ἄρτος ἠλειμμένος μὲ ἔλαιον, οἶνον καὶ ὀρίγανον.

Ριζομιὰ, συμπαγές, πετρῶδες μέρος ἐν τῷ ἐδάφει.

Ρικάδα,=ὁ λοβὸς τοῦ σκορόδου.

Ρίμμα=«Ῥίμμα ἥλιου»=ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.

Ρίνα, εἶδος ἰχθύος οἵτινες τὸ τραχὺ δέρμα χρησιμεύει πρὸς ἐξομάλυνσιν ξύλων. — Ἀρχ. *Ρίνη*.

Ριό,=ῥῖγος, περιοδικὸς πυρετὸς καὶ ῥημ. *Ριάζομαι*. Ἐκ τοῦ *ῥῖγος* Ἡ λέξις συνήθως παρὰ τοῖς χωρικοῖς.

Ριπίζω=διασκορπίζω, ῥίπτω χαμαὶ (ῥιπίζω τὸ λάδι· τὸ φαὴ, τὰ λεφτὰ κλ.) Ὀνομ.

Ριπισμός, *ῥίπισμα*, *ῥίπιος*=ὁ διασκορπισμένος—«τὰ σκουτιὰ εἶνε *ῥίπια* ἐδῶ κ' ἐκεῖ». Τὸ ἀρχ. *ῥιπὴ*, *ῥιπίζω*.

Ριπιστής=ὁ διασκορπίζων, ὁ σπάταλος μάλιστα. *Ριπή*.= διασκόρπισις, σπατάλη, καταστροφή. Ἡ λέξις λέγεται συνήθως ἐν τῇ ἀνεμορριπῇ.

Ριχὰ νερὰ=τὰ ἀβαθῆ ὕδατα τῆς θαλάσσης. *Ρίχες* δὲ οἱ τοιοῦτοι ἀβαθεῖς τόποι ἐν τῇ θαλάσσῃ.

ΡΟ.

Ροβολάω=καταβαίνω τρέχω εἰς κατωφερὲς μέρος—τρέχω δρομάδην—Ἀφ. *ῥοβόλισμα*.

Ροδάτος=ὁ ῥοδόχρους, ὁ ὑποκόκκινος—«ψωμὶ ῥοδάτο».

Ροδίζω λαμβάνω χρῶμα ὑποκόκκινον—«Ὁ ἥλιος μ' ἐρόδισε =ἔγεινα τὸ χρῶμα ἡλιοκαής. «Ροδίζει τὸ ψωμὶ» ἐπὶ τοῦ ψηνομένου καὶ ἀποκτῶντος ὑποκοκκίνην χροιὰν ἄρτου. «Ροδίζει ἡ ἀνατολὴ» ἐπὶ τοῦ χρώματος τοῦ λυκαυγοῦς.—Ἀφ. *Ρόδισμα*.

Ροδοκόκκινος=ὁ ῥόδινος τὴν χροιὰν, ὁ κοκκινωπὸς—Ἀφ. *ῥοδοκοκκινάδα*.

Ροδόξυδο, τὸ περιέχον ῥοδόσταγμα ὄξος.— Τὸ παρ' Ἀθην. σελ. 87 *ὀξυρρόδινον*.

Ροδόσταμο,=τὸ ῥοδόσταγμα.

Ρόζος, τύλος, κόνδυλος εἰς τὰ ξύλα, ἐνίοτε καὶ ἐπὶ σκληρωμάτων τινων τυλωδῶν εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, μάλιστα εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐργατῶν. — Ρημ. *Ρυζιάζω*. Ἴσως ἐκ

τοῦ Ὁμηρ. *ὄζος* ἴδε Κοραῆ Ἄτακτ. Β'. στοιχ. Ρ.

Ῥουχουνίζω, ῥέγχω, ὀνομ. *ῥουχοῦνι*.

Ῥοὴ (τὸ) καμψάκης ἐλαίου ἐκ λευκοσιδήρου. Ἐκ τοῦ *ῥέω*.

Ῥοκωλόνω, στρέφω ἀναποδίζων, συνήθως ἐπὶ ζώων, ἐκ τοῦ *οὐρὰ κωλόνω*· ἴδε λέξιν.

Ῥομπόλα, εἶδος σταφυλῆς καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς οἶνος.

Ῥονιὲς, οἱ πρὸς τὰ ἄκρα τῆς στέγης κέραμοι δι' ὧν ῥέει τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς. Ἐκ τοῦ *ῥέω*, *ῥόος—οῦς*.

Ῥοντιάζω. Ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ βράζοντος ὕδατος «τώρα ἀρχίνησε καὶ ῥοντιάζει», ἤρχισε ἡ βράσις, ἴσως ἔχει συγγένειαν πρὸς τὸ *ῥόχθος*.

Ῥόχος, ἡ κατὰ τὸ ψυχορράγημα βιαία καὶ ῥογχώδης ἀναπνοή, λέγεται καὶ *ῥοχάλιασμα*· ῥημ. *ῥοχαλιάζω*. *Ῥόχος*, καὶ ἡ εἴς τινας ἀσθενείας μάλιστα τοῦ λαιμοῦ ρογχώδης ἀναπνοή.

Ῥοσυπήλια, ἀσθεν. τὸ *ἐρεσίπελας*.

Ῥοῦγγλα, ἡ ἄφθονος καὶ πηκτὴ μύξα.

Ῥοῦσσος, μεταφ. ὁ ῥοδόχρους καὶ ξανθὸς τὴν κόμην· ἴδε *Εὔα*.

ΡΥ.

Ῥυζάδα, σπανιώτερα *ῥυζόγαλον*, τὸ γνωστὸν ἐκ γάλακτος γλύκισμα.

Ῥυῶμαι, *ὠρύομαι*, κλαυθμυρίζω, ἐπὶ σκύλων ὠρυομένων, μεταφ. καὶ ἐπὶ παιδίων βραδέως καὶ κατ' ἐξακολούθησιν κλαυθμυριζόντων. (Ἴδε καὶ *ἀλυχτουργυῶμαι*).

ΡΩ.

Ῥώγιασμα, ὁ δηγμὸς, ὁ πόνος τῶν ἐντέρων, ὁ συνήθως συμβαίνων, ὅταν μετὰ σταφυλὴν ἢ γάλα πίνῃ τις οἶνον — (*μ' ἐρρώγιασε*).

ΣΑ.

Σάβανα, ὅλα ἐν γένει τὰ φορέματα τῶν νεκρῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ὑποδημάτων. *Σάβανο* εἰδικῶς τὸ ὑποκάμισον τοῦ νεκροῦ, τὸ παρ' Ὁμήρῳ *ταφήϊον σπεῖρον*.

Σαβοῦρα, λεξ. λατιν. τὴν ἀναφέρει καὶ ὁ Ἡσύχιος = ἔρμα, Ρημ. *Σαβουρόνω* μεταφ. τρώγω πολὺ, «εἶμαι σαβουρωμένος» «ἡ κοιλιά μου ἐσαβούρωσε».

Σάγυυρο, πληγαὶ καὶ ἐξανθήματα τῶν νηπίων. Ἴδ. Λασκαράτου Ἁπάντων σελ. 39.

Σαΐτα, ὀϊστὸς, βέλος ῥημ. *σαϊτεύω*, τοξεύω· μεταφ. προσβάλλω πικρῶς· λέγεται καὶ ἐπὶ βλεμμάτων, ἅτινα διαθέτουσιν ἐρωτικῶς, ἢ θερμῶς τὴν ψυχὴν ὡς «μάτια ποῦ *σαϊτεύετε* μὲ τὴν ἀγαθοσύνη, παρακαλῶ 'σας κάμετε σ' ἐμέν' ἐλεημοσύνη.» Οὕτω καὶ *σαϊτεύω τὴν καρδιὰ, τὴν ψυχὴ* κλ.

Σαϊτάρι, εἶδος ὄφεως, ἐκ τοῦ *saïta* (λατ.) βέλος, ὀϊστὸς, διότι ἑλίσσεται καὶ ἐκτοξεύεται ὡς βέλος, ὁ *ἀκοντίας*.

Σακκόσκοινο, τὸ δέμα τῶν σάκκων.

Σακκοῦλι, βαλάντιον, πήρα, τὸ ὄσχεον τῶν ὄρχεων· ῥημ. *Σακκουλιάζω* ἐπὶ φορεμάτων τὰ ὁποῖα μὴ ὄντα καλῶς κεκομμένα κάμνουσι διάφορα ἐξογκώματα (ἑλλ. διακολποῦμαι). Παρ' Ἡσυχίῳ ἀπαντᾷ *σακκέλλιον*.

Σαλαβρύχι, (τὸ) ἑρπετόν τι ἡ σαῦρα.

Σαλάχι (τὸ), ἰχθῦς· ὁ *σέλαχος* καὶ *σελάχη* (ἐκ τοῦ *σέλας* διὰ τὸ φωσφορίζον τοῦ δέρματός του). *Σαλαχόβεργα*, τὸ κόκκαλόν του.

Σαλαχοξέρασμα. Μεταφορ. μεταχειρ. τὴν λέξιν=ὁ ἀηδὴς κακὸς, ἀνούσιος τὴν ὄψιν καὶ μάλιστα κάτισχνος ὡς, «εἶνε ἕνα σαλαχοξέρασμα μ' ὅσα στολίδια κι' ἂν βάνῃ».

Σάλαγο, ὁ ἐλαφρὸς ἦχος τῆς κινήσεως — Ῥημ. *σαλαγάω* κινῶ, σείω. Ἀφηρ. *σαλάϊσμα*. Περὶ τῆς λέξεως ἴδε Κοραῆν ἐν Ἀτάκτοις Β'. 323.

Σαλιαροποδιά, τὸ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἐξηρτημένον πανίον εἰς τὰ παιδία διὰ τὸν σίελον.

Σαλίγκαρος, καὶ *σαλιγκάρι*, ὄστρεον τι—*κοχλίας*, ὁ *σέσιλος*. μεταφ. ἰσχνότατος. «Εἶσαι ἕνας σαλίγκαρος».

Σαλοῦτα, εἶδος μικροῦ ἰχθύος ἴσως ἐκ τοῦ γένους τῶν κοβιῶν.

Σανός, τὰ διὰ τροφὴν τῶν ζώων ἄχυρα.

Σαπίκλα, ἡ σηπεδὼν, ἡ σαπρία. Σημαίνει περισσότερον τῆς σήψεως—*σαπίτης*, ὁ σεσηπὼς καρπός.

Σαποκωλιάζω, ἐπὶ φυτῶν ἰδίως τὰ ὁποῖα ἕνεκα πολλῆς ὑγρασίας σήπονται κατὰ τὰς ῥίζας.

Σαράγια, ἡ σταφιδαποθήκη—ῥημ. *σαραγόνω* καὶ *σαραγιάζω* μεταφ. λαμβάνω τι καὶ τὸ φυλάττω, τὸ ὠφελοῦμαι. «Ὁ τάδες σαραγόνει» δηλ. κάνει χρήματα.

Σαράγιο (τὸ) =τὸ μέγαρον, ἰταλ. seraglio.

Σαραντάημερο, (τὸ) ἡ τεσσαρακονθήμερος νηστεία τῶν Χριστουγέννων.

Σαραντάρι, αἱ κατ' ἐξακολούθησιν τεσσαράκοντα λειτουργίαι πρὸς ἀνάπαυσιν συγγενοῦς, ἢ ὡς ἐπιβεβλημένος κανὼν παρὰ τοῦ πνευματικοῦ. — Ἐνίοτε καὶ ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἱερέως δι' αὐτάς.

Σαράκι, ὁ σκώληξ ὁ κατατρώγων τὰ ξύλα μάλιστα ἀρχ. *θρὶψ τερηδὼν*, ῥημ. *σαρακοτρώεται* ἐπὶ ξύλων φθειρομένων ὑπὸ τερηδόνος, φρ. «Τρώεται σὰν τὸ σαράκι» ἐπὶ τοῦ ἀκαταπαύστως φωνασκοῦντος, δυσχεραίνοντος, ὀξυθύμου. Ἐγένετο κατὰ Βυζαντ. [ἐκ τοῦ *σὴρ-σηρὸς* δωρ: τύπου τοῦ *σὴς-σητός*.

Σάρπα, (ἡ) ἰχθύος εἶδος—ἡ *σάλπη*.

Σαργός, εἶδος ἰχθύος.

Σαυρίδι, (σπανιώτατα καὶ *σταυρίδι*) ἰχθῦς=ἡ *σαῦρα*, *σαῦρος*.

Σάψαλο, (τὸ), λέγεται ἐπὶ ἐσχατογήρων «Εἶνε ἕνα σάψαλο», «ἐγίνηκε σάψαλο», ἀποχαυνώθη, κατεχαλαρώθη τὰς δυνάμεις. Ἴσως ἐκ τοῦ *σήπομαι*, *ἐσάπην*, *σάψαλον*.

ΣΒ.

Σβάρνα, σανὶς τοῦ ἀρότρου ἐφ' ἧς πατεῖ ὁ ἀροτριῶν γεωργός. φρ. *Μ' ἐπῆρε σβάρνα* ὡς «ὁ τάδες μ' ἐπῆρε σβάρνα χωρὶς νὰν τὸ θέλω» μὲ παρέσυρε ἄκοντα.

Σβεντουρίζω, μεθ' ὁρμῆς ῥίπτω τινά, τινάσσω τινὰ κατὰ γῆς· σύνηθες τὸ ῥῆμα ἐπὶ τῶν πλυτριῶν ὅταν κτυπῶσι τὰ φορέματα ὁρμητικῶς ἐπὶ τῶν πλακῶν. Ἀφ. *σβεντουρισιὰ* καὶ *σβεντούρισμα*. Ἴδε καὶ *σγουρίζω*.

Σβέρδονας καὶ σπανιωτ. *σβερδόνι* ὁ υἱὸς πορνογεννοῦς, ὑβριστικωτέρα δὲ *σκυλοσβέρδονας* καὶ *παλῃοσβέρδονας*.

Σβέρκος, ὁ τράχηλος. *Σβερκιά*, τὸ εἰς τὸν τράχηλον κτύπημα. ὁ Βυζάντιος τὸ παράγει ἐκ τοῦ λατιν. cervix. Λέγεται καὶ *σγοῦρδος*, ἴδ. λέξιν.

Σβοῦρος, καὶ *στρειφτοῦλι* καὶ μεγεθ. *στρείφτουλας*, εἶδος θαλασσίας κογχύλης, καὶ παιδικόν τι ἄθυρμμα.

Σβυλάδα, αἰφνήδιον πνεῦμα ἀέρος ὅπερ ταχέως καταπαύει —Λέγεται καὶ ἐπὶ τοιούτων πόνων καὶ μάλιστα κοιλοπόνων. — Φρ. «Μοῦ ἦλθε σβυλάδα» ὑπὸ πόνων λειποθυμῶ, μεταφ. μόνον λειποθυμῶ. Ἐκ τοῦ *σβέννυμι*.

Σβῶλος, *βῶλος* ἐκ χώματος ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλου. *Σβῶλος σταφίδος*, *σβωλὶ ζάκχαρης* κλ. Τὸ *σ* προτίθεται πολλῶν λέξεων (σκαθάρι κάνθαρος, σγοῦρος κοῦρος, ἴδε *σκλιποῦνι*).

Σγαρλίζω, σκάπτω τὸ χῶμα διὰ τῶν χειρῶν μου. Κυριολεκτικῶς ἐπὶ ζώων ὡς τῆς ὄρνιθος, τῆς γαλῆς, τοῦ κυνός. Ἐνίοτε καὶ ἀντὶ τοῦ ψαύω ἐρευνῶν τι.

Σγοῦρδος, ὁ παχὺς τράχηλος. Ἴδε καὶ *σβέρκος*.

Σγουρίζω, ἁρπάζω τινα ἀπὸ τὸν τράχηλον καὶ τὸν ῥίπτω κατὰ γῆς μεθ' ὁρμῆς—κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν πλυτριῶν =κτυπῶ τὰ πλυνόμενα φορέματα καὶ τρίβω αὐτὰ ἐπὶ τῆς πλακός. Ἐνίοτε κάμνω τεχνητῶς, τὰς τρίχας οὔλας ἴδε *σβεντουρίζω*.

Σγοῦρνα, πετρίνη μεγάλη λεκάνη.

Σγουρός, ὁ στρεψίμαλλος. «Σγουρὰ μαλλιὰ ἢ γένεια» κλπ. τὰ οὖλα μαλλία κλ. μεταφ. «Σγουρὲς πλάτες» αἱ πλατεῖαι καὶ παχεῖαι πλάται. *Σγουρὰ μαρούλια, λάχανα* «*σγουρίζω τὰ μαλλιά*» ἴδε *σγουρίζω*. Σπανιώτερον *σγουρομάλλης*, ὁ οὐλόθριξ.

Σγοῦρος, ἔν τινι μοιρολογίῳ ἀπαντᾷ = νέος «....Νὰ πλαῖνε ἡ νηὲς τὰ ροῦχά τους, οἱ *σγοῦροι* τὰ μαλλιά τους» κλ.— οὐδετέρ. λέγεται *σγοῦρι* καὶ πληθ. *σγούρια* τὰ πρωτοετῆ ἀρνία. Εἶνε βεβαίως παρεφθαρμένη ἡ Ὁμηρ. λέξις *κοῦρος*, νέος, τῇ προτάξει τοῦ σ ὡς εἰς πολλὰς ἄλλας λέξεις συμβαίνει κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῆς Ἑλλ. γλώσσης ἰδίωμα.

ΣΕ.

Σελί, πλατεῖα καθέδρα ἐφ' ἧς καθήμεναι αἱ ὠδίνουσαι, τίκτουσι. Ἐκ τοῦ *ἕδω*, κάθημαι, πρβ. *σέλμα*.

Σέμπρος, οὕτω λέγοντες οἱ ἀγροδόται καὶ ἀγρολῆπται μεταξύ των, κυρίως ὅμως λέγεται ἐπὶ τοῦ ἀγρολήπτου. Ἴσως ἐκ τοῦ *συνέμπορος*. Ἀφηρ. *Σεμπριὰ* καὶ ῥῆμα σπανίως *σεμπρόνω* καὶ *σεμπρεύω*, δίδω κτῆμά μου εἰς ἀγρολήπτην.

Σερέτης, ὁ λίαν φειδωλὸς, *σερετουλιὰ* δέ, ἀφηρ.

Σηκόνω, αἴρω, κυριολεκτικῶς ἐπὶ τῆς σταφίδος ὅταν ξηρανθῇ καὶ τὴν αἴρομεν ἐκ τοῦ ἅλωνος, *σήκωμα*, ἡ πρᾶξις, καὶ ἐπὶ κηδειῶν «ὡς τώρα τὸν ἐσηκώσανε» ἤδη ἦραν τὸ λείψανον.

Σημάδι, στίγμα ἐπὶ τοῦ προσώπου, σημεῖον ἰαθέντος ἕλκους, ἐνέχυρον, ὅθεν ῥημ. *σημαδεύω καὶ βάλλω στὸ σημάδι* «δίδω εἰς ἐνέχυρον».

Σήμαμα, ἡ κροῦσις τῶν κωδώνων.

Σημανταριό, ἡ ἐπὶ πολλὴν ὥραν κροῦσις τῶν κωδώνων «*Ση-*

μαίνω διπλά, μονά, νεκρικάτα, διπλοκάμπανο», κρούω τοὺς κώδωνας ἀμφοτέρους, τὸν ἕτερον, ἐπὶ θανάτῳ, ἐπὶ χαρᾷ κλ.—Ἡ κατάληξις *ριὸ* σημ: ὑπερβολὴν *φαουριό*, *πολυμιληταριὸ* κλ.

Σημανταρόξυλο, ἡ δοκὸς ἀφ' ἧς κρέμανται οἱ κώδωνες. Εὕρηται μόνον ἔν τινι ἐξορκισμῷ. «οἱ ἀγγέλοι ἐπῆραν τὸ σημανταρόξυλο τσῆ Παναγίας κλ.

Σημειωμένος, ὁ φυσικῶς ἢ ἕνεκα ἀσθενείας ἐστερημένος ἢ βεβλαμμένος τὶ τῶν μελῶν : Ὁ τοιοῦτος παρὰ τῷ λαῷ θεωρεῖται κακεντρεχὴς καὶ μοχθηρός· ὥστε *σημειωμένος* μεταπίπτει ἐνίοτε εἰς τὰς σημασίας ταύτας.

Σημιδάλι (τὸ) *Σεμίγδαλις* ἐπιθ. «σημιδαλένιο π. χ. ψωμί».

ΣΙ.

Σιάτικα, ῥευματισμοὶ περὶ τὴν ὀσφὺν, ἡ *ἰσχυὰς* νόσος.

Σιγανεμιά, ἡ ἐντελὴς νηνεμία.

Σιδεροκάβουρας, εἶδος καρκίνου. Ἴδε κάβουρας.

Σιδεροκούνουπο, εἶδος μεγάλων δηκτικωτάτων κωνώπων.

Σιδερωματιά, ἡ ἐπὶ τῶν φορεμάτων εἰς τὴν πλύσιν γινομένη κιτρίνη κηλὶς ἕνεκά τινος εἰς τὸ φόρεμα μετάλλου, συνήθως σιδήρου.

Σιμαντάζω, ἀγροτικὴ λέξις χωρίζω εἰς δύο καὶ χώνω τὰ στελέχη τῶν ἀμπέλων.

Σιμονίτσα, εἶδος πρωΐμου σινάπεος.

Σιροκαλίζει, τριτοπρ. = ἄρχεται πνέων νότιος ἄνεμος (sciroco) ἄλλο τὸ *σουροκαλίζει*, ἴδε λεξ.

Σίφουνας (ἴδε *σβέρδονας*) Συστροφὴ ἀέρος, ἀνεμοστρόβιλος — εἶδος παιγνιδίου τῶν παιδίων — Τὸ ἀρχ. *σίφων*, *τηφών*.

ΣΚ.

Σκαθάρι, μόνον μεταφορικῶς λέγεται, ὁ μικρὸς μὲν πολλάκις τὸ σῶμα, ἀλλὰ ζωηρὸς, εὐτράπελος, ταραξίας κλ. Ἐκ τοῦ *κάνθαρος*.

Σκαμάκια, τὰ μικρὰ σφαιροειδῆ δέματα τοῦ βάμβακος—«Σὰν τὰ σκαμάκια» λέγομεν ἐπὶ μεγίστης λευκότητος.

Σκαμνὶ, εἶδος ἁπλῶν ἐξ εὐτελοῦς ξύλου ἑδρῶν. Ὁ Βυζάντιος τὸ παράγει ἐκ τοῦ *σκαμβὸς*, *Σκάμνα* δὲ τὸ ἐξ ἀγρίου ξύλου τραπέζιον τῶν κρεωπωλῶν ἐφ' οὗ κόπτουσι τὰ κρέατα.

Σκάντζος, συντετμημένως καὶ *σκαντζόχερας* ὁ νάνος, ὁ μικρόσωμος.

Σκαντζόχερας, ὁ *ἀκανθόχοιρος*.

Σκαριὰ, οἱ ἐν εἴδει ἐσχάρας πάσσαλοι ἐφ' ὧν ἐρείδεται τὸ βουτίον καὶ ῥημ. «Σκαρόνω τὰ βουτσιὰ» τοποθετῶ τὰ βουτία ἐπὶ τῶν ἐρεισμάτων.

Σκαριάσματα, εἰς πληθ. συνήθως, τὰ συγχαρητήρια, αἱ συγχαρητήριοι ἐπισκέψεις· Ῥημ. *σκαριάζομαι*, συγχαίρω τινά, ἐκ τοῦ *συγχαίρω*.

Σκαρίζω, ἐκβάλλω τῆς μάνδρας τὰ πρόβατα πρὸς βοσκὴν—τριτοπρ. ἄρχεται ἡ ὡρίμανσις τινὸς καρποῦ καὶ ἡ φράσις «Τζίντζικας ἐλάλησε, μαύρη ῥώγα ἐσκάρισε» ὅπερ παρὰ τοῖς Χίοις λέγεται «τζίτζικας ἐλάλησε, μαύρη ῥώγα γυάλισε».

Σκαρίκια, τὰ ἀλλαχοῦ *συγχαρίκια*, καλὴ εἴδησις περὶ πράγματος εὐχαριστοῦντος τὸν πρὸς ὃν λέγεται ὡς ἐπὶ ἀφίξει οἰκείου κλπ. Ἐνίοτε καὶ ἡ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις διδομένη ἀμοιβή. *Σκαρικαδόρος*, ὁ ἀγγέλων τὰ τοιαῦτα. Ἐκ τοῦ *συγχαίρομαι*.

Σκαροφελιάζω, ἐπὶ καρπῶν λίαν ὡρίμων οἵτινες ἀνοίγουσι, ἢ σχίζονται ἀφ' ἑαυτοῦ των. Ἐνίοτε καὶ ἐπὶ οἰδήματος εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα.

Σκαρτσαχάνης, ὁ ὀλιγωρῶν τῶν ἑαυτοῦ, ὁ πλάνης, ὁ κακοενδυμένος.

Σκασιὰ, *σιχχασία* «Κάνει σκασιὰ» προξενεῖ ἀηδίαν, βδελυγμίαν, ῥημ. *σκαίνομαι*, μισάττομαι, βδελύσσομαι, *σιχχαίνομαι*, ἐπιθ. *σκαντερὸς* ἐνεργ. καὶ παθητ. ὁ προξενῶν ἀηδίαν βδελυγμίαν, «σκαντερὸ φαΐ» «σκαντερὸ ζῶο», τὸ ἀλλαχοῦ *σιχαμερός*.

Σκασουλίθρα, σπινθὴρ, φέψαλος. Ἴδε καὶ *σπίθα*.

Σκαστῆρα, εἶδος μικροῦ πυροτεχνήματος.

Σκατᾶς, ὁ ἀχαρακτήριστος, ὁ ἐπίβουλος, ὁ δειλός. Διὰ τῆς λέξ. *σκατὸ* προτασσομένης ἐκφράζεται ἡ ἀθλιότης, ἡ κακὴ κατάστασις, τὸ ἄσχημον, τὸ ἐλεεινὸν κλ. ὡς *σκατάνθρωπος*, *σκατόκρασο*, *σκατάπαιδο*, *σκατάφαγο*, *σκατοδουλιὰ* κλ.

Σκατοκουτάλα, μόνον ἐν τῇ φρ. π. χ. «Δὲν ἔφαες ἀκόμα μὲ τὴ σκατοκουτάλα» δηλ. δὲν ἐβασανίσθης, δὲν ἔλαβες πεῖραν τοῦ κόσμου.

Σκατουλιά, ἡ ὀσμὴ τῶν περιττωμάτων. «Μυρίζει τσὴ σκατουλιᾶς». Ἡ κατάληξις *ουλιὰ* σημαίνει τὴν ὀσμὴν εἰς πολλὰ, ὡς *βαρβατσουλιὰ* (ἴδ. λέξ.) *τυρουλιὰ*, *κρασουλιὰ*, *λαδουλιὰ* κλπ.

Σκατουλιάρης, ὑβριστ. λέξις λεγομένη συνήθως ἐπὶ ἀποθανόντος ἐχθροῦ ἀντιθέτως τῷ *μακαρίτης*, καὶ ῥημ. *σκατουλιαρίζω* κατ' ἀντίθεσιν τοῦ *μακαρίζω*.

Σκαφίζομαι, ἐφευρίσκω τι μετὰ σκέψιν, φαντάζομαί τι, μοῦ ἔρχεταί τι κατὰ νοῦν.— Κατὰ Λασκαράτον ἐκ τοῦ *σκάφη* ἢ τοῦ *σκέπτομαι* (ἴδε Καυγᾶς Ἀγαμ. καὶ Ἀχιλ. σημ. 1).

Σκαφόνια, λέγονται ἰδίως αἱ μικραὶ σκάφαι ἐφ' ὧν μεταφέρουσι τὰς πατηθείσας σταφυλάς.

Σκαφτιᾶς, *σκαφεὺς*, γεωργός.

Σκαφτοσκάλι, εἶδος ἀρόσεως τὸ συγχρόνως τῷ *σκαψίματι*, *σκάλισμα*.

Σκάω, σὺν ταῖς γνωσταῖς σημασίαις=θνήσκω αἴφνης, ἐκ δυ-

ληπτηριάσεως ἢ ἀπελπισίας ἢ κατόπιν μεγάλης λύπης κλπ. φρ. *Σκάω ὀχ τὰ γέλια* = ἡ ἀρχ. φρ. *Γέλῳ ἔκθανον* Ὅμηρ. Ὀδ. Σ, 100. Φρ. «*Σκάει ἡ ἀνατολή*», ὑποφώσκει. ἀφηρ. *σκάσι* καὶ *σκάσιμο*.

Σκέπασι, *σκέπη* οἰκίας, ὄροφος:

Σκιάζαρης, θηλ. *σκιαζιαριά*, ὁ ψοφοδεὴς, ὁ δειλός· ἀφηρ. *σκιασμάρα* ἐκ τοῦ γνωστοῦ *σκιάζω-ομαι* ὅθεν καὶ *σκιάχτρο*, τὸ εἰς τὰ σπαρτὰ τιθέμενον φόβητρον κατὰ τῶν πτηνῶν.

Σκιὰς ὁ φονεὺς—μεταφ. ὁ μοχθηρὸς, ὁ ἐπίβουλος κλπ. Ἴσως ἐκ τοῦ *σκαιός*.

Σκίζα, τὸ κοπτόμενον διὰ τὴν ἑστίαν ξύλον (λέγεται καὶ *πελεκοῦδι*) ἐκ τοῦ ἀρχ. *σχίδα*.

Σκλεποῦνι καὶ *σκλιποῦνι*, ὁ ἐνοχλητικώτατος καὶ ἀόρατος σχεδὸν κώνωψ. *Σκνίψ*. Ἡ πρόταξις τοῦ *σ* εἶνε καὶ παρ' ἡμῖν συνήθης ὡς *σπλῆξις*, (πλῆξις) *σκλιποῦνι* (κνὶψ), *σγοῦρος* (κοῦρος) *σβῶλος* (βῶλος) *σπέρκα* (πέρκα) *σκόνι* (κόνις) ὡς τὰ τῶν ἀρχαίων *μικρὸς σμικρὸς*, *μίγω σμίγνυμι* *κνὶψ σκνὶψ* κλ.

Σκλήθρα, ἡ ἐκ ξύλου ἀκὶς ἡ εἰσερχομένη εἰς τὸ *δάκτυλον* ἤ που ἀλλοῦ εἰς τὸ σῶμα, εἴτε πᾶσα ὀξεῖα μικρὰ ἀκίς· μεταφ. γόνος, τέκνον, ἐν τῇ κατάρᾳ «Νὰ μὴ μείνῃ σκλήθρα ἀπὸ τὴ φαμελιά σου.»

Σκλοτσάμπουνο, ἴδε «κλοτσοτσάμπουνο.»

Σκνῖπα, μεταφ. μόνον ἐν τῇ φρ. «*Γένομαι σκνῖπα*», καταμεθύσκομαι.

Σκόλη, σχολή· ὡς «Σήμερα ἔχουμε σκόλη» δηλ. παῦσιν ἐργασίας, ἑορτὴν κλπ.

Σκολιταροῦδι, ὁ μικρὸς μαθητὴς τοῦ σχολείου.

Σκολόχι, ζωΰφιον ἀεννάως σχεδὸν κινούμενον. Μεταφ. ἐπὶ ἀνησύχου καὶ ζωηροῦ παιδός.

Σκολύμπρι (τὸ), φυτὸν ὁ τῶν ἀρχ. *σκόλυμος*.

Σκοντάμματα, μεταφ. μόνον ἔχει σημασίαν=γῆρας, ἀπαντᾷ μόνον ἔν τινι παροιμίᾳ «Μάθε γέρο γράμματα τώρα στὰ *σκοντάμματα*.

Σκορδοστοῦμπι, εἶδος φαγητοῦ μὲ τριμμένα σκόροδα.

Σκόρος, σής· ἐπὶ τοῦ καταστρέφοντος μόνον τὰ φορέματα, *σαράκι* δὲ, ἐπὶ τοῦ τὰ ξύλα (ἴδε λεξ.) λέγεται καὶ ἡ μετοχὴ *σκοροφαωμένο*, τὸ διάτρητον ὑπὸ σητῶν ὕφασμα.

Σκορπόβολος, οὕτω λέγουσιν εἰς τὰ χωρία τοὺς ὀκνηροὺς ἐν ταυτῷ, ἀπόρους καὶ ἀλήτας.

Σκοτίδι καὶ *σκοτάδι*, σκότος καὶ ἐπιτεταμένως «*σκοτίδι ἢ σκοτάδι ᾅδης ἢ θεοσκόταδο*» ῥημ. τριτοπρ. *σκοτιδιάζει*, ἁπλοῦται τὸ σκότος τῆς νυκτὸς=*συσκοτάζει*.

Σκοτίζω, προξενῶ τινι ζάλην, ἐνοχλῶ, ταράσσω τινὰ *Σκοτίζομαι*, ζαλίζομαι, σκοτιδινιάω : ὄνομα *σκοτοῦρα* = σκοτοδίνη—πολύπλοκος ὑπόθεσις—φροντίς.

Σκοτομάρα, ἐνίοτε, κόπωσις ἢ ἄλλως *μελιοκομμάρα* (ἴδ. λεξ.) « σκοτωμένο κορμὶ » ἐν αὐτῇ τῇ σημασίᾳ. Σπανιώτατα «σκοτωμένο αἷμα» τὸ αἷμα τοῦ πλευριτώσαντος. δηλ. τὸ ἐξ ἀσθενείας διατεταραγμένον, ἠλλοιωμένον.

Σκοτόνομαι, ἐκτὸς τῆς κυρίας σημασίας, ἐν τῇ ἐκφράσει « Σκοτόνομαι παιδὶ », ἀποβάλλομαι, ἐκτιτρώσκομαι τὸ ἐγκυμονούμενον.—

Σκοτράφια, αἱ ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ τάφροι. Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς λέξεως ἡ λέξις *τράφια* εἶνε βεβαίως παρεφθαρμένη ἡ λέξις *τάφρος*.

Σκοῦβα (ἡ), σάρωθρον (scopa).

Σκοῦβλο, ἡ ψήκτρα τῶν φορεμάτων καὶ ῥῆμα *σκουβλίζω*.

Σκούζω, φωνάζω λίαν ἠχηρῶς, ὑπερβολικῶς· λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν σφαττομένων ζώων, τὰ ὁποῖα ἰσχυρῶς φωνάζουσι ἀφ. *Σκουξιά*, *Σκούξιμο*.

Σκούλη (ἡ), ἡ μὴ κοπτερὰ μερὶς τοῦ ξίφους ἢ τοῦ μαχαιρίου.

Σκουλικοντέρα τὸ ἐντὸς βορβόρων ζῶν πολύπουν ἑρπετόν. Ἡ *εντεριώνη* τῆς γῆς.

Σκουλικουνιά, σμῆνος σκωλήκων — μεταφ. πολλοὶ καὶ μάλιστα ἐπὶ οἰκογενείας «ἔχω στό σπῆτί μου πολλὴ σκουληκουνιά» ἔχω δηλ. πολλὰ τέκνα.

Σκουλόπετρα, ἑρπετὸν—ἡ *σκολόπενδρα*.

Σκουτουφλιά, ἡ ὁμιχλώδης ἀτμοσφαῖρα, ῥημ. τριτ. *σκουτουφλιάζει*, ὡς «ὁ καιρὸς, ὁ οὐρανὸς κλπ. ἐσκουτούφλιασε» ἤρξατο ἀμαυρούμενος ἢ συννεφούμενος κλπ. ἔχει βεβαίως τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς λέξ. *σκότος*.

Σκουντράω, περιπατῶν ἀθελήτως συγκρούομαί τινι — παίω, ὠθῶ τινα. Σπανιώτατα ἐκφράζει καὶ τὸ θεληματικόν. «Τὴν ὥρα ποῦ τὸν ὕβρισε, ἐκεῖνος τὸν *ἐσκούντρηξε*.» ἀφ. *σκουντριὰ* καὶ *σκουντριξιά*. Ἴσως κατὰ παραφθορὰν τοῦ *συγκρούω*. Σπανιώτερον *σκρουμπάω*.

Σκουρδουμπελάω, τὸ παρ' ἀρχαίοις *κυβιστάω* = cabrioler ὄνομ. *σκουρδουμπέλια* πληθ.

Σκουριά, ἡ *σκωριά*, τρὶξ ἐλαίου (ἴδε *σκουρόλαδο*).

Σκουρόλαδο, ἡ ἀμόργη τοῦ ἐλαίου (ἴδε μοῦργα), λέγεται καὶ *σκουριὲς τοῦ λαδιοῦ* καὶ ἁπλῶς *σκουριές*.

Σκουτέλλα, τὰ ἐπὶ τῇ μνήμῃ ἁγίου κόλυβα, ἴδε *πανηγύρι* καὶ *σκουτέλλι*.

Σκουτέλλι (τὸ), πλατὺς κύαθος ἄνευ λαβῆς. Ὁ Βυζάντιος τὸ παράγει ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ γλωσσήματος *σκυτάλη*= πίναξ—*πιάτον* (λεξ. scutella).

Σκουντσούπης καὶ *σκούντσουπας*, ὁ μικρόσωμος, ὁ νάνος.

Σκρεμίδια καὶ *σκρεμιδέματα*, αἱ παιδιαὶ, οἱ ἀστεϊσμοὶ τὰ παιγνίδια κλπ. ῥημ. *σκρεμιδεύω* καὶ σπαν. *σκρεμιδολογάω*. Συνήθως ἐπὶ παιδίων λέγεται.

Σκροβοντάω, ῥίπτω τινα, τινάσσω τινα μεθ' ὁρμῆς κατὰ γῆς, λέγεται σπανιώτ. καὶ τὸ μέσον· ὄνομ. *σκροβοντιά*, *σκροβόντημα*.

Σκουμπράω ἴδε *σκουντράω*.

Σκροῦμπος καὶ *σκοῦμπρος*, ὁ ἁλατισμένος *σκόμβρος*, λέγεται καὶ *κολέος* καὶ *κολιός*.

Σκρόφα, ἡ σύαινα. Ἡ λέξις εὕρηται καὶ παρ' Ἡσυχίῳ. Μεταφ. ἡ ἔχουσα μεγάλην κοιλίαν καὶ ἐν γένει ἡ κατωτέρας τάξεως ἀκάθαρτος καὶ παχεῖα γυνή.

Σκυλόμαλλα, αἱ φυόμεναι μαλακαὶ καὶ τὸ πλεῖστον ξανθαὶ περὶ τὸν τράχηλον τρίχες. Σπανιώτερον ἐπὶ τῶν πρώτων φυομένων γενείων, λέγεται ὅμως συνεχέστερον ἐπὶ τῶν κροταφικῶν.

Σκυλόρτης, εἶδον σταφυλῆς.

Σκύφτω, κλίνω τὸ σῶμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς, *κύπτω*. Ὀνομ. *Σκυψιά*, ἡ λέξις συνήθως λέγεται ἐπὶ τῶν ἐν τῇ λειτουργίᾳ κλίσεων—καὶ *Σκίψιμο*.

Σκωταριά, τὸ ἧπαρ καὶ ὁ πνεύμων τῶν σφαγέντων ζώων.

ΣΜ.

Σμίγω συνηθέστερον δὲ, *σμίγομαι* ἐκτὸς τῶν ἄλλων σημασιῶν (τὴν ἐσμίχτηκα, ἐσμιχτήκανε κλπ.) =συνουσιάζομαι ἀφηρ. Σμίξιμο.

Σμπακιά, ἡ διὰ μικρᾶς πέτρας βολή.

Σμποκὶ, ἡ εἴς τι παιγνίδιον διὰ σφαιριδίου κροῦσις τοῦ σφαιριδίου τοῦ ἄλλου.

Σμπρήλιος, καρχαρίας.

ΣΟ.

Σόμπολα καὶ *σομπολάκια*, αἱ μικραὶ πέτραι αἱ χρησιμεύουσαι διὰ τὰ μεταξὺ τῶν μεγαλητέρων πετρῶν χάσματα εἰς τὰς οἰκοδομάς.

Σοῦδα (ἡ), στενὴ καὶ μακρὰ τάφρος καὶ μάλιστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θαμνώδης—εἰς τοὺς Βυζαντιακοὺς συγγραφεῖς ἀπαντᾷ ἡ λέξις μὲ τοιαύτην σημασίαν.

Σούζουμο, λέγεται ἐπὶ μὴ καλῶς ἑψημένων κρεάτων ἢ ἰχθύων

ἅτινα ἔχουσιν ἀκόμα τὸ αἷμά των εἶνε οὕτως εἰπεῖν *σύζωμα* (συν-ζωμός). Καὶ ἐπὶ μὴ καλῶς ἑψημένου ἄρτου ἐνίοτε.

Σούμπληξι, ἐμπύησις.

Σουπόγαστρο (σηπία — γαστὴρ) ὁ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς σηπίας χόνδρος (os de séche).

Σουροκαλίζω, ά. ἐπὶ θυρῶν ἢ διαδρόμων ἀφ' ὧν διέρχεται καὶ προσβάλλει ἡμᾶς ῥεῦμα ἀέρος. «Κλεῖσε γιατὶ σουροκαλίζουνε ἡ πόρτες» β' ἐπὶ σιγὰ καὶ ὀλίγον ῥεόντων ὑγρῶν (ὠνομ. λεξ.) «Ἐσουροκάλισε τὸ κρασὶ στὸ πάτωμα».

Σουρόνω, (μεταβ. καὶ ἀμεταβ.) ά διαθέω β' ἐκθλίβω τι καὶ ἀποβάλλω τὰ ὑγρὰ αὐτοῦ. «Σουρόνω τὰ χόρτα» καὶ μεταφ. ἰσχνοῦμαι «ἡ ἀρρώστεια τὸν ἐσούρωσε».

Σούρουπο, σπανιώτ. *σοῦρπο*, τὸ πρὸς τὴν ἑσπέραν λυκόφως, κυρίως ὁ χρόνος καθ' ὃν ἅπτουσι τοὺς λίχνους, σπανιώτερ. *σουρούπωμα* καὶ πληθ. *σουρουπώματα*. Ρημ. τριτοπρ. *σουρουπόνει*, συσκοτάζει.

Σουσαρίδα ἡ σεισμοπυγίς, ἴδε καὶ *κωλοσοῦσα*.

Σουσούμια καὶ *σούσουμα*, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου, *σουσουμιάζω*, περιγράφω, λέγω ἓν πρὸς ἓν τὰ χαρακτηριστικά τινος, παρομοιάζω τινὰ πρὸς ἄλλον· λέγεται ἡ λέξις καὶ ἐν συνθέσει, *ὠμορφοσούσουμος*, *κακοσούσουμος* κλ.

Σοῦφρα πληθ. *αις*, αἱ στολίδες τῶν φορεμάτων Ρημ. *Σουφρόνω*, κυρίως ἐπὶ φορεμάτων, σχηματίζω πτυχάς, (*σφηκόω*) ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μετώπου (ἀμαρύσσω) καὶ ἐπὶ χειλέων ὅταν σφικτὰ κλείωνται. Ὁ Βυζάντιος τὸ θέλει ὡς παραφθορὰν τοῦ *συνοφρυόω*.

ΣΠ.

Σπάθη, ἀγροτ. λέξ. Ξύλον διερχόμενον διὰ τῆς *γούλας* (ἴδε

λεξ.) καὶ φθάνον μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ ὑνίου (*γνὸ* ἴδε λεξ.) ἔχον δὲ σχῆμα σπάθης.

Σπαθόψαρο, εἶδος ἰχθύος ἔχοντος ξιφοειδῆ τὴν ῥῖνα.

Σπανὸς, λειπόθριξ, — ἕτερος τύπος τοῦ *σπάνιος*.

Σπαράζω, ἔν τισι φρ. ὡς «μοῦ σπαράζεις τὴν καρδιὰ ποῦ μοῦ τὰ λές», σπαράσσεις κλ. ἀφηρ. *σπαραμάδα* καὶ σπανιώτ. *σπάραξι*, σπαραγμός.

Σπαράϊ (τὸ), πληθ. *σπαράγγια*, φυτ. ὁ *ἀσπάραγος*. Ὑπάρχει καὶ φράσις «Κόβομαι (ἐκόπηκα, ἐκόπηκε κλ.) σὰ σπαράϊ», ἐκπλήττομαι καὶ καταλυποῦμαι, παραλύομαι οὕτως εἰπεῖν ἐπί τινι δυσαρέστῳ ἀκούσματι.

Σπάραχνο, συνηθέστερον εἰς πληθ. *σπάραχνα*, βράγχια.

Σπαρνάω, σπαίρω. «Σπαρνάει ἀπὸ τσοὺ πόνους». «Ἀκόμα σπαρνάει», δὲν ἀπέθανε εἰσέτι.

Σπάρος, εἶδος ἰχθύος, ὑποκοριστικῶς δὲ *σπαράφι*.

Σπάσιμο, ἡ κήλη (hernie). *Σπασμένος* καὶ *σπασούλιακας*, εἰρωνικώτερον, ὁ κηλήτης, *σπάω*, ῥήγνυμι καὶ ῥήγνυμαι.

Σπερνὰ, τὰ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν ἁγίων εἰς τὸν *ἑσπερινὸν* προσαγόμενα κόλυβα (ἴδε *κόλυβα* καὶ *πανηγῦρι*).

Σπίγγος, πτηνὸν, ὁ *σπουργίτης*· λέγεται δὲ καὶ *σπουργίτης* καὶ *σπουρίτης* κατὰ ἀποβολὴν τοῦ *γ*, ἀλλὰ σπανιώτερον. Τὸ νεογνὸν *σπιγγαρέλι*, οὕτω *σφιγγοφωλιά*, κτλ.

Σπίθα, σπινθὴρ (ἴδε σκασουλίθρες), φῦμα, ἐξάνθημα. Ρημ. *σπιθιάζω*, κεντῶ τι τὸ πειράζω ὥστε νὰ σχηματίσῃ φῦμα· ἐνίοτε καὶ οὐδετέρως. *Σπίθα* μεταφ. ὁ ζωηρὸς, ὁ ἀγχίνους.

Σπίθουλας, *σπίθουλος* καὶ *σπιθοῦλι*, πληθ. *σπιθοῦλοι* καὶ *σπιθούλια*, οἱ λευκοὶ σκώληκες τοῦ τυρίου, καὶ ἄλλα πρόσόμοια ἔντομα ἐντὸς τῶν ὀσπρίων. *Σπίθουλας*, ἐνίοτε λέγεται τὸ ζωηρὸν, τὸ ἀγχίνουν παιδίον (ἴδε *σπίθα*).

Σπιτάτος, ἐπιθ. συνήθως «ψωμὶ σπιτάτο» τὸ εἰς τὴν οἰκίαν ζυμονόμενον, τὸ μὴ ἀγοραζόμενον.

Σπλῆξι (ἡ), πλῆξις.

Σπλομανάω καὶ σπανιώτ. *σπλονίζω*, συνήθως τριτοπροσώπως, αἰσθάνομαι ἐνοχλητικοὺς πόνους, κεντήματα καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ἐμπυήσεις. «Μὲ *σπλομανάει τὸ δάχτυλό μου*» καὶ μόνον, *σπλομανάει τὸ δάχτυλο*.

Σπλόνος, δηλητηριῶδες φυτὸν ὁ ἀλλαχοῦ φλόμος ἴσως. *Σπλονίζω* ῥίπτω σπλόνον εἰς λίμνην ἢ ποταμὸν πρὸς ἄγραν ἰχθύων, (ἴδε *αγγλέουρας*) ἐνίοτε καὶ ἀντὶ τοῦ *δολόνω* = τίθημι τὸ δόλωμα εἰς τὸ ἄγκιστρον.

Σπολάητις, *εἰς πολλὰ ἔτη*· συνήθως = εὐχαριστῶ.

Σπορίζω, μόνον εἴς τινας φράσεις, «Μ' ἐσπορίσανε ἡ κλάψες» «Μὲ 'σπορίσαν' τὰ δάκρυα», ἤρχισα νὰ κλαίω. «Μ' ἐσπόρισε» = μοῦ ἔκαμε ἀκατάσχετον διάρροιαν.

Σπορίτης, τὸ γηράσαν, κυρίως, ἀγγούριον, σπανιώτερον δὲ ἡ τοιαύτη κολοκύνθη ῥημ. *Σποριάζω*, ὡριμάζουσιν ἐν ἐμοὶ οἱ σπόροι «τὸ ἀγγοῦρι ἐσπόριασε» κλ. ἐνίοτε μεταφ. πληθύνομαι «ἐφτήνη (αὕτη) ἡ φαμελιὰ ἐσπόριασε» ἐπολλαπλασιάσθη, ἐπληθύνθη. Περὶ τῆς ἐκφράσεως *ἀρήτης σπορίτης* (ἴδε *ἀρήτης*).

Σποῦδα, *σπουδή*; ταχύτης ὁρμή, βία. Ρημ. *Σπουδάζω*, βιάζομαι· λέγεται καὶ ἡ μετοχ. *σπουδάμενος* ὡς «τὸν ἀπήντησα ποῦ ἐπήαινε *σπουδάμενος*» δηλ. ἐν μεγίστῃ βίᾳ.

Σπυρὶ, κόκκος (ὡς, ῥοδιοῦ, σίτου, σταφίδος καὶ τῶν τοιούτων) λέγεται σπανιώτερον καὶ *σπυρόκλωνο*. *Σπειριὰ* λέγονται μεταφορ. τὰ φολιδωτὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φύματα (*σπειράς*;)

Σπυρόκλωνο, ἴδε *σπυρί*.

ΣΤ.

Στάλαμα, ὁ ἐν τῇ τήξει σταλάζων περὶ τὴν λαμπάδα κηρός.

Σταλαματιά, σταγών. Περίεργος ἡ φράσ. «πέφτει ἡ σταλαματιά» ὡς «ἐπῆε νὰ πέσῃ ἡ σταλαματιά μου ὡς ποῦ

νὰ σὲ γδῶ» παρ' ὀλίγον ἀπέθνησκον εἰ μὴ σὲ ἔβλεπον, καὶ «ἔπεσ' ἡ σταλαματιά μου ὀχ τὴν τρομάρα μου» καὶ τὰ τοιαῦτα.

Σταλίζω, φέρω τὰ πρόβατα εἰς τὴν μάνδραν (ἴδε *σταλὸς* καὶ *στάνη*). Μεταφ. νυστάζω ὑπερβολικὰ καὶ κινῶ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὑπὸ τῆς νύστας.

Σταλὸς, ἡ ἄλλως *στάνη* λεγομένη=μάνδρα προβάτων. Ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ *στάλη*.

Στάμενα, καὶ *στάματα*, τὰ ὑπάρχοντα, ἡ περιουσία, ἐν τῇ παροιμίᾳ. «Τῶν ἀκριβῶν (οἰκονόμων, φειδωλῶν) τὰ στάμενα (ἢ στάματα), σὲ χαροκόπου (σπατάλου) χέργια».

Σταμίκος, λέγεται ἐνίοτε ἀντὶ τοῦ κοινοτάτου *στανιός*. «Διάολε πάρ' τὸ σταμίκο σου, ἢ τὸ στανιό σου». Ἀγνοῶ τὴν σημασίαν, τὸ ἐπίρρημ. ὅμως *στανικῶς* σημαίνει διὰ τῆς βίας μετὰ πιέσεως.

Στάμα, ἡ ἐν τῷ αἰγιαλῷ πέτρα ἐφ' ἧς κάθηνται καὶ ἁλιεύουσι.

Στάνη, ἡ μάνδρα τῶν προβάτων. Ἁπλοῦν παρ' Ἡσυχίῳ ἀπαντᾷ τὸ *στάλη*, συνθέτως ὅμως ἀπαντᾷ *στάνη* ὡς *βουστάνη*, ἡ μάνδρα τῶν βοῶν. Ἴδε *σταλός*.

Στάντες, κλάδος δένδρου ὅπου οἱ κυνηγοὶ τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν, θέτουσι ἕνα νεκρὸν πτηνὸν διὰ νὰ συναχθῶσιν ἐκεῖ τὰ πτηνά.

Στάσι, βαρεῖα καὶ μακρὰ ἐξ ἀγριοξύλου δοκὸς, χρήσιμος εἰς πίεσιν τῶν πατηθεισῶν σταφυλῶν (ἴδε καὶ *πλάντρα*).

Σταυρὸς, μεταφ. βάσανος, ἐνόχλησις, προσευχὴ (χάνω τὸ σταυρό μου τὸ βράδι), εἶδος μαλακίου, ὁ ἀστήρ. Ῥημ. *σταυρόνω*, ἐνοχλῶ, ὄνομ. *σταύρωμα*. *Στὸ σταύρωμα τοῦ χρόνου* εἰς τὴν συμπλήρωσιν ἑνὸς ἔτους.

Σταυρόψωμο, ὁ εἰς σχῆμα σταυροῦ κατασκευαζόμενος ἄρτος διὰ τὰ νεκρικὰ συμπόσια, ἢ μνημόσυνα.

Σταύρωμα τοῦ χρόνου, ἡ ἐπέτειος ἡμέρα.

Σταφιδιάρης, φορτηγὸν ἀτμόπλοιον, ἐφ' οὗ ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἡ σταφίς.

Σταφιδοποῦλι, τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς σταφίδος ἐρχόμενον μικρὸν καὶ σταφιδοφάγον πτηνόν.

Στάφνη, νοῦς, κρίσις, σκέψις. «Δὲν κάνει μὲ στάφνη τὰ πράγματά του» ἀπερισκέπτως κάμνει τὰς ὑποθέσεις του. Ῥημ. *σταφνίζω*. «Θὰ σταφνίσω πρῶτα τσὴ δουλιές μου κ' ἔπειτα θὰ σοῦ ἀποκριθῶ». Ἐκ τοῦ *στάθμη*—*σταθμίζω* κατὰ τὴν γνωστὴν ἐναλλαγὴν τοῦ *θ* καὶ *φ* (ἴδε *θυλακή*).

Σταφυλιῶνας, τὸ ἀλλαχοῦ, σταφυλίτης λεγόμενος, ἡ ἐπιγλωττίς. Παρ' Ἱπποκράτῃ ἀπαντᾷ καὶ *σταφυλή*.

Σταφυλιόνι, εἶδος φαγωσίμου χόρτου.

Σταχτοπάνι, τὸ χονδρὸν πανίον τὸ καλύπτον τὰ ἐντὸς τοῦ κοφίνου ὅπου πλύνουν (πουγαδιάζουν) φορέματα καὶ οὗτινος ἄνωθεν χύνεται ἡ *θολόσταχτη* (ἴδε λέξ).

Στέγνη, τόπος χωρὶς νοτίδος, ξηρασία, ἀνομβρία Ῥημ. *στεγνόνω*, ὅπερ ἔχει καὶ μεταφ. σημασίαν, ὡς *στεγνόνω τὴ δουλιά*, ἐπεμβαίνω εἰς μέσον πρὸς ἀναχαίτισιν, κατάπαυσιν ὑποθέσεώς τινος ἐχούσης ἄλλως κακὰς συνεπείας —σπανίως *στεγνὸς* καὶ *στειγνός*, ἰσχνός.

Στελάρι, ὁ μικρὸς στειλιὸς, ὁ ὑποβαστάζων τὰ αἰρόμενα κλήματα τῶν σταφιδαμπέλων, ἡ ἐργασία *στελάρωμα* καὶ ῥῆμα *στελαρόνω*.

Στελειάρι, ἡ ξυλίνη λαβὴ ὡς «τὸ στελειάρι τοῦ μαχαιριοῦ». Οὕτω ἐν συνθέσει «*ξιναροστέλειαρο*», ἡ λαβὴ τῆς ἀξίνης.

Στένεψι, στενοχωρία, ἆσθμα, ἐνίοτε *στενεψιάρης* θηλ. *στενεψαριά*, ὁ πάσχων ὑπὸ ἄσθματος, ἴδε *ἄνασμα* καὶ *ἆσμα*.

Στενός, ἔχει σὺν ταῖς γνωσταῖς σημασίαις καὶ ἐκείνην τοῦ φειδωλός.

Στένος (ὁ), (ὡς ὁ *πλάτος*, ὁ *μάκρος* κλπ.) τὸ πάχος. Σπανία ἡ λέξις ἀντ' αὐτῆς λέγεται ὁ *χόντρος*, ἀδιαφόρως τῇ διαστάσει.

Στερεύω, σπάνιον, συχνότερον δὲ τὸ *στερεύομαι*, στεροῦμαι.

Στερνοπαῖδι, τὸ τελευταῖον ὅλων γεννηθὲν τέκνον, τὸ ἀλλαχοῦ λεγόμενον *ἀποσπόρι*.

Στέρφο ἴδε στρέφο.

Στεφανοῦδι, ὑδρόβιόν τι πτηνόν.

Στεφανώματα, ἡ τέλεσις τοῦ γάμου, ἴδε καὶ *στερεώματα*.

Στῆ, ἐπιφώνημα λεγόμενον εἰς τοὺς βόας.

Στοιχειό, πρόληψις ὑπάρχει καθ' ἣν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποβιώσαντος κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ νύκτας, περιπλανᾶται ἐπισκεπτομένη ὅλα τὰ μέρη ἐφ' ὧν ὁ ἀποθανὼν ὑπῆγε, ἡ ψυχὴ δὲ αὕτη, ὡς λέγουσι, ἐὰν μὲν ὁ ἀποθανὼν ἦτο ἐνάρετος καὶ ἀγαθὸς, παρίσταται ὡς λευκόν τι νεφύδριον, ἢ σφαῖρα μικρὰ βάμβακος λευκὴ τὸ χρῶμα, ἐὰν δὲ ἦτο κακὸς καὶ ἁμαρτωλὸς μαύρη. — Τὴν οὕτω πως φαινομένην ψυχὴν καλοῦσι *στοιχειό*. — Ἔχει πρὸς τούτοις καὶ τὴν σημασίαν τοῦ *κατοικιδίου δαίμονος* καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἐνίοτε ἐμφωλεύοντος ἐν οἰκίαις ὄφεως ὃν λέγουσι, *στοιχειὸ τοῦ σπητιοῦ*, καὶ ὃν εὐλαβούμενοι δὲν φονεύουσι· οὗτος ἦν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἱερὸς καὶ ἐλέγετο, *οἰκουρὸς ὄφις* (Ἡσυχ. Ἡροδ. Φιλοστρ.) Ἐκφράζει ἐνίοτε ἡ λέξις τὸ μέγα βάρος, τὴν μεγάλην ὑποχρέωσιν, τὸ βαρὺ ἠθικὸν φορτίον ὡς «ἔχω ἀκόμα στὸ σπῆτί μου δύο στοιχειά» ἐπὶ ἀνυπάνδρων γυναικῶν καὶ μάλιστα παρηβασασῶν πως· — «εἶνε, ψυλὸ στοιχειό» λέγεται ἐπὶ μεγαλοσώμου.

Στοιχειόνω, διαπράτω που φόνον, μιαίνω τι διὰ τοῦ φόνου καὶ μάλιστα νεόδμητον ἢ οἰκοδομουμένην οἰκίαν ὡς «ὀλίγον ἔλειψε νὰ στοιχειώσω τὸ σπῆτι».—Οὕτω *σπῆτι στοιχειωμένο, τόπος στοιχειωμένος*, λέγονται τὰ μέρη ὅπου διεπράχθησαν φόνοι.

Στομαχάρι, μάλλινον ἐπικάλυμμα τοῦ στομάχου, τὸ ἐν Ἀνάφῃ, *στομαχικὸν* καλούμενον.

Στομάχι, ἐκτὸς τῆς γνωστ. σημασίας σημαίνει μεταφ. πάθος, μοχθηρίαν κλ. ὡς *μιλῶ μὲ στομάχι, ἀποκρένομαι μὲ* στομάχι, ἐμπαθῶς, δηλητηριωδῶς. Ῥημ. *στομαχιάζω*, δυσαρεστοῦμαι, ἔχω ἐμπαθῶς.

Στόσμιγο, σῖτος μεμιγμένος μετ' ἄλλων σιτηρῶν. (Ἐκ τοῦ *σῖτος—μίγνυμι*).

Στουβάζω, καὶ σπανιώτερ. *στοιβάζω*, σωρεύω καὶ πιέζω τὰ σεσωρευμένα. Ἐκ τοῦ *στοιβάς*.

Στουβιά, ἀκανθώδης πυκνὸς θάμνος.

Στουππί, τὸ στυππίον· φρ. «εἶνε στουππὶ ἢ ἐγίνηκε στουππὶ», ἐμέθυσεν ὑπερβολικῶς· ὡς καὶ τὰ παραπλήσια «ἐγίνηκε σκνίπα, ἐγίνηκε κούτσουρο» (ἴδε τὰς λέξεις).

Στουπουλίδα, (ἡ) αἱ νιφάδες τῆς χιόνος.

Στραβοκατινίζω, καταπτοοῦμαι, κατατρομάζω. Παρεμφερὲς τῷ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑπτανήσου, *στραβοστομίζω*.

Στραβοκυττάζω καὶ *στραβοτηράω*, βλέπω λοξά, βλοσυρῶς, ἐπιβούλως, ἐχθρικῶς τὸ ὁμηρ. καθ' *αὐτὸ ὑπόδρα ὁρᾶν* (Ἰλ. Α. 142). Μεταφ. φθονῶ, ἐπιβουλεύομαι, ἀντιπαθῶ.

Στραγάλια, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας, σημαίνει τὰ σφυρὰ τοῦ ποδὸς τοὺς ἀλλαχοῦ καὶ παρ' ἀρχαίοις *ἀστραγάλους*.

Στραγγουλάδι, εἶδος ἀγροτ. ἐργασίας, ὁ ἐπὶ τούτου ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ στρεφόμενος περὶ ἄλλον λύγος.

Στραγγουλάω, παραρθρόω, στρέφω, συντρίβω τὸν λαιμόν τινος κυρίως, ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα, τὸν πόδα κλ. «Καθὼς ἐπροβάτεια *ἐστραγγούλησα* τὸ ποδάρι μου». Μεταφ. ἐμποδίζω, καταστρέφω τι, ὡς «τσοῦ ἐχρωστούσανε, ἀλλὰ ὁ Γιάννης *ἐστραγγούλησε* τσὴ δουλιὲς», κατέστρεψε δολίως, κακούργως τὴν ὑπόθεσιν. Ἀφ. *στραγγουλισιὰ* καὶ *στραγγούλισμα*.

Στρεφεύω, ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ πηγῆς παυσάσης τοῦ ἀναβλύζειν. Σπανιώτερον καὶ ἐπὶ τοῦ γάλακτος τῶν γυναικῶν.

Στρέφο καὶ *στέρφο*, ἡ στεῖρα, πλειότερον ἐπὶ ζώων λέγεται· τὸ ἀρχ. στέριφος.

Στρημμένος ἄθρωπος, διεστραμμένος, μοχθηρός. Οὕτω *στρημμένη ψυχή, καρδιά, ἄντερα* κλ.

Στρηφογκόνομαι, συστρέφομαι, περιελίσσομαι, ἀθυμῶ, συνήθως ἕνεκα πόνων.

Στρηφοντέρα, ἀσθεν. στρόφος τῶν ἐντέρων.

Στρήφτουλας, (ἴδε *σβοῦρος*).

Στριγγάρι καὶ *ἔστριγγος* ἴδε *βοτρύδι*.

Στρίγγλα, μεταφ. ἡ διεστραμμένη γραῖα, ἐνίοτε ἡ ἄσχημος ἡ ἀποτροπαίαν ἔχουσα μορφήν. Ὑποκορ. *στριγγλοῦδι*, τὸ διεστραμμένον, τὸ κακότροπον παιδίον. Ῥημ. *στριγγλιάζω*.

Στρογγυλοκόβω, συνήθως «*τὰ στρογγυλοκόβω*», ἔρχομαι μετά τινος εἰς σφοδρὰς ἀντιλογίας καὶ προσβολάς.

Στρόπος, τὸ σχοινίον τῆς κώπης, δι' οὗ αὕτη προσαρμόζεται εἰς τὸν σκαρθμόν.

Στρώχτω καὶ *στρώχνω* καὶ *σκρώνω*, δάκνω, λέγεται δὲ ἐπὶ ζώων δηλητηριωδῶν, ὡς τῶν ὄφεων, τῶν σκορπίων, τῶν μελισσῶν κλ. ἀφηρ. *στρώξιμο, σκρώξιμο, σκρωξιὰ* καὶ *στρωξιά*· μεταφ. προσβάλλω τινά.

Στύψι (ἡ) στυπτηρία.

ΣΥ.

Σύβρασι, (ἡ) τὰ εἰς βραστὰ κυρίως ὄσπρια προστιθέμενα ἐλαίῳ περιοπτὰ κρόμμυα καὶ ἄλλα χόρτα.

Σύγκαμα, ἡ ἕνεκα πολλοῦ περιπάτου, ἢ καὶ ἱδρῶτος φλεγμονὴ τῶν κάτω μερῶν—Ἑλλ. *σκίρρωμα* καὶ *ἐνώδια*· ῥημ. *συγκαίομαι*, πάσχω ἀπὸ σκίρρωμα.

Σύγκολλα, πλησίον· ἐπὶ κτήματος λέγεται συνήθως. Κοινῶς *κολλητά*.

Σύδαυλο, (τὸ) ὁ καιόμενος ἐν τῇ ἑστίᾳ *δαυλός*. Ῥωμ. *συνδαυλίζω*, μεταφ. ἐξάπτω πάθη, ὑποκινῶ ἔριδας.

Σύθαμπα, ἐπιρρ. ἅμα τῇ ἐπιλάμψει τῶν πρώτων αὐγῶν τῆς ἡμέρας ἐκ τοῦ *σὺν—θάμβος*.

Σύκλος, χάλκινον σκεῦος, δι' οὗ ἀντλοῦσιν ὕδωρ· ὁ ἐν Ἀθήναις κουβᾶς.

Συκολόγος καὶ σπανιώτερ. *συκολόϊ*, (τὸ) πτηνὸν, ἡ *συκαλίς*. «σὰ συκολόγος», λίαν κίτρινος.

Συκομαΐδα, εἶδος σύκων τινων κατὰ τὸν Μάϊον.

Σύλειψι, (ἡ) «εἶνε σύλειψι» «ἔχει σύλειψι» «ἔκαμε σύλειψι» ἐπὶ τῆς σελήνης ὅταν ἀμέσως μετὰ πανσέληνον φθίνει.

Συλίντρεχος, συνήθως μὲ ῥήματα κινήσεως ὡς *ἔτρεξα συλίντρεχος*, δρομαίως, ἐσπευσμένως· οὕτω «πηγαίνω, ἔρχομαι, φεύγω συλίντρεχος», μεθ' ὁρμῆς, βίας, σπουδῆς μεγάλης κτλ.

Σύλιψι, σφοδρὸς ἄνεμος, δεινὴ θαλασσοταραχή· ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ *λίψ*.

Συλλυπίσματα, (τὰ τοιαῦτα συνηθ. εἰς πληθ. ὡς *σκαριάσματα*, *βαφτίσια*, *'πιστρόφια*, *χρόνια*, *στερεώματα*, *γενατσούρια* κτλ.) αἱ ἐπὶ τῷ θανάτῳ οἰκείου γινόμεναι ἐπισκέψεις. Ῥωμ. *συλλυπιῶμαι*.

Συμπαγαδόνω, διευθετῶ τὰ ἐμαυτοῦ, φέρω τέλος ἢ παῦσιν ἢ ἀναχαίτισιν εἰς πρᾶξιν τινά, «ἐσυμπαγάδωσε τὲς δουλιὲς καὶ γιὰ τοῦτο δὲν ἐπῆε στὴ φυλακή», ἀνεχαίτισε, ἐθεράπευσέ πως τὴν πρᾶξιν· λέγεται καὶ *στεγνόνω τὴ δουλειά*. Σπανιώτερ. «ὁ καιρὸς συμπαγαδόνει», βελτιοῦται.

Συμπάω, φυσῶ διὰ τοῦ στόματος εἰς τὴν ἑστίαν μεταφ. παροξύνω, ὑποκινῶ, διεγείρω ἔριδας ἢ πάθη ἀφ. *συμπησιὰ* καὶ *σύμπησμα*.

Συμπιάνω, «ἐσύμπιασα κρίας» ἢ καὶ ἁπλῶς *ἐσύμπιασα*, ἤρχισα νὰ παχύνω μετὰ ἀσθένειαν, ἰσχνότητα κλ. *Ἐσύμ-*

πιασα, ἤρχισα ν' ἀπολαμβάνω καὶ νὰ ἐναποταμιεύω χρήματα.

Συμπληαστὴς, ὁ ἀλλαχοῦ λεγόμενος *πλησιαστὴς*, ὁ ἔχων κτῆμα ἀμέσως μετὰ τὸ ἰδικόν μου. Ἐκ τοῦ *συν-πέλας*, *πελάζω*, ἐπιρρ. *συμπληαστά*, πλησίον «ὡς τὰ ποσταντικά μας εἶνε συμπληαστά» δηλ. τὸ ἓν ἕπεται ἀμέσως τοῦ ἄλλου Ῥημ. σπανίως *συμπληάζω*.

Συμπουνεμάρα, δυσωδία ἀφόρητος.

Συμπουνεύω, ὄζω ὑπερβολικῶς, ἐκβάλλω ἀφόρητον δυσωδίαν (οὐδ. καὶ ἐνεργ.)

Συνάνωρα καὶ *ἀνώρως*, ἐνωρὶς, ἰδίως δὲ ἐπὶ ἑσπέρας. (σὺν— ἐνωρὶς—ἀνωρὶς—ἀνώρως).

Συνεβγάνω, κηδεύω τινὰ ἰδίαις δαπάναις, προπέμπω νεκρόν· σπανιώτερ. συνοδεύω, προπέμπω τινὰ ἀναχωροῦντα· ἀφηρ. *συνέβγαρσι* (ἡ), ἐκφορὰ, κηδεία.

Συνεμπάζω, ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῆς συγκομιδῆς τοῦ σταφιδοκάρπου. *Συνέμπασι* (ἡ), ἡ συγκομιδὴ, καὶ αὐτὴ ἡ ἐποχὴ ἐνίοτε.

Συνεπαίρνω, φρ. «μ' ἐσυνεπῆρε ἡ κλάψα», ἐξερράγην εἰς θρῆνον. «Μ' ἐσυνεπῆρε ἡ γλῶσσα» ἐπὶ παραδρομῆς τῆς γλώσσης. Κυρίως ὅμως συνηθέστερον μόνον, ἐπὶ συμβαινούσης ἀκατασχέτου ῥοώδους ὑποχωρήσεως. «Χθὲς ἔφαγα πολὺ καὶ τὴ νύχτα μ' ἐσυνεπῆρε».

Σύνεργο, ἐργαλεῖον.

Συνέρχομαι, ἀναλαμβάνω τὰς δυνάμεις μου, ἔρχομαι εἰς ἑαυτὸν, εἰς τὴν πρώτην μου κατάστασιν καὶ μάλιστα μετὰ λειποθυμίαν ἢ ἀσθένειαν.

Σύννυχτα, ἐπιρ. ἐν καιρῷ βαθείας νυκτός.

Συνομβληκος, συνομῆλιξ.

Συνόσκαλος, ὁ ὁμῆλιξ.

Συνταορίζομαι, σημαίνει τι περισσότερον καὶ ἐπιδεικτικώτερον τοῦ κοινοῦ *ἑτοιμάζομαι*, ὡς «Συνταορίζομαι γιὰ τὸ

πανηγῦρι», ἴσως κατὰ παραφθορὰν τοῦ *συνταράσσομαι*.

Συνταρκάω, ὑποκινῶ τι, διερεθίζω τινά.

Συντροδή, μέγας θόρυβος, ταραχώδης σκηνή.

Σύντροφος, πολλάκις σημαίνει τὸν σύζυγον.

Συντρώγω, οὐδετ, φθείρομαι—εὐρωτιάω, συνήθως δὲ ἐπὶ φαγητῶν ἢ καρπῶν.

Συντσίρτσουλα, εἶδος στρογγύλων καὶ ξηρῶν τηγανιτῶν.

Σύντα, ὅταν.

Σύξυλος,συνήθως ἐπιρρηματικῶς. *Σύξυλα*, ἄρδην, πρόρριζα, «τἄρριξε σύξυλα», κατεβλήθη πλέον ἕνεκα τῆς ἡλικίας, τῆς λύπης κλ.

Συρματιὰ (ἡ), τὸ ἴχνος τοῦ ἕρποντος ὄφεως (σύρω).

Συρτοθηλιά, *βρόχος*.

Συρτὸ (τὸ), εἶδος ὀρχήσεως· (ἴδε Κορ. Ἀλακτ. Β. 339).

Σύσκαρος, ὁ ἐκ ῥίζης, ὁ ὁλοσχερῶς κεκομμένος. «Ἔκοψα τὸ δάχτυλό μου σύσκαρο μὲ τὸ μαχαῖρι».

Σύστασι, ἡσυχία, ἀφροντισία, φρ. ὡς «δὲν ἔχει σύστασι», «δὲν τοῦ πάει σύστασι», ταράσσεται, δὲν εὑρίσκει ἡσυχίαν.

Σύφλογο, ἀπαντᾷ μόνον εἴς τινας φράσεις «μ' ὄρχεται σύφλογο», «μὲ πιάνει σύφλογο», καταλαμβάνομαι ὑπὸ θυμοῦ, δυσαρεσκείας, βαρυθυμίας κλ. (σὺν-φλόξ).

Συφτάνω, ἐξαρκῶ, φθάνω· «δὲν συφτάνω μονάχος μου νὰ τὸ δουλέψω» καὶ ὅρκος, π. χ. «νὰ μὴ συφτάσω νὰ πάω σπῆτί μου»· ἴδε καὶ *καταφτάνω*.

Συχέριο (τὸ), ἡ διὰ τῶν χειρῶν διδομένη τινὶ βοήθεια παρ' ἄλλου· «δόσε μας ἕνα συχέριο στὸ σκάψιμο», δηλ. ἐλθὲ καὶ νὰ μᾶς βοηθήσῃς νὰ σκάψωμεν.

Σύψυχα, ἐπιρρ. κυρίως σημαίνει, ἐκ ψυχῆς, μεταφ. ὅπερ καὶ σύνηθες, ὁλοσχερῶς, ἀφανῶς· «τὰ φάγανε σύψυχα».

ΣΦ.

Σφαὴ, *σφαγὴ* τὸ κοῖλον τοῦ λαιμοῦ—ἐνίοτε ὁ τράχηλος.

Σφαλάγγι, ἀράχνη. *φάλαγξ* (Ἀπομν. Ξενοφ.) καὶ ὑποκορ. *φαλάγγιον* μὲ τὸ προτασσόμενον σ. *Σφαλαγγουνιὰ* δὲ ὁ ἱστὸς τῆς ἀράχνης. — φρ. «πιάνομαι ἀπὸ τὲς σφαλαγγουνιὲς» ἐπὶ τῶν φερόντων σαθρὰ ἐπιχειρήματα μὴ δυνάμενοι μὲ ὅλας τὰς προσπαθείας των νὰ φέρωσιν ἄλλα.

Σφαλιάζομαι. Ἐπὶ τοῦ ἀποθνήσκοντος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς τέκνου, ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ *σφαλίζω*, κλείω. «Νὰ ἤθελε σὲ σφαλιαστῇ καλλίτερα ἡ μάνα σου», θὰ ἦτο καλλίτερον δηλ. νὰ μὴ ἐγεννᾶσο. Σπανιώτερον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐμποδιζομένου νὰ οὐρήσῃ ἢ ἐκκενώσῃ, ὅστις καταλαμβάνεται εἶτα ὑπὸ πόνων καὶ δυσκολίας περὶ τὴν ἔκρυσιν, «ἄφησέ με νὰ κατουρήσω γιατὶ ἐσφαλιάστικα».

Σφαλιστῆρι, μικρὸν εἰκόνισμα, ἔχων ἑκατέρωθεν προσηρμοσμένας θυρίδας δι' ὧν κλείεται.

Σφανταλόνω, κατακλείω—κλείω ἑρμητικῶς, κρύπτω εἰς τόπον δυσεύρετον, ὄνομ. *σφαντάλωμα*.

Σφαρτὸς, ἀνόητος, παράληρος.

Σφάχτης, δριμὺς πόνος καὶ φρ. *μὲ σφάζει*, μὲ πονεῖ δριμέως.

Σφεντόνα, (ἡ) εἶδος χονδροῦ ζωστῆρος, δι' οὗ περιτυλίσσουσι τὰς πατηθείσας σταφυλὰς—ἡ σφενδόνη — *Σφεντονιὰ* δέ, ἡ βολὴ διὰ σφενδόνης κατὰ τὸ *πετριά*, *μαροκιά*, κτλ.— περὶ τῆς δωρ. καταληξ. ἴδε *ἀναπνοά*.

Σφερδοῦγγλι ἴδε *ἀσφέρδουγγλας*.

Σφῆνα, εἶδος τυροῦ.

Σφίξι, ἔχει καὶ σπανίως τὴν σημασίαν τῆς ὑπερτιμήσεως ἕνεκα μεγάλης συρροῆς, ἕνεκα ζητήσεως· ὡς «σήμερα εἶνε μεγάλη σφίξι στὸ φόρο» «εἶνε μεγάλη σφίξι στὸ μεροδοῦλι».

Σφόντυλας, τὸ πρὸς τὸν λαιμὸν μέρος τῆς σπονδυλικῆς στή-

λης ἐκ τοῦ *σπόνδυλος*. Ἐνίοτε καὶ ἀντὶ τοῦ *γούργουρας* (ἴδε λεξ).

Σφοντύλι, μέρος τῆς ἀτράκτου· *σφοντύλια*, μεταφ. ξύλα ἄγρια κοχλιωμένα εἰς ἄλλα ξύλα τοιαῦτα, ἵνα πιέζωσι τὴν *στάσιν* ἢ *πλάντραν* (ἴδε λεξ.)

ΣΩ.

Σωθικὰ (τὰ), ἔγκατα, σπλάγχνα· ἐνίοτε καὶ τὰ *τέκνα*.

Σώνομαι, ἰδιολεκτεῖται καὶ ἐπὶ τῶν ἀποθνησκόντων κληρικῶν.

Σώρασο, τὸ ἔσω ῥάσον τῶν κληρικῶν· *Ξώρασο* δὲ τὸ ἔξω.

Σώχωρο (τὸ), κτῆμα ἐντὸς τοῦ χωρίου, ἢ πέριξ τῆς οἰκίας καὶ συνήθως περικεκλεισμένον.

ΤΑ.

Ταβὰς (ὁ), πλατὺ πήλινον ἀγγεῖον τοῦ μαγειρείου, εἶδος φαγητοῦ ἐκ μικρῶν ἰχθύων ἐν αὐτῷ μαγειρευομένων.

Τάδες (ὁ), οὕτω λέγοντες ἐνίοτε, ἐννοοῦσι τὸν *διάβολον*, ὡς καὶ διὰ τοῦ *δεῖνας* ἢ *ὁ δεῖνας* (ἴδε λεξ.) «Σύρε στὸν τάδε, ἢ δεῖνα», στὸν διάβολον.

Τάζω, ὑπόσχομαι. Τὸ δὲ *τάζομαι* ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῶν εἰς ἁγίους ὑποσχομένων· ἂν γένω καλὰ *ετάχτηκα* στὴν παναγία νὰ τῆς πάγω ἕνα καντῆλι»· *τάμμα*, τὸ ὑποσχόμενον καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόσχεσις «τὄχω *τάμμα* νὰ κάνω κάθε τοῦ Χριστοῦ πανηγύρι»· *τάξιμο*, τὸ ὑποσχόμενον.

Ταΐζω, ῥίπτω, δίδω τροφὴν εἰς τὰ πτηνά· σπανιώτερον δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων ζώων.—Σιτίζω τὸ παιδίον—ἐνίοτε καὶ τὸν παράλυτον ἢ τυφλὸν γέροντα.—Πληρῶ πυρίτιδα τὴν ὀπὴν ἐφ' ἧς ἐφαρμόζεται τὸ καψούλιον· ὀνομ. *ταή*, τροφὴ τῶν ζώων. *Ταΐνι* δὲ τροφὴ ἀνθρώπων συνήθως «ἦρτε κ' ἔφαε

τὸ ταΐνι του». Ἡ λέξις *ταγὴ* εὕρηται παρὰ τοῖς βυζαντιακοῖς.

Ταΐφαλος, βλὰξ, ἀνόητος.

Τακουνᾶς, φανατικὸς, θρησκομανής.

Ταλικὸς, ὀλιγοδρανὴς, ἀδύνατος. Ῥημ. *ταλικεύω*.

Ταμπουρὶ καὶ *ταμπουρᾶς* καὶ *μπουράτο*, ὁ ψήστης τοῦ καφὲ, (τουρκ. ταμπής).

Τἀπίστομα, ἐπιρρ. συνήθως μὲ τὰ ῥήματα *πέφτω*, *γέρνω* καὶ τὰ τοιαῦτα· «πέφτω τἀπίστομα», πίπτω *ἐπὶ στόμα*.

Ταρκαζίκα, ὁ ἐκ δέρματος σάκκος τῶν κυνηγῶν, καὶ ἐν γένει αἱ τοιαῦται πῆραι τῶν χωρικῶν. Μεταφ. τὸ ἀνθρώπινον δέρμα.

Ταρνανάϊ (τὸ), μέγας θόρυβος, ἴδε καὶ *συντροφή*.

Τάρταρος, εἶδος πτηνοῦ.

Ταταράζω, ἐπὶ τῶν λίαν ἰσχυρῶς θρηνούντων καὶ οἱονεὶ λυποθυμούντων παιδίων.

Ταττᾶς καὶ ὀρθότερον *τάττας* καὶ ὑποκορ. *ταττάκης*. Οὕτω λέγουσι τὰ μικρὰ παιδία τὸν πατέρα των· ἑλληνικωτάτη ἡ λέξις ἐκ τοῦ ἀρχ. *τέττα*.

Τάφετε, ἐπιρρηματικὴ ἔκφρασις, ἀπαντῶσα ἐν τῷ Ληξουρίῳ τοῦ Λασκαράτου, σιωπήσατε.

Ταφιάζω, φονεύω, παίω ἐπικινδύνως· «τὸν ἐτάφιασε στὸ ξύλο», τὸν ἐκτύπησε θανατηφόρως. Ἐκ τοῦ *τάφος* *ἐνταφιάζω* μεταφ. καταβάλλω τινά· «τὸν ἐτάφιασα τσὴ βρυσιές», τοὺς ἐταφιάσαμε, συνήθως ἐπὶ πολιτικῶν ἐχθρῶν.

ΤΕ.

Τεγκλόνω, τανύω καὶ τανύομαι, συνήθως ἐπὶ τῶν ἀποθνησκόντων λέγεται μάλιστα κἄπως καταφρονητικῶς· «τὰ *τεγκλόνω*», ἀποθνήσκω.

Τελειόνω, ἐκτὸς τῆς κυρίας σημασίας, σημαίνει καὶ τὸ ἀπο-

θνήσκω, *τελευτῶ τὸν βίον* π. χ. «ἐτέλειωσε τὴ νύχτα τὲς τρεῖς ὧρες». Ἔκφρασις σεβασμοῦ πρὸς ἀποβιώσαντα, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ ἀποθνήσκω (τελευτᾷν).

Τελεσιός, λέγεται μόνον ἐν τῇ ὑβριστικῇ ἐκφράσει «πίξιος, δίξιος, τελεσιός» (ὅρα λεξ.) (ἴδε καὶ Γλωσσάρ. Λέσβιον Νεοελλ. Ἀναλεκτ. φυλλ. Ζ'.)

Τετραδιάτικα, ἐπιρρ. ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ· οὕτω δευτεριάτικα, τριτιάτικα, παρασκευάτικα, σαββατιάτικα, κυριακάτικα, ἐκτὸς τοῦ *πεφτιάτικα*, ὅπερ οὐδέποτε σχεδὸν λέγεται.

Τετραδοπαράσκευο, ἡ τετάρτη καὶ παρασκευή.

Τετράπαχυς, παχύτατος· ἴδε *τετράπλουτος* καὶ *ἐφτάψυχος*.

Τετράπλουτος, βαθύπλουτος· περὶ τοῦ ἀριθμ. *τετρα* ἴδε τὴν λέξιν *ἐφτάψυχος*.

ΤΗ.

Τηγανίτα, ἡ τηγανιζομένη ζύμη, τὸ ἀρχ. *τηγανίτης*.

Τηγανόψομο, εἶδος πλατέων καὶ λεπτῶν τηγανιτῶν.

Τήζομαι, φθείρομαι ἐξασθενῶ ὑπὸ χρονίας ἀσθενείας καὶ μάλιστα φθίσεως, μεταφ. κατατρέχομαι, ὑπερενοχλοῦμαι, (*τήκομαι;*)

ΤΙ.

Τιλιμουράω, ἐξασθενίζω, καταβάλλω· «τὸν ἐτιλιμουρίσανε ἡ ἀρρώστιες». *Τιλιμουρημένος* καταβεβλημένος, κακοδιάθετος, ἐξησθενημένος, ἀφ. *τιλιμούρησι*, λύπη, πικρία.

Τιμῶνι, πηδάλιον, ῥημ. *τιμωνίζω*, πηδαλιουχῶ, μεταφ. διευθύνω. Συνθ. *τιμωνομύτης*, ὁ ἔχων μεγάλην καὶ ἐξέχουσαν κατὰ τὰ ἄνω μέρη μύτην.

Τίποτα, τίποτσι, τίποτις καὶ *τίποτες* ἀντὶ τοῦ *τίποτε*.

Τιποτένιος, εὐτελής, φαῦλος, μικροῦ λόγου ἄξιος, ὀλίγος.

ΤΟ.

Τότενες, ἐνίοτε ἀντὶ τοῦ *τότε*.

Τούμπανα, τὰ πλευρὰ, τὰ νῶτα· «θὰ σοῦ κόψω, θὰ σοῦ τσακίσω τὰ τούμπανα», θὰ σοῦ συντρίψω τὰ πλευρά.

Τουμπάνι, εἶδος ἀδιατρήτου κοσκίνου.

Τουμπανιάζω, γίνομαι τυμπανίας ἕνεκα ἀσθενείας· ἐνίοτε «ἐτουμπάνιασε ἡ κοιλιά μου ἀπὸ τὸ φαΐ», καὶ ἐπὶ νεκρῶν λέγεται *τὸν εὑρήκανε τουμπανιασμένονε*, ἢ καὶ *τούμπανο*, τετανυμένον, ἄκαμπτον.

Τούμπανος, εἶδος πτηνοῦ.

Τούραγνος, τύραννος, βασανιστὴς, ἰδίως δὲ λέγεται ἐπὶ τῶν ἀνησύχων καὶ παρεχόντων λύπας καὶ βάσανα εἰς τοὺς γονεῖς των, καὶ ῥημ. *τουραγνάω*.

Τουρλίδα, εἶδος πτηνοῦ.

Τουρτουρίζω, ἐπὶ τῶν συγκρουομένων ὀδόντων καὶ ἐν γένει ἐπὶ τοῦ λίαν τρέμοντος ἕνεκα ψύχους ἐκ τοῦ *ταρταρίζω*, ἴδε Βυζ.

ΤΡ.

Τραγανὸ, χόνδρος ῥημ. τραγανίζω, συνήθως δὲ «τραγανίζω τὰ δόντια», κροτῶ, βρύκω τοὺς ὀδόντας, μεταφ. ἀπειλῶ, παραφυλάττω· *τραγανιστὸς* καὶ *ξεροτραγανιστὸς καρπὸς*, ὁ τραχὺς καὶ θραυστός.

Τραγάτα, καλύβη, οἰκίσκος ἐκ κλάδων ἢ χόρτων.

Τραγάτης, ἐπιστάτης, κυρίως εἰς κτήματα, συγκομιδὰς καρπῶν κλ. φύλαξ.

Τραπέτσι (τὸ), (τὸ παρὰ Χίοις *δρασπέτι*), τὸ ὀξυτάτην ἔχον γεῦσιν ὑγρὸν, κυρίως ἐπὶ οἴνου. Ἴσως ἔχει συγγένειαν ἡ λέξις πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων *τροπίας* καὶ *τραπητός*.

Τρεχάκης (ὁ), σπανία λέξις, ὁ περιπατῶν ταχέως καὶ οἱονεὶ τρέχων.

Τρεχάκι (τὸ), τὸ τρέξιμον, συνήθως πληθυντ. λέγεται καὶ μάλιστα ἐν ταῖς φρ. «τὸ βάνω» ἢ «τὸ ρίχτω στὰ τρεχάκια» ἢ «τὸ κόβω τρεχάκια».

Τρέχουσα (ἡ), ἔντομον ταχυπόρον εὑρισκόμενον συνήθως εἰς πλοῖα καὶ σιταποθήκας· ἴδε καὶ *κούμπαρος*.

Τρημῶνι, κόσκινον μὲ μεγάλας ὀπάς. Ἴσως ἐκ τοῦ *τρῆμα*.

Τριάρατος, μὲ ρῆμα *φεύγω*, συνήθως ἀπαντᾷ, σημαίνει δὲ τὸν δρομαίως, κάλπην φεύγοντα, ἕνεκα μάλιστα φόβου, καταισχύνης καὶ τῶν τοιούτων· ἴσως ἐκ τοῦ τρις-ἀράσσω· ἴδε *συλίντριχος*.

Τρίβαλα, μικρὰ τεμάχια συντριφθέντος ἀγγείου ἢ ἄρτου. Ἐκ τοῦ *τρίβω*.

Τριβή, τὸ μέρος τοῦ ἀρότρου, πρὸς ὃ ἐρείδεται ὁ ζυγός.

Τριβουλίδι, μικρὸν ἀκανθωτὸν φυτὸν περιπλεκόμενον συνήθως εἰς τὰ ἔρια τῶν ζώων, ἐνίοτε ἡ κόπρος αὐτῶν ἡ περιπλεκομένη εἰς τὰ μαλλία των (ἐκ τοῦ *τρίβηλος*).

Τριζῶνι, ξύλινον ὄργανον τῶν παιδίων, ὅπερ στρεφόμενον παράγει *τριγμόν*. Ἄλλοτε κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς μεγάλης ἑβδομάδος καθ' ἅς, ὡς ἦτο ἔθιμον, *ἐχήρευον ἡ καμπάνες*, (ἴδε λεξ. *χηρεύω*) οἱ παῖδες τῆς ἐνορίας περιεφέροντο εἰς τοὺς δρόμους κροτοῦντες *τριζώνια* καὶ *χτυπητῆρας* (ἴδε λεξ.) ὅπως εἰδοποιῶσι τὴν ἔναρξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν.

Τρικέρης, ὁ σύζυγος ὑπὸ πολλῶν μοιχευομένης γυναικός. Ἐκ τοῦ *τρις* σημαίνοντος ἐπίτασιν καὶ *κέρας*· ἴδε *ἐφτάψυχος*.

Τρικέρι, τρίκηρος κηροστάτης.

Τριλόχι (τὸ), σφοδρὸς ἄνεμος· ἴσως ἐκ τοῦ *τρι-λιγύς*. Συνήθως λέγεται «ἔβαλλε τριλόχι».

Τριμύστηρα, «κάνω τριμύστηρα» συνήθως ἀπαντᾷ· ἐξιππάζομαι καὶ ὑπερβολικῶς ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν

μου, τὴν χαράν μου, ἐνίοτε καὶ τὴν λύπην μου.

Τριόλα, τὸ μεγάλον *μπαρμποῦνι*. Ἐκ τοῦ ἀρχ. *τρίγλη* καὶ *τρίγλα*. *Τριολὶ* δὲ λέγεται ἡ μικρὰ τρίγλη, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι μικροὶ ἰχθῦς.

Τριπούμπουλο (τὸ), τὸ ἐν Ἀθήναις *τρικούγκουλο*, ἔκφυμα, ἀπόστημα κινδυνῶδες εἰς τὸ στόμα εἰς ὃ σχηματίζονται τρεῖς ὀπαί. Ὑπάρχει καὶ κατάρα ἐπὶ τῶν λεγόντων ἢ εὐχομένων τι ἀπευκταῖον, «Τριπούμπουλο νὰ σοῦ φάῃ τὸ στόμα».

Τρισεύγενος, συνήθως λέγεται μαζὴ μὲ τὸ *αρχοντικὸς* «εἶνε ἀρχοντικὸς καὶ τρισεύγενος» εὐγενέστατος, γλυκύτατος τοὺς τρόπους κλ. ἴδε *Τρικέρης*.

Τρίστρατο, μέρος ὅπου συναντῶνται τρεῖς ὁδοί.

Τροβάδα, τρομερὰ κακοκαιρία καὶ κυρίως σφοδρότατος ἄνεμος.

Τροβόλι, ὁ χυτὴρ εἰς ὃν χύνουν τὸν τυρόν. Τὸ *τυροβόλιον*.

Τροματοῦρα, τὸ τρέμειν. «Μὲ πιάνει τροματοῦρα» τρέμω ὑπὸ φόβου, ὑπὸ φρίκης.

Τροπὸς μεγάλη πλακωτὴ πέτρα ἐφ' ἧς ἐπικαθίζουσι τὴν *καλαμωτὴν* (ἴδε λέξιν), ἐν τῇ πατήσει τῶν σταφυλῶν.

Τρουβᾶς, μικρὰ πήρα τῶν ὁδοιπορούντων καὶ ἐν γένει τῶν χωρικῶν.

Τροφάλι, ὅλος ὁ τυρὸς, ὁ καὶ *κεφάλι τυρὶ* λεγόμενος (τυρὸς-κεφαλή).

Τροχάω, ἀκονάω ἐπὶ τοῦ *τροχοῦ*, ὀνομ. *τρόχισμα*, *τροχισιά*.

Τρυγητής, ὁ Σεπτέμβριος μὴν καθ' ὃν γίνεται ὁ *τρυγητὸς* τῶν σταφυλῶν, καὶ ὁ ἐργάτης ὅστις τρυγᾷ.

Τρυγιά, καὶ κατὰ τὴν συνήθη ἀποβολὴν τοῦ γ *τρυά*, *τρὺξ* τοῦ οἴνου, σπανιώτερ. τοῦ ἐλαίου.

Τρυγοσάκκι, τὸ σακκίον τὸ ὁποῖον γεμίζουσι τρυγὸς ἵνα κατασταλάξῃ ὁ ἐν αὐτῇ οἶνος.

Τρυγονόκαιρος, νότιος ἄνεμος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τρυγώνων, καθ' ἣν ἔρχονται πολλαὶ τρυγῶνες.

Τρύγος, ὁ τρυγητὸς τῶν σταφυλῶν καὶ τῆς σταφίδος· *τρυγητής*, ὁ τρυγῶν ἐργάτης· *τρυγητικὰ* τὰ ἔξοδα, τὰ ἡμερομίσθια ἐν τῷ τρυγετῷ. Ῥημ. *τρυγάω*, ὅπερ καὶ ἐπὶ μελισσῶν λέγεται· τὸ ἀρχ. *βλίττεσθαι* (Ἀριστολ.)

Τρυγοσάκκι, ἴδε *τρυγιά*.

Τρυποκάρυδο (τὸ), μικρότατον πτηνὸν, *ἀκανθίς*.

Τρυπουλεύω, ὑπεξαιρῶ, κλέπτω λίαν κρυφίως μικρὰ πράγματα. Ὁ τοιοῦτος κλέπτης λέγεται *τρυπῆς* καὶ θηλ. *τρυποῦ*. Λέγεται καὶ ἐπὶ γαλῶν.

Τρώϊλας (ὁ), οὕτω λέγουσι τὸν ὀξύθυμον καὶ ὀργίλον συνήθως γέροντα· σπανιώτερον καὶ τὰ τοιαῦτα παιδία.

ΤΣ.

Τσίντζικας καὶ ὑποκορ. *τσιντσίκι*, ὁ τέττιξ. *Τσιντζικόμυαλος*, ὁ κουφόνους.

Τσαγγὸς, ὁ ἀλλαχοῦ *ταγγὸς*, ἰδίως ἐπὶ λιπαρῶν, ὡς τσαγγὸ βούτυρο, λάδι κλ. ἑλλ. *τσαγγὸς*, ἀφηρ. *τσαγγοῦρα* ἡ τοιαύτη γεῦσις. Ἡ τροπὴ τοῦ τ εἰς τσ γίνεται εἰς πολλά· ταγγὸς (τσαγγὸς), τίλη (τσιρλιὸ), τέτιρος (τσίντζικας).

Τσάκισι (ἡ), ἡ εὐθεῖα πτυχὴ εἰς τὰ φορέματα καὶ ἐν γένει εἰς τὰ ὑφάσματα. Μεταφ. ἀμαρυγὴ τοῦ προσώπου καὶ «ἐτσάκισε» ἐνίοτε, ἄρχεται γηράσκειν — ἀρχή. «Ἔκαμα τσάκισι» ἤρχισα. Ῥημ. *τσακίνω*, συντρίβω, ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ληνῷ σταφυλῶν = ἄρχομαι νὰ σήπωμαι, λέγεται δὲ, ὅταν ἀπὸ τῶν σταφυλῶν ἐκρέει τὸ *απόσταμα* (ἴδε λεξ.)

Τσακόνω, δράττω, συλλαμβάνω, κατάσχω· *τσακόνομαι* δὲ ἔρχομαι εἰς χεῖρας μέ τινα, ἐχθρεύομαι μετά τινος, «εἶνε τσακωμένοι ἢ τἄχουν τσακωμένα», διάκεινται ἐχθρικῶς, ἀντιπαθοῦνται· ἀφ. *τσακομάρα*, συμπλοκὴ, ἔρις.

Τσαμπλιάκος, τὸ εἰς τὰ κρύφια μέλη γεννώμενον παρασιτικὸν ζωΰφιον. *Ἰξώδιον*, ἰατρ.

Τσαμποῦνα, σφυρίχτρα ἐκ στελέχους ξηροῦ χόρτου. Ῥημ. *τσαμπουνάω* καὶ *τσαμπουνίζω*, ὑπορ. μεταφορ. λέγω παράδοξα, παραληρῶ, ταράσσω.

Τσαμποῦνι, μικρὸν ἔρνος τῶν κλημάτων.

Τσαντίλα, ἀραιὸν πανίον εἰς τὸ ὁποῖον χύνουσι τὴν *μυζίθραν*. Μεταφ. τὸ ἀραιὸν καὶ διαφανὲς ὕφασμα.

Τσαπαλίζω, ἀρθρῶ λέξεις· ἰδιολεκτεῖται μάλιστα ἐπὶ τῶν παπαζόντων παιδίων. Ἐνίοτε καὶ ἐπὶ μόλις δυναμένων νὰ ἐκφρασθῶσιν εἴς τινα γλῶσσαν, ὡς «τσαπαλίζω ἀγγλικά».

Τσάρκος, μικρὸν χαράκωμα ὅπου περικλείουσι τὰ μικρὰ ἀρνία.

Τσάχαλα, σκύβαλα, σάρματα, ξυλάρια.

Τσερέπα, πήλινον ἀγγεῖον.

Τσηγαρίζω, βράζω φαγητὰ μὲ ἔλαιον ἢ μὲ ἄλλην λιπώδη περιοπτάω οὐσίαν, ὅθεν *τσηγαρίδια* τὰ τοιαῦτα χόρτα.

Τσιγγράω, κεντῶ, ἐξερεθίζω. ἐνοχλῶ.

Τσίκα, τὸ ἀλλαχοῦ *τίγκα*, ἐπιρ. «τὸ ἀγγειὸ εἶνε γιομάτο, τσίκα» μέχρι στεφάνης.

Τσίκλα, πτηνὸν ἢ *κίχλα*. Τὸ κ. πολλάκις τρέπεται εἰς τσ, ὡς *κύκνος* (*τσυκνιᾶς*), *κίχλα* (τσίχλα).

Τσικλοκότσυφο, κίχλαι καὶ κόσσυφοι. Σύνθ. λέξις.

Τσικνοπέφτη, ἡ πέμπτη τῆς τυρινῆς· *μουρδουλοπέφτη* δὲ ἡ τῶν ἀποκρέω.

Τσίκου, λέξις λεγομένη πρὸς ἀποδίωξιν τῶν σκύλων.

Τσιμουτιά, ὁ ἐλάχιστος ψόφος καὶ μάλιστα ἐπὶ φωνῶν ὡς «δὲν ἔπεφτε, ἢ δὲν ἀκουότουνε τσιμουτιά». Ῥημ. σπαν. *τσιμουτάω* καὶ *τσιμουτένω*, μέλλ. *τσιμουτήξω*.

Τσίμπλα, ἡ λήμη τῶν ὀφθαλμῶν.

Τσιμποῦρι, τὸ προσκολλώμενον εἰς τὸ δέρμα τῶν προβάτων καὶ τῶν κυνῶν μάλιστα, ζωΰφιον. Ὁ παρ' Ὁμήρῳ μὲν *κυνοραϊστής*, παρὰ δὲ Πλουτάρχῳ *κρότων*. Ῥημ. *τσιμπουριάζω*.

Τσιμπουρογιάννης, μικρόν τι πτηνόν.

Τσιράω, ἐρεθίζομαι, ὀργίζομαι. Οὐσιαστ. *τσίρα*, ὀργή, ἐρεθισμός· ἐπιθ. *τσίνιαρης* καὶ θηλ. *τσηνιάρα* καὶ *τσηνιαριά*, ὁ ὀργίλος, ὁ ἐριστικοῦ καὶ εὐερεθίστου χαρακτῆρος.

Τσίνορο, ἡ βλεφαρίς.

Τσιπουριά, αἱ ἐν τῇ *καλαμωτῇ* (ἴδε λεξ.) πατηθεῖσαι καὶ πιεσθεῖσαι καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς ἀποκτῶσαι σταφυλαί.

Τσιρλιό, ἡ διάρροια, ἐκ τοῦ ἀρχ. *τίλη*. Ῥημ. *τσιρλάω*, μεσ. *τσιρλιῶμαι*, ὑπερβολικώτερον δὲ *τσιρλοκοπάω*· ἐπιθ. *τσιρλερό*, ὡς «τσιρλερὸ σταφύλι» τὸ ὑδαρὰς ἔχον τὰς ῥάγας.

Τσιροπούλια, οἱ μικροὶ σπουργίται, εἶτα πᾶν μικρὸν πτηνόν.

Τσετσέλια, εἶδος ἀνθέων, λέγονται καὶ *μοσχαρδίνια*, (ἴδ. λεξ.)

Τσιτσί, οὕτω λέγουσιν εἰς τὰ μικρὰ παιδία τὸ κρέας, ἢ καὶ τὸ προσφάγιον ἐν γένει.

Τσιτσιμίδα, ἄγριον εὐῶδες λάχανον.

Τσιωπή, ἡ σιωπή· ῥημ. *τσωπαίνω* καὶ *τσιωπαίνω*. Ὑπάρχει ἐν αὐτῇ τῇ σημασίᾳ καὶ ῥῆμα *τσιτόνω* ἀλλ' εἶνε ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ cito.

Τσομπόνω, ἐπὶ κακοήθους οἰδήματος ἢ ἐπὶ φλεγμονῆς εἴς τι μέρος τοῦ σώματος λέγεται, ὡς «ἐμπῆκε ἕνα ἀγκάθι καὶ ὅλο μου τὸ χέρι εἶναι τσομπωμένο».

Τσούζω, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας (ἴδε λεξ. Βυζαντ.) σημαίνει καὶ κτυπῶ παιδίον καὶ μάλιστα εἰς τὴν χεῖρα μὲ λεπτὸν λύγον. «Τσοῦξέ το νὰ μὴν τὸ ματακάμη», ἐνῷ δὲ τῇ φράσει «τὴν τσούζω», σημαίνει πίνω οἶνον, εἶμαι μέθυσος· ἀφηρ. *τσουσμάρα*, *τσουξιά* καὶ *τσούξιμο*. Ἐκ τούτου καὶ *τσοῦχτρα* εἶδος μικροῦ δηκτικοῦ κώνωπος, καὶ *τσουχνίδα*, ἡ ἀλλαχοῦ λεγομένη *τσικνίδα*, φυτ. ἡ κνίδη.

Τσουκάλι, τὸ μικρὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πήλινον σκεῦος τοῦ μαγειρίου.

Τσουλόνω, αἴρω πρὸς τὰ ἐπάνω, κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ὠτίων τοῦ ὄνου. «Τὰ τσούλωσε» ἦρε πρὸς τὰ ἐπάνω τὰ ὠτά του. Ἐνίοτε λέγεται καὶ ἐπὶ τῆς ἐν στήσει πόσθης· ὡς «τοῦ τσούλωσε» εἶνε ἐν στήσει.

Τσουντί, τὸ εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον ἄκρον τῆς κουλούρας (ἴδε λεξ.)

Τσούπρα, ἡ ἀλλαχοῦ *τσοῦπα*, τὸ μικρὸν θῆλυ τέκνον, ἐνίοτε ἡ θυγάτηρ, ὡς «ἐπάντρεψα τὴ τσοῦπρα μου». Ὅρα Πανδώρ. τόμ. ις′ 126 ἐν σημειώσει.

Τσουράκι, ἡ μικρὰ περικνημίς.

Τσουρουτεύω, ὑπεξαιοῶ, κλέπτω δολίως ἰδίως δὲ ἐπὶ μικρῶν πραγμάτων, ὠφελοῦμαι διὰ δόλου χρήματα ἀπὸ ἄλλον.

Τσουρούφλια, (τὰ ἀλλαχοῦ *τζουλούφια*) ἐνίοτε τὰ διὰ πυρὸς στρεπτὰ μαλλία.

Τσουρουφλίζω, περιφρύγω, περικαίω· μεταφ. βασανίζω, βλάπτω σφοδρῶς τινα, ἀφ. *τσουρούφλισμα*.

Τσοῦτσα, μέθη, οἰνοποσία, ῥῆμα δὲ *τσουτσάρω*, οἰνοποτέω, μεθύσκω.

Τσούφλαιο, φλοιὸς τῶν καρπῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐχόντων σκληρὸν φλοιὸν ὡς τῶν ἀμυγδάλων, καρύων κλ. λέγεται δὲ καὶ τὸ κέλυφος τῶν ὠῶν.

Τσυχνιᾶς, πτηνὸν ὁ *κυχνίας*.

Τσιτσιρίζω, κυριολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ κνισμοῦ ἐν τῷ βράζοντι ὑγρῷ, ἰδίως δὲ εἰς τὰς λιπαρὰς οὐσίας «τὸ λάδι, τὸ βούτυρο τσιτσιρίζει». Μεταφ. βλάπτω δεινῶς τινα, βασανίζω.

ΤΥ.

Τυλιγάδι (τὸ), μακρὺ ξύλον, ὅπου *τυλίσσονται* νήματα, ἡ τῶν ἀρχαίων *μήρινς* καὶ *πηνιστήρ*.

Τυροκομειό, ἡ κατασκευὴ τοῦ τυροῦ, ἐνίοτε καὶ αὐτὴ ἡ ὕλη. Ῥῆμ. *τυροκομάω*, κατασκευάζω τὸν τυρόν.

Τυρόπηττα, ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Λαμπρᾶς συνήθως, κατασκευαζομένη πήτα ἐκ γάλακτος καὶ τριβομένου τυροῦ.

Τύφλα, λέγεται ἡ λέξις μόνον εἰς τὸ «τὴν κακή σου τύφλα» καὶ τὰ τοιαῦτα δι' ἧς οἰκτείρεται, ψέγεται ἡ ἀμάθεια, ἡ εὐπιστία κλ. τινος.

Τυφλίτης, εἶδος *διαδόνου* (ἴδ. λεξ.) μὴ σχηματίζοντος κορυφὴν (ἴδε *κοσκινίτης*).

Τυφλοκαύλουκο, ὁ φυσικῶς μὲ κεκλεισμένους ὀφθαλμοὺς γεννώμενος σκύλαξ· μεταφ. ὁ πάσχων ὑπὸ ὀφθαλμίας καὶ ἐξοιδημένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς.

Υ.

Ὕλη, δάσος. Σώζεται ἡ λέξις ἐν Σάμῳ ὡς ὄνομα δασώδους τοποθεσίας.

Ὕπουργα (τὰ), τὰ ἄγρια ξύλα τοῦ ληνοῦ' (τὰ σφοντύλια καὶ ἡ στάσι).

Ὕφου καὶ νύφου, ἐπιρρ. συνήθως ἀπαντᾷ «ὕφου ντοῦ νύφου»· ἐπὶ παντελοῦς καταστροφῆς, ἡ ἀπωλείας.

ΦΑ.

Φαγανέλι, μικρὸν ᾠδικὸν πτηνόν.

Φαγγρί, εἶδος ἰχθύος· ἀρχ. *φάγρος*.

Φαγγρίδι (τὸ), καὶ σπανιώτερ. *καρύδι*· ὁ χλωρὸς λοβὸς τοῦ βάμβακος· ἴδε *καρίκι*.

Φαγανὸ ζῶον, πολυφάγον ἐνίοτε καὶ τὸ δάκνον.

Φάκλα, ἡ ἀναμμένη παχεῖα θρυαλλὶς τοῦ λύχνου ἢ τοῦ κηρίου.

Φαμελιά, ἐκτὸς τῶν γνωστῶν σημασιῶν σημαίνει παρὰ τοῖς χωριανοῖς μάλιστα καὶ τὴν *σύζυγον*.

Φανούσιμος, εὐειδής.

Φαντασία, ὑπερηφάνεια, ἀγιοωχία. Συνηθεστέρα ἡ μετοχ. *φαντασμένος*, ὑπερηφανευόμενος, πεφυσιωμένος.

Φαοῦρα καὶ φαωμάρα, ὁ κνησμός· *φαωμάρα*, ἐνίοτε καὶ τὸ ὀργίλον τοῦ ἤθους (ἴδε *τρώγομαι*).

Φάουσα, ἀσθεν. ἡ *φαγέδαινα*.

Φαρμάκι, δηλητήριον, ἰός· μεταφ. πᾶν πικρότατον «Ὁ καφὲς ποῦ μοῦ 'φερες εἶνε φαρμάκι». Ἐνίοτε προτάσσεται καὶ τὸ *πρικὸς*=πικρός· «ὁ στόμας μου εἶνε πρικὸς φαρμάκι» πικρότατος. Ἐκ τούτων *λόγια φαρμακεμμένα*, ἐγγικτικά, προσβλητικά. *Φαρμακεμένος καιρός*, ὅπερ καὶ *γιομένος καιρός*, ἴδε *Γιόνω*.

Φαρομανάω, συνταράσσω, τρέχω, φωνάζω καὶ ἐν γένει εὐθυμῶ, παίζω· οὐσιαστ. *φαρομανιὸ* καὶ *φαρομανισταριό*.

Φαρτσέτι καὶ μεγεθυντικῶς *φαρτσέτα*, μικρὸν δρεπανοειδὲς μαχαίριον τῶν χωρικῶν.

Φαρφαλιάρης, φλύαρος, ἐπεαβόλος, ὁ λέγων, ὁ προδίδων τὸ ὅ,τι ἤκουσε.

ΦΕ.

Φεγγαριάζομαι, σεληνιάζομαι-*φεγγαριάτικο*, ἡ περιοδικὴ ἐπιληψία, ὁ σεληνιασμὸς-Συνήθως ἐπὶ ζώων λέγεται καὶ μάλιστα κυνῶν.

Φέγγει (ἡ *ἡμέρα*), ὑποφώσκει.

Φεγγουλίζει τριτοπρ., μόλις φέγγει, ὑποφώσκει-κυρίως ἐπὶ ἑτοιμοσβέστου ἢ μακρυνοῦ φωτός.

Φειδόνα, ὁ θῆλυς ὄφις. Ἐνίοτε ἡ δολία καὶ μοχθηρὰ γυνή.

Φελάω, ἔχω ἀξίαν, εἶμαι ἁρμόδιος εἴς τι, εἶμαι καλῆς ποιότητος. «Ἐτοῦτο τὸ φαὴ δὲν φελάει» Δὲν φελᾶς γιὰ τίποτες, δὲν εἶσαι ἄξιος. Ἴσως ἐκ τοῦ *ὠφελέω*.

Φελλιασμένος, ὁ ἐλαφρόνους, ὁ ἰδιότροπος. Ἐκ τοῦ *φελλός*.

Φέρτα ἐπίρ. πάντοτε λεγόμενα μὲ τὸ *σύρτα* «Δὲν ἔκανε ἄλλο

όλην την ημέρα παρά σύρτα φέρτα» δηλ. να πηγαίνη και να έρχηται.

Φευγειό, ἡ κρυφία φυγή, σπανιώτερον εἰρωνικῶς, *τὰ φευγατσούλια*.

ΦΗ.

Φηρέρω, σύνηθες τὸ ῥῆμα ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ πάσχα χρωομένων ὠῶν. Ἐκ τοῦ ἰταλ. ferire.

ΦΙ.

Φιδολόϊ, εἶδος πτηνοῦ τρώγοντος τοὺς ὄφεις.

Φιδοτρώγομαι, αἰσθάνομαι βαθυτάτην λύπην, δυσαρέσκειαν καὶ μάλιστα ὅταν ἀκούω καλόν τι διὰ τὸν ἐχθρόν μου ἢ ἐν γένει δι' ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἀντιπαθῶ, δυσχεραίνω κλ. (ἴδε Ζώχνω) «ὅταν ἄκουσε πῶς θὰ τὸν ἀφήσῃ κληρονόμον, *ἐφίδιοφαώθηκε*» ἢ τὸν *ἐζώξανε τὰ φίδια*.

Φιλακόλουθος, ὁ φοιτῶν τακτικῶς εἰς τὰς ἀκολουθίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Φιλόζωος, ὁ πολὺ ἀγαπῶν τὴν ζωήν του, καὶ ἑπομένως διαιτώμενος ἐν αὐστηρᾷ προφυλάξει κλ. ἀφηρ. *φιλοζωΐα*.

Φιλονάδα (ἡ), φίλη.

Φίλος, ἐκτὸς τῆς κοινῆς σημασίας, σημαίνει καὶ τὸν *σύνευνον* «ἔχω φίλον» λέγει ἡ γυνή, ἔχω τὸν διατηροῦντά με· «ἡ γυναῖκά του εἶχε φίλους».

Φιλόχριστος, ὁ ἐπαίτης, (φίλος τοῦ Χριστοῦ) θηλ. *φιλοχριστίνα*.

ΦΛ.

Φλαγοῦνα καὶ *φλαοῦνα*, εἶδος στρογγύλου ἄρτου ἐζυμωμένου μὲ πολὺ ἔλαιον.

Φλαλᾶς, ὠνοματοπ. λέξις, ὁ φλύαρος.

Φλάσκα καὶ *φλασκί*, ξηρὰ κολοκύνθη χρησιμεύουσα ὡς κύπελλον. Ἐνίοτε ἡ φλυαρία, ὁ ἄσκοπος ἢ ὁ ἐπιδεικτικὸς λόγος, συνήθως «*πετάω φλάσκες*» Παρὰ Σουΐδᾳ ἀπαντᾷ ἡ λέξις *φλασκίον* ἑρμηνεύουσα τὴν λέξιν *πυτίνη*. Παρὰ δὲ Ἡσυχίῳ *φλάσκων*.

Φλασκομάγουλος, συνηθέστερον εἰς θηλυκὸν γένος ἡ ἔχουσα παχείας καὶ ἐξεχούσας παρειάς.

Φλόη, σπανίως ἀντὶ *χλόη*.

ΦΟ.

Φοβέρα, πτόησις, ἀπειλή· λέγεται καὶ *φοβέρητα* (ἡ) ὡς ἄργητα, ἡ ἀργία· *μάνητα*, ἡ *μανία*. κλ. Ῥημ. *φοβερίζω*, ἀπειλῶ.

Φοινικιάζω, τερηδονίζομαι συνήθως *φοινικιασμένα κόκκαλα*, *φοινικιάζουν τὰ κόκκαλα*.

Φόλι καὶ *προσφόλι*, ὁ φολίτης τῶν ἀρχ.

Φονικὸ (τὸ), φόνος.

Φοράδα, ἡ θήλεια ἵππος. Τὸ ἀρχ. *φορὰς* ἢ *φορβάς*. Μεταφ. ἐπὶ γυναικὸς ἐκλύτου καὶ ἀγχίνοος καὶ ἰδίως ἐπὶ κορασίων ζωηρῶν, λέγεται δὲ μεγεθυντικώτερον καὶ *φόραδος*. Ῥημ. *φοραδίζω*, τρέχω, καταθορυβῶ· καὶ τὰ τοιαῦτα.

Φουρτουνιασμένος, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας, σημαίνει καὶ τὸν λυπημένον ἢ δυσαρεστημένον, συνήθως δὲ «ἡμέρα φουρτουνιασμένη ’ξημέρωσε γιὰ μένανε», ἡμέρα λυγρά, πένθιμος ἀνέτειλε δι’ ἐμέ.

Φουσκοδενδριαίς, εἰς πληθ., τὸ φούσκωμα τῶν δένδρων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως, ὁ λοπητὸς τῶν ἀρχαίων.

Φοῦσκος, *φουσκοθάλασσα* καὶ *φουσκοθαλασσιά*, ἡ μετὰ τρικυμίαν συνήθως κύλησις τῶν ὑδάτων, *οἰδαίνουσα θάλασσα* (ἴδε Βυζαν.) σάλος.

ΦΡ.

Φραγγιάτο (τὸ), τὰ εἰς τὰς εἰσόδους ἢ τὰ παρὰ τὰς ὁδοὺς μέρη τῶν ὑποστατικῶν, ἐμφράγματα ἐκ φρυγάνων ἢ κλάδων ξηρῶν.

Φράντζα, τὰ γαλλικὰ πάθη. Ῥημ. *φραντζιάζω*. Ὀνομ. *φραντσούκλης*, ὁ πάσχων.

Φρένα (τά), αἱ φρένες.

Φροῦ-φροῦ, ἐπίρρ. ἔκφρασις, ἐν ἀκαρεῖ, φίρδην μίγδην.

Φρύγανο, τόπος περιτειχισμένος ἐκ φρυγάνων καὶ χρησιμεύων ὡς μάνδρα τῶν προβάτων.

Φρύδια, γεωργ. λέξις, μικρὰ ἐπιμήκη ὑψώματα ἐκ χώματος πρὸς χωρισμόν, εἰς τὰ ὑποστατικά. Ῥῆμ. *φρυδιάζω*, ἐπισωρεύω χῶμα ἵνα κατασκευάσω *φρύδια*.

Φρυμμάρα, ἴδε *φρύσα*.

Φρύσα, ὁ δίπυρος, ὁ φρυκτὸς ἄρτος. Ῥημ. *φρύγω* ἐξ οὗ *φρυμμάρα* ἡ μεγάλη δίψα καὶ ἡ οἱονεὶ ἀποξήρανσις τοῦ στόματος, ἥτις καὶ *ξεροφρυμμάρα* λέγεται.

ΦΤ.

Φτερὰ, ἐκτὸς τῶν γνωστ. σημασ. σημαίνει προσέτι παρὰ τοῖς ἀγρόταις, τὰς ἐν τῷ ἀρότρῳ δύο κεραποειδεῖς ἐξοχὰς ὧν ἡ κορυφὴ ἐγγίζει εἰς τὸ ὕννιον.

Φτερούγιασμα, τὸ μικρὸν πτερύγισμα τῶν πτηνῶν. Ῥημ. *φτερουγιάζω*, ὅπερ μεταφ. καὶ ἀγάλλομαι λίαν.

Φτηνολέτης, ὁ κυνηγῶν, ὁ φονεύων, ὁ ἀφανίζων τὰ μικρὰ πτηνά (πτηνὸν-ὄλλυμι). Ἐν Ἀνθολογίας 6,185,2 εὕρηται ἡ λέξις *πτηνολέτης*. Σώζεται δὲ ἐν τῷ δήμῳ Δειληνιτῶν, τῆς ἐπαρχίας Κραναίας.

Φτ(φκ)υάνομαι καὶ *φτ(φκ)υασιδόνομαι*, ψιμμυθιοῦμαι; *φτ(φκ)ασιδόνα* καὶ *φτ(φκ)υασιδοκόλα* ἡ τοιαύτη γυνή.

Φτουράω, (σωνήθης *δὲν φτουράει, δὲν θὰ φτουρήσῃ*, καὶ ἐν εἴδει κατάρ. *νὰ μὴ φτουρήσῃ* κλ.») ἢ *χτουράω*, λυτρώνω, διασώζομαι, ἐγκαθίσταμαι. «Κανεὶς ὑπηρέτης δὲν θὰ σᾶς φτουρήσῃ» δηλ. θὰ ἐγκαταστῇ. «Κανεὶς δὲν θὰ φτουρήσῃ σ' ἐκειὸ τὸ σπῆτι» κανεὶς δὲν θὰ λυτρώσῃ, δὲν θὰ διαφύγῃ τὴν μοῖραν κλ. (λατ. durare).

Φτυξιά, σταγὼν, ἴδε *λιματίδα* καὶ *σταλαγματιά*. «Τὸ κανάτι δὲν ἔχει *φτυξιὰ* νερὸ» οὐδὲ κἂν ψεκάδα.

ΦΥ.

Φύλακας, ἴδε *ἀφύλακας*.

Φυλλοκάρδια, εἰς τὸ πληθ. μόνον λέγεται, ἐκφράζει δὲ πλειότερον τῆς λέξεως *καρδία*· ἔχει δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταφορ. σημασίαν καὶ λαμβάνεται ὑπὸ ἔποψιν ἠθικὴν, σημαίνει δὲ τὰ βάθη τῆς καρδίας, ὡς «ὁ πόνος μ' ἔγγιξε στὰ φυλλοκάρδια, τοῦ εἶπα κἄποια λόγια ποῦ τὸν ἔγγιαζα στὰ φυλλοκάρδια». Ὁ Βυζάντιος ἐν λεξ. *φυλλοκάρδι*, ἑρμηνεύει αὐτὸ διὰ τοῦ ὠτίον καὶ ὠτίδιον lobe, oreillette du coeur.

Φυλλοπαρέθυρο, ἑκάτερον τῶν ἔξω φύλλων τοῦ παραθύρου.

Φυὸ (τὸ) σφοδρῶς φυσῶν ἄνεμος «ἔβαλε ἕνα φυὸ ποῦ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔβγῃ ἔξω» πνέει δηλ. ἄνεμος τόσον σφοδρὸς κλ. (*φυσῶ*).

Φυρίδα (ἡ), τὸ διὰ τῶν σανίδων σχίσμα, θυρίς. Περὶ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ *φ* καὶ *θ* ἴδε λ. *θυλακή*.

ΦΩ.

Φωτιάζω, Συνήθως ἀπαντᾷ ἡ μετοχὴ *φωτιασμένος*, ὁ θερμὸς ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ.

Φωτίκι. Τὸ ὑποκάμισον καὶ ἐν γένει τὸ δῶρον τοῦ ἀναδόχου πρὸς τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον βαπτίζει.

Φωτίτσα (ἡ), εἶδος πλακοῦντος κατασκευαζομένου τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων, ἴδε *Ἁγιοβασιλίτσα*.

Φώταλο, μικρὸν παράθυρον, ἡ ὀπὴ ἐν τῷ φατνώματι τῆς οἰκίας δι' ὧν εἰσέρχεται φῶς.

ΧΑ.

Χαϊμάδα, δένδρον μικρόσωμον, κυρίως δὲ ἡ τοιαύτη ἐλαία. Ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ *Χαμάδες* λέγονται αἱ ἐλαῖαι αἱ πίπτουσαι μόναι των ἀπὸ τοῦ δένδρου καὶ κείμεναι χαμαὶ, ὁπόθεν συνάζονται.

Χαλάζος, ἡ ἐντὸς τοῦ χοιρείου κρέατος ἐνίοτε γεννωμένη *χάλαζα*, ἐπίθ. *χαλαζιάρης*.

Χαλαίπεδο, ἐρείπιον κρημνισθείσης οἰκίας, ἴσως κατὰ παραφθορὰν τοῦ *χαμαί-πέδον*.

Χαλάω. Φράσεις· *χαλασμένη κοπέλλα*, διακορευθεῖσα· *χαλασμένος καιρὸς*, ὁ εἰς βροχὴν τραπεὶς καιρός· *χαλάω τὰ μοῦτρά μου*, σκυθρωπάζω ἐπί τινι ἀκούσματι, δυσαρέστως ἀκούω τι «*τάχω* (τάχουμε, τάχουνε κλ.) *χαλασμένα*», διάκειμαι ἐχθρικῶς, ἀφηρ. *χαλασιὰ*, *χαλάστρα*, *χάλασμα*.

Χαλικερὸ, ἴδε *χαλίκι*.

Χαλίκι, μικροτάτη λίθος, τρίμμα πέτρας· ἐπίθ. *χαλικόγηο* χαλικῶδες ἔδαφος καὶ *χαλικερό*.

Χαλικόγηο, ἴδε *χαλίκι*.

Χαλκογουροῦνα, πτηνόν. Ἐκ τοῦ *χαλκὶς-κορώνη*.

Χαλοὶ καὶ βλοχοὶ, αἱ κοχλιωταὶ ἐξοχαὶ ἢ ὀδόντες τῶν ἀτράκτων τοῦ ληνοῦ.

Χαμώη, ἡ χθαμαλὴ, ἡ ἐν μόνον πάτωμα ἔχουσα οἰκία. Ἐκ τοῦ *χαμώγαιον*. Λέγεται καὶ *χαμωπάτωτο*.

Χαμολῆδε, φυτὸν, ὁ παρὰ μὲν Διοσκορίδῃ καὶ Θεοφράστῳ *χαμαιλέων*, παρὰ δὲ Νικάνδρῳ *χαμαίλεος* (ἴδε Βυζαντ.) Διὰ τοῦ φυτοῦ τούτου ὅπερ ἡ κοινὴ γνώμη παραδέχεται ὡς ἀποκρουστικὸν τῶν κακῶν πνευμάτων ἔχριον ἐπὶ τῶν θυρῶν σχηματίζοντες σταυρὸν κατὰ τὰ *δωδεκαήμερα* (ἴδε λεξ.) καθ' ἃ ἐξήρχοντο τὰ *παγανά*. (ἴδε λεξ.).

Χαμωπάτωτο, ἴδε χαμώη.

Χαραὶς, εἰς τὸν πληθυντ. γάμοι «Τσὴ χαρὲς σου», εἰς τοὺς γάμους σου, εὐχὴ διδομένη εἰς νεάνιδας.

Χαράκωμα, ἀγροτ. ἐργ. ἡ περιφερὴς χάραξις ἐπὶ τῶν στελέχων τῶν σταφιδαμπέλων, ῥήμ. *χαρακόνω*.

Χαρδουκίζω, ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῆς φωνῆς τοῦ ἰνδόρνιθος. Ὀνοματ. λέξις.

Χάρι, ἐκτὸς τῶν γνωστῶν σημασιῶν (ἴδε Βυζ. λεξ.), σημαίνει καὶ τὸ κάλλος, πλεονέκτημα. «κόρη μὲ χίλιες χάρες», μὲ πολλὰ πλεονεκτήματα, κάλλη κλ.—εὐεργεσία, εὐγνωμοσύνη, «Μοῦ ἔκαμε τόσες χάρες», πολλάκις μὲ εὐεργέτησε «σοῦ χρωστάω χάρι», σοὶ εἶμαι εὐγνώμων—φρ. *χάρι σώχω*, κλ. ὡς «χάρι σώχω νὰν τὰ βάλλῃς μὲ τὸν ἀδελφό του» τότε θὰ σὲ θεωρήσω ἱκανὸν, ἀνδρεῖον ἂν ἐπιτεθῇς, ἂν ἐρίσῃς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. *Ἡ χάρι του* (της, κλ.), λέγομεν ἐπὶ ἁγίων ὡρισμένων—οὕτω ἡ χάρι της νὰ μᾶς βοηθήσῃ» δηλ. τῆς Θεοτόκου. Μετοχ. *χαριτωμένος*, χαριτόβρυτος.

Χαροκόπος, ὁ σπάταλος, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «τῶν ἀκριβῶν τὰ στάματα (ἢ στάμενα) σὲ χαροκόπου χέρια» δηλ. οἱ κόποι τῶν οἰκονόμων κατήντησαν εἰς χεῖρας σπατάλων· θηλ. χαροκόπα, λέγεται ὅμως καὶ θηλυκὸν *χαροκοπίστρα* μόνον ἐν τῇ παροιμ. «κυριακὴ χαροκοπίστρα (δηλ. πολυέξοδος κλ.) καὶ δευτέρα μουρμουρίστρα».

Χαρύνω, μόνον λέγεται εἰς εὐχάς· ὡς «ὁ Θεὸς νὰ στὰ χαρύνῃ» δηλ. τὰ παιδιά σου. «Ἡ πανηγύρι νὰ μοῦ σὲ χα-

ρόνη», δηλ. ὦ τέκνον μου νὰ μὲ ἀξιώσῃ ἡ Παναγία νὰ σὲ χαρῶ, νὰ μοῦ ζήσῃς πλήρες χαρίτων κλ.

Χάσι (ἡ), ἡ μείωσις ἰδίως τῆς σελήνης· *χάσι τοῦ φεγγαριοῦ*, ἥτις λέγεται καὶ μονολεκτικῶς *χασόφεγγο*, *χασόφέγγαρο* καὶ *χασοφεγγιά*. Τὸ ἐναντίον τοῦ *γιόμωσι* ἴδε λεξ.

Χασκομπουράω, γελῶ, καγχάζω.

Χασομεράω, χρονοτριβῶ, μένω ἄεργος. ἀφηρ. *χασομέρια*, καὶ *χασομέρισμα*.

Χασομυαλισμένος, ὁ ἔκλυτος, ὁ ταραξίας, ὁ τρελλὸς καὶ τὰ τοιαῦτα.

Χαστουκιά, ἴδε *μπάτσος*, ῥῆμα *χαστουκίζω*.

Χαφταρᾶς (χάπτω), λαίμαργος, μεταφ. ἐνεός, βλάξ. Ἐνίοτε καὶ *χάφτος*.

ΧΕ.

Χεζοβολιὸ (τὸ), ἡ ἄφθονος ἐκκόπρωσις καὶ ῥῆμα *χεζοβολάω*.

Χειμωνάδα, ἴδε *χειμῶνας*.

Χειμῶνας, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας τῆς ἐποχῆς, σημαίνει προσέτι ἐν γένει τὴν κακοκαιρίαν, καὶ μάλιστα τὴν βροχὴν ἐν οἱαδήποτε ὥρᾳ τοῦ ἔτους ὡς «ἀπόψε ἔχουμε χειμῶνα» δηλ. θὰ βρέξῃ. Ἡ σημασία αὕτη ἦν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὀδ. IV 556 XIV 522. Ἰλ. III, 4κλ. καὶ παρὰ Θουκιδίδῃ Δ′ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ κακοκαιρία καὶ μάλιστα ἡ θυελλώδης καὶ βροχερὰ λέγεται προσέτι καὶ *χειμωνάδα* (ἡ). Ῥῆμ. *χειμωνιάζω*.

Χελοῦδα (ἡ), εἶδος ἰχθύος ἰσχνοῦ. μεταφ. ἐπὶ ἰσχνοῦ.

Χεράλετρο, ἡ χειρολαβὶς τοῦ ἀρότρου.

Χερκὸ καὶ *χερικὸ*, ἀρχὴ ἐργασίας, πωλήσεως, ἀγορᾶς κλ. φρ. *κάμνω χερκό*, κάμνω ἀρχὴν εἴς τι, «ἅμα ἄνοιξε τὸ νέο του μαγαζί, ἐγὼ ἔκαμα χερκό», ἀρχόμενος διὰ τῶν χειρῶν μου δηλ. *Βάνω χερκὸ* καὶ εὐχὴ *καλὸ χερκό*, δηλ. καλῶς ἠρχίσατε τὴν ἐργασίαν σας.

Χερόβαλο (τὰ), τὸ δράγμα τῶν σιτηρῶν.

Χεροβόταvο, εἶδος χόρτου.

Χεροχωλιά, τὸ διὰ τῆς παλάμης κτύπημα εἰς τὰ ὀπίσθια. Ῥημ. *χεροχωλίζω*.

Χεραάδα, τὸ μὴ βαθέως ἐσκαμμένον μέρος τοῦ ὑποστατικοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μόνον, κάτω δὲ κεχερσωμένον.

ΧΗ.

Χηνοποῦλι, μικρὸν θαλάσσιον πτηνόν.

Χηρεύουν ἡ καμπάναις, λέγεται ἐπὶ τῶν κωδώνων οὓς κατὰ παλαιὰν συνήθειαν ἤδη καταργηθεῖσαν, πρὸς ἔνδειξιν πένθους δὲν ἔκρουον κατὰ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς κυριακῆς τῶν Βαΐων ἑσπέρας, μέχρι τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ὅταν *ἔπεφτε τὸ κομμάτι* (ἴδε λέξιν)· ἀντὶ τούτων δὲ μετεχειρίζοντο πρὸς εἰδοποίησιν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τὰ *τριζώνια* καὶ τὰς *χτυπητῆρας* (ἴδε λέξεις). Ἡ λέξις *χηρεύω* ἔχει τὴν ἀρχικήν της σημασίαν, στεροῦμαι, διότι ἐστεροῦντο καὶ τῶν γλωσσιδίων οἱ κώδωνες συνήθως, ἐπειδὴ ἐπὶ τούτῳ τὰ ἀφήρουν.

ΧΟ.

Χολιάω, τὸ ἀρχ. *χολόομαι*, ἀφ. *χόλιασμα*, χόλος.

Χολοπαθάω, τὸ ἄλλως *χολοταράζομαι*.

Χοντράνθρωπος, ὁ χυδαῖος, ὁ χονδρός, ὁ κακῶς ἀνατεθραμμένος.

Χοντροβολάει ὁ καιρός, δεινοῦται, τρέπεται ἐπὶ τὸ χεῖρω.

Χοντροβοστρύλιδας, εἶδος σταφυλῆς ἐχούσης χονδρὸν φλοιὸν καὶ αὐστηρὰν γεῦσιν. (*χονδρὸς-βότρυς;*)

Χοντροκόβω, κόπτω εἰς χονδρὰ τεμάχια, μεταφορικῶς δὲ καὶ συνήθως, «τὰ χοντροκόβω» ἔρχομαι πρός τινα εἰς δεινὰς ὕβρεις, ἔριδα κλ.

Χοροστάσι (τὸ), πλατεῖα ἔνθα χορεύουσιν ἐν ταῖς χωρίοις.

Χουφτιά καὶ *φουχτιά*, τὸ κοῖλον τῶν δύο παλαμῶν ἡνωμένων. Ἐκ τοῦ ἀρχ. *φύχτη* ἢ *πύκτη*. Ῥημ. *φουχτιάζω*, συνήθως *φουχτιάζω τὰ χέρια μου*, τὰ ἑνόνω ὅπως σχηματίσωσι φύκτην.

Χουχουλίζω, πεποιημ. λέξις, ἀρχ. *ἀάζω*. Λέγεται δὲ συνήθως ὅταν φυσᾷ τις ἕνεκα δυσαρέστων εἰδήσεων ἢ δυστυχήματος κλ.

Χόχλος (ὁ), ὁ τοῦ βράζοντος ὑγροῦ *κοχλασμός*.

ΧΡ.

Χρεία, «περνάω ἢ ἔχω χρεία»· στεροῦμαι τῶν ἐν τῷ βίῳ καὶ ἰδίως τῶν τροφίμων, ὅθεν καὶ *χρειαζόμενος* ὁ πτωχός. Ἐν δὲ ταῖς φράσεσι *κάνω τὴ χρεία μου*, χέζω, καὶ *πηγαίνω πρὸς χρειά μου*, πηγαίνω νὰ χέσω.

Χριστοῦ πάθη, ἄνθος, τὸ ἐν Ἀθήναις ῥογόϊ (ὡρολόγιον) διὰ τὸ σχῆμά του.

Χριστόψωμο, ἄρτος εἰς ἰδιαίτερον σχῆμα κατασκευαζόμενος κατὰ τὰ Χριστούγεννα, ἢ ἀλλαχοῦ *χριστόπηττα*.

Χρόνια, οὕτω λέγεται συνήθως ἡ ἐπέτειος ἡμέρα τοῦ θανάτου τινὸς καθ' ἣν τελεῖται τὸ μνημόσυνον. *Χρόνια* ἐνίοτε ἡλικία ὡς «πόσα χρόνια ἔχεις;» ποίαν ἡλικίαν ἔχεις;

ΧΤ.

Χτένι, ἐκτὸς τῆς κοινῆς σημασίας σημαίνει καὶ τὸ κόκκαλον τῆς πλάτης τοῦ ἀρνίου ἐνίοτε.

Χτικιό, ἡ φθίσις. Ῥημ. *χτικιάζω*. Ὄνομ. *χτικιάρης* περι-

παικτ. φθισικός. Βεβιασμένη μοῦ φαίνεται ἡ ἐκ τοῦ *ἐκτικὸν* παραγωγ. τοῦ Βυζαντίου. Ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ φ καὶ χ εἶνε συνήθης ὡς *φθίσις*, *φίκτη* (ἀρχ.) *χτικιό*, *χουφτιά* παρ' ἡμῖν οὕτω καὶ μεταξὺ τῶν λέξεων τῆς αὐτῆς διαλέκτου σώζεται· *φτουράω*, *χτουράω* κλ.

Χτοπάδιο, εἶδος πτηνοῦ.

Χτουράω, ἴδε *φτουράω*.

Χτυπητῆρα, σύμπλεγμα ἐκ μικρῶν τετραγωνικῶν ξύλων, τὰ ὁποῖα πλήττοντες εἰς τοὺς δρόμους οἱ παῖδες τῆς ἐνορίας, εἰδοποίουν τὴν ἔναρξιν τῶν ἀκολουθιῶν τῆς μεγάλης ἑβδομάδος, καθ' ἣν *ἐχήρευον ἡ καμπάναις* (ἴδ. λεξ. χηρεύουν).

ΧΥ.

Χύστος, τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον· ὕπαρχ. καὶ ῥῆμα σπάνιον *ξεχυστόνω*, διακορεύω, εἴτε συνέρχομαι ἐν γένει μετὰ γυναικός· «*ξεχυστωμένη* δὲ» ἡ πολλοῖς μιγεῖσα ὑβριστ. λέξις, ἴσως ἐκ τοῦ *κύστις*.

ΧΩ.

Χωματσουλιά, ἡ ὀσμὴ τοῦ χώματος, ἡ ἀλλαχοῦ *χωματίλα*.

Χωνεύω, ἐκτὸς τῆς γνωστ. σημασίας, λέγεται προσέτι καὶ ἐπὶ κόπρου, ὅταν ὀργαζομένη ξηρανθῇ καὶ ἀποσυντεθῇ, καθὼς καὶ ἐν γένει ἐπὶ πυρᾶς κατασβεσθείσης καὶ ἰδίως ἐπὶ ξύλων ἀποτεφρωθέντων «Ἐχώνεψε ἡ φωτιά», κατεσβέσθη, «ἐχώνεψε τὸ σπῆτι», ἐκάη καὶ ἀπετεφρώθη. Μεταφ. ὑποφέρω, ἀνέχομαι (τὸ *καταπίνω* ἀλλαχοῦ λεγόμενον) «Τοῦ ἔδωκε τόσες βρυσιὲς καὶ ταὶς ἐχώνεψε.» ὅσα ἄκουσε τὰ ἐχώνεψε (ἢ τὰ ἐκατάπιε), ὅλα δηλ. τὰ ἐπίστευσε καί τοι ψεύδη. «Δὲν μπορῶ νὰ τὸν χωνέψω» τὸν ἀντιπαθῶ, δὲν ἐμπορῶ νὰ τὸν ὑποφέρω. *Σὲ χωνεύω*, σὲ

φονεύω καὶ μάλιστα διὰ πυροβόλου, ἀφηρ. *χώνεμα* καὶ *χωνεψιὰ* καὶ *χώνεψι*.

Χώνεψι (ἡ), πέψις, ἡ *χώνευσις*, ἐνίοτε καὶ αὐτὰ τὰ περιττώματα.

Χωριστὰ καὶ *χώρια*, ἐπιρ. κατ' ἰδίαν, κατὰ μέρος, χωρίς.

Χωρίστρα, ἡ κατὰ τὴν κόμωσιν τῶν τῆς κεφαλῆς τριχῶν σχηματιζομένη αὔλαξ, δι' ἧς χωρίζεται ἡ κόμη εἰς δύο.

Χωρατεύω, λαμβάνω κατοχήν.

ΨΑ.

Ψαλίδα, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας, σημαίνει προσέτι καὶ εἶδος δηκτικοῦ πολύποδος ἐντόμου. μεταφ. ὁ ἀρεσκόμενος, ἢ ὁ ὢν φύσει τοιοῦτος ὥστε νὰ κατηγορῇ καὶ νὰ ἐπικρίνῃ ὑβριστικῶς τοὺς ἄλλους.

Ψάνια, εὔβραστα ὄσπρια, ἴσως ἐκ τοῦ ἀρχ. *εὐψανὸς*, εὐκολόβραστος.

Ψάρα καὶ *πισάρα*, εἶδος εὐτελοῦς ὀσπρίου, ἁρμοδίου πρὸς τροφὴν τῶν περιστερῶν μάλιστα.

Ψαρὸς, ἰδίως ἐπὶ τριχῶν ὧν αἱ πλεῖσται ἄρχονται νὰ λευκαίνωνται *ψαρὰ μαλλιά, γένεια* κλ. ἀλλὰ καὶ ἐν γένει *ψαρὸς ψαρομαλλούσης* κατὰ τὰ *ἀσπρομαλλούσης*, *μαυρομαλλούσης*, *ξανθομαλλούσης* Ῥημ. *ψαρουλιάζω*.

Ψαρουλιά, ἡ ὀσμὴ τοῦ ἰχθύος· οὕτω καὶ *κρασουλιά*, *λαδουλιά*, *σκατουλιά*, *χρωματουλιά* κλ. Ἡ καταλ. οὐλιὰ (ἀρχ. ἴλα) ἐπὶ ὀσμῆς.

Ψαχαλεύω, ἐρευνῶ τι εἰς τὸ σκότος ψηλαφῶ. Τὸ παρὰ Χίοις *πασπαλεύω*, ἐπιρ. *ψαχαλευτά*.

Ψαχνὸς, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς σημασίας, ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ εὐτελής, μὴ παχύς, ὁ μὴ πολὺ παραγωγὸς ἰδίως ἐπὶ γῆς, ὡς *ψαχνὰ χωράφια*, *ψαχνὸ κοσταντικὸ* (ὑποστατικὸν) καὶ ἄνευ οὐσιαστικοῦ ἐνίοτε λέγεται.

ΨΕ.

Ψειροποῦγγι. Ὑπάρχει ἡ πρόληψις ὅταν ὁ ἀποθαμένος φθειριάσῃ, ὅτι *σκάει τὸ ψειροποῦγγί του* ἐπειδὴ ἡ σαβανῶτρα δὲν τοῦ *ἐκρυφομουρμούρισε* λέξεις τινὰς εἰς τὸ ὠτίον καθ' ἣν στιγμὴν ἐψυχορράγει. Ἡ σαβανώτρα πλησιάζουσα τὸν νεκρὸν καθ' ἣν στιγμὴν τῷ κλείουσι τὰ ὄμματα, λέγει αὐτῷ κρυφίως εἰς τὸ ὠτίον «Βάστα τὸ ψειροποῦγγί σου, γιὰ νὰ μὴ 'ντροπιάσῃς τὴ γενειά σου».

Ψεματούρης, εὐτραπέλως ὁ *ψεύστης*, καὶ ἀφηρ. *ψεματουριά*.

Ψένω. Κυρίως ἐπὶ τῶν κατασκευαζόντων ἄρτους εἰς τὴν οἰκίαν· ὡς *ψένω στὸ σπῆτι*, δηλ. κατασκευάζω *ἄρτον* εἰς τὸ σπῆτι. Μεταφ. τυραννῶ, βασανίζω. «Μὲ ἔψησε ἡ ἀρρώστια» Ὀνομ. *ψήστης* τὸ ἀγγεῖον ὅπου ψήνουσι τὸν καφὲ· μετοχ. *ψημένος*, ὁ ἀτυχής, ὁ ταλαίπωρος, κατὰ τὰ *δύστυχος*, *μαῦρος*, *κακομοίρης*, *δερνομοίρης* καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ψημάρα (ἡ), τὸ ἀφῃρημένον τοῦ ψένω, βάσανος ταλαιπωρία ὅθεν καὶ κατάρα, *ψημάρα σου*.

Ψευτάδι, καὶ *ψευδάδι*, (τὸ κοινῶς *ψεγάδι* ἐκ τοῦ ψέγω) ἐλάχιστον μέρος ψόγου, κλ. ὡς «*δὲν τοῦ βρίσκεις*, ἢ *δὲν ἔχει ψευδάδι*», *δὲν ἔχει οὐδὲν ἐπιλήψιμον*, *ἄξιον ψόγου* κλ. «*δὲν ἔχεις ψευδάδι*» ἐπὶ καρπῶν καὶ ἰδίως σιτηρῶν ἢ σταφίδων, εἶνε ἄμικτος πάσης ἄλλης οὐσίας, εἶνε ἀνόθευτος.

ΨΟ.

Ψοῦδο—ψοῦ, ἐπιφώνημα λεγόμενον εἰς τὰ ὑποζύγια ὅταν λαμβάνωσιν ἄλλην ὁδόν.

Ψοφίμι, τὸ θνησιμαῖον ζῶον, ἐνίοτε ὅμως λέγεται κατα-

φροντικῶς καὶ ἐπὶ τῶν καχεκτικῶν καὶ ἀθλίων ζώων· *ἔχει ἕνα ψοφίμι καὶ τοῦ φαίνεται πῶς ἔχει ὅλον τὸν κόσμο»*.

Ψόφος (ὁ), ἐπιζωοτία· «ἔπεσε ψόφος στὰ ζῶα»· καὶ κατάρα «πήγαινε στὸν ψόφο».

ΨΥ.

Ψύλιθρα (τὰ), συνήθως εἰς πληθ. ἄγρια τινὰ χόρτα, φυόμενα ἐπὶ ἀκαλλιεργήτου ἐδάφους· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία,

«Κρίμα στὰ καλὰ χωράφια
νὰ 'νε ψύλιθρα κι' ἀγγάθια»

ἐπὶ τῶν τυγχανόντων φύσεως δεξιᾶς ἀκαλλιεργήτων ὅμως καὶ ἀπαιδεύτων.

Ψυχικὸ (τὸ), ἡ ψυχή· ὡς, «ἀπὸ τὴν πολλὴ μυρουδιὰ ἐπῆε νἄβγῃ τὸ *ψυχικό μου*», παρ' ὀλίγον ἀπέθνησκον ἕνεκα τῆς δυσωδίας. Σημαίνει προσέτι καὶ *ἐλεημοσύνη* καὶ μάλιστα εἰς τὸν πληθυντ. *Κάνει ψυχικὰ*, εἶνε ἐλεήμων.

Ψυχολεήμονας, ὁ ἐλεήμων.

Ψυχομαχάω, ψυχορραγῶ, ἀφῃρ. *ψυχομάχησι* καὶ *ψυχομάχισμα*.

Ψυχομέτρι (τὸ), ἡ καταμέτρησις τῶν κατοίκων, τὸ σύνολον· «*τὸ χωριό μας ἔχει ψυχομέτρι διακόσιους ἀνθρώπους*».

Ψυχοῦδι, ἡ μικρὰ προσφορὰ (ἄρτος) ἡ στελλομένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς μνημόσυνα.

Ω.

Ὠϊμὲ, ἐπιφώνημα· οἴμοι.

Ὦχου, ἄχ! Λέγεται ἐνίοτε «ὦχου σου κι' ἀπάνου σου», ἀλλοίμονον εἰς σέ! οἰκτιστικὴ φράσις.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Ἀβδελλοχόρταρο, φυτ. ranunculus pratensis.

Ἄβυθο καὶ ἄκωλη, λίμνη ἐν Σάμῃ ἀπύθμενος σχεδὸν ἕνεκα τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων. (*ἀ-βυθός*).

Ἁγιοὺς, γλῶσσα γῆς ἐν τῇ ἐπαρχ. Πάλλης. εἰς θυελλώδη αἰγιαλόν. Ἴσως ἐκ τοῦ *ἄγνυμι*.

Ἀγνά, λέγονται οἱ ἄνευ λεπῶν ἰχθῦς, καθὼς καὶ τὰ σηποειδῆ.

Ἀγριοζαφαράνα, φυτόν τι. carthamus. (Δαλλαπόρτα Βοτανικὴ Κεφαλλ.)

Ἀθέρας, χωρίον εἰς ὑψηλὸν μέρος ἐν τῇ ἐπαρχ. Πάλλῃ, (αἰθήρ).

Αἶνος, τὸ καὶ *μεγάλο* ἢ *μαῦρο βουνό*. Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς νήσου, ὅπου πάλαι ἦν βωμὸς τοῦ *Αἰνησίου* ἢ *Αἰνήτου* Διός. (Σχολ. Ἀπολλ. Ῥοδίου 2. 297. Στράβων 1. 10 p. 456. Ἡσιοδ. Frag. 24). Πλησίον τοῦ ὄρους τούτου, εἶναι τὸ ὄρος *Διvατή*, ὅπερ πιθανῶς νὰ ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ *Διός*.

Ἄκωλη, ἴδε *Ἄβυθο*.

Ἀλήθειο (ἡ), ἐνίοτε ἀντὶ *ἀλήθεια*.

Ἀμούριος, ὁ μὴ ποτισθεὶς λάκκος μερικῶν φυτῶν, ἰδίως τῶν πεπονίων (*α* στερ. καὶ *μύρω*;)

Ἀμπελοκλάδι, φυτ. Aristolóchia (Δ)

Ἀναφτερός, ὀξύθυμος, ὀργίλος.

Ἄναψε-σβῦσε, ἐν ἀκαρεῖ.

Ἀποσκαφή. Ἡ ἄρσις τοῦ χώματος εἰς τὰ βαθέα *ξελογγώματα* (ἴδε ξελόγγωμα) π. χ. «ἐγίνηκε ἕνα ξελόγγωμα μὲ τρεῖς *ἀποσκαφές*».

Ἀσπροπρασιά, φυτ. marrubium.

Ἀφορούκλης, ὁ ἀφωρισμένος, μεταφ. ὁ μοχθηρὸς καὶ βλαπτικὸς εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἐν γένει ὁ κακῶν διαθέσεων· οὕτω *ἀναγκισούκλης*. Ἡ κατάληξις *κλης* σημαίνει ὑπερβολήν.

Ἀρχόντισσα, ἐνίοτε καταφρονητικῇ ἐκφράσει, ἡ ἀνθρωπίνη κόπρος «ἐπάτησα μιὰν ἀρχόντισσα» ἴδε καὶ *Δεσποτίνα*.

Ἀχαήρωτος, ἄχαρος. Συνήθως λέγεται ὡς κατάρα «ἀχαήρωτος νὰ ζήσῃς», δηλ. νὰ μὴ χαρῇς ποτέ.

Βαμπακιά, ἡ διφθερῖτις, ὡς ἐκ τῶν βαμβακοειδῶν διφθερῶν.

Βάτσα, βαθὺ καὶ χλοερὸν πεδίον ἐν τῇ ἐπαρχ. Πάλλης. Ἴσως εἶνε ἡ ἀρχαία λέξις *Βᾶσσα* ἢ *Βῆσσα*, σύδενδρος τόπος.

Βογδοκέφαλος, ὁ μεγάλην ἔχων κεφαλήν, μεταφ. ὁ ἠλίθιος, ὁ ἀνόητος.

Βοϊδόγλωσσα, φυτ. buglossum. (Δ).

Γλέπω ἀντὶ τοῦ *βλέπω*. Οἱ Δωριεῖς ἔλεγον *γλέφαρον* τὸ *βλέφαρον*, συνήθης δ' ἦν καὶ τοῖς ἀρχαίοις, ἡ τοῦ γ καὶ β ἐναλλαγή, ὡς, *βλήχων*, *γλήχων*, *βλέφαρον*, *γλέφαρον* οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν *βλυχὸ*, *γλυφὸ*, τὸ ὑφάλμυρον ὕδωρ κλ.

Δίας, νησύδριόν τι ὅπου ἦτο τὸ πάλαι βωμὸς τοῦ Διός, κατὰ τὰς δυτικὰς παραλίας τῆς ἐπαρχίας Κραναίας—ἐπ' αὐτοῦ ἤδη εἶνε μονίδριον τῆς θεοτόκου, λεγομένης ἐν συνδυασμῷ οὕτως εἰπεῖν, τῶν δύο θρησκειῶν, «ἡ κυρὰ ἡ Παναγία τοῦ Διός».

Δρακοντὶ καὶ *δρακοντιά*, φυτ. arum. (Δ).

Δροσόπαγος, ἡ κατὰ τὰς αὐγὰς τοῦ θέρους δροσώδης καὶ ὑπόψυχρος ἀτμόσφαιρα.

Δρυμός, ὄνομα θέσεως δασώδους. *Δρυμὸς* ἀρχ.

Ἑλιός, ἐλαιόφυτος περιοχὴ ἐν Κραναίᾳ.

Θαμπουλίζω, ἐκπέμπω ἀσθενές, ἡμίσβεστον φῶς. «Ὁ λύχνος μόλις θαμπουλίζει». Καὶ ἐπὶ ἀστέρων κατὰ τὸ λυκαυγὲς «ἀκόμα ἐθαμπουλίζανε τὰ ἄστρα».

Θειά, κατ' εὐφημίαν, ἡ ἀγκίνα.

Καλαμίθρος, φυτ. calamintha (Δ).

Καραβοκλάσι, γλῶσσα γῆς κατὰ τὰ νοτιοουτικὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας Πάλλης ἐπὶ τῶν ἀκανθωτῶν πετρῶν τῆς ὁποίας συμβαίνουσι πλεῖστα ναυάγια (καράβι-κλάω).

Καραφλός, φαλακρὸς κατὰ παραδόξους μεταθέσεις γραμμάτων, *φαλακρός*, *καλαφρός*, *καραφλός*.

Κατσάβραχα, δύσβατοι καὶ γυμνοὶ βράχοι.

Κλεισοῦρα, στενόν τι μεταξὺ ἀποκρήμνων βράχων ἐν Ἠλιδ. (*κλείω*).

Κλεφταπάντεχος, ὁ κλεπταποδόχος.

Κολυμπάδες, εἶδος ἐλαιῶν, αἱ παρ' ἀρχ. *κολυμβάδες*.

Κολύμπου (τὰ), ἐπιρρ. συνήθως στὰ *κολύμπου*, διὰ κολυμβήματος.

Κρήνη, τοποθεσία τις ἐν Πυλάρῳ ὅπου εἰσὶ πλεῖσται *κρῆναι*.

Κρίταμα, (ἴδε λέξιν) εἶνε καὶ φυτόν τι. crithimum. (Δ).

Λάση, χλοερὰ καὶ σύδενδρος ἐξοχὴ ἐν Κράνῃ, ἐκ τοῦ *λάσιος*, πυκνός.

Λείσματα, χλοερὸν πεδίον ἐν Πάλλῃ, (ἴδε *λειβάδι*).

Λεντίον, ἐπιρρ. ἀντίον (ἐν Σάμῃ).

Λίβας, ὁ νοτιοδυτικὸς ἄνεμος. Ἐνίοτε καὶ ἐν γένει, ἄνεμος σφοδρός. *Λίψ*.

Λίμπα, μικρὰ λίμνη, καὶ ὁ εἰς αἰγιαλὸν κολπίσκος, συγκοινωνῶν μὲ τὴν θάλασσαν διὰ στενοῦ πόρου, ὅπου πολλαχοῦ ἀγρεύονται ἰχθῦς. (Ἡ λίμπα στὸ Βουκώτικο ἐν Πάλλῃ) ἴδε. *Λίμπα*.

Λινοβροχειό, μέρος ὅπου εἰς λιμνάζον ὕδωρ ῥίπτουσι πρὸς σῆψιν τὸ λινάριον (ἐν Σάμῃ.)

Λογγάρι, μικρὸν δάσος.

Λομποτή, (ἴδε λέξιν) λατ. atriplex (Δ).

Λυγιά, δενδρύλιόν τι, οὗτινος τὰ ἄνθη εἰσὶν ὡραιότατα καὶ εὐώδη, φύεται δὲ συνήθως εἰς ἐρημίας· ὁ διερχόμενος πάν-

τοτε κόπτει κλαδίσκον καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἀγκ-πήσῃ τὸ ὡραῖον ἄνθος, ἡ δημώδης μάλιστα ποίησις λέγει,

«ὅποιος περάσῃ ἀπὸ λυγιὰ
καὶ δὲν πάρῃ κλωνάρι
νὰ μαραθῇ νὰ ξεραθῇ
νὰ πέσῃ στὸ κλινάρι»

καταρωμένη οὕτως τὸν ἀναίσθητον καὶ ἀφιλόκαλον ἐκεῖνον. Agnus castus (Δ).

Μαρτιάκος, φυτ. ἠριγέρων.

Μαστέλος, μέγα κυλινδροειδὲς ξύλινον δοχεῖον ὕδατος.

Μελητίνη, φυτ. ἀβρότονον.

Μοντρούνα, φυτ. branca ursina (Δ).

Μουχτερό, τὸ ἔχον προτεταμένην τὴν ῥῖνα ἢ τὸν πώγωνα παιδίον. Τὸ ἄλλως *μουσουδερό* ἴσως ἔχει σχέσιν ἡ λέξις πρὸς τὸ *μυκτήρ*.

Μπαρμπαροσυκιά, φυτ. opuntia (Δ).

Μπάρος, ὀπὴ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης.

Μποῦρι οὕτω λέγουσι τὰ παιδιὰ τὸ *οὐρεῖν*. «Κάμε μποῦρι, μποῦρι», κατούρησε.

Μπουρί, ὑπερβολικὸς θυμός. «Τὸν ἔπιασε τὸ μπουρί».

Μπουρνέλλα καὶ *πουρνέλλα*, τὸ παρ' ἀρχ. προῦνον.

Οἶ, ἐπιφώνημα τῶν ποιμένων, ἐκ τοῦ *οἶς*.

Οἶα, πρόβατα. Ἡ λέξις σώζεται ἐν Καμιναράτᾳ, ὀρεινῇ κώμῃ τῆς ἐπαρχίας Πάλλης.

Οἴσκε, καὶ παρὰ χωρικοῖς *ὄγεσκε*, οὐχί. Εὐγενεστέρα ἔκφρασις καὶ μᾶλλον ἐνδεικτικὴ σεβασμοῦ ἢ τὸ κοινὸν *ὄχι*. Ἡ κατάλ. σκε εἶνε ἀρχαία. Οὕτω καὶ *καίσκε*.

Ὀλοίστια, τὰ *λοίσθια*.

Πάρα, πρόθ. μὲ ἀναβιβασμένον τόνον, ὡς «*εἶνε δὰ πάρα τσῆ φύσις*», καὶ ἁπλῶς, *εἶκε πάρα*, οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις *πάρα*, *κάτα* κλ.

Παρασύκωτο, τὸ τῶν ἀρχ. *ἧπαρ συκωτόν*.

Περτάρι καὶ *περταριά*, πρῖνος.
Περσίμουλος, τὸ πετροσέλινον· ἰταλ. prezzemolo.
Πήγανος, χόρτον τι, τὸ *πήγανον*. Λέγεται καὶ *απήγανος*.
Ποραπιάνω, κλείω προσκαίρως τὴν πορείαν, τὸν δρόμον.
Πουλάμενα, τὰ πτηνά.
Πρικαγγουριά, φυτ. flaterium (Δ).
'Ρατεινή, *ἐρατεινή*, ὡραία, κόρη (ἐν Σάμῳ).
'Ρέτσι, τὸ *τυρόγαλα*.
'Ρίνα, ἡ ῥίνη.
Σιδερολάπατο, φυτ. patientia (Δ).
Σκάρφη, φυτ. helleborus niger (Δ).
Σκατόφωλος, ὁ διάβολος· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποφεύγει ὁ λαὸς νὰ ὀνομάσῃ τὸν διάβολον καὶ διὰ τοῦτο μεταχειρίζεται πλείστας λέξεις ἀντ' αὐτοῦ ὡς, ὁ *δεῖνας*, ὁ *τάδες*, ὁ *καταραμένος*, ὁ *σκατόφωλος* κλ.
Σκίζα, ἀπόκρημνος καὶ φρικώδης τὴν θέαν βράχος εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἐπαρχ. Παλλήνης, πρὸ αὐτοῦ ἐκτείνεται ἐκτεταμένη θάλασσα ἧς τὰ ὀγκώδη κύματα, *σχίζει* οὕτως εἰπεῖν ῥιπτόμενα κατ' αὐτοῦ ὁ εἰρημένος βράχος.
Σόχορα καὶ *Μόχορα*. Τὰ Σόδομα καὶ Γόμορα παρὰ χωρικοῖς τισι.
Σπάρτο (τὸ), genista φυτ. (Δ) καὶ παρ' ἀρχ. *σπάρτος* (ὁ).
Σταρίδα, φυτ. Scorzonera (Δ).
Στημῶνι, στήμων (ἴδε *φάδια*).
Στρούγγλα, *τρώγλη*, προτάξει τοῦ σ. (ἴδε *σκλικοῦνι*).
Στρύγγλος, χόρτον τι· (ὁ *στρύχνος* ;) *Στρύγγλος*, μάλιστα *γέρο στρύγγλος*, ὁ ἰδιότροπος, ὁ ὀργίλος, ὁ κακεντρεχὴς γέρων.
Στυφοκύδωνο, τὸ στυφὸν κυδώνιον, μεταφορικῶς δὲ, τὸν ὕπουλον, κρυψίνουν, χαιρέκακον, εὐερέθιστον σημαίνει.
Σφαγαριά, ἡ ἑβδομὰς τῶν ἀπόκρεω. *Σφαγοκυριακὴ* δὲ, ἡ κυριακὴ τῶν ἀπόκρεω.

Ταταλιά καὶ *φοινικιά*, φοίνιξ. Τὸ *ταταλιά* ἐκ τῆς ἰταλ. dattero.

Ταφιός, θέσις ἐν Πάλλῃ. Γνωσταὶ αἱ παρὰ τὴν Κεφαλληνίαν *Τάφιοι* νῆσοι. Τινὲς μάλιστα καὶ αὐτοὺς τοὺς Κεφαλλῆνας, *Ταφίους* ἐκάλουν.

Τουλοῦπα. Ἐπὶ ἀκτενίστων καὶ κακῶς διευθετημένων ἢ ἀνορθουμένων τριχῶν τῆς κεφαλῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τοιούτων φορεμάτων λέγομεν εἶνε *μιὰ τουλοῦπα*, τὸ ἀρχαῖον *τολύπη*, τὸ χαλαρῶς τυλισσόμενον ἔριον ἢ λινὸν περὶ τὴν ἠλακάτην. Περὶ τῆς καταλήξ. *α*, ἴδε *πυργά*.

Τριβή, ὁμιλία. Σώζεται ἔν τινι μυθολογίῳ. Συνήθως δὲ *λογοτριβὴ* καὶ *ἀλογοτριβή*.

Τριβόλι, φυτ. τρίβολος. Ἴδε *τριβολάδι*.

Τσιτσιμίδα, φυτ. chrysantemum (Δ).

Ὕσσωπο (τὸ), ὕσσωπος.

Ὕψος, ὁ γύψος, κατὰ τὴν γνωστὴν ἀποβολὴν τοῦ γ καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς χωρικοῖς· οὕτω *βρωμοὔναικο*, (βρωμογύναικο), *ἴδα* (γίδα), *ἄλα* (γάλα), *λυκὸ* (γλυκὸ), ὗρος (γύρος)· εἰς ἄλλα δὲ τὸ προσθέτουσι, *γίδιος* (ἴδιος), *γόμπρο* (ὄμπρο) κλ. ἐξ ὧν εἰς τὰ πλεῖστα εἶνε τὸ δίγαμμα.

Φάδια, ὑφάδια. Ἐν τῇ παροιμίᾳ

> «Ὅλα εἶνε φάδια τσῆ κοιλιᾶς, καὶ τὸ ψωμὶ στημόνι
> καὶ τὸ καϋμένο τὸ κρασὶ ὅλα τὰ θεμελιόνει».

Φλισκοῦνι, φυτ. putejum (Δ).

Φτέρη, πτερὶς φυτ.

Φουγιάζω εἴς τινα χωρία, τὸ *φωνάζω*.

Φώκια (ἡ), φώκη.

Φωναρᾶς, ὁ ἔχων μεγάλην φωνὴν, ὁ ὁμιλῶν μεγαλοφώνως. Ὁ ἐν Ἀθήναις *φωνακλᾶς*.

Χαμολεῦκι, tussilago φυτ. (Δ).

Χάρακας, κρημνώδης τοποθεσία ἐν Σάμῃ, ἐν μέσῳ χαραδρῶν. Ἔχει βεβαίως σχέσιν ἡ λέξις πρὸς τὸ *χαράδρα*.

Χάροντας καὶ *χάρος*, *χάρων*.

Χέρι-χέρι, γρήγορα, ταχέως, τὸ ἐν Ἀθήναις φραγκικὸν μάνι-μάνι (mano).

Χρίσμα, ἀγροτ. ἐργασία. Ἡ διὰ βοείου κόπρου ἐν ὕδατι διαλυθείσης διαβροχὴ τοῦ ἅλωνος πρὸ τῆς ἁπλώσεως τῆς σταφίδος. Λέγεται καὶ *χρίσιμο*· ῥῆμα, *χρίζω*.

Χρυσοχάλυβα, εἶδος ὑποδημάτων μὲ μετάλλινα ποικίλματα ἢ χυλυβδίνους κροσσούς. Ἅπαξ εὕρηται ἡ λέξις ἔν τινι μυρολογίῳ, ὅπου κόρη τις ἐν τῷ ᾅδῃ, ζητεῖ παρά τινων ἑτοιμαζομένων ν' ἀποδράσωσι, νὰ τὴν λάβωσι μαζή των, οὗτοι δὲ λέγουσι πρὸς αὐτὴν,

> «δὲν σ' ἐμποροῦμε, λιγερή, δὲν σὲ βαστοῦμε, κόρη
> γιατὶ φυσοῦν τὰ ῥοῦχά σου, σουρίζουν τὰ μαλλιά σου
> χτυπᾶς τὰ χ ρ υ σ ο χ ά λ υ β α καὶ μᾶς ἀκούει ὁ χάρος».

Χτούριο, πτηνὸν οὗτινος ἡ φωνὴ εἶνε θρηνώδης. Ὅθεν «*φύεται σὰν χτούριο*» ἐπὶ τῶν κλαιόντων παίδων. *Χτούρια* πρόσδε λέγονται εἰρωνικῶς καὶ τὰ δυσειδῆ καὶ κακόφωνα γραΐδια.

Χυμώνικό, ὁ ὑδροπέπων, τὸ καρπούζι ἐν Ἀθήναις. Reba, ἐκ τοῦ *χυμὸς* καὶ ὄχι *χειμὼν* ὅθεν καὶ *χειμώνικό* τὸ γράφουσί τινες.

Ψαράκια, ἴδε *Πιταρέλλα*.

Ψυλοκλώθω, λεπτολογῶ ὑπὲρ τὸ δέον.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1875.

ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗΣ
φοιτητὴς τῆς Ἰατρικῆς.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

—

Καίτοι πλείστους κατέβαλον κόπους περὶ τὴν συλλογὴν τῶν γλωσσημάτων καὶ οὐκ ὀλίγας ὑπερεπήδησα δυσχερείας κατά τε τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα, οὐχ ἧττον ἔτι τὸ ἔργον εἶνε ἀτελές. Τὰ τοιαῦτα ἔργα δέονται καὶ χρόνου πλείονος καὶ γνώσεων εἰδικῶν καὶ εὐρυτέρων, προέβην ὅμως θαρρούντως, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι συνεισφέρω ὕλην ἀρκούντως σπουδαίαν εἰς τὰ *Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα*, καὶ τὰ μάλα σύμφωνον τῷ σκοπῷ τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἔνθα ἀποταμιεύονται τὰ λείψανα τῶν περιπετειῶν τῆς γλώσσης καὶ ἐν γένει τὰ ζῶντα στοιχεῖα καὶ μαρτύρια τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ὧν τινων ὁ σύλλογος Παρνασσὸς ἐπελάβετο τὴν συλλογὴν, ὡς ἀποτελούντων σὺν τοῖς ἄλλοις, τεκμήρια τρανώτατα τῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀμφισβητηθείσης ποτὲ γνησίας τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καταγωγῆς. Τὴν ὕλην θεωρῶ ἀξίαν λόγου οὐ σμικροῦ, διότι ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς γενετείρας μου γῆς σώζονται λέξεις, φράσεις, παροιμίαι, ὀνοματοθεσίαι κλπ. ἑλληνικώταται, καὶ λείψανα ἰδιωτισμῶν καὶ σχηματισμῶν ἀρχαίων, εὔχομαι δὲ καὶ ἄλλοι νὰ μὲ ἀκολουθήσωσι, παρέχοντες οὕτω ἀναγκαῖον μὲν ἀλλ' ἀκατέργαστον ἄλλως, ὑλικὸν πρὸς ἀκριβεστέραν μελέτην καὶ ἐξεργασίαν ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα εἰδημόνων, ἐξ οὗ βεβαίως μέγα θὰ προκύψῃ τὸ ἐθνικὸν ὄφελος. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ δὲν παρέλειψα καί τινας ἐγκαθιδρυθείσας πλέον, ξένας παρ' ἡμῖν λέξεις, τοῦτο δύναται νὰ ὠφελήσῃ κατά τι βεβαίως, τὸν περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Νεοελληνικῆς ἐγκύψοντα, δὲν κατέλεξα δὲ τὰς πολὺ, καθ' ὅσον ἐπείσθην, κοι-

νὰς λέξεις, πλὴν τινων, ὧν τὸ κοινὸν ἐθεώρησα ἔχον φιλολογικὴν ἀξίαν, κυρίως δὲ ἂν τῇ αὐτῇ λέξει, σημαίνηται ποιά τις ἄλλη που ἔννοια ἢ ἀπαντᾷ φράσις, ἢ παροιμία, ἢ σχηματισμὸς ὅλως τοπικός· δὲν ἐθεώρησα δὲ ἄσκοπον νὰ ἐπισυνάπτω ἐνιαχοῦ διαλεκτικὰς τινας παρατηρήσεις καὶ γραμματικοὺς κανόνας, οὐδὲ νὰ προσεπιφέρω παραδείγματα εἰλημμένα ἐκ τῆς κοινῆς χρήσεως. Τῶν παραγωγῶν τὰς πολλὰς ἠρύσθην ἐκ τοῦ Κοραῆ, τοῦ Βυζαντίου καὶ ἄλλων, ἄλλας δὲ εὗρον ἢ προσεπάθησα νὰ εὕρω ἐγώ, εἰς ὃ ἂν ἐπέτυχον ἂς κρίνωσιν οἱ εἰδότες· οὐκ ὀλίγον προσδὲ ὠφελήθην ἐκ τῶν λεξικογράφων Σουΐδα, Ἡσυχίου καὶ τοῦ Ὀνομαστικοῦ τοῦ Πολυδεύκους. Κρίνω ἀναγκαῖον νὰ εἴπω πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ ἑρμηνεία λέξεών τινων (*πιταρέλλα, σμπακιά, λινομάγγαδα* κλ.) μὴ ἐκληφθήτω ὡς λελανθασμένη, διότι πολλαῖς λέξεσι χρῶνται εἴς τι μέρος τῆς νήσου ἢ διαφόρῳ πως σημασίᾳ, ἢ καὶ ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ μέρει, πρὸς τοῦτο δὲ προσεπάθησα νὰ καταλέγω ἐν τῷ αὐτῷ τὰς διαφορὰς ταύτας· ἐπίσης ἔκρινα καλὸν νὰ προσλάβω ὡραίας τινας ὀνοματοθεσίας, ἐν αἷς ἐτηρήθη ἢ ἡ τοῦ θέματος ἔννοια (*λειβαθὼ-λείβω*), ἢ παραφθορᾷ ἡ ἀρχαία λέξις (*Βάτσα-βᾶσσα, Ταφιὸς-Τάφιοι* κλ.), ἢ ἡ αὐτὴ λέξις μὲ ἄλλην κατάληξιν (*Λάση-Λάσιος*), ἢ ἡ αὐτὴ λέξις *Κολώνη-Κολώνη Κολωνὸς*) ἢ ἡ ἐν τῇ λέξει ῥίζα (*Ἁγιοὺς-ἅγνυμι*), καὶ ταύτας ὀλίγας ἐκ τῶν πλείστων ἑλληνικωτάτων ὀνοματοθεσιῶν. Ἐπιστημονικοὺς ὅρους καὶ ἀναλογοῦντα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὀνόματα, δὲν ἦτο εἰς ἐμὲ εὔκολον νὰ ἠξεύρω ἢ εὕρω, προσεπάθησα οὐχ ἧττον καὶ τῶν πλείστων μάλιστα ὀνομάτων εὗρον τὰ ἀντίστοιχα, οὐκ ὀλίγον δὲ ὠφελήθην ὡς πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ λατινικὰ ὀνόματα τῶν φυτῶν, ἐκ τῆς Βοτανικῆς τῆς Κεφαλληνίας, συγγραφείσης πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου ἰατροφιλοσόφου Δαλλαπόρτα.

Ταῦτα εἶχον νὰ εἴπω, καθὼς ὅμως ἀνέφερον πλήρης συλλογὴ δὲν ἦτο κατορθωτή, καὶ διὰ τὸ μὴ δυνατόν, πρὸς τοῖς

ἄλλοις, τῆς ἐν ὅλῃ τῇ νήσῳ περιηγήσεως· εἰμὶ δὲ βέβαιος ὅτι πολλῶν λέξεων σπουδαιοτάτων στερεῖται ἡ συλλογή, διότι ἐκ τῶν μακρυνῶν δήμων τῆς Ἐρύσου, τῆς Σάμης καὶ τοῦ Δολιχίου, ὅπου σώζονται πάμπλεισται ὁμηρικαὶ μάλιστα λέξεις, ὀλίγας ἠδυνήθην νὰ συνάξω, τὴν ἔλλειψιν ταύτην ὅμως ἔχω δι' ἐλπίδος νὰ πληρώσω ἄλλοτε, εἰς μέλλουσαν ἴσως συστηματικωτέραν καὶ πληρεστέραν ἔκδοσιν. Συνέλεξα πρὸς τούτοις καὶ ἄλλην ὕλην οὐχὶ ἀσπουδῆ, ὡς κατάρας, εὐχάς, ὅρκους, (μετ' ὀλίγον ἐκδοθησόμενα) παροιμίας, ἐξορκισμούς, μυρολόγια ὡραιότατα, δημοτικὰ δίστιχα καὶ ἔθιμα, ἐν οἷς ὅλοις, φαίνεται καὶ τῶν ἑλληνικῶν νοητικῶν προϊόντων ἡ χάρις καὶ ἡ λεπτότης, διασώζονται ἐθνικαὶ παραδόσεις καὶ τοῦ ἐθνικοῦ βίου περιπέτειαι, διατρανοῦται δὲ πανταχοῦ ἀναλάμπων ὁ γνησιώτατος τῆς νήσου ἑλληνικώτατος χαρακτήρ.

Λήγων τὸν λόγον νομίζω ὅτι ἐπιεικῶς θὰ ἔχωσι πρός με οἱ ἀναγνῶσται, ἀναλογιζόμενοι τὸ δυσχερὲς τοῦ ἔργου καὶ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν γνώσεών μου περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐμβλέποντες δ' ἄλλως καὶ εἰς τὸν ζῆλόν μου. Τὰς συμπληρωτικὰς παρατηρήσεις καὶ προσθήκας των δέχομαι εὐγνωμόνως.

Ὁ Συλλέξας

ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ (α)

Ἀντὶ σελ. 5, γράφε 145—σελ. 5 στίχ. 5 ἀντὶ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ, γρ. ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ — σελ. 5 στίχ. 19 ἀντὶ ἀβαραγγάριζες, γρ. ἀβαραγγόριζες—ἀντὶ σελ. 6, γρ. 146 — σελ. 6 στίχ. 12 ἀντὶ ἤπατι, γρ. ἤπατι—σελ. 6 στίχ. 17 ἀντὶ ἀβλέμονα, γρ. ἀβλέμμονα — σελ. 146 στίχ. 21 ἀντὶ ἐν τῇ τραπέζῃ. Τὴν κλ. γρ. ἐν τραπέζῃ ὡς «σήμερα εἴχαμε τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ». Τὴν σημασίαν κλ. — σελ. 147 στίχ. 17 γρ. πικρότατος, π. χ. «τὸ στόμα μου εἶνε ἕνα ἀγγλεοῦρι», ἢ (τὸ τάδε πρᾶγμα) μοῦ ἀγγλεούρισε τὰ σωθικά—σελ. 147 στίχ. 22 ἀντὶ ἀγχιμάχομαι, γρ. ἄγχι-μάχομαι—σελ. 148 στίχ. 18 ἀντὶ εἴρηται, γρ. εὕρηται — σελ. 149 στίχ. 1 ἀντὶ ἀγλοὶ (ἢ ἀχλοί), γρ. ἀγλοὶ ἢ ἀχλοὶ ἢ καλλίτερον ἀχλύ, παραφθορᾷ τοῦ ἀχλύς — σελ. 146 στίχ. 17 γρ. ἀγραμπαλόνω . . . κλ. . . . ὅμως πως. Ἀγραμπαλόνομαι (ἴδ. στίχ. 15) — σελ. 150 στίχ. 7 γρ. ἀδέρφι (ἐκ τοῦ δελφίς)—σελ. 150 στίχ. 23 ἀντὶ ἀδρέπανος, γρ. ἀδράπανος—σελ. 151 στίχ. 4 ἀντὶ ἀδυναμίας, γρ. ἀδυναμιαίς — σελ. 151 στίχ. 13 ἀντὶ ἀλλά, γρ. διότι—σελ. 151 στίχ 20 ἀντὶ φυρίδα κλ. γρ. φυρίδα, φίλιππος, θίλιππος—σελ. 153 στ. 30 ἀντὶ ἔλαφος, γρ. ἔλαφος-κέρας—σελ. 154 στίχ. 22 ἀντὶ ἀκίνητος, γρ. ἀκίνητον— σελ. 154 στίχ. 23 ἀντὶ ἀλληκοντάω (τινά), γρ. ἀλληκουτάω τινά—σελ. 155 στίχ. 1 ἀντὶ Ἀλουπουρά, γρ. Ἀλουποορά — σελ. 156 στίχ. 8 ἀντὶ ἀμμενίζω, γρ. ἀμμονίζω— σελ. 157 στίχ. 5 ἀντὶ ἄνω· βροά-

---

(α) Αἰτούμεθα συγγνώμην διὰ τὸ πολὺ τῶν παροραμάτων, προελθόντων ἐξ ἀπειρίας τινῶν στοιχειοθετῶν τῶν πρώτων φύλλων, οἷς ἐνεπιστεύθη δυστυχῶς καὶ ἡ διόρθωσις, ἕνεκα τῆς ἀπουσίας ὅλων σχεδὸν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς.

ζω, γρ. ἀναβρυάζω—σελ. 157 στίχ. 30 ἀντὶ ἀναδόνω, γρ. ἀναδίνω —σελ. 159 στίχ. 1 ἀντὶ ἀναράγδες, νεραΐδες, γρ. ἀνεράγδες, νηρηΐδες—σελ. 161 στίχ. 8 ἀντὶ ἀνεμορούφουλος, γρ. ἀνεμορούφουλας—σελ. 161 στίχ. 9 ἀνεμοστρόβυλος, γρ. ἀνεμοστρόβιλος — σελ 162 στίχ. 17 ἀντὶ Ἀντὶ, γρ. ἀντὺ — σελ. 162 στίχ. 27 ἀντὶ λούζανο, γρ. λούγανο—σελ. 163 στίχ. 12 ἀντὶ Ἀξάγγλεγα, γρ. Ἀξάγγλιγος —σελ 163 στίχ. 26 ἀντὶ ἀπαναβάνω, γρ. ἀπανοβάνω — σελ. 164 στίχ. 31 ἀντὶ ετίνων, γρ. τείνων — σελ. 165 στίχ. 13 ἀντὶ τὸ δο, γρ. τοῦ δὸ—σελ. 165 στίχ. 14 ἀντὶ τὸ δ, γρ. τοῦ δ—σελ. 165 στ. 14 ἀντὶ ἐδαὐτός, γρ. ἐδαῦτος — σελ. 165 στίχ. 15 ἀντὶ ὀρμίσχων, γρ. ὀρμίσχων — σελ. 166 στίχ. 14 ἀντὶ Ἀπολογιῶμαι, γρ. Ἀπλογιῶμαι—σελ. 166 στίχ. 20 ἀντὶ ἂν θέλει, γρ. ὂν θέλει — σελ. 167 στίχ. 30 ἀντὶ ἀποφρωμένος, γρ. ἀποφρυμένος— σελ. 168 στίχ. 15 ἀντὶ (βρίσκω—), γρ. ὡς, βρίσκω ἀραλίκι — σελ. 168 στίχ. 26 ἀντὶ ὄργκανον, γρ. ὄργαγον — σελ. 169 στίχ. 6 ἀντὶ ἀρεξοβόλι, γρ. ἀρεξοβόλι—σελ. 169 στίχ. 16 ἀντὶ Ἀριτόκριτος, γρ. Ἀρετόκριτος—σελ. 170 στίχ. 18 ἀντὶ γραφτέον ἀρμὴ, γρ. γραπτέον ἀρμὴ — σελ. 172 στίχ. 17 ἀντὶ ἔχω τον, γρ. τὸν ἔχω — σελ. 173 στίχ. 18 ἀντὶ ἀδυνοῦσης, γρ. ἀδυνοούσης — σελ. 174 στίχ. 25 ἀντὶ εἶπα, γρ. εἶπε — σελ. 176 στίχ. 9 ἀντὶ εὔορχος, γρ. ἔνορχος — σελ. 176 στίχ. 18 ἀντὶ δυσαρεστημένος, γρ. δυσαρεστημένος—σελ. 177 στίχ. 14 ἀντὶ βατόμπουρα, γρ. βατόμπουρα — σελ. 178, στίχ. 17 ἀντὶ Βετσοῦλι, γρ. Βετσοῦλι—σελ. 178 στίχ. 24 ἀντὶ ἀετός, γρ. ἀητός — σελ. 178 στίχ. 28 ἀντὶ παληοβίγγλα, γρ. παληόβιγγλα — σελ. 179 στίχ. 18 ἀντὶ οὐδεὶς ὑπάρχει, γρ. οὐδεὶς ἄνθρωπος ὑπάρχει, κανὲν λεπτὸν κλ.—σελ. 179 στίχ. 20 ἀντὶ ἐσὺ ἔφτου, γρ. ἐσὺ ἢ ἔφτου—σελ. 180 στίχ. 30 ἀντὶ (Ἡσύχ.), γρ. (Ἡσύχ.) — σελ. 181 στίχ. 24 ἀντὶ νεκρῶν ζώων, γρ. νεκρῶν — σελ. 184 στίχ. 1 ἀντὶ ἄχινου, γρ. ἐχίνου —σελ. 185 στίχ. 23 ἀντὶ σκαντί, γρ. σκουτὶ — σελ. 187 στίχ. 6 ἀντὶ Καλαγαράκι, γρ. (καλὲ-γεράκι) — σελ. 188 στίχ. 11 ἀντὶ ἴος, γρ. ἴός— σελ. 188 στίχ. 22 ἀντὶ ἴος, γρ. ἰός — σελ. 188 στίχ. 25 ἀντὶ ἀνάχτης, γρ. ἀνάντης — σελ. 189 στίχ. 18 ἀντὶ γρηνιάρις, γρ. γκρήνιαρις—σελ. 189 στίχ. 29 ἀντὶ Γλικὶ, γρ. Γλικὺ — σελ 191 στίχ. 11 ἀντὶ κωφὸς, γρ. κυφὸς — σελ. 191 στίχ. 28 ἀντὶ γαργαβεῶν, γρ. γαργαρεῶν—σελ. 192 στίχ. 6 ἀντὶ τσοὶ, γρ. τοὺς — σελ. 192 στίχ. 8 ἀντὶ Γραμενάτα, γρ. Γρεμενάτα — σελ. 192 στίχ. 26 ἀντὶ καὶ μὲ γυναῖκας, γρ. μὲ γυναῖκας — σελ. 193 στίχ. 13 ἀντὶ ὁ δεῖνας, γρ. ὁδεῖνας—σελ, 197 στίχ. 2 ἀντὶ ὄστρια, γρ. ὄστρεα—

—σελ. 197 στίχ. 2 ἀντὶ και ἄλλα, γρ. καὶ ἄλλα (ἐκ τοῦ ὁράσσω πιθανῶς)— σελ. 198 στίχ. 28 ἀντὶ πρόπερος, ἐπρόπερος γρ. πρόπερσι, ἐπρόπερσι—σελ. 199 στίχ. 20 ἀντὶ ἐφτά, γρ. ἐπτὰ — σελ. 200 στίχ. 12 ἀντὶ κωφός, γρ. κυφὸς — σελ. 200 στίχ. 26 ἀντὶ κωφός, γρ. κυφὸς— σελ. 201 στίχ. 26 ἀντὶ κούρλικας, γρ. κούρλιακας—σελ. 205 στίχ. 29 ἀντὶ Προσέτι διοπλήκτων παρ' Ἡσυχίῳ ἰσχυροπλήκτων, γρ. προσέτι διοπλήκτην παρ' Ἡσυχίῳ, ἰσχυροπλήκτην—σελ. 207 στίχ. 5 ἀντὶ τὸ ἴσως, γρ. τὸ — σελ. 208 στίχ. 15 Ἰσιόβολο, μοῦ φαίνεται νὰ σημαίνῃ μᾶλλον τὴν ἴσην βαλλομένην βελόνην (εἶδος ῥαψίματος)—σελ. 213 στίχ. 16 ἀντὶ λαπρά, γρ. λαμπρή— σελ. 224 στίχ. 1 ἀντὶ πόρων, γρ. πόρδων — σελ. 224 στίχ. 3 ἀντὶ μινουριζόντων, γρ. μινυριζόντων — σελ. 225 στίχ. 18 ἀντὶ μελισχομμάρα, γρ. μελιοχομμάρα—σελ. 226 στίχ. 12 ἀντὶ ὀδύνω, γρ. ὠδίνω— σελ. 226 στίχ. 24 ἀντὶ Κωλώνη, γρ. Κολώνη — σελ. 233 στίχ. 25 ἀντὶ κουτουλόπραμα, γρ. κουτουλὸ πρᾶμα—σελ. 234 στίχ. 6 ἐν χρῶ, γρ. ἐν χρῷ, ὁ—σελ. 234 στίχ. 7 ἀντὶ φίρδην, γρ. φύρδην—σελ. 235 στίχ. 26 ἀντὶ Κούπελο, γρ. Κούττελο—σελ. 235 στίχ. 31 ἀντὶ Κουφάλογος, γρ. Κουφάλογας— σελ. 239 στίχ. 6 γρ. Κωλοζωνιόρης κλ.—σελ. 239 στίχ. 18 ἀννὶ διάρρια, γρ. διάρροια— σελ. 239 στίχ. 21 ἀντὶ Κωλοπανόνω, γρ. Κωλοπατόνω — σελ. 242 στίχ. 18 ἀντὶ λάγκην, γρ. λάγκη — σελ. 242 στίχ. 19 ἀντὶ φαγόσιμα. γρ. φαγώσιμα —σελ. 242 στίχ. 29 ἀντὶ Θηκέτικο, γρ. Θηνιάτικο—σελ. 246 στίχ. 18 ἀντὶ διαρκέσαντος, γρ. διαρκέσοντος— σελ. 249 στίχ. 6 ἀντὶ ἀνήθηκος, γρ. ἀνήθικος — σελ. 250 στίχ. 4 ἀντὶ Μακρυναρᾶ, γρ. Μακρυνάρα—σελ. 249 στίχ. 12 ἀντὶ ἐξασθενίξω, γρ. ἐξασθενίζω — σελ. 250 στίχ. 29 ἀντὶ μαμμᾶν μαμμάκι, γρ. μαμμᾷν. Μαμμάκι κλ. — σελ. 251 στίχ. 22 ἀντὶ Μαραγκάζω, γρ. Μαραγκιάζω—σελ. 255 στίχ. 15 ἀντὶ παραγωγή, γρ. παράγωγα—σελ. 255 στίχ. 17 γρ. Μητριόποδας (βότρυς-ποῦς;)—σελ. 255 στίχ. 21 ἀντὶ οἴδαμε, γρ. οἴδημα — σελ. 255 στίχ. 22 γράφε (ἔχω μιμὶ) καὶ ἐν γένει ἡ ἀσθένεια. Ἔχω μιμὶ ἐνίοτε καὶ ἀσθενῶ ἐλαφρῶς—σελ. 255 στίχ. 25 ἀντὶ ὀλιγοφάου, γρ. ὀλιγοφάγου — σελ. 255 στίχ. 27 γρ. ξενιτεμένος — σελ. 256 στίχ. 8 ἀντὶ Μισογόλια, γρ. μισολόγια — σελ. 257 στίχ. 22 ἀντὶ μοναχιάζω, γρ. μονιάζω —σελ. 259 στίχ. 5 γρ. Μουγγρίζω (μουκίζω; αἰολικῶς)—σελ. 266 στίχ. 25 γρ. Μωλοπονεμένος (μώλωψ-πόνος;) — σελ. 269 στίχ. 5 ἀντὶ ὡς κόκον, γρ. εἰκόνιον—σελ. 270 στίχ. 25 γρ. τερατόμορφος —σελ. 275 στίχ. 27 ἀντὶ ξέδωμα, γρ. ξέδομα — σελ. 283 στίχ. 15

ἀντὶ ἐξφώδημένοι, γρ. ἐξοιδημένοι—σελ. 286 στίχ. 7 ἀντὶ ἐπείθεσιν, γρ. ἐπένθεσιν—σελ. 286 στίχ. 13 γρ παλαμὺς — σελ. 287 στίχ. 7 γρ. ταλαιπωροῦμαι—σελ. 288 στίχ. 5 ἀντὶ ἐξφωδημένου, γρ. ἐξοιδημένου—σελ. 351 στιχ. 22 ἀντὶ χρωματουλιά, γρ. χωματσουλιά—σελ. 350 στίχ. 16 ἀντὶ κύστις, γρ. κίθτος, τὸ δὲ χύστος γρ. χίστος.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΕΠΙΣΤΑΣΙᾼ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΜΟΣ Β'. — ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Ϛ'.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΞΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΛΑΟΥ

ΕΥΧΑΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΑΙ.

Αἱ εὐχαὶ καὶ κατάραι παντὸς μὲν καθόλου λαοῦ, ἰδιαίτατα δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ, ἐξεικονίζουσι βαθύτατα τὰς ἰδέας καὶ τὰ συναισθήματα αὐτοῦ, ἀπορρέουσι δὲ κυρίως ἐκ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν. Διότι διὰ τούτων, ἐκφερομένων συνήθως ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἡ καρδία μόνη ὁμιλεῖ, ἐκδηλοῦνται ἐναργῶς καὶ ἀνυποκρίτως τὰ ἐν ταύτῃ ἐρριζωμένα αἰσθήματα, διατυπούμενα ἐξωτερικῶς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς δημώδους θρησκείας, τῆς θρησκείας δῆλον ὅτι ἐκείνης ἐν ᾗ συνδέονται καὶ συγκυκῶνται ποικιλοτρόπως δόγματα τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων καὶ ἰδέαι ἐκ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐκπηγάζουσαι. Ἕνεκα δὲ τούτου βλέπομεν ὅτι ὁ καθ' ἡμᾶς

ΣΗΜ. Ἡ παροῦσα πραγματεία ἐβραβεύθη ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου.

λαός, εἴτε ἐπικαλούμενος τὴν ἀρωγὴν καὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ, εἴτε τὴν θείαν τιμωρίαν ἐπαρώμενος, διατηρεῖ ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν αὐτοῦ ἴχνη προφανῆ τῶν ἀρχαίων προλήψεων, ἐν ᾧ συγχρόνως παρέχει διὰ τούτων εἰς ἀπακριβοῦντα παρατηρητὴν εἰκόνα ἀσφαλῆ τοῦ τε χαρακτῆρος καὶ τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως.

Αἱ εὐχαὶ λοιπὸν καὶ αἱ κατάραι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ καθ' ἑαυτὰς καὶ ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῶν καὶ τῇ συγγενείᾳ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα καὶ τὰς ἀρχαίας δοξασίας ἐξεταζόμεναι, δὲν ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς ὀλιγώτερον τῆς ἐρεύνης τῶν ἄλλων δοξασιῶν καὶ ἐθίμων καὶ μύθων τοῦ λαοῦ τούτου, διαφωτίζουσι δ' ἐπίσης ὡς ἐκεῖνα τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος· διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἐρεύνης ἐμβαθύνων τις ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ δύναται ν' ἀνεύρῃ εὐχερῶς πολλῶν γεγονότων τὴν αἰτίαν, συγκρίνων δ' ἀφ' ἑτέρου τὰ νῦν τοῖς ἀρχαίοις, διαβλέπει τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα ἐκ τῆς ἑνότητος τῶν παραδόσεων, καὶ τῶν ξένων τὰς εἰσβολὰς καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπίδρασιν διακρίνει ἐκ τῶν ξενικῶν στοιχείων, ἅτινα ὑπεισέδυσαν ἐν ταῖς παραδόσεσι ταύταις.

Ὁ Ἰάκωβος Γρὶμμ ὁμιλῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς *Γερμανικῆς* αὐτοῦ *μυθολογίας* περὶ *Εὐχῶν καὶ ἐπῳδῶν* βάσιν τούτων θεωρεῖ τὴν μεγάλην ἰσχύν, ἣν εἰς τὰς *λέξεις* (wort γερμ. verba λατ.) πολλοὶ λαοὶ ἀποδίδουσιν, ὡς ἐκ τῶν ἐπῳδῶν καὶ καταρῶν αὐτῶν καταφαίνεται. [1]) Ἀλλ' ὁ ἀφορισμὸς οὗτος τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ μυθολόγου, ἀκριβὴς κατὰ βάθος, δὲν ἐφαρμόζεται ὅμως εἰς πάσας ἐν γένει τὰς εὐχὰς καὶ κατάρας καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μάλιστα λαοῦ· διότι εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι, ὡς νομίζουσιν, ἀποτελεσματικωτέρας ἐνίοτε ταύτας καθιστῶσιν ἰδιαίτεραί τινες λέξεις, ἀκατάλη-

1) J. Grimm, Deutsche Mythol. 1854. σ. 1173 κε. cap. XXXVIII. Sprüche und Segen.

ήτοι πολλάκις· ἀλλ' αἱ τοιαῦται εὐχαὶ καὶ κατάραι ἀνάγονται μᾶλλον εἰς τὰς μαγικὰς, ἐλάχιστα δὲ τῶν ἐπῳδῶν διαφέρουσι. [1]) Κυρίως δ' αἱ εὐχαὶ καὶ κατάραι τὴν δύναμίν των ἀντλοῦσιν ἐν γένει ἐκ τῶν δοξασιῶν καὶ προλήψεων τοῦ λαοῦ, εἰς ἃς πάντοτε ἀναφέρονται καὶ δι' ὧν μόνον δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι, πρὸς δὲ, ἔστιν ὅτε, ἐκ τῶν τελετῶν ἢ τῶν χειρονομιῶν, δι' ὧν ἐκφερόμεναι συνοδεύονται.

Αἱ εὐχαὶ καὶ κατάραι ἐκφέρονται παρὰ πάντων, πιστεύεται ὅμως ὅτι *πιάνουσιν*, ἤτοι εἰσακούονται ἐκφερόμεναι ὑπὸ γερόντων, ὑπὸ γονέων ἢ ἱερέων. [2]) Ἡ κατάρα δὲ καὶ μάλιστα ἡ δικαία, πολλὰ δυστυχήματα δύναται νὰ ἐπισωρεύσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ καταράτου, [3]) ἐν ᾧ τοὐναντίον ἡ εὐχὴ δύναται νὰ ἐπισύρῃ πάσας τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ. Ἐκ τούτου λέγουσι συνήθως περὶ ἀνθρώπου εἰς οὐδὲν εὐδοκιμοῦντος *κατάρα τὤχει καὶ δὲν βλέπει χαΐρι* (;) *καὶ προκοπὴ*, ἀναλογωτάτῃ χρώμενοι ἐκφράσει τῇ τοῦ Ἡροδότου (Δ, 30) «Φασὶ δὲ καὶ »αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαι σφίσι ἡμιόνους». Πρὸς ἀποτροπὴν δὲ τῶν ἐκ τῆς κατάρας δυστυχημάτων εὔχονται αἱ συνέπειαι νὰ ἐπιτρέψωσιν ἐπὶ τοῦ ἐξενεγκόντος αὐτὴν καὶ λέγουσιν ἀμέσως *Νὰ γυρίσῃ 'ς τὸ κεφάλι σου*, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον, κατ' Ἀριστοφάνη «Ἐς κεφαλήν σου!» Διὰ τὰς ἀδίκους δὲ ὑπάρχουσι καὶ παροιμίαι: *Ἡ κατάρα γυρίζει 'ς τὸ νοικοκύρη* [4]) καὶ *Σὰν τὴν ἄδικη κατάρα*, ὧν ἡ τελευταία ὑπεννοοῦσα τὸ ἀπραγματοποίητον τῶν ἀδίκων ἀρῶν, λέγεται κυρίως ἐπὶ τῶν εἰκῇ καὶ ἄνευ βεβαίας τύχης πλανωμένων. Λέγουσι δὲ καὶ τὴν φράσιν *Μπᾶ 'ς τ' ἄγρια ὄρη!* ὅταν ἁπλῶς

1) Περίεργα παραδείγματα τοιούτων εὐχῶν βλ. ἐν Γ. Λουκᾶ, Φιλολογ. ἐπισκέψ. τῶν ἐν τῷ βίῳ τῶν νεωτέρων Κυπρίων μνημείων τῶν ἀρχαίων. τ. Ι. σ. 58 κε.

2) Λουκ. ἔνθ. ἀν. σ. 136.

3) Πρβ. Σιράχ. Δ. 5, 6.

4) Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις (Σμύρνης) τ. Ι. σ. 474 ἀρ. 138.

ζητοῦσι νὰ ἐξουδετερωθῇ ἡ ἐκ τῆς κατάρας βλάβη, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ τιμωρηθῇ ὁ ἐξενεγκὼν αὐτήν. [1]) Οὕτω καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπὶ ὁμοίας περιστάσεως ἐχρῶντο τῇ παροιμίᾳ «Κατ' αἶγας ἀγρίας,» ἥτις, κατὰ Σουΐδαν, ἐλέγετο «ἐπὶ κατάρας· κατ' αἶγας ἀγρίας τρέπειν τὰ κακά·» [2]) καὶ ἥτις ἔχει σχέσιν μεγάλην πρὸς τὰς περὶ ἀποδιοπομπαίου τράγου τελετὰς τῶν Ἰουδαίων [3]) καὶ ἄλλην ὁμοίαν αἰγυπτιακὴν δοξασίαν. [4])

Οἱ γέροντες, οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς, ὧν αἱ εὐχαὶ καὶ κατάραι εἰσακούονται, ὡς εἴπομεν, παρὰ τοῦ Θεοῦ, εὐλογοῦσι καὶ καταρῶνται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λέγοντες ἁπλῶς *Νἄχῃς τὴν εὐχή μου ἢ τὴν κατάρα μου·* [5]) ἐν ᾧ πᾶς ἄλλος ἀναφέρει συμφορὰς παντοίας, ἃς ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ θεοῦ νὰ πάθῃ ἐκεῖνος, ὃν καταρᾶται. Κατὰ τὸν κ. Λουκᾶν ἐν Κύπρῳ τῶν γο-

1) Ποιοῦνται χρῆσιν τῆς φράσεως ταύτης καὶ ἐν ἐπῳδαῖς, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ· ἐνταῦθα παρατιθέμεθα μέρος κρητικῆς ἐπῳδῆς εἰς βασκανίαν· «φύγε φθαρμὲ ἀπὸ τὰς ἑβδομήντα δύο φλέβες τοῦ παιδιοῦ μου καὶ ἄμε 'ς τὰ ὄρη 'ς τὰ βουνά, ποῦ πετεινὸς δὲν κράζει καὶ σκύλος δὲν γαυγίζει, ναὕρῃς τ' ἄγριο θεριὸ νὰ πιῇς ἀπὸ τὸ αἷμά του νὰ φᾷς ἀπὸ τὸ κρέας του.» (Χουρμούζ., Κρητικ. σ. 27). Ὁμοίαν ἰδέαν ἐκφράζει ὁ χορὸς ἐν Σοφοκλ. Οἰδ. Τυραν. 190κε—Πρβλ. Ἰλιαδ. Ζ, 147.

2) Σουΐδ. ἐν λ. σ. 271. Διογεν. Ε, 49. Ἡσύχ. ἐν λ. »Κατ' αἶγας ἀγρία· παροιμία λεγομένη εἰς ἀγρίας αἶγας τρέπειν τὰς νόσους, μάλιστα δὲ τὴν ἱεράν.»

3) Λευϊτ. 15, 8. βλ. καὶ Bochart, Hierozoicon τ. I. σ. 650—661 (σ. 745—758 ἔκδ. Rosenmüller) Lange, Theologisch-homiletisch. Bibelwerk 1874 τ. II. σ. 188 κε.

4) Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (Β. 39) οἱ Αἰγύπτιοι ἐθυσίαζον βοῦν, οὗ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνοντες περιέφερον πολλὰ καταρώμενοι· «Καταρέονται δὲ τάδε λέγοντες τῇσι κεφαλῇσι, εἴτι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, εἰς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι.» Τὴν ἱεροτελεστίαν ταύτην ἀπεικονίζουσι καὶ αἰγυπτιακὰ μνημεῖα (Costaz, ἐν Description de l'Egypte. Antiquités Mémoires τ. I. σ. 72—73), συγκρίνουσι δὲ ταύτην πολλοὶ τῷ τῶν Ἰουδαίων ἐθίμῳ (Spencer, de rit. Hebraeorum III, 8. σ. 1064).

5) Ὁμοίαν ἔκφρασιν ἔχουσι καὶ οἱ Ἀτσίγγανοι τῆς Τουρκίας (Paspali, Etudes sur les Tchinghianés 1870 σ. 143.)

νέων «μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ νομιζομένη περίεργος ἔκφρασις εὐ»χῆς ἐστὶν ἡ: *Ἔχε τὴν εὐχή μου'ποῦ τὰ εἴκοσί μου'νύχια* »δηλ. ἐξ ὅλης διαθέσεως σοὶ εὔχομαι·» [1]) ἥτις ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα εἶνε συνηθεστάτη οὐ μόνον ὑπὸ γονέων ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πάντων λεγομένη· ἔλαβε δ' ἡ ἔκφρασις αὕτη τὴν ἀρχὴν ἐκ προλήψεως ἐκλιπούσης ἤδη, καθ' ἣν μετὰ τὴν τελευτήν τινος ἀπέκοπτον τοὺς ὄνυχάς του καὶ ἐντὸς δέματος ἐτήρουν αὐτοὺς εὐλαβῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ, νομίζοντες ὅτι οὕτω διατηροῦσι καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ ἀποθανόντος.

Ἐν γένει δ' ἐπιζήτητος ἐστὶν ἡ τῶν γονέων εὐχή, ἐν ᾧ φρικτὰ ἀφ' ἑτέρου ἀνομολογοῦνται τῆς κατάρας αὐτῶν τὰ ἀποτελέσματα. *Εὐχὴ γονιοῦ ἀγόραζε καὶ ς' τὸ βουνὸ ἀναίβα* [2]) ἢ *Εὐχὴν γονέων ἔπαρε καὶ 'ς τὰ βουνὰ περπάτει*, λέγουσι δημώδεις παροιμίαι· οὐδένα δηλονότι διατρέχεις κίνδυνον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς εὐχῆς τῶν γονέων διατελῶν. Ὁ δὲ *καταραμένος* ὑπὸ τῶν γονέων ἀνὰ πᾶν αὐτοῦ βῆμα καταδιώκεται ὑπὸ τῆς θείας τιμωρίας, φέρει δέ, κατά τινα πρόληψιν, μαρτύρια ἀνεξίτηλα τῶν πατρικῶν καταρῶν λευκὰ στίγματα ἐν τοῖς ὄνυξιν αὐτοῦ. [3]) Κατά τι δὲ δίστιχον

Ἠῦχει κατάρα γονικὴ
τὸ Μάη εἶν' ἐργάτης
τὸν Αὔγουστο χοιροβοσκὸς
καὶ τὸ Γεννάρη ναύτης.

Ἡ δοξασία αὕτη περὶ τῆς δυνάμεως τῶν εὐχῶν καὶ καταρῶν τῶν γονέων ἦν καὶ ἐστὶ κοινὴ παρ' ἅπασι σχεδὸν τοῖς λαοῖς. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρουν τὴν πατρικὴν κατάραν οὐδαμῶς διαφέρουσαν τοῦ ἀμετατρέπτου πεπρωμένου· [4]) ὁ Ὅμηρος ἀφηγεῖται τὴν ἐπιτελεσθεῖσαν κατάραν τοῦ πατρὸς

1) Λουκ., ἔνθ. ἀν.
2) Βενιζ., Παροιμ. σ. 85.
3) Βλ. Νεοελλην. ἀνάλεκτ. τ. Ι. σ. 337.
4) Πλάτων., Νομ. ΙΑ, 11.

τοῦ γηραιοῦ παιδαγωγοῦ τοῦ Ἀχιλλέως. [1]) Ἡ δὲ τοῦ Οἰδίποδος, κατὰ τοὺς βοιωτικοὺς μύθους, ἐπήνεγκεν ὄλεθρον τοῖς καταράτοις αὐτοῦ παισὶ καὶ ὁλοκλήρῳ λαῷ [2]). Περὶ κατάρας γονέων λέγει καὶ τὸ ἀπόκρυφον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίον, ἡ Σοφία Σιράχ: «Εὐλογία γὰρ πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια·» [3]) καὶ ἡ τῆς μεγάλης ἰνδικῆς ἐποποιΐας Μαχαβαράτας ἐπιτομὴ Βαλαβαράτα, κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἡμετέρου Γαλανοῦ. «Ἄλλος ἐνόμισε τὴν εὐχὴν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς μητρὸς κρείττους τοῦ θώρακος, δι' ὧν οὗτος ἐν πολέμῳ ὑπεράσπισιν ἐποίησε τοῖς στρατιώταις ἀνδραγαθῶν». [4]) Συνελόντι δ' εἰπεῖν πολυπληθεῖς παροιμίαι καὶ παραδόσεις καὶ μῦθοι ἁπάντων σχεδὸν τῶν λαῶν, καταδεικνῦσιν ἀριδήλως ὅτι ὁ πρὸς τοὺς γονεῖς σεβασμὸς καὶ ἡ τιμή, ἐφ' ὧν ἐρείδονται ὅ,τε τῶν ἀρῶν αὐτῶν φόβος καὶ ἡ τῶν εὐχῶν των ἐπιδίωξις, ἐστὶν αἴσθημα κοινὸν ἀνέκαθεν παρὰ πάσαις ταῖς φυλαῖς καὶ συμφυὲς τῷ ἀνθρώπῳ.

Αἱ δὲ κατάραι τῶν λειτουργῶν τοῦ θεοῦ εἰσὶ μὲν συντελεστικώτεραι ἐκφερόμεναι ἐν ἱεροτελεστίᾳ καὶ διὰ θρησκευτικῶν διατυπώσεων συνοδευόμεναι, ὡς θέλομεν ἴδει παρακατιόντες, οὐχ ἧττον ὅμως, ἐπειδὴ ἱερὸν οὗτοι ἀείποτε περιβέβληνται χαρακτῆρα, αἱ κατάραι των ἐν πάσῃ περιστάσει βαρείας πάντοτε ἐπιφέρουσι συνεπείας, μάλιστα δ' ὅταν ὁ καταρώμενος ἀνώτερον ἐκκλησιαστικὸν κατέχῃ βαθμόν. Οὕτω διηγοῦνται περὶ τῆς ἐν Μήλῳ Ζαφυριᾶς ἢ Παλαιᾶς χώρας, ὅτι κατεστράφη ἐξ ἀρχιερατικῆς κατάρας, εἰς δὲ τὰ ἐρείπιά της ἔκτοτε βρυκόλακες καὶ δαιμόνια ἐνδιατρίβουσι· [5]) δι' ἄλλας δὲ

1) Ἰλιαδ. I. 453—457.
2) Βλ. Preller, Griechische Mythol. τ. II. σ. 337.
3) Σιράχ. Γ', 9.
4) Βαλαβαράτα μετάφρ. Γαλανοῦ, VI, ά. 20.
5) Νεοελλην. ἀνάλεκτ. τ. I. σ. 329.

πόλεις λέγουσιν ἐπίσης ὅτι ἔχουσι *δεσποτικὴ κατάρα*, καὶ οὐδέποτε θέλουσι προοδεύσει· διηγοῦνται δὲ περί τε τῆς Ζεφυριᾶς καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ἐκείνων παράδοσιν μικρὸν παραλάσσουσαν τῆς ἀκολούθου, ἣν εἰς Διονύσιον τὸν Φιλιππουπόλεως, ἕκτον μετὰ τὴν ἅλωσιν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρει Μανουὴλ ὁ Μαλαξὸς ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ (1577). «Ἐσυνήχθη δὲ περὶ τῆς τοιαύτης κατηγορίας σύνοδος μεγάλη ἀρχιερέων, μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἐπισκόπων. Καὶ καθήσαντες ἐν τῷ ἱερῷ κριτηρίῳ, μετὰ καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας συνηγμένων καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων, καὶ παντὸς τοῦ πλήθους τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Καὶ ὡς ἐκάθησεν ἡ ἱερὰ σύνοδος, ἦλθαν ἔμπροσθεν οἱ ἔλεγχοι αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου· οἱ ὁποῖοι ἦσαν τινὲς ἐκ τοῦ κλήρου καὶ ἔλεγαν καὶ ἐβόουν· ὅτι ναιὸν (sic) ἀληθῶς περιτετμημένος ἔναι ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

»Ὁ δὲ Πατριάρχης ὤμνυε μετὰ φρικτῶν ὅρκων· ὅτι τὰ ὅσα λέγουν δὲν εἶνε ἀληθινά· μόνον ἀδικία καὶ συκοφαντία ἔναι. Ἀκούοντα (sic) δὲ ἡ σύνοδος ταῦτα ἐθαύμαζε. Καὶ τινὲς μὲν ἐπίστευαν τοῦτο· καὶ τινὲς δὲν τὸ ἐπίστευαν. Ὁ δὲ Πατριάρχης εὐλέποντα (sic) τοὺς ἐλέγχους καὶ ἐχθροὺς αὐτοῦ ὅτι θέλουν νὰ τὸν κατακυριεύσουν μὲ τὰ ψέματα, δὲν εἶχε τί νὰ κάμῃ διὰ νὰ φανῇ ἡ ἀλήθεια, καὶ πῶς αὐτοὶ λέγουν ψέματα· ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. Καὶ ἔτση ἐσηκώθη· καὶ ἐσταμάτησεν ὀρθὸς μέσα εἰς τὴν μέσην τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ· καὶ ἐσήκωσε ταῖς ἄκραις τῶν ῥουχῶν αὐτοῦ, ὅπου ἐφόρειε· καὶ ἔδειξε τὴν σάρκαν αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν λαὸν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο δεξιᾷ καὶ ζερβᾷ, καθὼς ἐκαθεζόντησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοί, καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ ὅλος ὁ λαός. Καὶ ὡς εἶδαν τὴν καθαρότητα καὶ παρθενίαν αὐτοῦ ὅλοι ἐξεπλάγησαν καὶ ἐθαύμασαν· διότι δὲν ἦτον σαρκὸς σημεῖον εἰς αὐτόν, ἤγουν τοῦ αὐλοῦ, εἰμὴ μόνον ὀλίγον καμμάτι τομάρι. Καὶ τῆς ὥρας ἡ σύνοδος ἔδραμαν, καὶ κατεφί-

λησαν τοὺς πόδας αὐτοῦ· οἱ δὲ κατήγοροι, ὁποῦ τὸν ἔλεγχαν, πολλὰ ἐντροπιάσθησαν· καὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς πολλὰ ὑβρίσθησαν καὶ ὠνειδίσθησαν. Ἔπεσαν δὲ εἰς τὰ ποδάρια τοῦ πατριάρχου νὰ τοὺς συγχωρήσῃ τὴν ἀδικίαν καὶ συκοφαντίαν, ὁποῦ τοῦ ἐκατασκεύασαν. Ἀμὴ τελείως δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς συγχωρήσῃ· οὐδὲ κἂν νὰ γυρίσῃ νὰ τοὺς ἰδῇ· μόνον ἐσταμάτησε μετὰ παρρησίαν (sic), καὶ ἔβαλεν ἐπιτραχήλιον, καὶ ὠμοφόριον· καὶ ἀφώρισεν αὐτοὺς ὅλους ὁποῦ συνέργησαν καὶ ἐκατασκεύασαν αὐτοῦ ταύτην τὴν συκοφαντίαν.» [1])

Ἀνατιθέασι δ' εἰς τὸν Θεὸν τῶν εὐχῶν καὶ τῶν καταρῶν τὴν πλήρωσιν, διότι οὗτος ὕψιστος καὶ παντοδύναμος νομίζεται τιμωρὸς τῶν ἀδικούντων, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀρωγὸς καὶ προστάτης· οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ τὴν Παναγίαν ἐπικαλοῦνται, καὶ τοὺς ἁγίους, ἰδίως δὲ τὸν προστάτην αὐτοῦ ἅγιον ἕκαστος ἢ τὸν τῆς πόλεως, ἢ τὸν τῆς ἐνορίας ἐν ᾗ διαμένει. Καὶ λέγουσι: *Θεέ μου! Χριστέ μου!* [2]) *Νὰ δώσῃ ὁ θεὸς νὰ σὲ ἰδῶ στραβό· Νὰ μὴ κάμῃς προκοπὴ* καὶ τὰ παραπλήσια ἢ *Βόηθα, Θεέ μου!* κτλ. καὶ πρὸς ἀπευχὴν *Θεὸς φυλάξοι!* [3]) *Θε' μου μὴ δώσῃς.* [4]) Λέγουσι δὲ καὶ *Τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ νἄχῃς* ἢ *Πήγαινε 'στὴν ὀργὴ τοῦ θεοῦ!* [5]) ἐν Κύπρῳ δὲ *Νὰ σἔχω 'στὸν θεὸν ἀγκαλεσμένον* [6]) Ἐπίσης λέγουσι *Νἄχῃ τὴν*

1) Ἐν Crusii, Turcograecia 1584 σ. 128—129. Corpus σ. 109—110 Βλ. καὶ Δωροθέου Μονεμβασίας, Βιβλίον ἱστορικὸν σ. 424. (ἔκδ. τοῦ 1781.) — Ζυγομαλᾶς ἐν Crusii αὐτ. σ. 23 καὶ ἐν Corpus script. hist byz. τ. 46 σ. 42.

2) Ἐν Τραπεζουντίῳ τινὶ ᾄσματι εἷς νέος εὔχεται οὕτω:

> Χριστέ μου, νὰ ἐποῖνές με ς' ἕναν ὁμάλη δένδρον
> νὰ 'δίνες με πολλὰ καρπὸν καὶ χαμελὰ κλωνάρια κλπ,

(Πανδώρ. τ. IX σ. 48 — Passow σ. 417 ἀρ. 543.)

3) Βενιζελ. Παροιμ, σ. 183 ἀρ. 99—102.

4) Βενιζ. παροιμίαι σ. 113 ἀρ. 13—16 σ. 115 ἀρ. 40.

5) Κοραῆ Ἄτακτα τ. II. σ. 274.

6) Λουκ. ἐνθ. ἀν. σ. 136.

κατάραν τοῦ θεοῦ ἢ *τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας* [1]) οἱ οἱ δὲ ἱερεῖς εὐχόμενοί τινα ἀναχωροῦντα ἀναφωνοῦσι *'ς τὴν εὐχὴν τῆς Παναγίας!* ἀναλόγως τοῖς παρὰ Σοφοκλεῖ:

ἀλλ' εὐτυχοίης, καί σε τῆς δε τῆς ὁδοῦ
δαίμων ἄμεινον ἢ ἐμὲ φρουρήσας τύχοι 2).

καὶ τοῖς παρ' Αἰσχύλῳ:

ἀλλ' εὐτυχοίης καὶ σ' ἐποπτεύων πρόφρων
Θεὸς φυλάσσοι καιρίοισι συμφοραῖς. 3)

Ἐπιγράφουσι δ' ἐν τοῖς χωρίοις καὶ ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων κυρίως δ' ἐπὶ τῶν ἐκτεθειμένων εἰς τὰς ὁδούς, ὁμοίας κατάρας ὅπως προλάβωσι τὴν κλοπὴν ἢ καταστροφὴν αὐτῶν: «*ὅποιος τὸ πάρῃ νὰ ἔχῃ τὴν κατάραν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ ὅλων τῶν ἁγίων*» ὅμοια καὶ παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν εἰθίζοντο: «Καὶ προτροπὴν καὶ ἀρὰν ἰσχυράν, λέγει ὁ Αἰσχίνης, ὑπὲρ τούτων ἐποιήσαντο. Γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῇ ἀρᾷ, εἴτις τάδε, φησί, παραβαίνοι, *ἐναγὴς ἔστω Ἀπόλλωνος*» [4]) καὶ ὁ Θεμίστιος: «εἴρξεται τοῦ ἱεροῦ καὶ *ἐναγὴς ἔσται καὶ τῇ ἀρᾷ ἔνοχος.*» [5]) Τῶν δὲ τοιούτων ἀρῶν ποιοῦνται μνείαν καὶ *δημοσίας* ταύτας ἀποκαλοῦσι πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. [6])

Ἀφιεροῦσι δὲ καὶ εἰς τὸν διάβολον τὴν ψυχὴν ἐκείνου ὃν καταρῶνται καὶ τῶν τεθνηκότων προσέτι συγγενῶν ἢ φίλων του τὰς ψυχάς. Συνηθεστάτη ἐστὶν ἡ κατάρα *Πήγαινε 'ς τὸ διάβολο* ἢ *Νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος* ἥτις ἐπὶ τὸ εὐφημότερον

1) Πρβλ. Ἐφημερ. Φιλομαθ. 1864 σ. 502. Ἀντιθέτως λέγεται «Θεοῦ εὐχὴ ἔχει» ἐπὶ εὐτυχῶν (Βενιζ. σ. 115 ἀρ. 45.)

2) Σοφοκλ. Οἰδ. Τύραν. 1478.

3) Αἰσχύλ. Χοηφ. 1063. Πρβλ. καὶ Εὐριπιδ., Μηδ. 756. Σοφοκλ., Φιλοκτ. 133.

4) Αἰσχίν., σ. 69, 11.

5) Θεμιστ. ΚΣΤ'. σ. 325 β. σ. 71, 3.

6) Βλ. Ἀθην. ς'. 35 σ. 238—Δημοσθ., σ. 263, 12 404, 4.—Πλάτων., Νόμ. Ε., σ. 742 β. Θ', σ. 881. ε.—Δινάρχ., σ. 96, 11.

λέγεται καὶ *Νὰ σὲ πάρῃ ὁ ἄνεμος* [1]) ἢ *Ἄμε 'ς τὸ μαῦρο καπνό.* [2]) Λέγουσι δὲ καὶ *Στοῦ διαβόλου τὴν μάνα* (ἐνν. 'πήγαινε.) [3]) *Κατὰ διαβόλου*· ἐν Ῥόδῳ δὲ *Μώρη ποῦ νὰ 'πάγ' εἰς τὴν ἄβυσσο* (κόλασιν) ἢ *εἰς τὴν ἄβυσσο τῶν ἀβύσσων* [4]). Ἐν Κρήτῃ συνειθίζουσι τὰς ἀκολούθους κατάρας *Διάλε τὴ γονή σου* (τὰ τέκνα σου), *Διάλε τ'ς ἀπομειναραις σου* (τοὺς ζῶντας συγγενεῖς σου,) *Διάλε τ'ς ἀποθαμένους σου* [5]) ἢ *τ' ἀποθαμένα σου, Διάλε τὴ ψύ' σου*, (ψυχή σου), *Διάλε τὰ πάσπαλά σου* (ὀστᾶ σου,) *Διάλε τὴ πίστι σου, Διάλε τὴ σόρτε σου* (τύχη σου), *Διάλε κάτσε μέσα σου* ἢ *'ςτὸν ὀμυαλό σου, Διάλε τοὺς ζωντανούς σου, Διάλε τ'ς ἀναγκεμένους σου* (φρενοβλαβεῖς). [6]) Συνήθης δ' ἐστὶ καὶ ἡ κατάρα *Νὰ σὲ ξεράσῃ ἡ γῆ*, προελθοῦσα ἐκ τῆς περὶ βρυκολάκων προλήψεως. Οἱ βαναυσότεροι λέγουσι καὶ *Σκατὰ 'ςτὴ ψυχή σου*· «σκατὰ ςτὴ ψυχή σου, διάβολε» λέγει ὁ Γεωργιλᾶς ἐν τῷ θανατικῷ τῆς Ῥόδου· ἐκ τούτου καὶ τὸ ῥῆμα *σκατοψυχίζω* [7]) ἢ *σκατοψυχάου* καὶ ἡ λέξις *σκατοψύχι*· ὡς δ' ἡ κατὰ τῆς ψυχῆς ἐκφερομένη κατάρα βαρεῖα θεωρεῖται, οὕτω πάλιν ἡ εὐχὴ ἢ εὐλογία αὐτῆς νομίζεται πολύτιμος. Εὐλογεῖται δὲ ἢ *συγχωριέται* ἡ ψυχὴ τοῦ καλὰ ποιήσαντος, ἢ τῶν γονέων καὶ τῶν συγγενῶν του ἂν οὗτος ζῇ, ἐν ᾧ τοῦ κακοῦ ἡ μνήμη μετὰ καταρῶν ἀναφέρεται. Τὰς δοξασίας ταύτας ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τοῖς ἀκολούθοις τοῦ Ὁμήρου :

1) Ν. Γ. Πολίτου, Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτ. Ἑλλήνων τ. Ι. σ. 428. Ἡ κατάρα αὕτη λέγεται καὶ ὡς ἑξῆς πληρεστέρα.

Νά σε πάρῃ ὁ ἄνεμος καὶ νὰ σ' ἀλέσ' ὁ μῦλος
καὶ νά σε κάμῃ πίτουρα καὶ νά σε φάῃ ὁ σκῦλος.

2) Αὐτ. σ. 465.
3) Αὐτ. σ. 445.
4) Βενετοκλῆς ἐν Ἐφημ. Φιλομαθῶν 1860 σ. 1239.
5) Ἐφημ. Φιλομαθῶν 1864 σ. 502.
6) Χουρμούζη, Κρητικὰ 1842 σ. 33.
7) Κοραῆ, Ἄτακτα τ. ΙΙ. σ. 328.

Ὃς μὲν ἀπηνὴς αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀπηνέα εἰδῇ
τῷ δὲ καταρῶνται πάντες βροτοὶ ἄλγε' ὀπίσσω
ζωῷ· ἀτὰρ τεθνῶ τί γ' ἐφεψιόωνται ἅπαντες 1).

Ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν πλουσίων ζητοῦσι νὰ συνδέσωσι τὸ ὄνομά των μετὰ ὠφελίμου τινὸς καθιδρύματος, ὅπως οἱ ἐξ αὐτοῦ εὐεργετούμενοι εὐλογῶσι τὴν μνήμην τοῦ ἱδρυτοῦ· δι' ὃ καὶ κρήνας ἀνήγειρον ἄλλοτε, καὶ ὁδοὺς κατεσκεύαζον καὶ ἄλλα κοινωφελῆ ἐποίουν ἔργα, τὰ ὀνόματά των ἐπιγράφοντες αὐτοῖς· ἐπὶ παραδείγματι παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ἐπίγραμμά τι ἐπὶ κρήνης ἐν Νάξῳ, ἐκ τοῦ Ross παραλαβόντες.

Χασὰν Ἀγᾶς ὁ ἔνδοξος Βοϊβόνδας Ναξίας.
τὴν βρύσιν ταύτην ἔκτισε μετὰ ἐπιμελείας
καὶ τὸ νερὸν ἐποίησεν ἐδῶ νὰ καταβαίνῃ
νὰ συγχωρᾷ παντοτεινὰ καθεὶς 'ποῦ διαβαίνει 2).

οὐ μόνον δὲ τὰ τοιαῦτα εὐεργετήματα ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο, ἂν εὐγνώμων ὁ εὐεργετηθεὶς τυγχάνῃ, δι' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἀνταμείβεται· οὕτω καὶ αἱ καλαὶ συμβουλαὶ καὶ τὰ ὠφέλιμα διδάγματα ἐπιβάλλουσιν εἰς τὸν ὠφέλειάν τινα ἐκ τούτων καρπωθέντα τὸ καθῆκον νὰ εὐλογῇ τοῦ συμβουλεύσαντος τὴν μνήμην· διὸ πολλάκις οἱ γέροντες συμβουλεύοντες παρακελεύουσι τὸν νουθετούμενον νὰ ὑπακούσῃ αὐτοῖς, προστιθέμενοι: «*ἄκουσε τοὺς λόγους μου καὶ θὰ μὲ συχωρᾷς κάμμιὰ βολά*,» ἀπαραλλάκτως τοῖς παρὰ Ξενοφῶντι «ἂν μὲν εὖ συμβουλεύσας φανῶ, πολλοὶ ἔσεσθε οἱ ἐπαινοῦντές με, ἂν δὲ κακῶς πολλοὶ ἔσεσθε οἱ καταρώμενοι» 3) ἐκ τούτου προῆλθε καὶ ἡ συνήθεια τοῦ διανέμειν κατὰ τὰς κηδείας *κόλυβα*, περὶ ὧν ἐκτενῶς ἀλλαχοῦ διαλαμβάνομεν.

Μετὰ τὰς περὶ ψυχῆς ἔρχονται αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ κατάραι,

1) Ὀδύσσ. Τ. 329 κε.

2) Ross, Reisen auf den Griechischen Inseln des aegaeischen Meeres. 1840 τ. I. σ. 58.

3) Ξενοφ. Ἀναβ. Ε. ς'. 4.

αἱ ἀναφερόμεναι εἰς ἠθικὰ ἢ ὑλικὰ εὐτυχήματα καὶ δυστυχήματα καὶ εἰς σωματικὰς ταλαιπωρίας. Τούτων πολυπληθεῖς εἰσὶν αἱ κατάραι, αἱ τὸν θάνατόν τινος ἐπικαλούμεναι, καὶ αἱ βίον μακρὸν ἐπευχόμεναι εὐχαί. Λέγουσι *Νὰ ζῆς νὰ σὲ χαροῦμε 'σὰν τὰ 'ψηλὰ βουνὰ* [1]), *Νὰ ἦσαι χιλιόχρονος*, καὶ ἐλλειπτικῶς *Χιλιόχρονος ! Πολύχρονος !* ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐν παραμυθίοις συνηθέστατον *Βασιλέα μου πολυχρονεμένε*, ἐκ τοῦ *Πολυχρονίου* τῶν Βυζαντινῶν ἀναμφιβόλως ἐκπηγάσαν [2]). Εἰς τὰ βρέφη πρὸ πάντων κατὰ τὴν γέννησίν των εὔχονται βίον εὐτυχῆ καὶ μακρόν· ἐν Μάνῃ, κατὰ τὸν Μανιάτην Νηφάκην, αἱ ὕπανδροι γυναῖκες λέγουσι περὶ τοῦ βρέφους :

καλῶς ἦλθε νὰ ζήσῃ
νὰ γένῃ καλὸ 'ς τἄρματα καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ σβύσῃ ! 3)

'Εν δὲ τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι, 'Αγράφοις, Τσουμέρκα κλπ. αἱ προσερχόμεναι γυναῖκες εὔχονται εἰς τὴν μητέρα : *Νά σε ζήσῃ τὸ παιδὶ, νά σε γείνῃ ἀρματωλὸς καὶ καπετάνιος, καὶ νὰ τοῦ βγάλουν καὶ τραγοῦδι* πρὸς ἃ ἡ μήτηρ ἀποκρίνεται *Μόνο νὰ ζήσῃ καὶ ἂς γίνῃ καὶ καλόγηρος !* [4]) Λέγουσι προσέτι *Νὰ χαρῇς τὴ ζωή σου, τὴ νιότη σου* καὶ τἀνάπαλιν *Νὰ μὴ χαρῇς* κλπ. [5]) Καταρώμενοι δὲ λέγουσι *Νὰ σοῦ κόψῃ ὁ Θεὸς τὴ ζωὴ, Περίδρομος νά σε κόψῃ* [6]), *Νά με κόψῃ ἡ σκορδούλα*

1) Ross, ἔνθ. ἀν. τ. II σ. 119.

2) Βλ. Ducang. Gloss. Graecit. ἐν λ.—Πρβλ. Villoison ἐν Millin, Magasin Encycl. 1803 p. 185. Περὶ ὁμοίου ἐθίμου Αἰγυπτίων βλ. Münter, Observationum ex Mamoribus graecis sacrarum specimen. Hafn. 1814.

3) Νηφάκη, ἱστορία τῆς Μάνης ὅλης, ἐν Maurer, Das griechische Volk. 1835 τ. III. σ. 10.

4) Τριανταφ. Μπάρτα, 'Αναμνήσεις φιλοπάτριδος 1861 σ. 171.—Wachsmuth, das alte Griechenlaud in neuen σ. 72.

5) Πρβλ. τὸ ἀκόλουθον δίστιχον :

Ὁποῦ διαβῇ ἀπὸ λιγαριὰ καὶ δὲν κόψῃ κλονάρι,
Νὰ μὴ χαρῇ τὴ νιότη του, κι' ἂς εἶν' καὶ παλληκάρι.

Πρβλ. καὶ Λουκ. ἔνθ. ἀν. σ. 137 «Μαχάρι νὰ μὴ σὲ χαρῶ, γυιέ μου.»

6) Βλ. τῆς ἡμετέρας Μελέτης ἐπὶ τοῦ β. τῶν ν. Ἑλλην. τ. Ι. μερ. Β'. σ. 428.

(λοιμὸς), *Νά με κόψῃ ὁ Θεός!* Ὁ Κοραῆς συγκρίνει [1]) τὰς δύο τελευταίας κατάρας τοῖς τοῦ Ἀριστοφάνους «Κάκιστ' ἀπολοί»μην!» [2]) καὶ «Μὴ ζώην!» [3]) οἷς ἀναλογοῦσι μᾶλλον αἱ τῆς συνηθείας, *Νὰ μὴ ζήσω-ῃς! Νὰ χαθῶ-ῇς!* [4]) Ὁ κ. Λουκᾶς συνέλεξεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὰς ἀκολούθους κυπριακὰς κατάρας: *Νά σε γυρίσουν νεκρικά. Νά σε φέρουν διάζνα καὶ 'πούκουππα. Νά σου τὸ βάλουν μίζαρον* (ἐνν. τὸ φόρεμα· μίζαρον δὲ σάβανον) [5]) Ὅμοιαι εἰσὶ καὶ ἀκόλουθοι: *Νά σε πάρῃ ὁ Χάρος, Νά σε σηκώσουν (ἢ νά σε πάρουν) τέσσαροι* [6]), *Νά σου εἰπῇ ὁ παπᾶς 'ς τ' αὐτὶ κι' ὁ διάκος 'ς τὸ κεφάλι!* κτλ. Τὰς αὐτὰς δ' εὐχὰς ἢ κατάρας ἐκφέρουσι καὶ κατὰ τῶν προσφιλεστάτων τινὶ, τῶν παίδων δῆλον ὅτι, τῆς συζύγου κτλ. *Νὰ χαίρεσαι τὸ στεφάνι σου!* (τὴν σύζυγόν σου) [7]), *Νὰ χαίρεσαι τὰ κλοναράκια σου!* (τὰ τέκνα σου) [8]), *Νὰ χαρῶ-ῇς τὰ παιδιά μου-σου!*, *Νὰ χάσω-ῃς τὰ παιδιά μου*· ὡς ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι «Οὕτως ὀναίμην τῶν τέκνων!» [9]) (ἔτσι νὰ χαρῶ τὰ παιδιά μου). Προσέτι *Νὰ σ' ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ φιλήσῃς τὸ στεφάνι τοῦ παιδιοῦ σου* [10]) ἢ τἀνάπαλιν *Νὰ μὴ σ' ἀξιώσῃ* κτλ. Εἰς δὲ τὰ τέκνα ἀποτεινόμενοι λέγουσι *Νὰ χαρῇς τὸν πατέρα σου, τὴ μητέρα σου* κλπ. ἀναλόγως τοῖς παρὰ Σοφοκλεῖ:

Πρός νύν σε πατρὸς πρός τε μητρὸς, ὦ τέκνον,

1) Κοραῆ, Ἄτακτα τ. II σ. 200—201.
2) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 151.
3) Αὐτ. Ἱππ. 833.
4) Πρβλ. Ἰλιάδ. Γ. 428 «ὡς ὤφελε αὐτόθι (ἐν πολέμῳ) ὀλέσθαι».
5) Λουκ, ἔνθ. ἐν σ. 137—138.
6) Βλ. καὶ Stephani, Reise durch einige Gegenden des nördlichen Griechenlands 1843 σ. 38.
7) Βλ. καὶ Εὐλαμπίου, Ἀμάραντον σ. XX.
8) Κοραῆ, Ἄτακτα τ. II σ. 193.
9) Ἀριστοφ., Θεσμ. 469. Πρβ. Λυσιστράτ. 78—Λουκιαν., Φιλοψευδ 27.
10) Εὐλάμπιος ἔνθ. ἀν.

Πρὸς τ' εἴ τι σοι κατ' οἶκόν ἐστι προσφιλὲς,
ἱκέτης ἱκνοῦμαι 1)

παραπλησίως εὔχονται νὰ τύχωσι παντὸς ἐφετοῦ. *Νὰ χαρῇς ὅ,τι ἀγαπᾷς! Νά σου δώσῃ ὁ Θεὸς ὅσα καλὰ βάνει ὁ νοῦς σου* κλπ. Ὅμοιαι ταύταις εὐχαῖς ἀπαντῶσι παρὰ πολλοῖς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων· «ἀλλ' εὐτυχοίης καὶ τύχοις ὅσων ἐρᾷς» λέγει ὁ Εὐριπίδης. 2) Ὡσαύτως καὶ ὁ Σοφοκλῆς 3) καὶ ὁ Ὅμηρος:

Ζεῦ ἄνα, Τηλέμαχόν μοι ἐν ἀνδράσιν ὄλβιον εἶναι,
καὶ οἱ πάντα γένοιθ' ὅσα φρεσὶν ᾗσι μενοινᾷ. 4)

καί:

Ζεύς τοι δοίη, ξεῖνε, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
ὅττι μάλιστ' ἐθέλεις καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ. 5)

Ἐπίσης λέγουσιν *ὁ Θεὸς νά σου τὰ φέρῃ δεξιὰ*, ἢ *νά του φέρῃ δεξιὰ ἢ (νὰ βγάλῃ 'σὲ καλὸ) τῆς δουλειαῖς σου*· ὡς λέγει ὁ Τερέντιος: Di vertant bene quod agas. 6)

Ἀδιαφόρως δ' ἐπὶ μεγάλων συμφορῶν λέγουσι καταρώμενοι: *Κι' ὅπου κακό μου θέλει* (ὑπονοεῖται: Εἴθε ὅμοια νὰ πάθῃ), ἀπαραλλάκτως τῷ τοῦ Τερεντίου «Utinam sic sint qui mihi male volunt» 7), καὶ τῷ τοῦ Πλαύτου «Utinam, male qui mihi volunt, sic rideant!» 8). Τὴν δ' αὐτὴν κατάραν καὶ χριστιανικώτερον δι' ἀπευχῆς ἐκφράζουσι λέγοντες, *Μήτ' ὁ ἐχθρός μου* (νὰ μὴ πάθῃ ὅμοια), ἀναλόγως τοῖς τοῦ Ὁμήρου

ἀπέφθιτο
λευγαλέῳ θανάτῳ, ὡς μὴ θάνοι ὅστις ἔμοιγε
ἐνθάδε ναιετάων φίλος εἴη καὶ φίλα ἔρδοι. 9)

1) Σοφοκλ., Φιλοκτ. 468.
2) Εὐριπιδ., Μηδ. 688.
3) Σοφοκλ., Οἰδ. Κολ. 249—251.
4) Ὀδυσσ., Ρ. 344—345. Βλ. καὶ Ζ. 180.
5) Ὀδυσσ. Σ. 112.
6) Terent. Hecyra 196—197.
7) Αὐτ., Eunuch. 655.
8) Plaut. Asinar. Πρ. V. σκ. 1 στ. 13.
9) Ὀδυσσ. Ο. 358.

καὶ τοῖς τοῦ Σοφοκλέους:

ἴλεξε δυσοίστων πόνων
ἆθλ' ὅσα μηδεὶς τῶν ἐμῶν τύχοι φίλων. 1)

οἷς παραβλητέα τὰ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ: «Θέαμα δ' εἰσόψει τάχα τοιοῦτον οἷον καὶ στυγοῦντ' ἐποικτίσαι» 2) καὶ «Καὶ παρ' ἐχθροῖς ἄξιος θρήνων τυχεῖν» 3) καὶ «Φεῦ! κἂν ἀνοικτίρμων τις οἰκτείριέ νιν». 4)

Ὁ κ. Λουκᾶς ἀναγράφει πολλὰς κυπριακὰς κατάρας περὶ σωματικῶν παθημάτων καὶ ἄλλων δυστυχιῶν: Νὰ σοῦ βάλουν ἡ μούγιαις (μυῖαι) 'μπάσματα (ἀκαθαρσίας)· Να σοῦ βάλουν ἡ μούγιαις ἡ ληχούσαις· Νὰ σοῦ κάμουν οἱ κάττοι μούτσουνα κι' οἱ γιατροὶ φυτίλια· Νὰ μὴν γελάσ' ἡ καρδιά σου· Νὰ παίξῃ τὸ πόδιν σου καὶ τὸ χέριν σου· Τὸ καλόν σου 'ς τὸ καλάθι· Νὰ πιαστῇς καὶ νὰ γενῇς σανίδιν 5) Νὰ μείνῃς γέρημος καὶ κλεισμένος· Νὰ κλειστῇ τὤνομά σου· Νὰ σὲ φά' ἡ βλαγγάρα (νόσος ἡπατική)· Νὰ λαώννεσαι (σεληνιάζεσαι) ἑφτὰ φοραῖς τὴν ἡμέραν· καὶ Νὰ σὲ 'δῶ νὰ λαώννεσαι κ' ἡ γῆ νὰ πουμπουρίζει· Νὰ σὲ τσιλλοῦν (πλακώνουσι) καὶ νὰ μὴν τσιλλήεσαι· Νὰ ξεράσῃς τὸ ρουσί σου (στόμαχον)· Νὰ πελλάνῃς (τρελλαθῇς) καὶ νὰ φᾷς ταὶς φτείραις σου· Νὰ γυρίσ' ἡ γανάρα σου (τὸ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς) νὰ φᾷ τὴν κάραν σου 6). Ἔν τινι δὲ δημοτικῷ ᾄσματι γνωστοτάτῳ, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ πολλαὶ αὐτοῦ παραλλαγαί, ἐρωμένη ἐγκαταλελειμμένη λέγει περὶ τοῦ ἐραστοῦ της:

Θέλω νὰ τὸν καταραστῶ καὶ πάλε τὸν λυποῦμαι,
καὶ μοῦ πονοῦν τὰ σπλάγχνα μου, πονεῖ καὶ ἡ ψυχή μου.
Μὰ κάλλι' ἂς τὸν καταραστῶ κι' ἂς κάμ' ὁ Θιὸς τί θέλει

1) Σοφοκλ. Φιλοκτ. 508.
2) Αὐτ. Οἰδ. Τύρ. 1295—1296.
3) Αὐτ., Αἴ. 924.
4) Αὐτ., ἀποσπ. 593, 8.
5) Λουκ. ἔνθ. ἀν. σ. σ. 137.
6) αὐτ. σ. 138.

'ς τοὺς πόνους κι' ἀναστεναγμοὺς, 'ς ταὶς λαύραις, 'ς ταὶς κατάραις.
'Σὲ κυπαρίσσι ν' ἀναιβῇ, νὰ πάρῃ τὸ λουλούδι,
ἀπὸ ψηλὰ νὰ κρημνιστῇ καὶ χαμηλὰ νὰ πέσῃ 1),
'σὰν τὸ γυαλὶ νὰ συντριφτῇ, 'σὰν τὸ κηρὶ νὰ λυώσῃ.
Νὰ πέσ' εἰς τούρκικα σπαθιὰ, εἰς φράγκικα μαχαίρια,
πέντε γιατροὶ νὰ τὸν κρατοῦν καὶ δέκα νὰ τὸν 'γιάνουν,
κ' ἐγὼ ἐκεῖθε νὰ διαβῶ καὶ νά τους ξαγναντέψω 2).

Ὁμοίας κατάρας ἀπευθύνει ἐρωμένη εἰς ἐρωμένον ἐν δημοτικῷ πιθανῶς ᾄσματι, ὅπερ ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης, κατὰ τὴν ιε' ἢ ις' ἑκατονταετηρίδα γραφέντος, ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Legrand.

Ἂ βουληθῇς, νὰ μ' ἀρνηθῇς καὶ νὰ μ' ἀλησμονήσῃς,
Εἰς τὴν Τουρκιὰν, 'ς τὰ σίδερα πολλὰ ν' ἀγανακτήσῃ
'ςὲ τούρκικα σπαθιὰ 'σὲ ἰδῶ 'σὲ Καταλάνου χέρια.
'Αράπιδες νὰ σ' εὕρουσι καὶ μαῦροι νά σε σώσουν,
κ' εἰς ὄχλον Σαρακήνικον τρεῖς μαχαιριαὶς σοῦ δώσουν,
ἡ δυὸ ν' ἀγγίξουν 'ς τὴν καρδιὰν, κ' ἡ ἄλλη 'ς τὰ μυαλά σου,
καὶ 'ς τὸν ἀφρὸν τῆς θάλασσας ναὕροῦσιν τὰ μαλλιά σου,
καὶ τότες νἄλθω νά σε ἰδῶ διὰ παρηγοριά μου,
'ς τὸ ξόδι σου νὰ 'ξηγηθῶ νὰ δροσιστῇ ἡ καρδιά μου 3).

'Εν ἑτέρῳ ᾄσματι τοιαύτη κατὰ νέας κόρης φέρεται κατάρα.

Κόρη κι' ἂν ἦσ' ἀνύπαντρη, κακὴ μοῖρα νὰ λάβῃς,
κι' ἂν ἐμικροπαντρεύτηκες, νὰ μὴ γεραματιάσῃς.

ἥτις καὶ εἰς εὐχὴν μετά τινας στίχους μεταστρέφεται:

Κόρη κι' ἂν ἦσ' ἀνύπαντρη καλὴ μοῖρα νὰ λάβῃς,
κι' ἂν ἐμικροπαντρεύτηκες χρόνους πολλοὺς νὰ ζήσῃς 4)

1) Ἄλλως· 'Απ' ἄλμπερο νὰ κρεμνιστῇ, εἰς κάστερα νὰ πέσῃ (Passow σ. 333. ἀρ. 452).

2) Passow, Carm. popularia σ. 332 ἀρ. 541. ('Εκ τοῦ Fauriel, τ. II σ. 176 καὶ Tomaseo, Canti popolari τ. III σ. 33). Παραλλαγαὶ τούτου ἐδημοσιεύθησαν παρὰ Passow, σ. 332—333 ἀρ. 452 καὶ σ. 333—334 ἀρ. 453. ('Εκ τοῦ Ζαμπελίου, ᾄσματα δημοτ. σ. 741). Χασιώτη, Συλλ. τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον δημοτ. ᾀσμάτων σ. 84 καὶ σ. 159—160 καὶ Λουκᾶ ἐνθ. ἐν σ. 74.

3) Em. Legrand, Recueil de chanouss ponul. σ. 32.

4) Passow σ 416. ἀρ. 539—Ζαμπελ. 'Ασμ. δημοτ. σελ. 740.

Ὁμοίας ἐκφέρουσι κατάρας καὶ τ' ἀκόλουθα δίστιχα:

'Ανίσως καὶ μ' ἀπαρνηστῇς ὁ οὐρανὸς ἂς 'στράψῃ,
ἀστροπελέκι καὶ φωτιὰ νὰ ῥίξῃ νὰ σὲ κάψῃ 1).
'Ανίσως καὶ σ' ἀπαρνηστῶ, ἐκεῖ ποῦ θὲ νὰ 'πάγω,
νὰ μὴν εὑρῶ νερὸ νὰ πιῶ, μήτε ψωμὶ νὰ φάγω.
'Ανίσως καὶ σ' ἀπαρνηστῶ, ν' ἀδικοθανατήσω,
'σὲ Τούρκου χέρια νὰ πιαστῶ καὶ ν' ἀλλαξοπιστήσω 2).
Τὰ εἴκοσί μου δάχτυλα, π' ὁρίζουν τὸ κορμί μου,
ἡ μπάλαις νά τα φάγουνε, ἂν σ' ἀρνηστῶ πουλί μου 3).
'Ανίσως καὶ δὲ σ' ἀγαπῶ ν' ἀδικοθανατήσω,
καὶ 'ς τοῦ τζελάτη τὸ σπαθὶ ἐκεῖ νὰ ξεψυχήσω.
'Ανίσως καὶ δὲ σ' ἀγαπῶ νὰ δώσ' ὁ Θιός, κυρά μου,
τὸ μαχαιράκι ποῦ κρατῶ νὰ ἔμπῃ 'ς τὴν καρδιά μου.
'Ανίσως καὶ δὲ σ' ἀγαπῶ νὰ πέσ' ἀπ' τ' ἄλογό μου,
καὶ τοῦ τζελάτη τὸ σπαθὶ νὰ κόψῃ τὸ λαιμό μου 4).

'Εν ἑτέρῳ δημοτικῷ ᾄσματι ἡ ἐρωμένη καταρᾶται νὰ αἰχμαλωτευθῇ ὁ ἐρώμενος αὐτῆς, ἂν ἄπιστος φανῇ καὶ τὸν ἔρωτα προδώσῃ.

Ἂν τύχῃ καὶ μ' ἀπαρνηστῇς καὶ κάμῃς ἄλλο 'ταῖρι,
σκλάβο νά σε πουλήσουνε 'ς τῆς Μπαρμπαριᾶς τὰ μέρη,
καὶ νά σου βάλουν σίδερα καὶ 'ς τὸ λαιμὸ χαδένα,
ν' ἀναστενάξῃς καὶ νὰ 'πῇς πῶς τἄβαλες γιὰ μένα 5)

Πολλάκις, ὅταν παρόμοια σωματικὰ καὶ ὑλικὰ δυστυχήματα ἀποκαλεῖταί τις νὰ πάθῃ ὁ κατάρατος προστίθησι *Νά σε ἰδῶ*, εὐχόμενος δῆλον ὅτι καὶ ἡ κατάρα του νὰ ἐκπληρωθῇ

1) Λιανοτράγουδα 1868 σ. 13. 'Εκ τούτου ἐλήφθη ἡ ἰδέα τοῦ ᾀσματίου, «'Αστραπὴ φωτιὰ νὰ πέσῃ—εἰς τὴν ἄπιστη καρδιὰ κτλ.» ὅπερ καταχωρίζεται ἐν ταῖς 'Ανθολογίαις ᾀσμάτων ἐσφαλμένως εἰς τὸν Σολωμὸν ἀποδιδόμενον.
2) Αὐτ. σ. 13 βλ. καὶ Passow σ. 490 ἀρ. 74.
3) Αὐτ. σ. 153.
4) Λιανοτράγουδα σ. 13. Βλ. καὶ Passow σ. 490 ἀρ. 72.
5) Legrand, Receuil de chansons popul. σ. 224 ἀρ. 103. Λιανοτράγουδα 13. Passow σ. 490 ἀρ. 73.

καὶ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτόπτης νὰ τύχῃ. Οὕτω λέγουσι:

Νά σε 'δῶ τὸ Μάη μὲ γούνα
τὸν 'Απρίλι μὲ σιγούνα,
καὶ τὸ Θεριστὴ μὲ κάππα,
νὰ φωνάζῃς μάννα, κάκκα 1)

Νά σε 'δῶ μ' ἕνα 'μάτι 2)

Νὰ σὲ ἰδῶ νὰ κρέμεσαι 3) καὶ μύγαις νὰ μαζόνῃς,
καὶ τὰ πουλιὰ νὰ σὲ τσιμποῦν καὶ σὺ νὰ καμαρόνῃς.

Καὶ ἐν Κύπρῳ: *Νὰ σὲ 'δῶ νὰ 'σωτζηέσαι* 4) (Νὰ καίεσαι ἔσωθεν, νὰ πάσχῃς χρονίως ἐξ ἀσθενείας ἐσωτερικῆς). *Νὰ σὲ 'δῶ κακὰ καὶ μαῦρα*. *Νὰ σὲ 'δῶ νὰ ξηριζώνῃς πεύκους*. *Νὰ σὲ δῶ ἀσκὶν μουδοῦριν*. *Νὰ σὲ 'δῶ κορδάκι* (νεκρὸν ἐξοιδηστικότα) 5). *Νὰ σὲ 'δῶ λέπριν καὶ λικουρτεασμένον* 6). Δι' ὁμοίων φράσεων συνώδευον καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐνίοτε τὰς κατάρας των: *ὄν ἐπίδοιμι* 7) *τὰν ἐπίδοιμι* 8) *ἰδοίμαν δέ νιν* 9) πρὸς βεβαιοτέραν αὐτοῦ ἐκπλήρωσιν ὡς ὁ Βέργλερος παρατηρεῖ 10).

Νὰ μὴ σὲ θελήσῃ τὸ 'πουκάμισό σου, εἰς δὲ τὸν λέγοντα *Δὲ σοῦ δίνω*, *Νὰ σοῦ δώσῃ ἡ μούλα* (ἡμίονος) *μὲ τὰ 'πισινά*, ἢ *Νὰ σοῦ δώσ' ἡ μούλα τοῦ 'πισκόπου* 11). Εἰς τὸν ἐρωτῶντα φορτικῶς: Τί; Αἴ; ἀποκρίνονται *Τίξυνο! Αἴξυνο* ἢ *Αἴξυνο*

1) Βενιζέλου, Παροιμίαι δημώδεις σ. 170 σ. 28, «'Αρὰ εἰς χρήσεις ἀσυμφώνους πρὸς τὰς καιρικὰς μεταβολὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ». Βλ. καὶ ἀρ. 27.

2) Αὐτ. «Κατάρα εἰς ἐξόρυξιν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκείνου πρὸς ὃν ἀπευθύνεται».

3) Πρβλ. αὐτ. ἀρ. 22 «Νὰ παιθάνῃ 'σὲ 'ψηλὴ θέσι. Κατάρα σημαίνουσα τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον.»

4) Λουκᾶς, ἔνθ. ἀν σ. 137.

5) Ὅμοιαί εἰσιν αἱ κατάραι. Νὰ ψοφήσῃς νὰ γίνῃς τούμπανο· Νὰ σὲ ἰδῶ τούμπανο κλπ.

6) Λουκ,. ἔνθ. ἀν. σ. 138.

7) Εὐριπ., Μηδ. 164.

8) Σοφ. Τραχιν. 1039.

9) Αὐτ. Φιλοκτ. 1115.—Βλ. καὶ Αἰσχ., Χοηφ. 267.

10) Berglerus, ad. Aristoph. Acharn. 1155.

11) Λουκᾶς σ. 138.

καὶ ξερό σου, ἤτοι τὸ *Αἴ νὰ σοῦ βγῇ ξυνὸ* (καὶ *ἀνάλαιμο* προστιθέασί τινες). [1])

Ἐκ τῶν καταρῶν τῶν ἐπικαλουμένων ἀσθενείας καὶ ἄλλας ὑλικὰς συμφορὰς παρατιθέμεθα καὶ τὰς ἀκολούθους:

Νὰ χυθοῦν τὰ μυαλά σου! καὶ ὅρκος: *Ἔτσι νὰ χυθοῦν τὰ μυαλά μου*, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς περὶ ὅρκων.

Νὰ πέσουν τ' ἄντερά μου 'σὰν τοῦ Ἀρείου καὶ παρὰ Κυπρίοις: *Νὰ πᾶν τ' ἄντερα ποῦ 'πάνω σου καὶ τὰ βλαντζία* (ἧπατα) *'ποκατωθκιό σου* [2]).

Νὰ χυθῇ τὸ αἷμά σου! Τὴν αὐτὴν κατάραν ἐκφέρει καὶ τὸ κάτωθι δίστιχον:

Ὡς τρέχει τὸ γοργὸ νερὸ 'ς τὴ γῆ καὶ δὲ γροικέται,
ἔτσι νὰ πάῃ τὸ αἷμά του, ὀπ' ἀγαπᾷ κι' ἀρνειέται [3])

Κόρακας! (ἀσθένεια τοῦ λάρυγγος.) Κόρακας νὰ σὲ κόψῃ! Βγάλ' τὸν κόρακα! Κατάρα εἰς βήχοντας ἢ κραυγάζοντας.

Φωτιὰ νὰ σὲ κάψῃ καὶ παρὰ Κυπρίοις *Λαμπρὸν νά σε κουκκουρώσῃ*. [4])

Νὰ σηκωθῇ τὸ ψωμὶ ποῦ μοὔφαγες (ποῦ σοὔδωκα) καὶ νὰ σὲ πνίξῃ. Κατάρα πρὸς τοὺς ἀχαρίστους συνήθως ἀπευθυνομένη [5]), ὁμοία τῇ ἐν δημοτικῷ τινι ᾄσματι τῆς Μάνης:

Σπυρὶ φαρμάκι νὰ γενῇ
τὰ σύγλοινα καὶ τὸ ψωμὶ
ποῦ φάγασι 'ς τὸ σπίτι μας [6]).

1) Ὁ Σ. Ν. Βασιλειάδης ἐν τῇ Σεμέλῃ αὐτοῦ μετατρέπει ἐπὶ τὸ εὐφημότερον εἰς Αἶξ καὶ ξηρὸς τὴν κατάραν ταύτην (Ἀττικαὶ νύκτες τ. I. σ. 264. Παρθενὼν τ. II. φυλλ. η'.)

2) Λουκᾶς σ. 138.

3) Διανοτράγουδα σ. 186.—Ὁμοίαν κατάραν εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἀσσύριοι (Βλ. F. Lenormant, La Magie chez les Chaldéens σ. 69).

4) Λουκᾶς σ. 138. Ὁμοία καὶ ἡ κατάρα «Νά σε 'δῶ ζαυλὶν (δαυλὸν) καμμένον» (αὐτ.)

5) Ἀρ. Βαλαωρίτου, Ἀθ. Διάκος 1867 σ. 85.

6) Ἐκ παρεξηγήσεως ἐγράψαμεν τοῦτο ἐσφαλμένως ἄλλοτε ἐν Πανδώρᾳ (τ. XX σ. 343) «πυρὶ φαρμάκι.»

Νὰ μὴν εἶχες γείνῃ (ἢ γεννηθῇ) καὶ κωμικῶς· *Κάλλιο νἄκανε ἡ μάνα σου ἕνα τουλοῦμι* (ἀσκὸν) *τυρὶ νὰ πέρναγε οὖλο τὸ χρόνο* κλπ. καὶ *Νὰ μὴν εἶχες 'παντρευτῇ*. Ἀνάλογοι τοῖς παρ' Ὁμήρῳ.

> Αἴθ' ὄφελες ἄγονός τ' ἔμεναι, ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι,
> καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον ἦεν,
> ἢ οὕτω λώβην τ' ἔμεναι καὶ ὑπόψιον ἄλλων 1).

Ἐκτὸς τούτων καταρῶνται συνηθέστατα κακὸν νὰ διανύσῃ ὁ κατάρατος τὸ ἔτος ἢ εἰς κακὴν ὥραν νὰ τύχῃ, διότι κατά τινα παροιμίαν *ὅσα φέρν' ἡ ὥρα δὲν τὰ φέρνει ὁ χρόνος* 2)· ὁ δὲ κατορθώσας νὰ διαφύγῃ ἐκ τῆς ὀλεθρίας ἐπηρείας μιᾶς κακῆς ὥρας, δύναται νὰ ζήσῃ *χίλια χρόνια* 3). Διὰ τοῦτο λέγουσι: *Τὴν κακή σου τὴν ἡμέρα*· καὶ ἐλλειπτικῶς *Τὴν κακή σου. Τὴν κακή σου τὴν ψυχρή. Τὸν κακό σου τὸν καιρὸ* (τινὲς προστιθέασι· *'ς ἕνα μπάλωμα γερό*, ἢ *καὶ τὰ μαῦρά σου τὰ σῦκα.) Κακὸν καιρὸν νἄχῃς· Κακὸ χρόνο νἄχῃς* (καὶ κατὰ παραφθορὰν *Κακοχρονἄχῃς*) ὡς εἶπε καὶ ὁ Παλλαδᾶς:

> Ἠξότε γὰρ καὶ τοῦτον ὄνον χαλεπὸς χρόνος ἔσχε 4).

Προσέτι λέγουσι: *Κακὴ ὥρα νὰ σ' εὕρῃ* 5). *Νὰ μὴ σ' εὕρῃ ἡ ὥρα* (ἄλλως ὁ χρόνος) ὡς ἔλεγον κ' οἱ ἀρχαῖοι: *Μὴ ὥρασιν* (ἢ ὀρθότερον ἴσως: Μὴ ὥρας) *ἵκοιο* 6) περὶ οὗ Εὐστάθιος ὁ Θεσ-

1) Ἰλιάδ. Γ 40.

2) Βενιζέλου, Παροιμίαι δημώδεις σ. 295 ἀρ. 445 καὶ σ. 227 ἀρ. 744.

3) Αὐτ. σ. 336 ἀρ. 70 «Φυλάξου ἀπὸ μιὰ κακὴ ὥρα νὰ ζήσῃς χίλια χρόνια».

4) Ἀνθολ. Παλατ. ΙΑ' 383.

5) «Κακὴ ὥρα νὰ τὸν εὕρῃ! Λέγουσιν οἱ καταρώμενοι συμφορὰς καὶ δυστυχίας κατά τινος». (Κοραῆ, Ἄτακτα τ. II σ. 898).

6) Ἀριστοφ., Λυσ. 391. 690. 1037 Ἰωά. Ἀλεξ., Τον. παραγγ. σ. 35. 38.—Λουκιαν., Θ. διαλ. ς', 4 τ. I σ. 18 περὶ δ χ. 5 τ. II 276—ἑταιρ. διαλ. I 3 τ. III σ. 307—Βαβρίας ΝΓ' 7.—Τιμοκρέων παρὰ Πλουταρ. Θεμ. 21. «Κηὔχοντο μὴ ὥραν Θεμιστοκλεῦς γενέσθαι». Ἐν ἐκτάσει βλ. Hermann, Epit. doctr. metr. σ. XVII.

σαλονίκης παρατηρεῖ ὅτι «ἐξ Ὁμήρου λαβόντες οἱ Ἀττικοὶ φασὶν ἐπὶ ἀρᾶς, τὸ μὴ ἐξ ὥρας ὁ δεῖνα ἵκοιτο, ἀλλὰ δηλαδὴ πρὸ ὥρας ἐκθερισθείη»· [1]) σημειοῖ δὲ καὶ ὁ Κοραῆς ὅτι· «Τοῦτο ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια παραπλησίως ἐπὶ κατάρας διὰ τοῦ «Νὰ μὴ φθάσῃ τοῦ χρόνου» ἐκφράζει, καθάπερ καὶ τὸ «ὥρας ἵκοιτο», ἐπὶ εὐχῆς εὐνοϊκῆς, διὰ τοῦ, Καὶ τοῦ χρόνου». [2]) Τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἀναφερομένην εὐχὴν, *Καὶ τοῦ χρόνου* λέγουσι συνήθως ὅταν γεύωνται ἀπαρχὰς καρπῶν, εὐχόμενοι οὕτω, καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὑγιεῖς νὰ γευθῶσιν αὐτῶν· δι' ὃ καὶ ἑτέραν λέγουσιν εὐχὴν *Μὲ ὑγεία καὶ εὐτυχία τοὺς καρπούς*. Οἱ δὲ δεισιδαιμονέστεροι ἐν Μακεδονίᾳ, κατὰ τὸν Χαρίσιον Μεγδάνον «ὅταν γεύωνται πρωτοφανῆ ὀπωρικὰ πατῶσιν ἐπὶ σιδήρου λέγοντες: *Γερὸν μὲ εὗρε, γερὸν καὶ νὰ μὲ ἀφίσῃ*,» [3]) διότι ὁ σίδηρος εἶναι ὑγείας καὶ ῥώμης σύμβολον. [4]) Ὅτι ἀνάλογόν τινα δεισιδαιμονίαν εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι καταδείκνυται ἐκ τῶν ἑξῆς τοῦ Πλινίου: «Διατί διὰ τὰς ἀπαρχὰς τῶν ὀπωρῶν λέγομεν ὅτι παλαιὰ ταῦτά εἰσι καὶ ἕτερα νέα αἰτοῦμεν; » [5])

Κατ' ἀντίθεσιν δὲ τῆς κατάρας *Κακὴ ὥρα νὰ σ' εὕρῃ!* λέγουσιν *ὥρα καλή!* ὅταν ἐπευχόμενοι προπέμπουσί τινα ἀναχωροῦντα·

Ὥρα καλή σου 'μάτια μου, καὶ νὰ καλοστρατήσῃς,
'ς τὴ στράτα νὰ μὲ 'θυμηθῇς καὶ 'πίσω νὰ γυρίσῃς. 6)

καὶ εἰς πλέοντας, εἰρωνικῶς δὲ καὶ εἰς κυνηγούς:

1) Εὐσταθ. εἰς Ὀδυσσ. Α, 134 σ. 16. 9. 62.
2) Κοραῆς εἰς Πλουταρχ. Θεμιστ. 21. τ. Ι σ. 442.
3) Χ. Μεγδάνου, ὁ λύχνος τοῦ Διογένους ἢ ἠθικοὶ χαρακτῆρες 1418 σ. 275.
4) Βλ. καὶ Ν. Γ. Πολίτου, Τὰ κατὰ τὴν γέννησιν ἐν Νεοελλ. ἀναλ. τ. Ι σ. 380.
5) Plin., Nat. Hist. XXVIII, 6, 23.
6) Sanders, das Volksleben d. Neugriechen σ. 146.—Passow. s. 190 ἀρ. 1149.

Ὥρα καλὴ 'ς τὴν πρύμνη σας κι' ἀέρας 'ς τὰ πανιά σας
οὐδὲ πουλὶ πετούμενο νὰ μὴ 'βρεθῇ 'μπροστά σας 1).

Εἰς τοιαύτην περίςασιν οἱ ἀναχωροῦντες *ἀφίνουσι τὴν ὑγείαν* εἰς τοὺς μένοντας, ἀποχαιρετῶσι δῆλον ὅτι αὐτοὺς λέγοντες, *Ἔχετε ὑγείαν*, πρὸς ὃ ἀπαντῶσιν οὗτοι ἀντευχόμενοι: *Ὥρα καλή! 'ς τὸ καλό!* ἢ *Σύρε 'ς τὸ καλό* 2)· *Κατευόδιον* ἢ *καλὸ κατευόδιον*, ἐξ οὗ καὶ ἐπίθετον *καλοκατευόδιαστος*, λησμονηθείσης τῆς σημασίας τοῦ εὖ 3). Οὕτως εἶπε καὶ ὁ Ἀριστοφάνης:

Πρῶτα μὲν εὐοδίαν ἀγαθὴν ἀπιόντι ποιητῇ
κἐς φάος ὀρνυμένῳ δότε. 4)

παραπλησία δ' εὐχὴ φέρεται καὶ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ·

Ἀλλ' εὐτυχίης νόστιμον δ' ἔλθοις ὁδόν 5)·

Καταρώμενοι δὲ ὁδοιποροῦντας λέγουσι, *Νὰ μὴ σώσῃς! Νὰ μὴ φτάσῃς! Νὰ 'πᾷς 'πίσω τὸν ἥλιο! 'Πίσω νὰ μὴ γυρίσῃς.* 6) *Σύρε 'ς τὸ μυριανάθεμα καὶ 'ς τὴν ἀνεμοζάλη* 7).

Εὐχὰς καὶ κατάρας ἀναφέρουσι καὶ ἐν συμποσίοις ἀντὶ προπόσεων· ἐν ἀρχῇ οἱ συνδαιτυμόνες ποιοῦσι τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ λέγει ὁ οἰκοδεσπότης *Καλῶς ὡρίσατε*, ἀποκρίνονται δ' οἱ ξενιζόμενοι *Καλῶς σᾶς ηὕραμε!* Κατὰ τὸν Κοραῆ, *Κα-*

1) Hahn. Griech. u. alb, Maerchen. Βλ. καὶ Δ. Ν. Βερναρδάκη, Μαρία Δοξαπατρῆ, 1858 Πρ. Δ'. σχ. 1.

2) Διανοτράγουδα σ. 151. Σύρε πουλί μου 'ς τὸ καλὸ, καὶ 'ς τὴν καλὴ τὴν ὥρα, Καὶ νὰ γεμίσ' ὁ δρόμος σου τριαντάφυλλα καὶ ῥόδα. Λέγεται δὲ καὶ ἀντιθέτως ἐπὶ κακοῦ: Σύρε, κυρά μου, 'ς τὸ καλὸ καὶ 'ς τὴν ἀνεμοζάλη καί: Σύρε, κυρά μου, 'ς τὸ καλὸ ἐσὺ καὶ τὸ φιλί σου (αὐτ. σ. 150) καί: Σύρε, πουλί μου 'ς τὸ καλὸ, σύρε κι' ἄλλοῦ καὶ κάτσε, Σύρε κι' ἀλλοῦ καὶ ῥίζωσε κι' ἐγὼ βαρέθηκά σε (αὐτ. σ. 151).

3) Βλ. καὶ Ζαμπέλιον ἐν Πανδώρᾳ τ. VII σ. 494.

Ῥόδα νὰ βλέπῃς 'πίσω σου, τριαντάφυλλα 'μπροστά σου
Καὶ καλοκαταβόδιαστη νὰ 'πᾷς 'ς τὰ γονικά σου.

4) Ἀριστοφ. Βατραχ. 15 8.

5) Εὐριπ. Ἀλκ. 1053.

6) Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν Ν. Ἑλλ. τ. I μέρ. Β' σ. 445.

7) Διανοτράγουδα σ. 151.

λῶς νὰ σ' εὕρω, λέγει συμποσιάζων, ὅστις προβάλλει πρόποσιν (toast) εἰς τὸν συμπότην, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ δεχόμενος ἀποκρίνεται *Καλῶς νὰ ὁρίσῃς!* Λείψανον παλαιᾶς συνηθείας· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐχάριζαν καὶ τὸ ποτήριον, ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν, ὅτε ὁ προπίνων ἦτο ἀνώτερος τὴν τύχην ἢ πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν ὡραιοτάτην τοῦ Πινδάρου ᾠδὴν (Ὀλυμπ. Ζ', 1—6)» [1])

Ἐν Κρήτῃ δὲ, ὡς ὁ κ. Χουρμούζης ἀναφέρει, «Πάντοτε προπίνει ὁ οἰκοδεσπότης, προκαλῶν πρῶτον ἐκεῖνον ὁποῦ θὰ πίῃ μετ' αὐτὸν οὕτω· *τὴν ἀφεντιά σου·* ἔπειτα εὔχεται, *ἡ Παναγία νὰ μᾶς βλέπῃ καὶ νὰ μᾶς ξεμιστεύῃ* (ἀπαλλάσῃ) *ἀπὸ κάθε κακόν· βοήθειά μας καὶ ὁ ἅγιος ὁπεῦνε σήμερα· χριστιανικὰ τέλη καὶ σήμερα ἕνα χρόνο μὲ τὸ καλό· νὰ χαρῇς τὸ στεφάνι σου· τ' ἀρχοντόπουλά σου κι' ὅπ' ἀγαπᾷς καὶ χαίρεσαι·* (ὁ προκαλούμενος ἀποκρίνεται *Μὲ ζωή σας Θεὸς σχωρέσ' καὶ τὰς ψυχὰς 'ποῦ πόνεσ' ἡ ψυχή σου·*) ἀφ' οὗ εἰπῇ ὅλα ταῦτα; πίνει ἀκολούθως ὁ καλεσθεὶς ἀποτεινόμενος καὶ αὐτὸς μὲ τὰς ἰδίας εὐχὰς πρὸς ἄλλον, καὶ καθ' ἑξῆς». [2]) Σπένδουσι δ' ἔστιν ὅτε καὶ οἶνον ἐν τῷ μεταξὺ ἀναφωνοῦντες *Ἔτσι νὰ χυθοῦν τὰ μυαλὰ τῶν ἐχθρῶν μας.*

Ὅταν δὲ ἅπτωσι τοὺς λύχνους, ἢ εἰσκομίζωσι τὴν ἑσπέραν τὰ πρῶτα φῶτα, εὔχονται οἱ συμπαρόντες ἀλλήλοις *Καλὴν ἑσπέραν*, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ἐν παρομοίᾳ περιστάσει *Φῶς ἀγαθὸν*, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Οὐάρρωνος. [3])

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν γένει περὶ τῶν συνήθων εὐχῶν καὶ καταρῶν. Ἡ συλλογὴ πασῶν τούτων ἐστὶ δυσχερεστάτη, ἀδύνατος μᾶλλον, διότι διατυποῦνται πάντοτε συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ κατα-

1) Κοραῆς Ἄτακτα τ. IV σ. 146.

2) Χουρμούζη, Κρητικὰ 1842 σ. 32.

3) Varro, De Lingua latina V σ. 46.—Κοραῆ Ἄτακτα τ. IV σ. 139.

ρασίμου, εἰσὶ δὲ συνεπῶς ποικίλαι καὶ πολυπληθέσταται. Τὸ καθ' ἡμᾶς ἐπειράθημεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ν' ἀναγάγωμεν αὐτὰς, ὅσῳ ἦν ἡμῖν ἐφικτὸν, εἰς γενικούς τινας τύπους, δυναμένους νὰ περιλάβωσι πάσας τὰς γνωστὰς καὶ προσυνειλεγμένας. Ἤδη ἐπιλαμβανόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν συντόμως καὶ τὰς εὐχὰς ἐκείνας, αἵτινες συνοδεύονται μεθ' ἱεροτελεστιῶν, ἢ μετὰ χειρονομιῶν, βαρυτάτας καὶ ἀποτελεσματικὰς ταύτας καθιστωσῶν.

Ὁ *ἀφορισμὸς* εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα καὶ φοβερωτέρα κατάρα, ἐκ τῶν περιβεβλημένων τύπον θρησκευτικόν. Διὰ τούτου, ἀναγινωσκομένου ἐπ' ἐκκλησίας ὑπὸ ἱερέως τὰ ἱερὰ αὐτοῦ φέροντος ἄμφια [1]) ἀποκηρύσσεται τῆς ἐκκλησίας ὁ κατάρατος, παραδίδοται εἰς τὸ μίσος καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν πιστῶν, καὶ δι' ἀρῶν φρικτῶν καὶ βαρβάρων καταδικάζεται νὰ κατατρύχηται ἐφ' ὅσον ζῇ ὑπὸ ἀνηκέστων ταλαιπωριῶν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον νὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον κόλασιν, ἄλυτον δὲ καὶ τυμπανιαῖον τὸ σῶμά του νὰ μείνῃ, ἐναργὲς τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ μαρτύριον. [2]) Καί τοι ὅμως τοσούτῳ φοβερῶν ἀνομολογουμένων τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀφορισμοῦ, οἱ ἐπίσκοποι, ἐπὶ τουρκοκρατίας μάλιστα, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν ἴσως πενίας, κατὰ τὸν Ricaut, ἐξήνεγκον τοιούτους καὶ εἰς κοινοτάτας ἔτι

1) «Καὶ ἀφορισμὸν ὁ Ἡρακλείας ἐξεφώνησε μετὰ ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου.» Μαλαξοῦ Ἱστορία πατριαρχικὴ, ἐν Crusii, Turcograecia σ. 165 καὶ ἐν Corpus script. hist. Byzant. ed Bonn. τ. XLVI (Histor. Con]poleos σ. 172.

2) Περὶ τοῦ ἀφορισμοῦ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ βλ. ἐκτὸς τῶν ἄλλων Ricaut, Histoire de l'eglise Grecque trad. franç. 1710 σ. 273 κε.—J. Heineccius, De absolutione mortuorum excommunicatorum seu tympanicorum in ecclesia Graeca 1701.—Τοῦ αὐτοῦ Abbildung der alten und neuen griechische Kirche 1711 σ. 419—421 καὶ τοὺς ὑπὸ τούτου μνημονευομένους συγγραφεῖς.—Ricaut and Jac Goar, on the Greek Euchology σ. 668.—Χριστοφορ. Ἄγγελος, Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων κεφ. 25 σελ. 522 ed. Fehlav.—Pègues, Histoire et phénomènes du volcan de Santorin σ. 590.

καὶ μηδεμίαν ἐχούσας σπουδαιότητα περιστάσεις [1]), κατήντησαν δ' ἐπὶ τέλους καὶ τὰ ζῶα αὐτὰ ν' ἀφορίζωσιν [2]). Ἐκ τῶν περὶ ἀφορισμοῦ ἰδεῶν τοῦ λαοῦ ἐπήγασεν ἡ περὶ *βρυκολάκων* πρόληψις, ἐκ δὲ τοῦ τύπου τοῦ ἀφορισμοῦ παρέμεινε παρὰ τῷ λαῷ, συνήθης καταστᾶσα, καὶ ἡ κατάρα «Σχισθείη ἡ γῆ καὶ καταπίοι αὐτὸν ὡς τὸν Δαθὰν καὶ τὸν Ἀβειρὼν» παραφρασθεῖσα οὕτω, *Νὰ σκιστῇ* (ἢ *νὰ σκίσῃ*) *ἡ γῆ καὶ νὰ σὲ καταπιῇ*· ἀναλόγως τῇ κυπριακῇ *Νὰ κάτσ' ἡ γῆ 'ποπάνω σου κ' ἐγὼ 'ποπανωθκιό σου* [3]), καὶ τῷ ἀκολούθῳ διστίχῳ·

Ἀνίσως καὶ δὲ σ' ἀγαπῶ, λουλοῦδί μου δροσάτο,
αὐτὴ ἡ γῆς 'ποῦ τὴν πατῶ νὰ μὲ ῥουφήσῃ κάτω [4]).

καὶ τοῖς τοῦ Ὁμήρου:

ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα μέλαινα
πᾶσι χάνοι· τό κεν ἧ μιν ἄφαρ πολὺ κέρδοιον εἴη [5]).

Ἐπὶ κλοπῆς πραγμάτων μικρᾶς ἀξίας καὶ ἐπὶ ἄλλων ὁμοίων περιστάσεων, ἀντὶ ἀφορισμοῦ, ὁ ἱερεύς, μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας, τὴν ἱερὰν αὐτοῦ φέρων στολήν, νουθετεῖ τοὺς ἀγνώστους κλέπτας, ἀπειλῶν διὰ τῆς κατάρας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας αὐτούς, ἂν παρακούσωσιν. Ὁ κ. Ἐπ. Σταματιάδης ἀναφέρει κωμικόν τι ἀνέκδοτον, εἰς ὃ ἡ συνήθεια αὕτη ἔδω ἀφορμήν. «Ἐν Ἰκαρίᾳ, λέγει, διηγοῦνται ὅτι ἄνθρωπός τις, τοῦ ὁποίου ἔκλεψαν μίαν αἶγα προσέφυγε παρὰ τῷ ἱερεῖ τοῦ χωρίου, ὅπως δι' ἀφορισμοῦ προσκαλέσῃ τὸν κλέψαντα νὰ τὴν ἀποδώσῃ πρὸς τὸν κύριόν της· ἀλλ' ὁ ἱερεύς, ὅστις, φαίνεται, δὲν ἦτο ἀμέτοχος, εἰμὴ πρωτουργὸς τῆς κλοπῆς, ἐπετίμησεν ἀπ' ἐκκλησίας τοὺς πιστοὺς διὰ τῶν ἑξῆς λόγων:

1) Ricaut, Hist. de l'église Gr. σ. 285—286. Βλ. καὶ σ. 284.
2) Pouqueville, Voyage dans la Grèce 1821 τ. I σ. 202 IV σ. 443—455 V. σ. 81.
3) Λουκᾶς σ. 137.
4) Διανοτράγουδα σ. 13.
5) Ἰλιάδ. P, 416—417 Δ, 182 Z, 282 Θ, 150.

«Ὅποιος ἔφαγε τοῦ Ζαχαρία τὴν αἶγα νὰ λύσῃ καὶ νὰ καταλύσῃ ὁ λάρυγγάς του. Ὁποῦ τὴν ἔφαγε, τὴν ἔφαγε, κι' ὅπου τὴν ἔχασε νὰ σκάσῃ! (καὶ ὁ λαὸς ἐφώνησεν ἀμήν). Φωτιὰ 'ς τὸ τζάκι του ν' ἀνάψουσι, τσουκάλια νὰ βράσωσι (ἀμήν)» [1].

Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἀφορισμοῦ τρέμουσιν οἱ δεισιδαίμονες τὴν κατάραν τῶν ἱερέων, ὅταν μετὰ μαγικῶν συνοδεύηται τελετῶν. Ὁ κ. Ἀντωνιάδης διὰ τῶν ἀκολούθων στίχων τῆς Κρητηΐδος του περιγράφει κατάραν κατὰ ἱεροσύλου

Μέγας πλὴν τότε θυμὸς κληρικοὺς κυριεύει μονήρεις
κ' ἕτοιμοι γίνοντ' ἀρὰς κατ' αὐτοῦ νὰ φωνήσουν θανάτου,
σύλλογον μαῦρον ἑπτὰ ἱερέων πενθούντων καλοῦντες.
Μάτην αὐτοὺς ὁ λαὸς ἐμποδίζει, λαμβάνων εἰς χεῖρας
λίθους, μ' αὐτοὺς δ' ἀπειλῶν νὰ φονεύσῃ τοὺς μέλλοντας οὕτω
μέγαν θυμὸν τοῦ Θεοῦ νὰ ἐγείρουν κρυφίως ἐκεῖνοι
βράχον μακρὸν ἀναβάντες λαμπάδας πισσίνας ἀνάπτουν·
λίβανον δ' ἅμα δυσώδη καπνίζουν, καὶ τἄμφια πάντα
βάλλουν ἀνάστροφα, κι' οὕτω ψαλμοὺς τοῦ Δαυῒδ ἐκφωνοῦσιν.
Εἶτα δ' ὑψοῦντες τὰς χεῖρας φρικώδεις ἐκπέμπουν κατάρας
«Κύριε, ῥίψον τὸ πῦρ τοὐρανοῦ καὶ κατάκαυσον ἄνδρα,
ὅστις τὴν βέβηλον χεῖρα 'ς αὐτοὺς τοὺς ναούς σου προσάγει.»
Σείεται τότε ἡ γῆ, μυκηθμοὶ δ' ἀντηχοῦν ὑποκώφως·
μαῦρα δὲ νέφη σκεπάζουν τὸν ὅλον ὁρίζοντα, κ' ἵππων
κράτους ὡσεὶ μυριάδων πληττόντων μὲ πέταλλ' ἀκούουν
ῥήγνυτ' ὁ βράχος κατόπιν καὶ πῦρ οὐρανοῦ καταπίπτει·
δένδρα μαραίνονται, νόσοι θερίζουν ζωὰς τῶν ἀνθρώπων·
ἄπνους δὲ κεῖτ' εἰς τὴν γῆν ὁ τὸ ἅγιον σκεῦος συλήσας
ἔργων λαβὼν μιαρῶν τρομερὰν τιμωρίαν ὁ τάλας
Φρίκην τοιαύτην ἐνσπείρει ἑπτὰ ἱερέων κατάρα. 2)

Καὶ οἱ τῶν ἀρχαίων ἱερεῖς, πορφυροβαφῆ ἠμφιεσμένοι ἐνδύμαματα πρὸς δυσμὰς δ' ἐστραμμένοι, ἀπήγγελλον τὰς βαρείας αὐτῶν κατάρας [3]).

1) Ἐν Χρυσαλλίδι τ. II σ. 396.
2) Α. Ι. Ἀντωνιάδου, Κρητηΐς σ. 115.
3) Λυσίας, κατ' Ἀνδοκίδου 51 σ. 107.

Μετὰ τῶν περὶ ἀφορισμοῦ δημωδῶν δοξασιῶν συνδέονται καὶ αἱ περὶ τοῦ *ἀναθέματος*. Ἡ λέξις ἀνάθεμα προτάσσεται πολλάκις τῶν καταρῶν, ὡς πολλὰ δημοτικὰ ᾄσματα ἐκτὸς τῶν ἄλλων καταδεικνῦσιν[1]). Ἐχρήσατο ταύτῃ πρῶτος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος [2])· ἦν δ' ἴσως συνηθεστάτη παρὰ τοῖς χριστιανοῖς τῶν πρώτων αἰώνων, διότι καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἰδιαιτέραν ἐξεφώνησεν ὁμιλίαν *Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀναθεματίζειν ζῶντας ἢ τεθνηκότας*, [3]) ἐν ᾗ ἀναπτύσσει πόσον βαρὺ τὸ ἀναθεματίζειν· «Τί οὖν ἐστι, φησί, ὃ λέγεις ἀνάθεμα ἀλλ' ὅτι ἀναθέσθω οὗτος διαβόλῳ, καὶ μηκέτι χώραν σωτηρίας ἐχέτω, γενέσθω ἀλλότριος ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ;» [4]) Ὁμοίαν δὲ καὶ ἕτερος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς, ὁ Ζωναρᾶς, ἐκτίθησιν ἰδέαν· «ὡς γὰρ τὰ ἀναθήματα, λέγει, προαγόμενα τῷ θεῷ, χωρίζον»ται ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων οὕτω καὶ ὁ »ἀνάθεμα γενόμενος ἐκκόπτεται καὶ ἀποδιαιρεῖται ἀπὸ τῆς »τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως, τῶν ἀνατεθειμένων καὶ ἀφωσιωμέ»νων τῷ θεῷ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ προσηλοῦται τῷ »διαβόλῳ, ἢ ἀνατίθησιν αὐτὸς ἑαυτόν.» [5]) Ὁ λαὸς νῦν ἀναθεματίζει τοὺς μεγάλους ἐγκληματίας καὶ τοὺς πονηροὺς ἐν γένει, σωρεύων λίθους ἐκεῖ ὅπου τὸ ἔγκλημα ἐτελέσθη ἢ ὅπου ἐτάφη ὁ κακουργήσας, πρὸς αἰώνιον τῆς πράξεως ἀνάθεμα· ἕκαστος δὲ διαβάτης νομίζει ὅτι καθῆκον ἐκπληροῖ ἱερόν, ῥίπτων λίθον ἐπὶ τοῦ σωροῦ, ὅταν πρὸ αὐτοῦ διέρχηται, καὶ *Ἀνάθεμα!* ἐκφωνῶν, ἐξ οὗ καὶ οἱ τοιοῦτοι σωροὶ *ἀναθέματα* καλοῦνται. Τοῦτο παλαιόθεν συνειθίζετο, ἑνὸς δὲ τοιούτου ἀνα-

1) Βλ. Passow σ. 487—488 ἀρ. 46—54.—Λιανοτράγουδα σ. 9—11.

2) Κορινθ. Α', ιϛ', 22.—Γαλάτ. ά, 8.

3) Ἐν Migne, Patrolog. Graec. τ. XLVIII σ. 945—952.

4) Αὐτ. κεφ. 2 σελ. 948.

5) Ζωναρᾶς εἰς καν. 3 τῆς ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγ. Σοφίας συνόδου. Ἐν Ῥάλλῃ καὶ Ποτλῇ. Σύλλογ. κανόνων τ. II. σ. 711) καὶ Βαλσαμὼν αὐτ. σ. 711—712 καὶ εἰς κανον. τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου αὐτ. τ. III σ. 97.

θέματος ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Μαλαξὸς ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ· «Τὸν δὲ πρώην πατριάρχην, κύριν Μάρκον, τὸν »ἀνεθεμάτιζαν οἱ κληρικοὶ καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἔρρι»κταν πέτραις ἀπὸ τῆς στράταις καὶ ἀπὸ τοὺς φόρους, καὶ ἔ»καμναν κουμούλια [cumulis] μὲ ταὶς πέτραις, ἀναθεματίζον»τες αὐτόν.» 1) Ἦν δ' ἐν χρήσει καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ὁ δὲ Δουκάγγιος, ὅστις πολλὰς μαρτυρίας ἐκκλησιαστικῶν τοῦ μεσαίωνος συγγραφέων φέρει, τοιαύτην τινὰ δίδει τούτου ἐξήγησιν. «Ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἀπηγορεύετο ἡ »ταφὴ τῶν ἀφωρισμένων νεκρῶν οὐ μόνον ἐν τοῖς καθηγιασμέ»νοις καὶ καθιερωμένοις κοιμητηρίοις, ἀλλ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ τινὶ »οἱῳδήποτε τόπῳ, ἔδει κατ' ἀνάγκην νὰ ἐγκαταλείπωνται ἄ»ταφοι ἐν ταῖς πλατείαις ἢ τοῖς ἀγροῖς· ἀλλὰ, πρὸς ἀποφυ»γὴν τῆς τε δυσωδίας καὶ τοῦ ἀποτροπαίου τοῦ θεάματος συν»είθιζον νὰ ἐγείρωσι τύμβους, συσσωρεύοντες λίθους ἐπ' αὐ»τῶν.» 2) Διὰ τοῦτο ὁμοίας ταφῆς ἠξιώθη καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου (1282 μ. Χ.) ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου, ὅστις, κατὰ Γρηγορᾶν «παρεκελεύσατο »νύκτωρ βραχεῖς τινας ἄνδρας πόρρω που τοῦ στρατοπέδου »ἀπαγαγόντας *πλείστην ἐπισωρεῦσαι γῆν*, τοῦτο μόνον αὐτοῦ »προμηθευσάμενος, μὴ θηρίων στόμασιν ἴσως σῶμα βασιλικὸν »διαμερισθῇ· τὸ δ' αἴτιον ἡ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἐκκλησίας δόγματος ὑπῆρχε παρεκτροπή.» 3)

Συνοδεύουσι δὲ μετὰ χειρονομιῶν τὰς κατάρας αἱ γυναῖκες ἰδίως, αἵτινες ἐν μεγίστῃ ὀργῇ, ὅτε τὰ χείριστα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ των εὔχονται, τύπτουσι διὰ τῆς παλάμης τὴν γῆν. 4) Ὁ

1) Ἐν Crusii, Turcograec. 1584, σ. 126 καὶ ἐν Corp. script. hist. Byz. ed Bonn. τ. XLV. σ. 105.

2) Ducangii, glossarium mediae et inf. latinitatis s. v. Imblocatus τ. III σ. 765 ed Didot.

3) Νικηφ. Γρηγορ., Ε', 7 σ. 153 Bon.

4) Wachsmuth, Das alte Gr. im. neuen σ. 64.

Wachsmuth παραλληλίζει ὀρθότατα τὴν συνήθειαν ταύτην πρὸς τὴν παρ' Ὁμήρῳ περιγραφὴν τῆς μητρικῆς κατάρας, ἣν κατὰ τοῦ υἱοῦ της Μελεάγρου ἡ Ἀλθαία ἀπηύθυνε·

Πολλὰ δὲ καὶ γαῖαν πολυφόρβην χερσὶν ἀλοία
κικλήσκουσ' Ἀΐδην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν 1)

περὶ οὗ εἷς τῶν ἀρχαίων σχολιαστῶν παρατηρεῖ· «εὔχονται »τοῖς μὲν οὐρανίοις θεοῖς ἄνω τὰς χεῖρας ἀνίσχοντες, τοῖς »καταχθονίοις δὲ κόπτοντες τὴν γῆν».

Χειρονομία συνηθεστάτη δι' ἧς συνοδεύουσι τὰς σπουδαίας εὐχάς ἐστιν ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· ἐν Κύπρῳ μάλιστα καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις τόποις «εὐχόμενοι ἢ καταρώμενοι ἀφαιροῦσι τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτῶν πρὸς »περισσοτέραν ἔντασιν τῆς εὐχῆς·» 2) Εἰς τὴν συνήθειαν ταύτην τοῦ συνοδεύειν διὰ χειρονομιῶν τὰς εὐχὰς καὶ κατάρας ἀνάγεται καὶ τὸ *φασκέλωμα*, ἐξ οὗ καὶ τὸ ῥῆμα *φασκελόνω* ἢ *σφακελόνω*, κατὰ Σομαυέραν, ὅπερ «σημαίνει σήμερον δείχνω »τὴν χεῖραν ἀνοικτὴν μὲ τὰ πέντε δάκτυλα εἰς σημεῖον ὕ»βρεως.» 3) Παράγεται δὲ ἐκ τοῦ *σφάκελος*, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν τὸν μέσον τῆς χειρὸς δάκτυλον· 4) καὶ ἡ παραγωγὴ αὕτη δύναται νὰ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς νομίζομεν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀρχῆς τοῦ περιέργου καὶ κοινοτάτου παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐθίμου τούτου. Τὸν μέσον δάκτυλον ἐκάλουν οἱ Ἀττικοὶ μὲν

1) Ἰλιάδ. Ι 568 κε. Βλ. καὶ Ἀπολλοδ. Α. ζ', 10.—Hygin., fab. 129 Ovid., Metam. VIII, 445.—Πρβλ. Ὁμ. Ὕμν. εἰς Ἀπολλ. Πυθ. 162.

2) Λουκ., σ. 136.

3) Κοραῆ, Ἄτακτα τ. IV σ. 504. Βλ. περιγραφὴν τοῦ φασκελώματος παρὰ Pègues, Hist. et phénomènes du volcan et des iles volcaniques de Santorin. 1852 σ. 352. Πρβλ. H Mathieu, La Turquie et ses différents peuples τ. II σ. 105. «Le signe de malédiction la plus redoutable est la vue des cinq doigtsétendus. On voit que l'origine de toutes ces extravagances se perd dans la nuit des temps».

4) Σουΐδ. ἐν λ.—Βλ. καὶ Κοραῆν, ἔνθ. ἀν. σ. 582.—Ἐρρ. Στεφάνου Θησαυρόν, ἐν λ. σφάκελος (τ. VII στ. 1853 d.) καὶ φάκελος.

καταπύγωνα [1]) ἢ *καταπυγῆ*, [2]) οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐστὶν ὅτε infamen [3]) ἢ impubicum digitum, [4]) καὶ ἐπὶ ἀσέμνοις ἐχρῶντο αὐτῷ, [5]) δι' ὃ καὶ μόνον αὐτὸν δὲν ἐτίμων διὰ δακτυλίου· [6]) ἐκ τούτου τὸ δεικνύειν διὰ τοῦ μέσου δακτύλου ἀτιμωτικὸν ἐθεωρεῖτο. Ὡς Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει, ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ κυνικὸς ὅπως ὑβρίσῃ τὸν Δημοσθένη, «τὸν μέσον δάκτυλον ἐκτείνας, οὗτος ἔφη ἐστὶν ὁ Ἀθηναίων δημαγωγός» [7]) μέμνηνται δὲ καὶ πολλοὶ τῶν Λατίνων συγγραφέων τῆς ἀσέμνου ταύτης συνηθείας· «mediumque ostenderet unguem» λέγει ὁ Ἰουβενάλης (X, 53), καὶ ὁ Μαρτιάλης (II, 28, 2) «medium porrigere digitum» καὶ ὁ Πλαῦτος «Atque in hunc intende digitum; hic leno est.» [8]) Τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι συνειθίζεται, ὡς βεβαιοῖ ὁ Οἰκονόμος, ὅστις καὶ ἄλλα ῥωσσικὰ καὶ ἑλληνικὰ περιγράφει ἄσεμνα καὶ ὑβριστικὰ σχήματα διὰ τῶν δακτύλων γενόμενα. «Ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι καὶ τὸν μέσον δάκτυλον εἰώθασι »δεικνύειν οἱ ἀναγωγότατοι πρὸς ὕβριν.» [9]) Ἐλέγετο δὲ τοῦτο κυρίως *σκιμαλίζειν* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς καὶ ὁ τοῦ Ἀριστοφάνους σχολιαστὴς μαρτυρεῖ· «ἐσκιμάλισε: τῷ μέσῳ δακτύλῳ »συναρμόσας τὸν μέγαν καὶ πλήξας ἐφυβρίζει. Οὐ μόνον δὲ »τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅταν βουλόμενοι ἐφυβρίσαι τινὰ τὸν μέσον »δάκτυλον ἐκτείνοντες, καὶ τοὺς λοιποὺς συνάγοντες δείξωσιν »αὐτῷ.» [10]) Ἐκ τούτου παραλαβοῦσα ἡ συνήθεια, οὐ μόνον

1) Πολυδ. II, 184.—Φωτ. σ. 1419 2.
2) Ἡσυχ. ἐν λ.
3) Pers., II. 33.
4) Martial., VI. 70, 5.
5) Σχολ. εἰς Ἀριστοφ. Εἰρ. 548 ed Dindorf.—Martial., I, 93, 2.—Sueton. Caligul. 10.
6) Plin., H. N. XXXIII, 1.
7) Διογέν. Λαέρτ. ς', 35.
8) Plaut. Pseudol. 1149.
9) Κ. Οἰκονόμου, Δοκίμιον περὶ τῆς πληρεστάτης συγγενείας τῆς σλαβονο-ῥωσσικῆς πρὸς τὴν ἑλλ. τ. III σ. 320.
10) Σχολ. Ἀριστοφ. ἔνθ. ἀν. Βλ. καὶ αὐτ. εἰς Ἀχαρ. 448.

βαθμηδὸν ἀντὶ τοῦ ἑνὸς τοὺς πέντε καὶ τοὺς δέκα (ἐξ οὗ καὶ *δεκάτισμα*) προέτεινε δακτύλους,[1]) ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχικὴν λησμονήσασα ἄσεμνον τοῦ μέσου δακτύλου σημασίαν, νομίζει ὅτι πρὸς ἐξόρυξιν τῶν ὀφθαλμῶν προτείνονται οἱ δάκτυλοι. Διὰ τοῦτο οἱ *φασκελόνοντες* λέγουσι· *Νὰ πέντε*[2]) ἢ *τὰ πέντε 'ς τὰ μάτια σου*[3]) ἢ *Νὰ 'ς τὰ μάτια σου*[4]) ἢ ἁπλῶς *Νὰ*[5]) ὁ δὲ φασκελονόμενος ἀπαντᾷ πρὸς ἀπευχήν· *'ς τὰ 'μάτια σου*, παρ' Ἀλβανοῖς δὲ *Νὰ πέσουν τὰ 'δικά σου*·[6]) ἐκ τούτου, κατὰ Κοραῆν «λέγομεν *τύφλα* καὶ *τυφλόνω* ἀντὶ τοῦ σφακελόνω· »διότι ἀρτύνουν πολλάκις οἱ χυδαῖοι τὸ σφακέλωμα μὲ τὴν »κατάραν. «Τύφλα 'ς τὰ *'μάτια σου*.»[7]) Πολλοὶ Γερμανοὶ τὴν συνήθειαν ταύτην ἐπειράθησαν δι' ἀτόπων νὰ ἐξηγήσωσιν ὑποθέσεων· οὕτως ὁ μὲν Hahn ἐνόμισεν ὅτι ἡ τῆς παλάμης καὶ τῶν δακτύλων ἔντασις συμβολικὴ ἐστὶν, ὑπαινισσομένη τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ἃς ὁ ἐπὶ πολὺ βλέπων τυφλοῦται·[8]) ὁ Stephani ὅτι ἐννοοῦσι τοὺς πέντε ἥλους δι' ὧν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ

1) Βλ. Κ. Οἰκονόμου ἔνθ. ἀν. σ. 321· «Ἕτερον δὲ τὸ τῆς συνηθείας δεκάτισμα, καὶ δεκατίζειν (τοὺς δέκα δακτύλους ἢ τοὺς πέντε προτείνειν, ἀπευθύνοντα πρὸς τὰς ὄψεις ἐφ' ὕβρει τινὸς ὡς τυφλώττοντος), ὃ δὴ καὶ μούτζα καὶ μουτζόνειν λέγεται».

2) Stephani, Reise durch einige gegenden des noerdlichen Griechenlands 1843 σ. 38.

3) Wachsmuth I., ἔνθ. ἀν. σ. 61.

4) Βλ. καὶ Guys, Voyage litt. en Grèce t. I. σ. 381· νὰ στὰ 'μάτια σου. Προστίθησι δ' ἄγνωστον ποῦ στηριζόμενος. «Ce geste exprimoit, chez les Grecs l'envie de crever les yeux à leurs ennemis.»

5) Pègues, ἔνθ. ἀν.

6) Wachsmuth ἔνθ. ἀν. σ. 61. Ἀναφέρει δὲ καὶ ἠπειρωτικὴν κατάραν «τὸ μαῦρο 'φίδι νὰ ἐβγάλῃ τὰ 'μάτια σου.»

7) Κοραῆ, Ἄτακτα τ. IV σ. 582. — Οἱ Ἀθίγγανοι μεταχειρίζονται τὴν λέξιν arman καὶ armania ἥτις σημαίνει τύφλα ἀντὶ τῆς λέξεως kiufe, σημαινούσης βλασφημίαν, κατάραν (Paspati, Etudes sur les Tchinghianes σ. 143).

8) Wachsmuth ἔνθ. ἀν.

προσηλώθη ὁ Χριστός. [1]) Ὁ Jahn, λογικώτερον κἄπως, ἐθεώρησεν αὐτὴν ὡς ἔχουσαν σχέσιν ταῖς περὶ βασκανίας προλήψεσι [2])· δύναται δέ τις, νομίζομεν, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ταύτης νὰ φέρῃ τὸ ἐν πολλοῖς τόποις τῆς Ἀμερικῆς ἐπικρατοῦν ἔθιμον, τοῦ ἀπεικονίζειν ἔμπροσθεν τῶν οἰκιῶν χεῖρα ἐρυθρὰν ἢ μέλαιναν πρὸς ἐξορκισμὸν τῶν κακοβούλων [3])· τέλος ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ Στ. Καραθεοδωρῆς συνδυάζει τὴν συνήθειαν ταύτην πρὸς τὸ πεντάγραμμον ἢ πεντάλφαν καὶ πρὸς τὴν συμβολικὴν σημασίαν τῆς καθέτου παλάμης, σημαινούσης πίστωσιν βεβαιότητος ἢ ὁμολογίαν [4]). Λέγεται δ' ἄλλως *μουτζόνω* τὸ φασκελόνω καὶ *μούτζα* τὸ φάσκελον, ὅπερ ὁ Οἰκονόμος ἐκ τοῦ *μούτζουνον* (ὀρθότερον ὅμως *μούτσουνον*) παράγει καὶ σχετίζει πρὸς τὸ ἰταλικὸν muzzo καὶ τὸ ἑλλ. μύζω [5])· νομίζομεν ὅμως ὅτι ἔχει μᾶλλον σχέσιν πρὸς τὸ *μουτζουρόνω*, ἀντὶ τοῦ ὁποίου τὸ μετεχειρίσθη καὶ ὁ μεταφραστὴς τοῦ Συντίπα Ἀνδρεόπουλος «καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς μουτζωθῆναι» [6]) τοῦτο δὲ φαίνεται παραδεχόμενος καὶ ὁ Κοραῆς [7]).

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

---

1) Stephani ἔνθ. ἀν. σ. 69.

2) O. Jahn, Ueber Wirkung des bosen Blicks beiden alten ἐν Berichten des sächs Ces. d. Wissenss. 1855 τ. VI. σ. 56.

3) Desfontaines, Nouvelles annales des voyages, mai 1838 σ. 199.

4) Στ. Καραθεοδωρῆς, Περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ΕΙ. 1847 σ. 37—38. Βλ. καὶ σ. 42.

5) Οἰκονομ. ἔνθ. ἀν. σ. 321ι

6) Συντίπας, ed. Boissonade 1828 σ. 146.

7) Κοραῆ, Ἄτακτα τ. ΙΙ σ. 253 «Μούζα, μοτζαλία, καὶ μούντζα, μουντζαλία, ἡ μόλυνσις, ἡ μαύρισις τοῦ προσώπου [museau], καὶ ἰδιαίτερον ἡ γινομένη ἀπ' ἄλλων ὑβριστικῶς, ὁποία σχεδὸν εἶν' ἡ λεγομένη ἑλλ. προπηλάκισις [ἀπὸ τοῦ πηλός]».

ΟΡΚΟΙ, ΚΑΤΑΡΑΙ, ΕΥΧΑΙ

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

ΟΡΚΟΙ.

1.

Ἔτσι νὰ χυθῇ τὸ αἷμά μου

Ὁ ὅρκος οὗτος λέγεται, σπενδομένου ταὐτοχρόνως καὶ οἴνου, συνηθέστερον ἄλλου ποτοῦ, εἰς τὸ ἔδαφος. Πρβλ. Ὁμήρου Ἰλιάδ. Γ'. 300·
«Ὧδέ σφ᾽ ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι ὡς ὅδε οἶνος».

2.

Ἡ θάλασσα νὰ μοῦ 'βγάλῃ τὸ 'ποκάμισο

Ὅρκος ᾧ χρῶνται συνήθως οἱ ναυτιλλόμενοι, σπανιώτερον δὲ καὶ οἱ ταξειδιῶται.

3.

Τὰ παιδιά μου νὰν τὰ βάλω σ' ἕνα λάκκο

Λέγεται ἀναλόγως τοῦ λέγοντος, καὶ τ' ἀδέρφια μου, τοὺς γονέους μου κλπ.

4.

Τὸ ψωμὶ τοῦτο 'σὲ φυλακῆς πόρτα νὰ μοῦ τὸ δώκῃς

Ἢ νὰ μοῦ τὸ στείλῃς 'ς τὴ φυλακή. Λέγεται καὶ τὸ ψωμὶ τοῦτο νὰ μοῦ τὸ δώκῃς 'ς τὴν πόρτα σου, δηλ. νὰ ἔλθω πρὸς σὲ ἐπαιτῶν.

5.

Κάλλιο νὰ πέσουν τὰ 'μάτια μου 'ς τὴν ἀπλοχεριά μου

Ἀπλοχεριὰ = ἡ ὑπτία χείρ. Λέγεται συνήθως ὅταν προοιωνίζηται ἢ προλέγηται δυστύχημα, οὗ προτιμᾷ ὁ λέγων τὴν ἑαυτοῦ τύφλωσιν ὡς «Παρὰ νὰ τὸν ἰδῶ πεθαμένονε (π. χ. τὸν υἱόν μου) καλλίτερα νὰ πέσουνε τὰ 'μάτια μου στὴν ἀπλοχεριά μου (ἢ σπανιώτ. ἀπαλάμη μου).

6.

'Σ τὸ ψωμὶ 'ποῦ 'φάγαμε

Ἢ πῶχουμε φαωμένο. 'Σ τὸ = μά. Τὰ παρ' ἡμῖν δημοτικὰ 'ς τό, 'ς τὰ κλπ. ἐκφράζουσιν ὀλιγώτερον τοῦ μά. Ὅρκος μεταξὺ σχετικῶν καὶ οἰκείων.

7.

Νὰ μοῦ κόψουν τὸ κεφάλι ἂν δὲν εἶν' ἔτσι

Παρ' Ὁμήρῳ Ἰλιάδ. Β. «Μηκέτι ἔπειτ' Ὀδυσσῆος κάρη ὤμοισιν ἐπείη.»

8.

Τοῦρκος νὰ 'πεθάνω

Σπανιώτερον Ὁβραῖος νὰ πεθάνω.

9.

Μὰ τὰ κρύα 'ποῦ τὸν (ἢ τὴν, ἢ τοὺς κλ.) *ἔχουνε*

Κρύα, δηλ. χώματα. Ἐνίοτε καὶ ἀραχνιασμένα. Περὶ τούτου ἴδε Γλωσσάρ. Κεφαλλ. ἐν λέξει.

10.

Μὰ τὰ κούκκαλα τῶν γονέων μου

11.

Τὸ ψωμί σου νὰ μοῦ γένῃ λῶβα καὶ κακὴ κατάντια

Λέγεται ὑπὸ ὑπηρέτου ἢ τινος τρεφομένου παρά τινι.

12.

Μὰ τὴν ὥρα 'ποῦ μᾶς παραστέκει

13.

Μὰ τὴν ἡμέρα 'ποῦναι σήμερα

14.

Μὰ τὴν (ἁγία) ἡμέρα 'ποῦ 'ξημερόνεο

Καὶ οὗτος καὶ ὁ προηγούμενος λέγονται ἐν μεγάλαις ἑορτασίμοις ἡμέραις.

15.

Μὰ τὴν ἡμέρα τὴ λαμπρὴ

16.

Κοινωνιὰ νὰ μὴν πάῃ στὸ στόμα μου

Ἐπεκράτησε τὸ νὰ μεταλαμβάνωσι τῶν μυστηρίων οἱ ἑτοιμοθάνατοι, οἱ τοιοῦτοι δὲ θεωροῦνται μακάριοι. «Ἐπῆγε 'σὰν σκυλὶ» λέγει ὁ λαὸς ἐπὶ τῶν ἀποθανόντων ἄνευ τῆς μεταλήψεως.

17.

Μὰ τὸν ἅϊ Γιάννη 'ποῦ σῶμπασα (ἢ 'ποῦ σώχω) 'ςτὸ σπιτί σου

Ὅρκος ἀναδόχου πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ τινα ἄλλον τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀναδεκτοῦ του. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς, εἶνε ὁ ἔφορος τῶν βαπτί-

σεων καὶ τῆς ἐκ τούτων πνευματικῆς συγγενείας. Λέγουσι καὶ μόνον μεταξύ των «Μὰ τὸν Ἅι Γιάννη».

18.

Νἄχω διάδικο τὸ Θεὸ

Διάδικος = ἀντίδικος, ἐχθρὸς δηλ. Ἐνίοτε καὶ νἄχω διάδικο τὴν Παναγία ἢ τὸν δεῖνα ἅγιον.

19.

Μὰ τὴ λαχτάρα 'ποῦ μ' ἔκαψε

Ἐνίοτε καὶ μὰ τὴ ψυχὴ ποῦ μ' ἔκαψε, ἐπὶ θανάτου προσφιλοῦς τέκνου συνήθως.

20.

Μὰ τ' ἅγια π' ἀσκωθήκανε σήμερα

Ἅγια=τὰ ἄχραντα μυστήρια. Δηλ.=μὰ τὴν λειτουργίαν τῆς σήμερον.

21.

Μὰ τὰ καλὰ 'ποῦ 'χαρήκαμε

Καλὰ πιθανῶς τὰ ἐν τῇ εὐωχίᾳ φαγητά, διότι ὁ ὅρκος γίνεται μετ' εὐωχίαν, ἢ καὶ ἐν γένει μετὰ γεῦμα ἢ δεῖπνον, ὅθεν καὶ ἡ ἐρώτησις τί καλὰ ἔφαγες;

22.

Μὰ τὸ Θεὸ· μὰ τὴ γῆς

23.

Μὰ τὴ θάλασσα 'ποῦ θὰ περάσω

Καὶ μὰ τὸ στοιχειὸ ἐνίοτε.

24.

Μὰ τὸ Θεὸ τὸν ἀγέλαστο

25.

Μὰ τὴν ψυχὴ 'ποῦ μοῦ 'πῆρε ὁ Χάρος

26.

Μὰ τὴν κοινωνὶά του

Συνήθως κρατοῦντες εἰς χεῖρας καὶ ποτήριον μαύρου, συνηθέστερον, οἴνου, λέγουσι τοῦτο.

27.

Μὰ τὴ δύναμί του

Ὁρκίζονται οὕτως ἁπτόμενοι ἄρτου. Ἐννοεῖ βεβαίως τὴν δύναμιν τοῦ ἄρτου ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τροφῆς. Περὶ τῆς λέξεως δύναμι ἴδ. Γλωσσάριον Κεφαλλ. ἐν λέξει.

28.

Μὰ τὴν ψυχὴ 'πῶχω νὰ δώσω τ' ἀφεντὸς τοῦ Θεοῦ

29.

Μὰ τὸν ἄγγελο τῆς φωτιᾶς

Νομίζουσιν ὅτι καθὼς διάφορα δένδρα ὡς αἱ συκαῖ, καὶ διάφοροι τοποθεσίαι, καὶ ὁ οἶκος αὐτὸς ἔχουσι τὸν δαίμονά των, οὕτω καὶ ἡ ἑστία καὶ ἐν γένει τὸ πῦρ, ἔχει τὸν δαίμονά του, ἄγγελον κοινῶς λεγόμενον ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον. Τὸν ὅρκον λέγει τις ἁπτόμενος διὰ τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ ἀντίχειρος τῆς φλογὸς τοῦ λύχνου.—Καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος, κατὰ τὴν δημώδη δοξασίαν, ἔχει τὸν ἄγγελόν του ὅστις διατίθησιν οὕτως ἢ ἄλλως τὸν ἄνθρωπον, δι' ὃ λέγουσιν «Εἶνε σὲ καλὸν ἄγγελο» «εἶνε σὲ κακὸν ἄγγελο» δηλοῦντος τοῦ μὲν πρώτου τὸ εὔθυμον καὶ εὐπροσήγορον τοῦ ἤθους, τὸ δὲ δεύτερον τὸ εὐερέθιστον καὶ κακόθυμον. Ἐνίοτε λέγεται καὶ εἶνε 'ς τὴν καλή του, ἢ ἔχει τὴν καλὴ κλ. Ἐννοοῦσι τὴν ψυχὴν εἰς τὰς ἑκάστοτε αὐτῆς καταστάσεις· ὅπερ ἀποδεικνύει καὶ τὸ λεγόμενον ὁ ἄγγελος τῆς ψυχῆς.

30.

Μὰ τὸ ψωμάκι

31.

Μὰ τὸ ψυχομάχισμά μου

32.

Μὰ τὴν (ἁγία) ἀλήθεια (ἢ μὰ τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ)

33.

Μὲ τοῦ Ἰούδα τὴν ψυχὴ νὰ κριθῶ

34.

Ν' ἀρνηθῶ τὸ Θεὸ (ἢ τὸν δεῖνα ἅγιον)

35.

Ἐτοῦτον νὰ μοῦ βάλλουν ἐπάνω μου

Ὁ λέγων τὸν ὅρκον τοῦτον σχηματίζει σταυρὸν διὰ τῶν δύο δακτύλων του. Ὁ ὅρκος δηλοῖ ν' ἀποθάνω, διότι παρ' ἡμῖν τὸν σταυρὸν θέτουσι συνήθως ἐπὶ τῶν ἐσταυρωμένων χειρῶν τοῦ νεκροῦ.

36.

Μὰ τὰ μάραθα

Οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις νὴ τὰ πράσα, νὴ τὰ σέλινα.

ΚΑΤΑΡΑΙ.[1])

1.

Νὰ σὲ γδῶ καὶ νὰ μοῦ πονέσῃ ἡ καρδιά μου

2.

Νὰ πέσῃς νὰ φᾷς τὰ μυαλά σου

3.

Νὰ κολλήσῃ τὸ κρέας σου 'ς τὸ σεντόνι

4.

Νὰ πᾷς ὅπου εἶνε τὸ πρῶτό μου παποῦτσι

Νὰ γένῃς ἄφαντος. — Ἄλλως τὸ πρωτό μου σπάργανο ἢ 'ποκάμισο.

5.

Κακοχρονάχῃ 'ποῦ σ' ἐγεννόσπερνε

Κακοχρονάχῃ=κακὸν χρόνον νὰ ἔχῃ. Γεννοσπέρνω ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν γονέων λέγεται.

6.

Ὅσα μῶφαες 'σὲ γιατρικὰ νὰν τὰ χαλάσῃς

Ἢ σὲ φυλακὴ νὰν τὰ χαλάσῃς, ἢ στὴν κεροδοσιά σου. Κατάρα εἰς ἀδικήσαντα χρηματικῶς.

---

1) Κατάραι τινὲς λέγονται ὡς ἀπαντήσεις εἰς ἔκφρασιν ἢ λέξιν ἀπαρέσκουσαν, ἐν αὐταῖς δὲ εὑρίσκεται ῥῆμα ὅμοιον ἢ ὁμόηχόν πως ἢ καὶ ὄνομα, πρὸς τὴν ἔκφρασιν ἐκείνην πχ. Εἰς τὸν ἀπαντῶντα πεισματωδῶς καὶ ὀργίλως ὄχι, ἀπαντᾷ ὁ ἕτερος καταρώμενος «Ὀχιὰ νὰ σοῦ φάῃ τὸ στόμα.» (ὄχι—ὀχιά), οὕτω· Θὰ σὲ φάω—νὰ φᾷς τὸ κριάς σου (φάω—φᾷς) Θὰν τὸ 'πῶ—νὰ πήξῃ τὸ αἷμα μέσα σου ('πῶ—πήξῃ) θὰ κάτσω γιὰ πεῖσμά σου—νὰ κάτσῃ φοῦρκα στὸ λαιμό σου (κάτσω-κάτσῃ) Ἐγὼ τὸ ἔπια—νὰ πιῇς τὸ αἷμά σου ἢ τὸ κάτουρό σου (ἔπια-πιῇς). Θὰν τὸ πάρω-νὰ παρτῇ ἡ 'μιλιά σου (πάρω—παρτῇ κλ.

Πολλαὶ τῶν καταρῶν τούτων εἶνε ἐν χρήσει καὶ εἰς πρῶτον πρόσωπον, τότε δὲ εἶνε μᾶλλον ὅρκοι. Τοιοῦτοι εἶνε συνήθως οἱ διὰ τοῦ νὰ ἀρχίζοντες καὶ ἄλλοι τινές, ὡς «ἀνάθεμα τὴν ὥρα ποῦ γεννηώμουνα» κλ.

Πολλῶν καταρῶν προηγοῦνται ἢ ὑπονοοῦνται παρακλήσεις πρὸς τὸν Θεὸν ἤ τινα ἅγιον πχ. παρακαλῶ σε Θέ μου νὰ τὸν ἰδῶ καὶ νὰ μοῦ πονέσ' ἡ καρδιά μου κλ.

7.

Σκόρδα καὶ παλούκια 'ς τὰ μάτ'α σου

Τοῦτο λέγει φίλος ἢ οἰκεῖος ὑβριζομένου τινὸς, ὅταν ὁ ὑβρίζων ἐκ φθόνου πράττει τοῦτο—Ἐνίοτε οὕτως ἀπαντῶσιν εἰς τοὺς φασκελόνοντας.

8.

Νὰ μὴ μείνῃ ῥουθοῦνι ἀπὸ τὴ φαμελ'ά σου

Παραλλαγαὶ ἐπίσης αἱ ἑξῆς Σκλίθρα νὰ μὴ μείνῃ κλ. Σκλίθρα =μόριον ξύλου, μεταφορ. ἐνταῦθα ἀνθρώπου σκιὰ κἂν κλ.—Σκαρπόξυλο νὰ μὴ μείνῃ κλ. Σκαρπόξυλο πιθανῶς νὰ ἔχῃ σχέσιν τινα πρὸς τὸ Σκάριφος=ὀρνιθοσκάλισμα, ὅ,τι ἐλάχιστον εὑρίσκουσιν αἱ ὄρνιθες καὶ τρώγουσι σκαλίζουσαι.

9.

Νὰ σὲ ψήσῃ μαῦρο μαλῖνο

Μαλῖνο (malignus)=πᾶσα κακοήθης ἀσθένεια, μάλιστα ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς, μαῦρο δὲ λέγεται ἴσως διότι τὸ σῶμα καθιστᾷ ὑπομέλαν.

10.

Νὰ λαλήσουν κουκουβάγιες στὸ σπῆτί σου

Κουκουβάγιες = γλαῦκες. Αἱ γλαῦκες ὡς πανταχοῦ σχεδὸν, εἶνε οἰωνοὶ ἀπαίσιοι, συνήθως θρηνῳδοῦσιν εἰς ἀκατοίκητα καὶ ἔρημα μέρη, διὸ ὅταν ἐπὶ ὀροφῆς θρηνῳδοῦσι, νομίζεται ὅτι ταχέως θὰ συμβῶσι θάνατοι ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ὅτι θὰ ἐρημωθῇ, θὰ ξεκληρίσῃ, κατὰ τὸ λεγόμενον, τοῦτο δὲ ἐννοεῖ καὶ ἡ κατάρα, νὰ ἐρημωθῇ δηλ. ἡ οἰκία ὥστε νὰ θρηνῳδῶσιν αἱ ἐν ἐρημίᾳ ἀρεσκόμεναι γλαῦκες. Τὴν φωνήν των ἀπαίσιον νομίζουσι καὶ νὰ μιμηθῶσι.

11.

'Στὸν διάολο καὶ 'ς τοῦ διαόλου τὸν κῶλο

12.

'Στὸ συντριμμὸ καὶ 'ς τὸ σκοτωμὸ

13.

Τοῦ χρόνου νὰ μὴν ἦσαι

Τοῦ χρόνου=τὸ ἐπιὸν ἔτος. Εἰς γενικὴν ὁ χρόνος προσδιορ. ὡς τὰ τῶν ἀρχαίων «Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους» «ἡμέρας» «νυκτὸς» κλ.

14.

Νὰ μὴν ἰδῇς Θεοῦ πρόσωπο

15.

Κακὸ ξαφνικὸ νὰ σῶρτῃ

Ξαφνικὸ καὶ ἄνευ τοῦ κακὸ=ἡ ἐξαίφνης ἀγγελλομένη λυπηρὰ, κακὴ εἴδησις. Λέγεται καὶ ἀπὸ κακὸ ξαφνικὸ νὰ σ' ἀκούσω, ἢ ἀπὸ ξαφνικὸ νὰ πᾷς δηλ. νὰ ἀποθάνῃς ἅμα τῇ τοιαύτῃ ἀγγελίᾳ.

16.

Νὰ λυσιάξῃς νὰ φᾷς τὰ παιδιά σου

Αὕτη ὡς καὶ ἡ ἑπομένη 17 εἶνε συνηθέστεραι ἐπὶ πρώτου προσώπου. Παραλλαγὴ εἶνε Νὰ λυσιάξω νὰ φάω τὰ κριάτα μου κλ.

Νὰ φᾷς τὲς κόρες πῶν ὀμματιῶνέ σου

17.

Νὰ πέσῃ ὁ στόμας μου

Τοῦτο λέγει ὁ ψευδόμενος ἐπὶ ψευδεῖ ὁμιλίᾳ. — Λέγεται καὶ νὰ σαπῇ ὁ στόμας μου, ἢ ἡ γλῶσσά μου ὑπονοουμένου τοῦ ἂν εἶπα ψεῦδος, ἂν ἔτσι δὲν εἶνε καὶ τῶν τοιούτων. Συνηθεστέρα εἰς δεύτερα πρόσωπα, ὅταν τις εἴπῃ ἀπευκταῖον καὶ προοιωνισθῇ τι δυστύχημα.

18.

Νὰ τσακίσω κάλλιο τὸ ποδάρι μου (παρὰ νὰ ξανάλθω κλ.)

Καὶ εἰς ἄλλον χρόνον ὡς νὰ ἤθελε τσακίσω κλ.

19.

Νὰ ἦνε τὸ ὕστερό μου

Συνήθως εἰς τοὺς ὅρκους ἢ τὰς κατάρας διὰ τοῦ νὰ ὑπονοεῖται ὑποθετικὴ πρότασις.—Ὑστερό μου δηλ. γεῦμα, ὕδωρ, ψωμὶ, καὶ στερνή μου στράτα ἐνίοτε λέγεται.

20.

Νὰ σὲ φάῃ μπάλα

Ἴδε κατάραν 15. Καὶ παραλλαγαί: Σμπάρο (καὶ κακὸ σμπάρο ἐνίοτε) νὰ σὲ φάῃ. Σμπάρο (ἢ μπάλα, ἢ μαχαῖρι, ἢ βολύμι) νὰ μοῦ φάῃ τὴν καρδιά.

21.

Νὰ παρτῇ ἡ 'μιλιά σου

Ἴδε κατάραν 15 καὶ ὑποσημ.

22.

Νὰ πήξῃ τὸ αἷμα μέσα μου

Δηλ. ν' ἀποθάνω. Ἴδε κατάρ. 15. καὶ ὑποσημ.

23.

Ὀχιὰ νὰ μὲ φάῃ (ἢ νὰ μοῦ φάῃ τὸ στόμα)

Ὀχιὰ καὶ ὄχεντρα σπανιώτερον=ἔχιδνα.

24.

Νὰ ἔμπῃ ὁ διάολος μέσα σου

Προσθέτουσι τινὲς καὶ νὰ λαλήσῃ ἢ νὰ γεννήσῃ.

25.

Ἡ γῆ νὰ μὴ μὲ λύσῃ

Καὶ νὰ μὴ λιώσῃ.

26.

Νὰ ξακληρίσῃς

Ξακληρίζω. Ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ ἐκφυλισθείσης οἰκογενείας. Ἴδε Γλωσ. Κεφαλ. ἐν λέξει.

27.

Ἀνάθεμά με ἂν . . . .

Καὶ αὕτη ὡς καὶ ἡ 28 λέγονται συνήθως μὲ ὑποθετ. προτάσεις, τῆς 29 μάλιστα ἕπεται πρότασις διὰ τοῦ ὅσο, π. χ. Τόσο νὰ ζήσῃς ὅσο τὸν εἶδες κλ.

28.

Τόσους πόνους νἄχω ἂν . . . .

29.

Νὰ μὲ φάῃ ἡ ξενιτειά

30.

Νὰ μὲ πιάσῃ τὸ τάραμα

Τάραμα = σπασμός.

31.

Νὰ σὲ πιάσῃ τὸ γλυκύ σου

Γλυκὺ κατ' εὐφημισμὸν ἡ ἐπιληψία, λέγεται καὶ καλό. Ἴδε λεξ. ἐν Γλωσσ. Κεφαλ.

32.

Φωτιὰ νὰ σὲ κάψῃ

Καὶ πρὸς προσφιλῆ λεγομένη χαριεντιστικῶς «Φωτιὰ νὰ σὲ κλάψῃ». Καὶ εἰς ἄλλας κατάρας διὰ τροπῆς ἢ προσθήκης γράμματος γίνεται τοῦτο· ὡς Ἀνάσεμά σε» ἀντὶ ἀνάθεμά σε κλ.

33.

Νὰ μὴ συφτάσῃς νὰ . . . .

Νὰ φᾷς, νὰ πᾷς κ. χ.

34.

Κακὸ 'ςτὸ σπίτί σου

Ἠ 'ς τὴ γενεά σου.

35.

Νὰ ἤθελε σὲ σφαλιαστῇ ἡ μάνα σου

Σφαλιάζομαι, ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ κοινὸν σφαλίζω=κλείω· Ἰδιολεκτεῖται δὲ ἐπὶ τῶν ἐμβρύων, ἅτινα θνήσκουσιν ἐντὸς τῆς κοιλίας σπανιώτερον δὲ ἐπὶ τοῦ συμβαίνοντος θανάτου τῇ μητρὶ ἐκ δυστοκίας, ἐνίοτε καὶ τῷ τέκνῳ συνάμα (ἐσφαλιάστηκε τὸ παιδί). Σφαλιαστῇ ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ ὅτι καλλίτερα θὰ ἦτο νὰ μὴ ἐγεννᾶτο ὁ πρὸς ὃν ἡ κατάρα. Τὸ σφαλιάζομαι ἰδιολεκτεῖται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμποδιζόντων τὴν ἔκρυσιν τῶν οὔρων, πρὸς οὓς ἐπέρχονται πόνοι δριμεῖς καὶ δυσουρία.

36.

Ἑφτὰ γωνιὲς ν' ἀλλάξῃς

Ἑφτά. Τὰ ἀριθμητ. πολλάκις, ὡς καὶ παρ' ἀρχαίοις (τριγέρων μῦθος, τρικυμία, πεντακυμία κλ.) σημαίνουσιν οὐχὶ ὡρισμένον ποσὸν ἀλλ' εἶνε ποσοῦ συνήθως μεγάλου δηλωτικά, ὥστε ἑφτὰ γενιὲς ἐνταῦθα=πολλάς, ἄρα νὰ γίνῃς ἀλήτης. Τὸ ν' ἀλλάσσῃ τις, ἄλλως, καὶ συνεχῶς κατοικίαν δὲν εἶνε εὐχάριστον. Ἀνάλογοι πρὸς τὴν κατάραν ταύτην εἶνε καὶ αἱ δύο ἑπόμεναι 37 καὶ 38.

37.

Κακοὺς ἑφτὰ χρόνους νἄχῃς καὶ σὺ καὶ 'κεῖνοτε

Ἄλλως ἐπιτατικώτερον καὶ «πενῆντα χρόνους» κλ.

38.

Κακὲς ἑφτὰ λαμπριὲς νἄχῃς

39.

Ἀνάθεμα τὴν ὥρα 'ποῦ γεννηώσουνε

40.

Ἐτὸν γέρο τὸν διάολο

Συνήθως τῶν τοιούτων καταρῶν διὰ τῆς προθέσεως εἰς ('ςτὸ-'ςτὰ) προηγεῖται ῥῆμα κινήσεως σημαντικὸν Σύρε, πήαινε, ἄμε, σπανιώτερον δὲ κόπιασε, ξεκουμπίσου, σκροβοντίσου κλ. Γέρο, ἴδε Γλωσσ. Κεφ. ἐν λέξει.

41.

Νὰ πᾷς 'ς τ' ἀγύριγο

Καὶ νὰ πᾷς καὶ νὰ μὴ γυρίσῃς.

42.

Σκασμὸς καὶ κρέππα

Creppa λέξ. 'Ιταλ.

43.

Νὰ βγάλῃς τὸν κόρυζα στὴ γλῶσσα

Κόρυζας (ὁ) = νόσος τῶν ὀρνίθων καθ' ἣν ἡ κατωτέρα ἐπιφάνεια τῆς γλώσσης αὐτῶν σκληρύνεται, βραγχώδης δὲ καθίσταται ἡ φωνή των, ἐνίοτε δὲ καὶ θνήσκουσιν ἂν μὴ ἐξαιρεθῇ τὸ ἐσκληρυμένον μέρος.

44.

'Στὸ μάτι σου

Οὕτως ἀπαντῶσιν εἰς τὸν φασκελόνοντα, ἴδε καὶ κατάραν 7.

45.

'Στὸν τσακισμὸ καὶ 'ς τὸ μελεδιασμὸ

Μελιδιασμὸς = διαμελισμός. Μελίδια, ἴδε Γλωσσ. ἐν λέξ.

46.

Νὰ πάρῃς πάθο 'ς τ' ἄντερα

Πάθος (ὁ) = ἡ θανατηφόρος ἀσθένεια, διὸ λέγεται καὶ μόνον «νὰ κάμῃς πάθο», ἐνταῦθα ἐννοεῖ πιθανῶς τὸν καρκῖνον. Ἴδε Γλωσσ. ἐν λέξ. Πολλὰ τῶν οὐδετέρων εἰς ος εἶναι παρ' ἡμῖν ἄρσεν. μάκρος (ὁ) πλάτος (ὁ) ὡς καὶ ἄλλα ὡς τὰ εἰς α ὡς στόμας (ὁ). Παραλλαγὴν ἔχομεν τὴν νὰ κάμῃς πάθος καὶ χτικιὸ (=φθίσις).

47.

Νὰ κάτσῃ φοῦρκα 'ς τὸ λαιμό σου

Ἴδε κατάραν 15 καὶ σημ. Φοῦρκα = ἀγχόνη ἰταλ. forca.

48.

Νὰ βγάλῃς τὸ καταραμένο 'ς τὴ γλῶσσα

Καταραμένο = ἄνθραξ. Λέγεται συνήθως ἐπὶ τῶν προαιωνισαμένων κακόν τι εἴς τινα.

49.

Σκαρatλα νὰ σὲ φάῃ

Σκαραΐλα καὶ σκαραντζιὰ ἐνίοτε = ἀφασία, μοὶ φαίνεται.

50.

Νὰ ξεραθῇς καὶ ν' ἀποξυλωθῇς

Καὶ ἐνῶμένον, νὰ ξεραπόξυλωθῇς λέγεται συνήθως ἐπὶ τοῦ ἀπαντήσαντος δὲν ξέρω ὅπερ ἐνοχλεῖ τὸν ἐρωτήσαντα.

51.

Στραβομάρα καὶ πολλὴ ζωὴ

Εἰς ἄνθρωπον ἀπροσέκτως ἢ ἐνίοτε καὶ σκοπίμως διαβάντα καὶ συγκρουσθέντα πρὸς τὸν καταρωμένον. Λέγεται καὶ ἁπλῶς στραβομάρα· Οὕτω κουφαμάρα εἰς τὸν προσποιούμενον ὅτι δὲν ἀκούει τι, βουβαμάρα εἰς τὸν σκοπίμως μὴ ὁμιλοῦντα ἢ μὴ ἀπαντῶντα.

52.

Οὔ 'ποῦ νὰ σὲ φᾶν' οἱ ψύλλοι

Χαριεντιστικῶς εἰς προσφιλὲς ἄτομον· ὅρα καὶ κατάραν 32 καὶ σημείωσιν.

53.

Καχῶς καὶ ψυχρῶς μᾶς ἦρτες

Ἢ ἐπὶ τὸ εἰρωνικώτερον μᾶς ἐκόπιασες.

54.

Τὴ κακὴ ψυχρή σου 'μέρα

Ἢ τὴν ἀνάποδη, ἀναποδοκαϊμένη κλ.

55.

Τὸν κακό σου τὸν καιρὸ καὶ τὰ μαῦρά σου τὰ σῦκα

56.

Νὰ νιάξῃς καὶ νὰ κωλομυτιάσῃς

Εἰς τὸν ἀπαντῶντα ναὶ ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ ἐρωτῶντος. Ἴδε καταρ. 15 καὶ σημ. Νιάζω=μιαουρίζω, μεταφ. ἐπὶ κλαυθμυριζόντων νηπίων. Κωλομυτιάζω=ἕνεκα ῥαχίτιδος κάμπτομαι.

57.

Ἔτσι καὶ τὰ 'γγονάκια σου

Εἰρωνικὴ ἔκφρασις εὐχῆς ἢ μᾶλλον οἰκτιρμοῦ, πρός τινα πράξαντα κακόν τι καὶ λέγοντα ὅτι καλῶς ἔπραξε.

58.

'Σὲ κακὴ κατάντια νὰ μὲ γδῇς

59.

Ὅσες τρίχες ἔχω 'ς τὴ γλῶσσά μου τόσα καλὰ νἄχῃ

60.

Διάολε 'πάρ' τον 'ποῦ σ' ἔχει

Τὸν ποῦ σ' ἔχει=τοὺς γονεῖς σου. Τὸν ἀντωνυμ. σημασία=ἐκεῖνον. Παραλλαγὴ εἶνε τὸν ποῦ σ' ἐγεννόσπερνε.

61.

Νὰ κοποῦν ἡ 'μέρες μου

62.

Φάουσα νὰ μοῦ φάῃ τὸ στόμα

63.

'Ανεμορρούφουλος κι' ἀνεμοκάπνιστος

Λέγονται καὶ μόναι ὡς ἡ 64η καὶ 65η κατάρα, κατὰ παράλειψιν τοῦ νὰ γένῃς νὰ σ' ἀκούσω. Περὶ τῶν λέξεων ἴδε Γλωσσ. Κεφαλλ. ἐν λέξ.

64.

'Αμπενοκλαδιασμένο μου

'Αμπενοκλάδι καὶ ἀμπελοκλάδι εἶδος πυκνοῦ ἐξανθήματος νομίζω κακοήθους. Ἴδε Γλωσσ.

65.

Σκαροψιλιδιασμένο μου

Σκαροψιλιδιάζω. Πιθανὸν νὰ ἔχῃ σχέσιν ἡ λέξις πρὸς τὸ ἐσχάρα, ὥστε σκαροψιλιδιασμένο νὰ σημαίνῃ τὸ κατακερματισμένον κα δι' ἐσχάραν ἕτοιμον.

66.

Σύρε 'ς τὴν ἀνεμορριπὴ

Καὶ μόνον ἀνεμορρίπινος, ἐνίοτε καὶ μαζὴ μὲ τὸ ἀνεμοκάπνιστος.

67.

Νὰ σὲ χαρῶ καὶ τὰ μπρόκολα

Εἰρωνικὴ εὐχὴ εἰς τὸν μὴ πιστεύοντα τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα. Μπρόκολο εἶδος χραμβολαχάνων.

68.

'Ανάθεμα καὶ τρισανάθεμα 'ς τὴ φελιά του

Τοῦ διαβόλου δηλαδή.

69.

Πέτρα 'ς ἄλλη πέτρα νὰ μὴ μείνῃ

70.

Νὰ σὲ ψήσῃ γιότισσα

Γιότισσα ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἰός. Νόσος τις. Ἴδε Γλωσσαρ. Κεφαλλ. ἐν λέξει.

71.

Σκατὰ 'ς τὴν ψυχή του

Ὅταν διάκειταί τις δυσμενῶς πρὸς θανόντα καὶ προφέρει τὸ ὄνομά του. Ὅθεν καὶ σκατὰ 'ςτ' ἀσκί του καὶ σπανιώτερον 'ς τὸ τουμπάνι του.

72.

Μαῦρα νὰ φορέσῃς ὀχ' τὸν καλλίτερόνε σου

Δηλ. νὰ πενθηφορήσῃς διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρίστου τῆς οἰκογενείας σου.

73.

Τρία ('μάτια οἱ δυό σας).

ΕΥΧΑΙ.

1.

Βαμβάκια οἱ δρόμοι σου

Εἰς ἀναχωροῦντα, ἢ εἰς περίπατον ἐξερχόμενον, ὑπολανθάνει δὲ ἐν ταύτῃ καὶ εὐχὴ ἐπιτυχίας, σκοποῦ ἢ προθέσεως, ἢ ἐπιχειρήσεως, δηλ. νὰ εὕρῃς τὰ πράγματα μαλακά, εὔκολα.

2.

Νὰ γένῃ βοῦλα νὰ βουλώσῃ

βοῦλα=σφραγίς. Μετὰ συμβάντα θάνατον.

3.

Χαιράμενη καὶ καλόκαρδη

Εἰς τὴν νύμφην ἀναχωροῦσαν μετὰ τὴν τέλεσιν τῶν γάμων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ.

4.

Καλὴ σεγουριά

Ἐπὶ τῆς ἁπλουμένης εἰς τοὺς ἅλωνας σταφίδος πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ βροχῆς. Σεγουργιά = Ἰταλ. Sicurità.

5.

Καλή σου ἀποκοπὴ

Κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Δεκεμβρίου καθ' ἣν ἀποκόπτεται τὸ ἔτος.

6.

'Στὲς χαραίς σου

Εἰς ἄγαμον κόρην. Χαραίς=γάμος.

7.

Καλός σου ἄ!ς Βασίλης

71 Ἄλλως. Καλός σου χρόνος, ἡ πρωτοχρονιά. Οὕτως ἄλλοτε Καλή σου σαρακοστὴ κατὰ τὴν καθαρὰν δευτέραν, καὶ ἐπὶ τὸ ἀστειότερον καλή σου πράσα. Οὕτω καλαίς σας γιορτάδες, ἰδίως κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγένων μέχρι τῶν Φώτων.

8.

(Νἄστενε) καλορρίζικοι

Εἰς νεονύμφους.

9.

'Ο ποῦ ἐβάφτισε νὰ στεφανώσῃ

Εἰς ἀνάδοχον μετὰ τὴν βάπτισιν. 'Ο ποῦ. Οὕτω γραπτέον, διότι τὸ ἄρθρον ἐνταῦθα ἔχει ἀντωνυμ. σημασίαν=ὅστις, διότι ἂν γραφῇ ὁποῦ τότε τοῦτο τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα οὐδὲν σημαίνει

10.

Ν' ἀκούσουμε τὴν καλή σου λευτεριὰ

Εἰς ἔγκυον. Λευτερόνομαι ἰδιολεκτεῖται ἐπὶ τῶν τικτουσῶν, ἐκ τῆς ὁμωνυμίας εἰς τὸν Ἅγιον Ἐλευθέριον· οὗτος εἶνε ὁ ἔφορος τῶν τοκετῶν ἡ νέα Εἰλείθυια, πρὸς τοῦτον δὲ προσφέρουσι δῶρα καὶ κάμνουσι παρακλήσεις εἰς περιστάσεις δυστοκίας

11.

Ὄξου ἀπ' ἐδῶ κι' ἀλάργου

'Οσάκις λέγεταί τι περὶ ἀποθανόντων, ἢ ἐν γένει περὶ τῶν κατὰ τὰς νεκρικὰς τελετὰς ὡς ἐπεράσανε τὸ ξυλοκράβατο ἀπ' ἐδῶ, ὄξου ἀπ' ἐδῶ κι' ἀλάργου. Ἀλάργου=a largo.

12.

Νἄχῃς τὴν εὐχή μου ἀπὸ τὰ εἴκοσί μου νύχια

Ἔκ τινος παλαιᾶς συνηθείας, καθ' ἣν ἀπέκοπτον τοὺς ὄνυχας τῶν εἴκοσι δακτύλων τοῦ ἀποβιώσαντος καὶ μάλιστα ἂν ἦτο γέρων ἢ οἰκοδεσπότης καὶ ἀνέρραπτον ἐντὸς μαύρου ὑφάσματος φυλάττοντες αὐτοὺς ἢ κρεμῶντες ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἐδόξαζον δὲ ὅτι οὕτως ἔμενεν ἡ εὐχὴ τοῦ ἀποβιώσαντος ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ.

13.

Νᾶναι ζωὴ 'ς τς' ἀποδέλοιπους

Εὐχὴ ἐν οἰκίᾳ ἐν ᾗ ἀπέθανέ τις. Λέγεται καὶ ζωὴ 'σὲ λόγου σας. Περὶ τῆς λέξεως ἀποδέλοιπος ἴδε Γλωσσαρ.

14.

Καὶ τοῦ χρόνου καὶ πολλοὺς
καὶ κατσίκια καὶ λαγοὺς

Εἰς ἑορτάζοντας εὐωχουμένους.

15.

Νὰ φύγῃ ἡ ἀρρώστια νὰ πάῃ 'ςτὰ βουνὰ καὶ 'ςτὰ λαγκάδια

Νομίζουσιν ὅτι ἐκεῖ διαμένουν τὰ νοσήματα.

16.

Νὰ πάῃ ἡ ἀρρώστια ὅθε κόκορας δὲν λαλεῖ, καμπάνα δὲν σημαίνει, κουλουροῦλα μικροῦ παιδιοῦ δὲν βλογάει

Εὐχὴ ἔκ τινος ἐξορκισμοῦ ὡς καὶ ἡ 15η καὶ ἡ 17η ἥτις εἶνε ἐπὶ τοῦ ἐρυσιπέλατος.

17.

Οὔτε νὰ 'ματώσῃ, οὔτε νὰ σαρκώσῃ, οὔτε ἀπάνου κορφὴ οὔτε κάτου ῥίζα

Ἴδε τὴν ἀνωτέρω.

18.

Νἄχῃς ὅσα ἔχει ἡ 'μέρα ἡ λαμπρὴ

19.

Νᾶσαι 'σὰν τὰ 'ψυλὰ βουνὰ

δηλ. ὑγειής, ῥωμαλέος.

29.

Ν' ἀξήνῃς καὶ νὰ πλατύνῃς

ἀξήνῃς=αὐξήσῃς.

21.

Καλὴ ψυχὴ

Εἰς μονάζοντας καὶ γέροντας.

22.

Νὰ ζήσῃς καὶ νὰ 'κατοχρονίσῃς

'κατοχρονίσῃς = ἑκατὸν ἔτη νὰ ζήσῃς. Εὐχὴν ἐκφράζει καὶ τὸ ἐπίθ. κατοχρονίτη μου=σὲ εἰς ὃν εὔχομαι κλ. Ἴδε Γλωσσ. ἐν λέξει.

23.

Ὁ Θιὸς νἄχῃ τὴν ψυχοῦλά του

Αὕτη καὶ αἱ τρεῖς ἑπόμεναι ἐπὶ νεκρῶν καὶ μάλιστα ἐναρέτων, ἢ προσφιλῶν ἡμῖν.

24.

Νἄμουνα 'ςτὰ νύχια του

25.

Ὅσα καλὰ ἔκαμε τόσοι ἀγγέλοι 'ςτὴν ψυχή του

Σπανιώτατα τόσες λαμπάδες 'ςτὴν ψυχή του.

26.

Ἅγια νὰ εἶν' τὰ κόκκαλά του

27.

'Στὰ γεννατσούρια σου

Εἰς ἔγκυον, σπανιώτερον εἰς νεόνυμφον.

28.

Καὶ σὲ περσότερα

29.

Μὲ 'γεϊα νὰν τὰ χαλάσῃς

Ἐπὶ νέων ὑποδημάτων καὶ ἐνδυμάτων.

30.

Ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του

31.

Καλῶς τὰ κάνετε

Εἰς γεωργοὺς ἢ ἐργάτας ἐργαζομένους εὐχὴ μετὰ προσαγορεύσεως.

32.

Καλῶς τὰ κουβεντιάζετε

Εἰς συνδιαλεγομένους.

33.

Μὲ 'γειὰ ν' ἀνταμοθοῦμε

34.

Κακοχρονὰμηνέχῃς

Ἢ κακὸ νὰ μὴν ἔχῃς. Συνήθως ἐπιφέρεται μετὰ ἔκφρασιν ἀφορῶσαν προσφιλῆ συγγενῆ ἢ οἰκεῖον ἀποθανόντα καὶ σχετίζοντα τοῦτον πρὸς ἕτερον συγγενῆ ἢ οἰκεῖον ζῶντα ὡς Ὢ πόσο ὤμοιαζεν ὁ μακαρίτης 'ςτὰ μάτια, τοῦ Γιάννη μας πχ. κακὸ νὰ μὴν ἔχῃ.

35.

Νὰ τὸν (τὴν, τοὺς) γδῇς καθὼς 'πιθυμᾷς

36.

Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἐλεήσῃ (ἢ κυβερνήσῃ)

Εἰς ἐπαίτην πρὸς ὃν δὲν δίδομεν ἐλεημοσύνην.

37.

Νἆναι περαστικὰ

Εἰς ἀσθενοῦντα. Εἰς ἀναρρωνύντα δὲ μὲ 'γειὰ τὸ πράτιγο ὅταν τὸ πρῶτον ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας. Πράτιγο Ἰταλ. pratica = ἡ ἐλευθέρα συγκοινωνία.

38.

Νὰ σὲ χρυσομοιράνῃ ἡ Μοῖρα

Ἢ ἡ Παναγία ἢ ὁ δεῖνα ἅγιος.

39.

Ξαβασκαμός σου

Ἢ νὰ μὴν ἀβασκαθῇς. Εἰς εὐτραφῆ, ὑγειᾶ κλ. ἐφ' ᾧ χαίρομεν, λέγομεν δὲ τοῦτο ἵνα μὴ ἐπέλθῃ βασκανία (ἀβάσκαμα), διὸ πρὸς τοῦτο καὶ πτύομεν ἐλαφρῶς, συνήθως τρὶς, ἐπ' αὐτοῦ. Ὅταν δέ τις θαυμάζῃ τὴν ὑγείαν ἢ τὸ εὔρωστόν τινος ἐκ τῶν παρόντων συγγενῶν μας ἢ τέκνων μας, τότε λέγομεν πρὸς αὐτὸν φτύσε τον.

40.

Σίδερο στὴ μέση μας

Ὁσάκις ἀναφερθῇ τὸ ὄνομα τοῦ διαβόλου ἢ τοῦ θανάτου καὶ τῶν τοιούτων, ἀμέσως λέγουσι σίδερο κλ. εὐχόμενοι ὅπως σιδηροῦν προπόργιον τεθῇ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς ὁμιλίας καὶ ἑπομένως μὴ φθάσῃ εἰς ἡμᾶς. Ὁ σίδηρος ὡς γνωστὸν εἶνε τὸ σκληρότερον τῶν μετάλλων, ὅθεν ἄνθρωπος σιδερένιος ὁ ἀκαταβλήτου δυνάμεως, ὑγείας κλ. οὕτω τὸ χέρι σου εἶνε ἕνα σίδερο δηλ. βαρὺ, δυνατόν.

41.

Καλὸ χερκὸ

Εἰς ἀρξαμένην ἐργασίαν, Χερκὸς ἡ πρώτη πρᾶξις ἰδίως.

42.

Καλὸ ποδιακὸ

Εἰς ζυμονούσας γυναῖκας. Ποδιακὸ ἴδ. Γλωσσαρ.

43.

Χίλιοι οἱ χρόνοι σου

Ὅταν ἐπρόλαβεν ἕτερος καὶ ἀπήντησεν εὐστόχως καὶ ἀρεστῶς εἰς τὸν εὐχόμενον.

44.

Νὰ στὰ χαρύνῃ (ὁ Θεός, ἡ Παναγιὰ κλ.)

Τὰ τέκνα σου δηλ. Ἴδε εὐχὴν 35ην.

45.

Καλός σου λαχανοφάος

Λαχανοφάος τὸ τριφύλλιον.

46.

Ὁ Θεὸς (ἢ ὁ τάδε ἅγιος) νὰ σὲ καλοκαρδίσῃ

47.

Νὰ κατουρήσῃ (ὁ τάδε ἅγιος) στὲς ἀγγονὲς τοῦ σπητιοῦ σου.

Σημ. Συνελέχθησαν παρὰ τοῦ κ. Ἠλία Τσιτσέλη.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄. — ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Ζ΄.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑιΣΜΑΤΑ ΘΗΡΑΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ

1. ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἂν εἶνε μὲ τὸ θέλημα καὶ μὲ τὴν ταπεινότη
Νά την καλησπερίσωμε τὴν ἀκριβή σας νειότη.
Ἀρχημενιὰ κι' ἀρχηχρονιά, πρώτη τοῦ Γενναρίου
Ποῦ ἐγεννήθηκ' ὁ Χριστὸς 'ς τὸν κόσμο κι' ἐπερπάτει.
Ἂϊ Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία,
Βαστᾷ χαρτί, βαστᾷ κερί, βαστᾷ καὶ καλαμάρι.
Τρεῖς ἄρχους τοῦ 'παντήσανε καὶ τρεῖς τὸν ἀρωτοῦνε:
Βασίλη, ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι κι' ἀπό που καταιβαίνεις;
— Ἀπὸ τῆς μάνας μ' ἔρχομαι καὶ 'ςτὸ σκολειό μου πάω.
—Κάτσε νὰ φᾷς, κάτσε νὰ πιῇς, κάτσε νὰ τραουδήσῃς.
—Μὰ 'γὼ γράμματα 'μάθαινα, τραούδια δὲν ἠξέρω.
—Σὰν εἶσαι καὶ γραμματικός, 'πές μας τὴν ἀρφαβῆτα.
Καὶ 'ςτὸ ῥαβδί του 'κούμπησε νὰ 'πῇ τὴν ἀρφαβῆτα
Καὶ τὸ ῥαβδὶ ξερό 'τανε ξεροὺς βλαστοὺς ἐπέτα.
Ἀπάνω 'ςτὴν κορφίτσαν του πέρδικα πλουμισμένη,

Καὶ κάτω 'ς τὰ ποδάριάν του γοῦρνα πελεκισμένη·
Καὶ καταιβαίν' ἡ πέρδικα καὶ πίνει κι' ἀναιβαίνει
Καὶ λούει τσῆ φτεούραις τση καὶ τὸν ἀφέντη ῥαίνει.
'Αφέντη, ὁλοάφεντε, πέντε φοραῖς ἀφέντη,
Πὄχεις τὸ γυιὸ, τὸ καλογυιὸ, τὸ γυιὸ τὸν κανακάρη,
Λούεις το(ν) καὶ χτενίζεις το(ν) καὶ 'ς τὸ σκολειὸ τό(ν) μπέμπεις.
Κι' ὁ δάσκαλός του τό 'βαλε γιὰ νὰ καλαναρχήσῃ.
Πάει νὰ πιάσῃ τὸ κερὶ καὶ καύγει τὸ χαρτίν του.
Καὶ καύγει καὶ τὰ ῥοῦχάν του τὰ 'μορφοκεντισμένα,
'Οποῦ τοῦ τα κεντούσανε ἡ τρεῖς βασιληοποῦλαις.
'Η μιά 'βαλε τὸν πόθον τση κι' ἡ ἄλλη τὸ μετάξι,
Κι' ἡ τρίτη ἡ καλλίτερη τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρη.
'Ηπόπαμε τ' ἀφέντη μας, ἂς 'ποῦμε τσῆ κερᾶς μας.
Κερὰ μαρμαροτράχηλη καὶ φεγαρομματοῦσα,
Ποῦ 'χεις αὖλαῖς μαρμαρωταῖς καὶ πόρταις ἀτσαλένιαις
Καὶ παραστιαῖς ὁλόχρυσαις καὶ μαργγαριταρένιαις.
'Επόπαμε καὶ τσῆ κερᾶς, ἂς 'ποῦμε καὶ τσῆ βάγιας.
"Αψε, βαγίτσα, τὰ κεριὰ κι' ἀναίβα καὶ καταίβα
Καὶ κάτσε καὶ λοάριασε ἀπ' ὅ,τι θὰ μᾶς βγάλῃς.
Γιὰ 'πόχτι, γιὰ λουκάνικο, γιὰ 'ποχτερὸ κομμάτι,
Γιὰ 'πὸ τὴ σφῆνα τοῦ βουτσοῦ νὰ πιοῦμε μιὰ γεμάτη.
Κι' ἂν ἔχῃς κόρη ἀκριβὴ, βάρ' την νά μας κεράσῃ,
Νὰ τσῆ 'φχηστοῦμε ὅλοι μας νὰ ζῇ καὶ νὰ γεράσῃ.
"Ανοιξε τὸ σκρινάκι σου τ' ἀργυροκουντουνᾶτο
Καὶ βάλε τὸ χεράκι σου τ' ἄσπρο καὶ τὸ χιονᾶτο.
Κι' ἂν εἶ' δραχμὴ, τὴ θέλομε, φλουρὶ περικαλοῦμε,
Κι' ἂν εἶν' καὶ κάνα τάλλαρο, ἐμεῖς τὸ μπεγιεντοῦμε.
Δὲ λέμε περισσότερα, ἄσπρη μου περιστέρα,
"Ανοιξε τὸ πορτέλο σου νὰ 'ποῦμε καλησπέρα.
"Ανοιξε, πόρτα, ἄνοιξε, χρυσομανταλωμένη,
Νά σας καλησπερίσωμε ὅλοι συμμαζωμένοι.

2. ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Σὰν ἅγιος εἶσαι 'ς τὴ θωριὰ, σὰν ἅγιος 'ς τὴ θεότη,
Παρακαλῶ σε, βλέπε μας, ἀφέντη μου στρατιώτη.
'Σ τὴ χάρι καὶ 'ς τὸ ζήτημα πῶχω νὰ σοῦ ζητήσω
'Σ ἕνα θεριὸ, 'ποῦ βρίσκεται 'ςὲ μιᾶς χώρας πηγάδι.
Κι' ὥστε νὰ 'πᾶνε ἄνθρωπο ταχὺ κι' αὐγὴ 'ς τὴν ὥρα,
Νερὸ καὶ δὲν 'μποροῦνε πειὸ νὰ 'πάρουνε 'ς τὴ χώρα.
Καὶ τὰ σκραφνάκια ρίξανε 'ς ὅλη τὴν οἰκουμένη,
Καὶ τὰ σκραφνάκια πέσανε μιανῆς βασιλοπούλας,
'Οποῦ τὴν ἔχ' ἡ μάνα της μοναχοχωρηοποῦλα.
Καὶ πιάσα την, στολίσα την μ' ἀθοὺς καὶ μὲ λιθάρια,
'Σ τὰ χείλιάν του τοῦ πηαδιοῦ τὴν πᾶν τὴν κορασία.
Κι' ὁ Ἅϊς Γιώργης τό 'κουσε, πολλά το συλλοᾶται,
Δώνει βετσὰ τοῦ μαύρουν του καὶ 'ς τὸ πηάδι πάει.
Ἅπλωσε τὴν ποδίτσα σου ν' ἀποκουμπήσ' ἀπάνω
Κι' ἐγὼ σκοτόνω τὸ θεριὸ, 'ς τὸ σπίτι σας σὲ πάω.
Ξύπνα καὶ ξύπν' ἀφέντη μου καὶ τὰ νερὰ π' ἀφρίζουν
Καὶ τὸ θεριὸ τὰ ντόδιά του ἀπάνω μ' ἀκονίζουν.
Βγάνει τὸ κονταράκι του, δώνει του μιὰ 'ς τὸ στόμα.
Παρᾶρθε τὸ κορμάκιν του καὶ 'ξάπλωσε 'ς τὸ χῶμα.
Ἔδε χαρὰ ποῦ 'γίνηκε 'ς ὅλη τὴν οἰκουμένη.
Νά τηνε πᾶνε τοῦ θεριοῦ καὶ 'πίσω νὰ διαέρνῃ!
Προσγονατίζ' ὁ μαῦρός του καὶ 'πίσω του τὴν 'παίρνει,
Κι' ἔδε χαρὰ ποῦ 'γίνηκε 'ς ὅλη τὴν οἰκουμένη!
Ὅρσε τὴ θυατέρα σου, ὅρσε καὶ τὸ παιδί σου.
—Ἔχε τὴ θυατέρα μου κι' ἔχε καὶ τὸ παιδί μου
Κι' ἔχε καὶ τὴν κορόνα μου ποῦ 'χω 'ς τὴν κεφαλή μου.
—Ἔχε τὴ θυατέρα σου, ἔχε καὶ τὸ παιδί σου,
Ἔχε καὶ τὴν κορόνα σου ποῦ 'χεις 'ς τὴν κεφαλή σου.
—Γιὰ 'πέ μ', ἀφέντη ἄρχοντα, πῶς λέσι τ' ὄνομά σου,

Γιὰ νά σου κάμω χάρισμα νά πρέπῃ τσ' ἀφεδειᾶς σου.
—Γιώργη στρατιώτη λέσι με ἀ τὴν Καππαοσία,
Σὰ θὲς νὰ κάμῃς χάρισμα, χτίσε μιὰν ἐκκλησία.
Καὶ μέσ' 'ςτὴ μέση τσ' ἐκκλησᾶς χτίσ' ἕναν καβαλλάρι
Μ' ἀσῆμι κι' ὅλο μάλαμμα κι' ὅλο μαργαριτάρι.
—Ἄς εἶν' ἀφέντη μ' ἄρχοντα κι' ἡ ἐγλησσὰ θὰ γένῃ
Καὶ μέσ' 'ςτὰ δωδεκάνησα νὰ 'ξακουστῇ νὰ 'βγαίνῃ.

---

3. ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Ἄϊ μου Γιώργη, ἅγιε, μέγα καὶ καβαλλάρι
Ἁρματωμένος μὲ σπαθιὰ καὶ μ' ἀργυρὸ κοντάρι
Σ' τὴ Δέσποι' καὶ 'ς τὴ Δύναμι ἔχω νὰ σ' ἀντιβάλω,
Ποῦ 'σκότωσες τὸ λέοντα, τὸ δράκο τὸ μεγάλο.
Τὰ μπουλεθιὰ ἐπέσανε 'ςέ μιὰ βασιλοποῦλα,
Ὁποῦ τὴν ἔχ' ὁ κύρης τση μοναχοκοροποῦλα.
Πολὺς λαὸς 'μαζώφθηκε πῶς θὰ τὴν πᾶν 'ς τὴ βρύσι,
Δέν τό 'ξερ' ἡ ἀρίζικη πῶς πίσω δὲ γυρίζει.
Κι' ἀφοῦ τὴν 'πῆα(ν) 'ς τὸ θεριὸ, τὴ δέσα μ' ἀλυσίδες
Καὶ τρέχανε τὰ μάτιάν τση ὅλο σταλαματίδες.
Κι' ὁ Ἅϊς Γιώργης τό 'κουσε, πάει νά τη γλυτώσῃ
Κι' ἀ τὸ σκληρόν τση θάνατο νά την ἐλευθερώσῃ.
Ἀπὸ μακρά τονε θωρεῖ, κι' ἀρχίζει καί του κλαίει,
Κι' ἀφοῦ ἠζύγωσε κοντὰ, ἀρχίζει καὶ τοῦ λέει:
Φύα, ξενάκι μ', ἀποδῶ κι' ἅμε μακρυὰ 'ς τὰ ξένα,
Νὰ μή σε φάῃ τὸ θεριὸ, ὡσὰ θὰ φά' καὶ μένα.
—Ἄφης με ν' ἀποκοιμηθῶ 'ς τὰ γόνατά σ' ἀπάνω
Καὶ σὰν ξυπνήσῃ τὸ θεριὸ, 'ς τ' ἀφέντη σου σὲ πάω.
—Γιὰ ξύπνας, ξύπνας, ἅγιε, καὶ τὸ νερὸ ἀφρίζει
Καὶ τὸ θεριὸ τὰ ντόδιάν του ἀπάνω μου τὰ ντρίζει.
Σηκώνετ' ἀνατολικὰ καὶ κάνει τὸ(ν) σταυρόν του

Μιὰ κονταριὰ τοῦ ἔδωσε κι' ἤκοψε τὸ λαιμόν του.
Γιὰ 'πές μου, 'πές μου, ἅγιε, πῶς λέσι τ' ὄνομά σου;
Κι' ἐγὼ μεγάλο χάρισμα νὰ κάμω τσ' ἀφεδειᾶς σου,
'Ασῆμι κι' ὅλο μάλαμμα νὰ κάμω τὰ κεριά σου.
—Γιώργη στρατιώτη λέσι με ἀπ' τὴν Καππαθοκία.
'Σὰ θὲς νὰ κάμῃς χάρισμα, χτίσε μιὰν ἐκκλησία
Καὶ μέσ' 'ς τὴ μέση τσ' ἐκκλησιᾶς κάμ' ἕναν καβαλλάρι,
'Ασῆμι κι' ὅλο μάλαμμα κι' ὅλο μαργαριτάρι.

---

4. ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Καλὸν τὸ «Ἅγιος ὁ Θεός», καλὸν καὶ ἄς το λέμε,
Κι' ὅποιος τὸ λέει, σώνεται, κι' ὅποιος τ' ἀκού' ἁγιάζει.
Κι' ὅποιος τὸ καλοφιγκραστῇ, παράδεισο θὰ λάβῃ,
Παράδεισα καὶ λουτρουγιὰ μέσ' 'ς τ' ἅγιο Μοναστήρι,
Ποῦ ψάλλουν τ' Ἅγιος ὁ Θεὸς καὶ τὴν Τιμιωτέρα.
Κάτω 'ςτὰ 'Εροσόλυμα καὶ 'ς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο,
'Εκεῖ δεντρὸ δὲν ἦτανε, δεντρὸν ἐφανερώθη.
'Σ τὴ ῥίζα κάθετ' ὁ Χριστὸς καὶ 'ς τὴν κορφ' ἡ παρθένα
Καὶ 'ς τὰ περικλαδάκιάν τση ἀγγέλοι κι' ἀρχαγγέλοι.
Ὅσοι περᾶρες κι' ἃ διαβοῦ, περᾶρες κι' ἂν περάσου,
Ὅλο τὴ ῥίζα προσκυνοῦ καὶ τὴν κορφὴ δοξάζου.
Καὶ τὰ περικλαδάκιάν τση βαστοῦ καί τα θυμιάζου.
'Επέρασε κι' ἁμαρτωλὸς νὰ 'πά' νὰ προσκυνήσῃ.
—Ποῦ 'πᾷς, ἐσὺ ἁμαρτωλέ, ποῦ 'πᾷς κριματισμένε,
'Οποῦ 'ν' τὸ λάδι σου νερὸ καὶ τὸ κερί σου ξύλο,
Καὶ τὸ λιβάνι 'ποῦ βαστᾷς ταφὶ καὶ μὲ πλακώνει;
'Πέ μου, κυρία Δέσποινα καὶ τοῦ Χριστοῦ μητέρα,
Τί κάνουνε τ' ἁμαρτωλὰ καὶ σώνουν τὴν ψυχήν τως;
—Κάθε βραδὺ 'ς τὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὸ πορνὸ 'ς τὸν ὄρθος
Καὶ τσῆ 'Αγίας Κυριακῆς ν' ἀκούσῃ τὸ βαγγέλιο.

Μαντάτο πάει κι' ἔρχεται εἰς τοῦ χαρκᾶ τὴν πόρτα.
—Χαρκᾶ καὶ κάμε μας καρδιὰ, κάμε μας δυὸ περόνια.
Κι' ἐκεῖνος ὁ παράνομος καθίζει κάνει πέντε.
Μαντάτο πάει κι' ἔρχεται 'ς τσῆ Δέσποινας τὴν πόρτα.
—'Ω Δέσποινα καὶ δὲ(ν) γροικᾷς φωνὴ πολλὰ φλιμμένη,
Ποῦ πιάσαν τὸ Μονογενῆ οἱ σκύλοι οἱ 'Οβραῖοι;
Κι' ἡ Δέσποινα, ὡς τό 'κουσε, 'λιοθυμιὰ τσῆ δώνει,
Σταμνὶ νερὸ τσῆ 'γύρχνε καὶ πάλι 'λιωμένη
Κι' ἕναν κανὶ ἀθόνερο γιὰ νὰ συνέρθ' ὁ νοῦς τση.
Κι' ἀφοῦ ὁ νοῦς τς' ἠτύφερε, κι' ἦρθε 'ςτὰ λογικάν τση,
Πάει 'ς τσῆ τρεῖς γειτόνισσαις, 'ς τσῆ τρεῖς τση φιλενάδαις.
—Θωρεῖτε, σεῖς γειτόνισσαις, ἐμέν' ἂν ἀγαπᾶτε,
'Στὴν πόρτα τοῦ Μονογενῆ ἀπό 'ξω νά με πᾶτε.
Ἡ μιὰν ἠβάστα τὸ κερὶ κι' ἡ ἄλλη τὸ λιβάνι,
Ἡ πειὰ καλὴ γειτόνισσα βαστᾷ τὸν Ἅϊ Γιάννη.
'Επῆρα(ν) τὸ στρατὶ-στρατὶ, τ' ὡρηὸ τὰ μονοπάτι,
Καὶ πᾶσι 'ς τοῦ Μονογενῆ, εἰς τὸ κελλίν τ' ἀπόξω.
Βρίσκου τσῆ πόρταις κλειδωταῖς καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα
Καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σφιχτὰ μανταλισμένα.
—Γιὰ 'νοίξετέ μου, σκύλ' 'Οβρηοὶ, σκύλοι μαγαρισμένοι
Κι' ἀπὸ τὸ γαῖμά σας θὰ πιῶ ἀναθεματισμένοι.
Κι' ἐκεῖνοι δὲν ἠθέλανε ν' ἀνοίξου τσῆ Παρθένας.
Δώνει τσῆ πόρτας μιὰν κλωτσιὰ, ἀνοίει, μπαίνει μέσα
Θωρεῖ κι' ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ, θωρεῖ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη,
Ἄλλονε δὲν ἐγνώριτε παρὰ τὸν Ἅϊ-Γιάννη.
—Ἅϊ μου Γιάννη, μάντιά μου καὶ βαφτιστὴ τοῦ γυιοῦ μου,
Ποῦ εἶν' ἐμὲ τὸ τέκνο μου καὶ σὲ ὁ βαφτιστής σου;
—Θωρεῖς ἐκεῖνο τὸ(ν) σταυρὸ τὸ(ν) 'ματοκυλισμένο;
'Εκεῖνος εἶν' τὸ τέκνο σου καὶ μένα ὁ βαφτιστής μου.
Ἡ Δέσποινα ὡς τὸ θωρεῖ, 'λιοθυμιὰ τσῆ δώνει.
Δὲν εἶν' βουνὰ νὰ γκρεμιστῶ, βύθη νὰ πάω κάτω;
Δὲν εἶν' καμίνι ἀφτούμενο 'ς τὴ λύπη σου νὰ πέσω;

Δὲν εἶν' μαχαῖρι δίστομο νὰ βάλω 'ς τὴν καρδιά μου ;
'Εκεῖ 'ποκρίθηκ' ὁ Χριστὸς ἀπ' τὸ σταυρὸ 'κεῖ' ἀπάνω·
—Ἔχει βουνὰ νὰ γκρεμιστῇς, βύθη νὰ πᾷς καὶ κάτω,
Ἔχει μαχαῖρι δίστομο νὰ βάλῃς 'ς τὴν καρδιά σου.
Μάνα μου, κι' ἂ χαθῇς ἐσύ, χάνετ' ὁ κόσμος ὅλος,
Μάνα μου, κι' ἂν καῇς ἐσύ, καύγετ' ὁ κόσμος ὅλος,
Μάνα μου, κι' ἂ σφαχῇς ἐσύ, σφάζετ' ὁ κόσμος ὅλος.
Πάρε τὸ Γιάννη γιὰ παιδὶ καὶ σύρε 'ς τὸ κελλί σου
Βάλε κρασὶν εἰς τὸ γυαλὶ κι' ἀφρᾶτο παξιμάδι,
Καὶ δεῖξε τὴν ἀπομονὴ 'ς τὸν κόσμο νά την ἔχουν.

— Ὑγυιέ, ὑγυιὲ, ὑγυιέ μου,
Ὑγυιὲ καὶ βλασταυργέ μου !
Ποιά 'τανε καλομοῖρα
Σὰν τὴ 'δική μου μοῖρα ;
'Στὰ μαῦρα βουτημένη,
'Στὰ μαῦρα παθημένη ;

— Ἄμε, μάνα μου, 'ς τὸ καλὸ καὶ 'ς τὴ καλὴν τὴν ὥρα,
Κι' ὡς τὸ μεγάλο Σάββατο ἀναίμενέ μ' ἀκόμα.

ΠΛΑΣΤΑ

1. Η ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΑ

Ὁποῖος θέλει γιὰ νὰ μάθῃ, γιὰ ν' ἀκούσῃ
Τὴ ρίμα τοῦ Μανέτου νά τη γροικήσῃ.
Κάτω 'ς τὴ Μῆλο ἦτανε παντρεμμένος
Κ' ἦτανε καπετάνιος ξακουσμένος
Εἶχε καὶ μιὰ γυναῖκα ἀπὸ τὸ κάστρο,
Αὐτὴ ἤμοιαζε τ' αὐγερινοῦ τὸ ἄστρο.
Ἠθέλησ' ὁ Μανέτας γιὰ νὰ μισσέψῃ
Νὰ πάῃ ὡς τὴν Πόλι νὰ ταξειδέψῃ,
Ἀφίνει ἕναν παππᾶ 'πιτροπικόν του
Γιὰ νά 'νε μέσ' 'ςτὸ σπίτι τὸ ἰδικόν του.
Τέρσα φλουριὰ τσ' ἀφίνει γιὰ νὰ 'ξοδιάζῃ
Καὶ 'σὰν 'πά' νὰ γυρίσῃ, τὰ λοαριάζει·
Δὲν ἦτανε τρεῖς 'μέραις, ποῦ ἀλαργάρει
Κ' ἐκίνησ' ὁ Τουρκόπαππας νά την πειράζῃ.
Ἐκείνη καὶ τοῦ 'μίλιε μπιστεμμένα·
— Εἶπά σου, παππᾶ μου, λεῖψ' ἀπὸ 'μένα,
Μὴ βάλω νά σου κόψουνε τὰ γένεια.
Εἶπά σου, παππᾶ μου, ἄμε 'ς τὴ δουλειά σου,
Μὴ βάλω νά σου κόψουνε τὴ λουτρουγιά σου.
Ἐκεῖνος ὁ Τουρκόπαππας νὰ 'δῆς τί κάνει.
Παίρνει χαρτὶ καὶ μπένα καὶ καλαμάρι
Καὶ γράφει τοῦ Μανέτου γραφὴ γραμμένη
Καὶ μὲ τὴ μαύρη βοῦλλα 'ταν βουλλωμένη.
— Ἂ θέλῃς γιὰ νὰ μάθῃς γιὰ τὴν κερά σου,
Βουλιέται γιὰ ν' ἀφήσῃ τὴν ἀφεδειά σου.
Ἂ θέλῃς γιὰ νὰ μάθῃς τὸ πῶς εὑρέθη,

Μὲ ἄλλον καπετάνιο ἐξεδόθη.
'Σ τὸ κάσσαρόν του στέκει καί τη διαβάζει
Κ' εὐτὺς καί του λωστρόμουν του τοῦ φωνάζει·
—Ἔλα νὰ πᾷς 'ς τὴ Μῆλο ἐπινομήσου
Νὰ φέρῃς τὴ γυναῖκά μου καὶ τὸ παιδί μου.
Ἔπαρ ἐννιὰ νομάτοι γιὰ συντροφία
Νὰ τσ' ἔχῃς μέσ' στὴ βάρκα ὅ,τ' εἶν τση χρείας.
Εὐτὺς ἄρμα φελοῦκα καὶ βορβεντζάρει
'Σ τσῆ Μῆλος τὸ μπουάζι πάει κι' ἀράσσει.
'Πῆτε τοῦ Μανέτου τσῆ γυναῖκας,
Πῶς ἄντρας τση πολλὰ τὴν ἐχαιρέτα.
'Πέτε τση νὰ μπροβάλῃ νά τηνε 'δοῦμε,
Εἴμεστα καραντίνα καὶ δὲν μποροῦμε.
'Σ τὴν κάμαρήν τση στέκει ἡ καϋμένη,
Ὡσὰν ποῦ ἦταν πρῶτα μαθημένη.
'Ανοίει τὴν κασσέλαν τση γιὰ ν' ἀλλάξῃ,
Νὰ βάλῃ κι' ἄλλα ροῦχα ἀπ' τὰ χρυσᾶν τση.
— 'Πῆτε τσῆ Γοργόνας νὰ μὴν ξαργήσῃ
Μὴ φύγῃ ἡ φελοῦκα καί την ἀφήσῃ.
Ὄντας τὴν καταιβάζαν ἀπὸ τὴ σκάλα,
Κερὰ καὶ κορονέττα τὴν ἐφωνάζα.
Μπαίνει μέσ' 'ςτὴ φελοῦκα μὲ τὸ καμάρι,
Θαρρεῖ θὰ τὴν πᾶ' 'ςτ' ἀνδροῦς τση καράβι.
Καὶ ὅσον ἐλαργάρα, ἐσκανταλιάρα,
Ποῦ 'ν' τὰ πελιὰ βαθειὰ νερὰ νά τη φουντάρου.
'Απέκει ὁ λωστρόμος τση τὴν ἐλυπήθη,
'Απὸ τὴν ἄλλα μπάντα τὸ Θειὸ 'φοβήθη.
—'Ελᾶτε νά την πᾶμε εἰς τὸ καράβι,
Ἐκεῖ ποῦ εἶν' ὁ ἄντρας τση καὶ κουμαντάρει.
'Σ τὸ κάσσαρόν του στέκει καὶ τὴν κιαλάρει,
'Σ τὴν κάμαρήν του πάει κι' ἀναστενάζει.
Εὐτὺς φαεῖ 'τοιμάζει νά τηνε γέψῃ

Κι' αὐτὸς 'ςτὸ νοῦν του βάνει τὴ φαρμακέψη.
Καὶ βάνει τὸ φαρμάκι μέσ' 'ςτὸ ποτῆρι
Κρῖμα 'ς τὸ λαμπερὸ διαμάντε καὶ ζαφεῖρι!
Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὴν ἀδικιάν τση
Καὶ πέφτει τὸ φαρμάκι μέσ' 'ς τὴν ποδιάν τση.
—Ὤχου ἡ καϋμένη 'μαι ζαλισμένη.
—Ἀπὸ τὴ θάλασσά σ' ἀναικατωμένη.
Ἐλᾶτε νά την πᾶτε νὰ σεργιανήση
Κι' ὅλα μας τὰ περβόλια νά τα γυρίση.
Κι' αὐτοὶ τὴν καταιβάζουν 'ς ἕνα βαθὺ λαγκάδι.
Τσῆ δώνουν μιὰ 'ς τσῆ πλάταις,
'Σ τσ' ἄσπραις παχειαῖς χιονάταις,
Τσῆ ξαναδευτερώνουνε 'ς τὸ κεφάλι,
Τότες ἡ καϋμένη 'ς τὸ νοῦν τση βάνει.
—Μὰ 'ντά 'καμα τ' ἀντροῦς μου καί με σκοτώνει;
Ἄδικα την καϋμένη μὲ θανατώνει
Δὲν τὤχω 'ς τὴ ζωή μου 'μὸς τὸ παιδί μου,
Μισεύγω καὶ τ' ἀφίνω μικρὸ πουλί μου.
Δὲν ἔχ' ἀφέντη, μήτε καὶ μάνα,
Γιατί 'νε ἔξε χρόνια ποῦ ἐπεθάνα,
Δὲν ἔχ' ἀδέρφια, μήτ' ἀξαδέρφια,
Νὰ κάμουν τοῦ Μανέτου ὅ,τι τοῦ πρέπει.
Μὰ 'ς τὸ Θεὸ τ' ἀφίνω κι' ὁ Θειὸς ἄς τονε κρίνη.
Καὶ φεύγει ὁ λωστρόμος του ζαλισμένος.
—Ἄδικα ποῦ τὴ 'σκότωσες τὴν καμμένη,
Μὰ 'ς τὸ Θεὸ σὲ θένει κι' ὁ Θειὸς θενά σε κρένη·
Δὲν τὤχει 'ς τὴ ζωήν τση 'μὸς τὸ παιδίν τση,
Μισεύγει καὶ τ' ἀφίνει μικρὰ πουλίν τση.
Δὲν ἔχ' ἀφέντη, μήτε καὶ μάνα
Γιατί 'νε ἔξε χρόνια ποῦ ἐπεθάνα,
Δὲν ἔχ' ἀδέρφια μήτ' ἀξαδέρφια
Μά 'θελε νά σου κάμη ὅ,τι σοῦ πρέπα.

— Μπρ' ἐλᾶτε νά με πᾶτε νὰ 'δῶ τὸ μνῆμα
Νὰ πάω νά την κλάψω τὴν κακομοῖρα.
Ξύπνα, ψιλή, λιγνή μου λεμονιὰ
Φιόρε δ' ἀμόρε,
Ποῦ σὺ ἤμοιαζες τοῦ ἥλιου τὸ κολόρε.
Ξύπνα 'ψηλή, λιγνή μου λεμονιά,
Φιόρε διαμάντε,
'Οποῦ δὲν ἦταν ἄλλη μέσ' 'ς τὸ Λεβάντε.
Γιὰ ξύπνα, λούσου, ξύπνα, χτενίσου,
Ξύπνα, ποῦ σὲ γυρεύγει τὸ παιδί σου.
Καὶ 'βγάζει τὸ στελέτον του ἀπατός του,
Κι' ἐσφάη 'σὰ γουροῦνι ἀμοναχός του.

---

2. Η ΑΠΙΣΤΙΑ ΜΝΗΣΤΗΡΟΣ

'Ακούσετε νά σαςὲ 'πῶ μία μεγάλη νόβα,
'Οποῦ μᾶς τὴν κατάφερε μιὰ νέα 'ς τὰ Κορνόβα.
Αὐτὴ ἠγάπα ἔνανε κι' ἠγάπαν την κι' ἐκεῖνος,
Αὐτὴ τὸν 'γάπα πιστικὰ καὶ δίγνωμος ἐκεῖνος.
Καὶ λέει του· ἦρθ' ὁ καιρός, 'φθάσαμε 'ς τὴν ἀγάπη,
Ἔλα νὰ παντρευτοῦμε νῦ νὰ βγοῦμ' ἀπὸ τὰ πάθη,
Νὰ βγοῦμ' ἀπὸ τὰ βάσανα κι' ἀπ' τὴ μελαγχολία
Καὶ ν' ἀπολαύσωμε κι' οἱ δυὸ αὐτὴ τὴν εὐτυχία.
—Παντρέψου, ἂν θὰ παντρευτῇς, μὰ παντρειὰ δὲ θέλω,
Διαμάνθια καὶ μαλάμματα ποῦ σοῦ 'χω καμωμένα,
Ὅλα αὐτὰ χαρίζω ντα, δὲ σοῦ ζητῶ κανένα.
Καὶ στέλλει καὶ τσῆ μπέμπουνε τρία μποτζὰ φαρμάκι.
Κ' ἤκατσε καὶ τὸ 'τάρασσε μὲ τόση γληγοράδα,
Κι' ἐστέκουντα καὶ τό 'πινε 'σὰν νᾆταν λεμονάδα.
Ὥραις εἰκοσιτέσσερης ἦταν ὁ θάνατός τση,
Κι' ἀπὸ 'μπροστάν τση 'πέρασε ὁ ἀγαπητικός τση.

—Ξύπνα, κι' ὁ ἔρωτας περνᾷ κι' ἡ πούλια χαιρετᾷ σε,
Τ' ἀηδονάκια κελαδοῦν καὶ σὺ κόρη κοιμᾶσαι.
Κι' ἡ μάνα τση ἠμπρόβαλε ἀπὸ τὸ παραθύρι
Καὶ τσῆ 'τρεχε τὸ δάκρυο 'σὰν τὸ τραχὺ σταφύλι.
—'Αλλοῖ τοῦ σκύλου ἡ καρδιὰ τραούδια ποῦ τσῆ λέει,
Πρῶτα τὴν ἐθανάτωσε καὶ τώρα τηνὲ κλαίει.

Πρβ. Passow. ἀρ. 4676.

3. Ο ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΙΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ

Σαράντα κάτεργά 'τανε κι' ἑξηντα δυὸ φεργάδαις
Κ' εἴχανε σκλάβο ὤμορφο 'ς τὰ σίδερα βαρμένο.
Κι' ὁ σκλάβος ἐνεστέναξε κ' ἐστάθην ἡ φεργάδα.
Κι' ὁ Μπέης μας τοῦ γροίκησεν ἀπὸ τὴν κάμαρήν του.
— Ποιὸς εἶνε ποῦ 'νεστέναξε κι' ἐστάθηκ' ἡ φεργάδα;
Ἂν εἶν' ἀπὸ τσοὶ σκλάβοι μου νὰ τσοὶ ἐλευθερώσω,
Κι' ἂν εἶν' ἀ τσοὶ λεβένταις μου, χάρισμα νά τους δώσω.
Κι' ὁ σκλάβος 'πηλοήθηκε κι' ὁ σκλάβος 'πολοᾶται:
— 'Εγώ 'μαι ποῦ 'νεστέναξα κ' ἐστάθην ἡ φεργάδα.
— Σκλάβε πεινᾷς, σκλάβε διψᾷς; 'πάρε ψωμὶ καὶ φάε.
— Μηδὲ πεινῶ, μηδὲ διψῶ, μηδὲ φαεῖ δὲ θέλω.
Τσῆ μάνας μου 'θυμήθηκα, τσῆ δόλιάς μου γυναῖκας,
Ποῦ 'μαν τριῶ 'μερῶ γαμπρός, δώδεκα χρόνοι σκλάβος.
Σήμερα τὴ γυναῖκά μου ἄλλος τηνὲ βλοᾶται.
— Σκλάβε μου, γιὰ τραούδησε νὰ 'δῇς τὴ 'λευτεριά σου.
— Πολλαῖς βολαῖς 'τραούδησα, μὰ 'λευτεριὰ δὲν εἶδα.
Φέρτε μου τὸ βιολάκι μου, τὸ δόλιο μου παιγνίδι,
Νά του βαρέσω δυνατὰ, νὰ τραουδῶ γεμάτα,
Νὰ κάμω κόραις νὰ σφαοῦ, κοπέλαις νὰ πλαντάξου,
Νὰ κάμω καὶ μιὰ λίγερη μέσ' 'ς τὴ φεργάδα νά 'μπῃ.
Κ' ἡ λίγερη ὡς τό 'κουσε, πολλὰ τσῆ καλοφάνη,
Τὰ πασουμάκιάν τσ' ἤβγαλε, μέσ' 'ς τὴ φεργάδα πάει,
Δώνει τοῦ Μπέη τὸ φιλὶ καί τον ἐλευτερώνει.

Κι' ὥστε νὰ πῇ τὸ «ἔχε 'γειά», σαράντα μίλια πάει,
Κι' ὥστε νὰ ποῦνε «'ς τὸ καλὸ» ἄλλα σαρανταπέντε.
'Σ τὸ δρόμον ὁποῦ 'πάαινε, 'ςτὸ δρόμο ποῦ διαβαίνει,
Καλόερος τοῦ 'πάντηξε 'ςτ' ἀμπέλι καὶ κλαδεύει.
— 'Γειά σου, χαρά, καλόερε—Καλὸ 'ς τὸ παλληκάρι.
— 'Πέ μου, νὰ ζῇς, καλόερε, τίνος εἶνε τ'ἀμπέλι;
— Τσῆς ἐρημιᾶς, τσῆ σκοτεινιᾶς, τοῦ γυιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη,
Ποῦ 'τανε τριῶ 'μερῶ γαμπρός, δώδεκα χρόνοι σκλάβος,
Σήμερα τὴ γυναῖκάν του ἄλλος τηνὲ βλοᾶται.
— 'Πέ μου, νὰ ζῇς, καλόερε, 'φτάνω κι' ἐγὼ 'ς τὸ γάμο;
— Ἂν εἶν' ὁ μαῦρός σου ἀψύς, τὰ στέφανα πλακώνεις,
Κι' ἂν εἶν' ὁ μαῦρός σου ὀκνός, 'ς τὴν τάβλα τσοῖςὲ φτάνεις.
Κι' ὥστε νὰ 'πῇ τὸ «ἔχε γειὰ» πενῆντα μίλια 'πάει,
Κι' ὥστε νὰ 'ποῦνε «'ς τὸ καλὸ», ἄλλα πενῆντα πέντε.
'Στὸ δρόμον ὁποῦ πάαινε, 'ς τὸ δρόμο 'ποῦ διαβαίνει,
Καλογρηὰ τοῦ 'πάντηξε 'ς τὴ βρύσι καὶ λευχαίνει.
— 'Πέ μου, νὰ ζῇς, καλογρηά, τίνος εἶνε τὰ ροῦχα;
— Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς σκοτεινιᾶς, τοῦ γυιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη,
Ποῦ 'ταν τριῶ 'μερῶ γαμπρός, δώδεκα χρόνοι σκλάβος,
Σήμερο τὴ γυναῖκάν του ἄλλος τηνὲ βλοᾶται.
— 'Πέ μου, νὰ ζῇς, καλογρηά, φθάνω κ' ἐγὼ 'ς τὸ γάμο;
— Ἂν εἶν' ὁ μαῦρός σου ἀψύς, τὰ στέφανα πλακώνεις,
Κι' ἂν εἶν' ὁ μαῦρός σου ὀκνός, 'ς τὴν τάβλα τοῖςὲ φτάνεις.
Κι' ὥστε νὰ 'πῇ τὸ «ἔχε 'γυιὰ» πενῆντα μίλια 'πάει,
Κι' ὥςτε νὰ ποῦνε «'ςτὸ καλὸ» ἄλλα πενῆντα πέντε.
'Στὸ δρόμον ὁποῦ 'πάαινε, 'ς τσῆ σκάλαις 'π' ἀναιβαίνει,
Χιλιμιντρᾷ ὁ μαῦρός του, γυναῖκά του τ' ἀκούει.
— Σώπα, παπᾶ, τὰ γράμματα, σώπα τὴν ψαρτοσύνη,
Κι' ὁ ἄντρας μου ἠπλάκωσε, 'ς τσῆ σκάλαις μ' ἀναιβαίνει.
'Απὸ τὸ χέρι πιάνει την, 'ς τὸ σπίτιν του τὴν 'πάει
Καὶ ὁ καϋμένος ὁ γαμπρὸς κλαίει κι' ἀναιστενάζει.

Πρβ. Passow 468. — Νεοελλ. ἀνάλεκτα τόμ. ά. σ. 85.

4. Ο ΔΟΛΙΟΣ ΕΡΑΣΤΗΣ

—

Ὁ Κωσταντῖνος ὁ μικρὸς, ὁ μικρο-Κωσταντάκης
Μικρὸς ἐζώσθη τὸ σπαθὶ, μικρὸς καὶ τὸ χαντζάρι,
Μικρὸς ἠκαβαλίκεψε κ' εἰς τὸ σκολειόν του 'πάει.
'Στὸ δρόμον ὁποῦ 'πήαινε, 'ς τὸ δρόμον ὁποῦ 'πάει,
Μιὰ λιγερὴ ἐμπρόβαλε ἀπό 'ναν παραθύρι
Κ' εἶχε τὰ φρύδια τορνευτὰ καὶ μάτια 'σὰ ζαφεῖρι.
— Γυιέ μου, πᾶς ἐτρελάθηκες, γιὰ μεθυσμένος εἶσαι;
— Μάνα δὲν ἐτρελάθηκα, μὴ μεθυσμένος εἶμαι.
Μιὰ λιγερὴ ἐμπρόβαλε ἀπό 'ναν παραθύρι
Κ' εἶχε τὸ φρύδι τορνευτὸ καὶ μάθια 'σὰν ζαφεῖρι
Μάνα, νὰ στείλῃς μηνυτὴ, μάνα, νά τση μηνύσῃς.
Στέλλει παππάδες δώδεκα, μητροπολίταις τριάντα,
Σαράντα 'μέραις κάμανε τὴ σκάλαν τση νὰ βροῦνε,
Κι' ἄλλαις σαραντατέσσερης τὴ λιγερὴ νὰ 'δοῦνε.
Μέσ' 'ς τσῇ σαραντατέσσερης ἡ λιγερὴ μπροβαίνει.
— Τί θέτε 'δῶ, πνεμματικοὶ καὶ σεῖς μητροπολίταις;
— Ὁ Κωσταντῆς μᾶς ἦστειλε τ' ὤμορφο παλληκάρι,
Ἂν εἶνε θέλημα θεοῦ, γυναῖκα νά σε πάρῃ.
— Γιὰ 'πῆτέ του τοῦ Κωσταντῆ τοῦ βοσκαναθρεμμένου,
Ἀνὴ σπαρθῇ ἡ θάλασσα σιτάρι καὶ κριθάρι,
Χρουσάγανο, χρουσόσταχο καὶ χρουσογαμπουνᾶτο,
Καὶ νὰ βρεθῇ τ' ἀλῶνί μας 'ς τὴ μέση τοῦ πελάου
Νὰ τὸ 'λωνεύγου δεκατρεῖς, νὰ λιχνίζουν τριάντα,
Τότες κ' ἐγὼ τὸν Κωσταντῆ θά τονε πάρω γι' ἄντρα.
Καὶ πάλι ναὶ, καὶ πάλι ὀχὶ, πάλι δέν τονε θέλω.
Πᾶνε καὶ λὲν τοῦ Κωσταντῆ ὁπῶς δέν τονε θέλει.
Κι' ὁ Κωσταντ' ἀπ' τὴ λαῦρά του εἰς τὸ βουνὸ ἀναιβαίνει.
'Σ τὸ δρόμον ὁποῦ 'πήαινε, 'ς τὸ δρόμο ποῦ 'πηαίνει
Μιὰ μάῖσσα τοῦ 'πάντηξε, μάνα καὶ θυατέρα

Κ' ἤλεγ' ἡ μάνα τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ παιδὶ τσῆ μάνας
— Θωρεῖς μάνα αὐτό(ν) τὸ νειό, αὐτὸ τὸ παλληκάρι;
Οὔτ' ἀπ' τὸν ἤλιό 'νε χλωμὸ οὔτ' ἀπὸ τὸ φεγγάρι·
Μιὰ λιγερὴ ἀγάπησε, τώρα δέν τονε θέλει.
Μάνα καὶ κάμε τίποτις τὴ λιγερὴ νὰ 'πάρῃ.
Καὶ βγάν' ἀπὸ τὸν κόρφο τσῃ τριὰ μῆλα μαεμμένα,
Τό 'να νὰ ῥίξῃ 'ς τὴν αὐλὴ καὶ τ' ἄλλο 'ς τὸ κατώφλιο,
Τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ 'ς τὴ μέσῃ τοῦ σπιθιοῦν τσῃ.
Κ' ἡ λιγερὴ διανεύγουντα καὶ διασκελᾷ τὰ μάγια.
Τὰ μάγια τὴν 'πλακώσανε 'ς τοῦ Κωσταντῆ τὴν πόρτα.
— Ἄνοιξε, σκύλε Κωσταντῆ καὶ μαεμμένη μ' ἔχεις.
Κι' ὁ Κωσταντῆς 'τῆς ἤλεγε, κι' ὁ Κωσταντῆς τῆς λέγει.
— Τίς εἶδε ἤλιο τῆς αὐγῆς, ἄστρο 'ς τὰ κάτ' ἀμέρη,
Τίς εἶδε τῆς αὐγεριναῖς νὰ πορπατοῦ τὴ νύχτα;
— Ἄνοιξε, σκύλε Κωσταντῆ, καὶ μαεμμένη μ' ἔχεις.
Κ' ὥστε ν' ἀνοίξ' ὁ Κωνσταντῆς, ἡ λιγερὴ τελειώνει.
— 'Αφοῦ 'δα, 'μάθιά μου γλυκειά, κ' ἐπῆες γιὰ τὰ μένα,
Τώρα σκοτώνομαι κ' ἐγὼ καὶ πάω γιὰ τὰ σένα.
Βγάνει τὸ μαχαιράκιν του ἀπ' τ' ἀργυρὸ φηκάρι,
'Σ τὸν οὐρανὸ τὸ πέταξε καὶ 'ς τὴν καρδιάν του πάει.

---

5. Ο ΔΟΛΙΟΣ ΕΡΑΣΤΗΣ.

Μάνα, τὴν Ξάνθων ἀγαπῶ, τὴν ξάνθα-μαυρομμάτα.
— Γυιέ μου, 'κείν' εἶν' πολλὰ φτωχὴ καὶ πῶς νά σού τη δώσω;
— Μάνα, κ' ἐγὼ τὴν εἶδα χθὲς 'ς τοῦ βασιλιᾶ τὴ βρύσι
Κ' ἠλάμπανε τὰ στήθην τσῃ ἀπ' τὰ μαργαριτάρια
Κ' ἠλάμπα τὰ ποδάριάν της ἀπ' τὰ χρυσᾶ καλίκια.
— Γυιέ μου, κι' ἂν εἶν' ὅ,τι μοῦ λὲς, ἐγὼ νά σού τη δώσω.
Στέλλει λογάροι δεκοχτὼ, γραμματικοὶ τριάντα.
Τριάντα 'μέραις 'κάμανε τὴ σκάλα ν' ἀναιβοῦνε,

Κι' ἄλλαις σαρανταστέσσερης τὴν κόρη νά τη βροῦνε.
Κ' ἡ κόρ' ὡς ἦτο φρένιμη, φρένιμ' ἐπηλοήθη.
Σύρνει σκαμνὶ καθίζει τους, ποτῆρι καὶ κερνᾷ τους
— Λογάροι, 'δῶ τί θέλετε, γραμματικοὶ τριάντα;
— Ὁ Κωσταντῆς μᾶς ἔστειλε, ἂν τονε θέλῃς γι' ἄντρα.
— Σὰν ἔρθ' ἡ μάνα μ' ἀπ' τὴ γῆς κι'ἀφέντης μ' ἀπ' τὸν ᾅδη,
Τά δυό μ' ἀδέρφια τὰ καλὰ ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο,
Νὰ σπείρουνε τὴ θάλασσα σιτάρι νὰ καρπίσῃ,
Νά το λιχνοῦν οἱ δεκοχτὼ, νὰ τὸ θεροῦν τριάντα,
Τότε κ' ἐγὼ τὸν Κωσταντῆ θά τονε πάρω γι' ἄντρα.

6. Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Μιὰ λίγερη 'καυχήστηκε πῶς χάρο δὲ φοβᾶται,
Γιατ' εἶν' τὰ σπήτιαν τση 'ψηλὰ κι' ἄντρας τση παλληκάρι.
Κι' ὁ χάρος ὄντες τ' ἄκουσε, πολὺ τοῦ κακοφάνη
Κ' ἀναίβαινε, 'καταίβαινε τ' ἀπάνω καὶ τὰ κάτω.
Κι' ὥστε νὰ 'μπῇ κι' ὥστε νὰ 'βγῇ ἡ λιγερὴ τελειώνει.
— Παρακαλῶ σας, ἄρχοντες, πάψετε τὰ παιγνίδια,
'Σ τοῦ πεθεροῦ μου τὴν αὐλὴ θωρῶ σταυρὸ καὶ 'μπαίνει.
Γιὰ πεθερά μου 'πέθανε κι' ὁ πεθερός μου κλαίει.
Δώνει βετσὰ τοῦ μαύρου του, 'ς τὸν Ἅϊ-Γιώργη πάει,
Βρίσκει τὸν πρωτομάστορη κι' ἤκανε τὸ μνημόρι.
— Νὰ ζήσῃς, πρωτομάστορη, ποιανοῦ 'ν' αὐτὸ ποῦ κάνεις;
— Τοῦ Κωσταντίνου τοῦ μικροῦ τσ' ἀρρεβωνιαστικῆς του.
— Νὰ ζήσῃς πρωτομάστορη, κάμε το πειὸ μεγάλο
'Σ τὸ 'μπόϊ δυὸ ἀνοματῶ, 'ς τὸ μάκρος καὶ 'ς τὸ φάρδος
Κι' ἀπ' τὴ δεξήν του τὴ μεριὰ ἕναν παραθυράκι,
Ν' ἀνοίῃ καὶ νὰ σφάλανε νὰ μπαίνῃ τ' ἀγεράκι.
Βγάζει τὸ χατζαράκι του ἀπ' τ' ἀργυρὸ φηκάρι,
'Σ τὸν οὐρανὸ τὸ 'πέταξε καὶ 'ς τὴν καρδιάν του πάει.

Κι' ἀπὰ τὸ μνημαράκιν τους ἐβγῆκαν δεντρουλάκια.
— Γιὰ 'δὲς τοῦ σκύλου τὰ κορμιὰ πῶς εἶν' περιπλεμμένα·
Ὅπως ἦτανε ζωντανὰ εἶνε κι' ἀπεθαμμένα.

---

7 ΤΟ ΑΥΤΟ

Ὁ Χάρος ἐδιαλάλησε 'ς τὴ γῆς τὴν οἰκουμένη
Ὀπ' ὄχει ροῦχα νὰ φορῇ, ροῦχα νὰ καταλύσῃ
Κι' ὁποῦ ἔχει κόρη ὤμορφη νὰ μήν τηνε βλοήσῃ.
Μάνα, 'σὰν ἔρθ' ὁ Κωσταντῆς, μήν τοῦ τ' ἀναιθιβάλῃς.
Βάλε του τάβλα νὰ γευτῇ, μαντῆλι νὰ δειπνήσῃ,
Ἡ τάβλα νά 'νε θλιβερὴ καὶ τὸ μαντῆλι μαῦρο
Καὶ τὸ ποτῆρι 'ποῦ θὰ πιῇ μαῦρο κι' ἀραχνιασμένο.
Ἡ μάναν τση 'μπαινόβγαινε μὲ τὰ μαλλιὰ 'ς τὸ χέρι.
— Χάνω σε, θυατέρα μου, κ' ἵντα μοῦ παραγγέλλεις;
Κι' ὁ Κωσταντῆς ἐναίβαινε 'ς τὸ δρόμο καββαλάρις
Μὲ πεντακόσοι ἀποζοί, μὲ χίλιοι παιγνιδιάροις.
— Γιὰ σταματῆξ' ἄρχοντες, Δημάρετε Δημάκια,
'Σ τὰ σπίθιά μου θωρῶ σταυρό, 'ς τσ' αὐλαῖς μου παπαδάκια.
Γιὰ πεθερός μου 'πέθανε, γιὰ πεθερά μου 'χάθη
Γιὰ ἀπὸ τσοὶ κουνιάδοι μου κανέναν ἐσκοτῶσα.
Δώνει βετσὰ τοῦ μαύρουν του, 'ς τὸν Ἅϊ-Γεώργη φτάνει,
Βρίσκει τὸν πρωτομάστορι κ' ἤκανε τὸ κιβοῦρι.
— Νὰ ζήσῃς, πρωτομάστορη, τίνος εἶν' τὸ κιβοῦρι ;
— Νὰ ζῇς ἐσύ, νὰ ζῶ κ' ἐγώ, δὲν ξέρω τίνος εἶνε.
— Νὰ ζήσῃς, πρωτομάστορι, τίνος εἶν' τὸ κιβοῦρι ;
— Τοῦ Κωσταντίνου τσῆ καλῆς τοῦ μικροπαντρεμμένου,
Ποῦ 'ταν τριῶ 'μερῶ γαμπρός, δώδεκα χρόνοι σκλάβος.
— Νὰ ζήσῃς, πρωτομάστορι, κάμε το πειὸ μεγάλο,
Νά 'νε φαρδύ, νά 'νε μακρύ, νά 'νε γιὰ δυὸ νομάτοι.
Καὶ βγάνει τὸ στελέτον του,'ς τοὶς οὐρανοὺς τὸ ρίχνει.

Ἐναίβηκ', ἠκαταίβηκε καὶ 'ς τὴν καρδιά του 'μπῆκε.
'Σ ἕνα μνῆμα τσοὶ 'βάλανε, 'ς ἕνα προσκεφαλάκι
Καὶ 'ς τὴ δεξήν τως τὴ μεριὰ ἤνοιξε δενδρουλάκι
Κ' ἤγραφ' ἀπὰ 'ς τὰ φύλλαν του ἀντάρα καὶ κατάρα.
Ἀντάρα νά 'χουν οἱ γονεῖς, ἀντάρα κ' οἱ παπάδες,
Κατάρα κ' οἱ πνεμματικοὶ 'ποῦ δέν το συχωροῦσι,
Ὄντ' ἀγαπᾷ ὁ νειὸς τὴ νειὰ 'ποῦ δέν τοιςε βλοοῦσι.

---

8. Η ΔΥΣΑΛΩΤΟΣ.

Μιὰ λίγερη καυχήστηκε Ἀνατολὴ καὶ Δύσι
Πῶς δὲν εὑρέθη κυνηγὸς νά τηνε κυνηγήση.
Κ' ἐγὼ τὸν πόθο μ' ἔβαλα, καλὰ 'κυνήγησά τη(ν)
Καὶ 'ςτ' ἀγκαλάκιά μου τὰ δυὸ ἠγλυκοφίλησά τη(ν).
Κι' ἡ κόρ' ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ ἤπεσε λιγωμένη,
Κόρη καταζηλεμμένη.
Καὶ βγάζω τὸ σπαθάκι μου καὶ σκύβγω κάνω λάκκο
Νὰ θάψω 'γὼ τὴ λίγερη 'ςὲ μιὰ μηλιὰ 'ποκάτω.
'Σὰν κάποιο ἀρχοντόπουλο, 'σὰν Ρήγα υἱὸς Ρηγόπουλο
'Σὰν κάθε νέ' ἀφέντης, ἀφέντης καὶ λεβέντης,
Ἤχασε τὸ τεράκιν του καὶ τὸ χηλιδονάκιν του,
'Σὲ σπίτι δὲν ἠμπαίνει, 'ς τὰ βουνά τη γυρεύγει.
— Ὥρα καλή σου, λίγερη—Καλῶς τον τὸν ἀφέντη
ἀφέντη καὶ λεβέντη.
— Μπέη μου κι' ἂ(ν) δὲ βιάζεσαι, μπέη μου κι' ἂ χρειάζεσαι,
Κάθησε νὰ γευτοῦμε καὶ τὰ πάθη μας νὰ 'ποῦμε.
Ἔχω περδίκαις νὰ γευτῇς καὶ κανενοῦς νὰ μήν το πῇς,
Λαοὺς γιὰ νὰ δειπνήσῃς καὶ νὰ μήν τ' ἀμολοήσῃς,
Ἔχω καὶ σκλάβαις δεκοχτὼ καὶ μ' ὄγοια θέλεις μένεις
Κι' αὔριο τὸ πρωῒ πηαίνεις.
— Ἔχω κατάρα γονικὴ, νὰ ζῇς ἀγάπη μου γλυκὴ,

Μὲ σκλάβα νὰ μὴ μείνω, μετὰ σὲ χρυσό μου μῆλο.
— Ἂν ἴσως βγαίνουν τ' ἄσπρα σου, μένεις καὶ μετὰ μένα,
Ζαχαρένιας μάνας γέννα.
Ἀπ' τὸ κιμέρι βγάζει τα, καθίζει λοαριάζει τα.
Ἐννηὰ χιλιάδες γρόσα, βάσανα 'ποῦ τον πλακῶσα.
— Δός μου, κερά μου, τ' ἄσπρα μου καὶ δός μου τ' ἅρματά μου;
Γιατί τὰ πον' ἡ καρδιά μου.
— Ἐμεῖς Καδ' ἔχομε ἐδῶ καὶ πᾶμε νὰ κριθοῦμε
Καὶ τὰ πάθη μας νὰ 'ποῦμε.
— Ὥρα καλή σου κὺρ Καδῆ—Καλῶς τον τὸν ἀφέντη,
ἀφέντη καὶ λεβέντη.
Καὶ τί 'νε τὸ κρίσιμό σας, ὁποῦ ἤρθετε τὰ δυό σας;
— Ἐγὼ χωράφι τοῦ 'δωκα νὰ σπείρῃ νὰ θερίσῃ
καὶ νὰ μὴν τ' ἀμολοήσῃ.
Μά 'ντα τὰ βούδιάν του κακὰ καὶ τ' ἄλετρο σπασμένο,
Ἦταν κι' ὁ ἀργολάτης του μισοξεψυχισμένος.

9. Η ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ.

— Μάνα νερὸ δὲν ἔχομε, μάνα, κι' ἂς πά' νὰ βάλω.
Καὶ παίρνει τὸ ῥοδόσταμμο τὸ μαστραπᾶ 'ς τὸ χέρι
Καὶ πάει 'ςτὴ δροσοπηγὴ νὰ πιῇ καὶ νὰ γεμώσῃ.
Βρίσκει τὸν ἀγαπᾷ ἐκεῖ 'ςτὰ ῥόδα καὶ 'κοιμοῦντα,
'Στὰ ῥόδα 'ςτὰ διαντάφυλλα καὶ 'ςτὰ καρυοφυλλάκια.
Γέρνει νερὸ καὶ λούεται, μαντῆλι καὶ τφουλᾷ το.
— Κόρ' ἴντα μὲ γλυκοφιλεῖς κι' ἴντα μὲ χολικεύεις,
'Ποῦ μένα ἄδειο μὲ βλοοῦν κι' ἄδειο μ' ἀρρεβωνιάζουν;
Κι' ἃ θὲς κ' ἐσὺ, κουμπάρισσα τὰ στέφανα ν' ἀλλάξῃς.
Τὰ δάκρυα τὴν ἐπήρανε, τσῆ μάνας τση πηαίνει.
— Ἴντά 'χεις, θυατέρα μου, κ' εἶσαι δακρυωμένη;
— Μάνα, τὸν ἀγαπῶ βλοροῦ κι' ἄδειο τ' ἀρρεβωνιάζου,

Καλεῖ κ' ἐμὲ κουμπάρισσα τὰ στέφανα ν' ἀλλάξω.
— Μωρ' ἔχεις πόδια νὰ σταθῆς καὶ κεφαλὴ νὰ κλίνῃς;
Ἔχεις καὶ γοργοδάχτυλα τὰ στέφανα ν' ἀλλάξῃς;
— Μάνα 'χω πόδια νὰ σταθῶ καὶ κεφαλὴ νὰ κλίνω,
Ἔχω καὶ γοργοδάχτυλα τὰ στέφανα ν' ἀλλάξω.
Ἐννηὰ βαγιαῖς τὴν κράζανε, 'ςτὴν ἐγλησσὰ τὴν πᾶνε.
Παπᾶς τὴν εἶδε κ' ἤσφαλε, διάκος κ' ἠπαραπάτει,
Καὶ σεῖς, μικρὰ διακόπουλα, λέτε τὸ «Κύριε Λέσο».
Κ' ἐκεῖνος ἠποκρίθηκε μὲ τὸ καμμέν' ἀχεῖλι·
— Παπᾶ κι' ἂν εἶσαι χρισθιανὸς, κι' ἂν εἶσαι βαφτισμένος,
Γιὰ γύρισε τὰ στέφανα εἰς τὴν κουμπάρισσά μου.
Τρεῖς βάγιες τηνὲ γκράξανε 'ςτῆ μάνας τση τὴν πᾶνε.
— Καλῶς τὴ θυατέρα μου τὴ μυριοντιμημένη,
Ποῦ σ' ἔστειλα κουμπάρισσα καί μου 'ρθες βλοημένη.

10. ΤΟ ΑΥΤΟ

— Μάνα μου, 'κεῖ ποῦ κάθουμου κ' ἤκανα τὸ πλουμί μου,
Ἠζήτηξε τ' ἀχεῖλί μου νερὸ τοῦ βρυσιμάτου
Καὶ πάω 'ςτὴ δροσοπηγὴ νὰ πιῶ καὶ νὰ γεμίσω.
Βρίσκω τὸν πρῶτό μ' ἀγαπῶ 'ςτὰ ῥόδα κ' ἠκοιμούντα,
'Στὰ ῥόδα, 'ςτὰ διαντάφυλλα καὶ 'ςτὰ καρυοφυλλάκια.
Χύνω νερὸ καὶ λούω το, μαντῆλι καὶ σφουλῶ το,
Ὕστερ' ἀπῆς τὸ 'σφούλιξα σκύβγω γλυκοφιλῶ το.
— Τί μὲ φιλεῖς με, κόρη μου; τὴν Κυριακὴ βλοοῦμαι
Κι' ἀνή με καταδέχεσαι, νὰ 'μπῇς κουμπάρισσά μου.
Τὰ δάκρυα τὴν 'πήρανε, 'ςτὴ μάνας τση πηαίνει.
Μάνα, τὸν ἀγαπῶ βλοοῦν καί τον ἀρρεβωνιάζουν.
Μὲ κράζει καὶ κουμπάρισσα τὰ στέφανα ν' ἀλλάξω.
— Μωρ' ἔχεις πόδια νὰ σταθῇς καὶ κεφαλὴ νὰ κλίνῃς,
Ἔχεις καὶ γοργοδάκτυλα τὰ στέφανα ν' ἀλλάξῃς;

— Μάνα 'χω πόδια νὰ σταθῶ καὶ κεφαλὴ νὰ κλίνω,
Ἔχω καὶ γοργοδάκτυλα τὰ στέφανα ν' ἀλλάξω.
Σύρνει καὶ 'πά' 'ς τὴν κάμαρα, ἀνοίει 'μπαίνει μέσα.
Τρεῖς 'μέραις ἐστολίζουντα, τρεῖς 'μέραις καὶ τρεῖς νύχταις.
Βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρ' ἀστῆθι
Καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ βάνει καμαροφρύδι,
Τὸν ἄμμο τὸν ἀμέτρητο βάνει μαργαριτάρι,
Τὰ χοχλιδάκια τοῦ γιαλοῦ βάνει δακτυλιδάκια.
Τρεῖς βάγιαις τηνὲ κράζουνε, 'ς τὴν ἐκκλησσὰ τὴν 'πᾶνε.
Παπᾶς τὴν εἶδε κ' ἤσφαλε, διάκος καὶ καλανάρχος
Καὶ τὰ μικρὰ διακόπουλα δὲ λέν' τὸ «Κύριε Λέσο».
Κι' ὁ καϋμένος ὁ γαμπρὸς 'λιοθυμιὰ τοῦ δώνει.
— Ψάλε παπᾶ μ' ὡς ἤψαλες, διάκο καὶ καλανάρχο,
Καὶ σεῖς μικρὰ διακόπουλα λέτε τὸ Κύριε Λέσο,
Καὶ σὺ, καμμένε μου γαμπρὲ, στέκα νά σε βλοήσου.
— Παπᾶ κι' ἂν εἶσαι χρισθιανὸς κι' ἂν εἶσαι βαφτισμένος,
Μετάλλαξε τὰ στέφανα, βάλε τα τῆς κουμπάρας.
—Καλῶς τὴ θυατέρα μου τὴν καλομοιρασμένη,
Ποῦ 'πῆες γιὰ κουμπάρισσα κ' ἦρθες στεφανωμένη.

---

11. Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

Ἕνας κοντὸς κοντακιανὸς, πολλὰ κοντὸς δὲν ἦτα,
Ἤθελε κ' ἠπαντρεύτηκε, 'παίρν' ὤμορφη γυναῖκα.
Κι' ἄρχοντες τὴ ζηλέψανε, 'ςὲ χρέος τὸν ἐβάλα,
Καί 'βάλον τόνε 'ςὲ χρηὸς 'ς ἑφτὰ χιλιάδες γρόσα.
Πουλεῖ ὁ κοντὸς τ' ἀμπέλιά του καὶ πάλι δὲν ἠβγαίνα,
Καὶ 'βγαίνει 'ς τὸ λοαριασμὸ κι' ἀκόμη δὲν ἠβγαίνα.
Πουλεῖ ὁ κοντὸς τσῆ κάμαραις τσ' ἀπάνω καὶ τσῆ κάτω
Καὶ 'βγαίνει 'ς τὸ λοαριασμὸ κι' ἀκόμη δὲν ἠβγαίνα.
Στολίζει καὶ τὴν ὤμορφη καὶ 'ς τὸ παζάρι βγαίνει.

'Στὴ στράτα ὁποῦ 'πάαινε, Γιαννίτσαρος τοῦ 'πάντη,
— Πουλεῖς, κοντὲ, τὴν ὤμορφη καὶ πόσο τηνὲ δώνεις;
— Τὰ φρύδιάν τσ' ἔχουν ἑκατὸ, τὰ μάντιάν τση διακόσα,
Κι' ὁ γῦρος τοῦ προσώπουν τση χίλια καὶ πεντακόσα.
Καθίζει καί του τὰ μετρᾷ ἀπὰ' 'ςτὸ ἕνα τ' ἄλλο.
'Στὴ στράταν ὁποῦ 'πάαινε, 'ς τὸ δρόμο ποῦ 'περπάτα
'Εκίνησε νά τση 'μιλῇ, κινᾷ κι' ὁ θειὸς καὶ βρέχει.
Καὶ ὁ νειὸς κι' ἂν εἶνε φρόνιμος, καθίζει καὶ τσῇ λέει
— Κόρ' ἀπὸ ποῦ 'ν' ἡ μάνα σου, 'πὸ ποῦ τὰ γονικά σου;
—'Η μάνα μου 'ν' ἀ τὰ Φασκιὰ κι' ἀφέντης μ' ἀ τὴν Κρήτη
Κ' ἔχω Γιαννίτσαρ' ἀδερφὸ κ' ἔχει χρόναι ὁποῦ λείπει.
Κι' ἀπὸ τὸ χέρι πιάνει τη καὶ 'ςτοῦ κοντοῦ τὴν πάει.
— Όρσε, κοντὲ, τὴν ὤμορφη, ὁποῦ 'τανε 'δική σου
Καὶ τ' ἄσπρα ποῦ σου 'μέτρησα σοῦ 'λείβγουντα προυκί σου.

12. ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἕνας κοντὸς, κοντακιανὸς, πάλι κοντὸς δὲν ἦταν,
'Ηγύρεψε νὰ 'παντρευτῇ, παίρν' ὤμορφη γυναῖκα.
Τὰ μάθιαν τση ἔχουν ἑκατὸ, τὰ φρύδιάν τση τρακόσα
Κι' ὁ γῦρος τοῦ προσώπουν τση ἀξίζου πένταχόσα.
Καθίζει 'ςτὸ λοαριασμὸ καὶ πάλι δέν το 'σώσαν
Καὶ πάλι 'ξαναμέτρησε χίλια καὶ πεντακόσα.

13. ΤΟ ΟΝΕΙΡΟΝ

Ἄρχος μὲ τὴν ἀρχόντισσα σκαλούνιαν ἀναιβαίναν,
'Σὲ κάθε ἕνα τσῇ 'μιλεῖ, 'ςὲ κάθε δυὸ τσῇ λέει.
— Κάμε, κλειδάκ' ἀντίκλειδο, κλείδωσε τὴν καρδιά σου,
Γιατ' αὔριο μὲ εὐλοοῦν μ' ἄλλη ξαθοκουτάνα.

— 'Εσὺ θὰ 'πᾶς νὰ βλογηθῇς, νὰ φᾶτε καὶ νὰ πιῆτε
Κ' ἐκεῖ θενά μου θυμηθῇς νὰ βαρειαναστενάξῃς.
— Ὄνειρο εἶδα λίγερη, καὶ νά μοῦ το διαλύνῃς.
— Καί 'πέ το, φᾶσο δίγνωμε κ' ἐγὼ σοῦ το διαλύνω.
'Σὲ σέλινα 'βοτάνιζα, 'ςὲ πράσα πρασουλόρου
'Σὲ βρύσιν εὑρισκόμουνε καὶ χώραν ἠπορπάτου.
'Σὲ περιβόλι βρήθηκα, χρουσὸ δεντρό 'χε μέσα.
— Τὰ σέλινα τὰ σοῦ 'λέα, τὰ πράσα τὰ σοῦ 'μίλου,
'Η βρύσιν 'ταν τὰ δάκρυά μας, κι' ἡ χώρα χώρισί μας
Καὶ τὸ περιβόλ' ὁ βασιληᾶς καὶ τὸ δεντρὸ ἀπατή μου.

---

14. ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Νὰ κάμω, χαδεμμένη μου, νὰ κάμω νά σε 'πάρω
Κι' ἂ δέ σε 'πάρ', ἀφέντρα μου, θὰ πέσω ν' ἀπεθάνω.
Θέλεις το, κόρη, θέλεις το, θέλεις το ν' ἀπεθάνω,
Θέλεις το νὰ ψυχομαχῶ 'ςτὰ γόνατά σ' ἀπάνω ;
— Μὴ μοῦ το λὲς καὶ σκιάζομαι.
— Μὴ σκιάζεσαι, πουλάκι μου, κ' ἐγὼ δέ σ' ἀπαρνίσκω
Κι' ὁποῦ σταθῇς κι' ὁποῦ βρεθῇς, θεν' ἄρθω νά σε βρίσκω.
— Καὶ ποῦ θά μ' εὕρῃς ;
— Βρίσκω σε μέσ' 'ς τὴν κάμαρη, ποῦ καθαιρνᾷς τὸ ρύζι,
'Αγάπαν τον αὐτό(ν) τὸ νειὸ ὁποῦ σε τριγυρίζει.
— Κι' ἂ μὲ τριγυρίζῃ, τί εἶνε ;
— Τὸ τί 'σαι σὺ, τὸ τί 'μαι 'γὼ, τὸ τί ζωὴ θὰ ζήσῃ,'
Μὰ τέθοια δυνατὴ καρδιὰ ποιὸς θά τη νταγιαντήσῃ ;
— Νταγιάντα.
— Δὲ νταγιαντίζω, μάνθιά μου, ἁ τὰ πεισματικά σου
'Ηρράϊσ' ἡ καρδοῦλά μου ἀπὸ τὰ ψώματά σου.
— Καὶ ψεῦτρα μ' ἔκαμες ;
— Δὲν εἶσαι ψεῦτρα, μάθιά μου· τὸ ψῶμα 'γὼ τὸ λέω,

Μόνο γιὰ τὸ κορμάκι σου 'μέρα καὶ νύχτα κλαίω.
— Κ' ἴντά 'χεις καὶ κλαῖς;
— Κλαίω γιὰ τὸ κορμάκι σου ποῦ 'ν' ἄσπρο 'σὰν τὸ γάλα,
Νά 'μουνε 'μπρὸς 'ςτὴν πόρτα σου νά 'φεγγα 'σὰ λαμπάδα.
— Ψώματα μοῦ το λές, μὰ θά μ' ἀπαρνηστῇς.
— Ἂν ἴσως καὶ σ' ἀπαρνηστῶ καί σ' ἀπαλησμονήσω
Τὸ Μπαρμπαρέσικο κουπὶ σκλάβος νά το τραβήξω.
— Τράβα το.
— Τραβῶ το καὶ 'παείνω το, 'ς τὴν πόλ' εἶν' ἡ σκλαβιά μου.

15. ΤΟ ΑΥΤΟ

— Μά 'σαι μακρύς, μά 'σαι λιγνός, πρασινοφορεμένος,
Βάνεις τὸ φέσι σου στραβὰ 'σὰν νέος χαδεμμένος.
— Καὶ τίς με 'χάδεψε;
— Ἡ ἀφεδειά σου, μάθιά μου, κι' ὅλη ἡ συγγενειά σου.
Ἄ θέλ' ὁ θειὸς κι' ἡ Παναγιὰ νὰ 'μπῶ 'ςτὴν ἀγκαλιά σου.
— Νὰ κάμῃς τί;
— Νὰ κάμω τί, πουλάκι μου; νὰ σώσω νά σε 'πάρω,
Γι' ἂ δέ σε πάρω, μάνθιά μου, θὰ πέσω ν' ἀπεθάνω.
— Κι' ἀπόθανε.
— Τί μοῦ το λὲς κι' ἀσκιάζεσαι; κι' ἐγὼ δέν σ' ἀμπαντίσκω
Ὅπου βρεθῇς κι' ὅπου σταθῇς ἔρχομαι καί σε βρίσκω.
— Μὲ βρίσκεις ποῦ;
— Σὲ βρίσκω μέσ' 'ς τὴν κάμαρη ποῦ καθαιρνᾷς τὸ ῥύζι,
Κι' ἀγάπα τον αὐτὸν τὸ νειὸ ὁποῦ σε τριγυρίζει.
Τὸ τί 'σαι σύ, τὸ τί 'μαι 'γώ, τὸ τί ζωὴ θὰ ζήσω,
Καὶ τέθοια ἄπονη καρδιὰ θά τηνε νταγιαντίσω;
— Καὶ νταγιάντα.
— Δὲ νταγιαντῶ, πουλάκι μου, ἀπ' τὰ δεσπετικά σου,
Ποῦ 'κάψες τὴν καρδοῦλά μου ἀπὸ τὰ ψώματά σου.

— Μὰ ψεῦτρα μέ 'καμες;
— Ψεῦτρα δὲν εἶσαι, μάνθιά μου, τὸ ψέμμα 'γὼ τὸ λέω
Μὰ 'γὼ γιὰ τὸ κορμάκι σου 'μέρα καὶ νύχτα κλαίω.
— Καὶ γιατί κλαῖς;
— Κλαίω γιὰ τὸ κορμάκι σου ποῦ 'ν' ἄσπρο 'σὰν τὸ γάλα
Νά 'μουνε μέσ' 'ς τσῆ σκάλαις σου νὰ σοῦ 'φεγγα λαμπάδα.
Κ' ἔχε καλὸ ξημέρωμα, χαριτωμένο μ' ὄνομα.

---

16. ΟΙ ΠΙΣΤΟΙ ΕΡΑΣΤΑΙ

'Η έγλησσὰ ἠσήμανε, τσ' αὐγῆς τὸ σημαντῆρι
Κι ὁ νειὸς κι' ἡ νειὰ ἠκάντανε μαζὶ 'ςτὸ παραθύρι·
'Ο νειὸς ἠζήτηξε φιλὶ κ' ἡ νέα δαχτυλίδι.
— Καὶ μὰ μπᾶς εἶμαι χρυσοφὸς νὰ κάμω δαχτυλίδια,
Νά τα μοιράζω 'δῶ κι' ἄλλοῦ 'σὰ μῆλα, 'σὰν ἀπίδια;
— Μὰ 'γὼ κλειδιὰ σοῦ 'ζήτηξα κ' ἀντίκλειδα σοῦ 'πῆρα.
Κλείδωσε τὴν καρδοῦλά σου κι' ἄλλη γυναῖκα 'πῆρα.
— Ἄμε παντρέψου, ξένε μου, κ' ἔπαρε ἄλλη γυναῖκα.
Κ' εἶδ' ὁ θεὸς τὴν τύχην τση καὶ τὴν ἀπομονήν τση
Καὶ γράμμα τῆς ἐστείλανε ἀπὸ τὴ Βαβυλώνη
Νὰ πάρῃ πριντζιπόπουλο καὶ γιαλεράδ' ἐγγόνι.
— Χριστὲ, ἂν εἶμαι χριστιανὸς κι' ἂν εἶμαι βαφτισμένος,
'Στ' ἀρρεβωνιάσματα τσῆ νειᾶς νὰ εἰμ' ἀρρωστημένος.
'Στὰ στεφανοβλοήματα ἦταν' ἀποθαμμένος.
— Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποῦ 'πέθανε, ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποῦ 'πάει;
— 'Ο πρῶτος ἀγαπητικὸς 'ποῦ γιὰ τὰ σένα χάθη,
Καὶ κάνει σέρα τὸ λαὸ καὶ σέρα τσοὶ παπάδες
Καὶ 'πάει' μπρὸς 'ςτὴν Παναγιὰ καὶ κάνει τρεῖς μετάνοιαις.
Τὸ δαχτυλίδιν τσ' ἤβγαλε ἀπ' τὸ μικρὸ δαχτύλι
'Στ' ἀχείλην τση τ' ἀπόσυρε καὶ ἡ ψυχήν τση βγαίνει.
'Σ ἕνα μνῆμα τσοὶ 'βάλανε, 'ςὲ ἕναν κοιμουλάκι.

Ἤνοιξ' ὁ νειὸς διανταφυλλιὰ κ' ἡ νέα τζερμπουλάκι.
Κάθε λαμπρὴ, κάθε γιορτὴ, κάθ' ἔμμορφην ἡμέρα,
Ἤσκυβγε τὸ διαντάφυλλο κ' ἠφίλειε τὴν κοπέλα.
Γιὰ δέ τα τὰ μαριόλικα καὶ τὰ μαριολεμμένα,
Ὡς καθὼς ἦταν ζωντανὰ, εἶνε κι' ἀποθαμμένα.

17. ΕΡΩΣ ΠΙΣΤΟΣ

— Μαροῦ μου, δὲν παντρεύγεσαι, Μαροῦ δὲν παίρνεις ἄντρα,
Μαροῦ, δὲν παίρνεις μαραγκὸ, ἄντρα καραβοκύρη;
— Πῶς μοῦ τὸ λὲς νὰ παντρευτῶ, νὰ 'πάρω ἄλλον ἄντρα,
Ποῦ τὸ λουρὶ 'ποῦ μοῦ 'στειλες ἀπὸ τὴ Σαλονίκη
Διπλοῦ τριπλοῦ τὸ ζώνουμου καὶ πάλι ἀβαντζερνέ μου,
Τώρα τὸ ζώνομαι μονὸ καὶ πάλι δέ με φτάνει.
—'Σὰ θὲς, Μαροῦ μου, νὰ χαθῇς, 'σὰ θέλῃς ν' ἀπεθάνῃς,
Βάλε τὸ πελοκούντουρο καὶ 'ς τὸ περιβόλι ἄμε,
Φάε τοῦ κρίνου τὸν ἀθὸ καὶ τῆς ἐλῃᾶς τὰ φύλλα
Καὶ τσ' ἔχεντρας τὴν κεφαλὴ καὶ τοῦ φειδιοῦ τὴ γλῶσσα.
Ἐκεῖνος τὸ χωράτεψε κ' ἐκείνη 'πίστεψέν το.
Φουχθιαῖς φουχθιαῖς τὸ 'μάζωνε, φουχθιαῖς φουχθιαῖς τὸ τρώει
Κι' ὥστε νὰ πάῃ 'ς τὴν ἐλῃᾶ, ἤβγηκε ἡ ψυχήν τση.
Κ' ἐκεῖνος διάβος 'γίνηκε καὶ 'ς τὸ περβόλι 'πάει
Καὶ βγάνει τὸ σπαθάκιν του, 'ς τὸν οὐρανὸ τὸ ρίχτει,
Καὶ καταιβαίνει τὸ σπαθὶ, μέσ' 'ς τὴν καρδιάν του 'μπῆκε.
'Σ ἕνα μνῆμα τσοὶ 'βάλανε, 'ς ἕνα προσκεφαλάκι
Κι' ἀ τὴ δεξήν τση τὴ μεριὰ ἤνοιξε δενδρουλάκι
Κ' ἠγράφανε τὰ φύλλαν του ἀντάρα καὶ κατάρα.
Κατάρα νά 'χουν οἱ γονεῖς, πόνεμα οἱ παπάδες,
Πόνεμα οἱ πνεμματικοὶ, 'ποῦ δέν το συχωροῦσι,
Ὄντ' ἀγαπᾷ ὁ νειὸς τὴ νειὰ καὶ δὲν την εὐλοοῦσι.

18. Η ΕΝΕΔΡΑ

'Εχθὲς βραδὺ ἐπέρασα ἀ τὴ χαριτωμένη
Κ' εἶδα μιὴν κόρη ὤμορφη 'ς τὴν πόρτ' ἀκουμπισμένη.
Λέει μου, ἔλα τὸ βραδὺ, ποῦ νὰ τὴ 'δῶ καμμένη!
Κ' ἐκείν' εἶχε 'ςτὴν πόρταν τση πέντ' ἕξ ἁρματωμένοι.
Ὥστε νὰ 'μπῶ κι' ὥστε νὰ 'βγῶ τὴν πόρτα τὴν καμμένη,
'Εκάμαν τὴ ῥαχοῦλά μου μαύρη, σκοτεινιασμένη.
— 'Εχθὲς βραδὺ σὲ 'γέλασα κι' ἀπόψ' ἂ θέλῃς ἔλα.
— Ὥρα νά σ' εὕρῃ λιγερὴ ἐσὲ καὶ τὸ φιλί σου
Καὶ τὸ κακὸ ὁποῦ 'παθα ἀπόψε 'ς τὴν αὐλή σου.

19. ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΚΟΡΑΙ

Θωρεῖς ἐκεῖνο τὸ βουνὸ, τὸ μέσα τὸ λαγκάδι;
'Εκειδὰ μέσα κάθουνται τρεῖς 'Αρβανιτοποῦλαις.
Ἡ μιὰ 'τανε τοῦ βασιλῃᾶ κ' ἡ ἄλλη τοῦ βεζύρη,
Ἡ τρίτη ἡ καλλίτερη ἦτανε τ' ἀφεντός μας.
Ἡ μιὰ φορεῖ τὰ πράσινα κ' ἡ ἄλλη τὰ βελοῦδα
Κ' ἡ τρίτη ἡ καλλίτερη φορεῖ τὰ ζαριασμένα.
Τὸν ἄντρα τση 'σκοτώσανε μὲ τρεῖς χρουσαῖς σαΐταις.
Τρεῖς βούλλαις γαῖμα ἤβγαλε, τρεῖς ποταμοὶν ἐτρέξα·
Οἱ ποταμοὶ σύρνουν κλαδιὰ κ' ἡ θάλασσα καράβια
Καὶ ἡ κόρη μὲ τὸ γνέμμαν τση καλεῖ τὰ παλληκάρια.

20. ΕΡΩΤΙΚΟΝ ΠΑΡΑΠΟΝΟΝ

'Εχτὲς βραδὺ ἀπέρασα ἀπὸ τὴ γειτονιά σου,
Ἤκουσα καί σε 'μάλωνε ἡ σκύλα ἡ κερά σου.

Καὶ πάλι ξαναπέρασα, θέλω νά σ' ἀρωτήσω
Γιὰ νὰ μοῦ 'πῇς τὴν πίκρα σου νά σε παρηγορήσω.
— Κρῖνέ μου, σὺ, τὴν πίκρα μου, τὴν παραπόνεσί μου,
Ἤκουσα ἄλλη ν' ἀγαπᾷς καὶ χάνω τὴ ζωή μου.
— Ψώματα, κρυσταλλένιά μου, ψώματα, χλιά μου βρύσι,
Ψώματα μοῦ τα 'βγάλανε, λιγνό μου κυπαρίσσι.
— 'Αφ' ἄλλη νειὰ δὲν ἀγαπᾷς, μόν' ἀγαπᾷς ἐμένα,
'Εχθὲς βραδὺ ἀπέρασες, γιατί δέ με 'χαιρέτας;
— Ἡ μάνα σου κι' ἀφέντης σου, ὁ θειός σου κι' ἀδερφός σου
Ἦτανε εἰς τ' ἀπλάϊ σου, τ' ἀπλάϊ τὸ 'δικό σου.
— 'Εσὺ νὰ κλίνῃς κεφαλὴ καὶ μάθια πρὸς ἐμένα,
Κ' ἐγὼ τὸ καταλάβαινα πῶς χαιρετᾷς ἐμένα.
— Νὰ κάμω θέλω δυὸ δουλειαῖς, τὴ μιὰ θὰ ξετελέψω
Νὰ πάρω καὶ τσοὶ φίλοι μου γιὰ νά 'ρθω νά σε κλέψω.
— Δὲ σέ 'χω πλειὸ μήτ' ἄνθρωπο μήτε καὶ παλληκάρι,
Ἃ δέ με κλέψῃς μιὰ βραδυὰ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι.

21. Η ΕΚΛΟΓΗ

'Ακλουθᾶτέ μου, 'δικοί μου,
Γιὰ νὰ 'πάρω τὸ πουλί μου,
Γι' ἃ δὲν 'πάρω τὸ πουλί μου,
Θενὰ χάσω τὴ ζωή μου.
Κι' ὄντε τὴν ἠπρωταγάπου,
'Στὸν ὀμπρὸς χορὸν ἠκράτου.
Κι' ὅλαις ἡ κοπέλλαις λέσι
Νά με βάλετε 'ς τὴ μέση
Νὰ διαλέξ' ὅποια μ' ἀρέσῃ.
Κι' ἃ δὲ διάλεξα τὴν κάλλια
Σίδερα βαρυά μου βάλα
'Στὸ λαιμὸ καὶ 'ς τὰ ποδάρια

22. ΕΡΩΤΙΚΗ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ

'Αγαπῶ 'να χηλιδόνι
Καὶ ἡ μάναν του μαλώνει.
Λέει μου τὸ χηλιδόνι,
Δὲν τσοὶ νταγιαντῶ τσοὶ πόνοι
'Από τσοὶ κακοὶ γειτόνοι.
Ὦ πουλί μ' ἀγαπημένο
Καὶ νά σ' ἔχα κερδισμένο.
Ὅσο τὸ σπαθὶ 'ς τὸ μάκρος,
Σκάψετέ μου ἕνα λάκκο.
Καὶ 'σὰ θενὰ ξεψυχήσω
Μιὰ παραγγηλιὰ θ' ἀφήσω.
'Σὰν περνᾶτε τὸ σωκάκι,
Σταματήξετε 'λιάκι.
Νά 'ρθουν τὰ κοπελλιαράκια
'Σὰ λιγνὰ κυπαρισσάκια,
Νά 'ρθουν καὶ τὰ κοπελλούδια
'Σὰν τοῦ Μάϊ τὰ λουλούδια,
Νά 'ρθουνε κι' οἱ ἐδικοί μου
Μὲ τὴν ἀγαπητική μου,
Νὰ 'ξεμπλέξῃ τὰ μαλλιάν τση,
Νά με κλαίῃ μὲ τὴν καρδιάν τση,
Νά μου λέῃ μὲ τὰ χείλη,
Δάκρυα πολλὰ νὰ χύνῃ.
Ὦ πουλί μ' ἀγαπημένο,
Τ' ἔχεις κ' εἶσ' ἀποθαμμένο ;
'Πέθανα γιὰ μιὰν ἀγάπη
Κι' ἀπὸ τὰ πολλά μου πάθη
Κ' εὗρα πλάκα πλάκωσέ με
Κι' ἄδικα θανάτωσέ με.

Κι' ἀποπάν' ἀπὸ τὴν πλάκα,
Κάτσε γέμισέ την δάκρυα.
Γράψε γράμματα νὰ λέσι
Κι' ὅγοιοι τὰ θωροῦν νὰ κλαῖσι.
'Εδῶ δὰ 'ν' ἀπεθαμμένος
Κι' ἄδικα θανατωμένος,
Κ' ἤπαθε γιὰ μιὰν ἀγάπη
Τοῦ 'Ρωτόκριτου τὰ πάθη.

---

23. ΕΝΤΟΛΗ ΘΝΗΣΚΟΝΤΟΣ ΕΡΑΣΤΟΥ

Μὴ φοβηθῇς τὴ μάνα σου μηδὲ κανέναν ἄλλο
Μόν' ἔλα, χαδεμμένη μου, τὸ βράδυ δίχως ἄλλο.
Μὴ φοβηθῇς τὴ μάνα σου μηδὲ τὸν ἀδελφό σου,
Μόν' ἔλα χαδεμμένη μου 'ς τὸν ἀγαπητικό σου.
'Σὰν ἀναιβαίνῃς τὰ σκαλιὰ μὴν κρύψῃς τὸν καμμό σου,
'Αρώτηξε τὴ μάνα σου, κερὰ καὶ ποῦ 'ν' ὁ γυιός σου;
Κ' ἐκείνη θέλει νά σου 'πῇ μὲ μιὰν καρδιὰ καμμένη,
Νά 'ντος ἐκεῖ ποῦ κείτεται καὶ λέ' πῶς ἀπεθαίνει,
Κ' ἔχει τον ἡ ἀγάπη σου κατάκαρδα σφαμμένη.
Ζερβὰ καθίζ' ἡ μάνα μου, δεξὰ ἡ ἀδερφή μου
Καὶ 'ς τὸ προσκεφαλάκι μου ἡ ἀγαπητική μου.
"Ελα 'ς τὸ προσκεφάλι μου, κράντειε τὴν κεφαλή μου,
Περικαλῶ σε, 'μίλει μου ὥστε νὰ βγ' ἡ ψυχή μου.
'Σὰν ἔβγῃ ἡ ψυχοῦλά μου, κάτσε σαβάνωσέ με
Καὶ ζήτηξε τσῇ μάνας μου ροῦχα καὶ στόλισέ με.
Καὶ βάλε μου τὴ γοῦνά μου μὲ τὸ μεγάλο τάγιο,
Ποῦ μοῦ καταρηστήκανε σάβανο νά τη βάλω.
Βάλε μου 'ς τὸ δαχτύλι μου μιὰν ἀσημένια βέρα
Νά τη θωροῦν ἡ λίγεραις νὰ λένε μοιρολόγια.
Βάλε μου 'στὸ καπέλο μου μιὰν ἀσημένια βιόλα,

Περικαλῶ σε λέγε μου ὤμορφα μοιρολόγια.
Καὶ 'σὰ θὰ 'δῆς καὶ τὸ παιδὶ μὲ τὸ σταυρὸ 'ς τὸ χέρι,
Σηκώσου 'πὲς τσῆ μάνας σου τώρα μᾶς τονε 'παίρνει.
Καὶ 'σὰ θά με σηκώσουνε τέσσερα παλληκάρια,
Χτύπα καὶ σὺ τὰ στήθη σου μὲ δυὸ μαῦρα λιθάρια,
Καὶ 'σὰ θά με περάσουνε νεκρὸ 'ς τὴ γειτονιά σου,
'Ετότες,χαδεμμένη μου, σύρε τα τὰ μαλλιά σου.
'Σὰ θά με πᾶν' 'ς τὴν ἐγλησσὰ καὶ σβύσουν τὰ κεριά μου,
'Ετότες κ' ἡ ἀγάπη σου 'βγαίν' ἀπὸ τὴν καρδιά μου.
'Σὰ θά με καταιβάσουνε τρία σκαλιὰ 'ς τὸν Ἅδη,
Μὴν ἀγαπήσῃς ἄλλονε, γιατί ζηλεύγω πάλι.
'Σὰν ἔρθουν τὰ σαράντα μου, τὰ κόλυβά μου φά' τα,
Κάτσε καὶ τρισμακάρισε τὸν νοιὸν ὁποῦ με 'γάπα.
Μὰ 'σὰ θά μοῦ τα φέρουνε, 'ς τὴ γῆς θά τα σκορπίσω,
Τὰ ρουχαλάκια ποῦ φορῶ θά τα μαυρολοήσω.
Σ' ἕναν ἀνώϊ σκοτεινὸ θὰ πάω νὰ καθήσω,
Νὰ πιάσω μπένα καὶ χαρτὶ τὰ κάλλη μας νὰ γράψω.
Πάω νὰ πιάσω τὸ χαρτὶ, πέφτει μου τὸ κοντύλι,
Ἔδε καμμὸ τὸν ἔπηρε τὸ πικραμέν' ἀχεῖλι.

---

24. ΤΑ ΜΝΗΜΑΤΑ

Μηλίτσα ποῦ 'σαι 'ς τὸ γκρεμνὸ τὰ μῆλα φορτωμένη,
Τὰ μῆλά σου 'λιμπίστηκα, μὰ τὸ γκρεμνὸ φοβοῦμαι.
— 'Σὰν τὸ φοβᾶσαι τὸ γκρεμνὸ, πάρε τὸ μονοπάτι.
Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε 'ςὲ μιὰ ρημοκκλησίτσα·
Βρίσκω σαράντα μνήματα ἀδέρφια κι' ἀξαδέρφια,
Γροικῶ τὸ ἕνα καὶ βογκᾷ καὶ βαρειαναιστενάζει.
— Τί ἔχεις, μνῆμα, καὶ βογκᾷς καὶ βαρειαναιστενάζεις;
Μπὰς εἶν' τὸ χῶμά σου βαρὺ κ' ἡ πλάκα σου μεγάλη;
— Δὲν εἶν' τὸ χῶμά μου βαρὺ κ' ἡ πλάκα μου μεγάλη,

Μόν' ἦρθες καί με 'πάτησες ἀπάνω 'ςτὸ κεφάλι.
Τάχας δὲν ἤμουν κι' ἐγὼ νειὸς, δὲν ἤμουν παλληκάρι;
Τάχας δὲν ἠπερπάτηξα νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι;

25. ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΠΡΟΣΡΗΣΙΣ

'Ρεινιώ μ' ὅταν ἠρχόμουνα κ' ἔμπαινα μέσ' 'ςτ ἀμμοῦδι
'Απ' τὴ χαρά μου ἤρχισα καὶ σοῦ 'λεγα τραγοῦδι.
Καὶ μέσ' 'ςτ' ἀμμοῦδι ἤμουνε, μοῦ 'φέρνανε ν' ἀλλάξω,
Κι' ὁ νοῦς μου ἦτανε, 'Ρεινιὼ, νὰ 'ρθω νὰ σε κυττάξω.
Κ' ἡ μάνα μου μοῦ 'μήνυσε νὰ 'πᾶ νά μου 'μιλήση,
— Χρόνια σ' ἀφῆκε τὸ 'Ρεινιὼ καὶ μὴν κακοκαρδίσης.
— Λέγε 'τα μάνα λέγε τα, σωστὰ τὰ λογαράκια
Κι' ἂν εἶν' ἀλήθεια δόσε μου τὰ δυό μου πιστολάκια.
Καὶ 'πά' ἀπά' 'ςτὸ μνῆμάν τση, καθίζει 'ςτὸ σκαλάκι.
— Σήκου, 'Ρεινιώ μου, νά μου 'πῆς-Καλῶς τὸ Νικολάκι.
Καλῶς τὸ Νικολάκι μου 'ποῦ 'ρθες ἀπ' τὸ ταξεῖδι,
Δέ μ' ἀρωτᾷς, ἂν σοῦ 'φερα κανέν' ἀποδοσίδι;
— Ὦ πλάκα, ποῦ τὰ ἔχωσες τ' ἄσπραν τση τὰ χεράκια,
Καὶ τὸ κορμάκι τὸ λαμπρὸ καὶ τὰ γλυκὰ ματάκια;
Ὦ χώματα, τὴ χάρι σας νά τ' εἶχα ὁ καμμένος,
Ποῦ 'στε πάντα πλησίον της κ' ἐγώ 'μαι χωρισμένος.
Ὤχου, κερὰ Κατερινιὼ, χαίρους τα τὰ καλά σου
Καὶ δόσε τα τοῦ ποθακιοῦ, ποῦ ἦτον ἡ 'πρεπειά σου.

26. Η ΚΑΚΗ ΜΗΤΗΡ

Διώχνεις με, μάνα, διώχνεις με· μάνα, νὰ φύω θέλω,
Μάνα θὰ 'ρθῇ τ' 'Αϊ-Γιωργιοῦ, πρώτη γιορτὴ τοῦ κόσμου,
Νὰ 'δῇς τσοὶ νειοὺς, νὰ 'δῇς τσῆ νειαῖς, νὰ 'δῇς τὰ παλληκάρια

Νὰ 'δῆς τὸν τόπο μ' ἀδειανὸ καὶ τὸ στασίδι μ' ἄδειο,
Νὰ καταιβαίνῃς 'ςτὸ γιαλὸ ν' ἀνερωτᾷς τσοὶ ναύταις
— Ναύταις μου, καλοναύταις μου, πᾶς εἴδετε τὸ γυιό μου;
— 'Εχτὲς βραδὺ τὸν ἔδαμε 'ς τσῆ Μπαρμπαριᾶς τὰ μέρη,
Κι' εἶχε τὸν ἄμμο πάπλωμα, τὴ μαύρη γῆς σεντόνι,
Τὰ χοχλιδάκια τοῦ 'γιαλοῦ εἶχε προσκεφαλάκι.
Μαῦρα πουλιὰ τὸ 'τρώγανε κι' ἄσπρα τὸ 'τριγυρίζα·
"Εναν πουλὶ καλὸ πουλὶ δὲν ἤθελε νὰ φάῃ.
— Φάε καὶ σὺ, καλὸ πουλὶ ἀπ' ἀντρειωμένου πλάτη,
Νὰ κάμῃς πῆχυ τὸ φτερὸ καὶ πιθαμὴ κοντύλι,
Νὰ γράψω 'ςτὴ φτεοῦρά σου τρία λόγια σιοῦρα.
Τό 'να νά 'νε τσῆ μάνας μου καὶ τ' ἄλλο τσῆ ἀδερφῆς μου,
Τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ τσῆ ἀγαπητικῆς μου.

---

27. Η ΚΑΤΑΡΑ

Κορίτσι κρυφαγγάστρωτο καὶ κρυφαγγαστρωμένο
'Στὸ παραθύρι κάθεται, τσοὶ μῆνες λοαριάζει.
— Σεντέμπρ' 'Οχτόβρι δροσερὲ, Νοέβρι καὶ Δεκέβρι,
Γεννάρη, Γενναράκι μου, καλ' ἄοχισι τοῦ κόσμου.
Φλεβάρι, φλόα μοῦ 'πηρες, φλόα θενά σοῦ 'πάρω,
Μάρτι μου μὲ τὰ λούλουδα κι' 'Απρίλι μὲ τὰ ῥόδα,
Μάϊ, καὶ μάεψέ τονε τὸν νειὸν ὁποῦ μὲ 'γάπα,
Μάϊ, ποῦ 'μάεψες πολλαῖς καὶ 'μάεψες καὶ 'μένα,
'Οποῦ 'περπάτει κ' ἤλεγε τὸ πῶς δέ μ' ἀπαρνηέται
Καὶ τώρα μέ 'παρνήστηκε 'σὰν καλαμιὰ 'ςτὸν κάμπο.
'Πάω νά τον καταραστῶ, μὰ τὸ πον' ἡ ψυχή μου,
Μὰ πάλι ἂς τοῦ καταραστῶ κι' ὅ τι τοῦ μέλῃ ἂς πάθῃ.
— 'Απ' ἄρμπουρο νὰ γκρεμνιστῇς κι' ἀχαμηλὰ νὰ πέσῃς.
Σαράντα γιατροὶ γιατρεύουνε, σαράντα μαθητάδες,
Πενηνταδυὸ γραμματικοὶ νὰ γράφουν τσῆ πληγαῖς σου,

Ἔχω πανὶ Κουσαδιανὸ σαρανπέντε πήχαις
Ὅλο ποδάρια καὶ ξαντὰ μέσ' 'ςτὴν καρδιά σου νά 'μπῃ
— Δὲν εἶχες κρίσι νά με πᾶς, κρίσι νά μ' ἀγκαλέσῃς,
Μόνο 'ς τὴ κρίσι τοῦ Θεοῦ ὑπῆες νά με θέκῃς;

---

28. ΠΙΣΤΙΣ—ΑΠΙΣΤΙΑ

Ἕναν καράϐι 'μπρόϐαλε 'ςτσ' Ἀττάλιας τὸ μπουάζι,
Παίρνει τ' ὁ νότος κι' ὁ βορῆᾶς μαΐστρος τραμουντάνα.
Εἶχεν Ὀϐρηὸ γραμματευτὴ, Τοῦρκο καραϐοκύρη
Καὶ σκύλ' Ὀϐρηὸς 'σηκώθηκε 'ςτοῦ καραϐιοῦ τὴν πρύμη·
— Πάψε, Χριστὲ, τὴ θάλασσα, πάψε καὶ τὸν ἀγέρα,
Νὰ ϐαφτιστῶ 'ςτὴ χάρι σου ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου.
Ἀκόμ' ὁ λόγος ἤστεκε κ' ἐσύρθη κ' ἐνεκράτει,
Παύγ' ὁ Χριστὸς τὴ θάλασσα, παύγει καὶ τὸν ἀγέρα.
Κι' ὁ σκύλ' Ὀϐρηὸς 'μετάνοιωσε κι' ὁ σκύλος μετανοιώθει.
— Ἔχε, Χριστὲ, τὴ χάρι σου κ' ἐγὼ τὴν ἐδική μου.
Ἀκόμ' ὁ λόγος ἤστεκε κ' ἐσύρτην κ' ἐνεκράτει,
Φέρν' ὁ Χριστὸς τὴ θάλασσα, φέρνει καὶ τὸν ἀγέρα·
Ἡ θάλασσα τρώει πανιὰ καὶ ἀγέρας τὸ καράϐι.
Ἕνα μικρὸ μουτσόπουλο, ἕνα μικρὸ μουτσάκι
Σαράντα 'μέραις ἤκαμε ἀπάνω 'ς τὴν ἀντέννα,
Σκληρὴ φωνίτσα ἤσυρε, ἕως ἐκεῖ 'ποῦ 'μπόριε,
— Ἄμε, φωνὴ, τσῆ μάννας μου, φωνὴ τσῆ ἀδερφῆς μου,
Κι' ἂν εἶνε νύχτα μήν το 'πῇς, αὐγὴ μήν το 'μιλήσῃς
Κι' ἂν εἶν' ἀπὸ ξεμέρωμα, κάτσε ξεδιάλυνέ το.
— Γιὰ 'μίλιέ μου, Γιαννάκη μου, γιὰ 'μίλιέ μου, παιδί μου,
Μὴν 'πάρ' ὁ νοῦς μου 'ςτὰ ϐουνὰ κι' ὁ νοῦς μου 'ςτὰ λαγκάδια.

---

29. ΕΥΤΡΑΠΕΛΟΝ

Κ' ἥμαθα, κερὰ, πῶς ἔχεις βαρκοποῦλα καὶ ψαρεύγεις,
Δό μου νά σού την κουντήσω, νά σού την καλαφατίσω,
Νά σού τη γεμίσω ψάρια, ἀστακοὺς καὶ καλαμάρια,
Νά σου βάλω τὸ τιμόνι, κάτεργο νὰ μή σε σώνῃ,
Νὰ σου βάλω τὸ κατάρτι, τὴν ἀντένα καὶ τὸ 'ξάρτι,
Νά σου βάλω τὴν ντιρνέλα, θέλεις κλαῖγε θέλεις γέλα.

30. ΤΟ ΔΑΝΕΙΟΝ ΤΩΝ ΦΑΚΩΝ

'Από ξένον τόπο κι' ἀπὸ μακρυὸ
Εἶδα ἕναν κοριτσάκι δώδεκα χρονῶ.
Μὲ τὰ τραουδάκιά μου τὸ ἠπλάνεσα,
'Σ τὰ γόνατά μ' ἐπάνω τὸ ἐκάθησα,
Σκύβγω ξεθλουκόνω τ' ἀργυρᾶ κουμπιὰ
Κ' εἶδα τῆς ἐλίτσαις ποῦ 'χε 'ςτὰ βυζά.
— Δέ μού τση δανείζεις, δέ μού τση πουλεῖς
Τῆς ἐλίτσαις ποῦ 'χες, φῶς μου, καί με τυραννεῖς;
— Σύρε, ξένε μου, σύρε κι' ἄμε 'ςτὸ καλὸ
Καὶ 'ς τὸ γυρισμό σου, φῶς μου, 'πέρασ' ἀπὸ 'δῶ.
Τότες σοῦ τση δανείζω, τότες σοῦ τση πουλῶ
Τῆς ἐλίτσαις 'ποῦ 'χω, φῶς μου, καί σε τυραννῶ.
Τὴ μάνα μου φοβοῦμαι, τὸν κύρη μου δουλιῶ,
Τὸν ἀδερφό μου τρέμω, μὰ σένα ἀγαπῶ.

33. Ο ΑΕΤΟΣ

Κάτω 'ςτὸν ἄμμο, 'ςτὸ ῥημονῆσι
'Αητὸς ἐβγῆκε νὰ κυνηγήσῃ.
Δὲν ἐκυνήγα λαγοὺς καὶ λάφια,
Μόν' ἐκυνήγα τὰ μαῦρα 'μάτια.
—Μαῦρά μου 'μάτια, κόκκινα χείλη,
Ἔβγα, θεά μου, 'ςτὸ παραθύρι.
—Μπιμπίλα κάνω καὶ δὲν ἀδειάζω,
Νὰ ἔβγω, μπέη μου, νὰ κουβεδιάζω.
—Μαῦρά μου 'μάτια καὶ πλουμισμένα·
Καὶ πῶς κοιμᾶστε χώρις ἐμένα;
—Μηδὲ κοιμοῦμαι μηδὲ νυστάζω.
Γιὰ σένα, μπέη μου ἀναιστενάζω.
—Ὦ ἥλιέ μου κι' αὐγερινέ μου
Αὐτὴ τὴ νέα καὶ πρόστειλέ μου,
Κι' ἂ δέν την εἶδες κι' ἂ δέν την 'ξέρῃς,
'Εγὼ σ' τὴ λέγω καί τη μαθαίνεις.
'Πάρε τὸ κάντρο τῆς 'Αφροδίτης
Νὰ 'δῇς τὰ κάλλη καὶ τὴ μορφή της.
Ἕνα σγουράφο νὰ σγουραφίσῃς
Τούτη τὴ νέα νὰ ἱστορήσῃς.

34. ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ.

'Σὰν πᾷς, Μαροῦκα, 'ςτὸ νερὸ,
'Εγὼ 'ςτὴ βρύσι καρτερῶ,
Νά σου τσακίσω τὸ σταμνὶ,
Νὰ πᾷς 'ςτσῆ μάνας σ' ἀδειανή.
—Μάνναν ἐβαροπάτησα

Καὶ τὸ σταμνὶν ἐτσάκιτσα.
—Δὲν εἶνε βαροπάτισμα,
Μόνο 'ν' ἀνδρὸς ἀγκάλλιασμα.

---

35. Η ΑΝΙΑΤΟΣ ΝΟΣΟΣ.

Σάββατο βραδὺ μὲ ἐδιῶξαν οἱ γονεῖς μου
'Απ' τὸ σπίτι μας τὸ πατρογονικό μου.
Ποιά 'ταν ἀφορμὴ, ποιὰ ἦτον ἡ αἰτία;
Κάτω 'ςτὸ 'γιαλὸ, κάτω 'ςτὸ περιγιάλι
Κόρη ἀγαπῶ, κόρη ξανθομαλλοῦσα,
Δώδεκα χρονῶ, 'ποῦ ἥλιος δέν την ἔδε,
Μόνου ἡ μάννα της Κανέλλα τὴ φωνάζει,
Κανελλόριζα καὶ ἄνθη τῆς Κανέλλας
'Ποῦ 'ν' τα τῆς μηλιᾶς τὰ μῆλα φορτωμένη.
Τ' ἄκουσα κι' ἐγὼ, πάω νὰ κόψω μῆλα,
Μῆλα δὲν ηὗρα. Μὰ τὸν καμὸ 'ποῦ 'πῆρα!
Πέφτω 'ς ἀρρωστιὰ, 'ςὲ κίντυνο μεγάλο
—Φέρτε τὸ γιατρὸ, τὸν πόνο μου νὰ 'γιάνῃ,
'Ποῦ 'χω 'ςτὴν καρδιὰ, ποῦ 'χω 'ςτὰ φυλλοκάρδια.
Ἦρθε κι' ὁ γιατρὸς, τὸν πόνο δὲ γνωρίζει.
—Φέρτε τὸν παπᾶ νά με 'ξομολοήσῃ
Καὶ 'ςτὴν Παναγιὰ νὰ 'πά' νὰ μεταλάβω
        Κ' ἐκεῖ νὰ ταφῶ.

---

36. Ο ΠΕΤΡΙΤΗΣ (ΚΥΩΝ).

Νανὰ, Πετρίτη μου, νανὰ
Ἴντα θωροῦ τὰ μάτια μου, ἴντα γροικοῦ τ' αὐτιά μου,
'Ποῦ 'χασα τὸν Πετρίτη μου, 'ποῦ εἶχα συντροφιά μου.

Τώρα 'λιγάκι τό 'λυσα εἰς τοῦ 'λαφιοῦ 'ξαπίσω.
'Οποῦ μὲ ταῦτο σήμερο 'βγῆκα νὰ κυνηγήσω.
—"Ωμορφο βασιλόπουλο, τί 'χασες, τί γυρεύγεις,
Κι' ὡς πότε τὴ βαρειόμοιρη θενά με σαΐττεύγῃς;
"Η ὤμορφος εἶμαι ἢ ἄσκημος, τὸ σκύλο μου γυρεύγω,
Λῦσε καὶ δόσε μού τονε, γιατ' ἀποδῶ δὲ φεύγω.

---

37. ΑΣΜΑ ΕΡΩΤΙΚΟΝ ΚΑΤ' ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΝ ΤΑΞΙΝ.

1. Ἕνας Θεὸς μᾶς ἔπλασε, ἐσὲ κι' ἐμὲ, τρυγόνα,
Γιὰ νὰ γλυκοφιλιούμαστη 'ςτὰ χείλη καὶ 'ςτὸ στόμα.
2. Δυὸ 'μάτια ἔχεις, λιγερὴ, τὸν ἄνθρωπο λωλαίνου,
Τὸ νειὸ τονὲ κατηοροῦ κ' ἐμένα ἀπεθαίνου.
3. Τρεῖς χάραις σοῦ 'δωσ' ὁ θεὸς 'σὰν τὴν 'Αγιὰ Τριάδα,
Τὰ κάλλη καὶ τὴν ὠμορφιὰ κι' ὅλη τὴ νοστιμάδα.
4. Τέσσερης στύλοι τοῦ σπιθιοῦ, 'ποῦ τσ' εἴχετε τὸ θάρρος,
'Πέτε τση νά 'βγῃ νά τη 'δῶ πρίτα μὲ 'πάρ' ὁ χάρος.
5. Πέντε φοραῖς 'λιγοθυμῶ, πουλί μου, τὴν ἡμέρα,
Δυὸ τὸ ταχὺ, δυὸ τὸ βραδὺ καὶ μιὰ ὄντα γέρν' ἡ 'μέρα.
6. Ἕξε τὰ κάλλη σ' ἔστεκα, 'Ρήϊσσα τῶν 'Αγγέλω,
'Σὰ δέ μου δώσῃς τὸ φιλὶ, 'γὼ ἀποδῶ δὲ φεύγω.
7. 'Εφτὰ 'βδομάδαις ἤκαμα, πουλί μου, νά σου 'γγίξω,
Γιατὶ 'τανε σαρακοστὴ νὰ μή σε κριματίσω.
8. 'Οχτρό 'χομε 'ςτὴ μέσημας, γιὰ νὰ μαςὲ χωρίσῃ,
Μὰ 'μεῖς ἄς μὴ χωρίσωμε, ὢ κρυσταλλένια βρύσι.
9. Γνοιάζεσαι κι' ὅλο γνοιάζομαι πότε ν' ἀνταμωθοῦμε,
Πότε νὰ κάτσωμε οἱ δυὸ τὰ πάθη μας νὰ 'ποῦμε.
10. Δεκάτιζε τὰ λόγιά σου, λέε τα δέκα δέκα,
Μπέρκι τὰ σώσῃς ἑκατὸ καὶ 'πάρῃς με γυναῖκα.
11. Ἕντεκα'χτροί'ρθαν σοῦ'πανε, πῶς εἶπα'γὼ γιὰ σένα,
Καὶ σὺ, σκύλε, τὰ 'πίστεψες κι' ἀρνήστης με κ' ἐμένα.

12. Δώδεκ' ἀδόνια κρέμουνται, πουλί μου, 'ςτὸ λαιμό σου,
Ἔβγα διάλεξε κ' ἔπαρε τὸν ἀγαπητικό σου.

13. Ἡ νύχτα ὥραις δεκατρεῖς, τσῇ τρεῖς μόνο κοιμοῦμαι,
Τσῇ δέκα στέκω ξυπνητή, τσ' ἀγάπης μου θυμοῦμαι.

14. Ἀδόνια δεκατέσσαρα θὰ φέρω 'ςτὴν αὐλή σου,
Νὰ κηλαδοῦ νά σε ξυπνοῦ νὰ σκάσουν οἱ ὀχτροί σου.

15. Δεκαπεντάρι Φράγκικο σοῦ στέλλω γιὰ σημάδι,
Χίλια φλουριὰ Βενέτικα ἄλλος νὰ μή σε πάρῃ.

16. Ἑφτὰ καὶ τρία δώδεκα καὶ τέσσερα δεκάξη,
Μὰ 'γὼ τὰ τραουδάκιά μου τὰ λέω μὲ τὴν τάξι.

17. Μὰ δεκαφτὰ 'μερόνυχτα γυρίζω 'γὼ γιὰ σένα.
Καὶ σὺ δὲν εἶσαι Χρισθιανὴ νὰ λυπηθῇς ἐμένα;

18. Τὴ δεκοχτοῦρα ἀγαπῶ ποῦ 'νε 'σὰν περιστέρι'
Ἃ θέλ' ὁ Θειὸς κ' ἡ Παναγιὰ θενά σε κάμω 'ταῖρι.

19. Μὰ δεκαννιὰ 'μερόνυχτα γυρίζω νά 'βρω κλῆμα,
Νά μαςὲ στεφανώσουνε νὰ 'βγωμ' ἀπὸ τὸ κρῖμα.

20. Τὰ εἴκοσί μου δάχτυλα, ὡς καὶ ἐκεῖνα τρέμουν,
Ὅταν σὲ βάλῃ ὁ νοῦς μου.
Ἀπὸ τὰ νύχια 'βάν' ἀρχή, βγαίνω 'ςτὴν κεφαλή σου,
Γιὰ νά σου 'πῶ 'παινέματα 'ποῦ τὰ 'χει τὸ κορμί σου.
—Ἂν 'πῶ γιὰ τὸ κεφάλι σου, γάστρα 'νε μὲ τσῇ βιόλαις,
Κι' ἀπ' ὅλαις τσῇ γειτόνισσαις τσῇ βασιλεύγεις ὅλαις.
—Ἂν 'πῶ καὶ γιὰ τὸ κούτελο, τὸ λαμπερὸ φεγγάρι,
Τὸ νοῦ μου καὶ τὸ λογισμὸ ἐσὺ θά μού τον 'πάρῃς.
—Ἂν 'πῶ καὶ γιὰ τὰ φρύδιά σου, τὸ νιώτικο γαϊτάνι,
'Στὴν Πόλι καὶ 'ςτὴ Μοσκοβιὰ ζωγράφος δέν το φθειάνει.
—Ἂν 'πῶ καὶ γιὰ τὰ 'μάτιά σου, μέσα λαλοῦ παιγνίδια,
Κι' ὄντα γυρίσω καί τα 'δῶ, μὲ σφάζου 'σὰν τὰ φείδια.
—Ἂν 'πῶ καὶ γιὰ τὴ μύτη σου τὴν κοντυλοχυτάτη,
Ὁποῦ τὴν ἔχ' ὁ ἔρωτας καντύλι καί την ἄφτει.
—Ἂν 'πῶ καὶ γιὰ τὰ ντόδιά σου τὰ πυκνοφυτεμμένα,
Ὁποῦ τὰ ἔχ' ὁ ἔρωτας τὰ μαργαριταρένια.

—Κι' ἂν 'πῶ καὶ γιὰ τὴ γλῶσσά σου τὴν ἀδονολαλοῦσα,
Ὁποῦ τὴν 'πῆρα τὰ πουλιὰ σκοπὸ καὶ κηλαδοῦσα.

---

38. ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΕΙΟΝ

Φλάσκα μου πέρνα,
χύνε καὶ κέρνα
πίνοντας κρασὶ
εἰς τὴν κοῦπα τὴ χρυσῆ,
Νερὸ πίνοντας γλυκὰ
μέσ' 'ςτὰ ἄρτη τ' ἀρτερὰ
κηλαδοῦ τὰ ταραρά.
Φλάσκα μου πέρνα
χύνε καὶ κέρνα·
Φέρ' νά σε σφίξω
νά σε σφυρίξω.
'Εγώ 'μαι Κροῖσος,
καὶ πλέον ἴσος·
Τώρα νομίζω
τὸ πᾶν ὁρίζω.
Τώρα νομίζω
πῶς βασιλεύγω·
Ποιὸς ἤφειασε τὴν κοῦπα
τὴν παντοποιοῦσα;
Ὁ μονοπιῆς τσῆ Θήρας·
ὢ Παναγία Τριάς.

ΒΑΥΚΑΛΗΜΑΤΑ

---

1 Κάμε νανὰ, κάμε νανὰ 'ς τὴν ἀργυρῆ σου κούνια
'Σ τὴν ἀργυρῆ καὶ 'ς τὴ χρυσῆ καὶ 'ς τὴ μαλαμματένια.
2 Κάμε νανὰ, κάμε νανὰ χρουσῆ μου καδενέττα,
Μαλαμματένιέ μου σταυρὲ κι' ἀτίμητή μου πέτρα.
3 Νανὰ τοῦ 'Ρήα τὸ παιδὶ καὶ τοῦ βυζύρη 'γγόνι
Καὶ τσῆ κερὰ βασίλισσας τὸ πετροχηλιδόνι.
4 Νανὰ, 'ποῦ σ' ἔσπερν' ἀητὸς κι' ὁποῦ σε 'γέννα κόρη
Κι' ὁποῦ σε κοιλοπόνησε ἡ πέρδικα 'ς τὰ ὄρη.
5 Νανὰ, 'ποῦ σοῦ τα ῥαύγουνε τὰ ῥοῦχά σου 'ς τὴν Πόλι
Καὶ δέν τα ξετελεύγουνε ἑξηνταδυὸ μαστόροι.
6 Νανὰ τὸ δαφνογέννημα, τὸ μοσκοτυλιμμένο
Τὸ δαχτυλίδι 'ς τὴ φασκιὰ ἐγὼ τῶχω βαρμένο.
7 Κοιμήσου 'ποῦ 'ςτὸ γάμο σου τρεῖς μῦλοι θά σ' ἀλέθου,
'Ο ἕνας τὰ πιπέριά σου κι' ὁ ἄλλος τὰ ψωμιά σου
Κι' ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος τὰ ξερωτήανά σου.
8 Κοιμήσου, καλομάζαρο, κι' ἡ μοῖρά σου δουλεύγει,
Τὸ ῥιζικό σου τὸ καλὸ θὰ κουβαλῆ νὰ φέρνῃ.
9 Κοιμήσου, 'μέρα ὤμορφη, νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι,
Κοιμήσου, χαδεμμένη μου, μὲ τοῦ Χριστοῦ τὴ χάρι.
10 Κοιμᾶται τῶνα μου παιδὶ, τῶνα μου κλωναράκι
Τῶνα μου τὸ καλλίτερο μὲ τ' ἀργυρὸ χεράκι
Μὲ τ' ἀσημένιο βούλωμα καὶ μὲ τ' ἀλυσιδάκι.
11 Κοιμήσου, 'ποῦ νὰ μὴ ῥαῇ τρίχα τσῆ κεφαλῆ σου
Καὶ ἡ Παναγιὰ τσῆ 'Πισκοπῆς νὰ βρίσκεται μαζί σου.
12 Κοιμήσου 'ποῦ νὰ μὴ ῥαῇ τρίχ' ἀπ' τὴν κεφαλή σου.
"Ωστε νὰ ζοῦνε τὰ βουνὰ, νὰ ζῇ καὶ τὸ κορμί σου.

13 Κοιμήσου, καλομάζαρη καὶ καλοτελειωμένη,
'Ποῦ σ' ἔχ' ἀφέντης ὁ Χριστὸς καλὰ μελετημένη.
14 Κοιμήσου, γάστρα μου χυτὴ μὲ τὸ μαργαριτάρι,
Καί μου 'στειλε τὴν προξενειὰ ὁ νειὸς 'ποῦ θά σε 'πάρῃ.
15 Κοιμήσου, 'ποῦ παράγγειλα παποῦτζα 'ς τὸ τζαγκάρη
Νά σού τα κάμ' ὁλόχρυσα μὲ τὸ μαργαριτάρι.
16 Κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου, μὰ πῶς θά το ξυπνήσω,
Φέρτε μου μῆλα κόκκινα νά το λιθοβολήσω.
17 Κοιμᾶται μέσ' 'ς τὴν κούνια
'Ο αὐγερινὸς κι' ἡ πούλια.
18 Κοιμήσου 'ποῦ σοῦ ῥαύγουνε 'ς τὴ Χιὸ τὸ πάπλωμά σου,
Καὶ μέσ' 'ς τὴ μέσ' εἶν' ἀετὸς, 'ς τὴν πάντα τὄνομά σου.
19 Ὕπνε μου ἔπαρέ μού το κι' ἄμε το 'ς τὰ περβόλια
Καὶ γέμισε τὴν πέτσαν του τριαντάφυλλα καὶ ῥόδα·
Τὰ ῥόδα νά 'ν' τῆς μάννας του καὶ τἄνθη τοῦ κυροῦ του
Καὶ τἄσπρα τριαντάφυλλα εἶνε τοῦ σάντουλου του.
20 Κοιμᾶτ' ὁ ἥλιος 'ς τὰ 'ψηλὰ κι' ἡ πέρδικα 'ςτὰ ὄρη
Καὶ μένα τὸ παιδάκι μου κοιμᾶται μέσ' 'ς τὴν κούνια.
21 Κοιμήσου, 'ποῦ νά σε χαρῇ ἡ μάννα 'ποῦ σε 'γέννα
Κι' ὁ κύρις ὁποῦ σ' ἔκαμε νὰ 'δῇ χαρ' ἀπὸ σένα.
22 Κοιμᾶται τὸ 'ψηλὸ μπανὶ 'ποῦ τῶχουνε 'ς τὴν Πόλι
Ποῦ τὄχ' ὁ βασιληᾶς βρακὶ κι' ὁ 'πίσκοπος φελλόνι.
23 Κοιμήσου, 'μέρα ὤμορφη, νύχτα μὲ τ' ἀστρουλάκια,
Μπαξέ μου μὲ τὰ λούλουδα καὶ μὲ τὰ διασημάκια.
24 Κοιμήσου, καὶ 'σὰν κοιμηθῇς, νὰ 'δῇς τί θά σου κάνω,
Μαλαμματένια κάμαρα καὶ μέσα νά σε βάνω.
25 Κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου, τῶνα μου κλωναράκι
Καὶ τὸ μαστραπαδάκι μου μὲ τ' ἀργυρὸ χεράκι.
26 Κοιμᾶται τὸ γαρύφαλλο κοντὰ 'ς τὴν μαντζουράνα,
Κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου μὲ τὴν καλή του μάννα.
27 Κοιμήσου 'σὰν τὴν ζάχαρι, 'ξύπνησε 'σὰν τὸ μέλι
Νὰ λένε ἡ γειτόνισσαις πῶς εἶν' καλὸ κοπέλλι.

28 Κοιμήσου, 'ποῦ 'σὰν κοιμηθῇς χαρίζω σου τὴν Πόλι,
Χαρίζω σου τὴ Βενεθιὰ ποῦ 'νε μεγάλη χώρα.
29 Ἔλα, μπαμπάλα, κι' ἔπαρε ὅσα παιδάκια κλαῖνε
Καὶ μένα τὸ παιδάκι μου ποτὲ ποτὲ δὲν κλαίει.
30 Κοιμήσου 'ποῦ 'ς τὸ γάμο σου, 'ςτ' ἀρρεβωνιάσματά σου
Τὸ χῶμ' ἀλεῦρι θὰ γενῇ καὶ τὰ βουνὰ δαμάλια
Κι' ἡ θάλασσα γλυκὸ νερὸ νὰ πιοῦν τὰ παλληκάρια.
31 Κοιμήσου, 'ποῦ 'ς τὸ γάμο σου δώδεκα μῦλ' ἀλέθουν,
Οἱ τρεῖς ἀλέθουν τὸν καφὲ κι' οἱ τέσσερης ἀλεῦρι
Κι' οἱ ἄλλ' οἱ ἀποδέλοιποι ἀλέθουν τὸ πιπέρι.
32 Κοιμήσου, 'ποῦ σοῦ ῥάγουνε τὴ γοῦνά σου 'ςτὴν Πόλι·
Δέ σού την ξετελεύγουνε σαραντρεῖς μαστόροι.
Ὁ ἕνας βάζει μάλαμμα κι' ὁ ἄλλος τὴ χρυσώνει
Κι' ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος τὴ μαργαριταρώνει.
33 Κοιμήσ' μέσ' 'ς τὴν κούνιά σου καὶ μέσ' 'ςτὸ πάπλωμά σου
Καὶ μέσ' 'ς τὰ σεντονάκιά σου, 'ποῦ 'νε τὸ μάθημά σου.
34 Κοιμήσου, μωρουδάκι μου, κι' ἐγώ σε νανaρίζω,
Κι' ἐγὼ κουνῶ τὴν κούνιά σου κι' ἐγώ σ' ἀποκοιμίζω.
35 Κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου, τοῦ στείλαν' ἀρραβῶνα
Κι' ἐγώ τ' ἀπολοήθηκα, δὲν το παντρεύγ' ἀκόμα.
36 Ὁ ὕπνος θρέφει τὰ μωρὰ κι' ὁ κάμπος τὰ μοσχάρια
Κι' ἐμένα τὸ παιδάκι μου τὸ θρέφουνε τὰ χάδια.
37 Κούνιέ το ντάντα τὸ παιδὶ, κούνιέ το, 'μέρωσε το
Κι' ἀνὲ γυρέψῃ καὶ βυζὶ, σκύψε καὶ βύζασέ το.
38 Καὶ κοιμᾶται καὶ κοιμᾶται,
Τσῇ μαμᾶς του δὲ θυμᾶται.
39 Κοιμήσου, 'ποῦ 'σὰν κοιμηθῇς τρεῖς χώραις σοῦ χαρίζω,
Τρεῖς χώραις καὶ τρεῖς κάμαραις, τρία μοναστηράκια,
'Σ τῆς κάμαραις νὰ γεύεσαι, τσῇ χώραις νὰ κοιμᾶσαι
Καὶ 'ς τὰ μοναστηράκιά σου νὰ 'σπερνολουτροᾶσαι.
40 Τὸ παιδί μου θέλει χάδια,
Θέλει καὶ ψωμιὰ καθάρια.

41 Κουνῶ το, ναναρίζω το, μὰ τοῦτο δὲν κοιμᾶται,
Μὲ τοὺς ἀγγέλους χαίρεται, μὲ τὸ Χριστὸ διᾶται.
42 Κοιμήσου, 'ποῦ σοῦ ῥαύγουνε 'ς τὴν Πόλι τὰ χρυσᾶ σου,
Σ' τὴ Βενεθιὰ τὰ ῥοῦχά σου καὶ τὰ διαμαντικά σου.
43 Ὕπνε μου ἔπαρέ μού το καὶ φέρε μού το πάλι.
Μή μού το φέρῃς ἄσκημο, μή μού το φέρῃς μαῦρο
Φέρε το μὲ τὰ ῥόδα του καὶ μὲ τὴν ὠμορφιά του.
44 Κοιμήσου μὲ τὴν Παναγιὰ καὶ μὲ τὸν Ἅϊ-Γιάννη,
Μὲ τὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ 'ποῦ τ' ἀκλουθοῦν οἱ ἅγιοι.

ΓΑΜΗΛΙΑ

1. Νύφη μου, 'ς τὴ χωρίστρα σου τρέχει νερὸ δροσᾶτο·
ὅποιος τὸ 'πιῇ δροσίζεται καὶ πάλ' ἀναζητᾶ το.
2 Νύφη, καθρέφτης σμαγδωτὸς μ' ἀτίμητα πετράδια
καὶ τζουδαερικὸ πολὺ νὰ ῥάνουν τὰ στεφάνια.
3 Ὥμορφη 'ποῦ 'ν' ἡ νύφη μας 'σὰν ἀργυροκαμπάνα,
μά 'χει τὴν παραπόνεσι ὀπῶς δὲν ἔχει μάννα.
4 Ὦ ὀρφανὲ, πεντάρφανε 'πὸ μάννα κι' ἀπὸ κύρι
'σὰν τὸ καράβι 'ς τὸ γιαλὸ χωρὶς καραβοκύρι.
5 'Σ τὸ σπίτιν ὁποῦ 'μπήκαμε πέτρα νὰ μὴ ῥαΐσῃ
Κι' ὁ νοικοκύρις κι' ἡ κυρὰ χίλια χρόνια νὰ ζήσῃ.
6 Ἡ τράπεζά μας ὁλόχρυση, τὰ πιάτα 'ν' ἀσημένια
Καί τὰ περουνομάχαιρα εἶνε μαλαμματένια.
7 Νύφη μου, μὴν πικραίνεσαι ὀπῶς δὲν ἔχεις μάννα
Κι' ἀφέντης σου σοῦ εὔχεται μὲ ὅλαν του τὰ σπλάχνα.
8 Τῆς νύφης πρέπουν τὰ χρυσᾶ καὶ τοῦ γαμπροῦ βελοῦδα,
Καὶ τσῆ κερὰ κουμπάρισσας πρέπουν τὰ δαχτυλίδια.
9 Παπᾶ μὴ βάλῃς βλοητὸ ἀκόμη 'ςὲ μιὰν ὥρα
Γιὰ θὰ καταίβ' ἀφέντη τση ἀπ' τὴν ἀπάνω χώρα.
10 Ἡ εὐχὴ τοῦ πεθεροῦ σου 'ς τὰ καντούνια τοῦ σπιθιοῦ σου
Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πεθερᾶς σου μέσ' τὰ ἀνεκοκάτοφλά σου.
11 'Αμὴ ἀμὴ, παρακαλῶ
Καὶ τσῆ κουμπάρας μὲ καλό.
12 Ἄμου πεθερὰ
Κι' ἐγὼ νοικοκυρά.
13 Ἔλα Χριστὲ καὶ Παναγιὰ μὲ τὸ μονογενῆ σου
'Σ τ' ἀντρόϋνο 'ποῦ γίνεται νὰ βάλῃς τὴν εὐκή σου.

14 Ἁγία Ἱερουσαλὴ κι' ἅγιε Ἰωάννη
Γιὰ ῥάνετε τὸ νυφικὸ νερὸ τοῦ Ἰορδάνη.
15 Εὐγένεια καὶ ἀρχονδιὰ, κάλλος καὶ ζαρειφλίκι
Ὅλα 'ς τὴ νύφη κατοικοῦν ὡς διαμαντένια θήκη.
16 Ξεχωριστὸς εἶν' ὁ γαμπρὸς, ὡς ξεχωρίζουν τἄστρα,
Ὡς ξεχωρίζουν τὰ βουνὰ ἀπ' τὰ μεγάλα κάστρα.
17 Σεβασμιώτατοι γονεῖς, δώσετε τὴν εὐχή σας
Σὲ τοῦτα 'ποῦ στολίζουνται μὲ ὅλη τὴ ψυχή σας.
18 Σήμερο ὅλα τὰ πουλιὰ ἂς γλυκοκηλαδοῦσι
Νὰ λέν' τὰ καλορίζικα ὡς 'ποῦ νὰ βαρεθοῦσι.
19 Τοῦτα τὰ δύο στέφανα εἰς τὸν τζερβὲ ϐαρμένα
Ἂς εἶνε καλορίζικα καὶ καλομαζαρένια.
20 Ῥουμπίνια καὶ διαμαντικὰ καὶ μύρια μπιρλάντια
Τὴν ἔλλαψι δὲν ἔχουνε 'μπρὸς 'ς τοῦ γαμπροῦ τὰ μάθια.
21 Γαμπρὲ ἡ ὡραιότη σας καὶ τ' ὤμορφό σας νάζι
Στοχάζομαι δὲ ϐρίσκεται ἄλλος γιὰ νά σας 'μοιάζῃ.
22 Ἂς εἶνε καλορίζικα
Ἀπ' τὴν καρδιά μου 'φχήστηκα.
23 Νύφη καὶ γαμπρὲ νὰ ζῆτε
Καὶ παιδόγγονα νὰ 'δῆτε.
24 Ἤσμιξ' ὁ θεὸς, καλλιώρα
Μαντζουράνα μὲ τὴ ϐιόλα.
25 Κόπιασε μάννα τοῦ γαμπροῦ νὰ δώσῃς τὴν εὐχή σου
'Ποῦ 'ταν ὁ Νικολάκης σου ὁ πόθος τσῆ ψυχῆς σου.
26 Κουμπάρ' ἀτοῦ 'ποῦ κάθεσαι εἶνε ξερὸ τὸ ξύλο
Κι' ἀπὸ τσῆ νοστιμάδαις σου ϐγάζει καρποὺς καὶ φύλλο.
27 Ὁ Μαθουλιὸς παντρεύγεται, ὦ Παναγιὰ καὶ δός του
Μιὰν προϐατίνα μὲ τ' ἀρνὶ νὰ τριγυρίζ' ὀμπρός του.
28 Πρέπ' ἡ νύφη 'ς τὴν κασσέλα
Σὰν τὴν Παριανὴ σκουτέλα
Πρέπει κι' ὁ γαμπρὸς 'ς τὸν πάγκο
Σὰν τὸ γάδαρο τὸ μαῦρο.

29 Ἄς εἶν' ἡ ὥρα ἡ καλὴ, Θεὸς νά σας βλοήσῃ
Καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Ἀβραὰ νά σας παιδογονίσῃ.
30 Σιαῖς σιαῖς βρονταῖς γροικῶ, ἄγγελος κατεβαίνει
Καὶ τὴ εὐχὴ τσῆ μάννας σου 'ς τὰ στέφανα τὴ φέρνει,
31 Φέρτε μου λίσταις σμαγδωταῖς κι' ἀτίμητα πετράδια
Καὶ τζουβαερικὸ πολὺ νὰ δέσω τὰ στεφάνια.
32 Κουμπάρε καὶ κουμπάρισσα ὁποῦ 'χετε τὴ χάρι
Γιὰ ῥάνετε τὰ στέφανα μὲ τὸ μαργαριτάρι.
33 Πρέπει καὶ τσῆ κουμπάρισσας νέος ἀπ' τὴν Εὐρώπη
Νά τη θωρῇ νὰ χαίρεται τὴν ἀκριβῆ τση νειότη.
34 Γαμπρέ μ' ὅταν σε κράζανε ἀ τὴν ἀπάνω στράτα
Ὅλος ὁ κόσμος 'κλούθησε κι' ὁ οὐρανὸς μὲ τἄστρα.
35 Ἡ νύφη εἶν' ἡ Βενεθιὰ κι' ὁ γαμπρὸς ἡ Πόλι,
Καὶ ἡ κερὰ κουμπάρισσα τσῆ Χιὸς τὸ περιβόλι.
36 Ταιρειάζ' ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς 'ς τὴ φιλοπροσωπία
Γιατί τὴν ἔχουνε κι' οἱ δυὸ μικρὴ τὴν ἡλικία.
37 Νύφη, Βενέτικη μηλιὰ, γαμπρέ μου κυπαρίσσι,
Ἡ ὠμορφιά σας 'κούστηκε Ἀνατολὴ καὶ Δύσι.
38 Νύφη μου, ποῦ 'ναθρεύγουσου ὡσὰν τὸ χηλιδόνι,
Ἠκέρδιζες τὸ ἀετὸ ποῦ 'γάπας τόσοι χρόνοι.
39 Νύφη 'π' ἀστράφτεις καὶ βροντᾶς,ποῦ ψηχαλᾶς καὶ βρέχεις
Κι' ὅλου τοῦ κόσμου τσ' ὠμορφιαῖς ἀπάνω σου τὴς ἔχεις.
40 Νύφη π' ἀστράφτεις καὶ βροντᾶς, 'ποῦ ψηχαλᾶς κ' βρέχεις
Κι' ὅλαις τσὴ χάραις τοῦ Χριστοῦ ἀπάνω σου τὴς ἔχεις
41 Γαμπρέ μου ὡραιότατε, μὲ πλούτη καὶ μ' ἀκάλλη,
Μὲ οἰκογένεια λαμπρὰ καὶ μὲ σπουδὴ μεγάλη.
42 Νύφη μου 'ς τὸ φουστάνι σου 'ποῦ 'μοιάζει 'σὰ στοφέτο
Νά 'θελες νά με μπούκωνες μιὰν περουνιὰ κουφέτο
43 Νύφη μου, 'ποῦ σοῦ φέρανε δεντρὸ μέσ' 'ς τὴν αὐλή σου
Νά το ποτίζῃς κλιὸ νερὸ νὰ τὤχῃς 'στὴ ζωή σου
44 Γαμπρὲ, μὴ λυπηθῇς φλουριὰ νὰ κάμῃς 'ναν κλουβάκι
Νὰ βάλῃς τὴ νεόνυφη ποῦ 'νε κοπελλουδάκι.

45 Κουμπάρε, ρίζα τσ' άρχονδιᾶς, βουλὴ τῶ βουλευτάδω,
Συμβούλιο τῶν ἄρχοντω καὶ τῶν πραγματευτάδω.
46 Ἥλιος εἶν' ὁ νειὸς γαμπρὸς κι' ἡ νύφη 'νε φεγγάρι,
Φωστῆρες ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔχουνε τὴ χάρι.
47 Καὶ διὰ τοῦτο σιωπῶ ὅλους του τοὺς ἐπαίνους,
Διότι 'δῶ χρειάζονται σοφούς, πεπαιδευμένους.
48 Ζητῶ νὰ 'βρῶ φιλόσοφο ὡσὰν τὸ Δημοσθένη,
Διότ' αὐτὸς ἐπαίνεσε τὴ θαυμαστὴν 'Ελένη.
49 Ὁ ἔρωτας εἶν' ὁ γαμπρὸς κι' ἡ νύφη 'Αφροδίτη,
Κι' ἄλλος δὲν ἦταν ἄξιος νὰ 'μπῇ 'ςὲ τέθοιο σπίτι.
50 Ἡ νύφη εἶνε ὥμορφη 'σὰν τοῦ πονέντε τ' ἄστρο
Καὶ 'σὰν τὸ τριαντάφυλλο τὸ κόκκινο καὶ τ' ἄσπρο.
51 Κουμπάρε, ρήγα τσῆ Φραγκιᾶς καὶ πρίντζηπα τῆς Πόλις
Καὶ γενεράλε καὶ κριτὴ τσῆ Σαντορίνης ὅλης.
52 Πρέπει καὶ τσῆ κουμπάρισσας τραοῦδι νὰ τση 'ποῦμε
Καὶ 'ς τὰ 'δικάν τση μὲ καλὸ νὰ 'πᾶμε νὰ 'φχηθοῦμε.
53 Εὐχαριστῶ τὸν Κύριο καὶ τὴν ἁγιὰ Λεοῦσα
'Ποῦ 'μπηκ' ὁ χαδεμμένος μου 'ς τὸ σπίτι 'ποῦ 'ποθοῦσα
54 Σήμερο ξένοι καὶ 'δικοί, φίλοι καὶ συγγενεῖς του
Χαίρουνται, χαδεμμένε μου, ς' τὴν τύχη τὴ 'δική σου.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΕΠΙΣΤΑΣΙᾼ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΜΟΣ Β'. — ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Η'.

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔῼ ΓΡΗΓΟΡΟΒΙῼ

Διὰ δύο λόγους ἐπιβάλλεταί μοι τὸ χρέος νἀναθέσω Ὑμῖν τὴν μικρὰν ταύτην συγγραφήν· τὸ μὲν ἕνεκα τῆς στοργῆς μεθ' ἧς ἐπελήφθητε ἐπ' ἐσχάτων τῆς μελέτης τῆς κερκυραϊκῆς ἱστορίας, ἧς ὀλίγα σημεῖα πρόκειται νὰ διαλευκάνῃ ἡ παροῦσά μου δημοσίευσις, τὸ δὲ ἕνεκα τοῦ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ἐπεδείξατε πρὸς τὰς τελευταίας μου ἐρεύνας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας.

Καὶ τὸ μὲν περὶ Κερκύρας ἱστορικὸν Ὑμῶν μελέτημα ἀνεγνώσαμεν εὐφροσύνως οἱ ἐν Ἑλλάδι φιλίστορες, ἐθέλχθημεν δὲ βλέποντες τὸν ἱστοριογράφον ὃν ἐκλεῖσεν ἡ μελέτη τῶν τυχῶν τῆς Ῥώμης κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, τρεπόμενον μετ' ἴσης ἀγάπης καὶ ἐξόχου δυνάμεως παραστατικῆς ἐπὶ τὴν ἐξεικόνισιν τῶν τυχῶν περιφανῶν Ἑλ-

ληνίδων πόλεων κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Ἡ δὲ αὐτὴ τροπὴ τῆς μελέτης, ἣν προὐκάλεσεν ἡ ἀνάγκη τῆς παραβολικῆς ἐξετάσεως τῶν ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν πραγμάτων ἐν τοῖς μέσοις αἰῶσι, ἐγέννησε τὰς περὶ τῶν μεσαιωνικῶν Ἀθηνῶν Ὑμετέρας εἰκόνας. Καὶ χαίρω μὲν μεγάλως ὅτι ἠδυνήθην διὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἐρευνῶν μου νὰ παράσχω Ὑμῖν ἔστω καὶ ὀλίγας γραμμὰς ἑτοίμους πρὸς τὴν Ὑμετέραν γραφήν. Εἶμαι δὲ Ὑμῖν ἰδίᾳ εὐγνώμων ἐπὶ τῷ ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἰδιαιτέραις Ὑμῶν πρός με ἐπιστολαῖς καὶ ἐν ταῖς δημοσίᾳ περὶ ἐμοῦ ἐκφρασθείσαις κρίσεσιν ἐπεδείξατε εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον καὶ θερμὴν ἀναγνώρισιν τῶν μέχρι τοῦδε παρ' ἐμοῦ καταβληθέντων ἀγώνων πρὸς διαλεύκανσιν τῆς ἱστορίας τῆς πρωτευούσης ταύτης τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος.

Ἀφιερόνων δ' Ὑμῖν εὐγνωμόνως τὴν μικρὰν ταύτην συγκομιδὴν ἀνεκδότων ἀναφερομένων εἰς τῆς Κερκύρας τὴν μεσοχρόνιον ἱστορίαν, ἀπεκδέχομαι ὡς ἀγαθὸν οἰωνὸν ὅσα μοι ἐγράψατε ἐπ' ἐσχάτων εὐχόμενος ἵνα τὴν ἐνθάρρυνσιν Ὑμῶν ἐκλάβω «τοὐλάχιστον ὡς πνοὴν μέλλουσαν νὰ πληρώσῃ τὰ ἤδη ἀναπεπταμένα ἱστία τοῦ ἱστορικοῦ μου σκάφους». Φθόνος οὐδεὶς ἂν ἡ πνοὴ αὕτη ἔρχεται ἐξ ἀκτῶν ἀπωτάτων. Εἶνε πνοὴ πνεύμονος ἰσχυροῦ μὴ προωρισμένη νὰ ἐκλίπῃ ἐν ταῖς κραδάνσεσι τοῦ περὶ ἑαυτὴν ἀέρος. Τοιαῦται δὲ πνοαὶ εἶνε ἀληθῶς ζωογόνοι. Εὐτυχεῖς οἱ μεγάλοι καὶ εὐγενεῖς ἐκεῖνοι οἵτινες ποιοῦνται τῆς δυνάμεως αὐτῶν χρῆσιν οὕτως ἀγαθήν.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἡ ἱστορία τῶν λαῶν καὶ τῶν πόλεων δὲν γράφεται οὔτε διὰ μιᾶς οὐδὲ ὑφ' ἑνὸς ἀνδρός. Ἐργασία γενεῶν ὅλων ἀπαιτεῖται ἵνα περισυναχθῇ, καθαρισθῇ καὶ χρησιμοποιηθῇ ἡ ἀναγκαία ὕλη, ἀπαραίτητος δὲ εἶνε ἡ συνδρομὴ καὶ ἐπάλληλος ἐνέργεια πολλῶν ἀνδρῶν, ἵνα ἡ μονογραφικὴ καὶ στερουμένη ἑνότητος προεργασία χρησιμεύσῃ εἰς τὴν δημιουργικὴν πλάσιν τοῦ ἱστοριογράφου. Ἡ Κέρκυρα εὐτύχησεν ἀνδρῶν μετ' ἰδιάζοντος ζήλου καὶ προςηκούσης ἐπιστημονικῆς μεθόδου ἐργασθέντων περὶ τὴν πάτριον ἱστορίαν, δυνάμεθα δὲ εἰπεῖν, ὅτι ἐκεῖ καὶ μόνον εὑρίσκομεν τὰς ἀρχὰς ἱστορικῆς σχολῆς, ἥτις ἄλλως παρ' ἡμῖν δυςτυχῶς λείπει. Ἐκεῖ καὶ μόνον ὑπῆρξε σειρὰ ὅλη λογίων ἐργασθέντων εὐμεθόδως ἐπὶ τῶν λίθων καὶ ἐν τοῖς ἀρχείοις, ὧν οἱ ἐπιγενέστεροι ἐμορφώθησαν διὰ τῶν διδαγμάτων καὶ τῆς μελέτης τῶν ἔργων τῶν προκατόχων. Τὸ φαινόμενον δὲ τοῦτο δὲν εἶνε ἄλλως δυςεξήγητον. Ἔνθα ὑπάρχει ἀρχεῖον καλῶς συντεταγμένον καὶ συστηματικῶς μελετώμενον, ἐκεῖ ἀναγκαίως θὰ γεννηθῇ ἱστορικὸν ἐργαστήριον, καὶ κατὰ ταῦτα δὲν ἔχει ἴσως ἄδικον ὁ Γερμανὸς ἀρχειοφύλαξ λέγων ὅτι ἔθνος στερούμενον ἀρχείων στερεῖται ἱστορίας. Ὅταν δὲ ἡ ἔρευνα γίνηται συστηματικῶς, εἶνε εὐχερεστέρα πως ἥ τε προςθήκη τῆς ἀνεκδότου ὕλης καὶ ἡ ἱστορικὴ αὐτῆς χρησιμοποίησις.

Οἱ περὶ τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς Κερκύρας διατρίψαντες οὐδενὸς ἠμέλησαν ὅπως αἱ σπουδαὶ αὐτῶν ἀποβῶσι καρποφόροι κατὰ τὸ ἐνόν· πλὴν δὲ τῶν ἐγχωρίων ἀρχείων ἐξητάσθησαν ἐπιεικῶς αἵ τε βιβλιοθῆκαι καὶ τἀρχεῖα τῆς Δύσεως. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ μελέται αὗται δύνανται ὁσημέραι νὰ συμπληρωθῶσι μᾶλλον μᾶλλον, οὐδαμῶς δ' ἀμφιβάλλω ὅτι

τὸ ἔκπαλαι ἐπικρατῆσαν ἐν Κερκύρᾳ ἱστορικὸν πνεῦμα θὰ συντελέσῃ εἰς τοῦτο προςηκόντως. Κατὰ καθῆκον δὲ προςφέρω κἀγὼ, συνδεόμενος ἄλλως πρὸς τὴν Κέρκυραν διὰ τῶν ἀναμνήσεων τῆς παιδικῆς ἡλικίας, συμβολὴν μικρὰν, δημοσιεύων κερκυραϊκά τινα ἀνέκδοτα, ἀποκείμενα ἐν διαφόροις βιβλιοθήκαις καὶ συντείνοντα εἰς διαφώτισιν, ἔστω καὶ μικρὰν, τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς νήσου. Τὴν δημοσίευσιν δ' ἑκάστου τούτων συνοδεύω διὰ παρατηρήσεων ἰδίων, ὅσας θεωρῶ ἀρκούσας πρὸς ἐξήγησιν τῶν ἀνεκδότων. Ἐν δὲ τῷ προλόγῳ τῷ προτασσομένῳ τοῦ ποιήματος τοῦ Νικολάου Κερκύρας ἐξηγῶ τοὺς λόγους δι' οὓς συμπεριέλαβον εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην τὸ ποίημα ἐκεῖνο, ὅπερ εἶνε ἐκ τῶν ἐνταῦθα δημοσιευομένων τὸ μόνον ἤδη πρότερον ἐκδεδομένον.

Ὡς εἰκὸς, ἐν τοῖς χειρογράφοις εὕρηνται τὰ ἐκδιδόμενα ἐνταῦθα γεγραμμένα ἐν συνεχείᾳ λόγου ἄνευ χωρισμοῦ τῶν περιόδων καὶ διαιρέσεως εἰς κεφάλαια καὶ παραγράφους. Ταῦτα ὑπῆρξαν ἐκ τῶν ἐμῶν ἔργων. Σημειοῦται δ' ἐνταῦθα καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὴν ἐμὴν συνήθειαν τὰς μὲν λέξεις ὅσας προςέθηκα μὴ ὑπαρχούσας ἐν τοῖς κώδιξι ἐδήλωσα διὰ τῶν ὀρθογωνίων ἀγκυλῶν [ ], τὰς δὲ κατ' ἐμὴν κρίσιν ἀφαιρετέας διὰ τῶν ὀξυγωνίων < >.

Ἐν τέλει ἐκφράζω χάριτας πολλὰς τῷ ἐν Κερκύρᾳ καθηγητῇ τοῦ γυμνασίου κ. Ἰωάννῃ Ῥωμανῷ καὶ τῷ ἐνταῦθα ὑφηγητῇ τῆς θεολογίας κ. Παναρέτῳ Κωνσταντινίδῃ ἐπὶ ταῖς σημειώσεσι δι' ὧν διεφώτισάν τινα τῶν ἐμῶν ἀπορημάτων καὶ ἐπλούτισαν τὴν ἐκδιδομένην ἐνταῦθα ὕλην, ὡς ἐν οἰκείῳ χώρῳ ἰδίᾳ δηλοῦται.

ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑ ΘΕΡΙΝΟΝ

Περὶ Ἀρσενίου, τοῦ ἐναρέτου καὶ σοφοῦ μητροπολίτου Κερκύρας, ἐγράφησαν ἤδη πρὸ ἡμῶν τὰ προςήκοντα ὑπὸ ἄλλων τε καὶ τοῦ Φαβρικίου,[1] μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου[2] καὶ μετ' ἐκεῖνον ὑπὸ τοῦ προλύτου τῆς θεολογίας καὶ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας κ. Σπυρ. Π. Παπαγεωργίου.[3]

Ὁ κλεινὸς οὗτος γόνος τῆς Βηθανίας, ὃν ἐπ' ἴσης ἐτίμησε καὶ τιμᾷ ὡς ἅγιον ἥ τε καθ' ἡμᾶς ὀρθόδοξος καὶ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, γεννηθεὶς ἐν ἔτει 876, τὴν μὲν νεότητα διῆλθεν ἐν Σελευκείᾳ, μεταβὰς δ' εἶτα εἰς Ἱεροσόλυμα κἀκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔτυχεν αὐτόθι ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Τρύφωνος μεγάλων τιμῶν, ἕως ὁ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἀνήλικος υἱὸς Θεοφύλακτος πατριαρχεύσας ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸν χηρεύοντα ἀρχιερατικὸν θρόνον τῆς Κερκύρας, ὃν ἐκόσμησε διὰ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ παιδείας περὶ τὰς δύο, ὡς φαίνεται, ἐτῶν δεκάδας.

Ὁ Ἀρσένιος Κερκύρας εἶνε μέχρι τοῦδε γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς ἐκ δύο ἐγκωμιαστικῶν λόγων, τοῦ εἰς τὸν ἀπόστολον Ἀνδρέαν καὶ τοῦ εἰς τὴν μεγαλομάρτυρα Βαρβάραν. Ἀμφότερα δὲ τὰ ἐγκώμια ταῦτα, ὧν μικρὰ ἀποσπάσματα ἐξεδόθησαν τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Ἀλλατίου, πρῶτος ἐδημοσίευσεν ὁλόκληρα ὁ Μουστοξύδης.[4]

Εἰς τὰ ἤδη δ' ἐκδεδομένα ἔργα τοῦ ἱεράρχου προςτίθημι τὸ ἐνταῦθα τὸ πρῶτον δημοσιευόμενον Ἐγκώμιον εἰς τὸν μάρτυρα

1 Bibl. Graeca ἐκδ. Harles, τόμ. I', σ. 490 κ. ἑ.

2 Delle cose Corciresi σ. 409 κ. ἑ.

3 Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου μητροπολίτου Κερκύρας. Ἐν Κερκύρᾳ 1872.

4 Delle cose Corciresi ἐν τῷ Παραρτήματι (appendice) ὑπ' ἀρ. M, σελ. XXIII-XXX, καὶ N, σ. XXX-XXXIV.

Θερῖνον. Εὕρηται δὲ τοῦτο ἔν τινι κώδικι τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Κουτλουμουσίου. Ὁ κῶδιξ οὗτος, εἰς ὃν ἔδωκα, κατὰ τὴν τὸ παρελθὸν ἔτος γενομένην ὑπ' ἐμοῦ κατάταξιν τῶν ἁγιορειτικῶν χειρογράφων, τὸν ἀριθμὸν 189 τῆς κουτλουμουσιακῆς βιβλιοθήκης εἶνε γεγραμμένος ἐπὶ χάρτου εἰς 8ον τὸν ιδ' καὶ ιε' αἰῶνα, σύγκειται δ' ἐκ φύλλων 120 καὶ περιέχει τὰ ἑξῆς·

1. φ.1,α. «Παντολέοντος διακόνου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας διήγησις θαυμάτων μερικὴ τοῦ παμμεγίστου ἀρχαγγέλου Μιχαήλ».

Ἀρχ. «Μεγάλαι καὶ πολλαὶ καὶ ποικίλαι τῆς ἀσωμάτου καὶ μεγαλοπρεποῦς ἀρχαγγελικῆς σου ἀρετῆς καὶ ἀξίας αἱ ἔννοιαι».

Τέλ. «Ὁ εἷς τῶν ἑπτὰ ἀρχαγγέλων τῶν ἀναφερόντων τῷ θεῷ τὰς προσευχὰς τῶν δικαίων». Μένει δὲ ἡ διήγησις αὕτη κολοβὴ ἐν τῷ κώδικι.

2. φ.25,α. «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐγκώμιον εἰς τοὺς Μακκαβαίους».

3. φ.42,α. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Μαρκιανόν.

4. φ.56,α. Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὸν ἐξισωτὴν Ἰουλιανόν.

5. φ.71,α. Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὸν Γρηγόριον Νύσσης.

6. φ.77,β. Τοῦ αὐτοῦ λόγος συντακτήριος εἰς τὴν τῶν ρν' ἐπισκόπων παρουσίαν.

7. φ.102,α. Τοῦ αὐτοῦ περὶ πτωχοτροφίας.

8. φ.107,α. «Ἀρσενίου ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Θερίνον (sic) τὸν μάρτυρα».

Ἀρχ. «Ἐμέλλομεν ὦ φίλοι, καὶ τὸν ὑμέτερον ἀναδέξασθαι πόλεμον».

Τέλ. «Καὶ τὴν ἐπινίκιον τῶν θείων ἀγώνων πληροῦντες ὑπόμνησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.»

9. φ.118,α. «Μαρτύριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θερίνου ἐν πόλει Βοτρωτῷ μαρτυρίσαντος (sic)».

Ἀρχ. «Βασιλεύοντος τοῦ ἀσεβεστάτου καὶ παρανόμου Δεκίου ἦν διωγμὸς μέγας κατὰ τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν».

Τέλ. «Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐδυσφήμει καὶ ἤχθετο καὶ ὠργίζετο καὶ ἄφνω γίνονται βρονταὶ καὶ σεισμὸς τοιοῦτος». Ἡ διήγησις αὕτη μένει κολοβὴ ἐν τῷ κώδικι, ὅςτις περατοῦται ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις.

Ὁ κῶδιξ ἀποτελεῖται ἐκ μερῶν δύο, ὧν τὸ μὲν πρῶτον, ἀπὸ φ. 1-106, ἐγράφη κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, τὸ δὲ δεύτερον ἐγράφη πρότερον δι' ἄλλης χειρὸς τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα.

Κατὰ ταῦτα τοῦ Ἀρσενίου τὸ ἐγκώμιον, περιλαμβανόμενον ἐν ταῖς φύλλοις 107,α-108,α, ἐγράφη ὑπὸ βιβλιογράφου τοῦ ιδ' αἰῶνος. Καθ' ὅσον δὲ γνωρίζω, δὲν μνημονεύεται ὑπάρχον ἐν ἄλλῳ τινὶ χειρογράφῳ ἐκ τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς γνωσταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης· ὁ δὲ κουτλουμουσιακὸς κῶδιξ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ μόνος περιέχων αὐτό.

Ὁ μάρτυς Θερῖνος εἰς ὃν ἀποτείνεται τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ἀρσενίου ἐμαρτύρησεν ἐν Βουθρωτῷ τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου. Ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην δύο μαρτύρων ὁμωνύμων, τοῦ μὲν τῇ 23 Ἀπριλίου, τοῦ δὲ τῇ 6 Μαΐου, ὧν πάντως ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀρσενίου ἐγκωμιαζόμενος εἶνε ὁ πρῶτος. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ Συναξάρια καλοῦσιν ἀμφοτέρους Θερινούς, ἐσφαλμένως. Τὰ κατὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ οἷα ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ ἱεράρχου δὲν διαφέρουσιν οὐσιωδῶς ἀπὸ τῶν ἄλλων ὁμοίων διηγήσεων. Ἡ δ' ὑπὸ τοῦ Ἀρσενίου ἔκθεσις τοῦ ἐγκωμίου ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τἆλλα ἐγκώμια τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐν οἷς τῆς διηγήσεως περὶ τοῦ μαρτυρίου προτάσσεται προοίμιον γενικόν, ὅπερ ἐν μὲν τοῖς ἐγκωμίοις τοῦ μάρτυρος Θερίνου καὶ τῆς ἁγίας Βαρβάρας εἶνε μακρότερον, βραχύτερον δ' ἐν τῷ εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Ἀνδρέαν.

Ὡς θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης, χαρακτηριστικὴ ἐν τῇ συγγραφῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν προκειμένῳ ἀπογράφῳ αὐτῆς εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ εὐφωνικοῦ λεγομένου *ν* καὶ πρὸ συμφώνου, σχεδὸν πάντοτε. Ἄξιαι δὲ παρατηρήσεως εἶνε καὶ δύο ὀνομαστικαὶ ἀπόλυτοι, ἐν σ. 480,19 «τοῦτο γὰρ ποιῶν, ὦ δικαστά, εἰς μακρόν σοι παρεκτείνεται τὸ ἀνήνυτον» καὶ ἐν σ. 483,16 «κατασκευάζει κάμινον, ἐκκαύσας τε ταύτην ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ καὶ ἐν αὐτῇ βληθῆναι προστάττει τὸν δίκαιον» ἂν μὴ ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ χωρίῳ ὑπεισέφρησε παράπτωμά τι τοῦ βιβλιογράφου, ὡς ἐδήλωσα ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει, θεωρῶν ἀφαιρετέον τὸν σύνδεσμον *καί*.

Νέαι δὲ λέξεις, οὔπω τεθησαυρισμέναι ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, εὕρηνται ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ Ἀρσενίου εἰς Θερῖνον αἱ ἑξῆς· *πατρελασία* ἐν σελ. 482, στ. 8 *προςκαλινδοῦμαι* ἐν σελ. 478,8, *στηλιτευτής* ἐν σελ. 485, στ. 22.

Ἡ δὲ ἱστορικὴ χρησιμότης τοῦ ἄλλως γλαφυροῦ τούτου ἔργου τοῦ Ἀρσενίου εἶνε μετρία τις καὶ ἔμμεσος μόνον. Κυρίως δὲ διδακτικὰ εἶνε τὰ ἐν σ. 475, 12-19 λεγόμενα, ἅτινα, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς παρασελιδίας σημειώσεως, ἀναφέρονται εἰς τὴν Κέρκυραν, ἧς οὕτω μανθάνομεν τὴν εὔκτιστον καὶ ὡραίαν ὄψιν κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, ἐν ᾧ ἀργότερον, μετὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Νορμαννῶν, θὰ ἴδωμεν αὐτὴν μεγάλως πεσοῦσαν. Ἐκ δὲ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι, στ. 20 - 24, λεγομένων περὶ Βουθρωτοῦ διδασκόμεθα τὸ ἰχθυοπληθὲς καὶ εὔφορον τῆς ἠπειρωτικῆς ἐκείνης πόλεως κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους.

Μετὰ τὰς βραχείας ταύτας προειςαγωγικὰς παρατηρήσεις δημοσιεύω ἐν τοῖς ἑξῆς αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ λόγου τοῦ Ἀρσενίου.

ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΘΕΡΙΝΟΝ ΤΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑ

---

1. Ἐμέλλομεν, ὦ φίλοι, καὶ τὸν ὑμέτερον ἀναδέξασθαι πόλεμον· ἐμέλλομεν καὶ τὴν ὑμετέραν ὑπενεγκεῖν τυραννίδα. Προκείμεθα γὰρ καθ' ἑκάστην πανήγυριν εὐχείρωτοι καὶ ὑπόχρεοι καὶ οὐκ ἔστι τις ὁ συγγινώσκων ἡμῖν οὔτε τῆς ἀσθενείας οὔτε τῆς ἀπειρίας, ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν ἑκάστῳ σπουδή, τὸ ἀεὶ νικᾶν ἡμᾶς καὶ ὑπὸ χεῖρα ἔχειν καὶ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦτο στάδιον, ὅτε βούλεται, τῶν λόγων ἄγειν. 2. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τῇ ἐπαινετῇ ὑμῶν ἐνστάσει καὶ νῦν νενικήμεθα, ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς προθυμότατα τὴν ἐπίδοσιν καὶ εἴθε γένοιτο τὸ ὄφελος ἄξιον καὶ τῆς φιλονεικίας ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τῆς ἐπιδόσεως ἴσον. Φθεγξόμεθα γάρ τοι πρὸς ὑμᾶς ὃ καὶ τῷ μάρτυρι φίλον καὶ ὑμῖν εἰς ψυχὴν ἀνακομίζον τὸ κέρδος.

3. Ἀγαθὸν πανήγυρις, ἀδελφοί, ὅταν ᾖ ἐν φόβῳ θεοῦ || καὶ πρὸς θεὸν φέρῃ καὶ τῶν ἀτόπων ἀπανιστᾷ. Ἀγαθὸν πανήγυρις ὅταν ἐμπορίαν ἔχῃ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν φιλαδελφίαν δι' ἀγάπης ἐμπολιτευομένην. Ἀγαθὸν σχολή, ὅταν λόγῳ θεοῦ ἀνοίγωμεν στόμα καὶ τὰς ὑψώσεις αὐτοῦ φέρωμεν ἐν τῷ λάρυγγι καὶ μελετῶμεν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός. Ἀγαθὸν σχολή, ἐν ᾗ προσευχὴ ἀπερίσπαστος καὶ ὕμνοι πνευματικοὶ καὶ θείων λογίων ἀκρόασις καὶ βουλεύματα εἰς σωτηρίαν συντείνοντα· ἐν ᾗ σωφρονίζεται γέλως καὶ θυμὸς χαλινοῦται καὶ ὀφθαλμὸς παιδαγωγεῖται πρεπόντως καὶ νοῦς ἀπλανὴς τηρεῖται

3. καθεκάστην. 4. τίς. ἡμῶν. 6. Ἡ λέξις ἔχειν γέγραπται ἐν τῇ ὤᾳ. 7. οὐκ οὖν. 9. ἐπίδωσιν. 10. ἴσον φθεξόμεθα. 11. Ἐν τῇ ὤᾳ ὡραῖον. 13. || Κώδ. 107, 6. 17. φέρομεν.

καὶ πρὸς θεὸν αἴρεται. 4. Πονηρὰ σχολὴ ἐν ᾗ κατεσθίομεν ἀλλήλους ταῖς συκοφαντίαις καὶ κραιπάλης ἀφορμὴν καὶ ᾀσμάτων πορνικῶν καὶ παιγνίων αἰσχρῶν τὰς μαρτυρικὰς πανηγύρεις ποιοῦμεν. Πονηρὰ σχολὴ, ἐν ᾗ εἰς ἄλλο τι οὐδὲν εὐκαιροῦμεν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. «Σχολάσατε γὰρ καὶ γνῶτε» φησὶν ὁ θεῖος ψαλμὸς, «ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ θεός». Καὶ πῶς δυνάμεθα χωρῆσαι γνῶσιν θεοῦ, μεριμνῶντες ἀεὶ τὰ τοῦ κόσμου καὶ τοῖς || περισπασμοῖς τῆς σαρκὸς ἐμβραδύνοντες; Πῶς δυνατὸν εἰς ψυχὴν στενοχωρουμένην ὑπὸ πονηρῶν διαλογισμῶν τὴν περὶ θεοῦ ἔννοιαν εἰςελθεῖν; 5. Τὴν οὖν τοιαύτην σχολὴν οὐ δεῖ καλεῖν σχολὴν, ἀλλὰ πονηρίας διδάσκαλον. Τί γὰρ τὰ ξύλα καὶ ὁ χόρτος καὶ ἡ καλάμη πρὸς τὸν χρυσὸν, τί δὲ χορὸς μεθυόντων καὶ σχολὴν ἀγόντων εἰς τὸ καινοποιεῖν πρὸς παλαίσματα καὶ ἀγῶνας μαρτύρων;

6. Μὴ τὰ τῶν ἀκολάστων, ὦ φιλομάρτυρες, ἀλλὰ τὰ τῶν σωφρονούντων, μηδὲ τὰ τῶν θεάτρων, ἀλλὰ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν, μηδὲ τὰ τῶν φιλολοιδόρων, ἀλλὰ τὰ τῶν φιλολογούντων διώκειν ἐθίσωμεν ἑαυτοὺς καὶ καταντήσωμεν θεὸν συνεργὸν ἔχοντες εἰς ἀρετῶν τελειότητα. Ταῦτα γὰρ διώκοντες ὡς συναγωνισταὶ τῶν μαρτύρων τοῖς τῆς δικαιοσύνης στεφάνοις δοξασθησόμεθα.

7. Ἐπεὶ οὖν κατηρτίσαμεν ὑμᾶς τοῖς βραχυτάτοις ῥήμασι τούτοις καὶ προοιμίοις τοῦ λόγου καὶ πρὸς τὴν πανήγυριν ηὐτρεπίσαμεν, φέρε δὴ καὶ τὰ τοῦ μάρτυρος ἀγωνίσματα ταῖς φιλοθέοις ὑμῶν ἐνηχήσωμεν ἀκοαῖς, εἰ καὶ τῆς ἀξίας ἧττον, || ἀλλ' οὖν τῆς προθυμίας ἐλλεῖπον οὐδέν. 8. Τὸν μέγαν τοῦτον τῆς ἀληθείας ἀθλοφόρον καὶ μάρτυρα τὸν συγκροτήσαντα τὸν ἱερὸν τοῦτον σύλλογον καὶ πάντας θεατὰς τῶν ἑαυτοῦ ἀγώνων παραστησάμενον πῶς ἂν ἀξίως θαυμάσωμεν ἢ πόθεν

4. ποιῶμεν. 5. τί. 8. || Κώδ. 108,α. 9. στενωχωρουμένην 12. τὸ χρυσὸν. 14. ἀγώνας. 16. μηδὲ. 18. ἐθίσομεν. 25. ἧττον ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἦτον. || Κώδ. 108, β. 26. μέγα.

αὐτῷ τοὺς τῶν ἐπαίνων στεφάνους ὡς οἷόν τε πλέξωμεν; Ἆρα κατὰ τοὺς νόμους τῶν ἔξωθεν ἐγκωμίων, ἐκ γένους, ὃ διαιρεῖται εἰς πατρίδα, προγόνους τε καὶ πατέρας; ἆρα πάλιν ἐκ κάλλους ἢ ῥώμης ἢ τάχους σώματος; ἆρα ἐξ ἀνατροφῆς ἢ πράξεως ἢ συγκρίσεως; 9.Οὐ μὲν οὖν πως δυνατόν τι τούτων αὐτῷ ἀφορμὴν παρέξειν εἰς εὐφημίαν. Αὐτὸς οὖν ἑαυτῷ ἐκ τῶν οἰκείων ἀγώνων πλέκει τὸν στέφανον, ἀμιγῆ τῶν ἔξωθεν ὡραϊσμάτων τοῦτον τηρῶν, καὶ ἡμῖν αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν προτρέπεται, ἐκ τῶν οἰκείων πόνων τῆς ἀρετῆς τηρεῖν ἑαυτοὺς καὶ μὴ τοῖς ἔξωθεν κόσμοις ἐγκαλλωπίζεσθαι, ὃ καὶ ζῶσιν ἡμῖν κτῆμα τίμιον καὶ ἀπελθοῦσι μέγιστον ἐγκωμίων κεφάλαιον. 10.Καὶ εἰκότως. Ποία γὰρ ἐκ τού || του ἡμῖν σεμνότης προςγίνεται εἰ ἡ πόλις ἡμῶν τείχεσι μακροῖς περιείληπται ἐκ λίθου τετραπέδου καὶ θαυμαστοῦ καὶ εἰς τρίχα συνηρμοσμένου, εἰ ναῶν μεγέθει καὶ κάλλει κεκοσμημένων λαμπρύνεται, ἀλλὰ καὶ παντοίοις δένδροις φυτῶν ὡς παράδεισος ὡραΐζεται, ἑκάστῳ καιρῷ τὸν πρόσφορον καρπὸν ἀπονέμουσιν; Τὸ δὲ μεῖζον, πηγαὶ πολλαὶ αὐτῇ καὶ ἀείρρυτοι διειδεστάτων ναμάτων καὶ μάλα ψυχρῶν, τοῖς ἀντλεῖν ἐθέλουσιν ἐμπιπλᾶσαι. Τί τούτων ἡμᾶς, εἰ μὴ ἀρετὴ ἡμῶν τὸν βίον κοσμεῖ, βελτίους ποιῆσαι δύναται; 11.Ἤπου καὶ τὰ περὶ γείτονα πόλιν διηγούμενοι τῇ ὑμετέρᾳ, λέγω ὡς πολλῆς ἐστιν εὐπαθείας ἀνάμεστος· ἰχθύες γὰρ ἐν αὐτῇ ὅτι μάλιστα πλεῖστοι καὶ ὀστρέων γένη πολλὰ τοῖς τε κτήνεσιν ὁ νομὸς ἀμύθητος καὶ αὐτοφυῆ τὰ κηπεύματα· οὐδὲν ἕτερον ποιήσομεν ἢ ἑαυτοὺς ἀπατήσομεν, ὡς διὰ τῶν τῆς γαστρὸς ἐμφορημάτων τοῖς ἀνδράσιν ἐκπληροῦντες τὸν ἔπαινον. Γνῶμεν οὖν ὡς οὐδὲν τούτων ἡμᾶς βελτίους ποιῆσαι δύναται ἢ ἀρετὴ μόνη ἣ καὶ ζῶσι συνῆν καὶ τελευτήσασι || παραμένει.

3. προγόνων. πατέρων. κάλους. 4. ἐξανατροφῆς. 5. οὐ. πῶς. 10. ἐγκαλωπίζεσθαι. 12. || Κώδ. 109,α. 13.Ἐν τῇ ὤᾳ τὴν Κέρκυραν λέγει. 16. ἑκάστων. 18. διηδεστάτων. μάλλα. 19. ἐμπιπλῆσαι. 20. εἴ που. 21. τὴν ὑμετέραν. 23. μάλλιστα. 24. ἀμήθητος. ποιήσωμεν. ἀπατήσωμεν. 28. || Κώδ. 109, β.

12. Εἰκότως καὶ τὸν μάρτυρα ταῦτα πρὸς ἡμᾶς εἰπεῖν σήμερον· «ἄνδρες οἱ τῶν ἐμῶν ἀγώνων ἐκ πίστεως θεαταί, πόθεν ἐγὼ τοιαύτην ἐκτησάμην τὴν δόξαν, ὡς οὐ μόνον τὰς ἐτησίους ταύτας εὐφημίας δέχεσθαι καὶ τιμάς, ἀλλά γε καὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἀφικνουμένων τὸ σέβας; Οἱ μὲν γὰρ τῷ τάφῳ προςπίπτοντες καὶ ταῖς πλαξὶ τὸ μέτωπον προςαράσσοντες ὡς εὐλογίαν καὶ ἁγιασμὸν τὴν ἐπαφὴν εἶναι πιστεύουσιν· ἕτεροι, θερμοτέρῳ τῷ πόθῳ προςκαλινδούμενοι, ὡς πόνων ἀπαλλαγὴν τοῦτο λογίζονται καὶ μέντοι καὶ λαμβάνουσι κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως· ἄλλοι καὶ τὸν ἐπικείμενον χοῦν τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς ἀναπαύσεως ὡς δῶρον κομίζονται, καὶ γίνεται αὐτοῖς διὰ τὴν ἐκπεμπομένην ἐξ αὐτοῦ χάριν χρυσοῦ τιμιώτερος. 13. Πόθεν οὖν ταῦτα ἀπολαμβάνετε, οἱ τῆς Χριστιανῶν πίστεως ὑπηρέται καὶ φιλομάρτυρες; Οὐκ ἐκ προγόνων ἄνωθεν εὐπατρίδων, οὐδ' ἐκ πατέρων περιφανείας καὶ πολιτικῆς τινος δυναστείας αἱ τιμαὶ αὗταί μοι καὶ δωρεαί. Πένης γὰρ ἤμην τῷ ὄντι κἂν ἐν αὐταρκείᾳ || πάλαι διετέλουν τοῦ βίου, εἰ καὶ τὰ νῦν εἰμι πλούσιος καὶ τῶν ἐνδόξων περιφανέστερος. 14. Ἀλλ' οὐδὲ πόλις ἀνδρῶν εὔφορος καὶ βοσκημάτων παντοδαπῶν αὐτάρκης τροφός, στοῶν κάλλεσι καὶ μαρμάρων πολυτελείαις, λοετρῶν τε χαριεστάτων λαμπρότησι καλλυνομένη καὶ ἑρκίοις ἐρυμνοτάτοις ἠσφαλισμένη, ἃ οὐδὲ τοὺς ἐγείραντας ὤνησε, τῆςδέ μοι τῆς δόξης ἐγένετο πρόξενος. Ἐξ αὐτῆς γὰρ ἤμην τῆς μικρᾶς ἣν ζῶν παρῴκησα καὶ θανὼν τάφον ἐκτησάμην· ἀλλὰ πίστις δι' ἔργων βεβαιουμένη καὶ ἡ πρὸς τὸ παθεῖν διὰ τὸν ἑκουσίως παθόντα Χριστὸν ἐπίδοσις, ταῦτά μοι γέγονεν ὁδὸς σύντομος πρὸς τὴν ἄνω Σιών, τὴν τοῦ θεοῦ μητρόπολιν, ταῦτά μοι θύρα καὶ εἴσοδος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐχρημάτισε. 15. Μηδεὶς οὖν ἑαυτὸν ἀπατάτω, περιφανείαις γέ-

5. καθεκάστην. 16. αὗται. 17. αὐταρκία. || Κώδ. 110,α. 18. εἰμί. 20. αὔταρκες. 22. εὐρυμνοτάτοις. 23. ὄνησε. τῆς δε με. 26. ἐπίδωσις [τ]αῦτα. 28. ταῦτα. 29. μηδείς.

νους καὶ πλούτῳ ῥέοντι καὶ ταῖς ἄλλαις εὐημερίαις ἐναβρυνόμενος. Ταῦτα γὰρ πάντα παρέρχεται καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλοις γενήσεται, τυχὸν καὶ οἷς οὐκ ἐλπίζομεν. Ἐκ τῶν οἰκείων πόνων συγκομιεῖται τοὺς καρποὺς ἕκαστος, τοσοῦτον θερίσας ὅσον καὶ ἔσπειρεν καὶ τοσοῦτον ἀποληψόμενος ὅσον καὶ ἐδάνεισεν, ὅτι πόνοι, || φησί, γεννῶσι δόξαν καὶ ἀγῶνες νόμιμοι προξενοῦσι στεφάνους.

16. Ἀλλ' ἐπαινετέον ὅθεν ἐξήλθομεν τὰ ἐξαίρετα τοῦ μάρτυρος σαφηνίσοντες δι' ὧν ἑαυτῷ τοὺς στεφάνους ἐπλέξατο. 17. Οὗτος τοίνυν ὁ τῆς εὐσεβείας γενναῖος ἀγωνιστής, ὁ εὐγενὴς διὰ τὴν τῆς εἰκόνος συντήρησιν καὶ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἐξομοίωσιν καὶ τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν εὐγενέστερος καὶ ὢν καὶ καλούμενος, θείῳ ζήλῳ πυρποληθεὶς τὴν διάνοιαν καὶ τοῖς τῆς πίστεως ὅπλοις καὶ τῆς ἐλπίδος θωρακισθεὶς παρατάττεται τῷ πολεμίῳ. Ὁ δὲ πόλεμος οὐκ ἐξ ἐφόδου βαρβαρικῆς συγκροτούμενος ἦν, ἀλλ' ἐξ ἐπινοίας σατανικῆς καὶ θεομάχων βουλευμάτων καὶ προςταγμάτων. 18. Ἐμαίνετο γὰρ κατὰ τῶν εὐσεβῶν Δέκιος καὶ πᾶς Χριστιανὸς ἠλαύνετο καὶ συνελαμβάνετο καὶ πρὸς θάνατον ἤγετο, καὶ τὰ πονηρὰ δικαστήρια κατὰ πόλιν καὶ οἱ κριταὶ τῆς ἀδικίας πρὸς τὰ τοιαῦτα ὀξεῖς, τὸ πῦρ ἕτοιμον, τὰ ξίφη ἠκονημένα, αἱ ῥάβδοι πρὸ τοῦ βήματος, πεπηγμένον τὸ ξύλον. Ἔνθεν ἡ σιδηρᾶ κλίνη, ἐκεῖθεν ὁ ἀλυσιδωτὸς χιτωνίσκος· καὶ οἱ μὲν τὸ πῦρ ἀνῆπτον, οἱ δὲ τοὺς ὀβε || λίσκους ἐκόμιζον, ἕτεροι τὸν τροχὸν κατεσκεύαζον καὶ ἄλλοι τὰς μάστιγας ἔφερον καὶ πάντα καταπλήξεως καὶ φόβου μεστὰ οὐ μόνον τότε τοῖς ὁρῶσι καὶ πάσχουσιν, ἀλλὰ καὶ νῦν τοῖς ἀκούουσι. Πρὸ τῆς πείρας ὁ κίνδυνος, πρὸ τῆς ζάλης τὸ ναυάγιον, πρὸ τῆς τομῆς τοῦ ξίφους ὁ τῆς ψυχῆς θάνατος. Ἡ γὰρ ποικίλη τῶν βασανιστηρίων ὀργάνων κατασκευὴ χαλεπώ-

1. ἐναμβρυνόμενος. 6. || φ. 110, 6. 12. ἀφηλίου. 19. κατάπόλιν. 22. σιδηρά. ἀλυσιδωτός. 24. || Κώδ. φ.111,α. 29. χαλεπότερον.

τερον ἐνεποίει πρὸ τῆς πείρας τοῦ πάθους τοῖς ἀνάνδροις τὸν φόβον. 19. Ἀλλ' ὁ στερρὸς οὗτος ἀδάμας καὶ ῥωμαλέος τὸ φρόνημα, μηδὲν ὑποπτήξας τῶν ὁρωμένων, προθύμως ἔφη πρὸς τὸν δικάζοντα· καὶ τί φησι πρὸς αὐτόν; «Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. Μὴ οὖν οἴου με ἄλλως, ὦ ἄρχον, ἐνταῦθα παρεῖναι ἢ ἵνα κρείττον' ἐμαυτὸν τοῦ σοῦ φρονήματος παραστήσω καὶ ἐλέγξω παρρησίᾳ τὴν σὴν ἀθεότητα, δείξω σου τὰ σεβάσματα εἴδωλα ὄντα κωφά, τέχνης ἔργα καὶ χειρῶν πλάσματα καὶ δαιμονίων ἀκαθάρτων κατοικητήρια τῶν ἀπατώντων τοὺς θεομάχους, οἷς μένει τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον σὺν πᾶσι τοῖς πειθομένοις αὐτοῖς.»

20. Ὡς οὖν εἶδε τὴν παρρησίαν καὶ τὸ εὔτολμον ὁ ἀγὸς || τοῦ ἀνδρός, ἐνεγκὼν ὡς πανοῦργος μικρὸν καὶ τὸν ἔλεγχον, ὡς ἂν μὴ πρὸς ὀργὴν ὀξύρροπος τοῖς παροῦσι φανῇ· «ἀπείρως, ἔφη, τῶν δικαστηρίων ἔχεις, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τῶν βασάνων· διὰ τοῦτο πρὸς ἀθυροστομίαν ἐχώρησας καὶ τὰ θεῖα ἐνύβρισας καὶ τὸ ὑψηλὸν τοῦ δικαστηρίου κατεφρόνησας. Ἀλλ' ὅταν ἀμφοτέρων τὴν πεῖραν λάβῃς, τότε καὶ τὸν ὄγκον τῆς μανίας σου κατευνάσεις καὶ λογισμῷ σώφρονι ποιήσεις τὰς ἀνθυποφοράς. Ἀλλὰ πρὸ τῆς πείρας πειθήνιος τῶν βασιλικῶν γενοῦ προσταγμάτων, πρόσελθε τῷ Διὶ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς καὶ τὰς νενομισμένας θυσίας τούτοις ἀναντιρρήτως προσάγαγε, ἵνα καὶ τοῖς λοιποῖς ὁδὸς φανῇς πρὸς τοῦτο καὶ θύρα καὶ τὰς παρὰ βασιλέως καὶ ἡμῶν ἀπολήψῃ τιμάς. Πολὺς γὰρ ὁ ἀγὼν τῷ βασιλεῖ καὶ ἡμῖν τὸ παραστήσασθαι πάντα ἄνθρωπον τοῖς θεοῖς ἓν φρόνημα καὶ μίαν πρὸς αὐτοὺς γνώμην ἔχοντα. Εἰ δὲ μικρὸν ἀνανεύσειαις, ἴσθι ὅτι πρὸς τῇ ἀπειθείᾳ καὶ τῶν τετολμημένων

2. ῥωμαλαῖος. 3. μηδὲν. 4. Ἡ λέξις μὴ ἐπιγέγραπται ἄνωθεν νεωτέρᾳ χειρί. ζητοῦσι. 6. ἄρχων. κρείττων. 12. || Κώδ. φ. 111, 6. 19. κατευνάσῃς. 20. βασιλεικῶν. 22. ἀναντηρήτως. 23. φανεὶς. παραβασιλέως. 26. ἔχοντας. 27. ἀπειθία.

εἰςπραχθήσῃ τὰς δίκας». 21. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν ἐσιώπα. Ὁ δὲ μάρτυς — ἦν γὰρ εἰπεῖν οὐκ ἀδύνατος πρὸς τὰς ἀποκρίσεις — «Θεοὺς μέν, ἔφη, πολλοὺς ἐγὼ || οὔτε ἔγνων, οὔτε δὲ γνώσομαι. Πῶς γὰρ θεοὶ οἱ παντὸς ἀγαθοῦ ἔρημοι καὶ πάσης κακίας δημιουργοί; Ἀπατεώνων δὲ δαιμόνων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπ' ἐκείνων ἐνεργουμένων εἰκόνας στήσαντες σέβεσθε καὶ τιμᾶτε. 22. Ἀλλ' ἐμοὶ θεὸς ὁ πάντα ἐξ οὐκ ὄντων θείῳ λόγῳ παραγαγὼν εἰς τὸ εἶναι συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Τιμῶ τὸν λόγον ὃν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἀρρεύστως καὶ ἀπαθῶς πρὸ τῶν αἰώνων ἐγέννησεν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὸν κόσμον ἀπέστειλεν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν· ὃς σκηνώσας ἐν παρθένῳ ἁγίᾳ, προκαθαρθείσῃ τῷ θείῳ πνεύματι, προῆλθεν ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπος τέλειος μὴ ἐκστὰς τῆς θεότητος, αὐτὴν τὴν κυήσασαν παρθένον ὡς πρὸ τοῦ τόκου καταλιπών, καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐταπείνωσεν ἵνα λάθῃ τὸν πάλαι τὸν ἄνθρωπον ἀπατήσαντα ἀποστάτην δαίμονα, ὥςτε καὶ σταυρὸν ὑπομεῖναι ἑκουσίως καὶ θάνατον· καὶ ἔλαθε καὶ ἐδελέασεν αὐτὸν τῆς σαρκὸς τῷ προςλήμματι, καὶ τούτῳ ὡς βροτῷ προςβαλόντα συνήθως ὡς θεὸς ἐχειρώσατο καὶ κατέβαλεν ὀλέσας αὐτοῦ πᾶσαν τὴν δύναμιν τῷ τιμίῳ αὐτοῦ καὶ σωτηρίῳ πάθει· διὰ δὲ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ζωοποιοῦ ἀναστά- || σεως ἀνεκαίνισε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα, δωρησάμενος τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι τὴν κατ' ἐκείνου νίκην. 23. Διὰ τοῦτο τὴν δεισιδαίμονα ταύτην πλάνην τῆς εἰδωλομανίας ὡς ἐκείνου καθ' ἡμῶν εὕρεμα φεύγωμεν καὶ τὰς μυσαρὰς ὑμῶν σπονδὰς καὶ θυσίας ἐκείνῳ προςαναφερομένας ἀποστρεφόμενοι, θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον, τὴν λογικὴν ἡμῶν ἔντευξιν καὶ λατρείαν, κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν καὶ σωτῆρι προςαναφέρωμεν».

1. ἐσιῶπα. 2. ἦν τὲ εἰπεῖν. 3. || Κώδ. φ. 112, α. 5. ἀπαταιόνων. 8. παραγαγῶν. πνεύματος τοῦτον τὸν λόγον. 9. ἀρεύστως. 11. ἐπεσχάτων. 19. προσβαλλόντα. 21. || Κώδ. φ. 112, 6. 24. δυσειδαίμονα.— 28. προςαναφέρομεν.

24. «Ἐάσας, ἔφησεν ὁ δικάζων, τὸ ἐν τρισὶ καὶ μόνοις θεοῖς συγκλείεσθαι, καινῶς ἀναπλαττομένοις ὑπὸ σοῦ καὶ συντιθεμένοις, τῇ ἀφθονίᾳ πρόςελθε τῶν θεῶν, ὑφ' ὧν τὸ πᾶν συνέχεται καὶ κρατεῖται καὶ περισώζεται, ἐπεὶ τὴν πεῖραν τὴν προκειμένην κολαστηρίων ὀργάνων σὺ μόνος ὡς ἀπειθὴς ἀναδέξῃ. 25. Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὴν καθ' ἡμᾶς θρησκείαν καὶ χρόνῳ βεβαιουμένην καὶ νόμῳ καὶ ποιητῶν μαρτυρίαις συνισταμένην; Ὅμηρος αὐτός, ἡ τῶν ποιητῶν κορυφαιοτάτη ἀκρότης, δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ποιήσεως καὶ προπολεμοῦντας εἰςάγει τοὺς θεοὺς καὶ συμμαχοῦντας καὶ συνευωχουμένους καὶ συνδιέποντας καὶ κοινῇ περὶ τῶν πρακτέων βουλευομένους || καὶ τοῦ παντὸς πρόνοιαν ποιουμένους. 26. Ἔρρεσθαι οὖν φράσας τὴν ἀπίθανον ταύτην λέσχηνκαὶ τὴν πολυρρήμονα γλῶτταν σιωπῇ χαλινώσας ὃ προςετάχθης τοῦτο ποίησον τάχιον. Ὁρᾷς πῶς ἀνέχομαί σου τῆς κενολογίας; Ἔτι γὰρ σου φείδομαι καὶ τῆς ἀνοίας οἰκτείρω. Διὸ καὶ ἐπιεικῶς σοί πως διαλέγομαι, παιδαγωγοῦ τρόπον παιδεύειν σε πρὸς τὸ συμφέρον ἐκβιαζόμενος».

27. «Μὴ προςτίθῃ, φησίν, τοῖς λόγοις, ὁ μάρτυς, τὰς ἀπειλάς· τοῦτο γὰρ ποιῶν, ὦ δικαστά, εἰς μακρόν σοι παρεκτείνεται τὸ ἀνήνυτον· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ βούλει, τοῖς ἔργοις δεῖξον τὴν γενναιότητα. Τότε γὰρ γνώσῃ σαφέστερον τὴν σὴν ἧτταν καὶ τὴν ἐμὴν πρὸς τὰ δεινὰ καρτερίαν, ὁπόταν τοὺς λόγους ἐάσας πρὸς τὰ ἔργα χωρήσῃς. 28. Προτίθημί σοι τὸ σῶμα· ποίει ὃ βούλει· παῖε τὰς γνάθους· τέμνε τὰ μέλη· ξέε τὰς σάρκας· πυρὶ κατάφλεγε· ἐπίχεε ταύταις καὶ τὴν ἅλμην ὄξει συγκεκραμένην. Δίδου καὶ τὰς κατὰ νώτου πληγάς· ἕκαστον γὰρ μέλος χρεωστεῖ τῷ δεσπότῃ τὴν ὁλοκάρπωσιν. Ἔχε τοίνυν με τοῦ λοιποῦ μήτε κολακεύοντί σοι πειθόμενον μήτε κολάζοντι ἐξιστάμενον.»

4. ἐπεῖ. 8. κορυφαιωτάτη. 11. || Κώδ. φ. 113,α. 12. ἀπείθανον. 15. ἀννοίας. 16. σοι πῶς. 17. σοι. 20. βούλῃ. 23 [χωρήσεις.

29. Πεπλήγει τούτοις τοῖς λόγοις ὁ τύραννος [καὶ] ἀφό- || ρητος ἐγένετο τῷ θυμῷ, ὥςπερ οὖν καὶ εἰκός. Πεῦσις γὰρ καὶ ἀπόκρισις δύο συγγενεῖς ἀντιθέσεις. Θυγάτηρ ἡ ἀπόκρισις τῆς πεύσεως καὶ ἔστιν ἡ μὲν πεῦσις προςεοικυῖα ὕδατι πορευομένῳ, ἡ δὲ ἀπόκρισις γῇ ποτιζομένῃ. Ἐπὰν δὲ τραχυτέρα τῆς πεύσεως ἡ ἀπόκρισις γένηται, τὸ τηνικαῦτα μεταποιοῦνται αἱ δύο καὶ γίνεται ἡ μὲν ἀπόκρισις εἰς ὕλην, ἡ δὲ πεῦσις εἰς πῦρ καὶ εἰς ὕψος αἴρεται καὶ ἀκατάσχετον γίνεται καὶ κατὰ τῆς ὕλης ἐκμαίνεται. 30. Καὶ λοιπὸν λόγου τάχύτερον τὸ ἔργον ἠνύετο καὶ ὁ δήμιος τὸν προςτάττοντα τῇ προθυμίᾳ προέφθανεν, καὶ θροῦς τις ἦν περὶ τὸ δικαστήριον ἄσημος καὶ ψόφος μαστίγων ἠκούετο. Θερῖνος δὲ τὸν ἀγῶνα προθύμως διήνυεν καὶ τῆς σαρκὸς ἀνδρείως τὰ ἐπίπονα φέρων τὴν ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστίαν τῷ δεσπότῃ τῶν ὅλων ἀνέπεμπεν. Ἡ γὰρ τῶν ἀποκειμένων τοῖς ἀθληταῖς ἐλπὶς ἀγαθῶν κοῦφον ἐνεποίει τούτῳ τῶν βασάνων τὸ δυςαχθές. Ὡς δὲ ἑώρα μηδόλως ὑφιέντα τὸν ἀθλητὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτὸν τῇ ἐκείνου ἐνστάσει νικώμενον, ἀνῆκε μὲν τῶν βασάνων ὁ δικαστὴς, ἀπήτει δὲ τὴν ὑπακοὴν καὶ αὖθις αὐτῷ.

31. Πρὸς ὃν σοὺ τοσοῦτον, εἶπεν ὁ || μάρτυς, καταγελῶ σου τῆς ἀπονοίας ὅσον καταγινώσκω τῆς εὐηθείας. Εἰ, ὡς προςτάττεις, θύσω τῷ Διὶ καὶ τοῖς ἐκ Διὸς καὶ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν σου, οὐ μάχην παρειςφέρεις τοῖς ἄλλοις θεοῖς;—«Ποίοις, ὁ ἄρχων ἔφη, θεοῖς;» — «Τοῖς κροκοδείλοις, φησὶ, τοῖς αἰλούροις, τῷ ἴβι, τῷ πιθήκῳ καὶ τοῖς τιθασευομένοις ἑρπετοῖς, προςέτι δὲ τῷ μυκωμένῳ Ἄπει καὶ ποηφάγῳ, τῷ ζῶντι μὲν τιμωμένῳ, θανόντι δὲ θρηνουμένῳ; Τί δὲ ὁ Μενδήσιος τράγος; οὐκ ἀγανακτήσει τιμωμένων τῶν ἀνθρωπομόρφων θεῶν σου; Τί δὲ τὸ νειλῷον ῥεῖθρον; Οὐ παύσεται τῆς ἐπιρροῆς, παρορώμενον;

1. || Κώδ. 113,6. Ἡ λέξις καὶ λείπει ἐν τῷ κώδικι. 5. ἐπ' ἂν. 11. τίς. 12. θερῖνος. 13. εὐχαριστεῖαν. 16. μὴδ' ὅλως. 17. νικόμενον. 19. || Κώδ. 114,α. 21. καὶ τῆς ἐκ. 23. ἐλούροις 24. ἴδει. τιθασσευομένοις. 25. μυκομένω ἄπη. 28. παύσηται. παρωρόμενον.

32. Ὢ τῆς πωρώσεως, ὢ τῆς πηρώσεως. Ἀμφότερα γὰρ καὶ πώρωσις καὶ πήρωσίς σε περιέσχον ὅτι λογικῆς ὢν φύσεως καὶ ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς πεποιημένος εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ πεποιηκότος θεοῦ, προτιμᾷς τὴν ἄλογον φύσιν αὐτοῦ καὶ σέβῃ θεοὺς καθ' ἑαυτοὺς φιλονεικοῦντας καὶ μαχομένους καὶ στασιάζοντας καὶ τοὺς μὲν τυραννοῦντας, τοὺς δὲ τυραννουμένους. 33. Πάντως οὐκ ἀπιστήσεις ἐνθυμηθεὶς τὰς κρονικὰς τεκνοφαγίας καὶ πατρελασίας Διός, τά τε δεσμὰ καὶ τιτανικὰ πάθη καὶ τὰς ἐν Ἰλίῳ θεομαχίας. Ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν || ἄνω· περίβλεψον δὲ καὶ τὴν γῆν κάτω καὶ κυκλόθεν κύκλῳ, κατάμαθε τὴν θάλασσαν καί, πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς κατανοήσας, γνῶθι τίς ὁ ποιήσας αὐτὰ καὶ μὴ θεοποίει τὰ κτίσματα, ἀλλὰ προσκύνει τὸν κτίσαντα. Πρόκειται γάρ σοι ὁ κόσμος οὗτος, ὁ μέγας οὗτος καὶ τῷ ὄντι τῆς τοῦ ποιητοῦ μεγαλειότητος κῆρυξ, οἱονεὶ διδασκαλεῖον καὶ παιδευτήριον, ἵν' ἐκ τῶν ὁρωμένων κατανοῇς τὸν ἀόρατον, καί, ἐκ τῶν περιγραπτῶν καὶ αἰσθητῶν τούτων σωμάτων τὸν ἄπειρον καὶ ὑπερμεγέθη καὶ πάντων τῶν ὄντων ὑπεροχικῶς ἐξῃρημένον γινώσκων, δοξάζῃς καὶ ἀνυμνῇς ὡς θεὸν καὶ τῶν ὅλων ποιητὴν παντοδύναμον. 34. Διὰ τοῦτο τοίνυν θαυμαστὰ τὰ ποιήματα, ἵνα θαυμάζηται καὶ προσκυνῆται ὁ ποιήσας αὐτά. Σὺ δὲ θαυμάζεις μὲν τὸν ποταμὸν τὸν τὴν Αἴγυπτον πελαγίζοντα, οὐ δοξάζεις δὲ τὸν ἀρρήτῳ σοφίᾳ τὴν αὔξησιν αὐτῷ παρεχόμενον εἰς εὐεργεσίαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλὰ σέβῃ τὸ ῥεῖθρον ὡς θεὸν καὶ τιμὰς αὐτῷ προσφέρεις καὶ εὐφημεῖς ὡς ἰδίᾳ καὶ πλημμυροῦν δυνάμει καὶ συστελλόμενον; Φασὶ δὲ ὅτι ὅταν ὁ Νεῖλος τοῖς ἐτησίοις καιροῖς πλη || μμυρῇ τὴν Αἴγυπτον, τότε [ὁ] Τίγρις καὶ

2. πόρωσις καὶ πήρωσις σε. 5. καθεαυτούς. 10. || Κώδ. 114,β. περίβλεψε. 16. κατανοεῖς. 17. Μετὰ τὴν λέξιν σωμάτων ἐν τῷ κώδικι αἱ λέξεις κατανοεῖς τὸν ἀόρατον καὶ πάλιν, ἀλλὰ διαγεγραμμέναι. 18. δοξάζεις. 19. ἀνυμνεῖς. 21. προσκυνεῖται. 25. εὐφημίας. 27. || Κώδ. 115,α. πλημμυροῖ. τίγρης.

ὁ Εὐφράτης κινοῦνται· ὅτε δὲ ἀποβαίνει τῆς Αἰγύπτου ὁ Νεῖλος, πάλιν ἐκεῖνοι πλημμυροῦντες ἀναπληροῦνται. Ὡς ἐκ τούτου ὑπονοεῖν ἐστιν ὅτι περ οἱ ποταμοὶ οὗτοι δι' ὑπονόμων πόρων εἰς τὸν Νεῖλον ὑπερρέουσι· καὶ ὃν πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἔταξεν ὁ θεός, οἱ ἄφρονες προςανέχουσιν ὡς θεῷ, ἀπονέμοντες χάριν ὡς εὐεργέτῃ. 35. Μία οὖν ἐστιν ἀρχὴ πάντων καὶ πρόνοια, ἡ τὸ πᾶν συνέχουσα καὶ κυβερνῶσα καὶ περιέπουσα, καὶ οὐδαμῶς οἰητέον ἑτέρους θεούς τινας ἐπιστατεῖν τοῖς οὖσιν ἢ ἐπαμύνειν ἢ ἐπιτίθεσθαι, ἀλλὰ μίαν ἀρχὴν εἶναι πίστευε τὴν πάσης ἀρχῆς ἐπέκεινα καὶ πάσης ἀρχῆς φύσεως ἀπῳκ || ισμένην καὶ ἱδρυμένην, τὴν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι θεωρουμένην τε καὶ γνωριζομένην. Μία γὰρ ἐστι φύσις ἐν τρισὶν ἰδιότησι νοεραῖς,τελείαις καθ'ἑαυτὰς ὑφεστώσαις, ἀριθμῷ διαιρεταῖς, οὐ θεότητι».

36.Ταῦτα πάλιν τὸν δικαστὴν εἰς μείζονα καὶ ἀγριωτέραν μανίαν ἐξήγειρεν. Καὶ τί ποιεῖ; Κατασκευάζει κάμινον, ἐκκαύσας τε ταύτην ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ <καὶ> ἐν αὐτῇ βληθῆναι προςτάττει τὸν δίκαιον. || Ὁ δέ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ ἑαυτὸν καθοπλίσας καὶ τοὺς ἐμβάλλειν τοῦτον προςταχθέντας προλαβών, σὺν τοῖς ἱματίοις εἰςήλατο, οὐχ ὡς εἰς κάμινον καιομένην, ἀλλ' ὡς εἰς θάλαμον ἔνδροσον καὶ τερπνόν. 37.Οἱ δὲ συνελθόντες εἰς τὴν θεωρίαν, ὁρῶντες τὸν μάρτυρα ἐν μέσῳ τῆς καμίνου ἄφλεκτον διαμένοντα καὶ αἰνοῦντα τὸν Κύριον, αἶνον ἔδωκαν τῷ πρυτάνει τῶν ὅλων θεῷ. Ὡςαύτως δὲ καὶ ὁ τύραννος, μεταβαλὼν εἰς θαῦμα τὴν ἀγανάκτησιν, ἔληξε μὲν τοῦ θυμοῦ· τοῦ γὰρ θαύματος τὸ παράδοξον εἰς ἔκπληξιν καὶ φόβον τοῦτον ἐνέβαλε· κελεύσας δὲ αὐτὸν ἐξελθεῖν καὶ καλέσας πλησίον, κατενόει ἐρευνῶν εἰ ἐκυρίευσεν αὐτοῦ τῶν ἐνδυμάτων τὸ πῦρ ἢ κἂν αὐτῆς τῆς τριχός. 38.Ὡς δὲ πάντα εὗρεν ἀλώ-

1. ἐφράτης. 3. ὅτί. ὑπονομῶν.. 4. ὑπέρρουσι. 5. 6 ἀπονέμοντες κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀπονέμουσιν. 11 ἀνῳκισμένην. 13. καθεαυτάς. 15. ἀγριοτέραν. 18. || Κώδ. 115, 6. 20. οὐχ'. 24. πρύτανι.

βητα, ἠπόρει, ἐθαύμαζεν, ἠνιᾶτο, ἤσχαλλεν, ἡττᾶσθαι ᾐσχύνετο καὶ βιάζεσθαι οὐκ ἠβούλετο· ἐδεδίει γὰρ, μήπως, εἰς πλείστας βασάνους ἐρχόμενος, πλεῖστα ἐνδείξηται καὶ τὰ θαύματα, καὶ ἕνα μόνον διὰ τῶν βασάνων πείθειν οἰόμενος ἀποστήσῃ πάντας τῆς τῶν εἰδώλων θρησκείας.

39. Ὅμως τῇ λύττῃ τοῦ || βασιλέως δουλεύων, θηρίοις τοῦτον ἐκδίδωσι, καὶ τὸ θέατρον ἦν πλῆρες τῶν θεατῶν. Οὐκ ἀνὴρ, οὐ γυνὴ τῆς θέας ἀπέλιπεν, οὐ δοῦλος, οὐ χειροτέχνης, οὐ μικρὸς, οὐ μέγας, ἀλλὰ καὶ παῖδες διδασκάλων ὑπεριδόντες καὶ παρθένοι τὴν αἰδῶ ἀπορρίψασαι ἐπὶ τὸ στάδιον ἔτρεχον.

40. Ὁ δὲ μάρτυς, πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην ἀνατεταμένον ἔχων τὸ ὄμμα καὶ τὴν διάνοιαν, ἐν μέσῳ τοῦ θεάτρου ἀπτόητος ἕστηκεν. Τί οὖν γίνεται καὶ τί πρὸς ταῦτα θεὸς ἐνήργησε; Προςπίπτουσιν αὐτῷ τὰ θηρία, προςτρέχουσιν ἑκατέρωθεν, ἅπτονται τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, φιλονεικοῦσι ποῖον αὐτοῦ πρῶτον ἅψηται. Τέλος, τὰ ὅσια, ὥςπερ πάλαι τῷ προφητικωτάτῳ Δανιὴλ τῷ ἁγίῳ, ἐπιτελέσαντα, ἀπ' αὐτοῦ μακρὰν ἀπῆλθον ὡς κοιμησόμενα. 41. Ὦ σώματος ἱεροῦ δυνατωτέρου πυρὸς, ὦ σαρκῶν ὁσίων ὑπὸ θηρῶν σεβομένων ἀγρίων, ὢ ἀνδρὸς ἀπτόητον τὸ φρόνημα ἐν μέσῳ συνεδρίου παρανόμου ἔχοντος. Ταῦτα ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ποιῶν θαυμάσια, ὁ καὶ πάλαι δροσίσας ἐν καμίνῳ νεανίας τὴν εἰς αὐτὸν τηροῦντας πίστιν ἀκήρατον καὶ || προφήτην ἐν λάκκῳ λέουσι δοθέντα βορᾷ φυλάξας ἀπήμονα καὶ ἄλλον φυγάδα ῥυσάμενος ὑπὸ κήτους καταποθέντα.

42. Τί δὲ μετὰ τηλικούτων θαυμάτων ἐπίδειξιν; Ἐσχάρα κομίζεται καὶ πῦρ ὑποστρώννυται καὶ λύσσῃ τυραννικῇ ὁ ἅγιος ἐπ' αὐτῆς ἀνακλιθῆναι προστάττεται. Ὁ δὲ, τὸν Χριστὸν ὀνομάσας, αὐτομολεῖ πρὸς τὴν βάσανον. Οὐ γὰρ ἀνέμεινε τοὺς ἀ-

1. ἐθαύμαζε. ἔσχαλε. 2. ἐδεδείη. 5. ἀποστήσει. 6. || Κώδ. 116, α. 7. πλήρης. 12. ἀπτώητος ἔστηκεν. 22. || Κώδ. 116, β. 23. δωθέντα βορρᾶ. 24. ῥυσάμενον κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ῥυσάμενος. 27. δὲ.

γοντας, ἵνα μηδὲ χεῖρες ψαύσωσιν ἄναγνοι ἁγνοῦ καὶ γενναίου σώματος. Καὶ ἦν ἐπὶ τῆς πεπυρακτωμένης ἀνακείμενος ἐσχάρας ὡς ἐπὶ κλίνης μαλακοῖς στρώμασι καὶ καθαραῖς σινδόσι κεκοσμημένης. 43. Ἔλεγε δὲ πρὸς τὸν τύραννον· «τί κοπιᾷς, μάταιε, διασπώμενος τὴν ψυχήν; Ἰδοὺ τὸ πῦρ σου ψυχρόν ἐστιν· αἰδεῖται γὰρ τοὺς εἰδώλων καταφρονοῦντας. Ἐπινόει μοι καινότερα κολαστήρια, ἵνα καὶ μείζονας τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ τὰς δυνάμεις θεάσῃ, καί, γνοὺς ἐκ τούτων τῶν σεβασμάτων σοῦ τὴν ἀσθένειαν, κἂν ὀψέποτε τῆς ἀληθείας εἰς ἐπίγνωσιν ἥξεις». 44. Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ καὶ βρονταὶ πρηστήριοι καὶ σεισμοὶ φοβεροί, τοὺς θεομάχους ἐκδειματοῦντες. Δείσας δὲ τὴν ἀπειλὴν τοῦ θεοῦ ὁ ἐπίληπτος || δικαστὴς καὶ ὡς ἐκμανὴς καταστάς, τί ποιεῖ; Προςπίπτει τοῖς ποσὶ τοῦ ἁγίου, ἐξομολογεῖται τὰς ἁμαρτίας, αἰτεῖ συγγνώμην τῶν τετολμημένων, ἀσφάλειαν τῶν μελλόντων προςτρέχειν τῇ μετανοίᾳ, ὁμολογεῖ τὴν ἀλήθειαν καί, ὢ τοῦ θαύματος, ἵστησι τὴν ὀργὴν ἡ μετάνοια.

45. Καὶ ὁ ἅγιος εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ ἐπὶ τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ καὶ τῇ μετανοίᾳ τοῦ πρὶν διώκτου, καὶ γίνεται τοῖς πᾶσι διδάσκαλος, ἀφεθείς, τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέρων, κήρυγμα ζῶν, ἔμπνους στήλη, ἀνδρείας ὑπόδειγμα, σωφροσύνης ὑπογραμμός, κακίας ἐκριζωτής, ἀρετῆς φυτουργός, ὁδηγὸς πλανωμένων, στηριγμὸς σωζομένων, τῆς πλάνης στηλιτευτής, νομοθέτης εὐσεβείας, τῷ λόγῳ παιδεύων, τοῖς ἔργοις βεβαιῶν τὸν λόγον, ἀπάγων ἀπὸ τῶν εἰδώλων, προςάγων τῷ πάντας καλοῦντι πρὸς σωτηρίαν, νεότητος παιδαγωγός, πολιᾶς σύμβουλος ἀγαθός, παρθενίας συνήγορος, συζυγίας συναρμοστής, πεινώντων τροφεύς, γυμνῶν σκεπαστής, θλιβομένων παρηγορία, πενθούντων παράκλησις, ἰητὴρ νοσούντων, πασχόντων θεραπευτὴς καὶ ὅσαι τῶν || παθημάτων αἱ προςβολαί, τοσαύτας καὶ

1. μηδέ. 4. κεκοσμημένοις. 10. πριστήριοι. 12. || Κώδ. 117,α. ἐκμανίας. 17. αὐτοῦ. 21. ἐκριζωτὴς ἀρετῆς. 22. σωζωμένων. 27. πινόντων. 29. || Κώδ. 117,б.

τῶν ἰαμάτων παρεῖχε τὰς δωρεάς. 46. Ταῦτα χρόνοις μετὰ τὸ πάθος τρισὶ καὶ ἄλλῳ τι πρός· τοσοῦτον γὰρ ἐχαρίσθη πρὸς θεοῦ τοῖς συμπολίταις πρὸς καταρτισμὸν καὶ ὠφέλειαν ὁ ἅγιος μάρτυς. Ἔπειτα ἐν καλῷ ὕπνῳ καταλύει τὸν βίον καὶ τὸ μὲν πνεῦμα χειρὶ θεοῦ παρέθετο, ἐπεὶ ψυχαὶ δικαίων ἐν χειρὶ θεοῦ κατὰ τὸ θεῖον λόγιον, τὸ δὲ σῶμα τοῖς συμπολίταις ὑμῖν ὡς ἀδελφοῖς καὶ οἰκείοις κατέλιπεν, ὃ καὶ περιστείλαντες ἐντίμως κατέχετε καὶ τιμᾶτε ἀεὶ καὶ ταῖς δι' ἔτους γεραίρετε πανηγύρεσιν. Ὅθεν καὶ μᾶλλόν ἐστιν ὑμῖν ποθητός, ὅτι τῆς θρεψαμένης ὑμᾶς ὁ καρπός. Οἰκεῖος ὁ κόσμος, οἰκεῖον τὸ ἀγαθόν, συγγενὴς ὁ πρόμαχος, ἀδελφὸς ὁ προστάτης. 47. Χαίρετε οὖν καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ἀθροίζοντες αὐτῷ τὴν πανήγυριν, τὸν ἱερὸν καὶ πιστὸν καὶ φιλομάρτυρα σύλλογον, τόν τε κοινὸν δοξολογοῦντες δεσπότην καὶ τὴν ἐπινίκιον τῶν ἐκείνου θείων ἀγώνων πληροῦντες ὑπόμνησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

2. ἄλλό. 3. ὀφέλειαν 8. πανηγύρεσι. 9. μάλλον ἐστίν.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΕΠΙ ΤΗι ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ

Νικόλαος ὁ μητροπολίτης Κερκύρας περὶ οὗ πρόκειται ἐνταῦθα ἤκμασεν ἀρχομένου τοῦ ιβ′ αἰῶνος. Εἶνε δὲ γνωστὸς τὸ μὲν ὡς μετασχὼν ἐν ἔτει 1017 τῆς ὑπὸ Ἀλεξίου Α′ τοῦ Κομνηνοῦ συγκληθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου πρὸς ἀναστήλωσιν τῶν ἁγίων εἰκόνων*, τὸ δὲ ὡς ἐκ τῆς φιλίας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Βουλγαρίας Θεοφύλακτον οὗ σώζονται τρεῖς ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Κερκύρας, ἡ ιζ′ κβ′ καὶ κγ′ τῶν παρὰ Migne. ** Ὁ Μουστοξύδης ὀρθῶς ἀπέδειξεν ὅτι εἰς τὸν ἡμέτερον Νικόλαον ἀναφέρονται αἱ ἐπιστολαὶ ἐκεῖναι τοῦ Θεοφυλάκτου. Κατὰ τὸν Κερκυραῖον ἱστοριογράφον ὁ ἐν τῇ κβ′ ἐπιστολῇ μνημονευόμενος «Σενναχηρεὶμ ὁ Ἀσσύριος, ὃν ἐν μέσῃ τῶν ποταμῶν ἡμῖν ἀμείλικτον ἐπαπέστειλεν» εἶνε ὁ Νορμαννὸς Βοημοῦνδος, ὅςτις συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Μεσοποταμίᾳ, εἶτα δ' ἐλευθερωθεὶς καὶ πάλιν ἡττηθεὶς ἀπεσύρθη εἰς Ἀπουλίαν, ἔνθα συναθροίσας στρατιὰν ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς Βουλγαρίας, καὶ διέδραμε πάντα φέρων πῦρ καὶ σίδηρον***. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν δὲ τούτων, αἵτινες ἐστάλησαν κατὰ πιθανώτατον λόγον ὑπὸ τοῦ Θεοφυλάκτου πράγματι εἰς τὸν Νικόλαον, γνωρίζομεν τὸν ἱεράρχην τῆς Κερκύρας ὑφιστάμενον παντοῖα δεινὰ ὑπὸ τῶν τὰ κακὰ διαβουλευομένων καὶ πιεζόμενον ὑπὸ τῆς ἐχθρότητος αὐτῶν. Διὸ ἐνθαρρύνων αὐτὸν γράφει ὁ Θεοφύλακτος· «καὶ καταδιώξαις αὐτοὺς »καὶ καταλάβοις καὶ ἐκθλίψαις καὶ ὡς πηλὸν τῶν πλατειῶν

* Montfaucon, Bibl. Coisl. σ. 384.— Mansi Coll. Concil. Τόμ. Κ′ σ. 1104.

** Patrologiae graecae τόμ. 126 σ. 384, 394, 401.

*** Μουστοξύδου Delle cose Corciresi σ. 412.

»λεάναις τοὺς τὴν πλατεῖαν τοῦ ἀθέου Μωάμετ στέρξαντας.
»Καὶ ταῦτά σοι οὐκ ἐπεύχομαι μόνον ἀλλὰ καὶ πέποιθα ὅτι
»ἔσονται. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ὥςτε μὴ καὶ ψυχῆς καθαρό-
»τητα ἐκ περιουσίας προςκληθέντα δοῦναι τῆς νίκης τὸν στέ-
»φανον.» *

Οἷον δὲ περιγράφει αὐτὸν ὁ Θεοφύλακτος ἐν ταῖς μνησθείσαις ἐπιστολαῖς, ἀκήρατον τύπον ἀληθείας, ἔμπνουν εἰκόνα τῆς εἰς τὸν θεὸν πεποιθήσεως καὶ ἀληθῆ ποιμένα τοῦ Χριστοῦ, τοιοῦτον μαρτυρεῖ καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη, εἰς τρίμετρα ἰαμβικὰ ἐντεταμένη, παραίτησις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κερκυραϊκοῦ θρόνου. Ὡς βλέπομεν ἐκ τοῦ ποιήματος τούτου, ἡ παντοδαπὴ τῶν νησιωτῶν κακία, ἡ ἠθικὴ ἔκπτωσις τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτῷ ποιμνίου, αἱ ἀντεγκλήσεις τοῦ κερδαλεόφρονος καὶ ἀνελευθέρου ὄχλου κατ' αὐτοῦ, μάτην ζητοῦντος νὰ ὀρθοτομήσῃ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, παρεκίνησαν τὸν Νικόλαον νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐπισκοπικὴν ῥάβδον. Συγκαλέσας δ', ὡς φαίνεται, τὸν κλῆρον καὶ τοὺς προὔχοντας εἰς σύνοδον, ἐξέθηκεν αὐτοῖς μετὰ παρρησίας τὸ βάραθρον τὸ διαχωρίζον αὐτὸν ἀπ' ἐκείνων. Ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὑπῆρξε σθεναρὰ, ἡ δ' ἀρετὴ κατίσχυσε τῆς κακίας.

Τὸ ποίημα τοῦτο δὲν ἐκδίδεται τὸ πρῶτον ἐνταῦθα. Πρῶτος ἐξέδωκεν αὐτὸ ὁ Μουστοξύδης ἐν Μεδιολάνοις τῷ 1815 ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ εἰς μέγα 8ον, ἐπιγραφομένῳ Nicolai metropolitae Corcyrae carmen morale. Ἀντέγραψε δὲ τὸ ποίημα ὁ Κερκυραῖος φιλόλογος ἐκ κώδικος ἀποκειμένου ἐν τῇ λαυρεντιακῇ βιβλιοθήκῃ (Plut. V. Cod. X), καὶ τοῦτον τὸν κώδικα ἔθηκεν ὁ ἐκδότης βάσιν τῆς δημοσιεύσεως, καίπερ γνωρίζων τὴν ὕπαρξιν καὶ δευτέρου τινὸς ἐν ᾧ ἦτο γεγραμμένον τὸ ποίημα τοῦτο· εἶνε δ' οὗτος ὁ βατικανικὸς κῶδιξ ὑπ' ἀρ. CVII. Ἀλλ' ἡ ἔκδοσις ἐκείνη ἀπέβη ἕνεκα τῶν πολλῶν ἀντιγραφικῶν παραπτωμάτων τοῦ λαυρεντιακοῦ κώδικος καὶ τῆς ὀλίγης

* Migne ἔνθ' ἀν. τ. 126. ἐπιστ. κγ'.

τότε πείρας τοῦ Μουστοξύδου ἐσφαλμένη ἐν πολλοῖς, καίτοι οὐκ ὀλίγα διώρθωσεν ὁ ἀνήρ. Συνιδὼν δὲ τοῦτο αὐτὸς παρέβαλεν εἶτα καὶ τὸν βατικανικὸν κώδικα καὶ ἐδημοσίευσε βελτιωμένην ἔκδοσιν τοῦ ποιήματος, ἥτις καὶ εἶδε τὸ φῶς ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ Μουστοξύδου Illustrazioni Corciresi, Append. σ. XX. Ἐπανέλαβε δὲ τὴν ἔκδοσιν ταύτην κατὰ τοὺς δύο κώδικας, τὸν λαυρεντιακὸν καὶ τὸν βατικανικόν, καὶ ἐν τῷ παραρτήματι τῆς συγγραφῆς Delle cose Corciresi, ἀλλ' ἄνευ σημειώσεως τῶν διαφόρων γραφῶν, ὡς εἶχε πράξει τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τῇ ἐν ταῖς Illustrazioni Corciresi.

Πλὴν δὲ τῶν δύο τούτων γνωστῶν ἀπογράφων ηὐτύχησα νἀνεύρω καὶ τρίτον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου, ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. CCXII ἑλληνικῷ κώδικι. Εἶνε δὲ τοῦτο ὀρθότερον μὲν ἐκείνων καθ' ἃ ἤδη ἐξεδόθη τὸ ποίημα τοῦ Νικολάου, πληρέστερον δ' αὐτῶν κατ' ὀλίγους μέν, ἀλλ' οὐσιώδεις στίχους ἐν τέλει, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ἡ παρρησία τοῦ μητροπολίτου ἐπήνεγκε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, καταστήσασα περιττὴν τὴν παραίτησιν αὐτοῦ. Διὰ τούτους λοιπὸν τοὺς λόγους καὶ τὴν σπάνιν τῶν βιβλίων τοῦ Μουστοξύδου, ἐν οἷς ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον, ἐκδίδω ἐνταῦθα καὶ πάλιν τὸ ποίημα τοῦ Κερκύρας Νικολάου. Καὶ βάσιν μὲν τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως ἔθηκα τὸν κώδικα τοῦ Μονάχου, τότε μόνον προτιμήσας τὰς γραφὰς τῶν ἄλλων κωδίκων, ὅτε αὗται ἦσαν ὀρθότεραι προφανῶς. Ὑπὸ δὲ τὸ κείμενον ἐσημείωσα τὰς κακὰς γραφὰς τῶν κωδίκων, τὰς μὲν τοῦ μοναχικοῦ διὰ τοῦ γράμματος Μ, τὰς δὲ τοῦ λαυρεντιακοῦ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Μουστοξύδου ἐν τῇ πρώτῃ πασῶν ἐκδόσει διὰ τοῦ Λ, τὰς δὲ τοῦ βατικανικοῦ, οἵας παρουσιάζουσι σιωπηλῶς αὐτὰς αἱ νεώτεραι ἐκδόσεις τοῦ Κερκυραίου λογίου, διὰ τοῦ Β. Ἐσημείωσα δὲ δι' ἰδίων σημείων, κατὰ τὸ εἰωθός, τὰς ἀρχὰς τῶν φύλλων τοῦ μοναχικοῦ κώδικος ἐν οἷς περιέχεται τὸ ποίημα, ὧν ἡ τάξις εἶνε συγκεχυμένη ἐν τῇ σταχώσει, ὡς θὰ πα-

ρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης. Ἡ δ'ἀκολουθία τῶν φύλλων ἐν οἷς εὕρηται τὸ ποίημα εἶνε κατὰ τὴν σημερινὴν τοῦ κώδικος ἀρίθμησιν ἡ ἑξῆς· φ.100,α-100,β, 118,β-118,α, 41,α-41,β, 42,α.

Πλὴν τοῦ προκειμένου ποιήματος τοῦ Νικολάου ἀπεδόθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Λέοντος Ἀλλατίου καὶ δύο ἐπιγράμματα, τὸ μὲν εἰς τὸν τίμιον Σταυρὸν, τὸ δὲ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. * Ἀλλὰ ταῦτα κατὰ μὲν τὸν λαυρεντιακὸν κώδικα εἶνε ἔργον ἄλλου τινὸς μητροπολίτου Κερκύρας, Ἰωάννου,** ἐν δὲ τῷ βατικανικῷ, ἐξ οὗ ἐξέδωκεν ὁ Μουστοξύδης τὴν ἔμμετρον παραίτησιν, ἀποδίδονται εἴς τινα μητροπολίτην Κορίνθου. ***

Ἀλλ' ἀντὶ τῶν ὀλιγοστίχων τούτων ἐπιγραμμάτων, ἅτινα, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων, δὲν συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Νικολάου, ἀποδίδομεν σήμερον εἰς τὸν λόγιον τῆς Κερκύρας μητροπολίτην συγγραφὴν ἀξίαν πολλοῦ λόγου, ἥτις ἔμεινε μέχρι τοῦδε ὅλως ἄγνωστος, κεῖται δὲ ἀνέκδοτος ἔν τινι χειρογράφῳ τῆς κατὰ τὸν Ἄθω μονῆς τοῦ Διονυσίου.

Ὁ κατὰ τὴν ἐμὴν ταξινόμησιν ὑπ' ἀριθ. 271 κῶδιξ τῆς ἀξιολόγου βιβλιοθήκης ταύτης τῆς μονῆς εἶνε βομβύκινος γεγραμμένος κατὰ τὸν ιγ' αἰῶνα τελευτῶντα καὶ ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων 321 κατὰ τὴν ὑπὸ χειρὸς τοῦ ιη' αἰῶνος γενομένην ἀρίθμησιν. Καὶ ἐν μὲν τοῖς τελευταίοις φύλλοις, ἀπὸ τοῦ 211,α μέχρι τοῦ τέλους περιλαμβάνει ὁ κῶδιξ διαφόρους ἀσκητικὰς παραινέσεις καὶ κεφάλαια τοῦ ἀββᾶ Κασσιανοῦ καὶ Νείλου τοῦ ἀσκητοῦ. Τὸ δὲ μέγιστον μέρος τοῦ κώδικος ἀπὸ φ.1,α μέχρι φ.211,α κατέχει μεγάλη συγγραφὴ τοῦ Κερκύρας Νικολάου, ὅςτις ἄνευ ἀντιρρήσεως εἶνε ὁ γνωστὸς ἡμῖν μητροπολίτης τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λό-

* Excerpta rhet. et soph. ἀριθ. 11 παρὰ τῷ Φαβρικίῳ, Bibl. Graec. ἐκδ. Harles, τόμ. ς'. σ. 54.

** Ἴδ. Κατάλογον Bandini ἐν Plut. V. cod. X.

*** Μουστοξύδου Delle cose Corciresi σ. 412.

γος. Ἡ συγγραφὴ ἐπιγράφεται «Τετρακόσια κεφάλαια τοῦ ἁγίου Μαξίμου, ἑρμηνευθέντα παρὰ μητροπολίτου Κερκύρων Νικολάου.» Ἡ δ' εἰς τὰ ἀσκητικὰ κεφάλαια τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου, ἀκμάσαντος, ὡς γνωστὸν κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα, ἑρμηνεία τοῦ λογίου τῆς Κερκύρας μητροπολίτου ἕπεται ἐν τῷ ἁγιορειτικῷ (διονυσιακῷ) κώδικι εἰς ἕκαστον τῶν κεφαλαίων χωριστά. Τὸ δ' ἑκάστοτε ἑρμηνευόμενον κείμενον δὲν εἶνε πάντοτε γεγραμμένον ὅλον ἐν τῷ κώδικι, ἀλλ' ἐνίοτε ἀποκόπτεται, δηλουμένης τῆς συνεχείας διὰ τῶν λέξεων «καὶ τὰ ἑξῆς.» Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν ἑρμηνεύονται ἅπαντα τὰ κεφάλαια τῶν ἑκατοντάδων τοῦ Μαξίμου, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα μόνον, κατ' ἐκλογήν, τηρουμένης ὅμως πάντοτε τάξεως περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κεφαλαίων, ὅςτις προβαίνει κατ' αὐστηρὰν ἀκολουθίαν.

Τῆς δὲ μακρᾶς καὶ σπουδαίας ταύτης θεολογικῆς συγγραφῆς προτάσσεται ὁ ἑξῆς πρόλογος τοῦ ἑρμηνευτοῦ, ἐντεταμένος εἰς στίχους πολιτικούς, οἵτινες ἐν τῷ κώδικι (φ.1, α κ. ἑ.) εἶνε γεγραμμένοι κατὰ συνέχειαν ὡς πεζὸς λόγος·

«Ὁ πρόλογος, ὦ δέσποτα, τῶν σοφῶν κεφαλαίων
ἃ συγγραφὴ τυγχάνουσα Μαξίμου τοῦ μεγάλου,
δι' ὧν ἐκδιδασκόμεθα τὴν εἰς θεὸν ἀγάπην,
πρῶτον μὲν ἐκδιδάσκει σε δι' ἣν αἰτίαν ταῦτα
εἰς τέσσαρας πεπόσωκεν ἑκατοντάδας πάντα.
Τῶν γὰρ τεσσάρων τοῦ Χριστοῦ θείων εὐαγγελίων
τὸν ἀριθμὸν τετίμηκε, καλῶς ποιῶν καὶ τοῦτο.
Τὸ σύμπαν γὰρ μυστήριον τὸ τῆς διδασκαλίας
τῶν πανιέρων καὶ σεπτῶν εὐαγγελίων, λέγω,
εἰς τὴν ἀγάπην καταντᾷ, τὴν μόνην σώζουσάν σε.
Ἀγάπης γὰρ οὐκ ἔξεστι δίχα τινὰ σωθῆναι,
ἐν ᾗ καὶ περιέχεται πρᾶξις ἔνθεος πᾶσα.
Δεύτερον δὲ διδάσκει σε πάλιν οὗτος ὁ λόγος
ὅτι τὸ θεῖον σύγγραμμα τούτων τῶν κεφαλαίων

ἀπὸ πολλῶν συνέλεξεν || ἁγίων φιλοπόνων,
ἀρχαιοτέρων καὶ σοφῶν καὶ θεοφορουμένων,
ὧν τινας καταλέξω σοι τοῦ λόγου προϊόντος,
ὅταν καὶ τὰ κεφάλαια τὰ περὶ τῆς ἀγάπης
ταῦτα καθ' ὅσον δύναμαι καθ' ἓν ἐπεξηγῶμαι.
Ἔπειτα παραγγέλλει σε μετὰ φιλοπονίας
ποιεῖσθαι τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κεφαλαίων τούτων,
ὡς δι' ὀλίγων λέξεων, νοῦν πολὺν κεκτημένων
ὠφέλιμον εἰς μάθησιν καὶ ψυχῆς σωτηρίαν,
εἰ μετὰ φόβου θείου τις ἀναγινώσκει ταῦτα.
Οὐκ εὔληπτα καὶ γάρ ἐστι ταῦτα τοῖς μὴ σπουδαίοις,
μηδὲ τὸ πνεῦμα συνεργὸν τὸ θεῖον κεκτημένοις.
Πρέπει δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σοφῶν συγγραμμάτων,
ὡς οὗτος πάλιν ἔλεξεν ὁ Μάξιμος ὁ μέγας,
διὰ ψυχῆς ὠφέλειαν ποιεῖσθαι φιλοπόνως,
μὴ μέντοι, καθὼς βλέπομεν τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων,
φιλοδοξίας ἕνεκα καὶ φρυάγματος χάριν. ||
Ὁ γὰρ τοιοῦτος ἄνθρωπος οὐκ ἂν ὠφεληθείη
κἂν πάμπολλα συγγράμματα σοφῶν ἀναγινώσκῃ.
Τοσαῦτα μὲν ὁ πρόλογος τῶν κεφαλαίων λέγει.
Κεφάλαια δὲ λέγεται, διότι, δέσποτά μου,
ἀπηρτισμένην ἔννοιαν ἕκαστον ἀποσώζει,
ἅπερ ἐπιχειρήματα καλοῦσιν ἄλλοι πάλιν,
ἀφορισμοὺς δὲ λέγουσι τῶν ἰατρῶν οἱ παῖδες.
Ἐγὼ δὲ τὰ κεφάλαια λοιπὸν ἐκτίθημί σοι,
εἰς τίτλους δὲ τρισκαίδεκα πάντα πεπόσωκά σοι,
ἑκάστῳ τὰ προσόμοια καὶ συγγενῆ συνάξας
μετὰ τῆς ἐξηγήσεως ἑκάστου κεφαλαίου,
ὡς ἂν ἐντεῦθεν εὔληπτα καὶ προσηνῆ φανῇ σοι.

Ὁ ἔμμετρος οὗτος πρόλογος εἶνε, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν

15. || Κῶδ. 1,6. 24. τίς. 26. μηδέ. 31. || Κῶδ. φ. 2,α. 29. ἂ'ν.

λέξεων *δέσποτά μου*, ἀφιέρωσις πρός τινα μονάρχην· εἶνε δ' οὗτος πιθανώτατα αὐτὸς ὁ Ἀλέξιος Α' ὁ Κομνηνός, ἐφ' οὗ γνωρίζομεν ζῶντα τὸν Κερκύρας Νικόλαον. Ἂν δὲ ὑποθέσωμεν, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἀπαιτεῖ μέγεθος τόλμης, ὅτι αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἀνέθηκεν εἰς τὸν Νικόλαον τὸν ὑπομνηματισμὸν τῶν περὶ ἀγάπης κεφαλαίων τοῦ Μαξίμου, δυνάμεθα ἐντεῦθεν νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ παιδεία τοῦ ἱεράρχου δὲν ἔμεινεν ἀβράβευτος ἐν τῇ αὐλῇ τῶν φιλομούσων Κομνηνῶν.

Καταχωρίζοντες δ' ἐνταῦθα τὸ ποίημα τοῦ Νικολάου ἐπὶ τῇ παραιτήσει αὐτοῦ σημειοῦμεν ὅτι καὶ ἐν αὐτῷ εὕρηνται λέξεις οὔπω τεθησαυρισμέναι παρὰ τῷ Ἐρρίκῳ Στεφάνῳ, αἱ ἑξῆς, *ἐπιτρέμω* ἐν στ. 106 καὶ 115, *ἐσχατόθρονος* στ. 111, *εὐρυβάτης* ὡς προσηγορικὸν στ. 150, *θεοκρότητος* στ. 284, *λυκόκαπρος* στ. 307, *μελάνουρος*, ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *μοναχός*, στ. 253, καὶ *μυστικοτρόπως* στ. 176. Διδακτικὴ δὲ εἶνε ὑπὸ ἔποψιν γλωσσικὴν καὶ ἡ παραβολὴ τοῦ προλόγου τῆς ἑρμηνείας τοῦ Μαξίμου πρὸς τὰ ἐπὶ τῇ παραιτήσει στιχουργηθέντα. Σημειούσθω π. χ. ἡ χρῆσις τῆς σπανίας λέξεως *ἐκδιδάσκω* ἐν ἀμφοτέραις ταῖς συγγραφαῖς. Τὸ δὲ ὕφος τοῦ Νικολάου ἐν τοῖς στίχοις ἐπὶ τῇ παραιτήσει εἶνε εὐπαρρησίαστον, μεστὸν μένους καὶ μόλις ἀπηλλαγμένον ὕβρεως καὶ ὀργῆς. Ὁ κατέχων τὴν ψυχὴν σάλος ἐπιφαίνεται ἐκ τῆς εἰς πολλὰς βραχείας περιόδους κατατμήσεως τοῦ λόγου, εἰς ὃν ἄλλως παρέχει ὁ ἐπικρατῶν δογματισμὸς χροιὰν εὐθεμελιώτου, δυσκλονήτου εὐσταθείας, ἣν γεννῶσι πεποιθήσεις βαθέως ἐρριζωμέναι καὶ ἀρχαί, ὧν ἡ καταπάτησις ἐγείρει τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ ἱεράρχου. Βυθίζων δέ, ὡς ἅπαντες οἱ Βυζαντῖνοι, τὸ κύπελλον εἰς τὴν δίκρουνον πηγὴν τῆς ἀρχαίας παιδείας καὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν, φαίνεται μᾶλλον ἐξ ἐκείνης ἀρυόμενος λέξεις τε καὶ ἰδέας. Ἰδίως δὲ δὲν ἀπέβησαν ὅλως ἀπαραγνώριστα παρὰ τῷ ἱεράρχῃ τἀπὸ τοῦ Εὐριπίδου δάνεια.

ΣΤΙΧΟΙ ΙΑΜΒΙΚΟΙ

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΕΡΚΥΡΩΝ ΚΥΡ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΓΕΓΟΝΟΤΕΣ ΕΠΙ ΤΗΙ ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΙ ΑΥΤΟΥ

Στηλογραφία τῆς ἐμῆς ῥαθυμίας.

Ψυχὴ διέγνως ὡς τὰ τοῦ βίου πλάνη.
Μὴ κάμνῃς λοιπόν, μὴ περιττά μοι φρόνει.
Ψεῦδος, φενάκη πάντα καὶ φλυαρία,
εὐδοξία, πλοῦτός τε, σωροὶ χρημάτων·
ὕποπτα πάντα, ῥῶσις, εὔκλεια, κρότοι.
Τοῦτ' ἐστὶ πιστὸν ἄρτι, τοῦτο καὶ μόνον,
τὸ τῶν ὅλων ἄπιστον ὡς παρὸν βλέπειν.
Ὁ πλοῦς σκοτεινός, ἡ θάλασσα πλησμία,
κρύφ' ἄλλα δεινά, πειραταί, τρικυμίαι.
Καὶ ναυτία μὲν ἐκταράττει καρδίας
τῶν ἀγρυπνούντων, οὐ καθευδόντων λέγω,
ἐπεί περ ἀνάλγητος οὐ νήφων ἅπας,
ὡς νῆψις αὖθις τῆξίς ἐστι σαρκίων.
Λιμὴν δὲ σωτὴρ οὐδαμῶς τοῖς ἐν ζάλῃ,
οὐ πυρσός, οὐ σύνθημα σῳζόντων φίλων.

3. περισσὰ ΑΒ. φρόνη Μ. 5. πλοῦτος καὶ σωροὶ Μ. 6. κρότος ΑΒ. 8. παρ' ὧν Α. 10. κρύφαλα Μ. κρύαλα Α. ὕφαλα Β. 11. ναυτικὸς Α. καρδίαν Α. 14. τῆξις ἐστὶ ΜΑΒ. 15. σάλῳ ΑΒ. 16. πυρσὸν Α.

Λαοί, τί ταῦτα καὶ πόθεν τὰ τῆς ζάλης;
ἦ παντὶ σαφὲς ὡς παρ' ἡμῶν ὁ κλύδων.
Αὔραις γὰρ αὐτὸν ἰδίας ἀκρασίας
ἐγείρομεν ζέοντα ταῖς τρικυμίαις,
ὅταν παρέντες τὰς ἀπ' ἀρχῆς ἐλπίδας
κλώθωμεν ἀσύγκλωστα πολλῇ μωρίᾳ.
Εἰκὼν τὰ τῇδε πάντα νυκτομαχίας·
ὡς ἐν βαθυτάτῳ γὰρ ἀλλήλους σκότει
κεντοῦμεν ἐμπίπτοντες — ὢ τῆς μανίας, —
κακὸς δ' ὁ μὴ δρῶν παρὰ κακοῖς κακίαν.
Ἕκαστος οὖν ἕκαστον εἰς ἀβουλίαν
ζητοῦμεν ὡς μάλιστα νικᾶν ἀθλίως
καὶ συντελοῦμεν πάντες εἰς μοχθηρίαν,
ἔρανον ὥςπερ ἐκτελοῦντες ἐν μέσῳ
πάνδημον, ἀπέραντον μέχρι θανάτου.
Μόνος γὰρ αὐτὸς ἐξανιστᾷ τῆς μάχης
εὐεργετῶν ἅπαντας οἷς πλησιάσῃ.
Ἐν τῷ πονηρῷ πάντα τὸν κόσμον λέγει
κεῖσθαι σοφός τις ἐνθέως καὶ πανσόφως·
ὃν ἄρτι καὶ μάλιστα τοιοῦτον βλέπω
ἀποφυγείσης εἰς τέλος τῆς ἀγάπης,
κατακρατησάσης δὲ τῆς μοχθηρίας.
Τίς οὖν ἐν αὐτῷ προςμένων φύγῃ βλάβος,
τίς οὐ φλογισθῇ καρτερῶν πυρὸς μέσον;
ὄψις δὲ ποία καπνὸν ἀλύπως φέρῃ;
Τί λοιπὸν ἀλέξημα, τίς σωτηρία;
Ἐπιστάτα, δίδασκε ποῦ στῆναι δέον.
|| Ἃ γὰρ παρ' ἡμῖν οὐκ ἐφικτὰ τυγχάνει

17. τοιαῦτα Λ. 18. ἢ ΜΛ. 21. ἀπαρχῆς Μ. 22. τιμωρία Λ. 24. καταλλήλους Λ. 25. ἐκπίπτοντες ΛΒ. 26. κακῶς δ' ὁ Λ. 31. ἄχρι ΛΒ. 32. μέθης Β. 33. οἷος Μ. 36. βλέπε Μ. 37. ἀποψηγήσης Μ. 39. φύγει ΜΛ. βλάβην ΛΒ. 40. φλογισθεῖ Μ. μένον Μ. 41. ποῖα Μ. καμνῶν ἀλύπης Λ. φέρει ΜΛΒ. 43. τοῦ Μ. 44. || Κώδ. φ. 100, 6.

ἀνυστὰ σοὶ πέφυκεν ὡς θεῷ μόνῳ.
Γνώριζε τοίνυν ἣν πορεύσομαι τρίβον
μισοῦντα τὴν νῦν, κἂν δοκῇ τιμητέα.
Ἔσχατον αἰτῶ βαθμὸν ἀντὶ τοῦ θρόνου
οὗπερ κατεστέναξα πολλὰ πολλάκις,
ἄκανθαν αὐτὸν καὶ διωγμὸν καὶ λόγον
εὑρὼν ἀπ' ἀρχῆς ἢ κενὴν μακαρίαν.
Κάτω τιθοίμην οὐκ ἐρῶ προστασίας
ἥτις περικνίζει με κέντροις μυρίοις.
Γυμνὸς γὰρ ἦλθον εἰς τὸ κλαυθμῶνος πέδον
καὶ τοῦδε γυμνὸς ἐξελεύσομαι πάλιν.
Ὅθεν τί μοχθῶ καὶ ταράττομαι μάτην,
γυμνὴν γινώσκων τὴν τελευτὴν τοῦ βίου;
Τὰ δεσπότου πρόβατα ποιμαίνειν μέγα,
ἀλλ' εἴ τις αὐχεῖ Πέτρος εἶναι τὴν χάριν
ἢ μέτριον μίμημα τοῦ Πέτρου φέρειν.
Ἐμοὶ δὲ τῷ μάλιστα πάντων ἀθλίῳ
φεύγειν, σιωπᾶν, ἡσυχάσειν ἁρμόσει,
τὸ «μαίνεται Θάμυρις» οὐ δεδοικότι.
Οὐ ποιμένων χρεία τις αὐτοῖς ἀρτίως.
Θᾶττον διδαχθῇς ἐν μέσῳ πονηρίαν
ἤ περ διδάξεις ἀρετὴν τοὺς ἐν μέσῳ.
Οἷς συγκακουργῶν εὐχερῆ ζήσεις βίον,
ἄλλως δὲ ποιῶν οὐκ ἀνὴρ δόξεις φίλος.
Ὁ γοῦν συνιὼν ἐν πονηραῖς ἡμέρας
ἔσται σιωπῶν, ὡς παραγγέλλει λόγος,
καὶ δεῖ λαβέσθαι τῆς φίλης ἀπραξίας

45. ἀνυστά σοι ΜΒ. 47. μεσοῦντι Α. μισοῦντι Β. τιμητέαν Α. 51. ἀπαρχῆς Μ. καινὴν Α. μιαρίαν ΑΒ. 54. παρῆλθον ΑΒ. τὸν κλαυθμῶνος βίον ΑΒ. 56. ταράσσομαι Α. 58. τοῦ Μ. 62. ἁρμώσει Μ. 63. δεδωκότι Α. 64. χρεία γὰρ ἐν τοῖς ἀρτίοις Α. 65. θάττον Α. διδαχθεὶς ΜΑ. 66. εἴπερ ΜΑΒ. διδάξει Μ. διδάξαις Β. 70. παραγγέλει Μ.

ἢ προξενεῖν πέφυκεν ἀταραξίαν.
Ὦ τάγμα θειότατον, ὢ πάντων ἅλας,
— πῶς εὐστόχως εἴποιμι, πῶς εὐσχημόνως; —
οὐ χρωματισμὸν ᾠόμην τὰ σεμνά σου.
Τῆς γὰρ θυγατρός φησι τοῦ βασιλέως
ἔσωθεν ἡ σύμπασα δόξα τυγχάνει.
Λίαν ἐπαινεῖν οὐκ ἔχω συναυλίαν
ἐν ᾗ τὰ σεμνὰ σχηματισμὸς καὶ μόνον,
ἐν ᾗ τὰ πολλὰ τεχνικὸν τρέχει δρόμον,
ἁπλῶς δέον μάλιστα καὶ σοφῶς τρέχειν·
ἐν ᾗ τὰ δυςπρόσιτα καὶ πλήρη φρίκης
ἅπασιν εὐπρόςιτα καὶ πόρος βίου·
ὅπου περ ἀρκεῖ ῥήματ' ἀντὶ πραγμάτων·
ὅπου θρόνους δίδωσι φιλία χύδην,
γνῶσις δὲ καὶ παίδευσις, αἰδώς, εὐθύτης
καὶ τῶν Νόμων Πλάτωνος ἀργοῦσι πλέον.
Ἂν οὖν τις ταῦτα καὶ λόγῳ μακαρίσῃ
«οἶκοι τὰ Μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε»
|| σαφῶς ἀκούσει τὴν πάλαι παροιμίαν·
ὅπου θρόνος μὲν ἀποσεμνύνει λόγον,
λόγος δὲ κοσμεῖν οὐ δεδύνηται θρόνον·
ὅπου σοφοὺς δείκνυσι καὶ θρόνος μόνος,
ἡμεῖς δ' ἀβούλως, ὡς ἔοικεν, ἐκ νέου
πόνοις κατεξάνθημεν οἵοις καὶ πόσοις
ὡς μικρὸν αὐχήσωμεν ἐν κτήσει λόγων·
ὅπου τὸ μεῖζον ἢ τὸ μεῖον οὐ τρόπου,
βαθμοῦ δὲ σαφῶς ὃν δέδωκεν ἡ χάρις·

73. ἅλις Λ. 76. θυγατρὸς φησὶ ΜΛ. 77. ξύμπασα Β. 78. ξυναυλίαν Β. 79. χρηματισμὸς κανόνες Λ. καὶ μόχθος Β. 81. ἁπλῶς Λ. 82. πλήρης Μ. 84. δ' ἐκεῖ Λ. 88. τίς Μ. αὐτὰ καὶ μακαρίσῃ λόγῳ ΛΒ. 89. μηλήσια Μ. 90. || Κώδ. 118, 6. ἀκούσῃ ΜΛ. 91. θρόνον Μ. λόγος Μ. 92. οὐδὲ δύναται Λ. 97. ἢ τὸ μεῖζον οὐ τρόπος Λ. 98. δίδωσιν Β.

σὺ δ' ὡς θέλῃς νόησον ἣν λέγω χάριν·
ὅπου τὰ πάντα κυκεὼν εἶναι θέλει·
ὅπου περ ἀντᾴδουσι τοῖς κύκνοις ψάροι·
ὅπου βλοσυρὸν καὶ λεόντειον βλέπειν
πίθηκος αὐχεῖ καὶ λέων τοὐναντίον
στέργει ταπεινὸν καὶ πιθήκειον βλέπειν·
ὅπου περ ἀνὴρ δεξιὸς φαγεῖν μόνος
τὸν δεινὸν εἰπεῖν οὐκ ἐπιτρέμει λόγον.
Σκληρὸν μὲν εἰπεῖν, ἐκλαλητέον δ' ὅμως·
οὐ γὰρ ξένον λέγειν τι τῶν πεπραγμένων,
ὥςπερ ξέναν πράττειν τι τῶν παρ' ἀξίαν·
θείου χάριν θαύμασον ἢ θεοῦ χάριν,
ὅταν θεοῦ χάρις μὲν ἐσχατοθρόνους,
ἀνθρωπίνη χάρις δὲ καὶ πρωτοθρόνους
καινοπρεπῶς ἔδειξέ τινας πολλάκις,
ὡς ἄν τις ὡς μάλιστα καὶ ταῦτα βλέπων
τὰς ὧδε τιμὰς εὐχερῶς παρατρέχῃ·
ὅπου τὸ δόξαν σήμερον τῶν ἀδίκων
τῶν ἐνδίκων ἔδοξεν αὔριον πάλιν·
ὅπου τὰ συμπίπτοντα κρατεῖ κανόνων,
οὐ μὴν δὲ τἀνάπαλιν ὥςπερ ἣν θέμις·
παίζειν ὅπου πάρεστιν ἐν μὴ παικτέοις·
παίζειν γὰρ ὡς μάλιστα ταὐτὸν ψηφίσει
καὶ ποιμένων ψήφισμα ποιεῖν ἀρτίως·
ὅπου καλὸς μὲν πᾶς ἐπ' εὐρίπου πλέων
ὃς πάντα πᾶσι γίνεται, πλὴν οὐ Παῦλος,

99. ἐθέλεις Μ. θέλεις νοῆς ἣν λέγεις Λ. 101. ψᾶρες Λ. ψάρες Β. 102 λεόντεον Λ. 104 πηθήκειον Μ. 105. φαγῆ Λ φαγεῖν Μ μόνον ΛΒ. 106 δ' εἰπεῖν Λ λόγος Λ. 108. τί ΜΛ παραξένων Λ. 110. ἢ θείαν ΛΒ. 111 ἐσχάτου θρόνου Λ. 112. προτωθρόνους Μ 113. κενοπρεπῶς Μ ἔδειξε ΛΒ. τινὰς ΜΛ. πολλοὺς Β. 115. ὧδε Μ. παρατρέχει Μ παραβλέψῃ Β. 116. τοδόξαν Μ. τήμερον ΛΒ. ἐνδίκων ΛΒ. 117 ἐκδίκων ΛΒ. 119. τ'ἀνάπαλιν Λ. ὡς που Λ. 120. ἂν μὴ Λ. πεκταίοις Μ. 121. ταυτὸν ΜΛ. ψηφίσι Β. 123. ἀπ' κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐπ' Μ. ἀπ' Μ.

ἵνα τὰ Χριστοῦ δίχα Χριστοῦ κερδάνῃ,
αὖθις δὲ κακὸς ὃς μίαν βαίνῃ τρίβον
τὰς διόδων ἄριστα καμπὰς ἐκκλίνων.
Υἱὸς λέγων δίκαια πατρὶ θνησκέτω
νόμος παλαιός· ἀλλ' ὅρα μοι καὶ νέον.
Κτανεῖν λέγων δίκαια τοῖς ἀνωτέρω
νῦν σύντομον μάνθανε διδασκαλίαν.
Θέλεις ἀρέσκειν; βοῦν ἐπὶ γλώττης φέρε
καὶ πάντ' ἐπαίνει καὶ τὰ πρὸς χάριν λέγε.
‖ Οὕτω γάρ, οὕτω, κἂν τὰ πάνδειν' ἐργάσῃ,
ἀπλὴξ ἀπέλθῃς, οὐ νόμους ἐπιτρέμων.
Καὶ συλλαβὼν εἴποιμι, μὴ διατρίβων,
πολλοῖς ἀρέσκων εὐπραγήσεις ἐν βίῳ,
σοφοῖς δ' ἀρέσκων ὑποχώρει τοῦ μέσου
ἢ πικροποιὰ πάντοθεν δέχου βέλη.
Ἐγὼ δὲ δειλός· ἅλις οὖν μοι τραυμάτων.
Οὐκ οἶδ' ἀρέσκειν οἷς ἀπαρέσκω κρίνων.
Κέντει με, παττάλευε, καιροῦ πικρία,
ὡς ἀσθενὴς ἔγωγε πράγματα βλέπειν
οὐ τλητὰ τοῖς ἔχουσι μικροψυχίαν·
οὕτω γὰρ ἐκράτησε τὸν ζῆλον λέγειν,
ὡς τὴν φυλακὴν τῶν νόμων καὶ κανόνων
αὖθις καλεῖν ἔδοξε φιλοδοξίαν,
ὡς αὖ κατωνόμαστο φιλανθρωπία
ἅπαν ἀδιάστικτον ἐν τοῖς τιμίοις.
Οὐκ οἶδα συμπλεῖν οὐδαμῶς εὐρυβάταις
καὶ δεῖ με σιγᾶν καὶ καθῆσθαι μακρόθεν.

125. τυγχάνει Μ. 126. βαίνει ΜΛΒ. 127. διόδους Λ. 128. θρησκέτω Μ. 131. θαύμαζε Λ. 132. γλώσσης ἔχε ΛΒ. 134. ‖ Κώδ. 118,α. 136. δια τρίβων Λ. εἴποιμι συντόμῳ λόγῳ Β. 138. δ' λείπει ΜΛ. 140. οὖν μὲν Λ. 141. ἀπαρέσκειν κρίνω ΛΒ. 142. μὲν παττάλαβε Λ. πατάλευε Μ. 148. ὅς Μ. κατωνόμασε φιλανθρωπίαν Μ. 150. συμπνεῖν Λ. εὐρυβάταις Μ. 151. μὲ Λ. καθεῖσθαι Μ.

Ἄκομψός εἰμι πρὸς πυκνὰς μετακλίσεις
αἳ προξενοῦσιν ἐνθάδ' εὐημερίαν.
Οὐκ οἶδ' ἐπαινεῖν ἃ στενὴ γνώμη φέρει.
Ἀκριτομυθῶν οὐδαμῶς τέρπει μέ τις.
Φορεῖν ἐγὼ κόθορνον ἀφυῶς ἔχω.
Ἁπλοῦς ἐπλάσθην· ἁπλότης με τερπέτω.
Κἂν σύνθετος πέφυκα τὴν διαρτίαν,
φύσει τὸ μικτὸν, οὐ φρονήτει δεικτέον,
ὃ καὶ τὸ παράγγελμα τοῦ πάλαι νόμου
δόξεις, δηλοῦν τοῖς θεωρεῖν εἰδόσι,
φέρειν ἀπεῖργον χαλκὸν ἅμα χρυσίῳ.
Οὐκ ἂν γενοίμην ποικίλος χαμαιλέων,
οὐκ ἂν πολύπους ἐξαμείβων τὰς χρόας.
Εἴη δέ μοι ζῆν ἀνυπόκριτον βίον·
δούλων γὰρ ὑπόκρισις, οὐκ ἐλευθέρων,
κἂν εὐπραγεῖν λέγωσι, μὴ μακαρίσῃς.
Ψευδὲς γὰρ εὐτύχημα πίπτει ταχέως
καὶ φαῦλον ἐμπόρευμα φωρᾶται χρόνῳ.
Ὄλοιτο πᾶσα διπλόη κερδαλέα.
Παύσῃ κἂν ὀψὲ κόσμος ἐκ πονηρίας.
Πλὴν ἀλλ' ὁ κόσμος, ὡς ὁ δεσπότης ἔφη,
πᾶν ἴδιον πέφυκε φιλεῖν ἐκθύμως·
ἐν τῷ πονηρῷ κείμενον γὰρ οὐκ ἔνι
στρωμνὴν μισῆσαι τὴν ἑαυτοῦ καὶ κλίνην
ἕως ἀμειφθῇ πάντα μυστικοτρόπως,
τοῦ δημιουργοῦ καθίσαντος εἰς κρίσιν.
|| Ἄνθρωπον οἴμοι, τοῦ θεοῦ τὴν εἰκόνα,
ἡ φαυλότης δείκνυσι φευκτὸν θηρίον·
χεῖρον γὰρ εἰπεῖν εὐλαβοῦμαι τὴν φύσιν,

152. ἄκομψος Μ. εἰμὶ ΜΛ. μετακλήσεις Μ. 155. μέ τις Λ. 159. δεκταῖον Μ. δεκτέον Λ. 161. δαλοῦντες Λ. 165. με Λ. 170. ἀλλοῖτο Λ. κεσδαλέα Λ. 171. παύσοι ΜΛ. 175. μισεῖσαι Μ. 176. ἀμοιφθῇ Μ. 178. || Κώδ. 41, α.

τὸ πρᾶγμα δ' αὐτό, φησὶν ἡ παροιμία,
δείξει προϊὸν οἷόν ἐστι φαυλότης.
Θὴρ συκοφαντεῖν οὐ γινώσκει τὸν πέλας·
θὴρ ἀχαριστεῖν οὐκ ἐπίσταται φίλοις·
ὁ θὴρ φιλήσας οὐ διαστρέφει πάλιν·
ὁ θὴρ κορεσθεὶς οὐκ ἀπαιτήσει πλέον.
Οὐ μάχεται θὴρ ἂν παρέλθῃς ἡσύχως·
οὐ ψεύδεται θὴρ οὐδὲ διπλόην φέρει·
οὐ δέξεται θὴρ ἀγγέλους χρυσορρόας·
ἄπεστι θηρῶν ἡ φιλοχρηματία,
δι' ἣν γέμει σύμπασα κακῶν ἡ κτίσις·
ὑποκρίσει ζῆν οὐ φιλοῦσι θηρία,
τὸ νῦν ἐπιτήδευμα τῶν σεμνοτρόπων·
φθόνος παρ' αὐτοῖς οὐκ ἄγει παρρησίαν·
τύφος παρ' αὐτοῖς οὐκ ἔχει χώραν ὅλως,
τὰ δύο ταῦτα τῶν σκοτεινῶν δαιμόνων
ἃ φεῦ κατῆλθε καὶ πρὸς ἀνθρώπους πάθη.
Εἴ πού τι δὲ πρόςεστι τούτων θηρίοις,
φύσει πεφυκὸς οὐ λογισθῇ κακία·
προαιρέσει γάρ, οὐ φύσει τὰ ψεκτέα.
Δορκὰς διέδρα πολλάκις ἀπὸ βρόχων,
ἄνθρωπος ἀνθρώπου δὲ πάγην οὐ φύγοι,
φίλου δοκοῦντος, εἶτα πηγνύντος πάγην.
Ὁ νῦν τὸν ἄρτον ἐσθίων σου γνησίως
μετὰ βραχὺ πλήττει σε δυσμενοῦς πλέον·
ἄλλοι δ' ἐν αὐτῷ τῷ καλῶς πάσχειν ἔτι
ἔνυξαν ἐξάπινα τοὺς εὐεργέτας,
ὃ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ δεσπότου

182. οἷον ἐστὶ ΜΛΒ. 185. φέλησας Λ. 186. κόρθεὶς Λ. 188. ψεύσεται Λ 191. ξύμπασα Β. 194 ἔχει Μ. 195 ἄγει Μ. 198 δέ τι Λ. 199 φύσαι Λ. λογισθῇς κακίᾳ Μ. 200 προαίρεσις Μ. φύσει ψευκτέα Μ. 202. φύγει Λ. φύγῃ Β. 203. πηγνῦντος ΜΛ. 206. τῷ λείπει Μ. 207. ἐξάπεινα Μ.

ἔδειξε κακῶς τῶν μαθητῶν τις πάλαι.
Τοιοῦτόν ἐστι φαυλότης ἀνθρωπίνη.
Συνοικίαν φύγοιμι τοιαύτην, λόγε,
ἐρημίαν εὕροιμι πρὸς κατοικίαν
ὅπου ταραγμὸς ἢ κυδοιμὸς οὐκ ἔνι,
ὅπου προςελθὼν ἀγγέλων ζήσεις βίον,
ὅπου σχολάσας τοῦ θεοῦ μᾶλλον τύχοις,
ὃ κέρδος ἕξεις ἀντὶ κερδῶν ἀθλίων.
Δόξα μεγίστη δόξαν ἀφεῖναι κάτω·
Γραφῇ σχολάζειν τῶν τροφῶν ἡ βελτίων·
τροφὴ κρατίστη προςλαλεῖν τῷ δεσπότῃ.
‖ Ταύτης με, Χριστέ, τῆς τροφῆς πλῆσον μόνης·
ὃς ἐκδιδάσκεις οὐκ ἐπ' ἄρτῳ ζῆν μόνῳ,
ἀλλ' ἐν λόγῳ μάλιστα πιστῶν καρδίας·
ὃς οὐδὲν οὕτω δῶρον ἀνθρώπου θέλεις
ὡς λιτόν, ἀπέριττον, ἄσκευον βίον,
ὃ καὶ διδάσκων πρακτικῶς καὶ πανσόφως
ποῦ τὴν κεφαλὴν οὐκ ἔχειν ἔφης κλῖναι.
Ἀλλ' οὖν τί πάθω; Νῦν γὰρ ἡ μοχθηρία
ὁμοῦ τὰ πάντα συγκλονεῖ κλόνον μέγαν.
Ὡς λοιπὸν αὐτῇ καὶ τὰ τῆς ἐρημίας
ἁλωτά, βατὰ καὶ προςιτὰ τυγχάνει,
πτέρυξι δ' οὐκ ἔξεστιν ἀρθῆναι πάλιν
ἄνω πρὸς ὕψος ἢ καλυφθῆναι κάτω,
ὡς τοὺς δάκνειν θέλοντας ἀνθρώπους φύγω.
Σῶτερ, περικράτησον, αὐτὸς εἰπέ μοι
πῶς τλήσομαι, πῶς, τὴν ἐν ἀνθρώποις ζάλην,
ὀβριμοεργοῖς, χαλεποῖς, ἀσυνέτοις,

209. ποτὲ τῶν Λ. βαβαὶ Β. 210. τοιοῦτον ἐστὶ ΜΛΒ. 211. λόγου Λ. 213. ἔτι Λ. 215. τύχῃς Λ. 216. μυρίων Β. 218. γραφῆς Λ. γραφαῖς Β. τῇ βελτίω Μ. 219. τρυφὴ Β. 220. ‖ Κώδ. 41,6. μοι Λ. 221. ἐπάρτω μόνον Μ. 223. θέλει Μ. 227. ὢ τῶν παθῶν Λ. ὢ τί πάθω Β. 230. τυγχάνειν ΜΒ. 235. τὰ Λ. ζάλῃ Λ. 236. ὀμβριμοεργοῖς ΜΛΒ. ἀσυνθέτοις ΜΛ.

ἀεὶ κύκλους βαίνουσι τῆς μοχθηρίας·
οἳ φαῦλα μὲν πράττουσιν ἐξ ἐμπληξίας,
ἄλλους κατακρίνουσι δ' ἐκ φιλαυτίας.
Ἆρ' οὖν ἐγὼ βέλτιστος; οὐχ οὕτω λέγω,
κἀγὼ κακὸς μέν, ἀλλ' ἐμαυτῷ καὶ μόνῳ.
Ἐκεῖνό φημι, φευκτέον μοι τοῦ μέσου,
ὃς τοῦτο πρὸς καύχησιν ἀσκήσας ἔχω,
τὸ τὰς πονηρὰς ἐκκλίνειν συνουσίας.
Ἄφες καθίσω, κλαύσομαι τὰ κακά μου,
ἀπειροπληθεὶς τὰς ἁμαρτίας ἔχων.
Οὐ ποιμεναρχεῖν, ἀλλὰ πενθεῖν ἐκρίθην.
Δειλός τίς εἰμι καὶ βραδύγλωσσος λέγειν.
Οὐ πάντα πᾶσι γίνομαι Παύλου τρόπον,
ὃς οὐδ' ἐμαυτῷ προςδιαρκῶ πολλάκις.
Τί καὶ πονοῦμεν τοὺς ἀνηνύτους πόνους;
Κἂν πάντα προςλάβῃ τις, οἴχεται τέλος.
Μηδὲν πλέον γένοιο πλὴν θεῷ φίλος.
Τοὺς οὐρανοὺς πέφθακεν ὃς βιοῖ κάτω
βίον ταράχου καθαρὸν καὶ βρασμάτων.
Σώζοιό μοι, Κέρκυρα, σώζοιο, θρόνε,
ἄλλῳ προςαρμόσθητι καλῷ νυμφίῳ
τῷ νυμφαγωγήσοντί σε πρὸς ἀξίαν,
ὃς ἕδνα πολλὰ καὶ πρέποντα προςφέρει.
Χαίροιτε, τέκνα τῆς ἐμῆς κληρουχίας.
Ἄλλος δεχέσθω τὴν ὑμῶν προστασίαν
ἐν τῷ μέσῳ τις καὶ τὸ πῦρ σκαλευσάτω.

237. τὴν μοχθηρίαν Λ. 238. πράττουσι Λ. 240. οὐχ' Μ. 242. ἐκεῖνο φημὶ ΜΛΒ. φευκταῖον Μ 243. ὡς Β. προσκαύχησιν Μ ἀσκήσειν ΛΒ. 244. πονηρῶν Λ ξυναυλίας Β. 246. ἀπειροπληθῆ τὴν ἁμαρτίαν Λ. ἔχω Β. 248. τις εἰμὶ Μ. 249. παντάπασι Μ. παῦλου Λ. 250 ὡς Λ. 251. τί γοῦν Β. 252. τίς Λ οἴχεται σπανίως Λ. 253. μηδὲν Μ. γίγνοιο Μ. θεοῦ Λ. 254 τοὺς ἀνθρώπους Λ. 255 βίον καθαρὸν ταραχῆς Β. βρωμάτων Β. 258. νυμφαγωγήσαντί ΜΛΒ. γε Λ. 259. ἕδνα Μ. Ὁ στίχος 259 προηγεῖται τοῦ 258 ἐν τῷ ΛΒ. 260. χάριτε Μ. 262. τὶς Λ.

Εἴληφα δ' αὐτὸς τῶν μελανούρων κόρον.
Οὕτω γάρ, οἶμαι, τῇ θεοῦ συνεργίᾳ
καὶ τὰς παρ' ὑμῖν ἐκφύγω σελευκίδας,
|| τὰς ἀρχικὰς δήπουθεν ἀγερωχίας,
κἂν πάντα προςλάβωσιν οὐ πληρουμένας.
Αἷς οἷα πάσχω πῶς παραστήσω λόγῳ,
ὅταν κατεσθίωσι τοὺς ἄλλων πόνους,
ὅταν λεβητίζωσιν ἀνθρώπων κρέα
κηφῆνες ἢ κόρακες ἢ Λαιστρυγόνες,
οὓς ἀνδροφαγεῖν μυθικὸς γράφει λόγος ;
Κλέπται μεγάλοι τῶν ἐλαττόνων φόβος·
ληστάς τις αὐτοὺς ἐν πόλει καλῶς λέγει
καὶ δημίους, ἄλλος δὲ πανδήμους πάλιν,
οἳ καὶ μετεγγράφουσιν ἡμῖν κακίαν.
Λήθην ὅθεν τίθεσθε τῶν ἐμῶν λόγων·
τὸ γὰρ κακὸν πρόχειρον ἡδονὴν ἔχον.
'Αλλ', ὦ φίλοι, στείλασθε βελτίω τρίβον,
ἐπεί περ ἣν στέλλεσθε πιστοῖς οὐ πρέπει.
Οὐκ αἰσχρὸν εἰ πείθεσθε τοῖς ἐμοῖς λόγοις,
ἀλλ' αἰσχρὸν εἰ πείθεσθε λοιμοῖς ἀνδράσιν.
Αὕτη πρὸς ὑμᾶς διάλεξις ἐσχάτη.
Σὺ δ', ὦ θεοκρότητε καὶ σεβασμία
τῶν ἱεραρχῶν καὶ φίλων συμποιμένων
ὁμήγυρις σύμπασα καὶ συναυλία,
συντάσσομαί σοι συνταγὴν τὴν ὑστάτην
καὶ σύ, κορυφὴ τοῦδέ μοι τοῦ συλλόγου,

264. τὴν θεοῦ συνεργίαν Λ. 266. ἀρχηγῶν Β. ἀρχυχὰς Λ. || Κώδ. 42,α. 267. προσλάβωσι Λ. Ὁ στίχος 267 προηγεῖται τοῦ 266 ἐν τῷ ΛΒ. 271. λεστρυγόνες ΜΛ. 272. λόγος γράφει Λ. 274. ληστὴς Μ. 275. δερμίους Μ. πάλιν πανδήμους Λ. 276. μετεγγράφουσιν Μ. ὑμῖν Λ. 278. ἔχων Μ. 280 στέλλεσθαι Μ. βροτοῖς Λ. 282. λοιποῖς Λ. ἀνδρᾶσιν Μ. 283. ἡμᾶς Μ. 285. συμπυβένων Λ. 286. ξύμπασα Β. 288. τοῦδε Μ.

ἢ καὶ παρηνώχλησα πολλὰ πολλάκις.
Ἔληξε Νικόλαος ἀχρήστων πόνων
ὁ φιλοκάνων καὶ πονηρὸς καὶ λάλος
καὶ τῶν νεαρῶν δογμάτων ἡ κωλύμη·
ἔπαυσεν ἀντίμαχος εἶναι μειζόνων,
ἔπαυσεν ἀντίφωνα φωνεῖν ἐν μέσῳ,
ἀφ' ὧν στυγητὸς καὶ μισητὸς ἐκρίθη.
Ἀλλ' ἡμερούσθω φιλαπεχθήμων ἅπας,
ἐξιλεούσθω καὶ τὰ κέντρα τοῦ φθόνου·
διάστασις γὰρ ἡμεροῖ καὶ θηρία.
Ἔγνων σε, κόσμε, καὶ μόλις πέφευγά σε.
Λαβοῦ, λαβοῦ μου τῆς χειρός, πλαστουργέ μου.
Ἕρπει γὰρ ἐγγὺς ὁ δράκων, ἀλλ' ἀντέχου.
Ὁρᾷς ὅπως σὲ πάντὸς ἀντηλλαξάμην.
Σύ μοι τὰ πάντα τοιγαροῦν γίνου, λόγε,
δι' ὃν τὰ πάντα νῦν παρεῖδον ἀθρόως,
εὐδοξίαν, κέρδη τε, συλλόγους, θρόνον.

—

Τούτων δοθέντων τῇ σεβαστῇ συνόδῳ
ἡ λυκόκαπρος ἐφράγη στωμυλία,
λόγοις ἀποψυγεῖσα τοῖς τοῦ Κερκύρων,
θυμηδίας δὲ παντοῦ κεχυμένης
μόνος στενάζει τοῦ σκότους ὁ προστάτης.

289. παρηνόχλησα Μ. 294. ἀντίφωνος φωνῶν Μ. 295. ἐκρίθην Μ. 297. ἐξιλεούσθων Λ. 299. ἔγνω Λ. 300. λαβοῦ τὴν χειριπλαστουργίαν μου Λ. 302. σε Λ. 303. τοιγάρτοι γενοῦ ΛΒ. 304. ἀθρόα Λ. 305. εὐπραξίαν Β. θρόνους Μ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΠΕΔΙΑΔΙΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΣΤΙΛΒΗΝ

Τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην ἐπιστολὴν ἀντέγραψα τὸ θέρος τοῦ 1876 ἔκ τινος κώδικος ἐν τῇ ἀγγλικῇ Κανταβριγίᾳ, τοῦ μόνου ἑλληνικοῦ τοῦ ἀποκειμένου ἐν τῷ αὐτόθι Fitzwilliam Museum, γεγραμμένου ἐπὶ βομβυκίνου χάρτου κατὰ τὸν ιε′ αἰῶνα. Ὁ κῶδιξ οὗτος περιέχει λόγους δημοσθενικούς, πλὴν δὲ τούτων ὀλίγα τινὰ ἔργα Βυζαντίνων λογίων. Καὶ πρῶτον μὲν πάντων εὕρηται ἐν αὐτῷ διαλογικόν τι ἔργον, οὗ δὲν σώζεται ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ ἀκεφάλῳ κώδικι. Γίνεται δὲ ὁ διάλογος μεταξὺ νεκρῶν, Δημοκράτου, Λογοθέτου, Μίνωος, Ῥαδαμάνθυος. Μετὰ τὸν νεκρικὸν διάλογον τοῦτον ἕπεται «ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ ἔχουσα καὶ ἔκφρασιν» κτλ. Εἶτα δὲ μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἐκδίδομεν ἐνταῦθα ἀκολουθοῦσιν «Ἰωάννου μητροπολίτου Εὐχαΐτῶν τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἀκμάσαντος Κωνσταντίνου βασιλέως τοῦ Μονομάχου τοῦ καὶ διδασκάλου ὡς λέγεται τοῦ Ψελλοῦ», * μεθ' ὃ τέσσαρες ἐπιστολαὶ ἀνωνύμου τινός, ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ὁποίων εὑρίσκομεν τὴν φράσιν «εἰς τὸ πρῶτον καὶ μάλιστα καὶ κυριώτατον ἔαρ ὃ *πρωτοκαίριον* λέγειν τοῖς πολλοῖς σύνηθες», εἶτα «ἐπιστολὴ τοῦ τοῦ Νομικοπούλου κυρίου Ἰωάννου ἔχουσα ἔκφρασιν αἰθίοπος καὶ ἵππου πάνυ ταλαιπορημένου ἐν ᾧ ἐπωχεῖτο ὁ αἰθίοψ» κτλ., τέλος δὲ μεταξὺ ἄλλων συνταγαί τινες ἰατροσοφικαὶ καὶ μαγγανευτικαὶ ἐκ τῶν συνήθων ἐκείνων τῆς παρὰ Βυζαντίνοις σολωμονικῆς.

* Ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τοῖς κατωτέρω σημειουμένοις ἀναγράφομεν τὰς ἐπιγραφὰς τῆς περιεχομένης ὕλης μετὰ τῶν ἐν τῷ κώδικι περιεχομένων γραφικῶν παραπτωμάτων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατειλεγμένων φαίνεται ὅτι εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν συγγραφέα ἀνήκουσιν ὅ τε νεκρικὸς ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος διάλογος, ἡ ἐπιστολὴ ἣν δημοσιεύομεν παρακατιόντες καὶ ἡ εἰς ταύτην ἀμέσως ἑπομένη ἐν τῷ χειρογράφῳ. Ταῦτα δὲ ἂν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ αὐτοῦ ἔχῃ ὀρθῶς καὶ ἂν μὴ πρέπῃ νὰ ὑποθέσωμεν, τοῦθ' ὅπερ ἐνίοτε συμβαίνει ἐν χειρογράφοις τῶν βυζαντιακῶν χρόνων, ὅτι ὁ βιβλιογράφος, μεταγράψας ἐξ ἄλλου κώδικος κατ' ἐκλογήν, συμμετέγραψε καὶ τὰς ἐπιγραφὰς χωρὶς νὰ προσέξῃ πολὺ τίνες οἱ γράψαντες τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀντιγραφόμενα.

Ἀλλὰ τίς ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν; Καίτοι ἡ ἐπιγραφὴ αὐτῆς εἶνε ὑπὸ ἔποψιν γραμματικὴν παραδόξως πως συντεταγμένη, εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ὅτι ἐγράφη καὶ ἐπέμφθη πρὸς τὸν διδάσκαλον Κωνσταντῖνον τὸν Στιλβῆν ὑπό τινος Πεδιαδίτου ἀρχιερατεύσαντος· ἐκ δὲ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς γίνεται δῆλον ὅτι οὗτος ἦτο ἀρχιερεὺς ἐν Κερκύρᾳ. Ὁ Πεδιαδίτης οὗτος δὲν εἶνε μὲν ἀναγεγραμμένος ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν ἐπισκόπων Κερκύρας, οὔτε παρὰ τῷ Lequien, * οὔτε παρὰ τῷ Μουστοξύδῃ,** ἀλλὰ δὲν εἶνε ὅμως καὶ ὅλως ἄγνωστος. Ὠνομάζετο δὲ Βασίλειος καὶ ἦτο φίλος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ. Τούτου σώζεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 62 ἑλληνικῷ κώδικι τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου, τῷ περιέχοντι τὰς ἐπιστολὰς καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἔργα, «ἐπιστολὴ πρὸς τὸν χρηματίσαντα μητροπολίτην Κερκύρας, τὸν Πεδιαδίτην, περὶ τῶν χειροτονηθέντων παρὰ τῶν βουλγαροεπισκόπων τῶν ἀπὸ τῆς Ζαγορᾶς ἐξελθόντων». Ἐν ταύτῃ ὁ Χωματιανὸς καλεῖ τὸν Βασίλειον «ἄνδρα πάσης ἀρετῆς ἐμπεπλησμένον καὶ δυνάμεως λόγου καὶ σοφίας τῆς τε ἔνδον καὶ τῆς θύραθεν, ἑδραίωμα τῆς πίστεως ἀκράδαντον καὶ ἀσάλευτον, στῦλον ἐναρέτου διαγωγῆς, θαυμαστῶς φωτίσαντα τὴν Κερκυραίων καὶ σπείραντα ἐν ταύτῃ καὶ πανταχοῦ βίου καὶ λόγου θεοειδῆ ἀμαρύ-

* Oriens Christianus τόμ. Β'. σ. 147—150.

** Delle cose Corciresi σ. 407 κ. ἑ.

»γματα».* Σώζεται δὲ τοῦ Βασιλείου Πεδιαδίτου καὶ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης Ἰννοκέντιον τὸν Γ', ἣν ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 208 χειρογράφου τῆς ἐν Μόσχᾳ βιβλιοθήκης τῆς ἱερᾶς Συνόδου ὁ μακαρίτης ἀρχιμανδρίτης ἐν Λειψίᾳ Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος.** Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ θαρραλέως ἀντεπεξέρχεται ὁ ἱεράρχης κατὰ τοῦ σχεδίου τοῦ μεγάλου τῆς Δύσεως ποιμενάρχου, σκοποῦντος νὰ συγκαλέσῃ σύνοδον οἰκουμενικὴν ἐν τῷ Λατερανῷ καὶ δεικνύει αὐτῷ τὸ ἄτοπον τῆς συγκαλέσεως τοιαύτης συνόδου ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων οἵτινες μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων κακοὶ κακῶς ἀπηλάθησαν τῶν θρόνων αὐτῶν.

Μεθ' ὅσα ἀνηνέχθησαν ἀνωτέρω, φανερὸς καθίσταται ὁ χρόνος καθ' ὃν ὁ Πεδιαδίτης ἀρχιεράτευεν ἐν Κερκύρᾳ· ἀνερχόμεθα δῆλα δὴ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ιγ' καὶ τὰ τέλη τοῦ ιβ' αἰῶνος. Ἐπειδὴ ἡ μὲν πρὸς τὸν Ἰννοκέντιον ἐπιστολὴ εἶνε προγενεστέρα τοῦ ἔτους 1215 ὅτε συνῆλθεν ἡ ἐν Λατερανῷ σύνοδος, ἡ δὲ πρὸς τὸν Στιλβῆν ἀνάγεται εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἂν μὴ καί πως ἀρχαιοτέρους. Τοῦτο δὲ μανθάνομεν ἐκ στίχων τινῶν αὐτοῦ τοῦ Στιλβῆ σωζομένων ἐν οἷς ὑπάρχει καὶ χρονολογία τοῦ γεγονότος εἰς ὃ ἀναφέρονται. Εὕρηνται δὲ οὗτοι ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 524 κώδικι τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντι σύμμικτά τινα τοῦ Πτωχοπροδρόμου, τοῦ Βαλσαμῶνος, τοῦ Ψελλοῦ καὶ ἄλλων. Αὐτόθι ἀναγινώσκονται ἐν φ. 10,β-18,α «Κωνσταντίνου καΐστωρος καὶ διδασκάλου τοῦ Στιλβῆ στίχοι »ἰαμβικοὶ ἐπὶ τῷ συμβάντι ἐν Κωνσταντινουπόλει θεηλάτῳ

* Ἐν φ. 28,α. Τὴν μὲν ὕπαρξιν τῆς ἐπιστολῆς ἐγνώριζον καὶ ἐσημείωσα, αὐτὸς μελετήσας τὸν κώδικα τῷ 1877 ἐν Μονάχῳ· τὸ δὲ ἀνωτέρω δημοσιευθὲν ἀπόσπασμα μοὶ ἀνεκοινώθη φιλικῶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Παναρέτου Κωνσταντινίδου.

** Ἐν Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ Βρετοῦ 1870, σ. 187 κ. ἑ.

»μεγάλῳ ἐμπρησμῷ μηνὶ Ἰουλίῳ κε' ἔτους ‚ϛψε'.» Καὶ ἄρχονται μὲν

«Δεῦτε, τρόφιμοι, δεῦτε, τῆς Βυζαντίδος
«ξυναυλίαν κλαύσωμεν καὶ τραγῳδίαν»

τελευτῶσι δὲ ὧδε·

«δέδοικα μὴ φάντασμα καὶ φλογὸς μόνον
«ἀπεῖπα· πῦρ με καὶ λαλοῦντα συμφλέγει».

Φαίνεται δ' ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ὁ Στιλβῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σύγχρονος καὶ αὐτόπτης τοῦ ἐμπρησμοῦ. *

Κατὰ ταῦτα ὁ Στιλβῆς ἔζη περὶ τὰ τέλη τοῦ ιβ' αἰῶνος, ἐπειδὴ ὁ Ἰούλιος τοῦ ϛψε' ἀπὸ κτίσεως κόσμου συμπίπτει πρὸς τὸ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος 1198**. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀκριβῶς ἂν ἤδη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ὁ Βασίλειος ἦτο μητροπολίτης Κερκύρας, τῆς περισωθείσης αὐτοῦ ἐπιστολῆς ἁπλῶς ἀναφερούσης ὅτι ὁ Πεδιαδίτης ἔγραψε ταύτην ἤδη ἀρχιερατεύων. Τὸ δὲ *ἀρχιερατεύσαντος* νομίζω ὅτι δὲν σημαίνει τυχὸν μεταγενεστέραν τινὰ παραίτησιν ἢ καθαίρεσιν τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλ' εὕρηται ἁπλῶς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἐν τῷ καντα-βριγιακῷ κώδικι προηγούμενα ἔργα τοῦ αὐτοῦ, γραφέντα πιθανῶς πρὸ τῆς ἀρχιερατείας.

Ἡ δὲ προκειμένη ἐπιστολή, γραφεῖσα, ὡς ἐξάγεται εὐθὺς ἀμέσως ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῆς, δύο ἔτη μετὰ τὴν εἰς Κέρκυραν ἄφιξιν τοῦ ἱεράρχου, εἶνε γεγραμμένη ἐν βαρυθυμίᾳ ἣν

* Τὰς ἀνακοινώσεις ταύτας περὶ τοῦ κώδικος ὀφείλω εἰς τὴν φιλικὴν μέριμναν τοῦ πολυμαθοῦς τῆς Μαρκιανῆς ἐφόρου κ. Ἰωάννου Βελούδου.

** Τὸν Στιλβῆν τοῦτον δὲν πρέπει νὰ συγχύσωμεν μετὰ τοῦ ὁμωνύμου ἐπισκόπου Κυζίκου, οὗ σώζεται ἀπόσπασμα ἑρμηνείας εἰς τὸν προφήτην Ἀβακοὺμ ἔν τινι κώδικι τῆς λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης. Ἴδ. Bandini, Catalogus codicum graecorum bibliothecae Laurentianae Τόμ. Α' σ. 263. Ὁ τῆς Κυζίκου ἐπίσκοπος ἔζησε κατὰ παλαιοτέραν ἐποχήν, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἡλικίας τοῦ λαυρεντιακοῦ κώδικος, ὅστις εἶνε γεγραμμένος κατὰ τὸν ια' αἰῶνα.

συχνὰ εὑρίσκομεν παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, ὅτε ἠναγκάζοντο νὰ ἀνταλλάσσωσι τὰ ἐν Βυζαντίῳ ἀγαθὰ πρὸς τὸν ἐπαρχιακὸν βίον. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ πρέπει νὰ γείνῃ ἡ ἱστορικὴ αὐτῆς χρῆσις οὐκ ἄνευ προσοχῆς. Θλιβερὰν εἰκονίζει τὴν κατάστασιν τῆς νήσου ὁ Πεδιαδίτης. Καὶ τὰ μὲν περὶ ἀπαιδευσίας καὶ κακίας τῶν Κερκυραίων λεγόμενα εἶνε ἀνάλογα πρὸς τὰ ὅμοια παράπονα τοῦ Ἀκομινάτου περὶ τῶν συγχρόνων Ἀθηναίων καὶ ἄλλων ἱεραρχῶν περὶ τοῦ αὐτοῖς λαχόντος κλήρου. Τὰ δὲ περὶ νοσηροῦ κλίματος καὶ ἐλλείψεως ὀπωρῶν λεγόμενα εἶνε πάντως ὑπερβολικὰ καὶ πιθανῶς πρεσβυτικῆς δυσκολίας ἐκφράσεις. Ἀληθείας δέ τινος φαίνονται μετέχοντα τὰ λεγόμενα περὶ τῆς πτωχείας τῶν νησιωτῶν καὶ κακῆς καταστάσεως τῶν οἴκων αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη δὲν εἶνε ἡ κατάστασις τῆς πόλεως κατὰ τὸν θ' αἰῶνα ἐπὶ Ἀρσενίου, εὐλόγως ἴσως δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Πεδιαδίτου εἰκονιζομένη ἀπορία καὶ παρακμὴ τῆς Κερκύρας προῆλθεν ἐκ τῶν κακῶν ἅτινα ἐπήνεγκον εἰς τὴν πόλιν αἱ κατὰ τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα τελευτῶντα ἐπιδρομαὶ τῶν Νορμαννῶν καὶ ἡ κατ' αὐτῶν ἄμυνα.

Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ καὶ ὁ τύπος τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως. *Κορυφοὺς* εὑρίσκομεν ὀνομαζομένην τὴν Κέρκυραν, ἐκ τοῦ δικορύφου σχήματος τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς, τὸ πρῶτον παρὰ τῷ Λιουτπράνδῳ, τῷ γνωστῷ πρεσβευτῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα, ὅςτις ἐπισκεψάμενος ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τὴν νῆσον κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν πρεσβείας αὐτοῦ τῷ 968 λέγει τὰ ἑξῆς «Igitur decimonono Calendas Januarii Leucatem exeuntes. . . decimoquinto ad Coriphus pervenimus. * Ἀργότερον δὲ ἀπαντῶμεν τὸ ὄνομα ἑνικῶς ὡς *Κορυφὼ* παρὰ τῇ Ἄννῃ Κομνηνῇ ** καὶ Νικήτᾳ τῷ Χωνιάτῃ. *** Ἐκ δὲ τῶν δυτικῶν συγγρα-

* Pertz, Monumenta Germaniae historica. Tom. Ε'. σ. 362.

** Ἔκδ. Βόννης Α'. 76,2. 183,5.283,1.284,18. Β'.115,20.128,6.132,1.

*** Ἔκδ. Βόννης σ.96,16.

φέων ὁ μὲν Malaterra καλεῖ τὴν πόλιν Carofium, ἂν ἔχει ὀρθῶς τῶν κωδίκων ἡ γραφὴ, ὁ δὲ Γουλιέλμος ὁ ἀπουλικὸς Coryphum, ὁ δὲ ἀνώνυμος ἐκ Βαρίου χρονογράφος Corfo.*

Τίς δὲ ὁ ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πεδιαδίτου ἀναφερόμενος Γρηγόριος δέν μοι εἶνε γνωστόν.

Ἐν τέλει σημειωτέον ὅτι ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης προςθετέαι εἰς τὸν Θησαυρὸν τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου αἱ λέξεις *ἀπαρηγορησία*, *καλυβοπρεπής*, *κελλύδριον*, *προςλάλησις*, *πτωχοεπισκοπὴ*, *συζήτημα*.

* Ἴδ. τὰς σημειώσεις τοῦ Ducange εἰς Ἄνναν τὴν Κομνηνὴν ἐν ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β'. σ. 440 κ. ἑ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΤΟΝ ΣΤΙΛΒΗΝ

ἀρχιερατεύσαντος τοῦ Πεδιαδίτου ὅτε ταύτην ἔπεμψε πρὸς τὸν αὐτὸν Στιλβῆν.

Τιμιώτατε πάντων ἐμοὶ δέσποτα, δεύτερον τοῦτο ἤδη τὸν ζωηφόρον ὁ ἥλιος διεμέτρησεν, ἀφ' οὗ συνεταξάμεθά σοι τὰ ἐξιτήρια, καὶ οὐδ' ὀλιγόστιχόν σοι γράμμα ἐνεχαράξαμεν. Εἴωθε γὰρ τὰ μεγάλα καὶ ἐκπληκτικώτερα τῶν πραγμάτων πρῶτα μὲν παντελῆ σιγὴν ἐμποιεῖν, ἔπειτα ἠρέμα τιθέναι τὰς λαλιὰς καὶ τὰ διηγήματα. Ὃ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐπισυμβεβήκει κἀμοί, πρῶτα μὲν ἐννοησαμένῳ ἡλίκου τούτου κατετολμήσαμεν πράγματος, μὴ καθαροὶ ἀψάμενοι καθαροῦ καὶ θεοπρεποῦς, τῆς ὑπερτάτης ἱερωσύνης, εἶτα καὶ πόθεν ἀπεληλάμεθα ποῦ, ἐκ βασιλίδος εἰς ἐσχατιάν, ἐκ πόλεως γραμμάτων εἰς ἀγροικίαν, ἐκ παντὸς καλοῦ εἰς πᾶν τοὐναντίον. Καθὼς οὖν ἄνωθεν ὑπεθέμεθα ἡσυχῇ φθέγγεσθαι τοὺς τοῖς μεγάλοις ἐγκύρσαντας, σπερματικῶς τὰ καθ' ἡμᾶς ‖ ὑπογράψω σοι.'Ιλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσε, τοῖς Λαιστρυγόσι, ταῖς Χαρύβδεσι, ταῖς ἀμπώτισι· τούτων γὰρ πάντων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς Ἀδριατικῷ πεπείρατο ὁ πολύμητις. Περὶ τῶν Κορυφαίων εἴτ' οὖν Κερκυραίων τὰ εἰρημένα. Τοῦ κατ' αὐτοὺς δὲ πέρι χωρίου Ἡσίοδος διασαφήσειε κάλλιστα, χείματος μὲν λέγων εἶναι ψυχρόν, θέρους δὲ ἀργαλέον, οὐδέποτ' ἐσθλόν. Οὔτε ἀλέξημά ἐστι τὸν νοσοῦντα εὑρέσθαι, οὔτε νοσήλιον· ἡ τοῦ τόπου δὲ σηπεδὼν...'Αλλὰ παρὰ τοῖς Κερκυραίοις ὁ πεντηκονταέτης ἐστὶν ἐσχατόγηρως, καὶ ὡς ἂν τὸν Ἰάρεδ θαυμάσαις αὐτὸν ὡς μακροβιώτατον, οὕτω τὸν ἑξηκονταέτη ὁ Κερκυ-

2. ἀφοῦ. 3. ὁδ'. 4. εἰώθει. 5. εἰρέμα. 13. ‖ Κῶδ. 10,6 14. πέλασε. 16. πολύμητης. 17. δεπερὶ. 19. οὐδὲποτ'. 23. ἐξηκονταέτη

ραῖος. Κελλύδρια ἐν ἡμῖν πνιγηρά τε καὶ καλυβοπρεπῆ ταῖς ἐν τοῖς ἀμπελῶσι σκηναῖς ἢ ὀπωροφυλακίοις προςεοικότα, ὧν πρὸς καταγέλωτα ἐκφραστέον τὸν ὄροφον. Κάλαμοι κατὰ δυάδα ζευγνύμενοι, βοτάναις συνδεδεμένοι, τὰς κεράμους ὀχοῦσιν, οὐ συγκειμένας κατὰ συνάφειαν, ἀλλὰ διεστηκυίας ἀλλήλων ὅσον συνεκάλυψεν ἡ ἐπικειμένη, ὡς εἶναι καὶ τῷ φλογμῷ καὶ τῷ ψύχει καὶ τοῖς ὄμβροις βάσιμα πανταχόθεν. Ὀπώρα ἀλλ' οὐδὲ μία ἔστιν αὐτόχθων, ῥητέον δὲ ὅτι οὐδὲ μέτοικος. Ἡ τῆς μητροπόλεως ἱκανότης ὁποία οὐδὲ πτωχοεπισκοπῆς· καίτοι τὴν κατὰ κόσμον θυμηδίαν περόνην τῇ ψυχῇ ἐποίησεν ὁ θεός, δι' ἧς ἀνέχεται τὴν προςεδρείαν τοῦ σώματος· «πάλαι γὰρ ἂν τὸν δεσμὸν ἀπέρρηξε τῆς σαρκὸς» τοῦ λέγοντος ἤκουσας. Τί γοῦν τὸ καθέξον ἐνταῦθα ἡμᾶς; Ὁ ἐντεῦθεν λαὸς εὐαγγελικῶν λόγων οὔτε συνίησιν οὔτε ἀνέχεται· λείπεται μήτε αὐτὸν ὠφελεῖσθαι καὶ ἡμᾶς ἐγκεκλεισμένους τῆς Κορυφοῦς τὴν ἐσχάτην ἀμαθίαν νοσεῖν. Ποῦ γὰρ λόγος ἐνταῦθα, ποῦ βίβλος, ποῦ συζήτημα λογικόν; Εὔξαιο θεόθεν φυλάττεσθαι ἡμῖν τὴν ὑγίειαν, τὸ μόνον γλυκὺ ἐνταῦθα ἡμῖν παρηγόρημα. Καί ποτε ἀναβησόμεθα καὶ τὴν γειναμένην προςείπωμεν. Οἶδα μὲν ὡς συναναβήσεται ἡ κακὴ συνοδοιπόρος πενία καὶ κατισχύσει ἡμῶν, τὰ πάντα δὲ τῆς ἐνταῦθα ὑπερορίας καὶ κακίας τῶν συνοικούντων τὴν Κερκυραίων γῆν καὶ τῆς τοῦ τόπου ἀπαρηγορησίας οἰστότερα.

Μὴ ἀπαξιώσῃς ἡμᾶς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μὴ φθονήσῃς ἡμῖν τοῦ ἐκ τῆς ἐπιστολιμαίας προςλαλήσεως ψυχαγωγήματος. Περὶ τοῦ Γρηγορίου ἀξιῶ ὡς ἂν τυγχάνῃ τῆς προςηκούσης ἐπιμελείας. Μέμνησο καὶ ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς θεὸν ἐντυχίαις σου.

8. ψῦχει. ὀπῶρα. 9. ὁποῖα. 10. τὸν. θυμηδίας. 18. ὑμῖν.

ΤΑ ΣΦΑΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ ΗΓΟΥΝ ΚΟΡΥΦΙΑΤΩΝ ΔΙ' Α ΑΥΤΟΥΣ ΑΠΟΣΤΡΕΦΟΜΕΘΑ

Ἡ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐκδιδομένη νῦν τὸ πρῶτον διατριβὴ εὕρηται ἔν τινι κώδικι τῆς κατὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἱερᾶς μονῆς τῶν Ἰβήρων, τῷ ὑπ' ἀρ. 1340, οὗ παραθέτω ἐνταῦθα τὴν περιγραφήν.

«Κῶδιξ χαρτῷος εἰς 16ον, αἰῶνος ις', ἐκ φύλλων 316, περιέχων τάδε·

1. «Περὶ τῆς σατανικῆς αἱρέσεως τῶν κακοδόξων Ἀρμενίων καὶ τῶν ἐνάγῶν νηστειῶν αὐτῶν καὶ περὶ τῶν αἱρέσεων, ὧν ἔλαβον ἐκ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Χοσρόη, τοῦ λεγωμένου Βραμπάσου, καὶ τῶν ἑβδομάδων τῶν φυλασωμένων τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ».

2. «Γεναδίου πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως τοῦ Σχολαρίου ἀπολογία πρός τινα ἱερωμόναχον ἐν τῷ συνέῳ ὄρει περί τινων ἀναγκαίων ζητημάτων».

3. «Ἔκθεσις τοῦ αὐτοῦ ἀναγκαιοτάτη περιτῶν τοῦ ἱεροῦ συμβόλου ῥήσεων, ὅθεν συνελέγησαν καὶ κατὰ τίνων αὗται συγκείμεναι εἰσίν.

4. «Τοῦ αὐτοῦ κῦρ Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης περὶ τῶν ἑπτὰ μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας».

5. «Τὰ σφάλματα καὶ αἰτιάματα τῶν Κερκυραίων ἢ Κορυφιάτων δι' ἃ αὐτοὺς ἀποστρεφόμεθα».

6. «Ἐκ τῶν διατάξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων» ἀποσπάσματα καὶ ἕτερα ἀποσπάσματα συνόδων καὶ πατέρων.

7. «Τοῦ παναγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης κῦρ

Συμεὼν ἀποκρίσεις πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Πενταπόλεως κῦρ Γαβριὴλ» κεφάλαια πε' καὶ ἕτερα νβ' κεφάλαια, ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀριθμήσεως, θεολογικοῦ περιεχομένου.

8. «Κανόνες τῶν ἁγίων ἀποστόλων».

9. «Θεοφίλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐν Κυριακῇ προςφώνησις ἑρμηνεύουσα τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐσθίομεν οἱ Χριστιανοὶ τυρὸν καὶ ὠὸν τῇ Τετράδι καὶ τῇ Παρασκευῇ τῆς Τυρινῆς».

10. «Ἀπόδειξις Κλήμεντος περὶ τοῦ Πάσχα».

11. «Βαλσαμὼν πατριάρχου Θεουπόλεως τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας διδασκαλία ἀναγινωσκομένη πρὸς τοὺς ἀναγομένους πρὸς ἱερωσύνην καὶ πρὸς τοὺς μαρτυρίσοντας ἱερεῖς. Περὶ αὐτοῦ ἀξίωσις τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου κῦρ Ματθαίου κεφάλαιον».

Ἀρχ. «Ὁ ἀναγνώστης οὗτος ζητεῖ ἵνα ἀναχθῆναι πρὸς ἱερωσύνην κτλ.».

12. Ἐκλογὴ ὀλίγων κεφαλαίων συμπληρωτικῶν τῶν κανόνων.

13. «Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου περὶ διαφορᾶς προσοχῆς καὶ προσευχῆς.»

14. Ἐκ τοῦ γεροντικοῦ ἀπόσπασμα βραχύ.

15. «Τοῦ Θεολόγου σχόλεον».

16. «Τοῦ αὐτοῦ νέου Θεολόγου περὶ προσευχῆς στίχοι» καί τινα ἀποσπάσματα ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ.

17. «Ἐκ τοῦ γεροντικοῦ περὶ πορνείας».

18. «Τοῦ ἁγίου Νείλου» περὶ τοῦ αὐτοῦ.

19. «Ἐκ τοῦ ἁγίου Βαρσανουφίου περὶ ἐλεημοσύνης».

20. «Ἐκ τῶν ἀσκητικῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἐρώτησις· διαφορὰ ὑπακοῆς καὶ ἐπιταγῆς» εἰς ἣν ἕπεται ἡ ἀπόκρισις.

21. Ἐν τέλει φύλλον ξένον πρὸς τὸν κώδικα περγαμηνῆς ἰβηριτικὴν φερούσης γραφήν.

Ἡ δὲ παρ' ἡμῶν ἐκ τοῦ ἄλλως ἀσήμου τούτου κώδικος δημοσιευομένη ἐνταῦθα πραγματεία εἶνε συμβολὴ ἀξία λόγου

εἰς τὴν ἐπὶ Βενετοκρατίας ἐν Κερκύρᾳ ἱστορίαν τῆς αὐτόθι ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι κατὰ τὸν ιγ' αἰῶνα τελευτῶντα κατηργήθη ὑπὸ τῶν Ἀνδηγαυῶν τῶν κυρίων τῆς νήσου γενομένων ἡ ἕδρα τοῦ ὀρθοδόξου ἐπισκόπου, ἀντικατεστάθη δὲ οὗτος ὑπὸ ἐπισκόπου Λατίνου, εἰς δὲ τοὺς ὀρθοδόξους παρεχωρήθη μόνον τὸ δικαίωμα νὰ ἔχωσιν ἀντὶ ἐπισκόπου ἀρχιπρεσβύτερον ἢ πρωτοπαπᾶν. Μετὰ δὲ τὴν ἐν τῇ νήσῳ ἐγκατάστασιν τῶν Βενετῶν οἱ Λατῖνοι ἐπίσκοποι, οἵτινες ὡς τὸ πλεῖστον ἀνῆκον εἰς ἀριστοκρατικὰ τῆς Βενετίας γένη, καὶ ὁ ὑπ' αὐτοὺς κλῆρος ἤρξαντο σφετεριζόμενοι τὰ δικαιώματα τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου καὶ καταδυναστεύοντες πολυτρόπως τὸ ὀρθόδοξον ποίμνιον ἐν Κερκύρᾳ. Καί τοι δὲ αἱ παντοῖαι τῶν δυτικῶν καταχρήσεις ἐξήγειραν τῆς τε βενετικῆς πολιτείας καὶ αὐτῆς τῆς ῥωμαϊκῆς ἕδρας τὴν εὐσπλαγχνίαν, τὸ κακὸν μόλις που περιωρίσθη καὶ ἤθελεν ἴσως ἐπενέγκει τὴν ἀπορρόφησιν τῆς ὀρθοδοξίας ἐν τῇ νήσῳ, ἂν μὴ παρουσιάζετο καὶ ἐνταῦθα ἡ πολλάκις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους εἰς τὴν γενναίαν ἀντίδρασιν ἐπακολουθοῦσα βαθμιαία συγχώνευσις τῶν ξενικῶν στοιχείων, μάλιστα διὰ τῶν γάμων τῶν ἐγχωρίων γυναικῶν πρὸς τοὺς ἐπήλυδας ἀλλογενεῖς.*

Εἰς τὴν μακρὰν ἐκείνην καὶ δεινὴν πάλην τοῦ ἐγχωρίου θρησκεύματος πρὸς τὰς μισαλλοδόξους καὶ δυναστικὰς τῶν Λατίνων καταπιέσεις ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀνώνυμος καὶ ἀχρονολόγητος συγγραφὴ τοῦ ἰβηριτικοῦ χειρογράφου. Καὶ τίς μὲν ὁ γράψας τὰ Αἰτιάματα δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν. Τοῦτο δὲ μόνον φαίνεται ἐξ αὐτῶν, ὅτι συνετάχθησαν ὑπό τινος τῶν ἐν αὐτῷ τῷ Ὄρει μοναζόντων. Τὸν δὲ χρόνον καθ' ὃν ταῦτα συνετάχθη-

* Ἴδ. Ἑρμ. Λούντζη, περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Ἑνετῶν. Ἐν Ἀθήναις 1856 σ. 90 κ. ἑ. καὶ τὴν πληρεστέραν ἰταλικὴν μετάφρασιν Della condizione politica delle isole Jonie sotto il dominio Veneto. Venezia. 1858 σ. 359 κ. ἑ.

σαν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν σχεδὸν ἀκριβῶς, ὁδηγούμενοι ἐξ αὐτῶν τῶν περιεχομένων. Ἐπειδὴ δῆλα δὴ ὁ γράψας τὰ Αἰτιάματα δείκνυται αὐστηρὸς τῆς ὀρθοδοξίας τηρητὴς καὶ οὐδαμῶς ἀποδέχεται τὴν ἐν Κερκύρᾳ ὑποταγὴν τοῦ ὀρθοδόξου θρησκεύματος καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν Λατίνων πίστιν, φανερὸν εἶνε ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ καταγραφόμενα αἰτιάματα περιέχουσι πάσας ὅσας ἠδύνατο νὰ καταλέξῃ ἐκ τῶν χρόνων ἐν οἷς ἔζη καταπιέσεις τῶν Λατίνων καὶ ἀναμίξεις τῶν δύο θρησκευμάτων ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς τελεταῖς καὶ λειτουργίαις. Ἀλλ' ὅμως παραβάλλοντες πανθ' ὅσα καταριθμεῖ πρὸς τὰ παθήματα τῆς ἐγχωρίου κερκυραϊκῆς ἐκκλησίας, οἷα παρουσιάζονται ἡμῖν ἐν ταῖς βούλλαις τῶν παπῶν Λέοντος τοῦ Ι', ἀπὸ 10 Μαΐου τοῦ 1521, Κλήμεντος τοῦ Ζ', ἀπὸ 26 Μαρτίου 1526, καὶ Παύλου τοῦ Γ', ἀπὸ 8 Μαρτίου 1540, βλέπομεν ὅτι ὁ φιλορθόδοξος τῶν Αἰτιαμάτων συγγραφεὺς δὲν συμπεριλαμβάνει πολλὰς τῶν καταχρήσεων τοῦ λατινικοῦ κλήρου ἃς κακίζουσιν οἱ προμνημονευθέντες πάπαι ἐν ταῖς βούλλαις αὐτῶν. Δυνάμεθα λοιπὸν ἐντεῦθεν νὰ ὑποθέσωμεν εὐλόγως ὅτι τὰ Αἰτιάματα τοῦ ἀνωνύμου ἁγιορείτου συνετάχθησαν μετὰ τὰς βούλλας ἐκείνας, διότι ἄλλως ὁ συντάξας αὐτὰ δὲν ἤθελε παραλείψει νἀναγράψῃ τὰ πολλῷ μείζω τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένων κακά, ἅτινα ἠναγκάζοντο πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν παπικῶν βουλλῶν νὰ ὑπομένωσιν οἱ Κερκυραῖοι ἐν τῇ τελέσει τῶν δογμάτων αὐτῶν. Τοιαῦτα δὲ δεινὰ εἶνε ἡ ἐκβίασις τῶν ὀρθοδόξων νἀναβαπτίζωσι τὰ τέκνα αὐτῶν κατὰ τὰ ἔθη τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἡ ἀπαίτησις νὰ χειροτονῶσιν οἱ Λατῖνοι τοὺς ὀρθοδόξους ἱερεῖς, ἡ ἀφαρπαγὴ τοῦ δικαιώματος τῶν Ἑλλήνων ἱερέων τοῦ λειτουργεῖν ἅπαξ τῆς ἡμέρας ἐν ταῖς ἐνοριακαῖς ἐκκλησίαις, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε ὅτι λόγου γινομένου ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Αἰτιαμάτων περὶ ἀναμίκτων θρησκευτικῶν τελετῶν γίνεται μὲν μνεία τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου, ἀπο-

σιωπᾶται δὲ ἡ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, καθ'ἣν συνέβαινον παραπλήσιαι καταχρήσεις· αἰτία δὲ τῆς ἀποσιωπήσεως ταύτης εἶνε πιθανώτατα ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐγράφησαν τὰ Αἰτιάματα δὲν ἐτελεῖτο ἀκόμη ἡ πανήγυρις τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐπισήμως ὡς ἐν χρόνοις μεταγενεστέροις, ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ἴδιος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ναὸς καὶ διεδόθη πλειότερον ἡ λατρεία αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τούτου δὲν ἦτο εἰςέτι τετελεσμένον ἐν τέλει τῆς δεκάτης ἕκτης ἑκατονταετηρίδος, * συνδυάζοντες τὸ γεγονὸς τοῦτο μετὰ τοῦ προμνησθέντος,ὅτι τὰ Αἰτιάματα εἶνε μεταγενέστερα τῶν παπικῶν βουλλῶν, εἰκάζομεν ὅτι ταῦτα ἐγράφησαν μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος.**

Μετὰ δὲ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐδείξαμεν ὅτι συνετάχθησαν τὰ Αἰτιάματα συμπίπτει καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς γινομένη μνεία Ἰωὴλ τοῦ Δεκαδύου. Εἰς τοὺς μελετῶντας τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων μετὰ τὴν ἅλωσιν δὲν εἶνε ἄγνωστον τὸ ὄνομα τοῦ Κερκυραίου Ἰουστίνου τοῦ Δεκαδύου, ὃν Ἄλδος ὁ Μανούτιος μετεκαλέσατο εἰς Βενετίαν, ἵνα ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένων ἑλληνικῶν συγγραμμάτων.*** Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀξιολόγου συγγραφῆς τοῦ Διδότου περὶ Μανουτίου μανθάνομεν, ὅτι ὁ Δεκάδυος διετέλεσε διάκονος.† Δύναται κατὰ ταῦτα νὰ θεωρηθῇ βέβαιον ὅτι ὁ Ἰωὴλ Δεκάδυος ὁ ἐν τοῖς Αἰτιάμασιν ἀναφερόμενος εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ ὁ γνωστὸς Ἰουστῖνος, ἡ δὲ μεταβολὴ τοῦ ὀνόματος φυλάττοντος τὸ ἀρκτικὸν γράμμα προῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀξιώματος, ὅπερ κα-

* Ν. Τ. Βουλγάρεως καὶ Ν. Β. Μάνεση, ἀληθὴς ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ λειψάνου τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, σ. 24.

** Ἐν τῷ προςδιορισμῷ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγράφησαν τὰ Αἰτιάματα συμφωνῶ πληρέστατα μετὰ τοῦ φίλου κ. Ἰω. Ῥωμανοῦ, τοῦ ἀρίστου τῶν κερκυραϊκῶν γνώστου, εἰς ὃν ὑπέβαλον ταῦτα πρὸς κρίσιν.

*** Ἴδ. Μουστοξύδου Ἑλληνομνήμονα σ. 196 κ. ἑ. De Biazi, Memorie biografiche intorno agli illustri Corciresi σ. 56 κ. ἑ.

† Alde Manuce σ. 60 καὶ 456.

τόπιν ἠσπάσθη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δεκάδυος ἔζη, καθ' ἃ εἶνε ἡμῖν γνωστόν, μέχρι τοὐλάχιστον τοῦ ἔτους 1526, ὅτε ἐμαρτύρησεν Ἀθανάσιος ὁ ἐν Μετεώρῳ ἀσκήσας, οὗ συνέταξε τὴν ἀκολουθίαν, ἀγνοοῦντες ἀκριβῶς τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Κερκυραίου τούτου λογίου, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῆς περὶ αὐτοῦ γινομένης ἐν τοῖς Αἰτιάμασι μνείας, ὅτι ἔζη ἔτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως αὐτῶν, ἤτοι περὶ τὰ μέσα τοῦ ιϛ' αἰῶνος. Εὐνόητος δὲ εἶνε, νομίζω, ὁ λόγος τῆς εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος μεταβάσεως αὐτοῦ, προσφέροντος μάλιστα καὶ ποσὸν χρηματικὸν εἰς τοὺς μοναχούς, ὅπερ οὗτοι δὲν ἀπεδέχθησαν ὡς παρὰ τῶν ἐν Βενετίᾳ προερχόμενον, εἴτε τοὺς αὐτόθι ὁμοδόξους θελήσωμεν νὰ ἐννοήσωμεν, εἴτε τοὺς Λατίνους. Ὁ Δεκάδυος δῆλα δὴ οὐκ ἀπιθάνως ἐστάλη μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1515 συμβάντα θάνατον τοῦ Ἄλδου ὑπό τινος τῶν ἐν Βενετίᾳ τυπογράφων ἢ ἴσως ὑπὸ τῶν κοσμητόρων τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης εἰς τὴν Ἀνατολήν, φέρων χρήματα, ἵνα ἀποκομίσῃ ἐκεῖθεν εἰς Βενετίαν χειρόγραφα ἑλληνικά. Ἂν δ' ἐγένετο τοῦτο, εἰκὸς ἦτο νὰ διευθυνθῇ κυρίως εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, οὗ αἱ βιβλιοθῆκαι ἔχαιρον παγκόσμιον φήμην διὰ τοὺς ἐν αὐταῖς ἀποκειμένους θησαυρούς· Ἴσως δὲ κατὰ ταύτην τὴν περιοδείαν ἔμαθεν ἀκριβέστερον καὶ τὰ κατὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἀθανασίου οὗ συνέταξε τὴν ἀκολουθίαν.

Μετὰ τἀνωτέρω ἐκτεθέντα θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω ἐνταῦθα εἰς τὴν διασάφησιν τῶν καθ' ἕκαστα κεφαλαίων τῶν Αἰτιαμάτων, πρὸς ὧν τὴν διαφώτισιν συντελοῦσιν ἐπαρκῶς τὰ παρὰ τῷ Λούντζῃ γραφόμενα περὶ τῆς κερκυραϊκῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοὺς Βενετούς. Σημειωτέον δὲ τοῦτο μόνον, ὅτι τὸ πρῶτον τῶν Αἰτιαμάτων οὐχὶ προσηκόντως ἀποδίδεται τοῖς Κερκυραίοις, ἀναφέρεται δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς ἐν Βενετίᾳ ὀρθοδόξους.*

* Ἴδ. Βελούδου Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία ἐν Βενετίᾳ σ. 53 κ. ἑ.

ΤΑ ΣΦΑΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ ΗΓΟΥΝ ΚΟΡΥΦΙΑΤΩΝ ΑΓ' Α ΑΥΤΟΥΣ ΑΠΟΣΤΡΕΦΟΜΕΘΑ

Α^ον. Ὅτι αἱ χειροτονίαι αὐτῶν οὕτω γίνονται. Ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι ἀπέρχεται εἰς τὸν τοῦ Λατίνου μητροπολίτου ἐπίτροπον, τὸν λεγόμενον βικάριον, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀπαιτεῖται ὅρκον καὶ ὑπόσχεσιν τοῦ εἶναι αὐτὸν εἰς τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ καὶ εὐπείθειαν καὶ μὴ ἀντιλέγειν ἢ σχίζειν ἢ ἀντιπράττειν εἰς ἃ λέγουν καὶ φρονοῦν καὶ δογματίζουν οἱ Λατῖνοι, ἀλλὰ κατὰ πάντα ὑπείκειν αὐτοῖς. Καὶ τότε δίδοται αὐτῷ γράμμα ὑπὸ τοῦ λεγομένου καντζιλέρη δημόσιον, διαλαμβάνον τὴν αὐτοῦ ὑπόσχεσιν καὶ ὑποταγὴν ἣν ἐποίησεν, ἐλευθεροῦν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἐπηρείας καὶ δουλωσύνης, ὡς ὁμόφρονα αὐτῶν.

‖ Β^ον. Ὅτι ποιοῦσιν λιτὴν οἱ Λατῖνοι τοῦ παρ' αὐτοῖς ἱερουργουμένου ἀζύμου, ὅπερ λέγουσιν ἁγίαν δωρεάν, καὶ ἀπέρχονται ἔμπροσθεν μὲν οἱ Ἑβραῖοι, εἶτα οἱ Γραικοὶ καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Λατῖνοι, ὁμοῦ πάντες οἱ ἱερεῖς φορεμένοι· καὶ συμφοροῦν καὶ συμψάλλουν ἅμα καὶ γίνονται οἱ πάντες ἕν.

Γ^ον. Ὅτι ποιοῦσιν ἑορτὴν οἱ Λατῖνοι ἐν τῇ μητροπόλει αὐτῶν ἁγίου τινὸς Ἀρσενίου, ἐντοπίου· καὶ λειτουργοῦσιν ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ ἅμα οἵ τε Γραικοὶ καὶ οἱ Λατῖνοι πλὴν ἐν διῃρημέναις τραπέζαις. Καὶ λέγουν πρῶτον οἱ Γραικοὶ τὸν Ἀπόστολον, εἶτα οἱ Λατῖνοι, ὡςαύτως καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὁ δὲ λαός, ἄμφω τὰ γένη, ἵστανται ἀναμεμιγμένοι καὶ εἰς τὰς δύο τραπέζας, συνευχόμενοι καὶ συμψάλλοντες ἅμα.

7. Κῶδ. καταπάντα. 11. ‖ Κῶδ. 25,6. αὐτοῖς. 16. αὐτῶν. 17. τινος.

Δον. Ὅτι ὅταν τελευτήσῃ Λατῖνος καὶ μά||θωσιν τοῦτο οἱ Γραικοὶ παπάδες ἀπέρχονται καὶ ἄκλητοι καὶ φορένουν ἀνὰ μέρος καὶ συμψάλλουν καὶ μνημονεύουν αὐτὸν ὁμοῦ μετὰ τῶν Λατίνων.

Εον. Ὅτι δέχονται ἀδεῶς οἱ Γραικοὶ τὰ τῶν Λατίνων λειτουργικὰ καὶ εὐλογίας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀλογίας καὶ λειτουργοῦν καὶ μνημονεύουν αὐτάς.

Ϛον. Ὅτι οἱ λαϊκοὶ τῶν Γραικῶν, ὅταν τύχωσιν εἰς τόπον μὴ ὄντος ἱερέως ὁμογλώσσου αὐτοῖς, ἀπέρχονται εἰς τὰς τῶν Λατίνων ἐκκλησίας καὶ προσεύχονται καὶ λειτουργοῦνται, καί, εἰ τύχοι, κλίνουν καὶ γόνυ καὶ ἐξομολογοῦνται εἰς τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν καὶ μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτῶν.

Ζον. Ὅτι τὰς δεσποτικὰς μεγάλας ἑορτὰς ἀπέρχονται οἱ Γραικοὶ παπάδες καὶ φορένουν δημοσίᾳ καὶ εὐφημοῦν καὶ || εὔχονται τοὺς Λατίνους καὶ τὸν πάπαν.

Ηον. Ὅτι, εἰ συμβῇ γενέσθαι πάπαν ἀπὸ τὸ γένος τῶν Βενετίκων, προστάσσονται οἱ Γραικοὶ μνημονεύειν αὐτὸν ἀπαραιτήτως.

Θον. Ὅτι συνοικέσια καὶ συμπεθερίας ποιοῦσιν ἀδεῶς μετὰ τῶν Λατίνων καὶ ποτὲ μὲν μνηστεύονται καὶ εὐλογοῦνται ὑπὸ τῶν παπάδων, ποτὲ δὲ ὑπὸ τῶν φράρων.

Ιον. Ὅτι συντεκνίας ποιοῦσιν ἀνυποστόλως εἴς τε τὸ βάπτισμα καὶ τὰ συνοικέσια καὶ ἀναδέχονται καὶ στεφανοῦσιν ἀλλήλους ὡς ὁμόδοξοι.

ΙΑον. Ὅτι τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ συνάγονται οἱ Γραικοὶ καὶ οἱ Λατῖνοι εἰς μίαν ἐκκλησίαν λατινικὴν καὶ φορένουν οἱ ἱερεῖς ἑκατέρου μέρους ὁμοῦ καὶ αἴρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπι-

1. τελευτήσει. || Κῶδ. 26,α. 2. ἀναμέρος. 3. συμψάλουν. 14. || Κῶδ. 26,β. 16. βαινετίκων. 17. προστάσονται. 26. λατίνικην. 25–27. Τὸ κεφάλαιον ΙΑον εἶνε προστεθειμένον ἐν τῷ κώδικι ἐν τῷ κάτω περιθεωρίῳ, γίνεται δὲ παραπομπὴ εἰς αὐτὸ δι' ἰδίου σημείου, ἐγγεγραμμένου ἐν τῷ ἀντιστοιχοῦντι μέρει τοῦ κειμένου.

τάφιον, ἤγουν τὸν ἀμνόν, ἕνα ὁμοῦ πάντες, καὶ ἀπέρχονται εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν.

Καὶ ταῦτα μὲν τελοῦνται ἐν τοῖς Κορυφοῖς. Εἰς δὲ τὴν Πούλιαν καὶ Βενετίαν τί δεῖ καὶ λέγειν, ὅπου μείζων ὁ ὄλεθρος καὶ τὸ δεινὸν σὺν τῇ δυναστείᾳ ὑπερακμάζει; Καὶ οὐχ ἁπλῶς ταῦτα καὶ ὡς ἔτυχεν εἴρηνται, ἀλλ' ὑπὸ φιλαλήθων ἀνθρώπων καὶ φοβουμένων τὸν θεὸν καὶ ἐκεῖθι παραγενόμενοι καὶ ἐνταῦθα ὄντες ἐμά‖θομεν καὶ ἐβεβαιώθημεν. Συμμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ τὸ πρὸ ἐννέα χρόνων γενόμενον πυρίκαυστον βραβεῖον ἐν τῇ βασιλικῇ τοῦ Βατοπεδίου μεγάλῃ λαύρᾳ. Εἰ μὲν γὰρ ἦσαν ὀρθόδοξοι, διὰ τί τὸ βραβεῖον ἀπετεφρώθη καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἀπελείφθη ὡς κακοδόξων, καὶ ταῦτα ὑπὸ τοιούτων πνευματικῶν καὶ γνωστικῶν γερόντων; ἀλλ' ὡς δείκνυσιν ἡ ἀλήθεια διὰ τὰ ἄνωθεν εἰρημένα δικαίως καταγνωσθέντες ἐξεβλήθη αὐτῶν τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τοῦ τῶν ὀρθοδόξων συστήματος. Ἀλλὰ καὶ Ἰωὴλ ὁ Δεκάδυος ἀπεκεῖθεν ἀρτίως ἐλθὼν οὐ μόνον οὐ προςεδέχθησαν ἃ προςήνεγκεν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀφορισμὸς ἄλυτος ἐξεφωνήθη καὶ ἐγγράφως ἐβεβαιώθη ἐπὶ τὸν τολμήσοντα τοῦ λοιποῦ ἀπελθεῖν εἰς λατινικὸν τόπον χάριν ζητείας διὰ τὸ τοὺς ἐκεῖσε νομι ‖ ζομένους εἶναι Γραικοὺς μὴ εἶναι ὀρθοδόξους, ἀλλὰ συνδυάζειν καὶ συμφρονεῖν τὰ τῶν Λατίνων. Ὡς καὶ ἡ μεγάλη Λαύρα τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου οὐ μόνον ἐν τοῖς εἰρημένοις τόποις ποιεῖ, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τῷ μετοχίῳ αὐτῆς τῷ ἐν τῇ Σκύρῳ παραχωρεῖ ὁ ἐκεῖσε ὢν οἰκονόμος τὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ στασίον τῷ Λατίνῳ ῥετούρῳ, καὶ συνεύχεται καὶ συλλειτουργεῖται αὐτῷ καὶ οὐ μόνον τὰς τῶν Γραικολατίνων παρακλήσεις καὶ προςφορὰς δέχεται, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Λατίνων τῶν ἐν θαλάσσῃ λῃ-

3. πούλειαν. 6 φιλαληθείας. 7. ἐκεῖθεν. 8. ‖ Κῶδ. 27,α. 10. βατοπαιδίου. 12. ἀπαλήφθη. 14. κατεγνωσθέντες. 16. δεκαδύος. 17. προσέδέχθησαν. 18. ἁλυτος. ἐγγράφος. 19. ἐβεβεώθη. τολμήσαντα. λατίνικον. 20. | Κῶδ. 27,β. 21. συνδιάζειν. 25. τῶ. αὐτοῦ. 26. συλειτουργεῖται.

στευόντων, καὶ ἄλλα ἃ οὐ θέμις εἰπεῖν ἐκεῖσε γίνονται. Διὰ ταῦτα καὶ τὰς ἄλλας ἡμῶν παραβάσεις τὰς πατρικὰς κατέλιπεν ὁ θεὸς τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἰδοὺ κινδυνεύει ἐρημωθῆναι καὶ καταπατηθῆναι τὰ ἅγια ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ αἴσθησιν λαμβάνομεν τῶν ἡμετέρων κακῶν καὶ ἐπι||στραφῆναι πρὸς Κύριον καὶ μετανοίᾳ περὶ τῶν παρελθόντων χρήσασθαι καὶ τοῦ λοιποῦ μὴ προςθεῖναι, ἀλλ' ἐπωρώθημεν τῇ διανοίᾳ καὶ ὁπλοφοροῦμεν τόξα καὶ ξίφη καὶ τὰ λοιπὰ εἰς ἀντιπαράταξιν, οἱ ἀσκηταί, οἴμοι, οἱ ἐρημῖται, οἱ ἐσταυρωμένοι τῷ κόσμῳ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅλις· περὶ δὲ τῆς τῶν αἱρετικῶν συνδυάσεως ἀναγκαῖον ᾠήθην ὀλίγας ἐκ τῶν πολλῶν μαρτυρίας ἐκθεῖναι ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς εἰς τὴν τῶν εἰρημένων βεβαίωσιν.

5. Κῶδ. 28,α. 7. προσθῆναι. 8. ὁπλοφοροῦμεν. 9. οἱερημῆται. 11. συνδιάσεων. 12. ἐκθῆναι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡᾼ

ΤΙΜΑΡΙΟΥ ΤΩΝ ΑΘΙΓΓΑΝΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ

Ἡ πρώτη τοῦ Μαΐου ἑορτάζεται ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τρόπον, ὅσον μοι γνωστὸν, διαφέροντα ἀπὸ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐν ταῖς λοιπαῖς ἑλληνικαῖς χώραις. Οἱ ἀγρόται φέρουσι τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς τὴν πόλιν κορμὸν κυπαρίσσου οὗ τὸ φύλλωμα ἔχουσιν ἐστολισμένον διὰ ξυλίνων στεφανῶν ἃς ἐπικοσμοῦσι διὰ ταινιῶν πολυχρώμων, ὠῶν τοῦ Πάσχα κοκκίνων, κώνων πίτυος καὶ κινάρας καὶ ἄλλων ὀπωρῶν κεχρυσωμένων, περιστερῶν καὶ τῶν τοιούτων. Τὸ δένδρον τοῦτο τοῦ Μαΐου ἐνθυμίζει πως τὸ παρὰ τοῖς Φράγκοις δένδρον τῶν Χριστουγέννων. Ἄδουσι δὲ οἱ χωρικοὶ οἱ τὴν κυπάρισσον κρατοῦντες πρὸ τῶν οἰκιῶν ἑκάστων τὸ ἑξῆς ᾆσμα·

Καὶ ἂν εἶνε μὲ τὸν ὁρισμὸ, νὰ 'ποῦμε καὶ τὸ Μάϊ.
Μπρὲ 'μπῆκ' ὁ Μάϊς, μπρὲ 'μπῆκ' ὁ Μάϊς, μπρὲ 'μπῆκ' ὁ Μάϊς ὁ μῆνας,
ὁ Μάϊς μὲ τὰ τριαντάφυλλα καὶ ὁ 'Απρίλις μὲ τὰ ῥόδα.
'Απρίλι, 'Απρίλι ἀφόρετε· Μάϊ μου χανακάρι,
'π' ὅλο τὸν κόσμο 'γιόμισες ἀπ' ἄνθη καὶ λουλούδια.
Λουλούδισε, λουλούδισε, λουλούδισέ μου κόρη
νὰ 'πάῃ νὰ δώσῃ τὸ φιλὶ πρὶν βρέξῃ, πρὶν χιονίσῃ,
πρὶν καταιβάσῃ ὁ οὐρανὸς καὶ σύρουν τὰ ποτάμια.
Καὶ 'δῶ 'ποῦ τραγουδήσαμε πέτρα νὰ μὴ ῥαΐσῃ·
Καὶ ἀφέντη κῦρ. . . . . χρόνους πολλοὺς νὰ ζήσῃς,
νὰ ζήσῃς χρόνους ἑκατὸ καὶ νά τους ἀπεράσῃς.*

* Ἢ ἄλλως

Καὶ ἀφέντη κῦρ. . . . . ψηλό μου κυπαρίσσι
'ποῦ τὤνομά σου ἀκούεται 'Ανατολὴ καὶ Δύσι.

Πολλὰ εἴπαμε τἀφέντη μας, νὰ 'ποῦμε τῆς κυρᾶς μας.
Κυρὰ χρυσῆ, κυρ' ἀργυρή, κυρὰ μαλαμματένια,
'ποῦ σε χτενίζει ὁ Ἔρωτας μὲ τὰ χρυσᾶ του χτένια,
μὲ τὰ χρυσᾶ, μὲ τἀργυρᾶ, μὲ τὰ μαλαμματένια.
Καὶ ἄνοιξε τἄξιο σου πουγγὶ τὸ μαργαριταρένιο
καὶ βάλε τὸ χεράκι σου τὸ καλομαθημένο,
καὶ ἂν ἔχῃς γρόσια φέρε τα καὶ ἂν ἔχῃς καὶ παράδες
καὶ ἂν ἔχῃς καὶ γλυκὸ κρασί, φέρε νά μας κεράσῃς.
Καὶ 'στῶν παιδιῶν σου ταῖς χαραῖς κουφέτα νὰ μοιράσῃς·
ὄχι κουφέτα μοναχά, μον' καὶ πολλὰ καρύδια
καὶ πλήθειο τὸ γλυκὸ κρασὶ νὰ πιοῦν τὰ παλληκάρια.
Καὶ 'δῶ 'ποῦ τραγουδήσαμε νὰ 'λθοῦμε καὶ τοῦ χρόνου,
καὶ τὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη (δίς).

—

Καὶ τὸ μὲν ᾆσμα ᾄδεται καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς φαίνεται·[*] ἡ δὲ περιφορὰ τῆς κυπαρίσσου καὶ τὰ ἰδιαίτερα ἔθιμα τὰ συνοδεύοντα τὸν ἑορτασμὸν τῆς *πρωτομαγιᾶς* ἀνήκουσιν, ὅσον τοὐλάχιστον ἐμοὶ γνωστόν, εἰς μόνην τὴν Κέρκυραν. Νομίζω δὲ ὅτι αἱ ἰδιαίτεραι αὗται συνήθειαι δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν ἐκ λόγων ἱστορικῶν, ἤτοι ὡς λείψανον τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ ἐν Κερκύρᾳ Ἀθίγγανοι τὴν πρώτην τοῦ Μαΐου, εἰςερχόμενοι ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν, ἐδείκνυον εἰς τὸν ἄρχοντα αὐτῶν βαρόνον τὴν εἰς αὐτὸν ὑποταγήν. Δὲν θέλω δὲ νὰ εἴπω ὅτι οἱ Ἀθίγγανοι εἶνε καὶ οἱ τὸ πρῶτον εἰςαγαγόντες τὸν τρόπον τοῦ ἑορτασμοῦ εἰς τὴν νῆσον, ἀλλ' ὅτι, παραλαβόντες τὸ ἤδη, ὡς ἐκ τῶν ἐγγράφων φαίνεται, ἐπικρατοῦν ἐγχώριον ἔθιμον, διετήρησαν αὐτὸ καὶ συνέτειναν εἰς τὴν αὐτοῦ διάδοσιν.

Εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης μου ταύτης ἀναγκαία εἶνε ἡ ἱστορικὴ ἔκθεσις περὶ τῶν κατὰ τὴν βαρονίαν τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀθιγγάνων καὶ ἡ δημοσίευσίς τινων εἰς αὐτοὺς ἀναφερομένων ἐγγράφων.

Γνωστὸν εἶνε τὸ ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἰδίως

[*] Ἴδ. Passow Carmina popularia ἀρ. CCCX σ. 229.

ἐν Τουρκίᾳ, ἐν ταῖς παραδουναβίαις ἡγεμονίαις καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ διαδεδομένον γένος τῶν ἀνεστίων Ἀθιγγάνων. Ἐκ τῶν περὶ τούτων γενομένων ἰδίως κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἐρευνῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴν τῶν γλωσσῶν ὁλομέλειαν καὶ ὅτι κατάγονται ἐξ Ἰνδίας, ἔνθα φαίνονται ἔχοντες τὸ πρῶτον τὸ ἐθνικὸν ὄνομα Dschats. Καὶ μέχρι μέν τινος ἐνομίζετο ὅτι ἐξεχύθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην καθ' ὃν χρόνον ὁ τῶν Μογγόλων ἡγεμὼν Τιμοὺρ, ὁ κοινῶς ἐπικαλούμενος Ταμερλάνος, κατέλαβε τὴν Δελὴν, ἤτοι μετὰ τὸ ἔτος 1399, ἐπειδὴ κατὰ πρῶτον ἐφαίνοντο παρουσιαζόμενοι ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1417. Ἀλλὰ νεώτεραι ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι ἡ μετοίκησις τῶν Ἀθιγγάνων εἰς Εὐρώπην εἶνε πάντως ἀρχαιοτέρα καὶ δὴ ὅτι ἐπῆλθε κατὰ τὸν ιγ' αἰῶνα, τῶν ἐπηλύδων ἐλθόντων τὸ πρῶτον εἰς Βασσαραβίαν καὶ Βλαχίαν.* Ἐκεῖθεν δὲ φαίνεται ὅτι ἐπῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῶν Ἀλβανῶν ἐποίκων κατὰ τὸν ιδ' αἰῶνα μεσοῦντα.** Βέβαιον δὲ εἶνε ὅτι κατὰ τὸν ιδ' αἰῶνα τελευτῶντα εὑρίσκομεν ἤδη τοὺς Ἀθιγγάνους ἀποτελοῦντας μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πελοποννήσου, ὁποῖον ἀναγράφει αὐτὸν κατὰ τὸν ιε' αἰῶνα ὁ Βυζαντῖνος Μάζαρις, καλῶν τοὺς Ἀθιγγάνους Αἰγυπτίους.*** Περὶ τούτου δὲ ὑπάρχουσι καὶ ῥηταὶ μαρτυρίαι Γερμανῶν περιηγητῶν τοῦ ιε' αἰῶνος.† Δύνανται δὲ νὰ προςτεθῶσιν εἰς τὰς μαρτυρίας ταύτας καὶ τὰ περὶ Ζυγιωτῶν λεγόμενα ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἐκδοθείσῃ περιηγήσει τοῦ Λασκάρεως Κανανοῦ. †† Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἐν Κερκύρᾳ εὑρίσκομεν ἤδη περὶ τὰ τέλη τοῦ ιδ' αἰῶνος Ἀθιγγάνους, οἵτινες κατ' ὀλίγον ἀπετέλεσαν ἐν

* Hopf, Die Einwanderung der Zigeuner in Europa. Gotha. 1870. σ. 30 κ. ἑ.

** Αὐτ. σ. 28.

*** Ἐν τοῖς τοῦ Boissonade Anecd. Graeca. Τόμ. Γ' σ. 174.

† Hopf, ἔνθ. ἀν. σ. 13 κ. ἑ. καὶ ἐν τῇ Griechische Geschichte (Ersch καὶ Gruber τμῆμ. α', τόμ. 86) σ. 186.

†† Ἰδ. Παρνασσοῦ τόμ. Ε' σ. 710 κ. ἑ.

τῇ νήσῳ καὶ ἴδιον τιμάριον, ὑπάρξαν μέχρι σχεδὸν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Ἤδη ἐν ἐγγράφοις τῆς ἀνδηγαυϊκῆς ἐν Κερκύρᾳ κυριαρχίας γίνεται λόγος περὶ τῶν homines vageniti, ἐν οἷς εὐκόλως ἀναγνωρίζονται οἱ Ἀθίγγανοι. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν οὗτοι πλάνητες, κατ' ὀλίγον δὲ ἀποκατέστησαν, ἀναγνωρίσαντες τὴν δεσποτείαν τῶν Φράγκων βαρόνων οἵτινες παρεχώρησαν αὐτοῖς κτήματα πρὸς καλλιέργειαν. Ἀργότερον δ' ἀπετέλεσαν ἓν καὶ μόνον τιμάριον, ἀναγνωρίσαντες ὡς φεουδοῦχον τὸν Ἰωαννέλον de Habitabulo. Δὲν ὑπῆρξε δὲ κληρονομικὸν τὸ δικαίωμα τούτου τοῦ φεούδου, ἀλλὰ παρεχωρεῖτο κατόπιν ἐπὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ βενετικῆς κυριαρχίας ὑπὸ τῆς ἀρχῆς. Περὶ τῆς βαρονίας δὲ ταύτης τῶν Ἀθιγγάνων καί τινων τῶν βαρόνων ἐγράφησαν ἤδη ἱκανὰ ὑπό τε τοῦ Lunzi* καὶ τοῦ Hopf.** Ἀλλὰ θέλων ἀκριβέστερον νὰ καταγράψω τὰ κατὰ τὴν ἀθιγγανικὴν βαρονίαν ἐν Κερκύρᾳ παρεκάλεσα τὸν κ. Ἰωάννην Ῥωμανόν, ὅςτις εἶχεν ἐπιμελῶς συλλέξει ἐκ τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀποκειμένων ἐγγράφων τὰ περὶ τοῦ ἀθιγγανικοῦ φεούδου χάριν τοῦ Hopf, νά μοι ἀνακοινώσῃ ὅσας ἠδύνατο λεπτομερείας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ φιλόπονος οὗτος λόγιος ἐφιλοτιμήθη νά μοι ἀναγράψῃ τὰ κατὰ τὸ ἀθιγγανικὸν φέουδον μετὰ φιλοφροσύνης περισσῆς καὶ ἀκριβείας μεγίστης, θεωρῶ χρέος μου νὰ παραθέσω αὐτολεξεὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ σταλείσας μοι σημειώσεις.

«Οἱ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν πολλαῖς κώμαις τῆς Κερκύρας σποράδην κατοικοῦντες Ἀθίγγανοι, ἑκατὸν ὄντες ἐν συνόλῳ κατὰ τὴν ιζ' ἑκατονταετηρίδα, ἔτι δὲ οἱ κατοικοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι τῆς ἀντικειμένης στερεᾶς ταῖς ὑποκειμέναις τῇ βενετικῇ πολιτείᾳ ὤφειλον νὰ τελῶσι καθ' ὡρισμένους χρόνους ὡρισμένον χρηματικὸν τέλεσμα, ὅπερ ἀντὶ νὰ εἰςπράττωσιν οἱ κυβερ-

* Della condizione politica delle isole Ionie sotto il dominio Veneto. Venezia, 1858 σ. 464-465.

** Die Einwanderung der Zigeuner σ. 17 κ. ἑ.

νῶντες, παρεχώρουν εἴτε διὰ πωλήσεως εἴτε λόγῳ μεγαλοδωρίας πρός τινα τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀρχόντων, ὅςτις, ἐν ὅσῳ ἐξετέλει τοὺς ἐν τῇ ἐγγράφῳ παραχωρήσει περιεχομένους ὅρους, εἰςέπραττεν αὐτὸς παρὰ τῶν Ἀθιγγάνων τὸ τέλεσμα, ἔχων ἐπ' αὐτῶν τούτων καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν. Ἡ χρηματικὴ ἀπολαυὴ ἡ ἀπὸ τῶν εἰςπράξεων τῶν Ἀθιγγάνων προερχομένη ἀπετέλεσεν ἴδιον φέουδον, ὅπερ ἐπειδὴ περιῆλθεν ὕστερον εἴς τινα Κερκυραῖον ἄρχοντα ὀνόματι Ἰωαννέλον de Habitabulo, ὅςτις εἶχε καὶ αὐτὸς ἕτερον φέουδον, συνηνώθη μετὰ τοῦ φεούδου τοῦ Ἰωαννέλου εἰς ἓν καὶ μόνον, κληθὲν ἔκτοτε φέουδον Ἰωαννέλου de Habitabulo καὶ τῶν Ἀθιγγάνων. Ἡ ἀρχὴ τοῦ φεούδου τούτου ἀνέρχεται εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀνδηγαυϊκῆς ἐποχῆς. Πρῶτος αὐτοῦ κάτοχος μνημονεύεται Aloysius de Citro, δεύτερος δὲ Ἀδὰμ de Sancto Ippolito, ἰσχυρότατος βαρόνος καὶ πρωταγωνιστήσας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναγινώσκεται ἐν πολλοῖς ἀνδηγαυϊκοῖς ἐγγράφοις. Τούτων διάδοχος ὑπῆρξεν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἰωαννέλος de Habitabulo, ὅςτις εἶχε τὸ φέουδον κυριαρχούντων τῶν Βενετῶν ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ἐν ἔτει 1453 ἐν τῇ κατ' ἔθος γινομένῃ παρατάξει τῶν βαρονικῶν ἵππων καὶ ἐνόπλων ἱππέων ἐπέδειξεν ἵππον ἕνα μελανόρφνινον καὶ ἔνοπλον ἱππέα Κωνσταντῖνον καλούμενον, Ἕλληνα λίαν πιθανῶς τὸ γένος.

Jannelus de Habitabulo tenetur ostendere unum equum pro quatuor pedibus pro valore ducat. 24, ducat. 6 pro pede more consueto cum uno famulo armato.

Praesentavit equum baium scurum snaratum cum stella in fronte et balzanum a pede posteriori sinistro precio. . . . . .

Unum famulum armatum nomine Constantini . . . .

Ἐκ τῶν Investiture Feudali ed altro della città di Corfù, fol. 47t. - 49. Archivio di Corfù.

«Μετὰ τὸν Ἰωαννέλον ἐξάγομεν ἐκ τῶν ἐγγράφων ὅτι τοῦ φεούδου κάτοχος ἐγένετο ὁ Ἰάκωϐος Δόνδης, μισθωσάμενος αὐτὸ

παρὰ τῆς βενετικῆς πολιτείας ἐπὶ δύο μόνα ἔτη. Ἐκ τῶν εἰρημένων φαίνεται ὅτι τὸ φέουδον δὲν ἦτο κληρονομικόν, βέβαιον ὅμως ἐκ τῶν ἑξῆς ὅτι κατέστη τοιοῦτον μετὰ τὴν γενομένην μίσθωσιν πρὸς τὸν εἰρημένον Δόνδην. Καὶ τῳόντι ἡ βενετικὴ πολιτεία παρεχώρησεν ὕστερον τὸ φέουδον πρὸς Μιχαὴλ τὸν Δεληγότην (de Hugot) καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ ἕνεκεν ἐκδουλεύσεων πρὸς τὸ κράτος καὶ ἴσως ἕνεκεν φόβου, διότι ὁ Μιχαὴλ ἀνῆκεν εἰς πλουσιώτατον οἶκον εἰς ὃν περιῆλθον τὰ τιμάρια τοῦ περιφήμου Γαρνερίου Ἀλαμάννου. Ἡ πρὸς τὸν Μιχαὴλ παραχώρησις ἐγένετο κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1464, ἡ δὲ ἐν Κερκύρᾳ περιβολὴ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1470, ὡς δεικνύει τὸ ἕτερον τῶν ἐπισυνημμένων ἐγγράφων. Τὸν Μιχαὴλ διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, περὶ οὗ ἀναγινώσκομεν τάδε ἔν τινι ἄλλῃ παρατάξει βαρονικῶν ἵππων περιεχομένῃ ἐν ᾧ βιβλίῳ καὶ ἡ ἀνωτέρω, ἀλλ' ἀχρονολογήτῳ, ὄντος τοῦ χειρογράφου εἰς ἄκρον ἐφθαρμένου.

Mag^cus Dominus Alexander de Gothis eques uti successor Dnī Michaelis suprascripti tamquam successoris q^m Joanelli de Habitabulo praesentavit unum equum κτλ.

Invest. Feud. fol. 4 - 5.

α'Ἐκ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγεννήθη ὁ Βίκτωρ. Τούτου δὲ ἀτέκνου ἀποθανόντος, τὸ φέουδον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κτῆσιν τῆς βενετικῆς πολιτείας, ἥτις δι' ἀποφάσεως γενομένης τῇ 15 Ἰανουαρίου 1540 καὶ κοινοποιηθείσης τῇ 23 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρεχώρησε τὸ φέουδον πρὸς τὸν γνωστὸν Ἀντώνιον Ἔπαρχον ἐφ' ὅρῳ νὰ διδάσκῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Βενετίᾳ. Τούτου ὁ υἱὸς Νικηφόρος κατεῖχε τὸ φέουδον τῇ 9 Μαΐου 1573 ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ πατὴρ εἶχε τελευτήσῃ, ὑπογράφεται δὲ ἐν δυσὶν ἀποφάσεσι γενομέναις κατὰ δύο Ἀθιγγάνων (τῇ 6 Φεβρουαρίου 1588 καὶ 28 Ἰανουαρίου 1591) Nichiforo Eparco Feudatario del Feudo di Gianello Habitabuli e Acingani. Ἐν δυσὶ δὲ ἄλλαις ἐκδοθείσαις τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 24 Ἰανου-

αρίου 1598, ὑπογράφεται ὡς φεουδοῦχος ὁ Ἰωαννίκιος Ἔπαρχος καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἡ θυγάτηρ τοῦ Νικηφόρου Λίβερα. Αὕτη ἦλθεν εἰς πρῶτον μὲν γάμον μετὰ Νικολάου Μορέλλου καὶ εἰς δεύτερον μετὰ Ἰακώβου Καρτάνου, οὗτινος τὸ ὄνομα ὡς βαρόνου ἀναγινώσκεται ἔν τινι καταδικαστικῇ ἀποφάσει κατ' Ἀθιγγάνων τῆς 15 Μαΐου 1615. Τούτου διάδοχος ὑπῆρξεν Ἱερώνυμος Μορέλλος γεννηθεὶς ἐκ τοῦ πρώτου γάμου καὶ περιβληθεὶς τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1624, ἀλλ' ἀτέκνου τοῦ Μορέλλου ἀποθανόντος περιῆλθεν ἡ βαρονία εἰς ἕτερον Ἰάκωβον Καρτάνον ἔγγονον τοῦ πρώτου καὶ υἱὸν Φραγκίσκου, ὃν ἀπέκτησεν ἡ Λίβερα ἐκ δευτερογαμίας. Ὁ νεώτερος Ἰάκωβος περιεβλήθη βαρόνος τῇ 30 Μαρτίου 1667, ἐτελεύτησε δὲ ἐν ἔτει 1692 καταλιπὼν μονογενῆ θυγατέρα ὀνόματι Λίβεραν, ἥτις ὑπανδρεύθη μετὰ τοῦ δόκτωρος καὶ ἱππότου Θεοδώρου Προσαλέντου, Ἀγγελικοῦ καλουμένου, ὅθεν οὗτος τῇ 10 Μαΐου 1692 περιβάλλεται βαρόνος ἐπ' ὀνόματι τῆς συζύγου, λαβὼν ἐκ Βενετίας προηγουμένως τὴν περὶ τούτου ἄδειαν, ἧς ἕνεκεν καὶ πρὸ τῆς περιβολῆς ἤσκει ἐν Κερκύρᾳ τὰ δίκαια αὐτοῦ, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἑπομένης ἀξιομνημονεύτου προκηρύξεως·

Noi Co. D. Theodoro Prossalendi K^r^ per la Ser^ma^ Rep. di Venetia Baron, Giudice e Capitano delli Aciogani.

Commettemo alli nostri Officiali che debbano intimar tutti li sottoposti al nostro feudo d'anni 12 in sù, acciò debbano tutti ritrovarsi nella nostra presenza per il primo di Maggio per accompagnar il nostro stendardo e passar il Rollo al solito; li Officiali et Archibugieri debbano portar le solite armi et i tamburi et suonatori di pifferi con li loro istrumenti, e tanto esequirite in pena ad arbitrio.

Corfù, data li 22 Aprile 1692.

D^r^. THEODORO K^r^. PROSSALENDI Baron
SPIRIDION MUSTOXIDI CANC.

«Ὁ γεννάδας βαρόνος ἦτο καὶ κόμης, ἀναδειχθεὶς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας Φραγκίσκου Φαρνεσίου, καὶ διοικητὴς τῆς Πάργας. Τοῦτον διεδέχθη ὁ κόμης Τζανέτος (περιβληθεὶς τῇ 10 Μαΐου 1711), καὶ κατόπιν ἔρχονται ὁ κόμης Δημήτριος Παναγιώτης (περιβληθεὶς τῇ 26 Ἰανουαρίου 1743), ὁ κόμης Θεόδωρος Μιχαὴλ (περιβληθεὶς τῇ 16 Σεπτεμβρίου 1770) καὶ ὁ κόμης Σπυρίδων, ἀναδειχθεὶς βαρόνος ὑπὸ τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας τῇ 3 Αὐγούστου 1799. Τελευταῖος κάτοχος τοῦ φεούδου ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Σπυρίδωνος θυγάτηρ Ἰουλία, ἤδη τελευτήσασα. Κληρονόμος αὐτῆς ἐγένετο ὁ βουλευτὴς Τριβώλης, οὗτινος ἡ ἑτέρα θυγάτηρ ἦλθεν εἰς γάμον μετὰ τοῦ Φ. Κοσκινᾶ, ὅςτις παρεχώρησε τὰ ἔγγραφα τοῦ οἴκου συνιστάμενα εἰς δύο οὐχὶ μεγάλα βιβλία χειρόγραφα πρὸς τὸν γέροντα καὶ ἤδη ἀποθανόντα Μαρκορᾶν. Ἐν τοῖς βιβλίοις τούτοις ἀναγινώσκονται αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι ἀποφάσεις. Ἄλλαι δὲ εἰδήσεις ἐλήφθησαν ἐξ ἄλλων ποικίλων ἐγγράφων.»

Τοιαῦται αἱ εἰδήσεις ἃς εὐγενῶς μοι ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. Ῥωμανός. Τὰ δὲ κυριώτατα τῶν ἐγγράφων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν Ἀθιγγάνων βαρονίας καὶ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν εἶνε τὰ ἑξῆς, ἀκριβῶς ἀντιγραφέντα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λογίου φίλου.

Dal libro a coperta di legno della famiglia Prossalendi del Maggio.

fol. 3. Copia tratta dalli libri de' Privilegi et Sentenze del Feudo Gianello delli Habitabuli tenuti nella Cancellaria Feudal presentati nell'Ecc^{mo} Cons^{o}. di 40 CV.

Nos Thomas Memo pro Illmo ac Ampliss^{mo} Ducali Venetiarum Dominio Bailus ac Capitaneus Civitatis ac Insulae Corphorum Universis et singulis litteras nostras patentes inspecturis patere volumus expresse, quod cum coram nobis tamquam

Capitaneo comparuisset spectabilis vir et omni virtute ac magnanimitate praeditus et ornatus Dominus Michael de Ugotis Nobilis Co. et Baronus filius q^m^ strenui Francisci et nepotis magnifici q^m^ Dn̄i Rizardi de Ugotis avi sui olim Dn̄i Idrunti, qui quidem Dominus Michael a virtutibus paternis et avitis minime degenerare videtur et exposuit quod cum per Illmūm et Exellmūm Dominium nostrum et suum Exc. Cons. X cum adictionibus sibi et filiis ac discendentibus suis masculis secundum morem Imperii Romaniæ concessum fuisset Feudum quod habebat q^m^ Ser Ioannelus de Habitabulo, et etiam Cinganos, tam pariter cum illis applicatur, cum hac condit.^e^ quam tenere debebat et solvebat Camerae nostrae Corphorum Ipp. C. in anno qua propter petebat et cum instantia requirebat juxta mores et statuta dicti imperii Romaniæ investiri debere de dicto Feudo —fol. 3,v.— et Cinganis cum modis, conditionibus, utilitatibus, praerogativis, honorificentiis, jurisdictionibus et auctoritatibus solitis et consuetis, cum quibus Ser Aloysius de Citro et spectabilis Dn̄us Adam de S. Ippolito et q^m^. Ser Ioannelus de Habitabulo praecessores sui praedictum Feudum et Cinganorum habebant, tenebant et usufructuabant, unde audita dicta requisitione et petitione ac viso Privilegio concesso eidem Dn̄o Michaeli Barono nostro per Illmūm Ducale Dominium nostrum, quod nobis constat omnia praedicta exposita per ipsum vera esse. Datum in Ducali Palatio die tertia mensis Septembris 1464 Indict. Decima tertia, et intellecta Jurisdict.^ne^ quam habebat Dominum dicti Pheudi super dictos Cinganos sicut apparet testibus Off.^o^ Cancel.^ae^ nostrae et de mandato nostro examinatis quibs̄ nobis constat quondam Ser Aloysium de Citro et spectabilem Dom. Adam de S. Ippolito et q^m^ Ser Ianelum de Habitabulo olim baronos et feudatarios et dominos praedicti Feudi, et Cinganorum habuisse jus, dominium et potestatem in dicto Feudo Cinganorum de administrando jus in Cinganis tam in

civilibus quam in criminalibus salvo quod de homicidio,habentes libertatem sententiandi, condamnandi et absolvendi sicut eis videbitur, visisque condictionibus et juribus cum quibus dictum Feudum alias venditum fuit Ser Jacobo Dondi per Regim. nostrum Corphorum, sicut constat ex Off.º eiusdem Cancel. nostrae quae jura omnia dictus Ser per biennium—fol. 4—habuit, tenuit et possedit dictum Feudum Cinganorum administravit omnia jura praedicta et exegit de dictis Cinganis, ut infra, videlicet, quod quilibet Cinganus maritatus terrenus solvebat sibi omnibus quatuor mensibus soldos decem argenteos et unam galinam. Item de mense Augusti solvebat sibi unum par pularum, Item ad nundinas Sancti Barbari solvebat et solvit aspros duos pro singulo maritato, Item die primo mensis Magii quilibet Cinganus maritatus praesentat domino suo unum Maium (et est in libertate domini et baroni accipere illud Maium) aut soldos quinque argenteos, Item quilibet solvit pro angaria alborum perperos duos in anno, et quilibet quando se maritat solvit perperum unum et duas bonas galinas domino suo; Item quilibet Cinganus forensis quando intrat sub jurisdictione solvit pro intratura perperum unum, et quando vult abire et recedere a jurisd.ne solvit etiam unum alium perperum; Item dicti forenses solvunt omnes alias angarias suprascriptas sicut terrenus, salvo quod non solvit galinas et soldos decem argenteos, sed loco ipsarum rerum solvunt pro omni Cingano soldos viginti quinque; Item quilibet Cinganus maritatus habitans sub jurisdictione nostra solvit omnes angarias praedictas ac si habitarent in civitate et insula Corphorum; nos igitur intendentes omni mira, studio et vigilantia ad ea quae conve—fol. 4,v.—niunt ad utile proprium et honorem Ilmi Dominii nostri antedicti tenore praesentium dictum dominum Michael deUgotis baronum nostrum, ut omni virtute et sincerissima fide praestantem coram nobis in Ecclesia Cathedrali ante altare Domini Sancti Arsenii genibus

flexis constitutum, et humiliter petentem ac requirentem de dicto Feudo Cinganorum se investiri debere cum modis, condictionibus et jurisdictionibus omnibus suprascriptis juxta mores statuti Imperii Romaniæ, ex auctoritate nobis tamquam capitaneo praestita a praelibato Illmo Ducali Dominio Venetiarum eumdem investivimus, et earum series investiri cum annulo aureo quem in manibus nostris tenebamus, de dicto Feudo Cinganorum eidem concesso per Serenis.mum Ducale Dominium nostrum ut supra cum omnibus modis, jurisdictionibus, praerogativis, honorificentiis, condictionibus et auctoritatibus suprascriptis ut superius specificatis et expressis, et etiam de omnibus aliis et singulis jurisdictionibus, quas ipse haberet contra ipsos Cinganos, si quaesunt, quae hic expressa non fuissent ita et taliter, quod quilibet Cinganus maritatus stans et habitans sub regimine nostro tam in civitate, burgo et insula Corphorum, quam sub jurisdictione nostra, videlicet, Parghæ, Bastiae, Butroti, Sopoti et Cimarae, et aliorum locorum tenentium, ut debeat rendere et respondere Dno Michaeli et filiis —fol. 5—et descendentibus suis masculis omnia jura superius expressa delato tamen prius juram.to eidem Dno Michaeli fidelissimo et integerissimo barono nostro super Evangelium gloriosissimi Sancti Marci Evangelistae se ligium homagium et fidelitatem integram semper observaturum domino nostro eidem, fidem inviolatam semper servare, osculantes insuper ipsum, super ritum et morem ejusdem Statuti Imperii Romaniae per medium os suum in signum sinceritatis nostrae et fidelitatis suae per ipsum observandae. In quorum omnium fidem robur et testimonium praedictum Privilegium fieri jussimus et tribus sigillis Sancti Marci appensione muniri. Datum in Can.a nostra die 24 Martii 1470.

Nel libro a coperta di velluto rosso della stessa famiglia.

Nella domanda d'investitura fatta da Giacomo Quartano q.m Francesco a di 12 Giugno 1666 leggesi a fol. 18 ciò che segue. . . . . . Il baron et investito in questo feudo oltre il benefizio conseguisce dalli beni contenuti nell'anagrafi et descrizione di quelli, cioè censuali, quartarie, daie portioni et altro, come in quella, ha anco autorità sopra l'Acingani s'attrovano in detta isola giudicando tutte le loro cause civili e criminali, in quanto al civile ogni summa et in quanto al criminale citra mortem cioè condanna pecuniaria di prigione o galera, ossia fustigatione, corda et altre simili, et quando il delitto ricercasse anco pena di morte, si suol ridurre —fol. 18, v.—il Capitano o Baron suddetto con l'Eccel.mo Sig. Prov. et Cap. et unitamente con voto deliberativo terminare quello stimano di giustizia.

Tiene detto Capitano o barone un cancelliere che nota tutti gli atti et sentenze rilasciando mandati et ogni altro.

Tiene anco alcune persone con titolo d'officiali, quali fanno le necessarie esecutioni, cioè citamenti, pegnore, intromissioni, et in caso d'arresto fanno anco prigioni riponendo li retenti nelle pubbliche prigioni, et altre volte trattenuti in casa sua nei ceppi.

Sono li suddetti Acingani al n° di cento in circa, hanno un Alifier et un capo, et il primo giorno di Maggio si portano uniti col stendardo del barone capitano portandoli il Maggio *all'usanza del paese.* In quel giorno detto barone dà da disnar a tutti li suddetti Acingani, poi il giorno seguente li fa passar il rollo, e mancando alcuno si dichiarisce per falitto, essendo tutti con pre—fol. 19—cedenti mandati avvertiti, et all'hora li suddeti Acingani, cioè gli ammogliati, contribuiscono al baron aspri disisette per cadauno, et un paro di galine, et l'alifier un cechin d'oro all'anno, come pure il mese di Agosto.

li suddeti ammogliati pagano aspri quindeci per cadauno, et una galina, et l'istesso il primo dell'anno. Detto baron e capitano ha obbligo di mantener un cavallo et un huomo armato a pubblica requisitione e bisogno per servitio dell'isola, a prestar ogni impiego solito prestarsi da altri baroni, riportandosi a quel di più ne potesse avere tanto dell'emolumento ed agravio, di titolo et honorevolezza esso baron.

Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων καθίσταται φανερὰ ἡ σχέσις τῶν βαρόνων ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς νήσου Βενετούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τοὺς ὑπείκοντας αὐτοῖς Ἀθιγγάνους. Καὶ παρὰ μὲν τῶν Βενετῶν ἐξεμισθοῦτο, καθ' ἃ ἤδη ἀνωτέρω ἐῤῥήθη, ἡ βαρονία ἀντὶ ὡρισμένου ἐτησίου χρηματικοῦ τελέσματος. Πρὸς δὲ τοὺς ὑποταγεῖς Ἀθιγγάνους εἶχον σπουδαῖα κυριαρχικὰ δικαιώματα, ὧν ἐπιφανέστατον ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἔν τε ταῖς ἀστικαῖς καὶ ποινικαῖς δίκαις πλὴν τῶν φονικῶν, αἵτινες ἐξεδικάζοντο ὑπὸ τοῦ βαρόνου μετὰ τοῦ Βενετοῦ προνοητοῦ τῆς νήσου. Εἰςέπραττον δὲ οἱ βαρόνοι παρὰ τῶν Ἀθιγγάνων ὡρισμένα τελέσματα. Καὶ ἄλλα μὲν ἦσαν ὡρισμένα διὰ τοὺς ἤδη ἐγκατεστημένους, ἄλλα δὲ διὰ τοὺς ἔξωθεν εἰςερχομένους καὶ ἐγκαθισταμένους· ταῦτα δὲ πάντα ἀκριβέστατα διαγράφονται ἐν τῷ διατάγματι τοῦ Θωμᾶ Μέμου, ἀπὸ 24 Μαρτίου 1470, ὅπερ ἀνωτέρω ἐδημοσιεύθη. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν ὑποταγῶν Ἀθιγγάνων εἰς τὸν βαρόνον ἀναγράφονται καὶ τὰ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Μαΐου. Τότε ἕκαστος τῶν νενυμφευμένων Ἀθιγγάνων ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ προςφέρῃ τῷ βαρόνῳ ἕνα Μάϊον (unum Maium) ἢ ἀντ' αὐτοῦ, ἂν ὁ βαρόνος δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ αὐτόν, πέντε ἀργυρᾶ σολδία. Ὑπὸ τὰς λέξεις unum Maium πρέπει, ὑποθέτω, νὰ ἐννοήσωμεν δένδρον τι κεκοσμημένον ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης διατριβῆς περιέγραψα. Λίαν δὲ πιθανῶς, ἐπειδὴ τὸ δένδρον τοῦτο ἔπρεπε νὰ προςενεχθῇ εἰς τὸν βαρόνον, ἡ διακόσμησις αὐτοῦ

ἐγίνετο οὕτως, ὥςτε οἱ ἐπ' αὐτοῦ τιθέμενοι καρποὶ καὶ τἆλλα πράγματα εἶχον τὴν ἀξίαν τῶν πέντε ἀργυρῶν σολδίων, ἅτινα ἀνέγραφον οἱ κανονισμοί. Καὶ ταῦτα μὲν ἐγίνοντο κατὰ τὸ ἔγγραφον τοῦ Μέμου τὸν ιε' αἰῶνα τελευτῶντα. Ἐν δὲ μεταγενεστέροις χρόνοις εἶχέ πως ἀλλοιωθῆ ἡ συνήθεια. Τότε, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν ἄνω δημοσιευθέντων ἐγγράφων, οἱ Ἀθίγγανοι ὅλοι ὁμοῦ, φέροντες τὴν σημαίαν τοῦ βαρόνου αὐτῶν καὶ τὸν Μάϊον, μετέβαινον εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν βαρόνον, ὅςτις εἱστία κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἅπαντας τοὺς Ἀθιγγάνους. Τὴν δ' ὑστεραίαν ἐγίνετο ἐπιθεώρησις αὐτῶν καὶ ὁ λείπων ἐθεωρεῖτο ὡς χρεωκοπήσας, ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο μία τῶν τριῶν καθ' ἃς οἱ Ἀθίγγανοι παρεῖχον εἰς τὸν βαρόνον τὸ νενομισμένον χρηματικὸν αὐτῶν τέλεσμα. Συνίστατο δὲ τοῦτο εἰς τὴν πληρωμὴν δεκαεπτὰ ἄσπρων καὶ ζεύγους ὀρνίθων παρ' ἑκάστου τῶν νενυμφευμένων, μόνου τοῦ σημαιοφόρου, ὅςτις κατεῖχεν ἀξίωμά τι παρὰ τοῖς ὁμογενέσι, πληρόνοντος χρυσοῦν τσεκίνιον κατ' ἔτος. Ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἄνωθι ἀνακοινωθέντων ἐγγράφων, τῷ περιέχοντι ταύτας τὰς εἰδήσεις, λέγεται περὶ τοῦ δένδρου τοῦ Μαΐου ὅτι ἦτο l'usanza del paese, ἤτοι τὸ ἔθος τῆς χώρας. Ἀλλ' ἀναντιρρήτως ὁ πανηγυρικὸς τρόπος τῆς τελέσεως τοῦ ἐθίμου τούτου συνετέλεσεν εἰς διατήρησιν αὐτοῦ μέχρι καὶ τῆς σήμερον, πιθανῶς δὲ καὶ ἡ εἰςποίησις ὑπὸ τῶν βαρόνων τοῦ ἀθιγγανικοῦ ἐθίμου ἀφῆκεν ἴχνη τινὰ διακρινόμενα ἐν τῷ τρόπῳ καθ' ὃν καὶ μέχρι τῆς σήμερον τελεῖται ἡ ἑορτὴ τῆς πρώτης τοῦ Μαΐου ἐν Κερκύρᾳ. Αἱ περιστεραὶ δι' ὧν ἐνίοτε κοσμεῖται τὸ δένδρον εἶνε ἴσως λείψανον τῆς ἐν τοῖς τελέσμασι τῶν Ἀθιγγάνων ἀναγραφομένης ὑποχρεώσεως αὐτῶν, τοῦ παρέχειν ὄρνιθας πρὸς τὸν βαρόνον. Ἡ ἰδία στολὴ τοῦ κρατοῦντος τὸ δένδρον καὶ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς μετατροπὴ τοῦ πανηγυρικοῦ ἐνδύματος τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τοῦ σημαιοφόρου τῶν Ἀθιγγάνων. Ἴσως δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ψαλλομένῳ πρὸς τὸν ἦχον

τυμπάνων ᾄσματι σώζονταί τινα λείψανα τῆς προςφωνήσεως τῶν ὑποτελῶν πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῶν τιμαριοῦχον. Βεβαίως μὲν τὸ ᾆσμα τοῦτο δὲν ᾄδεται ὑπὸ πάντων ὁμοίως,ἀλλ'ὑφίςαται ἑκάστοτε τὴν αὐτὴν εὐχερῆ μεταβολὴν λέξεων ἢ καὶ στίχων ὁλοκλήρων εἰς ἣν ἐν τῇ εὐροίᾳ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ καὶ τῇ εὐχερείᾳ τοῦ πολιτικοῦ στίχου ὑπόκεινται τὰ ὑπὸ τοῦ πλήθους ᾀδόμενα. Θὰ ἦτο δὲ ἀναγκαία καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν ἔτι ἔποψιν χρησιμωτάτη ἡ ἐπιμελὴς συλλογὴ πάντων τῶν διαφορῶν καὶ τύπων τοῦ ᾄσματος τούτου. 'Αλλ' οὐχ ἧττον καὶ ἐν τῷ ᾄσματι οἷον ἐδημοσιεύσαμεν αὐτὸ ἀναγνωρίζονται, νομίζω, τινὰ τεκμήρια τῆς ἐπιδράσεως ἣν ἔσχεν ἐπὶ τὴν τέλεσιν τῆς ἑορτῆς ἡ παραδοχὴ τοῦ ἐθίμου σκοποῦσα τὸν στενότερον σύνδεσμον τῶν σχέσεων τῶν 'Αθιγγάνων πρὸς τὸν βαρόνον αὐτῶν. Τοιαύτην δὲ θεωρῶ τὴν πρὸς τὸν *αὐθέντην*, τὴν *κυρὰν* καὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ ἀποστροφὴν καὶ τὴν μετὰ κολακείας θωπείαν τοῦ στίχου

ʽποῦ τὤνομά σου ἀκούεται 'Ανατολὴ καὶ Δύσι

ὅςτις ὑπεμφαίνει ἴσως τὴν σχέσιν τοῦ βαρόνου πρός τε τοὺς ἐν Κερκύρᾳ ὑποτελεῖς καὶ τὴν ἐπικυρίαρχον Βενετίαν,καὶ τὸν ἄλλον στίχον

καὶ ἂν ἔχῃς καὶ γλυκὸ κρασὶ, φέρε νά μας κεράσῃς

ὅςτις ἴσως ἀναφέρεται εἰς τὴν συνήθειαν τῆς τῇ 2 Μαΐου ἑκάστου ἔτους γινομένης ἑστιάσεως τῶν 'Αθιγγάνων ὑπὸ τοῦ βαρόνου.

Τοιαῦτα δι' ὀλίγων τὰ κατὰ τὴν πρώτην Μαΐου καὶ τὴν βαρονίαν τῶν 'Αθιγγάνων ἐν Κερκύρᾳ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΥ Β' ΤΟΜΟΥ

É Pam. Orlz Ineans ult. impr

421. σκραφνάμια. lots.

4 [illegible]

τὰ μπαζάκια τα = τα μπάτσα τ[illegible] μου

66 νὰ μουζίσουσε τὰ στηθάκια.

4 Τραγίνοπης. a [illegible] [illegible] Hotpola[illegible]

[illegible]

7 ! αὐν. [illegible] [illegible] s

90. [illegible] εκαρτερούμενε

124 ὁ τὸ δίσσον τα = σπίθος.

7. Γι' αὐτῶ χουνε νὰ ποῦνε πῶς τὸ ξύλο ἤβρηκεν ἀπὸ τὴν παράδεισο.

121. τοῦ γονατιοῦ = [illegible]

60. περνούμενα. act

90 εκαρτέρουμενε [illegible]